PARİON'DA 2005-2014 YILLARI ARASINDA ELE GEÇEN GEÇ ROMA ve ERKEN BİZANS DÖNEMİ SİKKELERİ
(MS 3. – 7. Y.Y.)

Kasım OYARÇİN

Doktora Tezi
Arkeoloji Anabilim Dalı
Prof. Dr. Vedat KELEŞ
2017
Her Hakkı Saklıdır

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

Kasım OYARÇİN

PARİON'DA 2005-2014 YILLARI ARASINDA ELE GEÇEN GEÇ ROMA ve ERKEN BİZANS DÖNEMİ SİKKELERİ (MS 3. – 7. Y.Y.)

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. VEDAT KELEŞ

ERZURUM – 2017

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

27/04/2017

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum **"PARİON'DA 2005-2014 YILLARI ARASINDA ELE GEÇEN GEÇ ROMA VE ERKEN BİZANS DÖNEMİ SİKKELERİ (MS 3. – 7. Y.Y.)"** adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

27.04.2017

Öğrencinin Adı Soyadı

Kasım OYARÇİN

Kasım Oyarçin

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Vedat KELEŞ danışmanlığında, Kasım OYARÇİN tarafından hazırlanan bu çalışma 27 / 04 / 2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Arkeoloji Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Vedat KELEŞ İmza: .....

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Cevat BAŞARAN İmza: .....

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ İmza: .....

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ertekin DOKSANALTI İmza: .....

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Mehmet TEKOCAK İmza: .....

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 27 / 04 / 2017

Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

ÖZET ……...…..IX

ABSTRACT ……..…..X

ÖNSÖZ ……..IX

KISALTMALAR DİZİNİ ……...……..XIV

GRAFİK, TABLO, HARİTA, FİGÜR ve LEVHALAR DİZİNİ ……XVII

GİRİŞ

I. KONU……1
II. AMAÇ ……...2
III. MATERYAL ve YÖNTEM ……2

BİRİNCİ BÖLÜM

ANTİK ÇAĞ'DA SİKKE KULLANIMI

1. 1. GREK ……10

1.2. ROMA ……13

1.3. BİZANS (DOĞU ROMA) ……20

İKİNCİ BÖLÜM

ANTİK ÇAĞ'DA TROAS BÖLGESİ ve PARİON

2.1. TROAS BÖLGESİ ve PARİON'UN TARİHİ COĞRAFYASI ……29

2.2. PARİON ARAŞTIRMALARI ……..46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PARİON'DA ELE GEÇEN GEÇ ROMA ve ERKEN BİZANS DÖNEMİ SİKKELERİ

3.1. BULUNTU YERLERİ ve SİKKELERİ ……..……51

3.1.1. Nekropol …….51

3.1.2. Odeion …….54

3.1.3. Roma Hamamı ……58

3.1.4. Agora ……...63

3.1.5. Tiyatro ……..66

3.1.6. Yamaç Hamamı ……...74

3.1.7. Yüzey Buluntusu ……..80

3.2. İMPARATORLAR ve SİKKELERİ …….……..82

3.2.1. Marcia Otacilia Severa MS 244-249 ……...82

3.2.2. C. Messius Quintus Decius Traianus MS 249-251 ……..83

3.2.3. P. Licinius Gallienus MS 253-268 ……...84

3.2.4. M. Aurelius Claudius II (Gothicus) MS 268-270 ……86

3.2.5. L. Domitius Aurelianus MS 270-275 ……..88

3.2.6. M. Aurelius Probus MS 276-282 …….91

3.2.7. C. Aurelius Valerius Diocletianus MS 284-305 ……..92

3.2.8. M. Aurelius Valerius Maximianus MS 286-305 …….95

3.2.9. Flavius Valerius Constantius I MS 293-306 ……..……..97

3.2.10. Galerius Valerius Maximianus MS 305-311 ……98

3.2.11. M. Aurelius Valerius Maxentius MS 306-312 ……100

3.2.12. Valerius Licinianus Licinius I MS 308-324 ……..……...102

3.2.13. Galerius Valerius Maximinus II (Daia) MS 310-313 .……104

3.2.14. Flavius Valerius Constantinus I MS 307-337 ……..……106

3.2.15. F. Valerius Constantinus Licinianus Licinius II MS 317-324 ……..……112

3.2.16. Flavius Crispus MS 316-326 (Caesar) ……113

3.2.17. Flavius Iulius Delmatius MS 335-337 (Caesar) ……115

3.2.18. Flavius Claudius Constantinus II MS 337-340 ……...115

3.2.19. Flavius Iulius Constans MS 337-350 ……...117

3.2.20. Flavius Iulius Constantius II MS 337-361 ……..……..119

3.2.21. Flavius Claudius Constantius (Gallus) MS 351-354 (Caesar) ..……...122

3.2.22. Flavius Claudius Iulianus II MS 355-363 ……...123

3.2.23. Flavius Valentinianus I MS 364-375 ……..……..125

3.2.24. Flavius Valens MS 364-378 ……127

3.2.25. Flavius Gratianus MS 367-383 ……129

3.2.26. Flavius Valentinianus II MS 375-392 .……130

3.2.27. Flavius Theodosius I MS 379-395 .……..132

3.2.28. Flavius Arcadius MS 383-408 ……135

3.2.29. Aelia Eudoxia (Arcadius'un Karısı) MS 395-404 ……...138

3.2.30. Flavius Honorius MS 393-423 ……..…138

3.2.31. Flavius Theodosius II MS 402-450 ……141

3.2.32. Flavius Marcianus MS 450-457 ……143

3.2.33. Flavius Valerius Leo MS 457-474 ……144

3.2.34. Flavius Anastasius MS 491-518 ……146

3.2.35. Flavius Iustinus I MS 518-527 ……147

3.2.36. Flavius Petrus Sabbatius Iustinianus MS 527-565 ……148

3.2.37. Flavius Iustinus Iunior II MS 565-578 ……152

3.2.38. Flavius Tiberius Constantinus MS 578-582 ……154

3.2.39. Flavius Mauricius Tiberius MS 582-602 ……154

3.2.40. Flavius Heraclius MS 610-641 ……156

3.3. TİPOLOJİ ……158

3.3.1. Ön Yüz Betimleri ……158

3.3.1.1. Diademliler ……161

3.3.1.1.1. Şua Taçlılar ……162

3.3.1.1.2. Defne Çelenkliler ……163

3.3.1.1.3. Rozet Diademliler ……165

3.3.1.1.4. İnci Diademliler ……166

3.3.1.1.1.5. Hilalli Olanlar ……168

3.3.1.1.1.6. Haçlı Olanlar ……169

3.3.1. 2. Diademsizler ……170

3.3.1.3. Miğferliler ……171

3.3.1.4. Posthumus Tipler ……...……173

3.3.1.5. Monogramlılar ……173

3.3.1.6. Figürlü Tipler ……..…174

3.3.2. Arka Yüz Betimleri ……..……176

3.3.2.1. Tanrı ve Tanrıçalar ……..…177

3.3.2.1.1. Apollon ……178

3.3.2.1.2. Constantinopolis ……...……178

3.3.2.1.3. Iupiter ……..179

3.3.2.1.4. Mars ……183

3.3.2.1.5. Roma ……...183

3.3.2.1.6. Sol ……...185

3.3.2.1.7. Victoria ……186

3.3.2.2. Personifikasyonlar ……..190

3.3.2.2.1. Aequitas ……...191

3.3.2.2.2. Concordia ……191

3.3.2.2.3. Genius ……..192

3.3.2.2.4. Pietas ……193

3.3.2.2.5. Securitas ……...194

3.3.2.2.6. Uberitas ……194

3.3.2.2.7. Virtus ……194

3.3.2.3. İmparatorlar ve İmparatoriçeler ……196

3.3.2.3.1. Tek İmparatorlu Tipler ……196

3.3.2.3.2. İmparator ve Iupiter ……199

3.3.2.3.3. İmparator ve Victoria ……..201

3.3.2.3.4. İmparator ve Roma ……..203

3.3.2.3.5. İmparatoriçeler ……203

3.2.3.4. Homonia (Anlaşma) Sikkeleri ……203

3.3.2.5. Posthumus Tipler ……...……204

3.3.2.6. Askeri Tipler ……..……206

3.3.2.7. Hayvanlar ……...……207

3.3.2.8. Mimari Tipler ……..……209

3.3.2.9. Yazıtlı Tipler ……..……210

3.3.2.10. Semboller ve Monogramlar ……..……213

3.3.2.11. Değer İşaretli Olanlar ……...……214

3.3.3. Ön Yüz Lejandları ……...……216

3.3.4. Arka Yüz Lejandları ……...……217

3.4. DARPHANELER ……...221

3.4.1. Alexandria ……..225

3.4.2. Antiochia ……225

3.4.3. Aquileia ……..……226

3.4.4. Arles ……...……226

3.4.5. Carthage ……227

3.4.6. Constantinopolis ……...……228

3.4.7. Heraclea ……..……229

3.4.8. Kyzikos ……..……230

3.4.9. Milano ……231
3.4.10. Nicomedia ……231
3.4.11. Roma ……233
3.4.12. Serdica ……233
3.4.13. Siscia ……234
3.4.14. Thessalonika ……234
3.4.15. Ticinum ……235
3.4.16. Trier ……235

3.5. METROLOJİ ve BİRİMLER ……236

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ ……239
BİBLİYOGRAFYA ……263
KATALOG ……300
SÖZLÜK ……559

PARİON GEÇ ROMA ve BİZANS SİKKELERİ ÜZERİNDEKİ LEJANDLAR ……567
KONKORDANS CETVELİ ……573
HARİTA, FİGÜR ve LEVHALAR ……603
ÖZGEÇMİŞ ……685

ÖZET

DOKTORA TEZİ
PARİON'DA 2005-2014 YILLARI ARASINDA ELE GEÇEN GEÇ ROMA ve ERKEN BİZANS DÖNEMİ SİKKELERİ(MS 3. – 7. Y.Y.)

Kasım OYARÇİN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Vedat KELEŞ

2017, Sayfa :685
Juri : Prof. Dr. Vedat KELEŞ
Prof. Dr. Cevat BAŞARAN
Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ
Doç. Dr. Mehmet TEKOCAK
Doç. Dr. Ertekin DOKSANALTI

Parion Antik Kenti, Troas Bölgesi'nin kuzeyinde, bugünkü Çanakkale ili Biga ilçesi sınırları içerisindeki, Kemer Köyü'nde yer almaktadır. Antik kent ile ilgili kalıntılar köyün kuzeydoğusunda, denize doğru bir dille uzanan Bodrum Burnu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Parion, sahip olduğu coğrafi ve stratejik konumu ile çağlar boyunca bölgedeki egemen güçlerin sahip olmak istedikleri bir kent olmuştur. Bunun doğal bir sonucu olarak Parion'da 2005 yılından bu yana gerçekleştirilen kazılarda önemli arkeolojik bulgulara ulaşılmıştır. Tezin konusunu da bu önemli buluntu gruplarından biri olan 2005-2014 yılı kazı çalışmalarında; Nekropol, Tiyatro, Agora-Dükkânlar, Roma Hamamı, Yamaç Hamamı, Odeion ve yüzeyde ele geçen Geç Roma ve Erken Bizans sikkeleri oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında birçoğu hiç okunamayacak kadar düşük kondüsyonlu olan 1905 adet sikke incelenmiş, Geç Roma ve Erken Bizans Dönemine tarihlenen ve diğerlerine oranla nispeten daha iyi kondüsyonlu okunabilir durumdaki 867 sikkenin kataloğu yapılarak değerlendirilmiştir. Sikkelerin bulundukları yapılara, imparatorlara, darphanelere göre dağılımları verilerek sikkeler tipolojik, lejand ve metrolojik açıdan değerlendirilmiştir. Kataloga alınan 821 sikke Geç Roma sikkeleri olarak adlandırdığımız MS 3-5 yüzyıllar arasına, 46 sikke ise Anastasius'un MS 498 yılında bakır sikke birimlerinde yaptığı köklü reformla başlayan ve Heraclius Dönemi (MS 610-641) ile son bulan Erken Bizans (Doğu Roma) Dönemi'ne tarihlenmektedir. Sikkeler bulundukları yapı kontekstleriyle de ele alınmış, yapıların plan şeması, mimarisi ve diğer buluntulardan da yararlanılarak tarihlendirilmeleri yapılmıştır. Parion'daki yapı kalıntılarının tarihinin aydınlatılmasına katkıda bulunulmasının yanı sıra hem Troas Bölgesi'nin hem de Parion Antik kentinin Geç Roma ve Erken Bizans Dönemi'ndeki durumu ekonomik düzey ve sosyal açıdan ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Troas, Parion, Geç Roma, Erken Bizans, Sikke.

ABSTRACT

Ph. D. DISSERTATION
LATE ROMAN AND EARLY BYZANTINE COINS (3-7th A.D.) FOUND IN PARION BETWEEN 2005-2014 YEARS

Kasım OYARÇİN

Advisor: Assoc. Prof. Vedat KELEŞ

2017, Page :685

Jury: Prof. Dr. Vedat KELEŞ
Prof. Dr. Cevat BAŞARAN
Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ
Assoc. Prof. Mehmet TEKOCAK
Assoc. Prof. Ertekin DOKSANALTI

Ancient city of Parion is located in the north of the Troad Region, and today it is within the borders of the Kemer Village of the Biga Municipality of Çanakkale County. The remains of the ancient city are observed densely in the proximity of the Bodrum Cape which points in to the sea in a manner of a tongue, located to the northeast of the village. Parion with it's geographical and strategical position has been a city of need for the sovereigns whom were in power in the region. As a result of this significant finds have been found during the excavations conducted since 2005. The subject of this dissertation is among these important finds, the Late Roman and Early Byzantine coin finds from the Necropolis, Theatre, Agora and Shops, Roman Bath, Slope Bath, Odeion, and the surface during the excavations of 2005-2014. Coins subject to this work are counted as 1905 coins, mostly are of poor condition and hardly identifiable, therefore the coins of better condition which are 867 coins have been evaluated with their catalogue being made. The coins have been evaluated according to their distribution among find spots, theemperors, mint marks typology and legends; and metrologically. Within the catalogue 821 coins are Late Roman coins which date to between the 3rd-5th centuries AD, and the other 46 coins are Early Byzantine coins which date from the Anastasius's reform of copper coins in 498 AD to Heraclius Period (610-641 AD). Coins have been studied and dated according to their context of the structure they were found in, with the plan of the structures and with the aid of other finds. This work as well as sheding light on the usage phases of the structural remains in Parion, puts forth the economic and social condition of Parion and the Troad Region during the Late Roman and Early Byzantine Periods.

Key Words: Troad, Parium, Late Roman, Early Byzantine, Coin.

ÖNSÖZ

İnsanlar, toplumlar ve devletler arasındaki ticaretin sembolü haline gelmiş olan sikkeler, aynı zamanda arkeolojik kazılarda tarihlemede kullanılan materyallerin başında gelmektedir. Sikken icadı ile birlikte değiş-tokuşun (barter) yerini almış, üzerine istenildiğinde onu basan ve tekrar geri almayı garanti eden yetkili idarenin ya da devletin arma veya işaretinin konmasıyla materyal olarak görüntüsünden çok fazla değer kazanmıştır. Zamanla imparator ve devletlerin güç sembolü haline gelen sikkeler, antikçağ toplumları ve ekonomileri hakkında bilgi edinmemizi sağlayan kazılardan elde edilen en somut verilerin başında gelmektedir. Geçmişte yaşayan toplumlar ve kültürler hakkında başka kaynaklardan öğrenemediğimiz veya bildiklerimizi doğrulayan verilere sikkeler sayesinde ulaşabilme imkanı bulmaktayız.

Arkeoloji'de bu denli bir öneme sahip olan sikkelerden Antik Troas Bölgesi'nin önemli kentlerinden birisi olan, Parion antik kentinde 2005-2014 yılı kazı çalışmaları sonucunda ele geçirilen Geç Roma ve Erken Bizans Dönemi örnekleri tez konusunu oluşturmaktadır. Antik Troas Bölgesi kenti Parion, asıl ününü Roma Dönemi'nde kente Romalı emekli askerler yerleştirilmesi ve Roma kolonisi statüsü verilerek Roma İmparatorluğu'nun Anadolu'daki en fazla önem verdiği koloni kentlerinden birisi haline gelmesiyle elde etmiştir. Kentin bu statüsü ekonomik olarak da gelişmesini ve zenginleşmesini sağlamış ve Parion antik kenti Troas Bölgesi'nde en fazla Romalı barındıran kentlerden biri olmuştur. Alexandria Troas koloni kenti başta olmak üzere Apameia, Deultum, Perinthos kentleri gibi diğer Roma koloni kentleri ile de yakın ilişkiler içerisinde bulunmuştur. Bunun doğal bir sonucu olarak gerek bölge ticaretinde, gerekse siyasi ve askeri alanlarda söz sahibi olan bir kente dönüşmüştür. Kente kolonizasyonla beraber mimari faaliyetlerinin hızlanmasına paralel olarak kazılarda ele geçirilen sikke sayısında da belirgin bir artış görülmektedir. Tez konumuza giren Geç Roma Dönemi'nde ise bu artış, imparatorluğun uçsuz bucaksız büyüklüğü, yaşanan taht kavgaları ve savaşlar nedeniyle ekonomik durumunun bozulmasının da etkisiyle doruk noktasına ulaşmıştır. Tez kapsamında söz konusu sikkelerin tamamı incelenmiş ve kentin tarihine ışık tutacak sonuçlar ortaya konmaya çalışılmıştır.

Tez konusunun belirlenmesinden tezin tamamlanmasına kadar geçen süre içerisinde bilgi ve deneyimleriyle yönlendirmeleri, çalışmalarım sırasındaki ilgi ve

yardımları, bana ve diğer öğrencilerine maddi manevi her türlü desteği esirgemeyen pozitif yaklaşımı için çok değerli hocam tez danışmanım Prof. Dr. Vedat KELEŞ'e tezin ilk cümlesinden son noktasına kadar olan önemli katkılarından dolayı öncelikli olarak teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Değerli hocama birçok numismatik yayına ulaşmam amacıyla kütüphanesini açtığı, elektronik dokümanlarını benimle paylaştığı ve en önemlisi beni danışmanlığına alarak kendisiyle çalışma imkanı verdiği için ayrıca minnettarım. Parion antik kentinde 2005-2014 yılları arasında büyük bir başarı ile kazı ve araştırmalar yapmış olan Sayın Hocam Prof. Dr. Cevat BAŞARAN'a, beni Parion kazı ekibine dahil ederek çalışma imkanı tanıdığı ve böylesi önemli bir malzeme grubunu bana tez konusu olarak verdiği, fikir ve eleştirileriyle olumlu yönlendirmeleri ve çalışmalarım sırasındaki desteği için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Lisans ve Yüksek Lisans öğrenimlerim sırasında üzerimde büyük emekleri olan doktora öğrenimim sırasında da benden her türlü yardım ve desteği eksik etmeyen hocalarım Doç. Dr. Mehmet TEKOCAK ve Doç. Dr. Ertekin DOKSANALTI da teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca tez izleme komitemde yer alan Atatürk Üniversitesi Sanat Tarihi Bölüm Başkanı Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ'a ve Arkeoloji Bölüm Başkanımız Prof. Dr. Mehmet KARAOSMANOĞLU'na çalışmalarımı değerlendirip fikir ve önerilerini eksik etmedikleri için teşekkürlerimi sunarım. Doktora öğrenimine başladığım yıllarda tanışmama rağmen uzun yıllardır arkadaşmışız gibi beni içten tavırlarla karşılayan, her türlü olumsuz durumda yanımda gördüğüm, elektronik dokümanlarını ve kitaplarını benimle paylaşıp birçok yayına ulaşmamda yardımcı olan arkadaşlarım Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde Arş. Gör. Alper YILMAZ ve Karabük Üniversitesi'nde Yrd. Doç. Dr. Ersin ÇELİKBAŞ'a yardımları için teşekkür ederim. Tez çalışmamın çeşitli aşamalarında yardımlarını gördüğüm Parion Kazı Başkan Yardımcımız Yrd. Doç. Dr. H. Ertuğ Ergürer'e, Yrd. Doç. Dr. Hasan Kasapoğlu, Yrd. Doç. Dr. Volkan YILDIZ, Yrd. Doç. Dr. Mevlüt ELİÜŞÜK, Arş. Gör. Michael Deniz Yılmaz, Arş. Gör. İsmail Akkaş, Arş. Gör. Soner Özmen, İstanbul Üniversitesi Doktora öğrencisi Arif Yacı, Restoratör-Konservatör Zeynep Arslan, Ondokuz Mayıs Üniversitesi yüksek lisans öğrencileri Kübra Parlak ve Halil Özkan'a olumlu katkıları için teşekkürlerimi sunarım. Sikkelerin gün yüzüne çıkarılması, temizlenmesi aşamalarında titizlikle çalışan ve büyük emek harcayan yukarıda isimlerini

sayamadığım Parion Kazısı'nda emek vermiş tüm arkadaşlarıma da teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Son olarak da sadece doktora süresince değil arkeoloji bölümünü kazandığım andan itibaren maddi ve manevi her türlü desteklerini esirgemeyen aileme ve sevgisini her zaman hissettiren ve bilim insanı olma yolunda her türlü yardım ve fedakârlığı sağlayan değerli eşim Uzm. Arkeolog Fatma KIZILYALÇIN'a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Kasım OYARÇİN

ERZURUM – Nisan 2017

KISALTMALAR

AE	Bronz
AR	Gümüş
AST	Araştırma Sonuçları Toplantısı
AV	Altın
A. Y.	Arka Yüz
Bkz.	Bakınız
BM	Catalogue of the Imperial Byzantine Coins in the British Museum
BMC	Catalogue of Imperial Byzantine Coins in the British Museum
BMC*Mysia*	British Museum Catalogues of Greek Coins: Mysia
BN	Catalogue Des Monnaies Byzantines De La Bibliothèque Nationale I: Anastasius I –Justinian II
cm.	Santimetre
COHEN	Description Historique Des Monnaies Frappées Sous L'Empire Romain
Çev.	Çeviren
Darph.	Darphane
DOC	Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection
Ed.	Editör
gr.	Gram
JHS	The Journal of Hellenic Studies
Kat. No.	Katalog Numarası

Kazı Kod No. :	Kazı Kod Numarası
km.	Kilometre
KST	Kazı Sonuçları Toplantısı
KY.	Kalıp Yönü
Lev.	Levha
LRBC	Late Roman Bronze Coinage
m	Metre
MIB	Moneta Imperii Byzantini
mm.	Milimetre
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
No.	Numara
Off.	Officina
Ö. Y.	Ön Yüz
Ref.	Referans/Bibliyografya
RIC	The Roman Imperial Coinage
RPC	Roman Provincial Coinage
RSC	Roman Silver Coins
s.	sayfa
SNG*CopMysia*	Sylloge Nummorum Graecorum The Royal Collection of Coins and Medals. Danish National Museum Mysia
SNG*Delepierre*	Sylloge Nummorum Graecorum France Bibliothèque Nationale Cabinet des Mèdailles
SNG*Tübingen*	Sylloge Nummorum Graecorum, Deutschland Münzsammlung der Üniversität Tubingen

vb.	ve benzerleri
vd.	ve diğerleri
Vol.	Volume

GRAFİK, TABLO, HARİTA, FİGÜR ve LEVHALAR DİZİNİ

Grafik 1: Katalogdaki Sikkelerin Sektörlere Göre Dağılımı

Grafik 2: Katalogdaki Sikkelerin İmparatorlara Göre Dağılımı

Grafik 3: Katalogdaki Sikkelerin Darphanelere Göre Dağılımı

Grafik 4: Odeion Define Sikkelerin İmparatorlara Göre Dağılımı

Grafik 5: Odeion Sikkelerin İmparatorlara Göre Dağılımı

Grafik 6: Odeion Sikkelerin Darphanelere Göre Dağılımı

Grafik 7: Roma Hamamı Sikkelerinin İmparatorlara Göre Dağılımı

Grafik 8: Roma Hamamı Sikkelerin Darphanelere Göre Dağılımı

Grafik 9: Agora Sikkelerinin İmparatorlara Göre Dağılımı

Grafik 10: Agora Sikkelerinin Darphanelere Göre Dağılımı

Grafik 11: AOO Kodlu 2011 Sikkelerinin İmparatorlara Göre Dağılımı

Grafik 12: AZI Kodlu Sikkelerin İmparatorlara Göre Dağılımı

Grafik 13: AZI Kodlu Sikkelerin Darphanelere Göre Dağılımı

Grafik 14: BBI Kodlu Sikkelerin İmparatorlara Göre Dağılımı

Grafik 15: BBI Kodlu Sikkelerin Darphanelere Göre Dağılımı

Grafik 16: Tiyatro Sikkelerinin İmparatorlara Göre Dağılımı

Grafik 17: Tiyatro Sikkelerinin Darphanelere Göre Dağılımı

Grafik 18: BAZ Kodlu Sikkelerin İmparatorlara Göre Dağılımı

Grafik 19: BAZ Kodlu Sikkelerin Darphanelere Göre Dağılımı

Grafik 20: Yamaç Hamamı Sikkelerinin İmparatorlara Göre Dağılımı

Grafik 21: Yamaç Hamamı Sikkelerinin Darphanelere Göre Dağılımı

Grafik 22: Yüzey Buluntusu Sikkelerinin İmparatorlara Göre Dağılımı

Grafik 23: Yüzey Buluntusu Sikkelerinin Darphanelere Göre Dağılımı

Tablo 1: Parion Kazısında 2005-2014 Yılları Arasında Ele Geçen Geç Roma ve Erken Bizans Dönemi Sikkelerinin Ön Yüz Tipolojisi

Harita 1: Troas Bölgesi ve Parion (Parion Kazı Arşivi).

Figür 1: Parion Sikkelerinin Buluntu Yerleri (Parion Kazı Arşivi).

Figür 2: Parion Nekropolü Genel Görünüş (Cevat Başaran – Büşra Elif Kasapoğlu, "Parion Güney Nekropolisi 2005-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 117-138, 129).

Figür 3: Nekropol Kazı Çalışmalarında Bulunan En Erken Tarihli Parion Sikkesi (Parion Kazı Arşivi).

Figür 4: Parion Odeionu (Cevat Başaran – Hasan Kasapoğlu, "Parion Odeionu 2010-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 193-207, 201).

Figür 5: Odeion'un Güneyindeki Geç Dönem Yapısı (Cevat Başaran – Hasan Kasapoğlu, "Parion Odeionu 2010-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 193-207, 202).

Figür 6: Parion Roma Hamamı Genel Görünüm (Parion Kazı Arşivi).

Figür 7: Tüketilerek Alana Atılmış Deniz Kabuklarına Ait Kalıntılar (Vedat Keleş – Alper Yılmaz, "Parion Roma Hamamı 2006-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 159-174, 174).

Figür 8: Agora Genel Görünüm (Parion Kazı Arşivi).

Figür 9: Tiyatronun Genel Görünümü **(**H. Ertuğ Ergürer - Mustafa Yıldızlı, 2014, 146).

Figür 10: Tiyatro Geç Dönem Duvarı **(**H. Ertuğ Ergürer - Mustafa Yıldızlı, 2014, 145).

Figür 11: Yamaç Hamamı Genel Görünümü (Parion Kazı Arşivi)

Figür 12: Yamaç Hamamı Spacer Tube Örnekleri (Vedat Keleş – Ersin Çelikbaş, "Parion Yamaç Hamamı 2008-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 175-191, 188).

Figür 13: Yamaç Hamamı Spacer Tube'lerin Kullanıldığı Duvardan Isıtma Sistemi (Vedat Keleş – Ersin Çelikbaş, "Parion Yamaç Hamamı 2008-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 175-191, 189).

Figür 14: Yamaç Hamamı Hypocaust Sistemli Bölümü (Vedat Keleş – Ersin Çelikbaş, "Parion Yamaç Hamamı 2008-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 175-191, 185).

Figür 15: Parion, III. Kule (Taş Kule) (H. Ertuğ Ergürer – Serkan Genç, "Sur Duvarları, Kuleler, Kapılar ve Limanlar", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* 2013, 43-56, 48.

Levha 1: Marcia Otacilia Severa, Trajan Decius, Gallienus, II. Cladius Gothicus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 2: II. Claudius Gothicus, Aurelianus, Probus, Diocletianus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 3: Diocletianus, Maximianus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 4: Maximianus, I. Constantius, Galerius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 5: Galerius, Maxentius, I. Licinius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 6: I. Licinius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 7: I. Licinius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 8: I. Licinius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 9: I. Licinius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 10: I. Licinius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 11: I. Licinius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 12: I. Licinius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 13: I. Licinius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 14: I. Licinius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 15: I. Licinius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 16: I. Licinius, II. Maximinus, I. Constantinus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 17: I. Constantinus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 18: I. Constantinus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 19: I. Constantinus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 20: I. Constantinus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 21: I. Constantinus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 22: I. Constantinus, Constantinopolis, Urbs Roma Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 23: Urbs Roma, II. Licinius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 24: II. Licinius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 25: II. Licinius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 26: II. Licinius, Crispus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 27: Crispus, Delmatius, II. Constantinus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 28: II. Constantinus, I. Constans Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 29: I. Constans Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 30: I. Constans, II. Constantius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 31: II. Constantius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 32: II. Constantius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 33: II. Constantius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 34: II. Constantius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 35: II. Constantius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 36: II. Constantius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 37: II. Constantius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 38: II. Constantius, Constantius Gallus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 39: Constantius Gallus, II. Iulianus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 40: II. Iulianus, I. Valentinianus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 41: I. Valentinianus, Valens Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 42: Valens Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 43: Valens Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 44: Valens Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 45: Valens, Gratianus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 46: Gratianus, II. Valentinianus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 47: II. Valentinianus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 48: II. Valentinianus, I. Theodosius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 49: I. Theodosius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 50: I. Theodosius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 51: I. Theodosius, Arcadius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 52: Arcadius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 53: Arcadius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 54: Arcadius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 55: Arcadius, Eudoxia Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 56: Eudoxia, Honorius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 57: Honorius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 58: Honorius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 59: Honorius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 60: Honorius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 61: Honorius, II. Theodosius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 62: II. Theodosius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 63: II. Theodosius, Marcianus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 64: Marcianus, I. Leo Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 65: I. Leo Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 66: I. Leo Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 67: I. Leo, Anastasius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 68: Anastasius, I. Iustinus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 69: I. Iustinianus, II. Iustinus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 70: II. Iustinus Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 71: II. Iustinus, II. Tiberius Sikkeleri, Mauricius Tiberius, Heraclius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

Levha 72: Heraclius Sikkeleri (Parion Kazı Arşivi)

GİRİŞ

I. KONU

Sikke; ağırlığı, içindeki maden miktarı ve boyutu ayarlanmış; üzerinde, istenildiğinde onu basan ve tekrar geri almayı garanti eden yetkili idarenin ya da devletin arma veya işaretini taşıyan, taşınabilme ve kullanma kolaylığından dolayı genelde yuvarlak (disk şeklinde) olan ve el araçlarıyla basılan ana maddesinin metal olduğu bir ödeme aracıdır[1]. İlk sikkeler Lydia Krallığı tarafından MÖ 7. yüzyılda kullanılmaya başlanmıştır[2]. Sikkenin Lidyalılar tarafından icat edilmesinin ardından, sikke darbı önce İonia'ya, zamanla Küçük Asia'nın batısına, sonra Yunanistan'a çok geçmeden de, MÖ 6. yüzyılın ortalarından itibaren İtalya'nın güneyindeki ve Sicilya'daki, Yunan koloni kentlerine kadar yayılmıştır[3].

Çalışma konumuzu oluşturan Geç Roma ve Erken Bizans Dönemi'nde sikke darbı, bozulan ekonomik yapılanma nedeniyle en üst seviyeye ulaşmıştır. Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinin ön yüzlerinde öncelikli olarak imparatorun kendisinin ya da ailesinden birinin profilden resmedilen bir portresi bulunmaktadır. Portrenin çevresinde ise portreye ait isim ve unvanlar yazılmaktadır. Roma sikkelerinin arka yüzlerinde ise; tanrılar, tanrıçalar, binalar, köprüler gibi mimari, lejyon kartalı ve standart gibi askeri, hayvanlar ya da semboller gibi farklı tipler görülmektedir. Bizans (Doğu Roma) sikkeleri ise gerek Arcadius gerekse ondan sonra tahta geçen imparatorların sikkelerinin Geç Roma sikkelerinin özelliklerini taşıyor olmasından dolayı Anastasius'un (MS 491-518) sikkeleriyle başlatılmaktadır. Anastasius Dönemi'nden itibaren özellikle bronz darplar, farklılık göstermeye başlamıştır. Bu dönemde en büyük birimin adı *follis*'tir ve sikkenin arka yüzünde bir *follis* (40 nummi) değerinde olduğunu gösteren büyük bir **M** harfi bulunur. Bunun alt birimleri olan *yarım follis*, **K** harfini (20 nummi); *decanummium* olarak adlandırılan çeyrek follis, **I** harfini

[1] Oğuz Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1994, 22; Sikkenin tanımı için ayrıca bkz; G. F. Hill, *Ancient Greek And Roman Coins*, Argonaut Publishers, Chicago 1964, 2-3; Colin M. Kraay, *Archaic and Classical Greek Coins*, Methuen, London 1976, 1-2; Stefan Karwiese, Antik Numismatiğe Giriş, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1995, 12; Ahmet Semih Tulay, *Genel Nümizmatik Sözlüğü*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001, 187.

[2] Herodotos, I, 94; H. A. Seaby, *Greek Coins And Their Values*, Seaby Ltd., London 1966; 7; Bülent İplikçioğlu, *Eski Batı Tarihi I Giriş, Kaynaklar, Bibliyografya*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2015, 100.

[3] Oğuz Tekin, *Antik Nümismatik ve Anadolu*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1992, 57-58.

(10 nummi), *pentanummium* denen ve çeyrek follisin yarısı değerindeki birim de **Ɛ** harfini (5 nummi) taşımaktadır. Çalışmamızın konusunu Parion kazılarında ele geçen, yukarıda özeliklerini genel olarak kısaca belirttiğimiz Geç Roma ve Erken Bizans sikke örnekleri oluşturmaktadır.

II. AMAÇ

Antik Troas Bölgesi'nin önemli kentlerinden biri olan, Parion antik kentinde 2005-2014 yılı kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkarılan Geç Roma ve Erken Bizans Dönemi sikkeleri başlığı altında kaleme alınan tezin amacı, Parion'da 2005-2014 yılları arasında ele geçen Geç Roma ve Erken Bizans Dönemi (MS 3.- MS 7. yüzyıl) sikkelerinin belgeleme ve dönemlerine göre istatistiğini çıkararak tarihlendirmesini yapmak ve bulundukları yapının veya kontekstin tarihi hakkında daha somut verilere ulaşmaktır. Yine sikkelerin bulundukları yapıların tarihiyle bağlantılı olarak incelemek ve bunun sonucunda hem Parion Antik kentinin hem de bölgenin Geç Roma ve Erken Bizans Dönemi'ndeki durumunu ekonomik düzey ve sosyal açıdan ortaya koymaktır.

III. MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışmanın materyallerini Parion'da 2005-2014 yılları arasında Nekropol, Tiyatro, Agora, Roma Hamamı, Odeion, Yamaç Hamamı ve Yüzeyde ele geçen sikkeler oluşturmaktadır. Tez konusu belirlendikten sonra öncelikli çalışma, Geç Roma ve Erken Bizans sikkeleriyle ilgili literatür çalışmaları yapmak olmuştur. Bu kapsamda Parion Kazı Başkanlığı Kütüphanesi ve İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi başta olmak üzere Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü, Ankara Milli Kütüphane, Atatürk Üniversitesi kütüphanelerinden yararlanılmıştır. Sonraki aşamada çalışma konusunun çerçevesi çizilmiş ve bir anahat planı oluşturulmuştur. Bu anahat planına göre tezin katalog dışındaki bölümleri Antik Çağ'da Sikke Kullanımı, Antik Çağ'da Parion, Geç Roma ve Erken Bizans Döneminde Troas Bölgesi ve Parion bölümleri yukarıda belirttiğimiz kütüphanelerde yapılan çalışmalarla Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü yazım kurallarına göre yazılmıştır. Sikkeler üzerindeki ilk çalışmamız ise, söz konusu yıllara ait sikkelerin restorasyon ve konservasyon çalışmalarının yapılmasına yönelik olmuştur. Kazı çalışmalarında ele geçen sikkelerin öncelikle mikroskop altında el aletleri kullanılarak mekanik yöntemlerle temizliği yapılmış, daha sonraki aşamada benzotriazole çözeltisinde bekletilerek sağlamlaştırılmış ve incralac (akrilik reçine) ile yüzey kaplaması yapılmıştır[4]. Mekanik olarak temizlenmesi mümkün olmayacak kadar aşırı korozyonlu sikkelerin korozyon çeşitlerinin ilerlemesini durdurmak ve sikke üzerindeki tahribatını sonlandırmak amacıyla inhibitör prosesi (önleyici işlem süreci) ve atmosferle bağlantısını keserek nem ve oksijenin etkisini önlemek için çok belirgin olmayan fakat koruyucu nitelikte olan film tabakası uygulanmıştır[5]. Sikkelerin restorasyon ve konservasyonların tamamlanmasının ardından birçoğu hiç okunamayacak kadar düşük kondüsyonlu olan 1905 adet sikke incelenmiş ve içlerinden Geç Roma ve Erken Bizans Dönemine tarihlenen ve diğerlerine oranla nispeten daha iyi kondüsyonlu okunabilir durumdaki 867 sikkenin kataloğu yapılarak değerlendirilmiştir. Söz konusu sikkelerin her birinin ön ve arka yüzlerinin fotoğrafları makro objektif ve gün ışığı kullanılarak çekilmiş ve bilgisayara aktarılan sikkeler photoshop programı yardımıyla orijinal boyutlarında kesilip üzerinde ufak düzenlemeler yapılmıştır. Bu işlemlerin tamamlanmasının ardından sikkelerin tanımlama aşamasına geçilmiş ve tanımlamaları yapılan sikkelere ait bilgiler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bu bilgilere sikkelerin metal cinsi, çap, ağırlık ve kalıp yönü gibi teknik ve bulunduğu kazı alanı ile ilgili bilgiler eklenmiştir. Sikkelere ait katalogların oluşturulmasının ardından yeniden kütüphane çalışmalarına başlanmış ve hazırlanan katalog analojik açıdan değerlendirilmiştir. Her bir sikkenin yayımlanmış sikke kataloglarından araştırılarak tarihlenmesi yapılmış ve teşhis edilebilen sikkelerle ilgili referanslar verilmiştir. Sikkeler imparatorlara göre kronolojik olarak sıralanarak, bunlar kendi içinde sikkenin darp yeri ve birimine göre tasnif edilmiş, bulundukları yapılarla sikkeler arasında ilişki kurulmuş ve bulundukları yapıların tarihlenmesine katkıda bulunulmuştur. Sikkelerin tarihlendirilmesinde, Roma İmparatorluk sikkeleri için Roman Imperial Coinage (RIC),

[4] Cevat Başaran – Vedat Keleş – Hasan Ertuğ Ergürer – Hasan Kasapoğlu – Ersin Çelikbaş – Alper Yılmaz – Büşra Elif Kasapoğlu – Kasım Oyarçin, "Parion 2013 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", *KST 36-3*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2014, 413-436, 427.

[5] Zeynep Arslan, "Parion Kazılarında Bulunan Bakır Alaşımlı Sikkelerin Koruma ve Onarımı", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 35-41, 36.

Late Roman Bronze Coinage (LRBC), Bizans (Doğu Roma) sikkeleri için Dumbarton Oaks Catalogue (DOC) serileri temel referans kitapları olarak kullanılmıştır. Katalogda yer alan sikkeler öncelikle imparatoruna göre kronolojik olarak aynı imparatora tarihlenen sikkeler ise arka yüz lejandına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Sikkeler üzerinde lejandın okunmayan ancak o şekilde olması gereken harfleri köşeli parantez [ ] içinde gösterilmiştir. Lejandın nasıl başladığı veya devam ettiğinin kesin bilinmediği durumlar da ise köşeli parantezin içerisine üç nokta konarak […] belirtilmiştir. I. Theodosius (MS 379-395) döneminden itibaren **AVG**, **AVGG** ve **AVGGG** kısaltmalarında kullanılan **G**'ler sikkede **C** şeklinde görüldüğünden, bu tarihten itibaren göründüğü şekilde yazılmıştır ancak doğrusu **G**'dir[6]. Sikkelerin ön yüz tipolojisi yapılırken ağırlık olarak saç aksesuarları dikkate alınarak oluşturulmuş elbiseler ise çeşit az olduğu için konu içerisinde değerlendirilmiştir. Arka yüz tipolojileri yapılırken de her tip alfabetik olarak ele alınmıştır. Sikkelerin ön yüz ve arka yüz lejandlarının anlamları açıklanmış, darphanelerine ve birimlerine göre de değerlendirilmeleri yapılmştır. Sikkelerin ağırlıklarındaki dönemsel değişimleri izleyebilmek amacıyla metroloji bölümü yapılmış bu dönemsel değişimler tarihsel ve siyasi olaylarla açıklanmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise genel bir değerlendirme yapılarak Parion Geç Roma ve Erken Bizans sikkeleri ve buluntu yerleriyle ilgili grafik ve tablolardan da yararlanılarak ulaşılan sonuçlardan bahsedilmiştir. Böylece tez kapsamında hem Troas Bölgesi ve Parion Antik kentinin Geç Roma ve Erken Bizans Dönemi'nde, ekonomik düzey ve sosyal açıdan durumu hem de Geç Roma sikke ikonografisinin tipolojik gelişimi detaylı olarak incelenmiştir.

[6] Vedat Keleş, *Erzurum Arkeoloji Müzesi Roma Sikkeleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2009, 90.

BİRİNCİ BÖLÜM
ANTİK ÇAĞ'DA SİKKE KULLANIMI

Sikke; resmi değişimde yeri ve değeri olan ağırlığı, içindeki maden miktarı ve boyutu üzerinde onu basan ve tekrar geri almayı garanti eden yetkili idarenin ya da devletin resim veya yazısıyla teminat altına alınmış, taşınabilme ve kullanma kolaylığından dolayı genelde disk şeklinde olan ve el araçlarıyla basılan ana maddesinin metal olduğu bir ödeme aracıdır[7].

Sikkenin yukarıda özelliklerini tanımladığımız gibi bir ödeme aracına dönüşümü uzun bir değişim süreci geçirmesini de beraberinde getirmiştir[8]. Yerleşik hayata geçmeden önce insanlar ihtiyaçlarını avcılık ve toplayıcılık yaparak karşılamaya çalıştıklarından eşyanın değerini tespit etmeye veya sikkeye ihtiyaç duymamışlardır[9]. Neolitik Dönem'de insanların belirli bir toprağa sürekli olarak yerleşmesi, tarımla ve hayvancılıkla uğraşması ve köyler meydana getirerek aralarında iş bölümü yapmaları beraberinde değiş-tokuş ticaretini (*trampa*/*barter*) ortaya çıkarmıştır[10]. Bir süre sonra insanların ihtiyaçlarının artmasıyla değiştirmek istedikleri şeyi karşılarındakinde bulamamışlar, onun yerine aynı değerde başka bir şey almaya başlamışlardır. Böylece eşyanın değerini tespit etme zorunluluğu doğmuş ve hayvanlar[11], üç ayaklı kazanlar, baltalar, şişler, kürekler, silahlar gibi madeni aletler ve yüzük, bilezik gibi takılar ödeme aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ödeme aracı olarak kullanılan bu gibi malları muhafaza etmek, istenildiğinde hemen kolayca ortaya koyabilmek, gerektiği kadar parçalara bölmek, bir yerden bir yere taşımak güç olduğundan, zamanla yalnız madenler para olarak kullanılmaya başlanmştır[12]. Orta Doğu'nun eski uygarlıklarının gerçek sikkelerin öncüleri olan ağırlığı saptanmış metal parçalar kullandıkları bilinmektedir. Mezopotamya'da ele geçen ve MÖ 3. binyıl ortalarına tarihlenen en erken çivi yazılı

---

[7] Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 22; Sikkenin tanımı için ayrıca bkz: G. F. Hill, *Historical Greek Coins*, Archibald Constable and Company Limited, London 1906, 10; G. F. Hill, 1964, 2-3; Kraay, 1-2; Karwiese, 12; Tulay, 187; Cecile Morrisson, *Antik Sikkeler Bilimi Numismatik Genel Bir Bakış*, (Çev: Zeynep Çizmeli Öğün), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002, 8; İplikçioğlu, *Eski Batı Tarihi I Giriş, Kaynaklar, Bibliyografya*, 99.

[8] G. F. Hill, *A Handbook Of Greek And Roman Coins*, Macmillan And Co., London 1899, 1-2.

[9] Oğuz Tekin, *Antik Nümismatik ve Anadolu*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1992, 1.

[10] Sabahat Atlan, *Grek Sikkeleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1993, 12.

[11] Latincede; pecus (=hayvan) sözcüğünden türetilmiş pecunia'nın, para anlamında kullanılmış olması ödeme aracı olarak hayvanların kullanıldığının bir başka kanıtıdır. (Nezahat Baydur, *Roma Sikkeleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1998, 9.)

[12] Tekin, *Antik Nümismatik ve Anadolu*, 2.

tabletlerde, hesaplamalarda, belli ağırlıkta gümüş parçalarının kullanıldığına ilişkin kayıtlar bulunmaktadır[13]. Sonraki dönemlerde ise tartılarak ödenen madenlere belirli bir şekil (yuvarlak pastalar, piramitler, uzun çubuklar) verilmesi ve bunların ağırlıkları da önceden tespit edilip üzerleri damgalanması ile külçe ve küçük çubuk para şekli ortaya çıkmıştır. Bu para şekli için, altın, gümüş, bakır, kurşun hatta elektron kullanılmıştır[14]. Bu küçük parçaların üzerine onların ağırlık ve içindeki değerli maden miktarını garanti eden resim ve yazılar konulunca sikke ortaya çıkmıştır. Sikke üzerindeki resimler ve yazı, sikkeyi basan ve onun egemenliği altındaki topraklarda geçerli olduğunu garanti eden otorite konusunda bize önemli bilgiler vermektedir[15].

Sikkeler, içerisinde bir örs, ocak, tartı, kalıpçı aletleri, kalıplar ve çekiç bulunan oldukça basit bir atölye olan darphanelerde basılmaktadır[16]. Numismatik çalışanların büyük bir bölümüne göre başlangıçtan beri kullanıldığı bazı araştırmacılara göre de MÖ 500 yılına doğru ortaya çıktığı kabul edilen örs basım tekniğinde[17]; eritilerek çubuk haline getirilmiş metalden kesilen ya da sikke boyutundaki yuvarlak sığ kaplara dökülen metalden elde edilen, sikke metali ısıtılarak, örs üzerindeki yuvaya yerleştirilmiş bulunan ön yüz kalıbının üstüne yerleştiriliyor; bu pulun da tam üstüne çekiçle vurularak, iki kalıp arasında sıkışan pula kalıplardaki resim, işaret veya yazıların çıkması sağlanıyordu[18]. Bu darphane düzeni MS 17. yüzyıla kadar fazla değişim göstermeden varlığını sürdürmüştür[19]. Yöntem basit olmasına rağmen kalıpların hazırlanması, figürleri yalnızca bir sanatkârın işlemesi gerektiğinden çok zordur. Ayrıca belirli sayıdaki darptan sonra darbeye maruz kalan arka yüz kalıbı çabuk eskiyeceğinden yeniden bir kalıp hazırlanması gerekmektedir[20]. Sikke basımının ilk

---

[13] Ian Carradice, - Martin Price, *Hellen Dünyasında Sikke*, (Çev: Oğuz Tekin), Homer Yayınları, İstanbul 2001, 14-15; Tekin, *Antik Nümismatik ve Anadolu*, 4.

[14] Hill, *A Handbook Of Greek And Roman Coins*, 1-5; Sabahat Atlan, *1947-1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1976, 1-2.

[15] Otto Morkholm, *Erken Hellenistik Çağ Sikkeleri*, (Çev: Oğuz Tekin), Homer Yayınları, İstanbul 2000, 26.

[16] Zander H. Klawans – K. E. Bressett, *Handbook of Ancient Greek and Roman Coins*, Whitman Publishing, Atlanta 2012, 11-12.

[17] Karwiese, 36-37.

[18] C. Seltman, *Greek Coins*, Methuen, London 1955, 21-22; Ya'akov Meshorer, *The Production of Coins in the Ancient World*, Israel Museum, Jerusalem 1970, 1-2; Oğuz Tekin, *Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş)*, Eski Çağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2000, 5; Peter Thonemann, *The Hellenistic World: Using Coins as Sources*, Cambridge University Press, Cambridge 2015, 199-200.

[19] Tekin, *Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş)*, 5.

[20] M. Tevfik Göktürk, "Sahte Sikkeler", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2002 Yıllığı*, Ankara 2003, 225-258, 227.

zamanlarında sikke darbı sırasında üzerine çekiçle vurulan *ıstampa* (üst kalıp), sikkenin arka yüzünde "incus" adı verilen çukurluk oluşturmaktaydı. Ancak daha sonraları, ıstampanın altı da ayrı bir kalıp olarak hazırlanınca, sikkenin arka yüzündeki incuslar içinde çeşitli tipler yer almaya başlamıştır[21].

İlk sikkelerin basım amacının askerlerin ücretlerini ödemeye, devlet tarafından veya devlete yapılan standart ödemeleri karşılamaya yönelik olduğu düşünülmektedir[22]. Antik dönemde birçok devlet paralı askerlerden yararlanmaktaydı sık sık yapılan savaşlar da askerlerin sadakati yalnızca altın ve gümüşle verilen ücrete bağlı olmuştur. Askerlere ödeme yapılması ihtiyacı da çoğu kez sikke basımının önemli gerekçelerinden biri olmuştur[23]. Orduya yapılan ödemelerin yanı sıra devlet işleri ve devlet memurlarına yapılan ödemeler, mimari faaliyetler için yapılan harcamalar, bedava yiyecek ve para dağıtımı, oyun ve eğlencelerin organizasyonu, halka para yardımı amacıyla da sikke basılmıştır[24]. Propaganda ve prestij kazanma düşüncesiyle de sıklıkla sikke basılmıştır. Hür ve otonom kentlerin bu statülerini göstermek için büyük birimlerde sikke basmaya özen göstermeleri; propaganda ve prestije verilen önemin güzel bir örneği olarak değerlendirebilir[25]. Pergamon Kralı II. Eumenes, MÖ 182 yılında düzenlediği Nikephoria şenlikleri için bir anı sikkesi bastırmıştır. Sikkeler üzerindeki propagandayı gösterme açısından önemli olan söz konusu sikkenin ön yüzünde gorgo başı betimlenirken arka yüzünde ana tanrıça geleneğinde Athena tasviri işlenmiştir. Sikkenin üzerindeki ikonografiye bakarak; Nikephoria şenlikleri ve Pergamon'nın Hellen dünyasında propagandasını yapma amacına yönelik darp edildiğini söyleyebiliriz[26].

Antik Çağ'da sikke basımının tapınak stoklarının işletilmesinde, ceza ve vergilerin toplanmasında önemli kolaylıklar sağladığı bilinmektedir. Bununla birlikte darp edilmemiş metale nazaran daha fazla prim yapması da sikkeyi kullanan kent veya

---

[21] Tekin, *Antik Nümismatik ve Anadolu*, 13; Vedat Keleş, *Sinop Gümüş Sikkeleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2003, 193.
[22] Kraay, 328.
[23] Carradice - Price, 54; Oğuz Tekin, *Sivas Definesi VI. Mithradates Dönemi Pontos ve Paphlagonia Kentlerinin Bronz Sikkeleri*, Sadberk Hanım Müzesi, İstanbul 1999, 14.
[24] Christopher Howgego, *Sikkeler Işığında Eskiçağ Tarihi*, (Çev: Oğuz Tekin), Homer Kitabevi, İstanbul 1998, 42-44.
[25] Morkholm, 26.
[26] Vedat Keleş, "Athena Nikephoros Betimli bir Hellenistik Sikke Üzerine Gözlemler", (Ed. T. Takaoğlu), *Anadolu Arkeolojisine Katkılar 65. Yaşında Abdullah Yaylalı'ya Sunulan Yazılar*, 2006, 232-235.

krala önemli bir gelir kaynağı sağlamıştır[27]. Sikkeler basıldıktan sonra doğrudan halka satılmak ya da önce para değiştiricilere satılarak onlar aracılığı ile halka satılması yoluyla da tedavüle sokulmuştur. Bu şekildeki uygulamalarla, adi metalden yeni sikkeler tedavüle sokulmuş ve devlet için altın sikke temini sağlanmıştır[28].

Lydialılar tarafından MÖ 7. yüzyılda kullanılmaya başlanmış[29] olan ilk sikkeler Kral Alyattes Dönemi'nden itibaren metali doğal bir altın – gümüş alaşımı olan elektrondan, Kroisos Dönemi'nde ise altın ve gümüşten basılmıştır[30]. Elektron, Lydialıların başkenti Sardes'ten geçen ve Tmolos Dağları'ndan çıkıp Hermos Nehrine karışan Paktolos çayının taşıdığı alüvyonlar arasında yer almaktaydı[31]. Bu sikkelerin en erkenlerinin arka yüzleri hiçbir işaret ya da tip olmadan düz bırakılırken, daha sonra darpedilenlerin bazılarının arka yüzleri kazıma çizgilerle doldurulmuş bir kısmının da arka yüzünde bir veya birkaç "incus" yer almıştır[32]. Ephesos Artemis Tapınağı'nda 1904-1905 yıllarında yapılan kazılarda tapınağın temellerinin altında MÖ 7. yüzyılın sonlarına ait çok sayıda elektron sikke ele geçmiştir. Bu sikkeler içerisinde sayıca en fazla olan tip üzerinde profilden aslan başı resmedilenlerdir[33]. Kral Alyattes zamanında Sardes'te darp edilen aslan protomlu ilk elektron sikkeler, Lydia-Miletos ağırlık sisteminde basılmışlardır[34].

Sadece elektrondan basılan ilk sikkelerin yanında MÖ 560-546 yılları arasında Lydia kralı olan Kroisos, altın ve gümüş olmak üzere iki ayrı metalden sikke bastırarak

---

[27] Morrisson, *Antik Sikkeler Bilimi Numismatik Genel Bir Bakış*, 9.

[28] Christopher Howgego, "Why did Ancient States strike Coins ?", *The Numismatic Chronicle*, Vol. 150, 1990, 1-25, 19-20; Howgego, *Sikkeler Işığında Eskiçağ Tarihi*, 40.

[29] Herodotos, I, 94; Seltman 14; Seaby, 7; İplikçioğlu, *EskiBatı Tarihi I Giriş, Kaynaklar, Bibliyografya*, 100.

[30] Seaby, 7; Kraay 30-31; Bülent İplikçioğlu, *Eski Çağ Tarihinin Ana Hatları*, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul 2013, 81.

[31] Barclay V. Head, *The Coinage Of Lydia And Persia: From The Earliest Times To The Fall Of The Dynasty Of The Achaemenidae*, Trübner, London 1877, 8; G. Kenneth Jenkins, *Ancient Greek Coins*, Spink & Son Limited, London 1990, 14; John H. Kroll, "The Monetary Background of Early Coinage", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 33-42, 38.

[32] John H. Kroll, "The Coins of Sardis", (Ed. Nicholas D. Cahill), *The Lydians and Their World*, Yapı Kredi Yayınları, İstabul 2010, 143-156, 146; Makbule Ekici; *Karia Şehir Sikkeleri ve Lagina'da Bulunan Sikkelerin Değerlendirilmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2013, 11.

[33] Jenkins, 13; Kroll, *The Lydians and Their World*, 148; Koray Konuk, "Asia Minor To The Ionian Revolt", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 43-60, 45-47.

[34] Oğuz Tekin, *Konuşan Paralar Tarih Boyunca Anadolu Kentleri ve Sikkeleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2011, 16.

sikkenin yaygınlaşmasına önemli bir katkı sağlamıştır[35]. Kroisos ayrıca sikke tipinde de değişikliğe gitmiş ve daha önce karşılıklı duran iki aslan başından birini boğa olarak değiştirmiştir[36].

Sikkenin kullanımı MÖ 6. yüzyılın ortalarına kadar Anadolu ve Orta Yunanistan'ın ana ticaret bölgeleriyle sınırlıyken[37] zamanla İtalya'nın güneyindeki ve Sicilya'daki Yunan koloni kentlerine kadar yayılmıştır[38]. Sikkenin yaygınlık kazanmasıyla toplumda arazi mülkiyetinin yanı sıra sermaye de bağımsız bir ekonomik unsur olarak ortaya çıkmış para ekonomisi sayesinde yoğun bir ticaret ortamı oluşmaya başlamıştır[39].

MÖ 5. yüzyılın ortalarına kadar sikkeler elektron, altın ve gümüşten basılmaktaydı. MÖ 5. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde ise bronz sikkeler ortaya çıkmış ve MÖ 4. yüzyılda yaygınlaşmaya başlamıştır[40].

Yukarıda özelliklerine kısaca değindimiz Antik Dönem sikkelerini özellikleri, görünümleri ve problemleri ele alış biçimlerine göre Grek, Roma ve Bizans (Doğu Roma) olmak üzere üç grup[41] altında inceleyebiliriz.

---

[35] Seaby, 7; Tekin, *Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş)*, 7; Nicholas Cahill – John H. Kroll, "New Archaic Coin Finds at Sardis", *AJA*, Vol. 109/4, 589-617, 589; A. Emel Geçkinli, "Altın", (Ed. Şennur Şentürk, Selahattin Özpalabıyıklılar, Oğuz Tekin), *Altının İktidarı, İktidarın Altınları*, Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayıncılık, İstanbul 2005, 17-37, 33.

[36] John Dye, *Dye's Coin Encyclopaedia: A Complete Illustrated History of the Coins of the World*, Bradley Company, Philadelphia 1883, 54; Melih Arslan, "Roma Dönemi Lydia Şehir Sikkeleri", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2003-2004 Yıllığı*, Ankara 2005, 117-220, 124.

[37] Egon Friedell, *Antik Yunan'ın Kültür Tarihi*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 1999, 95.

[38] Tekin, *Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş)*, 7.

[39] Seaby, 7-8; Kraay 30-31; İplikçioğlu, *Eski Batı Tarihi I Giriş, Kaynaklar, Bibliyografya*, 100.

[40] Oğuz Tekin, "Eski Yunan, Roma ve Bizans Altın Sikkeleri", (Ed. Şennur Şentürk, Selahattin Özpalabıyıklılar, Oğuz Tekin), *Altının İktidarı, İktidarın Altınları*, Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayıncılık, İstanbul 2005, 39-68, 41.

[41] Atlan, *Grek Sikkeleri*, 11.

1.1. GREK

Grekler tarafından sikke; Grek şehir devletleri, şehirlerin oluşturduğu birlikler, büyük krallıklar, satraplıklar ve bazı zengin kabile reisleri olmak üzere 1600'e yakın örgüt tarafından basılmıştır[42]. Darp tekniğiyle basılan bu sikkelerin üzerinde arma niteliğinde betimlemeler ve Grekçe bir yazıt yer almaktadır. Grek sikkeleri; Arkaik, Klasik ve Hellenistik olmak üzere üç dönem içerisinde incelenmektedir.

Arkaik dönemde sikkeler Lydia Krallığı, Grek Şehir Devletleri ve Pers Krallığı tarafından basılmıştır[43]. MÖ 595 civarında Aigina, MÖ 575'lerde Atina ve bu tarihten kısa bir süre sonra da Korinthos sikke basan Grek şehirleri olmuştur[44]. Bu sikkelerin ön yüzlerinde resim bulunmakta arka yüzlerinde ise dört köşe kare bir çukur (*Quadratum Incusum*) yer almaktaydı[45]. Bu dönem sikkelerinin ön yüzünde betimlenen tasvirleri sikke yuvarlağına sığdırabilmek amacıyla, duran figürden ziyade başını geriye döndürmüş, eğilmiş, diz kapağı koşusu tarzında veya otlayan hayvan betimleri tercih edilmiştir. Sikkenin her iki yönününe de resim darbedilmeye başlandığında ise ön yüzde Tanrı başı yer almış, eskiden ön yüz resmi olarak kullanılan betimler de arka yüze darpedilmeye başlanmıştır. Bu dönem sikkelerinde tam insan figürü çok az ve genellikle diz kapağı koşusu tarzında gösterilmiştir[46].

Arkaik dönem sikkelerinin, ilk örneklerinde darp edeni gösteren yazıdan ziyade simgesel bir arma yer almaktaydı ancak zamanla sikke üzerinde sikkeyi basan kentin ya da halkının adının tek bir harfi ya da birkaç harfi yazılmaya başlamıştır[47]. Şehirlerin çoğu sikkelerinin üzerinde yer alan tipleri uzun süre değiştirmemiştir. Ephesos'da arı, Miletos'da aslan, Side'de nar, Atina'da baykuş, Khios'da grifon, Phokaia'da fok balığı, Kyzikos'ta ton balığı, Korinthos'ta Pegasos gibi bazı tipler, onları sikke tipi olarak kullanan şehirleri simgeleyen armalar haline gelmişlerdir. Söz konusu sikkelerdeki

---

[42] Cevat Başaran, *Arkeolojiye Giriş*, Aşiyan Yayınevi, Erzurum 1998, 251.
[43] Klawans – Bressett, 13.
[44] Hill, *A Handbook Of Greek And Roman Coins*, 8; Seltman, 38-44; Peter G. Van Alfen, "The Coinage Of Athens, Sixth To First Century B.C". (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 88; M. C. Howatson, *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, (Çev. Faruk Ersöz), Kitap Yayınevi, İstanbul 2013, 689.
[45] David Ronald Sear, *Greek Coins and Their Values*, London 1978, 319; Atlan, *Grek Sikkeleri*, 10.
[46] W. Greenwell, *Electrum Coinage Of Cyzicus*, Rollin and Feuardent, London 1887, 1-7; Atlan, *Grek Sikkeleri*, 10; Klawans – Bressett, 16-19.
[47] Hill, *A Handbook Of Greek And Roman Coins*, 180-181.

tipler genellikle sikke pulu üzerinde hafif kabartma şeklinde işlenmiştir. Bununla birlikte MÖ 6. yüzyılda Güney İtalya kentlerinin[48], sikkelerinin bazılarında tipler hafif kabartma şeklinde değil de; sikke tipi bir yüzde kabartma iken, aynı tip diğer yüzde çukur (intaglio) olarak işlenmiştir[49].

Klasik Dönem'e geldiğimizde, Arkaik Dönem'e oranla sikke darp eden bölgelerin genişlemiş olduğunu görmekteyiz. Bu dönem de sikkelerin ön yüzlerinde tanrı ve tanrıça betimleri yer alırken, arka yüzlerde ise onların sembolleri tasvir edilmiştir. Klasik Dönem'de sikke sanatkarları heykel sanatındaki gelişmelere parelel olarak artık sikke yüzüne tamamıyla hakim konuma gelmişler; yürüyen, diz çöken, atlayan ve sıçrayan gibi yapılması zor figürler, sikkeler üzerinde betimlenmeye başlamıştır[50].

Klasik Dönem'de elektron sikkelerin kullanımı azalmış ve gümüş, bu dönemde de sikke darbında kullanılan ana maden olmuştur[51]. Doğal ve yapay alaşım halinde elektrondan darpedilen sikkeler içinde en makbul olanını üreten Kyzikos olmuştur[52]. MÖ 5. ve 4. yüzyıllarda Kyzikos'un elektron staterlerinin her biri 20 gümüş drahmiden daha fazla değere sahipti ve oldukça yaygın bir kullanımı vardı[53]. MÖ 479 yılında tedavüldeki sikkelerin büyük bir çoğunluğunu gümüşler oluşturmaktadır. MÖ 4. yüzyılın ortalarına geldiğinde ise altın ve bronz sikkelerin basımının da yaygınlık kazandığı görülmektedir[54].

Yazı (= Lejand), sikkeyi basan örgütü göstermek amacıyla Klasik Dönem sikkelerinde sıklıkla kullanılmıştır. Şehirlerin ismini işaret eden harfler öncelikle sikke

[48] Kroton, Metapontus, Sybaris.
[49] Tekin, Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş), 10; N. K. Rutter, "The Coinage of Italy", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 128-141.
[50] Atlan, *Grek Sikkeleri*, 12.
[51] Seltman, 33.
[52] Greenwell, 17; Seaby, 20; M. I. Finley, Antik Çağ Ekonomisi, (Çev: Hatice Palaz Erdemir), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2007, 200.
[53] M. I. Finley, 201; David M. Schaps, *The Invention of Coinage and the Monetization of Ancient Greece*, The University of Michigan Press, Michigan 2007, 104.
[54] Carradice - Price, 69.

üzerinde boş yerlere yerleştirilmiş, sonra şehir halkını gösteren yazı, resmin sağ veya sol tarafına yazılmıştır[55].

Hellenistik Dönem'le birlikte imparatorların portreleri sikkeler üzerinde yer almaya başlamıştır. Bu dönem sikkelerinin ön yüzünde imparator portreleri yer alırken, arka yüzlerinde Klasik Dönem'de ön yüzde görülen motifler (tanrı-tanrıçalar) darp edilmiştir. Hellenistik Dönem'de sikke üzerinde yer alan yazı (lejand) sikke boşluğuna dağılmış veya sikke yuvarlağına paralel olarak değil de daha ziyade dikey ya da düz biçimde yazılmıştır[56].

Hellenistik Dönem'de, Büyük İskender; Makedonya'dan İran ve Fenike topraklarına kadar çok geniş bir alana yayılan darphanelerinde sikkeler bastırmıştır[57]. Bu sikkelerin ön yüzünde Herakles başı, arka yüzünde ise tahta oturan Zeus tasvir edilmiştir[58]. Bu sikkeler *tetradrahmi* ve *drahmi* biriminde olup Büyük İskender sikkelerinde ölümünden sonra da pek çok kral tarafından kullanılacak olan kral (basileos) unvanı da kullanılmıştır[59].

Büyük İskender'in MÖ 323'de ölümünden sonra kurulan Hellenistik Krallıkların (Syria'daki Seleukos, Mısır'daki Ptolemaios ve Makedonia'daki Demetrios) bastırdıkları sikkelerin ön yüzlerinde kralın portresi betimlenmiştir. Bununla birlikte Thrakia kralı Lysimakhos, Büyük İskender Dönemi sikkeleri üzerinde sıklıkla gördüğümüz Herakles olarak resmedilmiş imparator portrelerini kullanmaya devam etmiştir[60]. Sikkelerin arka yüzlerinde ise oturan ya da ayakta duran tanrı tasvirlerine yer

---

[55] Hill, *A Handbook Of Greek And Roman Coins*, 180-198; Atlan, *Grek Sikkeleri*, 41.
[56] François De Callatay, "Royal Hellenistic Coinages: From Alexander to Mithradates", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 175-190.
[57] Andrew Meadows, "The Spread of coins in the Hellenistic World", (Ed. R. Vaubel and P. Bernholz), *Explaining Monetary and Financial Innovation: A Historical Analysis,* Springer, Berlin/New York, 2014, 169-194, 175-179.
[58] Seltman, 205; N. K. Rutter, *Greek Coinage*, Shire Publications, London 1983, 38.
[59] Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 28.
[60] Stanley Lane Poole, *Coins And Medals: Their Place in History And Art*, Elliot Stock, London 1885, 28-31; Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 28; Karsten Dahmen, *The Legend of Alexander the Great on Greek and Roman Coins*, Routledge, London 2007, 16-17.

verilmiştir[61]. Parth sikkelerinin büyük çoğunluğunda da kendi üsluplarının yanında Hellenistik Dönem özellikleri de izlenmektedir[62].

Hellenistik Dönem'de yazı olmayan sikke, Kartaca ve Etruria gibi uzak bölgelerde basılmış sikkelerin haricinde çok nadir olarak görülmektedir[63]. Doğuda basılmış olan sikkeler üzerinde en fazla görülen yazı Grekçe, Batıda; Kartaca ve İspanya'da basılmış sikkeler üzerinde Kartaca dili ve yazısına, İtalya'da Latince ve Oskca'ya rastlanmaktadır. MÖ 2. yüzyıldan itibaren Roma hakimiyeti altına girmiş bölgelerin bazılarında Grekçe'nin yanında Latince'nin, Romalı memurların isim ve unvanlarını yazmak amacıyla kullanıldığını görmekteyiz[64].

1.2. ROMA

Roma, MÖ 8. yüzyılda bir kent devleti olarak kurulduğunda henüz sikke icat edilmemişti. Roma ilk sikkelerini, kuruluşundan yaklaşık 450 yıl sonra, MÖ 3. yüzyılın başlarında, Roma Cumhuriyet Dönemi'nde darp etmeye başlamıştır[65].

Romalılar, başlangıçta tarımla geçinen bir köy toplumu olarak değiş tokuş sistemiyle gereksinimlerini karşılamaya çalışmışlardır. Bunun yanı sıra MÖ 10. yüzyıldan başlayarak tartılmış ancak işlenmemiş külçe şeklindeki ham bakır olan *Aes Rude*'yi[66] bir süre sonra da *Aes Signatum* adı verilen dökme olarak elde edilen bakır külçeleri kullanmışlardır[67]. *Aes Signatum*'ların arka yüzlerinde pegasos, boğa, domuz ve

[61] Rutter, *Greek Coinage*, 40.
[62] M. I. Rostovtzeff, "The Parthian Shot", *American Journal of Archaeology, Vol. 47, no. 2*, 1943, 174-187, 184; Vedat Keleş, "Parth Sikkelerinde Görülen Kültürel Özellikler", (Ed. Oğuz Tekin – Aliye Erol), *Ancient History, Numismatics and Epigraphy in the Mediterranean World*, Ege Yayınları, İstanbul 2009, 185-192, 187; Fabrizio Sinisi, "The Coinage of The Parthians", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 275-294.
[63] Morkholm, 31.
[64] Atlan, *Grek Sikkeleri*, 17.
[65] Oğuz Tekin, "Roma Tarihini Sikkelerden Okumak: Roma Cumhuriyet Dönemi Sikkeleri", (Ed. Ekin Öyken), *Klasik Filoloji Seminerleri III*, Alfa Yayınları, İstanbul 2016, 55-66, 55-56.
[66] John Melville Jones, A Dictionary of Ancient Greek Coins, Seaby, London 1986, 6; Atlan –Baydur, *Grek ve Roma Sikkeleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1982, 17; Nezahat Baydur, *Roma Sikkeleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1998, 9.
[67] David Ronald Sear, *Roman Coins And Their Values*, Seaby, London 1970, 9; Klawans – Bressett, 177.

fil benzeri hayvanlar; ön yüzlerinde şimşek demeti bulunmaktadır[68]. Bazı örneklerde ise ROMANOM (Romalıların) anlamına gelen bir yazı yer almaktadır[69].

İlk Roma sikkeleri MÖ 3. yüzyılın başlarında basılmıştır. İtalya'nın güneyinde tedavülde bulunan ve bu nedenle Romana-Campania sikkeleri olarak anılan Roma'nın ilk gümüş ve bronz sikkeleri, İtalya'nın güneyindeki Eski Yunan kolonilerinin sikkelerini andırmaktadır; tek fark Roma sikkelerinde önceleri ROMANA, sonraları ise ROMA yazısının yer almasıdır[70]. Roma Cumhuriyet Dönemi'nin ilk sikkeleri "Aes Grave" olarak adlandırılmakta olup kalıp tekniğiyle basılmışlardır[71]. MÖ 269 yılında basılmaya başlayan bu sikkeler bir süre sonra ihtiyacı karşılamamaya başlayınca gümüş *didrahmiler*, bronzdan yarım ve tam *litra*'lar piyasaya sürülmüştür. Bir süre sonra da sikke basımı bazı değişikliklere uğrayarak; ön yüzlerinde Ianus başı bulunan *quadrigatiler, didrahmilerin* yerini alırken; yeni *Aes Grave*'ler ortaya çıkmıştır[72]. Bu sikkelerin tiplerinde başlangıçta farklılıklar görülse de yapılan düzenlemelerle tipler ve birimler belli bir düzene konmuştur. Ana birimin *As* olduğu bu sistemde, *As*'ın önyüzünde Janus başı, arka yüzünde ise bir gemi pruvası yer almaktadır. *As*'ın alt birimleri 1/2 *Semis*, 1/3 *Triens*, 1/4 *Quadrans*, 1/6 *Sextans* ve 1/12 *Uncia* olarak sıralanmaktadır[73].

Cumhuriyet Dönemi'nin en önemli sikke birimi ise ilk kez MÖ 3. yüzyıl son çeyreğinde görülen *denarius*'tur[74]. Denarius'un yarısı *quinarius*, çeyreği ise *sestertius* adını taşımaktadır. Bu üç birimin de ön yüzünde Roma başı, arka yüzde atları üzerinde

---

[68] Zander H. Klawans, *Reading and Dating Roman Imperial Coins*, Sanford J. Durst Numismatic Publications, New York 1982, 9; Klawans –Bressett,177.

[69] Emin Bosch, *Eski Sikkeler Rehberi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1951, 34; Andrew Burnett, "Early Roman Coinage And Its Italian Context", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 297-314; 300.

[70] Stanley Lane Poole, 1885, 45-46; C. H. V. Sutherland, "The Intelligibility of Roman Imperial Coin Types", *The Journal Of Roman Studies*, Vol. 49/1-2, 1959, 46-55, 48; Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 272.

[71] Hill, *Ancient Greek And Roman Coins*, 45; Burnett, 302-304; Klawans – Bressett, 177.

[72] David Ronald Sear, *Roman Coins And Their Values*, Seaby, London 1974, 10.

[73] Francis St John Thackeray, *A Guide to the Collection of Roman Coins at Eton Colloge: With an Appendix on Some Byzantine Coins*, Virtue And Co, London 1882, 1-7; Sear, *Roman Coins And Their Values*, 10; Sabahat Atlan, *Roma Tarihinin Ana Hatları*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1970, 62; Klawans, 9; Klawans –Bressett, 178.

[74] Richard Duncan Jones, *Money and Government in the Roman Empire*, Cambridge University Press, Cambridge 1998, 219-225; David B. Hollander, *Money in the Late Roman Republic*, Brill, Boston 2007, 17.

Dioskur kardeşler betimlenmiştir. Bir süre sonra bu üç birimin de önce arka yüzlerinde, daha sonra ise ön yüzlerinde tip değişiklikleri olmuştur[75].

Caracalla tarafından iki *denarius* değerindeki gümüş *antoninianus*'ların tedavüle sokulmasıyla *denarius*, Roma'nın en önemli gümüş sikkesi olması özelliğini kaybetmiştir[76]. Şua taçlı birim olarak da adlandılırıan *antoninianus*'lar MS 215 yılında yeni bir birim olarak İmparator Caracalla[77] tarafından tedavüle çıkarılmış ve imparatorluğun en önemli gümüş sikkesi haline gelmiştir[78]. *Antoninianus*'lar ilk dönemlerde saf gümüşten basılmalarına rağmen zamanla içerisindeki gümüş miktarı azaltılmış ve tamamen bakır sikkelere dönüşmüşlerdir[79]. Bu durum MS 3. yüzyılda Roma İmparatorluk parasının gerçek değerindeki kaybın önemli göstergelerinden biridir[80].

Altın sikkeler, Cumhuriyet Dönemi'nde oldukça nadir olarak basılmış olup altın sikkelerin çok sayıda seri olarak darp edilmesi Iulius Caesar'la başlamıştır. Iulius Caesar'ın kendi döneminde darbedilmiş altın sikkeleri üzerinde portreleri bulunmamakta olup Octavian tarafından darbedilmiş *aureus*'larda Caesar portrelerini görmek mümkündür[81]. MÖ 82 ile 23 yılları arasında Roma'da bronz sikke basılmamış olmakla birlikte Augustus'un, sikke basımını yeniden düzenlemesinin ardından tedavüle sokulmaya başlamıştır. Bu sikke reformuyla; altın ve gümüş sikke basımı imparatorun kontrolü altına alınırken, bakır ve pirinçten basılan birimlerin basımı senatonun kontrolü altına bırakılmıştır. Senato kararı ile darp edilen sikkelere yazılan **SC** (Senatus Consultum = Senato Kararı) kısaltması da bu durumu açıklayan önemli bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır[82].

---

[75] Bernhard E. Woytek, "The Denarius Coinage Of The Roman Republic", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 315-334; 326.
[76] Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 29-30; Klawans –Bressett, 181-182; Roger Bland, "From Gordian III To The Gallic Empire (AD 238-274)", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 514-537, 515-516.
[77] Antoninianus (Şua taçlı birim), ismini onu tedavüle çıkaran İmparator Caracalla'nın asıl adı olan Antoninus'tan almıştır.
[78] E. A. Sydenham, *The Roman Monetary System: Part II*, Numismatic Chronicle, London 1919, 51; Klawans, 14; Richard Abdy, "The Severans", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 499-513; 507.
[79] Howgego, *Sikkeler Işığında Eskiçağ Tarihi*, 92.
[80] İplikçioğlu, *EskiBatı Tarihi I Giriş, Kaynaklar, Bibliyografya*, 102.
[81] Baydur, *Roma Sikkeleri*, 23-24.
[82] Morrison, 91; Reinhard Wolters, "The Julio – Claudians", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 335-355; 340.

Augustus'un MÖ 31 yılında "Actium Savaşını" kazanmasıyla Roma İmparatorluk Dönemi başlamıştır. İmparatorluk döneminin asıl altın sikkesi ilk kez Cumhuriyet Dönemi'nde tedavüle giren *Aureus* olmuştur. Bu sikkeler Caesar zamanından başlayarak Constantinus Dönemi'ne kadar basılmışlardır[83]. *Aureus* 8.19 gr. ağırlığında ve 25 *denarius* değerindedir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde gümüş sikke olarak *denarius* ve *antoninianus* kullanılırken; bakır, bronz ve pirinçten sikkeler de basılmıştır. Bakırlarda ana birim *as*'dır. Dört *as* değerinde *sestertius*, iki *as* değerinde *dupondius*, bakıra % 20 çinko karıştırılmak suretiyle elde edilen pirinçten yani altın renkli bakır anlamına gelen *aurichalkum* da bu dönemde basılmış sikkelerdir. *As, semis* ve *as*'ın 1/4'ü olan *Quadrans* saf bakırdan, MS 3. yüzyılın ortasından sonra ise bronzdan basılmışlardır[84].

Roma İmparatorluğu Dönemi'nde imparatorluk sikkelerinin yanı sıra eyaletler tarafından da sikkeler basılmıştır[85]. Bunlar imparatorluk adına basıldıkları halde, imparatorluğun her tarafında değil, belirli eyaletlerin sınırları dâhilinde geçerli kılınmışlardır[86]. Roma eyalet sikkelerinin ön yüzlerinde imparatorun portresi, isim ve unvanları; arka yüzlerinde ise basıldığı kentle ilişkilendirilebilecek çeşitli tipler yer almaktadır. Eyalet sikkelerinden başka himaye altındaki krallara da yalnızca bronz sikke basma hakkı verilmiştir[87]. Böyle sınırlı bir ölçüde olsa da otonomluk (yerel yönetimde bağımsızlık) kazanılmış ve ayrıca her zaman bozuk paraya olan gereksinim karşılanmış olduğundan yerel yönetimler bununla yetinmişlerdir[88].

MS 3. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun zayıflamasına paralel olarak parasal sistemi de zamanla enflasyon ve siyasi krizlerin ağırlığına yenik düşmüştür. Sorunların

---

[83] Başaran, *Arkeolojiye Giriş*, 138; Vedat Keleş, *İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde Bulunan Septimius Severus Sikkeleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1998, 9; Klawans – Bressett, 183.

[84] Atlan, *Grek Sikkeleri*, 22.

[85] David Ronald Sear, *Greek Imperial Coins*, Seaby, London 1982; Michel Amandry, " The Coinage Of The Roman Provinces Through Hadrian", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 391-404.

[86] Mary B. Comstock, "Greek Imperial Coins", *Boston Museum Bulletin*, Vol. 65, No. 342, Boston 1967, 160-174, 160.

[87] Atlan, *Grek Sikkeleri*, 23.

[88] Peter Robert Franke, *Roma Döneminde Küçük Asya Sikkeleri Yansımasında Yunan Yaşamı*, (Çev: Nezahat Baydur, Banu Theis - Baydur), Ege Yayınları, İstanbul 2007, 11.

çözümüne yönelik gerçek girişimler, yüzyılın bitimine doğru İmparator Aurelianus (MS 270-275) ile Diocletianus (MS 284-305) tarafından yapılmıştır[89].

Roma darphanesinin başında olan Felicissimus; MS 271 yılında sikkelerde yasal olmayan bir tağşiş yaparak haksız kazanç sağlamış, bu durumun ortaya çıkmasıyla da isyan ederek kendisini imparator ilan etmiştir. Söz konusu isyanın çok kısa sürede bastırılmasının ardından Aurelianus bütün darphanelerin yönetimlerini kontrol altına almaya karar vermiş ve bozulan imparatorluk para sistemini yeniden düzenlemek için bir dizi reform yapmıştır[90]. Şehir darphanelerini kapatmış ve Roma senatosunun para basma hakkını ellerinden almıştır. Böylece şehir otonomluğunun sonu gelmiş artık otokrat asker imparatorun tekelinde toplanan para basma hakkı, bütün imparatorluğun tek ve düzenli paraya sahip olmasını sağlamıştır. Darphaneler askeri düzen altına sokularak daha düzenli çalışan kurumlar haline getirilmiş ve darphane görevliliği işi zorunlu hizmetler arasına alınmıştır[91].

Aurelianus, reform sonrası MS 274 yılında *aurelianus* olarak adlandırılan yeni bir gümüş şua taçlı tip çıkarmıştır[92]. *Aurelianus*'lar bakırdan yapılmış olup %5 oranında gümüş kaplamalıdır ve kazılarda genelde bronz sikkeler olarak ele geçmektedir. *Aurelianus*'larda birimler **XXI** veya bunun Grekçe karşılığı olan **KA** işaretleri ile belirtilmiş olup bu rakamlar her bir sikkenin başka bir birimde 20 sikkeye eşit olduğu anlamı taşımaktadır[93].

Aurelianus'un reformu ile sikkeler üzerinde gözlemlenen bir yenilik de sikkeler üzerinde darphane ve hangi atölyesinde basıldığını gösteren işaretlerin yer almasıdır. Darphane işareti, sikkenin arka yüzünde ve kesim dediğimiz, arka yüz tipinin yer aldığı

---

[89] Melih Arslan – Christopher Lightfoot, *Museum of Anatolian Civilizations Roman Coins*, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, İstanbul 1992, 15; Catherine Eagleton - Jonathan Williams, *Paranın Tarihi*, (Çev: Fadime Kahya), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013, 69.

[90] William E. Metcalf, "Roman Imperial Numismatics", (Ed. David Potter), *A Companion To The Roman Empire*, Blackwell Publishing, Oxford 2006, 35-44, 38.

[91] Michael Ivanovitch Rostovtzeff, *The Social and Economic History of the Roman Empire Cilt 2*, Biblo & Tannen Publishers, Oxford 1957, 462; R. A. G. Carson, *The Reform of Aurelian*, RN, VI. Seri, cilt VII, 1965, 232.

[92] Kenneth W. Harl, "*Kazılarda Bulunan Sikkelerin Tanımlanması İçin Rehber "Roma" (MS 238-498)*", Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002, 17; Sylviane Estiot, "The Later Third Century", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 538-560, 546.

[93] Sydenham, *The Roman Monetary System: Part II*, 63; Carson, 231; Alaric Watson, *Aurelian and the Third Century*, Routledge, London 1999, 130; Estiot, 546-547.

zeminin alt kısmında bulunmaktadır. Darphane işareti, yalnızca sikkenin basıldığı kentin adının kısaltması olabileceği gibi darphane işaretinin önünde ve sonunda da bir takım harfler de yazılmaktadır. Önde olan harfler **P** (=Pecunia), **SM** (= Sacra Moneta) ya da **M** (=Moneta)'dır. Darphane işaretinin sonrasındaki harfler de sikkenin, o kentin hangi atölyesinde, başka bir ifadeyle merkez darphanenin kaçıncı şubesinde basıldığını göstermektedir[94]. Örneğin kesim bölümünde yer alan **SMKA** yazısı "Sacra Moneta" (Kutsal Darphane), Kyzikos darphanesinin birinci ofisinde darbedildiğini göstermektedir.

MS 3. yüzyıl boyunca darp edilen bazı *antoninianus*'ların da arka yüzlerindeki boşlukta Roma atölyelerini gösteren işaretler yer almıştır. Sikkenin genelde arka yüzünün sağında bulunan atölye işaretlerinin çoğu darphane işaretleriyle yan yana yazılmaya başlanmıştır. Batı darphanelerinde, Latince P, S, T ve Q (Prima, secunda, tertia, quarta) sırasıyla birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü ofisleri gösteren Roma rakamları kullanılmıştır. Doğu darphanelerinde ise, Yunan harfleri kullanılmıştır. Genellikle atölye işaretleri ana tip veya desenin sağında veya solundaki boşlukta yer almıştır[95].

İmparator Aurelianus'un, bozulan para sistemini düzeltmek amacıyla yaptığı reform, bozulan Roma ekonomisini düzeltmeye yeterli katkı sağlamamıştır. Bunun üzerine MS 284 yılında imparator olan Diocletianus düzenli sikke basımı için bir reform daha yapmak zorunda kalmıştır[96]. İmparator bu reformla, ufak birimleri tekrar düzenlenmiş ve ekonominin tekrar istikrar kazanması sağlanmıştır. Diocletianus, *denarius* ile aynı özelliklere sahip gümüş *argenteus* ve gümüş suyuna batırılmış *follis* (*nummus*) adı verilen yeni iki birim piyasaya sürmüştür[97].

---

[94] Klawans, 58; Tekin, *Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş)*, 17.

[95] Harl, *Kazılarda Bulunan Sikkelerin Tanımlanması İçin Rehber "Roma" (MS238-498)*, 18.

[96] Michael Grant, *Roman History From Coins: Some uses of the Imperial Coinage to the Historian*, Cambridge University Press, London 1958, 72-73; Erkan İznik, "İmparator Diocletianus'un "Tavan (En Yüksek) Fiyatlar Fermanı" "Edictum de pretiis Rerum Venalium", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt XXX, Sayı 49, Ankara 2011, 97-130, 103-104.

[97] C. H. V. Sutherland, "Denarius and Sestertius in Diocletian's Coinage Reform", *The Journal of Roman Studies*, Vol. 51/1, 1961, 94-97, 94; Estiot, 548; Richard Abdy, "Tetrarchy And The House Of Constantine", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 584-600, 586-587.

MS 4. yüzyılda Roma İmparatorluk sikkeleri bir dizi değişim geçirmiştir. Diocletianus'un reformundan sonra, I. Constantinus Dönemi'nde de (MS 306-337) para sisteminde birkaç değişiklik yapılmıştır. Bu değişimle *nummus*'un ağırlığı kademeli olarak azaltılmış, *billon* sikkeler gümüş içeriğini büyük oranda kaybetmiştir[98]. MS 309'da İmparator I. Constantinus *solidus* adı verilen, 72 libra değerine sahip yeni bir altın sikke bastırmıştır[99]. Bu yeni birim aynı ağırlıkta olmak üzere darbı Bizans (Doğu Roma) Dönemi'nde de devam etmiştir[100]. I. Constantinus Dönemi'nde artık görünmeyen gümüş birimlerin yerine, astronomik miktarlarda bronz sikkeler bastırılmıştır[101]. Bu durum sikke basım masraflarının da artmasına, sikkelerin madenlerinin azaltılmasına, dolayısıyla maden ebatlarının giderek ufalmasına ve ağırlıklarının azalmasına yol açmıştır[102]. Sikke ebatlarının küçülmesi üzerlerinde uygulanacak sanatsal kalitenin de bozulmasına yol açmış ve bunun sonucu olarak sikkeler çok kolay taklit edilebilmiştir. Özellikle Mısır gibi bölgelerde, bu sikkelerin binlerce taklidi üretilerek piyasaya sürülmüştür. Bu durumu sikkelerin yanında, ele geçen kalıp örnekleriyle de desteklendiğini görmekteyiz. Bu tür taklitlerin, yarattığı sonuçların vahim ölçülere ulaşması, Codex Theodosius'ta takip edebildiğimiz, I. Contantinus Dönemi'nden başlayan kalpazanlığa karşı çıkartılan onlarca yasa ile anlaşılabilmektedir[103].

Constans Dönemi'nde, MS 348 yılında *follis*'lerin yerine "Büyük Bakır" anlamına gelen *Pecunia Maiorina* (23 mm., 5.26 gr.) ve bunun yarısı değerinde *Centenionalis* (21 mm., 4.25 gr.) adı verilen bakır sikkeler basılmıştır[104]. Magnentius (MS 350-353) ve II. Iulianus (MS 360-363) dönemlerinde büyük ebatlarda bronz

---

[98] Christopher Howgego, "Coin Circulation and the Integration of the Roman Economy", *Journal of Roman Archaeology*, Vol. 7, 1994, 5-21, 14; Constantina Katsari, *The Roman Monetary System: The Eastern Provinces from the First to the Third Century AD*, Cambridge University Press, New York 2011, 98.

[99] RIC VII, 1; Baydur, *Roma Sikkeleri*,98; Maja Hadji Maneva, *Macedonia Coins And History: Guide Through the Permanent Museum Exhibition at NBRM*, (translated by Elizabeta Bakovska), Nampres, Skopje 2008, 23; Klawans –Bressett, 183; Abdy, "Tetrarchy And The House Of Constantine", 591.

[100] Max Miller, *Die Münzen des Altertums*, München 1923, 346.

[101] Ahmet Tolga Tek, *Arykanda Kazılarında Bulunan Antik Sikkeler Üzerinde Yeni İncelemeler: 1971-2000 Sezonları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002, 183.

[102] RIC VII, 9; C. H. V. Sutherland, "A Late Roman Coin-Hoard from Kiddington", Oxon, *Oxoniensia* Vol. I, Oxford 1936, 70-80, 72.

[103] Tek, *Arykanda Kazılarında Bulunan Antik Sikkeler Üzerinde Yeni İncelemeler: 1971-2000 Sezonları*, 183.

[104] Sydenham, *The Roman Monetary System: Part II*, 76; Atlan, *Grek Sikkeleri*, 29; Harl, *Kazılarda Bulunan Sikkelerin Tanımlanması İçin Rehber "Roma" (MS238-498)*, 32.

sikkeler bastırılmıştır[105]. Gratianus (MS 367-383) *centenionalis*'e oldukça benzer bir sikke bastırmıştır. I. Theodosius'un MS 395 yılında ölümünden sonra, Roma İmparatorluğu'nun bozulan siyasi birliği sikkelerine de yansımış ve bunun doğal bir sonucu olarak yalnızca küçük bronz birimli sikkeler düzenli olarak basılmıştır[106].

1.3. BİZANS (DOĞU ROMA)

Roma İmparatoru I. Theodosius'un MS 395 yılında ölümünden sonra, imparatorluğun doğusunun yönetimini Arcadius, batısının yönetiminiyse kardeşi Honorius üstlenmiştir[107]. Böylece Roma İmparatorluğu Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmış ve "Bizans" olarak adlandırılan Doğu Roma İmparatorluğu ortaya çıkmıştır.

MS 19. yüzyıl sonlarında Bizans (Doğu Roma) sikkeleri üzerine çalışan numismatlar da Doğu Roma'nın ilk imparatoru Arcadius'un tahta çıkışını Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin başlangıcı olarak kabul etmişlerdir. MS 20. yüzyıla gelindiğinde ise konu hakkında yapılan araştırmalar artmış ve artık numismatlar Bizans (Doğu Roma) sikke sisteminin Anastasius'un (MS 491-518) sikkeleriyle başlatılmasının daha doğru olacağını düşünmüşlerdir[108].

Bizans sikkelerinin Arcadius sikkeleriyle değil de, Anastasius sikkeleriyle başlatılması gerekliliği, Arcadius ve ondan sonra tahta geçen imparatorların sikkelerinin Geç Roma sikkelerinin devamı niteliğinde olmasına bağlanmaktadır. Geç Roma sikkelerinde yer alan tasvir gelenekleri kısmen devam etmiş olsa dahi, zaman içerisinde Bizans (Doğu Roma) sikke tiplerinde imparatorluğa özgün değişiklikler yapılmaya başlanmıştır. Roma İmparatorluğu'nun MS 313 yılında Hıristiyanlığı tanıyarak dini hoşgörü fermanı yayınlaması (Milano ve Constantinus Fermanı) ve MS 392'de çok tanrılı dinlerin yasaklanması ile birlikte sikkeler üzerindeki pagan tasvirler yerini

---

[105] Abdy, "Tetrarchy And The House Of Constantine", 597.
[106] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 14.
[107] George Ostrogorsky, *Bizans Devlet Tarihi*, (Çev: Fikret Işıltan), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999, 50; Warren Treadgold, *Byzantium and Its Army: 284-1081*, Stanford University Press, California 1995, 13.
[108] Hatice Özyurt Özcan, "Erzurum Arkeoloji Müzesindeki Bizans Sikkeleri", *AST 24, cilt 1*, 2007, 1-16; Ceren Ünal, *Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2015, 1.

Hıristiyan ikonografisine bırakmıştır. Bu dönemde pagan inanışına ait sembol ve kişileştirmelerin kullanımı bırakılarak, *haç* ve *christogram* gibi tek tanrılı din olan Hıristiyanlık ile ilgili semboller kullanılmaya başlanmıştır[109].

Anastasius Dönemi'nde, özellikle bronz sikkeler büyük bir değişim geçirmiştir. Bu değişimlerle, Geç Roma sikkeleriyle arasında büyük farklılıklar ortaya çıkmış ve bunun bir sonucu olarak da Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin Anastasius Dönemi'yle başlatılması daha uygun görülmüştür[110]. Bu dönemden itibaren basılan bronz sikkelerin ön yüzlerinde, imparatorun veya ailesinden birinin büstü cepheden ya da profilden tasvir edilirken, arka yüzde sikkenin değerini gösteren birim işaretlerine yer verilmiştir[111]. Sikke birimleri, *nummus* değerini gösteren Yunan harfleriyle gösterilmeye başlanmıştır[112]. Bakır sikkelerde en büyük birim 40 nummi (1 follis) değerinde olmuş ve sikkenin arka yüzündeki büyük bir **M** harfi konularak belirtilmiştir[113]. Bu ana birimin alt birimlerini ise; **K** harfi ile değeri belirtilen 20 nummi (yarım follis), **I** harfi ile değeri belirtilen ve *decanummium* denen 10 nummi (çeyrek follis), **Є** harfi ile değeri ifade edilen *pentanummium* denen (çeyrek follisin yarısı değerinde = 5 nummi) birimler oluşturmaktadır[114].

Bizans darphane sistemine genel olarak baktığımızda; Anastasius Dönemi'nin sonunda imparatorluk topraklarında Constantinopolis, Thessalonika, Nikomedia ve Antiochia olmak üzere dört darphanenin faaliyette olduğu görülmektedir. I. Iustinianus Dönemi'ne geldiğimizde bu darphanelere Alexandria, Kherson ve Kyzikos kısa bir süre sonra da Kartaca, Roma, Ravenna ve Karthagena darphaneleri eklenmiştir[115]. Nicomedia darphanesi Anastasius devrinde yalnızca bakır sikke basmış[116], altın sikkeler

---

[109] Ceren Ünal, *Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2010, 20; Ünal, *Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri*, 4; Abdy, "Tetrarchy And The House Of Constantine", 593.
[110] Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri,* 32.
[111] Karwiese, 36.
[112] Kenneth W. Harl, *Kazılarda Bulunan Bizans Sikkelerinin Tanımlanması İçin Rehber "Bizans" (MS 498-1282)*, (Çev: Burçak Delikan), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002, 34.
[113] Oğuz Tekin, *Bizans Sikkeleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999, 28.
[114] Philip Grierson, *Byzantine Coins*, University of California Press, London 1982, 18.
[115] Zeliha Demirel Göklap, *Yalvaç Müzesi Bizans Sikkeleri*, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2009, 16.
[116] Wolfgang Hahn, *Moneta Imperii Byzantini I: Von Anastasius I bis Justinianus I*, Veröffentlichungen der numismatischen Kommission, Wien 1973, 33-37.

ise Constantinopolis, Ravenna ve Kartaca'da, gümüş sikkelerinse, Ravenna ve Kartaca'da basıldığı görülmektedir[117].

Bizans (Doğu Roma) sikkeleri altın, gümüş ve bakır olmak üzere üç metalden basılmış olmakla birlikte MS 11. yüzyıldan sonra ekonomik krizin etkisiyle ayarı düşük altın (elektron) ve gümüşten (billon) sikkeler de basılmıştır[118].

Bizans İmparatorluğu'nda (Doğu Roma) altın sikkeler; *solidus, semissis, tremissis, nomisma, histamenon, tetarteron* ve *hyperpyron* adlarıyla tanımlanan birimlerde basılmıştır[119]. Bizans (Doğu Roma) imparatorluk ekonomisi, standart altın sikke solidus temelinde kurulmuştur[120]. Bizans (Doğu Roma) altın sikke birimi yaklaşık 4.55 gr ağırlığındaki *solidus* olmuştur (yun. tekil nomisma, çoğul nomismata). Diocletianus (MS 284-305) ve I. Constantinus (MS 306-337) Dönemleri'nde yapılan para reformları sonucu tedavüle çıkarılan *solidus*[121] zamanla Bizans (Doğu Roma) sikke sisteminin temel birimi haline gelmiş MS 4. yüzyıldan MS 11. yüzyılın ortasına kadar ağırlık ve saflığını koruyarak, tüm Akdeniz dünyasında ticaret alanında hakim sikke birimi olmuştur[122].

Bizans (Doğu Roma) para teorisi, bir altın paranın değerinin külçe olarak içerdiği maden miktarına eşdeğer olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak solidus ilk darp edildiği zamandan, altı yüzyıl sonra bile aynı ağırlığa ve saflığa sahip olmuştur[123]. Solidus'un arka yüzünde, kesimde yer alan darphane işaretinin sonundaki **OB** (Obryzum), altın ayarının yüksek olduğunu yani saflığını ifade etmektedir. Solidus'un yarısı değerindeki *semissis* (2.25 gr.) ve üçte biri değerindeki *tremissis* (1.52 gr) MS 9. yüzyılın ikinci yarısına kadar darp edilmiştir[124].

---

[117] Demirel Göklap, *Yalvaç Müzesi Bizans Sikkeleri*, 16.
[118] Oğuz Tekin, *Bizans Sikkeleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999, 37.
[119] Hasan Buyruk, "Tarsus Müzesi Bizans Altın Sikkeleri", *Journal of History Studies*, Vol. 7/2, 2015, 13-32, 13.
[120] John F. Chown, *A History of Money*, Psychology Press, London 1994, 34.
[121] Tekin, *Bizans Sikkeleri*, 37.
[122] Williams, 75; Ünal, *Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri*, 11.
[123] Micheal F. Hendy, *Coinage and Money in the Byzantine Empire 1081-1261*, Dumbarton Oaks Center for Byzantine Studies, Washington 1969, 5.
[124] Tekin, *Bizans Sikkeleri*, 37.

II. Basileios'un MS 1025 yılında ölümünden sonra *solidus*'un ayarı ve kalitesi bozulmaya başlamıştır[125]. I. Aleksios Komnenos Dönemi'nde (MS 1081-1118) *solidus*'un içindeki altın miktarı yaklaşık %75 oranında azalmış neredeyse altın sikke olarak nitelendirmek bile güçleşmiştir. Bozulan para ekonomisini düzeltmek amacıyla I. Aleksios Komnenos MS 1092'de bir para reformu yapmak zorunda kalmış ve *solidus*'un yerine "*hyperpyron*" adında yeni bir altın sikke tedavüle sokmuştur[126]. Bu sikkelerde altının ayarı 24 karat yerine 20 ½ karata düşürülmüştür. *Solidus*'tan farklı olarak, *hyperpyron*'un bir yüzü çukurken, diğer yüzü bombeli şekildedir. Bu sikkeler numismatik literatüründe *scyphate* (çukur) olarak adlandırılmaktadırlar. Altın *hyperpyron* ayarı Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu'nun zayıflamasına paralel olarak düşmüştür. V. Ioannes (MS 1341-1391) zamanında en son 11 karat olarak, darp edilen *hyperpyron*'un basımına son verilmesiyle Bizans'ın (Doğu Roma) altın sikke basımı sona ermiştir[127].

Bizans (Doğu Roma) Dönemi'nde gümüş rezervlerinin azalması nedeniyle gümüş sikke, altın ve bronz sikkelere oranla daha az darp edilmiştir[128]. MS 3. yüzyılda Diocletianus ve I. Constantinus gümüş sikkelerin birim olarak değerini düşürmüşler ve gümüş yerine altın sikkeler daha fazla oranda darp edilmiştir[129].

Heraclius Dönemi'ne kadar, gümüş sikke olarak *siliqua* ve *miliaresion* kullanılmıştır. İmparator Heraclius MS 616'da yeni bir gümüş sikke birimi *hexagram*'ı tedavüle çıkarmış[130] ve bu sikke MS 8. yüzyılın başlarına kadar tedavülde kalmıştır.

I. Aleksios Komnenos'un MS 1092 yılındaki reformundan sonra % 7'si gümüş olan çukur sikkeler basılmaya başlamıştır. *Aspron trachy* olarak adlandırılan bu gümüş

---

[125] Ünal, *Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri*, 11.
[126] Oğuz Tekin, "Devletler, Hükümdarlar ve Sikkeleri", (Ed. Şennur Şentürk, Selahattin Özpalabıyıklılar, Oğuz Tekin), *Altının İktidarı, İktidarın Altınları, Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayıncılık*, İstanbul 2005, 167-278, 179.
[127] Tekin, *Bizans Sikkeleri*, 38-39; Ünal, *Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri*, 12.
[128] Harl, *Kazılarda Bulunan Bizans Sikkelerinin Tanımlanması İçin Rehber "Bizans" (MS 498-1282)*, 24; Sena Mutlu, "Anadolu Medeniyetleri Müzesi Bizans Dönemi Gümüş Sikkeleri", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2005 Yıllığı*, Ankara 2006, 183-196, 183.
[129] Tek, *Arykanda Kazılarında Bulunan Antik Sikkeler Üzerinde Yeni İncelemeler: 1971-2000 Sezonları*, 182; İznik, "İmparator Diocletianus'un "Tavan (En Yüksek) Fiyatlar Fermanı" "Edictum de pretiis Rerum Venalium", 103-104.
[130] Cecile Morrisson, "Money, Coins And The Economy", (Ed. Paul Stephenson), *The Byzantine World*, Routledge, London 2010, 34-46, 34.

sikke *hyperpyron*'un 1/48'i değerine sahipti[131]. I. Manuel Dönemi'nde (MS 1143-1180) iyice değeri azalan *aspron trachy*, II. Isaakios (MS 1185-1195) Dönemi'nde *hyperpyron*'un 1/184'ü değerine kadar düşmüştür[132].

II. Andronikos Palaiologos (MS 1282-1328) tarafından ölçü ve dizaynı Venedik *grosso*'su temel alınmış yeni gümüş sikke birimi *basilicon* ve bu birime ek olarak yassı bakır olan *assaria*'yı tedavüle sokmuştur[133].

V. Ioannes (MS 1341-1391) iktidarı döneminde altın *hyperpyron*'un yerini yarısı değerindeki gümüş *hyperpyron* almış ve bu sikke *stavraton* olarak da adlandırılmıştır[134].

Anastasius'un MS 498 yılında para sisteminde yaptığı köklü değişiklerle bronz sikkeler 40, 20, 10 *nummi*'lik birimlere ayrılmıştır[135]. Bu sikkelerin ön yüzlerinde imparatorun büstü yer alırken, arka yüzlerine sikkenin değerini gösteren Grek harfleri yazılmıştır. Follis **M**, yarım follis **K**, *decanummia* **I** harfiyle gösterilmiştir. MS 512 yılında ise bu sikkelerin ağırlıkları iki katına çıkartılmış ve **Є** değer işaretine sahip 5 *nummi*'ler (*pentanummia*) tedavüle sokulmuştur[136]. Bu yeni sikkelerin arka yüzünde ortada büyük harfle belirtilen değer işaretinin altında basıldığı darphane ve şubesi de belirtilmeye başlanmıştır. I. Iustinianus'tan itibaren de sikkelerin arka yüzlerinde, basıldığı tarih de yer almaya başlamıştır[137].

Kazılardan çıkan Bizans (Doğu Roma) sikke buluntularında Bizans (Doğu Roma) Karanlık Dönemi olarak adlandırılan MS 7. yüzyılın ortasından MS 9. yüzyılın ortasına kadar, bakır sikke miktarında ciddi bir azalmanın söz konusu olduğu görülmektedir[138]. MS 7. yüzyılda follislerde belirgin düşüş görülmekle birlikte yine de imparatorun tahta çıkış yıllarında bir takım iyileşmeler olmuştur. Isauria'lı İmparatorlar

---

[131] Tekin, *Bizans Sikkeleri*, 39; Ünal, *Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri*, 11-12.
[132] Tekin, *Bizans Sikkeleri*, 39.
[133] Ünal, *Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri*, 12.
[134] Jeo Cribb- Barrie Cook - Ian Carradice, *The Coin Atlas: The World of Coinage from Its Origins to the Present Day*, Macdonald Illustrated, New York 1990, 134; Tekin, *Bizans Sikkeleri*, 39-40.
[135] Hugh Goodacre, *A Handbook of the Coinage of the Byzantine Empire*, Spink & Son Ltd, London 1957 / 1967, 13.
[136] Goodacre, 13.
[137] Goodacre, 12-16; Demirel Gökalp, *Yalvaç Müzesi Bizans Sikkeleri*, 15.
[138] Christopher Lightfoot, "Byzantine Anatolia: reassessing the numismatic evidence", *Revue numismatique, 6. seri 158. cilt*, 2002, 229-239, 233; Christopher Lightfoot, "Amorium'daki Sikke Buluntuları: Anadolu'da Bizans Para Ekonomisi İçin Yeni Kanıtlar", *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, sayı 3, Ankara 2003, 23-28, 23.

Dönemi'nde (MS 717-797) follisler daha basit basılmaya başlanmıştır. V. Constantinus Dönemi'nde (MS 741-775) *decanummia* ve *pentanummia* basımına neredeyse son verilmiş, VI. Constantinus Dönemi'nde (MS 780-797) basılan follislerin arka yüzünde yer alan değer işaretinin iki yanında **XXX/NNN** işaretlerinin yazıldığı görülmektedir[139].

MS 835 yılında Theophilos (MS 829-842) bakır follisleri toplatmış ve 288 tanesi bir altın *nomisma*'ya denk gelen yeni follisler darp ettirmiştir. Bu darpların ön yüzlerinde tören lorosu ve tacıyla imparator betimlenirken, arka yüzlerinde imparatorun ismi yazılmıştır. Erken Makedonya Hanedanlığı Dönemi'nde (MS 867-969) sikkelerin ön yüzünde iki veya üç imparator figürü betimlenmiştir. Theophilos ve II. Nikephoros Phokas (MS 963-969) arasındaki dönemde bu follislerin çok sayıda basıldığı dikkati çekmektedir[140].

I. Aleksios, MS 1092'de "Anonim Bronz Sikkelerin" darbını durdurarak, küçük ve çukur olmayan yayvan bir sikke olarak tanımlayabileceğimiz "*Bakır Tetarteron*" olarak adlandırılan sikkeleri darp ettirmeye başlamıştır[141]. MS 13. yüzyılın sonlarında "*tetarteronlar"* kullanımdan kaldırılmıştır ve II. Andronikos Palailogos (MS 1282-1328) "*Assaria*" olarak adlandırılan yeni bir bakır sikke bastırmıştır[142]. V. Ioannes Dönemi'nde MS 1367 yılında "*Tornese*" ve "*Follaro*" adında iki bakır birim tedavüle girmiştir[143].

Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin ikonografisine baktığımızda, Grek ve Roma sikkelerine oranla daha kaba işçiliğe ve düşük basım kalitesine sahip Bizans (Doğu Roma) sikkeleri üzerindeki tipler, genelde birbirlerinin taklidi şeklinde olmuştur[144]. Roma İmparatorluğu sikkelerinde görülen imparatorun gerçek portre özelliği bu dönem sikkelerinde yerini geleneksel üslupta ve belli bir formata dökülmüş tiplere bırakmıştır. Bizans (Doğu Roma) İmparatorları'nın fiziksel özellikleri sikkelerin dairesel ve oldukça

---

[139] Grierson, *Byzantine Coins*, 20.
[140] Harl, *Kazılarda Bulunan Bizans Sikkelerinin Tanımlanması İçin Rehber "Bizans" (MS 498-1282)*, 24-25.
[141] Ünal, *Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri*, 11-12.
[142] Ünal, *Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri*, 12.
[143] Grierson, *Byzantine Coins*, 22.
[144] Atlan, *Grek Sikkeleri*, 30.

küçük boyuttaki yüzlerinde betimlenmeye çalışıldığından bu dönemde imparatorların fiziksel özelliklerini tespit etmek oldukça zorlaşmıştır[145].

Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin ön yüzlerinde gördüğümüz önemli bir portre resmetme değişikliği, portrenin önceki dönem sikkelerinde olduğu gibi profilden değil, cepheden resmedilmeye başlanmasıdır. MS 4. yüzyılın ilk yarısında I. ve II. Licinius'un cepheden, II. Constantinus'un 3/4 cepheden resmedilmiş sikkeleri basılmıştır[146]. I. Iustinianus (527-565) sikkeleri ile tam cepheden resmetme başlamış, profilden resmetme ise giderek azalarak MS 7. yüzyılda tamamen ortadan kalkmıştır[147].

I. Iustinianus Dönemi'nden itibaren cepheden, zırhlı ve miğferli, sağ elinde küreli haç (globus), sol omuzunda kalkan tutan büst betimlemeleri sikkeler üzerinde yer almaya başlamış ve bu tarz giderek kalıcı olmuştur[148]. I. Iustinianus'un 12. iktidar yılından yani, MS 539 yılından itibaren arka yüzdeki değer işaretlerinin sağ boşluğunda iktidar yılını gösteren ve Latince harflerden oluşan sayılar yer almaya başlamış[149] fakat MS 8. yüzyılın başlarından sonra bu uygulamaya son verilmiştir. Latin rakamlarıyla yazılan tahta çıkış yılı, bize aynı zamanda sikkenin basıldığı tarihi de vermektedir. Tahta çıkış yılı ile birlikte, genellikle **ANNO** (yıl) lejandı da görülür[150].

Phocas Dönemi'nde (MS 602-610), basılan sikkelerin ön yüzlerindeki imparator betimlemelerinde sakal belirgin hale gelmiş, onu izleyen Heraclius Dönemi'nde de sakal uzamaya başlamıştır. Özellikle sikkelerin ön yüzünde, birlikte gösterilen baba ve oğul büstlerinde imparator uzun sakallı olarak resmedilmiştir. Phocas Dönemi'nde sikkelerin arka yüzündeki değer işaretleri ise II. Tiberius'un (MS 578-582) sikkelerine benzer bir şekilde, "**m**" veya "**XX**" şeklindedir[151]. Heraclius döneminde Latince yerini,

---

[145] Ünal, *Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri*, 1.
[146] James D. Breckenridge, *The Numismatic Iconography of Justinian II (685-695, 705-711 A.D.)*, American Numismatic Society, New York 1959, 29.
[147] Tekin, *Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş)*, 22.
[148] Okçu, Recep – Dumlupınar, Ebru – Artar, Aynur, *Bursa Arkeoloji Müzesi Sikke Teşhir Kataloğu*, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa 2005, 179.
[149] Grierson, *Byzantine Coins*, 19; Kenneth W. Harl, *Kazılarda Bulunan Bizans Sikkelerinin Tanımlanması İçin Rehber "Bizans" (MS 498-1282)*, 10.
[150] Tekin, *Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş)*, 23.
[151] Wolfgang Hahn, *Moneta Imperii Byzantini II: Von Justinus II. Bis Phocas*, Veröffentlichungen der numismatischen Kommission, Wien 1975, 60.

Grekçe'ye bırakmış, kilisenin de kullandığı bu dil devletin resmi dili olmuştur[152]. Heraclius iktidarının ilk yıllarında basılan sikkelerde, imparator omuzlarından atılan bir paludamentumun altına giydiği bir zırh ile tasvir edilmiştir[153].

Bizans (Doğu Roma) sikke ikonografisinde en fazla kullanılan kutsal kişi tasviri ise, İsa olmuştur. Sikkelerin ön yüzlerinde ilk kez İsa'nın görülmesi II. Iustinianus (MS 685-695 ve MS 705-711) Dönemi'ne rastlamaktadır[154]. II. Iustinianus Dönemi'ne tarihlenen söz konusu bu *solidus* birimindeki sikkenin ön yüzünde İsa büstü betimlenirken arka yüzünde "Krallar Kralı İsa" yazısı bulunmaktadır[155]. Bizans sikke tasvir sanatını incelediğimizde portre sanatındaki seviyenin MS 692-695 yılları arasında yapılan İsa tasvirleriyle geliştiğini söyleyebiliriz[156]. İkonoklazm Dönemi'nde (MS 726-842) sikkelerin ön yüzüne İsa'nın betimleri yerine imparatorların büstleri yer almıştır. VI. Leon (MS 886-912) Dönemin'de basılan sikkeler üzerinde de ilk kez Meryem tasvirinin kullanıldığına tanık olunmaktadır[157].

İkonoklazm Dönemi sonrasında, yeniden sikkeler üzerinde İsa tasviri yer almaya başlamış ve ön yüzde İsa'nın büstü, arka yüzde ise dört satır halinde "Krallar Kralı Yüce İsa" yazısı bulunan sikkeler darp edilmiştir. Anonim follisler olarak liteatüre geçmiş[158] bu sikkeler ilk kez I. Ioannes Tzimiskez (MS 969-976) tarafından basılmıştır. I. Alexius'un, MS 1092'de yaptığı ekonomik reformla[159], güncellenen *anonim follisler'*in ikonografisinde iki önemli değişiklik dikkati çekmektedir. Bunlar, şimdiye kadar altın sikkeler için tercih edilen bir uygulama olan, İsa'nın bir portresinin ilk kez bakır sikkeler üzerinde betimlenmesi ve sikkelerin herhangi bir imparator adına

---

[152] Okçu – Dumlupınar – Artar, 179.
[153] Ceren Ünal, "Geç Roma İmparatorluğundan Erken Dönem Bizans İmparatorluğuna Geçiş Sürecinde Basılan Sikke Tasvirlerinde İmparator Kostüm ve Aksesuarları", *Olba XIII*, Mersin 2006, 221-234, 223.
[154] Ünal, *Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri*, 2.
[155] Okçu – Dumlupınar – Artar, 179.
[156] Ünal, *Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri*, 5.
[157] Tekin, *Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş)*, 22.
[158] Hugh George Goodacre, 1957, 212; Margaret Thompson, *The Athenian Agora II; Coins from the Roman through Venetian Period*, The American School of Classical Studies at Athens, Princeton 1956, 74-115; David Micheal Metcalf, "An Interpretation of Byzantine Rex Regantium Folle of Class A, ca. 970-1030", *Numismatic Chronicle, VII, X*, 199-219; Cribb- Cook - Carradice, *The Coin Atlas: The World of Coinage from Its Origins to the Present Day*, Macdonald Illustrated, 133.
[159] Micheal F. Hendy, "Alexius I to Alexius V", (Ed. A. R. Bellinger ve P. Grierson), *Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection, Volume Four Part 1, Alexius I to Michael VIII 1081–1261*, Washington 1999, 33.

basılmamış olmasıdır[160]. Bu da ikonoklazma döneminde dini tasvirlerin yasaklanmasının acısının çıkarılması anlamına gelmektedir. MS 11. yüzyıldan itibaren arka yüz tiplerinde çeşitlilik görülse de, Hıristiyanlık dininin ana unsurları olan İsa ve Meryem figürleri ile azizlere ait tasvirler çoğunluktadır[161].

[160] Zeliha Demirel Gökalp, "Malatya Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Bizans Anonim Follisleri', *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt/Vol.: 9, no: 1, 2009 , 217-250, 219; Serkan Kılıç, "Bizans Anonim Follisleri Üzerinde Görülen İslami Kontrmarklar", *Mediterranean Journal of Humanities*, IV/2, E – Dergi 2014, 179-189, 179.

[161] Tekin, *Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş)*, 22; Ünal, *Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri*, 6.

İKİNCİ BÖLÜM
ANTİK ÇAĞ'DA TROAS BÖLGESİ ve PARİON

2.1. TROAS BÖLGESİ ve PARİON'UN TARİHİ COĞRAFYASI

Gönen (Aisepos) Çayı'nın çıktığı yerden İda Dağı'nın (Kaz Dağı) güneyinde yer alan Adramytteion (Edremit) kadar uzanan hattın batısındaki Antik Troas Bölgesi'ni[162] günümüzde kuzeyinde Marmara Denizi (Propontis), kuzeybatısında Çanakkale Boğazı (Hellespontos), güneyinde Edremit Körfezi, doğusunda Balıkesir, batısında ise Ege Denizi (Mare Aegaeum) ile çevrelenen Çanakkale topraklarının büyük bir bölümünü içine alan Biga Yarımadası'nın bulunduğu alan olarak tanımlayabiliriz[163](**Harita 1**).

Troas Bölgesi, Anadolu Yarımadası'nın içerisinde yer alan, birçok kentin kurulması için gerekli coğrafi koşulları barındıran ve çok önemli jeopolitik konuma sahip önemli bir bölgedir. Bölge adını Troia şehrinden[164], Biga Yarımadası isminiyse, Biga'nın Osmanlı İmparatorluğu'nda sancak merkezi olmasından almıştır[165].

Biga Yarımadası Marmara Bölgesi'nin güneybatısında yaklaşık 9 bin 500 km^2 lik bir alanı kapsamaktadır. Doğu sınırını kuzeydoğu güneybatı yönünde uzanan Gönen Çayı vadisi oluşturmaktadır. Batıda Kumkale Burnu'ndan, doğuda Balıkesir ili Gönen ilçesine kadar 125 km. genişliğe, kuzeydoğuda Biga ilçesi Karabiga Beldesi'nden, güneybatıda Baba Burnu'na kadar yaklaşık 200 km. uzunluğundaki bir alanı kapsamaktadır. Troas Bölgesi topraklarının yarısından fazlası (% 53,9'unu) ormanlar ile kaplıdır[166]. Bölge oldukça engebeli bir yapıya sahiptir. Troas Bölgesinin antik çağda tanınmış en büyük yükseltisi, güneydoğuda, Mysia sınırındaki İda (Kaz) dağıdır. Homeros'un en yüksek doruğuna (1774 m) Gargaros dediği bu dağın, antik çağ

---

[162] Strabon, *Geographika: Antik Anadolu Coğrafyası, Kitap: XII-XIII-XIV*, (Çev: Adnan Pekman), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2000, 76.

[163] Strabon, XIII, I, 2; Veli Sevin, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2013, 57-58.

[164] Aşkıdil Akarca, "Troas'ta Aşağı Kara Menderes Ovası Çevresindeki Şehirler", *Belleten, Sayı: 42*, 1978, 1-52, 2; Sevin, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I, 57.

[165] Besim Darkot, "Çanakkale", *İslam Ansiklopedisi, Cilt: 3*, M.E.B Yayınları, İstanbul 1988, 331-340, 338; Feridun Emecen, "Biga", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt: VI*, İstanbul 1992, 136-137.

[166] Lütfi Atay – Selahattin Bozkurt – H. Mehmet Yıldırım, "Biga Yarımadası'nda Avcılık Ve Yaban Domuzu Avı" *Çanakkale Merkezi Değerleri Sempozyumu,* ÇOMÜ Yayınları, Çanakkale 2008, 167-175, 173; Aslı Şimşek, *Alman Bilim Adamlarının Troas Bölgesi'ndeki Arkeoloji Çalışmaları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2010, 7.

yazarlarına göre Palaiskepsis yöresindeki Kotylos, Pytna ve Dikte olmak üzere üç büyük doruğu daha bulunmaktaydı[167]. Bütün büyük nehirler İda dağının keskin vadilerinde doğmaktadır. Troas'ın içinden geçen Skamander (Kara Menderes), Bayramiç civarında bulunan Yukarı Skamander düzlüğü ve Troia'daki (Ilion) delta dâhil iki doğal düzlük yerleşim için tercih alanı oluşturmaktadır. Yerleşimler genellikle kaynakların bol olduğu, savunması kolay yükseklikerde kurulmuşlardır. Buralardan ovalara veya yamaçlardaki tarlaların, üzüm bağlarının ve zeytinliklerin kontrolü mümkündü. Aynı şekilde sahilde Kap Lekton'dan Abydos'a kadar bütün tepecikler ve onların düzlükleri tercih edilen yerleşim alanları olmuştur[168].

Strabon, *Geographika* adlı eserinde bölge için "*Her ne kadar harabe halinde, terk edilmiş ise de, sahip olduğu ün yazarları kendisinden uzun uzun söz etmeye zorlar*" ifadesini kullanmıştır[169].

Troas Bölgesi'nde yer alan antik kentleri; Parion, Alexandria Troas, Alybe (Alope), Andeira, Antandros, Argyria, Argyza, Arisbe, Aspaneus, Assos, Brytis, Colonai, Corone, Dardanos, Didymon Teikos[170], Gargara, Gentinios, Gergis, Hamaksitos, Harpagia, Hermaion, Iambos, Igne, Ileion, Pedion, Ilion (Troia), Kebren, Kale Pauke, Kallikolone, Kalydnai, Killa, Kellios, Kenchreai, Khyrisa, Kleandria, Gordos, Kokylion, Kolonai, Kotylos, Krasos, Kremaste, Lamponia, Lampsakos, Larisa, Leuka, Linon, Malus, Marpessos, Mottia, Murikous, Neandreia, Ophrineion, Paisos (Apaisos), Paleo Perkote (Perkote), Pedaion, Petra, Pionia, Pityeia, Polichna, Polion (Polisma), Polymedion, Polymedion, Priapos, Rhoiteion, Side, Sidene, Sidonia, Sigeion, Skamandria, Skepsis, Palaiskepsis, Smintheon, Tenedos, Thymbra, Tragasai olarak sıralayabiliriz[171].

Troas Bölgesi'nin siyasi ve kültürel olarak yazılı belgelerle tanımlanması Son Tunç Çağı'nda (MÖ 1400-1200), Hitit İmparatorluğu'nun siyasi etkisini Batı

[167] Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, 59.
[168] Gebhard Bieg, "Troas Araştırma Tarihinde Troas: Gezi Raporları ve Arkeoloji", (Çev: Çiğdem Maner), *Troya Efsane ile Gerçek Arası Bir Kentte Yolculuk*, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2002, 116-132, 120-121.
[169] Strabon, XIII, I, 1.
[170] Bazı antik kaynaklarda Mysia sınırları içerisinde geçmektedir.
[171] Reyhan Körpe, "Troas Bölgesi Antik Kentleri", (Ed. Mustafa Demir), *Çanakkale Tarihi Cilt I*, Değişim Yayınları, İstanbul 2008, 356-411.

Anadolu'ya kadar genişletmesiyle olmuştur. Bu dönemden sonra da Balkan kökenli gruplar Troas'a gelmeye başlamış ve Anadolu kökenli yerli halkla bir arada yaşamışlardır[172]. MÖ 8. yüzyıldan itibaren bölgeye Yunanlı göçmenler gelmeye başlar. Troas'ta Yunan kolonizasyonunun ilk öncüleri Lesbos adasındaki Mytilene ve Metymna gibi kentlerden gelen Aioller'dir[173]. Aiol kolonizasyonu sonrasında bölgeye Miletos önderliğindeki İonlar gelmiştir. MÖ 680 yılından itibaren Hellespontos ve Marmara'da koloniler kurmaya başlayan Miletoslu'lar, Çanakkale Boğazı'nda Abydos'tan Kyzikos'a kadar bir dizi kent kurmuşlardır[174]. MÖ 7. yüzyılın ilk yarısından itibaren Troas Bölgesi Lydia hâkimiyeti altına girmiştir. Bu durumu Strabon'un, Lydia Kralı Gyges'in izni ile Miletoslular'ın Abydos kolonisini kurduklarını belirtmesi desteklemektedir[175]. MÖ 6 yüzyıl ortalarından sonra Persler, Troas'ı Hellas ve Karadeniz'e geçişlerinde bir köprü olarak kullanmışlardır[176].

MÖ 334 yılında Troas'ın kuzeydoğusunda Granikos Irmağı kıyısında yapılan savaş sonrasında bölgenin hâkimiyeti Büyük İskender'in eline geçmiştir[177]. Büyük İskender'in ölümünden sonra, Hellenistik Dönem'de Troas Bölgesi sırasıyla Antigonos, Lysimakhos, Seleukoslar, Ptolemaioslar ve Attaloslar yönetimine geçer[178]. MÖ 241'den sonra, I. Attalos Dönemi'nde Pergamon Krallığı'nın egemenliğine girmiştir. MÖ 133'de II. Eumenes'in oğlu III. Attalos Pergamon Krallığını ölümünde Roma İmparatorluğu'na bağışlamasıyla Troas Bölgesi de Roma'nın idaresine geçmiştir[179].

---

[172] Rüstem Aslan, "Troas Bölgesi'nde Göçler, Diller ve Kültürler", *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, Yıl 10, Sayı 13, 2012, 17-30, 17.

[173] J. M. Cook, *The Troad: An Archaeological And Topographical Study*, Clarendon Press, Oxford 1973, 361-362; Körpe, "Troas Bölgesi'nin Eskiçağ Tarihi", 338.

[174] Carl Roebuck, *Ionian Trade And Colonization*, Ares Publishers, New York 1959, 112; Cook, 363; John Boardman, *The Greeks Overseas: Their Early Colonies and Trade*, Thames-Hudson, London 1999, 241.

[175] Strabon XIII/I, 22.

[176] Ayşe Gül Akalın, "Troas Synoikisis'i Synoecism in the Troad", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt: XXI, Sayı: 33, Ankara 2000, 1-16, 7; Ayşe Gül Akalın, "Troas Limantepe Larisa'sının Tarihi ve Arkeolojik Araştırmaları", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt: XV, Sayı: 26, Ankara 1991, 3-25, 14.

[177] Reyhan Körpe, "Büyük İskender'in Troas'ta İzlediği Rota ve Granikos Savaşı", *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, Yıl 9, Sayı 10-11, 2011, 95-108, 97-102.

[178] Cook, 364-365.

[179] Bieg, "Troas Araştırma Tarihinde Troas: Gezi Raporları ve Arkeoloji", 125; Başaran, *Geçmişten Günümüze Bayramiç, Tarihi – Coğrafyası ve Arkeolojisi*, 18; Ekrem Akurgal, *Anadolu Uygarlıkları*, Net Turistik Yayınları, İstanbul 2003, 254; Vedat Keleş – Ersin Çelikbaş, "Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri", *Arkeoloji ve Sanat 145. sayı*, İstanbul 2014, 75-84, 76.

Roma hâkimiyetinin ilk dönemlerinde Troas'ın bütün şehirleri emniyetli trafik yollarını ve şehir içindeki altyapıyı sağlayan *Pax Romana* olarak adlandırılan barıştan istifade etmişlerdir. Bu dönemde yapılmış birçok halka açık yapı da bunu desteklemektedir[180]. Augustus ve Iulius-Claudiuslar Dönemi'nde Romalılar'ın soylarını Troia'ya dayandırmasıyla kentlerin restorasyonunda ve gelişiminde ilerleme kaydedilmiştir.

Roma Dönemi'nde Troas'ta dört büyük yıkıcı deprem meydana gelmiştir. Bunlardan MS 1. ve 2. yüzyıldaki depremler Roma'nın en güçlü zamanlarında olmuştur. Deprem sonrası kentler Roma İmparatorlarının bölgede yaptığı yoğun inşaat faaliyetleri ve bölgeyi geliştirmeye yönelik girişimleriyle kısa bir süre içerisinde toparlanmıştır[181].

Bu dönemde Havari Aziz Paulos, başta deniz kıyısında bulunan liman kentleri olmak üzere Hıristiyanlığın tanıtımını yapıp yeni kitlelere yaymak, hem de daha önce bu dini seçenlerin tekrar eski inançlarına dönmelerine engel olmak için bölgeye iki defa gelmiştir[182].

Troas'ın iki deniz (Ege ve Karadeniz) ve iki kıta (Avrupa ve Asya) arasındaki konumu bölgeye yönelik göçlerin başka bir bölgeye geçmek için bir tür istasyon gibi değil, tam tersine bölgeye yerleşim ya da kontrol amaçlı olmasını sağlamıştır. Bu nedenle Troas Bölgesi kentleri tarih öncesinden MS 20. yüzyıla kadar önemli savaşlara sahne olmuştur[183].

MS 261 yılında Gothlar, Hellespontos'un düşmesiyle Troas Bölgesi'ne girmiş, Ilion ve Alexandria Troas'ı yağmalamışlardır[184]. MS 267 yılında Troas, Karadeniz'den

---

[180] Bieg, "Troas Araştırma Tarihinde Troas: Gezi Raporları ve Arkeoloji", 127.
[181] Richard Wallece, Wynne Williams, *Tarsuslu Paulus'un Üç Dünyası,* (Çev: Zühre İlkgelen), Homer Kitapevi, İstanbul 1999, 110.
[182] Wallece - Williams, 110; Reyhan Körpe, "Son Arkeolojik Bulgular Işığında Aziz Paulus'un İkinci Kutsal Görev Gezisinde Troas Yolculuğu", *Selevcia ad Calycadnum*, Sayı: 1, Olba Kazısı Yayınları, Ankara 2001, 51-75, 52.
[183] Aslan, 18.
[184] Zeynep Çizmeli Öğün, "Smintheion'da Ele Geçen Sikke Buluntuları", (Ed. Neşe Özgünel), *Smintheion: Apollon Smintheus'un İzinde*, İstanbul 2013, 135-140, 138; Vedat Keleş, "Parion Tiyatrosunda Ele Geçen Alexandria Troas Sikkeleri ve Goth İstilası", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 193-200, 195.

Akdeniz'e ilerlemekte olan Gothlar'ın saldıralarına bir kez daha maruz kalmıştır[185]. MS 267'de Gothlar'ın saldırılarının artması karşısında kent surları yenilenmeye başlanmıştır[186].

MS 297 yılında İmparator Diocletianus kentler için yeni bir düzenleme yapmıştır. Buna göre Kyzikos, Troas'ın ve Küçük Phrygia'nın merkezi olmuş[187] ve Troas'ın kuzey bölümü bir *praeses* yönetiminde Hellespontos eyaletine dâhil edilmiştir[188].

Troas Bölgesi'nde Erken Bizans (Doğu Roma) Dönemi, önceki yüzyıllarda sayısız şekilde olduğu gibi bir savaşla başlamıştır. MS 324 yılında İmparator I. Constantinus ile I. Licinius'un orduları, Aianteion'da karşılaşmışlar ve kısa bir süre sonra I. Constantinus, Akdeniz Bölgesi'nin tek egemeni olmuştur[189]. I. Constantinus ile I. Licinius arasında MS 324 yılındaki savaş sonunda I. Licinius ve ordusunun bir bölümü kaçmış bunun üzerine İmparator I. Constantinus oğlu Crispus'a, onları takip etmesini emretmiştir. Donanmanın başına geçen Crispus, I. Licinius'un donanmasını Hellespontos'ta (Çanakkale Boğazı) bozguna uğratmıştır[190].

Bu dönemde I. Constantinus, Troas Bölgesi'nin önemli kentlerinden biri Alexandria Troas'ı Roma İmparatorluğu'nun yeni başkenti haline getirmek istemiştir.

---

[185] Bieg, "Troas Araştırma Tarihinde Troas: Gezi Raporları ve Arkeoloji", 128; Elmar Schwertheim, "Alexandreia Troas 2002 Kazı Çalışmaları, Çanakkale - Troas Arkeoloji Buluşması II, Çanakkale 2003, 35-39, 37.

[186] Göknur Bektaş, *Thrakia, Troas, Aiolis, Ionia ve Mysia Bölgelerinden Toplanan Keramik: Prof. Dr. Aşkıdil AKARCA'nın 1950-1980 Gezilerinden Bir Değerlendirme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011, 13.

[187] Frederick William Hasluck, *Cyzicus*, Cambridge University Press, Cambridge, 1910, 192; Ch. B. Rose - R. Körpe – B. Tekkök, "Granicus River Valley Survey Project, 2004-2005", *Studia Troica*, sayı: 17, Philipp Von Zabern, Mainz 2007, 3-65, 7; Reşit Mazhar Ertüzün, *Kapıdağ Yarımadası ve Çevresindeki Adalar: Tarih ve Arkeolojisi Üzerine Çalışmalar*, Türk Ticaret Odaları, Ankara 1964, 40; Cevat Başaran, "Güney Marmara'da Az Tanınan Bir Tarih Beldesi: Kyzikos", *Turizm Yıllığı 1988-1989*, 57-71, 61; Cevat Başaran, "Kyzikos Korinth Başlıkları", *Türk Arkeoloji Dergisi*, Sayı: XXXI, Ankara 1997, 1-52, 3; Nurettin Koçhan, *Kyzikos Tarihi ve Mimari Kalıntıları*, Renkvizyon Ofset Form Matbacılık, Bursa 2011, 38.

[188] Bieg, "Troas Araştırma Tarihinde Troas: Gezi Raporları ve Arkeoloji", 128.

[189] Zosimus, *Historia Nova* 2, 22, 23; Ch. Brian Rose, "Constantius'dan Mehmet'e Kadar Bizans Dönemi'nde İlion", *Düş ve Gerçek Troia*, Homer Yayınları, İstanbul 2001, 280-281, 280; Noel Lenski, "The Reign of Constantine", (Ed. Noel Lenski), *The Cambridge Companion To The Age Of Constantine*, Cambridge University Press, New York 2011, 59-90, 76.

[190] Reyhan Körpe, "Boğaz Savaşları", *Kubaba*, Yıl 3, Sayı 6, İzmir 2006, 15-20, 19; Baker, 359.

Eğer bu gerçekleşmiş olsaydı Troas Bölgesi'nin durumunun çok farklı olabileceği ifade edilmektedir[191].

II. Theodosius Dönemi'nde MS 442 de Hun İmparatoru Attila Çanakkale'de Bizans (Doğu Roma) ordusunu yenmiş ve Constantinopolis'i kuşatmıştır. Bu Constantinopolis'in Bizans'lı (Doğu Roma) olmayanlar tarafından, tarihteki ilk kuşatılması olmuştur. Henüz yeni tamamlanmış olan Theodosius surlarını aşamayan Attila geri dönmüş ve Bizans (Doğu Roma) ordusunun geri kalan güçlerini de Gelibolu'da yok etmiş bunun üzerine Bizans (Doğu Roma), Attila ile bir barış anlaşma imzalamak zorunda kalmıştır. Anlaşmaya göre Bizans (Doğu Roma) yıllık olarak 700 kg. altın ödemeyi kabul etmiştir. Bu antlaşma sonucunda, Gelibolu ve çevresinde MS 447 yılına kadar sürecek Hun İmparatoru Attila hakimiyeti başlamıştır[192].

Troas Bölgesi, liman kentleri, bereketli ovaları, madenleri ve zengin ormanlarından dolayı Bizans (Doğu Roma) Dönemi'nde de yoğun bir iskâna sahip olmuş[193] fakat Iustinianus Dönemi'ndeki depremler yerleşimleri olumsuz etkilemiş ve halk bölgeyi terk etmeye başlamıştır[194]. İlion'da MS 500'lerde iki şiddetli deprem, akropolis ve onun yakın çevresindeki kamu binalarını yıkmıştır[195]. Bu depremlerden sonra İlion'da yerleşim sona ermiş[196] ve İlion gibi Troas Bölgesi'nde birçok kentte varlığını piskoposluk merkezi olarak devam ettirmiştir. Bu yerler arasında İlion, Assos, Skamandreia, Skepsis, Parion ve Priapos gibi kentler de bulunmaktadır[197].

Abydos'ta bulunmuş MS 492 tarihine ait bir gümrük tarifesinde, İstanbul'a gemiyle gönderilen mallar ve onların dağıtılmasına ait bilgiler vermekte olup, bu durum

---

[191] Bieg, "Troas Araştırma Tarihinde Troas: Gezi Raporları ve Arkeoloji", 128.
[192] Philip Matyszak, *The Enemies Of Rome: From Hannibal To Attila The Hun*, Thames & Hudson, London 2008, 273; Mehmet İrdesel, *Gelibolu ve Yöresi Tarihi*, Geltur Yayınları, Çanakkale 1998, 19; Radi Dikici, Bizans İmparatorluğu Tarihi (Şu Bizim Bizans - Byzantium 330-1453), Remzi Kitabevi, İstanbul 2013, 107.
[193] Beate Böhlendorf Arslan, "Çanakkale İli, Bayramiç, Ezine ve Ayvacık İlçelerindeki Bizans Dönemi Yerleşmeleri", *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, Sayı 8, Ankara 2008, 1-14; Beate Böhlendorf Arslan, "2010 Yılında Ezine, Bayramiç ve Ayvacık İlçelerinde Bizans Dönemi Yerleşmeleri", *29. Araştırma Sonuçları*, 2. Cilt, Ankara 2013, 431-452.
[194] Rose - Körpe – Tekkök, 7.
[195] Carl W. Blegen, "Excavations at Troia 1933", *American Journal of Archaeology*, 1934, 233-248, 244; Rose, "Constantius'dan Mehmet'e Kadar Bizans Dönemi'nde İlion", 280.
[196] Ch. Brian Rose, "Yunan ve Roma Dönemlerinde İlion", *Düş ve Gerçek Troia*, Homer Yayınları, İstanbul 2001, 180-189, 186.
[197] Cook, 374.

bölgedeki çalışmalarda elde ettiğimiz arkeolojik verileri destekler niteliktedir. Diğer yönden Çanakkale Boğazı'nın başkent ile kolay ilişki kurabildiğine işaret eder. Bu ise Çanakkale Boğazı'ndaki Bizans (Doğu Roma) kıyı şehirleri için gerçek bir ticari önemdir[198].

Bizans (Doğu Roma) Dönemi'nde bir şehir ekonomisinin gelişip gelişmediğinin tespit edilmesi amacıyla Kazhdan[199] tarafından yapılan bir çalışmada sikke buluntuları incelenmiştir. Bunun sonucunda Bizans (Doğu Roma) Dönemi'nde MS 7. yüzyıldan başlayarak günlük alışverişlerde kullanılan bakır paranın giderek azaldığı saptanmıştır. Buna göre de para ekonomisinin çöktüğü ve trampa sisteminin günlük yaşamda yaygın biçimde kullanıldığı ortaya konulmuştur. Kazhdan bu durumun şehir yaşamını sarsan önemli bir etken olduğu görüşünü savunmaktadır[200]. Christopher Lightfoot da kazılardan çıkan sikke buluntularında, Bizans (Doğu Roma) Karanlık Dönemi olarak adlandırılan MS 7. yüzyılın ortasından MS 9. yüzyılın ortasına kadar olan dönemde, bakır sikke miktarında ciddi bir azalmanın söz konusu olduğu gözlemlenmektedir[201]. Bu tarih Anadolu'nun Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu Dönemi'ndeki Altın Çağı'nın Goth ve Arap istilalarıyla kesintiye uğradığı tarihtir[202]. İstilalardan dolayı antik kentlerin çoğu terk edilmiş, ayakta kalabilenler ise akropollere çekilerek basit birer yerleşim karakterine bürünmüşlerdir[203]. Bu dönemde Troas Bölgesi sikke buluntularında ciddi bir azalma görülmektedir.

Heraclius'un İmparataroluk yıllarında (MS 610-641) yeni yönetim birimleri oluşturulmuştur. Buna göre Hellespontos kıyısı Bithynia Bölgesi'ne verilir ve yönetim merkezi Nikaia olur[204]. Troas Bölge'sinde Antandros'tan Abydos'a giden güney kuzey antik yolu uzun yıllar Constantinopolis'i kuşatmaya giden ordular tarafından da

---

[198] Ayşe Ç. Türker, "Gelibolu ve Biga Yarımadasında Bizans Dönemi Şehirleri", (Ed. Ali Akdemir – Osman Demircan), *Gelibolu Değerleri Sempozyumu: 27-28 Ağustos 2008*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları, Çanakale 2008, 133-140, 137.

[199] A. P. Kazhdan, "Byzantine Towns During 7th – 11th Century", *Soviet Archaeology*, XXI, 1954, 164-188.

[200] Türker, "Gelibolu ve Biga Yarımadasında Bizans Dönemi Şehirleri", 135.

[201] Lightfoot, "Byzantine Anatolia: reassessing the numismatic evidence", 233; Lightfoot, "Amorium'daki Sikke Buluntuları: Anadolu'da Bizans Para Ekonomisi İçin Yeni Kanıtlar", 23.

[202] Clive Foss, "The Persians in Asia Minor and the End of Antiquity", *The English Historical Review*, Vol. 90, no. 357, 1975, 721-747, 721.

[203] Clive Foss, "Lycia in History", *Cities, Fortresses and Villages of Byzantine Asia Minor*, 1996, 3-37, 25; Zeynep Çizmeli Öğün, "Smintheion Kazıları Sikke Buluntuları", *Anadolu/Anatolia 26*, 2004, 29.

[204] Rose - Körpe –Tekkök, 8; Göknur Bektaş, 14.

kullanılmıştır. Emevi komutanı Mesleme MS 717 yılındaki seferinde Pergamon'dan Abydos'a ordusuyla gelirken Troas'ı güneyden kuzeye geçmiştir[205].

MS 726 yılında başlayan ikonoklazma döneminde Troas Bölgesi'nde hem Arap savaşları sırasında, hem de bu dönemde meydana gelen karışıklıkları düzeltmek amacıyla bazı imparatorlar bir dizi önlemler almıştır. Bunlardan ilki Kyzikos civarına ve Hellespontos eyaletine MS 7. yüzyılın sonlarında Kıbrıs'tan gelen göçmenlerin yerleştirilmesidir. I. Nikephoros'ta, Hellespontos ve Bosphoros girişinde askere alma işlerini tekrar düzenleyerek ülkenin her tarafında yeni asker alımları başlatmış ve yeni vergiler de koymuştur. Bu vergilerden biri de Hellespontos civarında kölelerin alımıyla ilgilidir[206].

MS 11. yüzyılda bölgeye Türk akınlarının olduğu görülmektedir. MS 1204 yılında ise IV. Haçlı Seferleri gerçekleşmiştir[207].

Antik Parion Kenti, Troas Bölgesi'nin kuzeyinde, günümüzde Çanakkale ili Biga ilçesi sınırları içerisindeki, Kemer Köyü'nde yer almaktadır. Antik kentle ilgili kalıntılar köyün kuzeydoğusunda, denize doğru bir dille uzanan Bodrum Burnu üzerinde yoğunlaşmaktadır[208]. Parion Antik Kenti Bodrum Burnu üzerindeki engebeli bir arazi üzerinde kurulmuş coğrafi ve stratejik konumu ile önemli bir liman kentidir[209]. Parion'la ilgili ilk coğrafi bilgileri veren Strabon, kentin Pitya, Adrasteia, Linus, Paisos, Priapos ve Lampsakos topraklarıyla çevrilmiş olduğunu belirtmektedir[210].

Troas Bölgesi'nin kuzeyinde, Çanakkale Boğazı'nın Marmara denizi çıkışında, Anadolu kıyısında yer almakta olan kent sürekli kuzey rüzgârlarına açık olup kentte tipik Akdeniz iklimi hâkimdir. Bitki örtüsü olarak yoğun bir orman örtüsü görülmemekle beraber, genelde "*pırnal*" olarak adlandırılan çalılık benzeri bodur bitkiler hâkimdir. Yükseltinin çok fazla olmadığı kentte en yüksek yer Bodrum Burnu

---

[205] Reyhan Körpe, "Troas Bölgesi'nin Antik Yolları", (Ed. Mustafa Demir), *Çanakkale Tarihi Cilt I*, Değişim Yayınları, İstanbul 2008, 413-417, 413-414.
[206] Körpe, Troas Bölgesi Antik Kentleri", 347.
[207] Rose - Körpe –Tekkök, 8; Göknur Bektaş, 14.
[208] Başaran vd. "Parion 1997 Araştırmaları", *AST XVI-I*, Ankara 1999, 349-364.
[209] Cevat Başaran, "Parion: Karanlıktan Gün Işığına" (Ed. T. Takaoğlu), Anadolu *Arkeolojisine Katkılar 65. Yaşında Abdullah Yaylalı'ya Sunulan Yazılar*, 2006, 185-200, 185.
[210] Strabon, 13-15; Başaran vd. "Parion 1997 Araştırmaları", 349; Cevat Başaran, "Parion'dan Persia'ya Yol Gider", Euergetes, *Prof. Dr. Haluk ABBASOĞLU'na 65.Yaş Armağanı*. *Cilt I*, 133-137, 133.

üzerinde yer alan akropol olup; kentin yayıldığı alanlar genelde deniz seviyesinden çok yüksekte yer almamaktadır[211].

Antik Çağ'da; Eros[212] ve Apollon kültü[213] ile tanınan, üzüm bağlarıyla ünlü Parion'un[214], hangi antik bölge sınırları içerisine girdiği konusuna baktığımızda farklı görüşler bulunduğunu görmekteyiz. Parion, araştırmacılara göre; Troas[215], Mysia[216], Phrygia[217] ve Hellespontos[218] gibi farklı coğrafi bölgelerde gösterilmiştir[219]. Sikke kataloglarında Mysia Bölgesi'nin içerisinde yer almaktadır[220]. Parion'un bu kataloglarda Mysia Bölgesi'nin içerisinde değerlendirilmesinin sebebi Strabon'un da ifade ettiği üzere, topraklarını Priapos'u da içine alacak şekilde genişletmesi olabilir[221]. Kent Hellenistik Dönem'de Büyük İskenderin kurduğu İlion birliğinin üyesiydi[222]. Bu bilgiye dayanılarak da Parion'un bir Troas kenti olduğu rahatlıkla söylenebilir[223]. 1997 yılından beri bölgede araştırmalar yapan Prof. Dr. Cevat BAŞARAN ise, Parion Güney

---

[211] Vedat Keleş, "Giriş", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları*, İstanbul 2013, 19-26, 19; Cevat Başaran, "Parion Kazı ve Sondaj Çalışmaları 2005-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 97-116, 97.

[212] Sevin, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I, 61; Antik kentte Eros kültünün varlığını gösterir nitelikteki farklı tipte Eros figürinleri için Bkz. Hasan Kasapoğu, *Parion Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013*), Yayımlanmamış Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2015, 190-215.

[213] Çoşkun Özgünel, *Smintheion: Troas'ta Kutsal Bir Alan*, T.C.Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara 2001, 15; Vedat Keleş, "Parion Nekropolü'nde Ele Geçen Dört Altın Obje Üzerine Yeni Bir Değerlendirme", *Olba XXII*, Mersin 2014, 117-128, 124; Antik kentte Apollon kültünün varlığını gösterir nitelikteki farklı tipte Eros figürinleri için Bkz. Kasapoğu, "*Parion Roma Dönemi Terrkotta Figürinleri (2004-2013*)", 173-181.

[214] Pausanias, *Pausanias'da Anadolu, Seçmeler*, (Çev: Bilge Umar), Yeditepe Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2002, 76.

[215] Strabon, XIII, 1, 4; Peter Frisch, "Die Inschfiten von Parion", *Inschriften Griecuscher Städte Aus Kleinasien, Band 25*, Bonn 1983, 47.

[216] Ptolemaios, V, 2, 2; Frisch, "Die Inschfiten von Parion", 47.

[217] Frisch,"Die Inschfiten von Parion", 47.

[218] Strabon, V, 5, 7.

[219] Franck Prêteux, "Parion et son territorie a I'epoque hellenistique: un exemple d'organisation de la chora sur le rivage de la Propontide", *L'Asie Mineure dans I'Antiquite: echanges, populations et territoires*, 2009, 335- 351, 335; Başaran, "Parion Kazı ve Sondaj Çalışmaları 2005-2013", 98.

[220] Gorgo başlı erken sikke örnekleri için bkz, BMC*Mysia*, 94, 1 vd.; SNG*Delepierre*no. 2526 vd; SNG*CopMysia* 282; Roma kolonizasyon dönemi sikkeleri için, BMC*Mysia* 103, 86-88; SNG*Tübingen* 2339 vd., (Bu sikkelerin Makedonya'daki Philippi'ye verilmeleri konusunda bkz., RPC I, 310, no. 1656-1660; D. S. Lenger, "Parium o Filippi?: A Proposito di Una Discusa Attribuzione", *Annali 54*, 2008, 255-260, 255-258.

[221] Strabon, XIII, 14.

[222] Seton Lloyd, *Türkiye'nin Tarihi: Bir Gezginin Gözüyle Anadolu Uygarlıkları*, (Çev: Ender Varinlioğlu), Tubitak Popüler Bilim Kitapları, Ankara 1997, 172; David Magie, *Anadolu'da Romalılar 3:Batı Anadolu Kent Devletleri,* (Çev. N.Başgelen-Ö.Çapar), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2003, 182.

[223] Keleş, "Giriş", 21.

Nekropolü'ndeki kazılarda tespit edilen ölü gömme geleneklerine dayanarak, kentin Mysia Bölgesi'nden çok, Troas Bölgesi geleneklerini yansıttığını ileri sürmekte ve bunu arkeolojik verilerle de doğrulamaktadır[224].

Parion adının kökeni konusunda ise çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerden ilki, Parion isminin Paros'tan geldiğini ve bu yüzden Parion'un Paroslular tarafından kurulduğu yönündedir[225]. İkinci bir görüş de kentin adının Erythrai'li göçmen Iason ve Demetria'nın oğlu Parius'dan geldiği[226]; üçüncü ve son görüş olarak da adını Troia Kralı Priamos'un ikinci karısı Hekabe'den doğma en küçük oğlu Paris'ten aldığı ve Parion'un "Paris'in Kenti" anlamına geldiğidir[227].

Eusebius[228], Parion'un MÖ 709 yılında kurulduğunu ifade etmektedir. Parion'da yapılan arkeolojik çalışmalarda ele geçirilen buluntular da bu tarihi doğrulamaktadır. Strabon[229]; Parion'un Milet kolonisi olduğunu söylerken, Pausanias[230]; Parion'un Erythrai tarafından kurulduğunu belirtmektedir. Ayrıca Frisch[231], Parion isminin Paros'tan geldiği ve bu yüzden Parion'un Paroslular tarafından kurulmuş olabileceğini söylemiştir. Bunu yanında kentin Thasos adasından gelenlerinin kurduğu yönünde de görüşler bulunmaktadır[232]. Fikir birliğinin olmadığı görülen bu konunun aydınlatılması çok kısa bir süredir devam eden kazılar sonucu elde edilen arkeolojik bulgular ile şu an

---

[224] Başaran, "Parion'dan Persia'ya Yol Gider", 134; Cevat Başaran – Ertuğ Ergürer, "Parion Odeion'u (Bouleuterion?) 2010 Çalışmaları ve Odeion'da Bulunan Seramikler", *Olba XX*, 2012, 245-289, 247; Keleş, "Giriş", 21; Parion Güney Nekropolü'ndeki Mezar Tiplerinin Troas Bölgesi'ndeki Diğer Kentlerdeki Örneklerle Benzerlikleri için bkz: Hasan Kasapoğlu, "Parion Nekropolü Mezar Tipleri", (Ed. Mehmet Işıklı – Birol Can), *Atatürk Üniversitesi 50. Kuruluş Yıl Dönümü Arkeoloji Armağanı Doğudan Yükselen Işık Arkeoloji Yazıları*, Ege Yayınları, İstanbul 2007, 481-521, 494-497.

[225] N. G. L. Hammond- H. H. Scullard, *The Oxford Classical Dictionary*, Oxford University Press, London 1970, 782; Frisch, "Die Inschfiten von Parion", 60.

[226] Ammianus Marcellinus, *The Roman History of Ammianus Marcellinus: During the Reigns of the Emperors Constantius, Julian, Jovianus, Valentinian, and Valens*, (Çev: Charles Duke Yonge), 1984, 287; Walter Leaf, *Strabo on the Troad*, Cambridge University Press, London 1923, 83; Bonacasa, *Princeton Encyclopedia of Classical Sites*, Princeton 1976, 676; Frisch, "Die Inschriften von Parion", 56.

[227] Başaran, "Parion: Karanlıktan Gün Işığına", 185.

[228] Hammond-Scullard, 782; J. Boardman – N. G. L. Hammond, "The Expansion of the Greek World Eighth to Sixth Centuries B.C.", *The Cambridge Ancient History Volume III, Part 3*, 1982, 119; A. Avram "The Propontic Coast of Asia Minor", (Ed. M. H. Hansen, T. H. Nielsen), *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, Oxford University Press, New York 2004, 991; Vedat Keleş, "İlk Bulgular Işığında Parion Tiyatrosu", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi 128*, 2008, 47; Prêteux, 335.

[229] Strabon, XIII. I., 14.

[230] Pausanias, IX, 27, I.

[231] Peter Frish"Die Inschriften von Parion", *Inschriften Griecuscher Städte Aus Kleinasien, Band 25*, Bonn 1983, 60.

[232] Avram, 991.

için mümkün değildir. Kentin erken dönem tabakalarına ulaşıldıkça bu konu hakkında daha doyurucu bilgiler vermek mümkün olacaktır[233].

Erken dönemleriyle ilgili fazla bilgi bulunmayan kent, MÖ 546'da Pers Kralı II. Kyros'un Lydia Krallığına son vermesiyle birlikte, çevre kentler gibi Pers hâkimiyeti altına girmiştir[234]. Herodotos, MÖ 6. yüzyıl sonlarında Pers egemenliği altında bulunan Parionlular'ın, Tyran Herophantos komutasında, MÖ 513-512'lerde Pers Kralı I. Dareios'un İskit Seferine katıldıklarından bahsetmektedir[235].

Parion'daki Pers egemenliğinin MÖ 5. yüzyılda da devam ettiğini Pers kralı Dareios'un, Parion'un içinde bulunduğu birkaç kenti damadı Daurises'e vermiş olması göstermektedir[236]. Dareios'un da, MÖ 447'de Hellespontos kıyı kentleri üzerine yürüyerek önce Dardanos'u sonra da Abydos, Perkote, Lampsakos ve Paisos'u da birer gün ara ile ele geçirdiğini son olarak da Parion üzerine yürüdüğünü ancak bu sırada Karialıların, İonialılar ile birlikte ayaklanması nedeniyle Parion'dan vazgeçerek Karia'ya yönelmesi de desteklemektedir[237].

Grekler tarafından, Ege Adaları ve Batı Anadolu'daki, kentleri Persler'in egemenliğinden kurtarmak ve bağımsızlık vermek amacıyla, MÖ 479-478 yıllarında "Attika-Delos" Deniz Birliği'ni kurulmuş olup bu birliğe Parion'un yanı sıra Troas'ın Lampsakos ve Sestos gibi bölge kentlerinin de üye olduğu Atina akropolünde geçen tribut listelerinden de anlaşılmaktadır[238].

---

[233] Vedat Keleş – Alper Yılmaz - Kasım Oyarçin, "Parion Roma Hamamı 2013 Kazıları ve Sikke Buluntuları", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi 147. Sayı*, İstanbul 2014, 21-36, 22-23.

[234] Arif Müfid Mansel, *Ege ve YunanTarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1988, 253; Başaran, "Parion'dan Persia'ya Yol Gider", 134.

[235] Herodotos IV, 138; Başaran, "Parion: Karanlıktan Gün Işığına, 185; Vedat Keleş – Alper Yılmaz - Ersin Çelikbaş – M. Deniz Yılmaz, "The Water Systems of the Ancient City of Parion", *De Aquaeductu Atque Aqua Urbium Lyciae Pamphyliae Pisidiae: The Legacy of Sextus Iulius Frontinus*, Paris 2016, 25-31, 27.

[236] Marcellinus, VIII, 4.

[237] Herodotos V, *Terpsichore*, (Çev.: E.Shuckburgh), Cambridge 1890, 117; İsmail Gezgin, *Pers Yönetimi Döneminde Batı Anadolu Şehir Devletlerinin Politik ve Sanatsal Yaşamı*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1997, 25; Reyhan Körpe, "1996 Lapseki Kurtarma Kazısı", *VIII. Müze Kurtarma Kazıları Sonuçları,* Ankara 1997, 171-194, 173.

[238] C. P. Laughron – A. E. Raubitschek, "Three Attic Proxeny Decrees", *Hesperia*, 16-2, 1947, 78-81, 80; B. D. Meritt – H. T. W. Gery – M. F. McGregor, The Athenian Tribute Lists. Vol. III, 1950, 59; Veli Sevin, "Anadolu'da Yunanlılar", Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi 2, İstanbul 1982, 214-228, 223; Mansel, 299; Cevat Başaran, *Geçmişten Günümüze Bayramiç, Tarihi – Coğrafyası ve Arkeolojisi*, T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara 2002, 16; Avram, 991.

MÖ 441-40, 440-39, 439-38 yıllarında diğer Propontis kentleriyle birlikte Parion'un da vergi ödediğini gösteren, akropolde ele geçen tribut (=vergi) listeleri de bu görüşü destekler niteliktedir[239]. MÖ 431-404 yıllarında Atinalılar ile Spartalılar arasında patlak veren Peloponnessos Savaşları'nda Parion, Atinalılar'ın tarafında yer almıştır[240]. Ksenophon'un, Hellenika adlı eserinde belirttiği üzere, Alkibiades komutasındaki 86 gemilik Atina donanmasının, MÖ 411 yılında Parion limanında demirlemesi, Parion'un Atina'ya olan bu yardımını kanıtlayan bir başka bilgidir[241]. Atina donanmasının Parion'da toplanmasının en büyük nedeni kentin iki limanı ile güvenilebilir bir konumda olmasıdır[242]. Parion, MÖ 387'deki Kral Barışı sonrasında tekrar Pers egemenliği altına girmiştir[243].

Büyük İskender *Hellenizmi* güçlendirmek amacıyla Doğu Seferi'ni başlatmış, MÖ 334 yılında Granikos ve MÖ 333 yılında İssos Savaşı'nda Persleri yenince, Troas da dâhil bütün Batı Anadolu, İskenderin egemenliğine girmiştir[244]. Büyük İskender, egemenliği altına giren yirmi kadar kente bağımsızlık vermiştir[245]. Bu kentler arasında bulunan Parion'un da Hellenistik Dönem'in başlangıcında bir süre bağımsızlık kazandığı söylenebilir[246].

Parion, Büyük İskender'in kurduğu ve Troas kentlerinin oluşturduğu, dokuz üyeli, "İlion Federasyonu'nun" da üyesidir[247]. MÖ 306'da kabul edilmiş bu federasyonda İlion'un yanı sıra, Dardanos, Skepsis, Assos, Alexandria Troas, Abydos, Lampsakos, Gargara ve Parion kentleri de vardır[248].

---

[239] A. French, "The Tribute of the Allies", *Historia: Zeitschrift Für Alte Geschichte,* Vol.: 21, 1972, 1-20, 15.
[240] M. H. Hansen - T. H. Nielsen, *An Inventory of Archaic and Classical Polies*, Oxford 2004, 992.
[241] Ksenophon, Hellenica, I, I, 13; Serkan Durdağı, *Güney Marmara (Propontis) Limanları: Parion ve Priapos*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2004, 26-27; Ersin Çelikbaş, *Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010, 12-13.
[242] Prêteux, 338.
[243] Avram, 992.
[244] N. G. L. Hammond, "The Battle of the Granicus River", *JHS(Journal Of Hellenic Studies)*, Vol:100, 1980, 74.
[245] Cook, 364.
[246] Zerrin Aydın Tavukçu, *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*, (Yayımlanmamış DoktoraTezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2006, 6.
[247] Magie, *Anadolu'da Romalılar 3:Batı Anadolu Kent Devletleri*, 26.
[248] Louis Roberts, *Monnais Antiques en Troade*, Geneva-Paris 1966, 26.

Büyük İskender'in tahta hiç varis bırakmadan ölümü sonrasında, halefleri imparatorluk topraklarına sahip olmak amacıyla birbirleri ile savaşmaya başlamışlardır. MÖ 323'te Büyük İskender'in generallerinden Antigonos Monophthalmos, Anadolu topraklarının büyük bir kısmı ile beraber Parion'un da hâkimiyetini eline geçirmiştir[249]. Trakya ve Suriye'de ele geçen definelerdeki Parion darplı Antiokhos Hierax ve Lysimakhos sikkeleri, İskender'in haleflerinin Parion'daki hâkimiyetlerini kanıtlayan en önemli arkeolojik bulgulardan biridir[250].

Parion, MÖ 301 yılındaki Ipsos (Sipsin/Çayırbağ Köyü) savaşı öncesinde Lysimakhos'un hâkimiyeti altında bulunmaktaydı. Ipsos savaşını Lysimakhos'un kazanmasına rağmen Antigonos Monophthalmos'un oğlu Demetrios, savaştan sağ kurtulmasının ardından oluşturduğu donanma ile Hellespontos'a gelmiş ve Parion ile Lampsakos'un da içinde bulunduğu bazı kentlerin hâkimiyetini ele geçirmiştir[251]. Parion'da Demetrios[252] hâkimiyeti kısa sürmüş ve kent MÖ 281 yılında Lysimakhos ve Seleukos arasında yapılan Kurupedion Savaşı sonucunda galip gelen Suriye kralı Seleukos'un egemenliği altına girmiştir[253]. Parion, Seleukos kralı III. Antiokhos (MÖ 222-187) yönetimi altındayken MÖ 200'lerde Lampsakos ile bir sınır savaşına girmiştir[254]. Bu zamanda topraklarını, doğu komşusu Priapos'u da içine alacak şekilde bir hayli genişletmiştir[255].

MÖ 190 yılına geldiğimizde, Anadolu toprakları üzerindeki hakimiyetini arttıran Roma ile III. Antiokhos arasında Magnesia'da yapılan savaş Roma'nın galibiyetiyle sona ermiştir. Bununla birlikte Roma, Seleukoslara ait toprakları hâkimiyet altına almak

---

[249] Plutarkhos, *Bioi Paralelloi: Eumenes,* (Çev.: B.Perin), London 1948, VIII, 2.

[250] M. Thompson – O. Morkholm – C. M. Kraay, *An Inventory of Greek Coin Hoards*, American Numismatic Society, New York 1973; 11, 1535; Keleş, "Giriş", 24.

[251] Murat Arslan, *İstanbul'un Antikçağ Tarihi: Klasik ve Hellenistik Dönemler*, Odin Yayıncılık, İstanbul 2010, 214.

[252] Sekiz yıl boyunca babasının sahip olduğu toprakları geri almak için mücadele etmiş fakat bu mücadele de başarısız olmuş ve MÖ 283 yılında tutsak olarak yaşadığı Seleukos'un yanında ölmüştür. Bk. Plutarkhos, LII, 3-4.

[253] Appianos, *Appianos Romaika*: *Syriake*, (Appian's Roman History), (Çev.: H. White), London 1955, 2.

[254] Dimitriev, *City Goverment in Hellenistic and Roman Assia Minor*, New York 2005; 293; Prêteux, 346; Başaran-Ergürer, "Parion Odeion'u (Bouleuterion?) 2010 Çalışmaları ve Odeion'da Bulunan Seramikler", 249.

[255] Strabon XIII, 14; A.H.M. Jones, Cities of the Eastern Roman Provinces, Oxford University Press, Oxford 1937, 53-54; Sevin, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I, 61.

konusunda isteksiz davranmış[256] ve bu bölge Rodos ve Pergamon Krallıkları arasında paylaştırılmıştır[257]. MÖ 188 yılında imzalanan Apameia anlaşması ile de Parion'da, Pergamon Krallığı hâkimiyeti başlamıştır[258]. MÖ 133'de II. Eumenes'in oğlu, III. Attalos Pergamon Krallığını ölmeden önce Roma İmparatorluğu'na bağışlamıştır[259]. III. Attalos'un vasiyetiyle Pergamon'nun yönetiminin Roma İmparatorluğu'na bırakılmasının doğal bir sonucu olarak, Parion da Roma'nın hâkimiyetine girmiştir[260].

MÖ 88-62 yılları arasındaki Mithridates Savaşları sırasında Kyzikos'a saldıran Pontos donanmasının Parion Limanı'nda demirlediği bilinmektedir[261]. I. Mithridates Savaşı sırasında, Alexandria Troas, Parion, Lampsakos ve İlion'un konumları göz önünde bulundurularak bu şehirlere bağımsızlık verilmiştir. Böylece Marmara Denizi kıyılarında doğudan batıya doğru Kios, Apameia, Kyzikos, Parion, Lampsakos ve İlion şehirleri bir savunma hattı kurmuşlardır. Bu sayede Parion, Roma için oluşturulan savunma hattının önemli halkalarından biri olmuştur[262]. Sonuç olarak Roma'nın, Mithridates ile giriştiği savaşlar, Parion'un Roma için önemini ortaya koymuş ve daha sonra gelen imparatorların kolonizasyon politikaları içinde Parion da önemli bir yer tutmuştur[263].

MÖ 46 yılında prokonsül Publius Servilius, MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısına ait bir kararname uyarınca Parion halkına, Yahudileri kendi geleneklerine göre yaşamalarına ve

---

[256] G. G. Aperghis, *The Seleukid Royal Economy: The Financial Administration of the Seleukid Empire*, Cambridge 2004, 25.
[257] Aperghis, 25.
[258] Halil Demircioğlu, *Roma Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1993, 340; Başaran, *Geçmişten Günümüze Bayramiç, Tarihi – Coğrafyası ve Arkeolojisi*, 18.
[259] Akurgal, 254.
[260] David Magie, *Roman Rule in Asia Minor to the End of Third Century after Christ I-II*, Princeton University Press, Princeton 1950, 326; Başaran, *Geçmişten Günümüze Bayramiç, Tarihi – Coğrafyası ve Arkeolojisi* 18; Keleş – Çelikbaş, "Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri", 76.
[261] Magie, *Roman Rule in Asia Minor to the End of Third Century after Christ I-II*, 326; Murat Arslan, *Mithradates VI Eupator: Roma'nın Büyük Düşmanı*, Odin Yayıncılık, İstanbul 2007, 333; Keleş, "Parion Sikkelerinin Sirkülasyonu Işığında Parion'un Bölgesel Konumu", 334-335.
[262] Hatice Palaz Erdemir, 2004, 173; Vedat Keleş, "Parion History from Coins", *XIV International Numismatic Congress Proceedings*, Gutenberg Press, London 2011, 237-245, 241.
[263] Keleş – Çelikbaş, "Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri", 77; Başaran, "Parion Kazı ve Sondaj Çalışmaları 2005-2013", 101-102.

para toplamalarına izin vermeleri söylenmiştir. Parion'da, Yahudilerin toplanma haklarına Caesar tarafından Roma'da Yahudi derneklerine izin verilmesi koşuluyla izin vermiştir[264].

Roma Cumhuriyet Dönemi'nin sonlarında, Hellespontos bölgesinin stratejik önemini fark eden Roma yönetimi bölgeyi daha etkin bir şekilde Romalılıştırmak için Roma kolonileri kurulması süreci kapsamında Parion'u da bir Roma kolonisi haline getirmiştir[265]. Kente Romalı emekli askerler yerleştirilmiş ve Roma'nın kolonisi statüsü verilmiştir. Böylece Parion, bir anlamda Troas Bölgesi'nde Roma'nın temsil edildiği kentlerden biri olmuştur. Kentin bu statüsü ekonomik olarak da gelişmesini ve zenginleşmesini sağlamıştır[266]. İmparator Augustus kenti "Colonia Pariana Iulia Augusta" olarak ilan etmiştir[267]. Parion'un Roma dönemi sikke darpları da, kent hakkında oldukça önemli bilgiler vermektedir. Bu darplardan Parion'a; Iulius Caesar Dönemi'nde koloni statüsü verildiğini ve bu statüsünün Augustus ve Hadrianus[268] Dönemleri'nde yenilendiğini CGIP (Colonia Gemella Iulia Pariana) ve CGIHP (Colonia Gemella Iulia Hadriana Pariana) lejandlı örneklerden[269] anlamaktayız. Hadrianus Dönemi'nde, Parion'un yeniden kuruluşu ilan edilmiş[270] ve kentin sikke lejandlarının arasına Hadrianus'un adı da eklenmiştir. Parion sikkelerinin içerisine yer alan ikiz

---

[264] Gürkan Ergin, *Anadolu'da Roma Hakimiyeti: Direniş ve Düzen*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013, 170-171.

[265] Mehmet Özsait, "Küçük Asya'da Roma Kolonileri", (Ed. Nezih Başgelen), *Zafer Taşlıklıoğlu Armağanı Anadolu ve Trakya Çalışmaları I*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1999, 123-132, 126; Mustafa Hamdi Sayar, "Parion'da Divus Vespasianus Augustus'a Bir Sunu", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 163-166, 163.

[266] Körpe, "Troas Bölgesi Antik Kentleri", 394; Parion'da, farklı alanlardan ele geçen özellikle MS 2. yüzyılın ikinci yarısına ve MS 3. yüzyıla ait emekli üst düzey askerlerden kaynaklı asker hayranlığı sonucunda çocuklar için yapıldığı düşünülen Savaşçı Kukla oyuncak-figürinler de bahse konu dönemin sosyal yapısına uygun unsurlar gözönünde bulundurularak yapılmış olduğu düşünülmektedir. Bkz. Kasapoğu, "*Parion Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013*)", 281.

[267] Magie, *Roman Rule in Asia Minor to the End of Third Century after Christ I-II*, 869; Başaran,"Parion: Karanlıktan Gün Işığına", 185.

[268] İmparator Hadrianus Anadolu'ya yaptığı ziyaretler sırasında Parion'a da uğramış, Parionlular da Hadrianus'un kenti ziyaret etmesinden duydukları memnuniyeti ifade etmek için Hadrianus'u kentin kurucusu ve koruyucusu ilan eden bir karar çıkartmışlardır (Magie, *Roman Rule in Asia Minor to the End of Third Century after Christ I*, 614.). Bu durumun bir yansıması olarak da Hadrianus Döneminde kentin sikke lejandlarının arasına Hadrianus adı da eklenmiştir. Hadrianus Dönemi'nden itibaren kentin kolonizasyonu geliştirilmiştir. Bu kapsamda; kentteki veteran asker sayısı arttırılmış, mimari faaliyetlerde hızlanma olmuş ve kente tiyatro, hamam, odeion gibi birçok yeni kamu yapıları inşa edilmiştir.

[269] Parion'un Iulius Caesar Dönemi'nde koloni statüsü verilmesinden itibaren basılan sikkeleri için bkz: SNG*CopMysia*, 280-312; SNG*AulockMysien*, 1331-1346; BMC*Mysia*, 102-109, 77-126; RPC I, 385-386, 2253-2267.

[270] Mehmet Ali Kaya – Kevser Taşdöner Özcan, "Roma İmparatoru Hadrianus ve Anadolu: Geziler, Eyaletler ve Kentler", (Ed. B. Takmer – E. N. A. Arca – N. G. Özdil) *Sencer Şahin Anısına Yazılar*, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul 2016, 494-513, 500-501.

anlamına gelen "Gemella" kelimesi, Parion ile başka bir kentin ikiz koloni olarak birleştirilmiş olduğunu göstermektedir[271]. Bu koloni kentinin Lampsakos[272], Priapos[273] ve Alexandria Troas[274] olduğu konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Kentin Hadrianus Dönemi'nde MS 132 yılında ikinci kez elde ettiği statüden sonra, mimari faaliyetlerinde hızlanma olduğu tahmin edilmektedir. Bu faaliyetler çerçevesinde Odeion'un da MS 2. yüzyılda inşa edildiği düşünülmektedir[275]. Kentin en göze çarpan yapılarından bir diğeri olan tiyatronun da mimari bezemeleri ve kabartmaları yardımıyla MS 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendiğini söyleyebiliriz[276]. Parion tiyatrosunun 70 m. doğusunda sahile 150 m uzaklıkta yer alan Roma Hamamı[277] ve yoğunlaşan mimari faaliyetler ve şehirde artan nüfusa orantılı olarak kentin ilave su ihtiyacını karşılamak için aqueduct sistemleri[278] yine MS 2. yüzyıl da inşa edilmişlerdir.

Parion ile birlikte Troas Bölgesi sınırları içerisindeki Alexandria Troas ve Lampsakos antik kentleri bölgede en fazla Romalı barındıran kentler olmuşlardır[279]. Parion'un, Roma Dönemi koloni sikkelerinin Troas Bölgesi'nde başta olmak üzere çevre bölgelerde örneklerini görmek mümkündür. Örneğin; 1998 yılında ele geçen Smintheion definesinde ve kutsal alanda yapılan kazılarda Parion örneklerini görmek mümkündür[280]. Parion kazılarında da, Parion darplı Roma koloni sikkeleri dışında, Alexandria Troas, Apameia, Deultum, Lampsakos koloni kentlerine ait örnekleri de görmekteyiz. Bu durum bize Parion'un diğer koloni kentleri ile yakın ilişkiler içerisinde

---

[271] Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri hakkında detaylı bilgi için bakınız; Ersin Çelikbaş, *Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010.

[272] Keleş –Çelikbaş, "Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri", 80.

[273] Leaf, 83.

[274] Öğün, "Smintheion Kazıları Sikke Buluntuları", 29; Öğün, "Smintheion'da Ele Geçen Sikke Buluntuları", 137.

[275] Başaran - Ergürer, "Parion Odeion'u (Bouleuterion?) 2010 Çalışmaları ve Odeion'da Bulunan Seramikler, 246.

[276] Keleş, "İlk Bulgular Işığında Parion Tiyatrosu", 54.

[277] Vedat Keleş - Alper Yılmaz, "Parion Roma Hamamı 2006-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 163.

[278] Michael Deniz Yılmaz, "Parion Antik Kenti'nde Su Temini ve Tahliyesi Üzerine İlk Gözlemler", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 197-214, 200.

[279] Frisch, "Die Inschriften von Lampsakos", 136; Körpe, "Troas Bölgesi'nin Eskiçağ Tarihi", 346.

[280] Çizmeli Öğün, "Smintheion Kazıları Sikke Buluntuları", 29; Çizmeli Öğün, "Smintheion'da Ele Geçen Sikke Buluntuları", 137.

olduğunu, bunun yanında gerek bölge ticaretinde, gerekse siyasi ve askeri alanlarda söz sahibi olduğunu açıkca ortaya koymaktadır[281].

Parion'a, İmparator Diocletianus Dönemi'nde, ilk piskoposluk merkezi kurulmuş olup Bizans Dönemi'nde de (Doğu Roma) kent büyük bir kiliseye sahip önemli bir piskoposluk merkezine dönüşmüştür. MS 312-330 yılları arasında Eustathius'un Parion piskoposu olarak atandığı belirtilmektedir[282]. Parion'da MS 431'de Hesychius, MS 451'de Thalassius piskopos olarak görev yapmıştır[283].

MS 477/480 tarihinde, Constantinopolis merkezli tüm Marmara bölgesini etkileyen depremler olmuştur[284]. Bu depremler Tenedos'dan (Bozcaada), Constantinopolis'e kadar neredeyse tüm Marmara bölgesinde büyük hasarlara yol açmıştır. Troas Bölgesi kentleri de başta Abydos (Nara burnu), Lampsakos (Lapseki), Sestos (Akbaş burnu) ve Tenedos (Bozcaada) olmak üzere bu depremler sonucunda tahrip olmuşlardır. Marcellinus, Malalas, Cedrenus ve Theophanes'in bahsettiği bu depremler sonunda Troia gibi birçok kent bir daha yerleşilmemek üzere terk edilmiştir[285]. Bu depremlerden sonra Troas bölgesinde birçok kent piskoposluk merkezine dönüşmüştür. Bu kentler arasında İlion, Assos, Skamandreia, Skepsis, Priapos'un yanı sıra Parion'da bulunmaktadır[286].

Bizans (Doğu Roma) Dönemi'nde Çanakkale Boğazı'nın Anadolu kıyısı Hellespontos Bölgesi olarak adlandırılmaktadır. Bu bölge eski Mysia, Troas ve küçük Phrygia'nın bir bölümünde kurulmuştur ve adını Çanakkale Boğazı'ndan almaktadır. 692 yılında "Trullan Synodunun" 36. kanonuna göre Hellespontos Bölgesi'nde 17 piskoposluk merkezinin adı geçmektedir; bunlardan biri de, Parion'dur. Carolus Saneto Paula ise konsül kayıtlarına göre bölgede Parion'un da bulunduğu 19 piskoposluk

---

[281] Keleş, "Parion Sikkelerinin Sirkülasyonu Işığında Parion'un Bölgesel Konumu", 341.
[282] William Mitchell Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, (Çev: M. Pektaş), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1960-1961, 173; Başaran, *Arkeolojiye Giriş*, 350; Cevat Başaran, "Antik Troas Kenti Parion", *Toplumsal Tarih 142*, 2005, 20.
[283] Ramsay, 173; Çelikbaş, *Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri*, 15.
[284] Şehrazat Karagöz, *Eskiçağ'da Depremler*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2005, 54.
[285] Reyhan Körpe, "Antik Kaynakların Işığında Troia'da Tsunami" *Bilim ve Ütopya*, Yıl:12 Sayı: 140 Şubat 2006, 69-72, 71; Reyhan Körpe, "Antik Kaynaklarda Ege Dünyasında Deprem ve Tsunamiler: Troia'da Tsunami" *Kubaba*, Sayı 11, İzmir 2007, 30-36, 33.
[286] Cook, 374.

merkezinin olduğunu belirtmektedir[287]. MS 9. yüzyılda yaşamış Euthymios ve Constantin, MS 10.-11. yüzyıllarda yaşamış Proedror isimli piskoposlara ait mühürler kentin Bizans (Doğu Roma) Dönemi'nde önemli bir piskoposluk merkezi olduğu ile ilgili önemli verilerdendir[288].

Hıristiyanlık Dönemi ile ilgili önemli bir ayrıntı da, Bizans (Doğu Roma) İmparatoru Constantine Porphyrogennetos zamanında (MS 911-959) kentin başpiskoposluk merkezi olmasıdır[289].

2.2. PARİON ARAŞTIRMALARI

Troas Bölgesi'nin adına ilk kez Homeros'un "İlyada" adlı eserinde rastlanır[290]. Parion'dan bahseden antik yazarlar arasındaysa; Herodotos[291], Ksenophon[292], Aeneas Tacticus[293], Diodorus[294], Strabon[295], Plinius[296], Plutarkhos[297], Appianos[298], Ptolemaios[299], Pausanias[300], Polyaenus[301], Athenaios[302], Eusebius[303] ve Ammianus Marcellinus[304] bulunmaktadır.

---

[287] Ayşe Ç. Türker, "Çanakkale Boğazında Bizans Dönemine Ait Tarihi ve Arkeolojik Veriler", (Ed. Mustafa Demir), *Çanakkale Tarihi Cilt I*, Değişim Yayınları, İstanbul 2008, 515-540, 516.
[288] John Nesbitt – Nicolas Oikonomides, *Catalogue of Byzantine Seals, At Dumbarton Oaks And In The Fogg Museum Of Art. Vol. 3*, Washington 1996, 112; Keleş, "Parion Tiyatrosunda Ele Geçen Alexandria Troas Sikkeleri ve Goth İstilası", 194.
[289] Heinrich Schliemann, *Ilios, The City and Country of The Trojans*, Harper& Brothers, New York 1881, 183.
[290] Homeros, *İlyada*, (Çev.A.Erhat–A.Kadir), Can Yayınları, İstanbul 1999; Tavukçu, 7.
[291] Herodotos, IV, *Melpomene*, (Çev. E.S. Shuckburgh), Cambridge, 240.
[292] Ksenophon, 2,7.
[293] Aeneas Tacticus, *Asclepiodotus and Onasander*, I, 1-3.
[294] Diodorus Siculus, *The Library of History*, XX, 107, 2 – XX, 111, 3.
[295] Strabon XIII, 588-589.
[296] Plinius, V, 40 (32).
[297] Plutarkhos, *Bioi Paralelloi: Eumenes*, VIII, 2.
[298] Appianos, 62.
[299] Ptolemaios, *Geograpgy*, V, 2. 2.
[300] Pausanias, IX, 27, I.
[301] Polyaenus, *Strategemata*, VI, 24.
[302] Athenaios, Deipnosophistae, III, 44, 84.
[303] Eusebius, *Chronicon*, 153.
[304] Ammianus Marcellinus, 287.

Modern kaynaklarda baktığımızda, W. M. Ramsay[305], Parion konusunda yeni bilgiler sunarken; 1801 yılında bölgeden ele geçen sikkeler ışığında P. Hunt ve J. D. Carlyle tarafından Parion'un Biga'nın Kemer Köyü'nde olduğunun tespit edildiğini, R. Walpole'den öğrenmekteyiz[306]. Parion'un ilk lokalizasyonu ile ilgili bu bilgi, bölgede uzun süreli araştırmalar yapan W. Leaf[307] tarafından da doğrulanmaktadır. Parion'a; 1776-1791 yılları arasında M.G.F.A. de Choiseul-Gouffier[308], 1816 yılında O. F. von Richter[309] ve 1980'li yıllarda P. Frisch[310] gelerek araştırmalar yapmış ve gözlemledikleri bulguları yayınlamışlardır.

1949 yılında İ. Kılıç Kökten[311], Parion ve yakın çevresinde prehistorik araştırmalar yapmıştır. 1970'lerde İ. Akşit, Çanakkale Müzesi adına Parion'da yüzey araştırmaları ve kazılar gerçekleştirmiştir[312]. Bu araştırmalarda belirlenen tümülüslerden Bakırtepe aynı yıllarda kazılmış ve buradan iki Roma lahdi ortaya çıkarılmıştır[313]. Akşit[314] ve Umar[315] bölgeye yönelik hazırladıkları rehber kitaplarda Parion antik kentine de değinmişlerdir. 1991 ve 1996 yıllarında E. Küçükefe ve O. Bilgin tez çalışmaları kapsamında Parion'a geziler yapmışlardır[316].

Kuzey Troas ve Parion'a yönelik, 1997 yılında[317], 1999[318] ve 2002[319] yıllarında Başaran'ın başkanlığında, yüzey araştırmaları yapılmıştır. Parion ve yakın çevresinde yapılan bu yüzey araştırmaları, kentin sahip olduğu arkeolojik potansiyel ve toprak altındaki kültürel mirası hakkında da önemli ipuçları vermiştir. Özellikle yüzeyde tespit

---

[305] Ramsay, 161.
[306] R. Walpole, *Memoris Relating to European and Asiatic Turkey,* London 1918, 84-140; Cevat Başaran, "Araştırmalar", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* İstanbul 2013, 27.
[307] Leaf, 81.
[308] M.G.F.A. de Choiseul-Gouffier, *Voyage Pittoresque de la Grèce: Tome Second*, Paris 1822, 451.
[309] Otto Friedrichs Von Richter, *Wallfahrten im Morgenlande*, Berlin 1818, 427-430.
[310] Peter Frish"Die Inschriften von Parion", *Inschriften Griecuscher Städte Aus Kleinasien*, *Band 25*, Bonn 1983.
[311] Kılıç Kökten, "1949 Yılı Tarih Öncesi Araştırmaları Hakkında Kısa Rapor", *Belleten*, No. 43, 1949 817-829.
[312] Başaran, "Araştırmalar", 27.
[313] Bilge Umar, *Troas*, Ak Yayınları, İstanbul 1983, 35.
[314] İlhan Akşit, *Turistik Çanakkale Rehberi,* Fatih Yayınevi, İstanbul 1971.
[315] Umar, *Troas*, 1983.
[316] Başaran, "Araştırmalar", 27.
[317] Başaran,"Parion 1997 Araştırmaları", 349-364.
[318] Cevat Başaran, "Kuzey Troas - Parion Yüzey Araştırmaları 1999", *AST XVIII-II*, Ankara 2000, 225-236.
[319] Cevat Başaran, "Kuzey Troas - Parion Yüzey Araştırmaları 2002", *AST XXI-I*, Ankara 2003, 185-192.

edilen mermer yapı elemanlarında gözlenen kaliteli işçilik ve özen, Parion'un sahip olduğu zengin arkeolojik geçmişi belgeler niteliktedir[320].

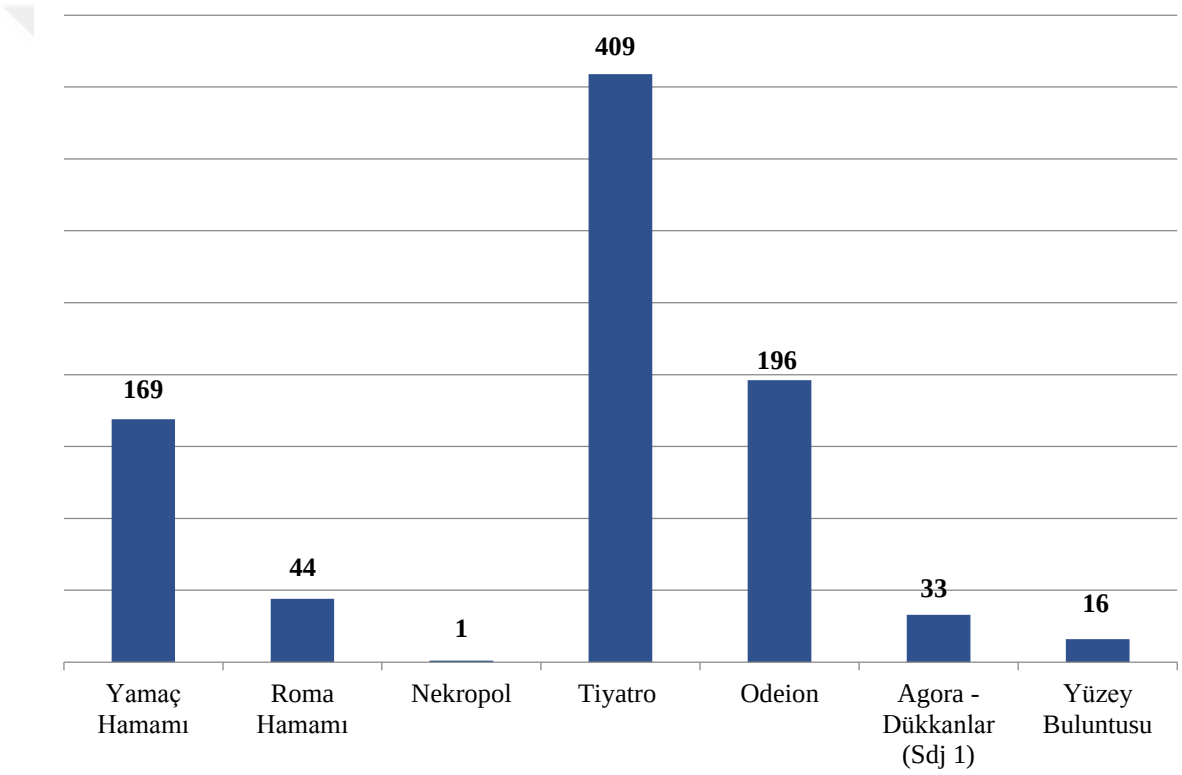
Başaran başkanlığında yürütülen yüzey araştırmaları, antik kentin sahip olduğu arkeolojik potansiyeli ve antik kentin kalıntılarının her geçen gün yok olduğunu göstermiş ve kentte bilimsel arkeolojik kazılara başlanılmasının gerekliliğini ortaya çıkarmıştır[321].

2004 yılında Kemer Köyü girişinde yapılmaya başlanan İlköğretim Okulu'nun temel kazısı sırasında antik mezarlara rastlanılması üzerine, Çanakkale Müzesi tarafından bu bölgede "Kurtarma Kazısı" yapılmıştır[322]. Antik kent nekropolünün ortaya çıkması üzerine, kentte bilimsel kazı çalışmalarının yapılması zorunlu hale gelmiştir. Bunun üzerine, T.C. Bakanlar Kurulu'nun 29.07.2004 tarih ve 2004/7699 sayılı kararıyla Atatürk Üniversitesi adına Prof. Dr. Cevat Başaran'a "Parion Kazı" izni verilmiştir. 2005 yılında ise, Bakanlık kazı programına alınarak bütçe ayrılan Parion Kazıları'na başlanmıştır[323]. 2005-2014 yılları arasında, Prof. Dr. Cevat BAŞARAN başkanlığında yürütülen kazı çalışmaları 2015 yılından itibaren, Prof. Dr. Vedat KELEŞ başkanlığında sürdürülmektedir.

[320] Cevat Başaran, "Araştırmalar", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* 2013, 27-28, 28.
[321] Başaran, "Araştırmalar", 28; Cevat Başaran, "Parion Kazı ve Sondaj Çalışmaları 2005-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 97-116, 102-103.
[322] C. Kozanlı, "Kuzey Troas'ın Zengin Kenti: Parion", *IDOL*, sayı 28, 2006, 28-29.
[323] Başaran, "Araştırmalar", 28; Başaran, "Parion Kazı ve Sondaj Çalışmaları 2005-2013", 102-103.

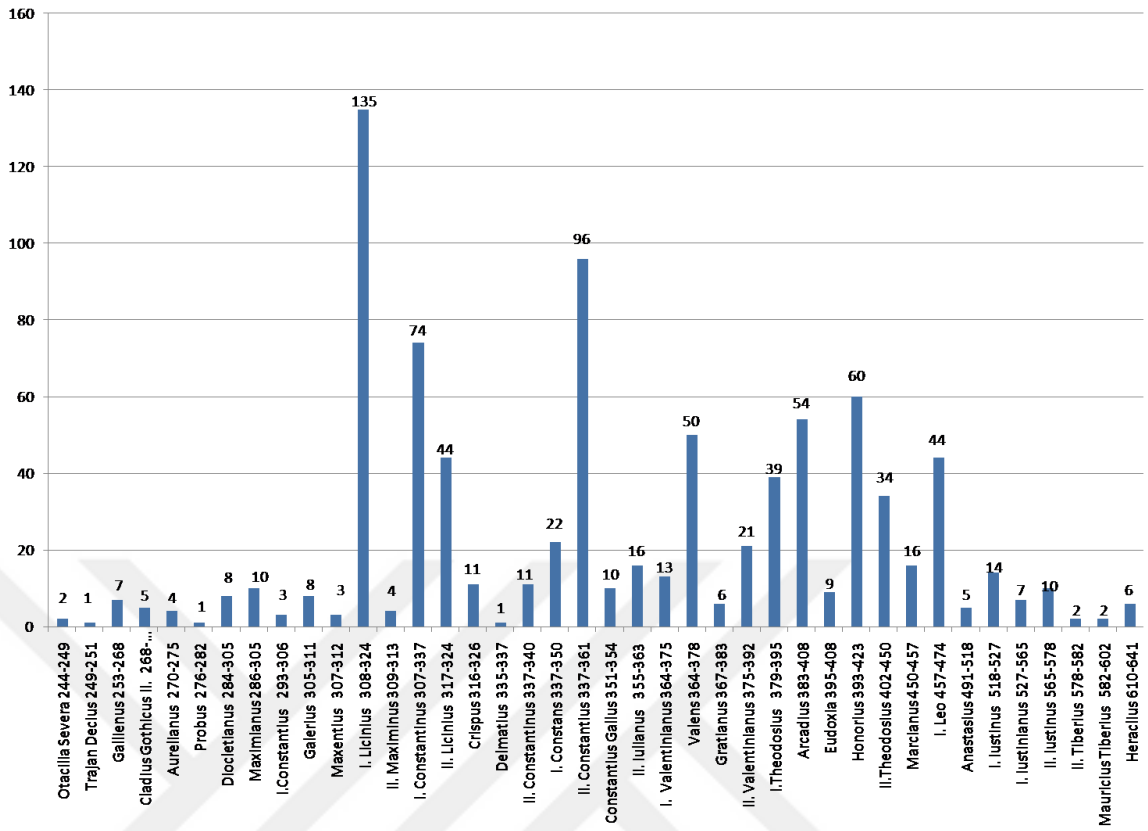
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
PARİON'DA ELE GEÇEN GEÇ ROMA ve ERKEN BİZANS DÖNEMİ SİKKELERİ

Çalışmanın konusunu Parion'da 2005-2014 yılları arasında Nekropol, Tiyatro, Agora, Roma Hamamı, Odeion, Yamaç Hamamı ve yüzeyde ele geçen ve kataloğa alınan 867 sikke oluşturmaktadır (**Grafik 1 - Figür 1**). Kataloğa alınan 867 sikkede, 40 farklı imparatora (2'si imparatoriçe) ait örnekler yer almaktadır **(Grafik 2)**.

Grafik 1: Katalogdaki Sikkelerin Sektörlere Göre Dağılımı

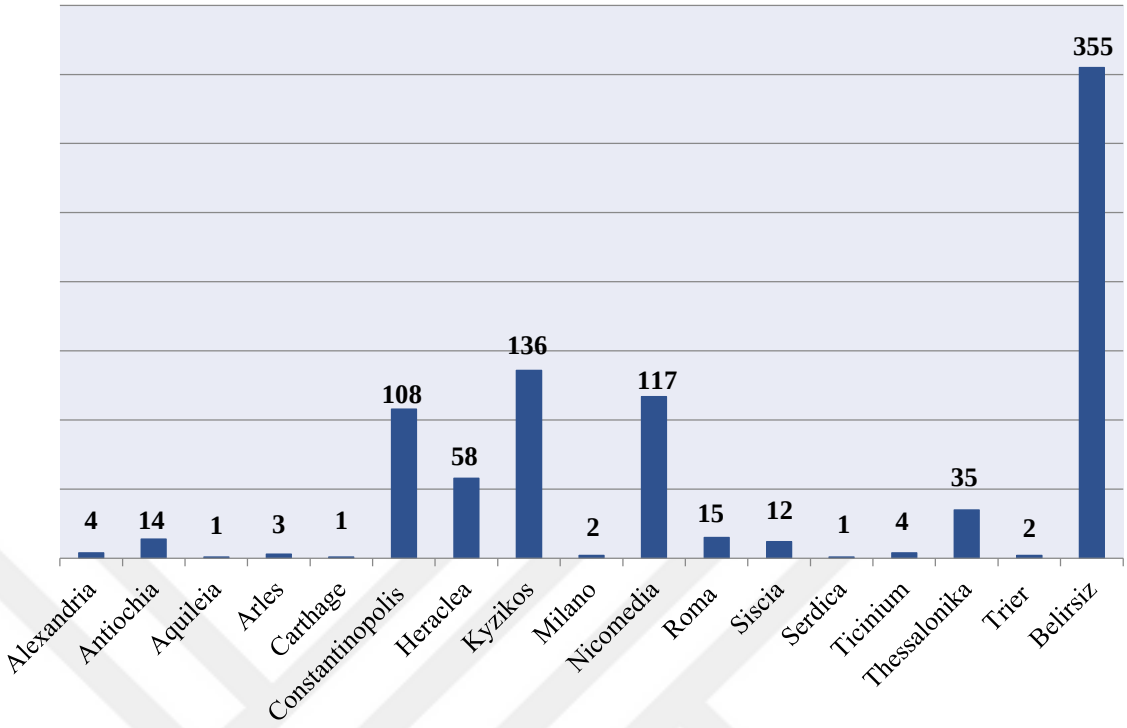
Bu sikkelerin en erkeni İmparatoriçe Marcia Otacilia Severa (MS 244-249), en geç döneme tarihleneni ise, Heraclius Dönemi'ne ait (MS 610-641) sikkelerdir.

Grafik 2: Katalogdaki Sikkelerin İmparatorlara Göre Dağılımı

Parion sikkelerinde temsil edilen Roma ve Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu merkezi darphanelerine bakacak olursak, Nicomedia, Kyzikos, Heraclea, Constantinopolis gibi bölgeye yakın darphanelerin yoğun olduğu görülürken; Antiochia, Alexandria, Aquileia, Arles, Carthage, Milano, Roma, Siscia, Serdica, Ticinium, Thessalonika ve Trier darphanelerine ait örnekleri de görmemiz mümkündür[324].

[324] Katalogdaki sikkelerin darphanelere göre dağılımı için bkz. Grafik: 3.

Grafik 3: Katalogdaki Sikkelerin Darphanelere Göre Dağılımı

3.1. BULUNTU YERLERİ ve SİKKELERİ

3.1.1. Nekropol

Parion'da yapılan yüzey araştırmalarda kentin güney ve kuzeybatısının nekropol olarak kullanıldığı sonucuna varılmıştır[325]. Kemer Köyü sınırları içerisinde, günümüz Kemer Köyü mezarlığından hemen sonraki sağa doğru girilen ilk sapakta, kentin güney kapısı ve doğusundaki tepeler arasına yerleştirilmiş küçük bir vadi içerisinde Parion Güney Nekropolü konumlanmaktadır[326] (**Figür 2**). Parion nekropolünde ilk çalışmalar 2004 yılında Çanakkale Arkeoloji Müzesi tarafından gerçekleştirilmiş, 2005 yılında ise

[325] Başaran, "Parion 1997 Araştırmaları", 353.
[326] Cevat Başaran – Büşra Elif Kasapoğlu, "Parion Güney Nekropolisi 2005-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 117-138, 117; Alper Yılmaz, "Parion Güney Nekropolü'nden Ele Geçmiş Bir Obje Üzerine Gözlemler", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 187-195, 187.

Prof. Dr. Cevat Başaran başkanlığında ilk bilimsel kazı çalışmaları yapılmıştır[327].

MÖ 7. yüzyılın ikinci yarısından, MS 4. yüzyıl sonuna kadar kullanıldığı düşünülen güney nekropolünde, farklı tiplerde mezarlar ortaya çıkartılmıştır[328]. Bu mezarlar, Parion Nekropolü ölü gömme gelenekleri açısından oldukça çeşitlilik göstermektedir[329]. Bazı mezarlar inhumasyon, bazıları ise kremasyon tiptedir. Özellikle çocuk mezarlarında çok sayıda pişmiş toprak figürin ve çeşitli formlarda kaplar ortaya çıkarken, bazı mezarlarda çeşitli tipte unguantariumlar ve kandiller ele geçmiştir. Metal ve cam kaplar, boncuklar, sikke, yüzük ve bileziklerle kolyeler içeren mezarların yanında, hiçbir ölü hediyesi ele geçmeyen mezarlar da bulunmaktadır[330]. Troas Bölgesi'nin genelinde izlenen ölü gömme geleneklerinin Parion'da da geçerli olduğunu söyleyebiliriz[331]. Daha önce kazılan Tenedos, Antandros ve Dardanos Nekropolleri ve Lapseki Kurtarma Kazısı bulgularıyla büyük benzerlik gösteren Parion ölü gömme gelenekleri, mezar tipleri ve ölü hediyeleri, altın malzemede görülen benzer formlar, bölgenin genelinde görülen kültür birliğini yansıtmaktadır[332].

Parion 2011 sezonunda kentin çekirdek merkezinin yaklaşık 1-2 km. güney doğusunda; iki tanesi daha önce kaçak kazıcılar tarafından açılan 3 oda mezar yer almaktadır. Her üç mezar da Parion antik kentinde daha önceki yıllarda güney nekropolünde ortaya çıkarılan mezar tiplerine bir yenisinin eklemesi açısından önemli

---

[327] Cevat Başaran – Ali Yalçın Tavukçu, "Parion Kazısı 2005", *KST 28- 1*, 2007, 621.

[328] Hasan Kasapoğlu, "Nekropol", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* 2013, 107-136, 107; Hasan Kasapoğlu, "İlk On Yıllık Veriler Işığında Parion Güney Nekropolisi Arkaik Dönem Kremasyonları ve Urneleri", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 117-131, 117.

[329] Kasapoğlu, "Nekropol", 107; Büşra Elif Kasapoğlu, *Parion Korinth Aryballosları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2013, 9; Büşra Elif Kasapoğlu, "Parion Güney Nekropolisinden Omurgalı İki Lahit ve Buluntuları", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 99-116, 99; Parion Nekropolü Amphora Mezarları için bkz: İsmail Akkaş, *Parion Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönem Amphoraları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2015.

[330] Cevat Başaran, "Kazı ve Sondaj Çalışmaları", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* 2013, 37-42, 37.

[331] Parion Güney Nekropolü'ndeki Mezar Tiplerinin Troas Bölgesi'ndeki Diğer Kentlerdeki Örneklerle Benzerlikleri için bkz: Hasan Kasapoğlu, "Parion Nekropolü Mezar Tipleri", (Ed. Mehmet Işıklı – Birol Can), *Atatürk Üniversitesi 50. Kuruluş Yıl Dönümü Arkeoloji Armağanı Doğudan Yükselen Işık Arkeoloji Yazıları*, Ege Yayınları, İstanbul 2007, 481-521, 494-497.

[332] Başaran, "Parion: Karanlıktan Gün Işığına", 188-189.

olmasının yanında, bölgenin belki de daha üst sınıf tabakaya ait bir "özel nekropolü" olabileceğini de göstermektedir[333].

Nekropol çalışmaları sonucunda ele geçen sikkelere göz atacak olursak, Parion'da temsil edilen sikkelerin en erken örneklerini güney nekropolü buluntuları oluşturmaktadır. Parion kazılarında ele geçen sikkelerin en erkeni MÖ 4. yüzyıla (394-330 arası) tarihlenen, ön yüzünde; cepheden Gorgon başı çevresinde Aegis, arka yüzünde; ayakta sola doğru ilerleyen, başını geriye çevirmiş boğa ve üstte **ΠΑ**, altta **PI** lejandı yer alan sikkelerdir (**Figür 3**). Bu sikkeler dışında Parion darplı Hellenistik Dönem kent sikkeleri ve Parion Roma Kolonizasyon Dönemi'ni temsil eden sikkelere ait örnekler de görülmektedir. Nekropol çalışmaları sırasında 2011 yılında Oda Mezarı kazısında Arcadius Dönemi'ne tarihlenen bir sikke dışında diğer örnekler erken dönemi temsil ettiğinden tez kataloğuna alınmamıştır (**Lev. 55, Kat. No. 650**). Nekropol sikkelerine ait örneklerin büyük bir çoğunluğu, Ersin Çelikbaş, tarafından yüksek lisans tezi olarak "*Parion Roma Kolanizasyon Sikkeleri,* başlığı altında ve Vedat Keleş-Ersin Çelikbaş tarafından Arkeoloji Sanat Dergisi 145. sayısında "*Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri*" başlığında incelenmiştir. Parion Roma Kolonizasyon sikkelerinin son yıllarda çıkan yeni örnekleri, 2015 yılında Taormina "Roman Colonisation of Parion in Light of Coins", başlığı altında XV. International Numismatic Congress (Taormina, 21-25 September 2015), bildiri olarak sunulmuştur. Ayrıca 2005-2009 yılları arasında Nekropol kazılarında çıkan sikkeler, 2013 yılında yayımlanan Parion'un en kapsamlı yayını olarak adlandırabileceğimiz "*Antik Troas'ın Parlayan Kenti Parion*[334]" kitabında "*Sikkeler*" konu başlığı altında yıl ve dönem olarak tablo şeklinde verilmiştir[335].

[333] Cevat Başaran, "Parion 2011 Kazıları", *KST 34- 2*, 2013, 347-364, 353.
[334] Cevat Başaran, *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* İstanbul 2013.
[335] Vedat Keleş, "Sikkeler", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları*, İstanbul 2013, 193-196, 196.

3.1.2. Odeion

Odeion, Parion antik tiyatrosunun yaklaşık 190 m güneydoğusunda, kentin agora olabileceği düşünülen yapısının 100 m güneyinde bir yamaç üzerinde yer almaktadır. İlk kez 2009 yılında yüzeydeki kalıntıları inceleyen Prof. Dr. Cevat Başaran tarafından tespit edilen yapı, başlangıçta doğusunda bulunan uzun düzlük nedeniyle "stadium" olarak düşünülmüş; ancak, 2010 yılı kazıları sonucunda yapının oturma sıralarının güneyde yaptığı kavis nedeniyle odeion olduğu anlaşılmıştır[336] (**Figür 4**). Odeionlar Roma kenti günlük yaşamında etkili olan, sosyal, kültürel ve politik yaşamı etkileyen ve bunlara yön veren yapılar arasında yer almaktadır. Odeionlarda genel anlamda müzik gösterileri ve resmi toplantılar yapılmakla birlikte; daha farklı amaçlar için de kullanılmışlardır. Bu yapılar kullanım amaçlarının çeşitliliğine karşın, işlevlerini kaybedip tamamen farklı amaçlar için kullanılmaya başlanmasına kadar, elit tabakaya hizmet etmekteydiler. Ekonomik güç ve gelişim, şehir içerisinde yaşamakta olan halkın sosyal statüsü gibi bazı etmenler şehrin gelişimini ve şehir içerisinde yer alan yapıların çeşitliliğini etkilemektedir**.** Bundan dolayı odeionların, ekonomik gelişim içerisinde olan ve çoğunlukla da ekonomik bakımdan gelişmiş ve güçlü olan kentlerde ve bunun yanı sıra elit tabakanın bulunduğu kentlerde inşa edildiklerini rahatlıkla söyleyebiliriz[337]. Parion Odeionu, Troas Bölgesi antik kentlerinin sağlam ele geçen odeionlarından biri olması bakımından da önem arz etmektedir.

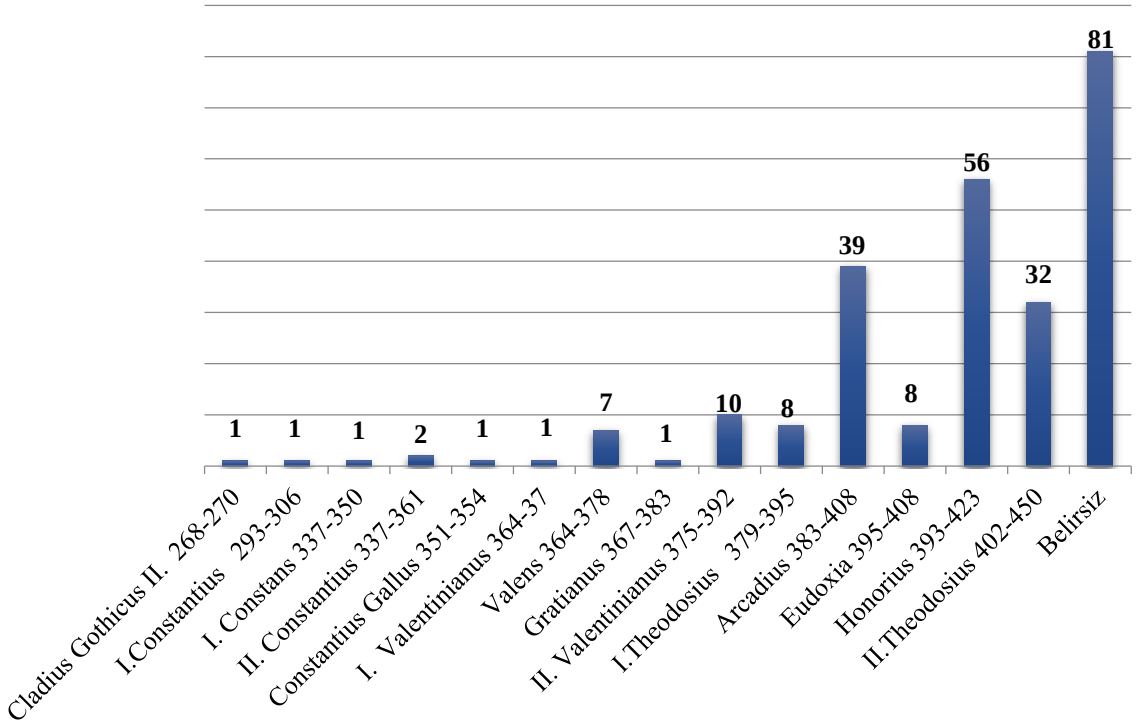
Odeion'un 1375-1435 açmasında yapılan ilk yıl çalışmalarında, Parion'un ilk definesi bulunmuştur. Bronz sikkelerin konulduğu torba ya da kese çürüdüğü için malzemeye ait herhangi bir kalıntıya rastlanılmamıştır. 249 adet Geç Roma Dönemi sikkesinden oluşan definedeki sikkelerin[338], koruma ve onarım çalışmalarının bir bölümü aynı yıl yapılmış olmakla birlikte, daha sonraki kazı sezonlarında bu yıllara ait bütün sikkeler yeniden elden geçirilerek yoğun bir çalışma programıyla koruma ve onarım çalışmaları tamamlanmıştır. Birçoğu düşük kondüsyonlu olmaları nedeniyle okunamayacak kadar kötü durumda olan sikkelerin katalogları yapılmıştır (**Grafik: 4**).

---

[336] Başaran – Ergürer, *Parion Odeion'u (Bouleuterion?) 2010 Çalışmaları ve Odeion'da Bulunan Seramikler*, 251.

[337] Deniz Başar Öztürk, *Troas Bölgesi Odeion Yapıları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2006, 7.

[338] Cevat Başaran, "Parion 2010 Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", *KST 33- 1*, Ankara 2013, 19-38, 28.

Grafik 4: Odeion Define Sikkelerinin İmparatorlara Göre Dağılımı

Sikkelerin imparatorlara göre dağılımına baktığımızda; II. Cladius Gothicus 268-270 (1), I.Constantius 293-306 (1), I. Constans 337-350 (1), II. Constantius 337-361 (2), Constantius Gallus 351-354 (1), I. Valentinianus 364-375 (1), Valens 364-378 (7), Gratianus 367-383 (1), II. Valentinianus 375-392 (10), I.Theodosius 379-395 (8), Arcadius 383-408 (39), Eudoxia 395-408 (8), Honorius 393-423 (56), II. Theodosius 402-450 (32) sikkesi görülürken; yine çoğunluğu Arcadius, Honorius ve II. Theodosius Dönemlerine tarihlenen 81 sikkenin ön yüz lejandı tamamem silik olduğundan hangi imparatora ait oldukları okunamamıştır. Sikkelerin imparatorlara göre dağılımına baktığımızda göze çarpan ilk konu sikkelerin büyük bir çoğunluğunun MS 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmesidir ve olasılıkla sikkeler II. Theodosius Dönemi'nin sonlarında kaybedilmiştir. II. Theodosius Dönemi'nde Troas Bölgesi'ndeki tarihi olaylara baktığımızda ilk akla gelen önemli olay, MS 442 yılından Hun İmparatoru Attila'nın bugünkü Çanakkale'de Roma ordusunu yenerek Constantinopolis'i kuşatmasıdır. Attila'nın bu savaşlar sırasında galip gelmesi, Gelibolu ve çevresinde MS 447 yılına kadar sürecek olan Hun hakimiyetinin başlamasına neden olmuştur. Ayrıca odeionda

yapılan kazı çalışmalarının raporlarına baktığımızda; yapının orkestrası, sahne binası iç kısmı ve tonozlarda yoğun bir yangın izinin görüldüğü ve bu yangın katmanı içerisinden ve üzerinden ele geçen çok sayıdaki sikke ve seramikler göz önünde bulundurularak yapının MS 4. yüzyıl sonları ile MS 5. yüzyıl başlarında bir yangınla tahrip olduğu söylenmektedir[339]. Odeion'un bu savaş döneminde bir yangınla tahrip olması ihtimali çok düşük olmakla birlikte, yapının MS 5. yüzyılın ikinci yarısında bir deprem sonucunda ilk kullanım evresinin son bulduğu; söz konusu definenin ise, ilk kullanımının son evresini temsil eden sikkeler olduğunu söylememiz mümkündür. Odeion define sikkelerinin çok düşük kondüsyonlu olmaları nedeniyle, 249 sikkeden 106'sının darphanesi okunabilmiştir. En fazla örnekle temsil edilen darphaneler Parion yakın kentler olan Constantinopolis (39), Kyzikos (26) ve Nicomedia (17) darphanelerine ait sikkelerdir. Bu kentleri sırasıyla; Thessalonika (13), Heraclea (6), Antiochia (3), Alexandria (1) ve Roma (1) takip etmektedir.

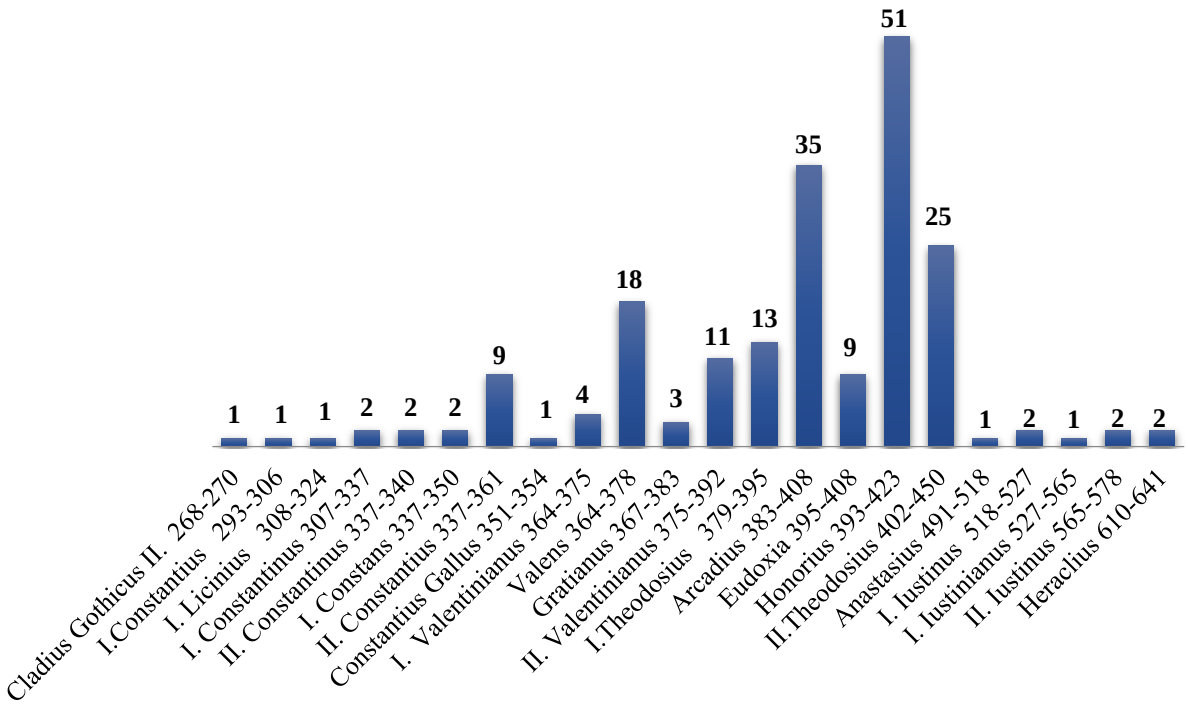
Odeion kazılarının ilk iki yılında kavea basamaklarının açılmasına yönelik çalışılmıştır. 2012 yılı çalışmaları sonuna gelindiğinde 19 basamaklı ve 3 kerkidesli kavea oturma basamakları, opus sectile döşemeli orkestrası ve sahne binasının büyük bir kısmı açığa çıkartılmıştır[340]. 2013 yılı çalışmalarında ise yapının kuzey ve güneydeki bölümlerini tamamen ortaya çıkararak, oturtulmuş olduğu topoğrafyadan soyutlanması sağlanmış ve ön kısmındaki sahne binasının kesin sınırları belirlenmiştir. Ayrıca 2013 yılı kazı çalışmalarında kısmen sahne binasının arka duvarının güney devamı üzerine oturtulmuş, harçsız moloz taş duvarlara sahip L biçimli ve iki bölmeli yapı kalıntısına rastlanılmıştır (**Figür 5**). Bu yapı kalıntısının harçsız duvarında devşirme olarak kaveanın oturma sırasının da kullanıldığı görülmüştür. Bu duvarlar içinde ele geçen amorf seramik parçaları ve bir *anonim follis* sikke yardımıyla yapının bu bölümünün Bizans (Doğu Roma) Dönemi'ne tarihlenebileceği ve odeionun ikinci kullanımına ait dönemi temsil ettiğini söyleyebiliriz.

Odeion'da yapılan kazı çalışmaları sonucunda; yapının, yarım daire planı ve bunun yanında mimari kalıntıların bölgedeki diğer yapılar ve tiyatro ile gösterdiği

[339] Cevat Başaran – Hasan Kasapoğlu, "Parion Odeionu 2010-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 193-207, 197.
[340] Cevat Başaran, "Parion 2012 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmarı", *KST 35 – 1*, Muğla 2014, 398-414, 401-402.

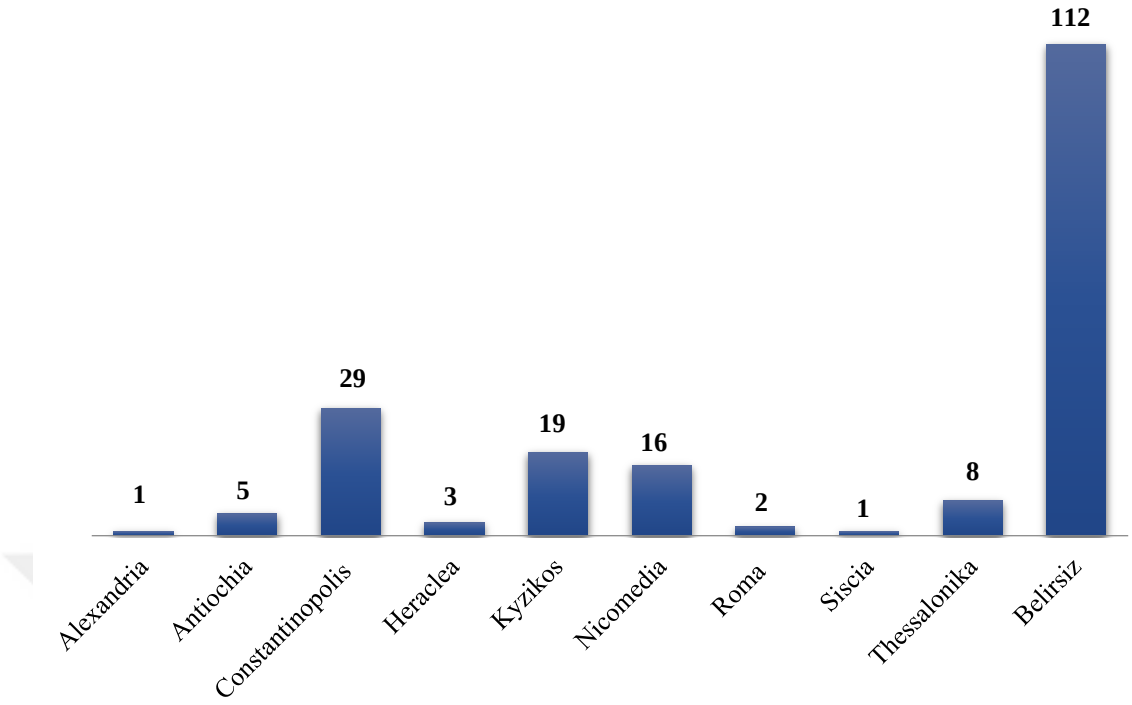
yapısal benzerlikler, sikke ve seramikler yardımıyla yapının MS 2. yüzyılda inşa edildiği rahatlıkla söylenebilir. Yapının orkestrası, sahne binası iç kısmı ve tonozlarda yoğun bir yangın izi göze çarpmaktadır. Bu yangın katmanı içerisinde ve üzerinde ele geçen çok sayıdaki sikke ve seramikler göz önünde bulundurularak; yapının MS 4. yüzyıl sonları ile MS 5. yüzyıl başlarında bir yangınla tahrip olduğu anlaşılmaktadır[341]. Bu söz konusu yangın sonrası bir süre daha kullanılan yapının, MS 5. yüzyılın ikinci yarısında bir deprem sonucunda ilk kullanım evresinin son bulduğu; daha sonraki yüzyıllarda odeionda basit eklentilerle çeşitli amaçlara yönelik olarak inşa edilmiş geç dönem yapılarının yapıldığı arkeolojik kalıntı ve buluntulardan anlaşılmaktadır.

Odeion kazı çalışmalarında ele geçirilen okunabilir durumdaki toplam 196 sikke kataloğa alınmıştır. Bu sikkelerde 22 farklı imparatora ve 9 farklı darphaneye ait örnekler yer almaktadır (**Grafik 5-6**).

Grafik 5: Odeion Sikkelerin İmparatorlara Göre Dağılımı

[341] Başaran – Kasapoğlu, "Parion Odeionu 2010-2013", 197.

Grafik 6: Odeion Sikkelerin Darphanelere Göre Dağılımı

Sikkelerin en erkeni İmparator M. Aurelius Claudius II (Gothicus) Dönemi'ne MS 268-270, en geçiyse, Heraclius'a (MS 610-641) ait sikkelerdir. Odeionda ele geçen sikkelerde temsil edilen İmparatorluk darphaneleri ise; Nicomedia, Kyzikos, Heraclea, Constantinopolis, Antiochia, Alexandria, Roma, Siscia, Thessalonika şeklindedir.

3.1.3. Roma Hamamı

Roma Hamamı, Tiyatro'nun 70 m kuzey doğusunda "Taş Kule" olarak adlandırılan, kentin kuzey surlarına 200 m uzaklıkta, konum itibariyle sosyal yaşam alanı olarak kentin önemli bir noktasında bulunmaktadır (**Figür 6**). Tamamı toprak altında olan yapıda ilk çalışmalar 2006 kazı sezonunda; TEDAŞ ekipleri tarafından bu alana elektrik direği dikimi sırasında sıvalı duvarlarla karşılaşıldığının söylenmesi üzerine, bir sondaj çalışması olarak başlamıştır[342]. Sondaj çalışmasında mimari kalıntılara rastlanınca kazılar genişletilerek devam etmiştir. İlk bulgulara göre yapının

[342] Alper Yılmaz, "Roma Hamamı", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* 2013, 57-66, 57.

peristyli "Roma Villası" olabileceği düşünülmüş, ancak 2009 kazı sezonunda yapılan çalışmalar, bu fikrin değişmesine neden olmuş ve yapının hamam olduğu anlaşılmıştır[343].

Parion Roma Hamamı'nın şu ana kadar toplam üç mekânının ortaya çıkartıldığını görmekteyiz. Bu mekânlardan sıcaklık A ve soğuk su havuzunun (piscina) üzerinde yol geçmesinden dolayı planları tam olarak çıkartılamamıştır. Çalışmalarda mekânın ortasında iki merdivene sahip havuza (piscina) ulaşılmıştır. Soğuk su havuzunun (piscina) yer aldığı mekânın; Attik Efes tipinde sütun kaideleri ile beraber on iki postamentle oluşturulmuş kare bir alan olduğu anlaşılmıştır. Merdivenlerin üzerinde ve havuzun iç cephe duvarlarında ele geçen in-situ mermer kaplamalardan bu kısımların ince mermer levhalarla kaplandığı görülmüştür. Bu alandaki duvarları incelediğimiz de, ele geçen mermer kaplama levhalar yardımıyla duvarların zeminden 0.70 m yüksekliğe kadar mermer levhalarla kaplandığı; buradan itibaren üst bölümün ince ve oldukça kaliteli beyaz renkli sıva ile sıvandığı anlaşılmıştır. Bu sıvalar duvar üzerinde yer yer sağlam olarak ele geçmiştir[344].

Yapının ısıtma sistemine göz atacak olursak; iki mekânın *Hypocaust* sistemi ile zeminde, boş tüp *(spacer tube*) ile de duvarlardan ısıtıldığı anlaşılmıştır. Duvarların ısıtılmasında kullanılan içi boş terrakotta takozlar sistemi üzerinde çalışmaları bulunan Farrington, bu tekniğin biraz daha geç zamanlarda, *tegulaemammatae* tekniğine bir alternatif olarak geliştiğini düşünmektedir[345]. Bu tekniğin kullanıldığı hamamlar bilindiği kadarıyla daha çok Geç Roma ve Erken Bizans (Doğu Roma) Dönemleri'ne ait yapılardır[346].

Kazı çalışmalarında kaldırılan dolgu toprağının içerisinde domuz ve köpek gibi küçükbaş hayvanlara ve inek, öküz, at gibi büyükbaş hayvanlara ait ruminant kemiklere,

---

[343] Vedat Keleş – Alper Yılmaz, "Parion Roma Hamamı 2006-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 159-174, 159.
[344] Keleş –Yılmaz - Oyarçin, "Parion Roma Hamamı 2013 Kazıları ve Sikke Buluntuları", 21-36.
[345] A. Farrington – J. J. Coulton, "Terracotta Spacer Pins in Lycian Buildings", *AnSt*, vol. 40, 1990, 55-67, 65.
[346] Oğuz Koçyiğit, *Amorium Hamam Yapısı: Tarihsel Süreç İçerisindeki İşlevsel Değişim*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2006, 93; Vedat Keleş – Ersin Çelikbaş, "Wall Heating Systems in Roman Architecture and 'Spacer Tubes' Found in The Parion Slope Structure", *Talanta XLVI – XLVII (2014-2015)*, 281-297.

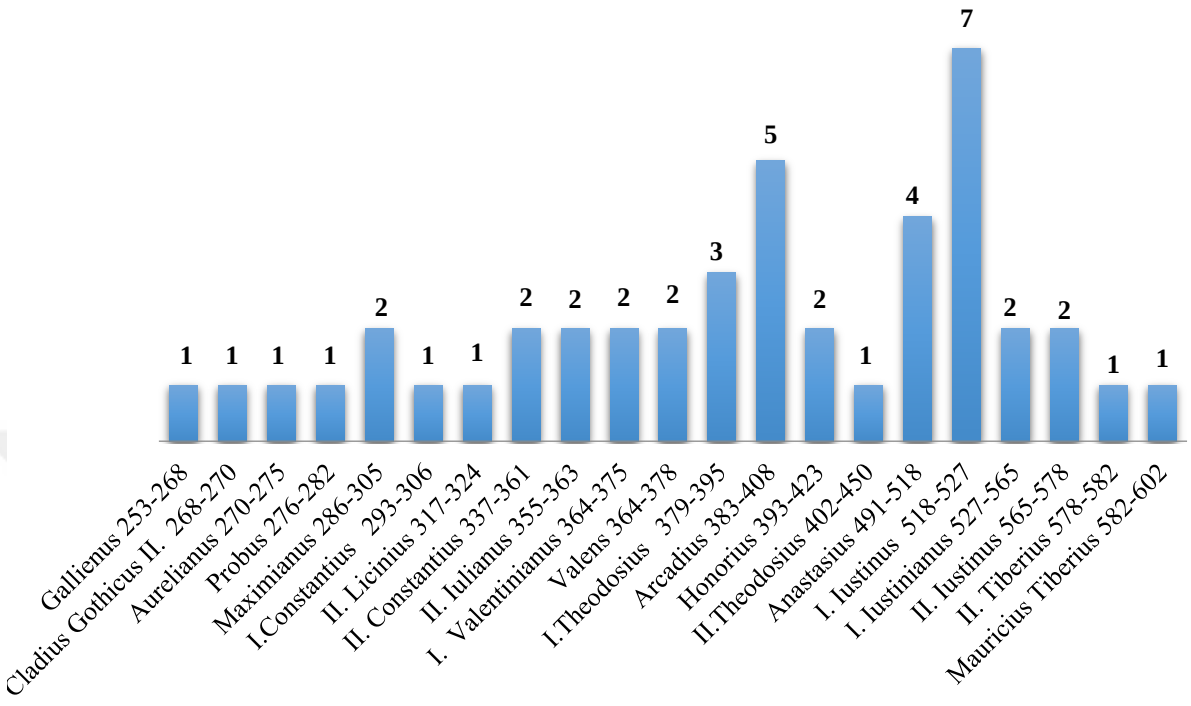
özellikle de küçük ve büyük ruminant kemiklerinde kesici âlet izlerine rastlanması hayvanların kesilip tüketildikten sonra kemiklerinin buraya atıldığını göstermektedir. İlerleyen çalışmalarda farklı kotlarda, bol miktarda istiridye kabuğu görülmüştür (**Figür 7**). Küçük bir alanda bu kadar çok hayvan kemiği ve istiridye kabuğu görülmesi, yapının geç dönemlerde terk edildikten sonra, çöplük olarak kullanıldığını düşündürmektedir[347].

Sonuç olarak; yapının mimari özellikleri ve buluntuları değerlendirildiğinde, ele geçen Geç Roma kırmızı astarlı seramikleri, sikkeler ve hypocaust sisteminde kullanılan spacerler yardımıyla yapının ilk yapım evresinin MS 2. yüzyılın ilk çeyreği olduğu kabul edilmektedir. Ele geçen sikke ve diğer arkeolojik bulgulara göre Parion Roma Hamamı'nın, MS 5. yüzyıla kadar çeşitli onarımlar geçirerek uzun süre kullanımda kaldığı, bu tarihten sonra tamamen terk edilip işlev değiştirdiği, bazı bölümlerinin ise çöplük olarak kullanıldığı anlaşılmıştır[348].

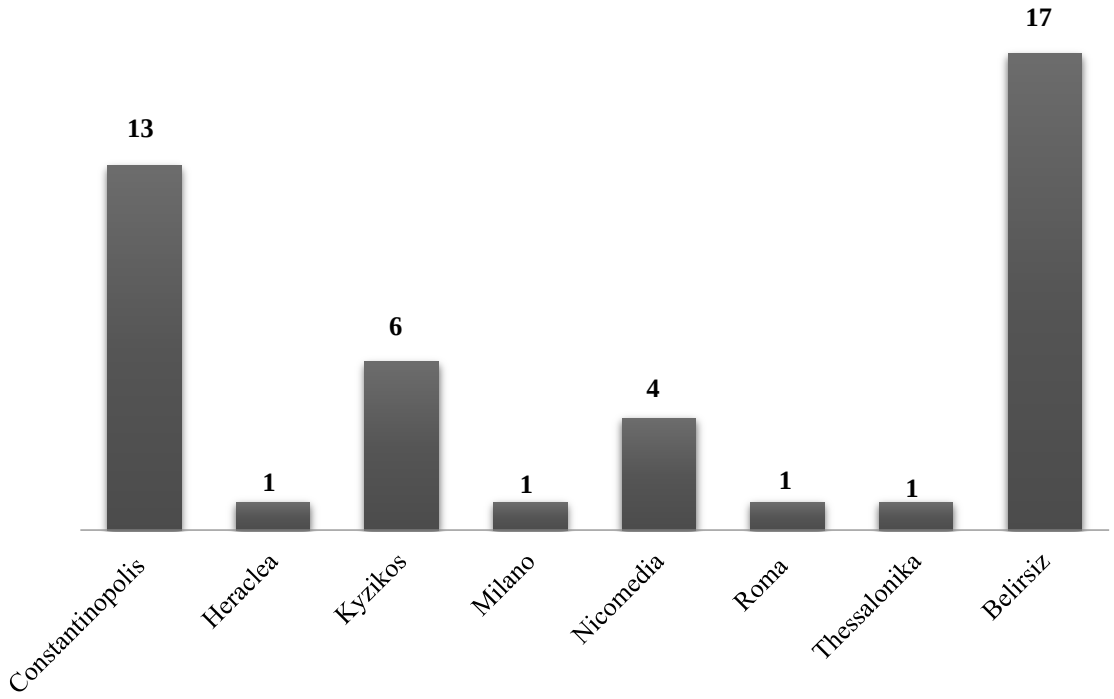
Parion Roma Hamamı kazı çalışmalarında ele geçirilen okunabilir durumdaki toplam 44 sikke kataloğa alınmıştır. Bu sikkelerde 21 farklı imparatora ve 7 farklı darphaneye ait örnekler yer almaktadır (**Grafik 7-8**).

[347] Cevat Başaran, "Parion 2009 Kazıları", *KST 32- 1*, 2011, 283-300, 287-288; H. Ertuğ Ergürer, "Sigilata ve Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramikler", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 123-164, 148.

[348] Keleş – Yılmaz - Oyarçin, "Parion Roma Hamamı 2013 Kazıları ve Sikke Buluntuları", 28; Vedat Keleş – Kasım Oyarçin - Alper Yılmaz, "Parion Roma Hamamı 2014 Kazıları ve Sikke Buluntuları", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi 150. Sayı*, İstanbul 2015, 53-66, 58.

Grafik 7: Roma Hamamı Sikkelerinin İmparatorlara Göre Dağılımı

Grafik 8: Roma Hamamı Sikkelerin Darphanelere Göre Dağılımı

Bu sikkelerin en erkeni İmparator Gallienus Dönemi'ne MS 253-268, en geç döneme tarihleneni ise, Mauricius Tiberius'a (MS 582-602) ait sikkelerdir[349]. Roma Hamam sikkelerinde temsil edilen darphanelere bakacak olursak, Nicomedia, Kyzikos, Heraclea, Constantinopolis, Milano, Roma, Thessalonika darphanelerine ait örnekler görülmektedir[350].

Parion Roma Hamamı; 2013 yılı çalışmaları sırasında ele geçirilen sikkeler "*Parion Roma Hamamı 2013 Kazıları ve Sikke Buluntuları",* başlığı altında Arkeoloji Sanat Dergisi 147. sayısında, 2014 yılı sikkeleri ise "*Parion Roma Hamamı 2014 Kazıları ve Sikke Buluntuları",* başlığı altında Arkeoloji Sanat Dergisi 150. sayısında Vedat Keleş - Alper Yılmaz - Kasım Oyarçin tarafından incelenmiştir. 2013 yılı Parion Roma Hamamı kazı çalışmalarında 21 adet bronz sikke ele geçmiştir. Sikkelerin 2'si düşük kondüsyonları nedeniyle okunamayacak durumda olmakla birlikte; Geç Roma Dönemi'ne tarihlendiklerini söyleyebiliriz. Tanımlanabilen 19 sikkenin en erkeni MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir. Bu sikke Parion darphanesinde basılmış, ön yüzünde Athena başı arka yüzünde ise; **ΠΑΡΙ** lejandı ile Zeus'un kanatlı yıldırım demeti bulunmaktadır. En geç döneme tarihlenenleri ise İmparator I. Iustinus'a (MS 518-527) ait *pentanummia* birimindeki sikkeler oluşturmaktadır. I. Iustinus'u yine *pentanummia* birimindeki 3 sikke ile I. Anastasius (491-518) dönemine tarihlenen sikkeler izlemektedir. Katalogdaki diğer sikkeleri; Caracalla (198-217), Alexandria Troas darplı kent sikkesi (MS 3. yüzyılın ortaları), Probus (276-282), Iulian II Apostate (360-363), I. Theodosius (379-395), Honorius (393-423) Dönemleri'ne tarihlenen sikkeler oluşturmaktadır. Sikkelerin darphanelere göre dağılımına baktığımızda en fazla temsil edilen darphanenin Constantinopolis olduğu görülürken; Constantinopolis'i sırası ile Kyzikos (2), Nikomedia (2), Parion (2) Heraclea (1), Milano (1) ve Alexandria Troas (1) takip etmektedir.

2014 yılı Parion Roma Hamamı kazı çalışmalarında kondüsyonu iyi durumda olan toplam 24 adet bronz sikke ele geçmiştir. Söz konusu sikkelerin en erkeni Roma İmparatoru Claudius Gothicus'a (MS 268-270), en geçi ise, II. Tiberius Dönemi'ne

[349] Roma Hamamı sikkelerinin İmparatorlara göre dağılımı için bkz. Grafik: 7.
[350] Roma Hamamı sikkelerinin Darphanelere göre dağılımı için bkz. Grafik: 8.

tarihlenen (MS 578-582) yarım follis birimindeki sikkedir. MS 3. yüzyıldan MS 6. yüzyıla kadar yaklaşık 300 yıllık bir dönemi kapsayan sikkeler tarihleme konusunda önemli bilgiler vermektedir. Ele geçen sikkelerin çoğunluğunun MS 4. yüzyıl olması, Parion'da diğer sektörlerde ele geçen sikkelerle bir paralellik göstermektedir. Ayrıca MS 4. yüzyılda yoğun bir kullanım olduğunu ortaya koymaktadır. Roma Hamamı 2014 yılı sikkelerinin darphanelere göre dağılımına baktığımızda en çok örneğin 4 sikkeyle Constantinopolis darphanesine ait olduğu görülürken; Kyzikos (3), Nikomedia (2), Heraclea (1) sikkeyle temsil edilmektedir. 2014 yılı Roma Hamamı çalışmalarının yapının suyu daha fazla tutan bölümünde yapılmasından dolayı sikke kondüsyonları 2013 yılı sikkelerine oranla daha düşük kondüsyonlu olduğu dikkat çekmektedir. Bu nedenledir ki kazı çalışmalarında ele geçirilen 24 sikkenin 14'ünün darphanesi okunamamaktadır[351]. Söz konusu iki çalışma sonucunda, arkeolojik bulgulara göre Parion Roma Hamamı'nın MS 2. yüzyılda inşa edildiği, MS 5. yüzyıla kadar çeşitli onarımlar geçirerek uzun süre kullanımda kaldığı, bu tarihten sonra tamamen terk edilip işlev değiştirdiği, bazı bölümlerinin ise çöplük olarak kullanıldığına dair görüşümüzü ele geçen sikke buluntularının da desteklediği görülmektedir.

3.1.4. Agora

Bu alandaki çalışmaların tümü kent tiyatrosunun güneydoğusunda, köylüler tarafından "Harmanyeri" olarak adlandırılan alanda yapılmıştır. Başlangıçta "SDJ 1" olarak adlandırılan alanda çalışmalara 2006 yılında başlanmıştır[352].

2006 yılından itibaren yapılan çalışmalarda, yapının farklı dönemlerde en az 3 kullanım evresinin olduğu anlaşılmıştır. Doğu- batı yönünde uzanan ve 40 m'lik güney cephesi ana kayaya basamaklı bir şekilde yerleştirilen orijinal yapı, dönem içinde yeni

[351] Keleş – Oyarçin - Yılmaz, "Parion Roma Hamamı 2014 Kazıları ve Sikke Buluntuları", 53-66; Arslan, "Parion Kazılarında Bulunan Bakır Alaşımlı Sikkelerin Koruma ve Onarımı", 35.

[352] H. Ertuğ Ergürer, "Sondaj Çalışmaları ve Sondaj Yapısı", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* 2013, 87-100, 88; H. Ertuğ Ergürer, "Parion, Agora ve Dükkânlarında Ele Geçen Sigillatalar ve Kırmızı Astarlı Seramikler", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 49-86, 49.

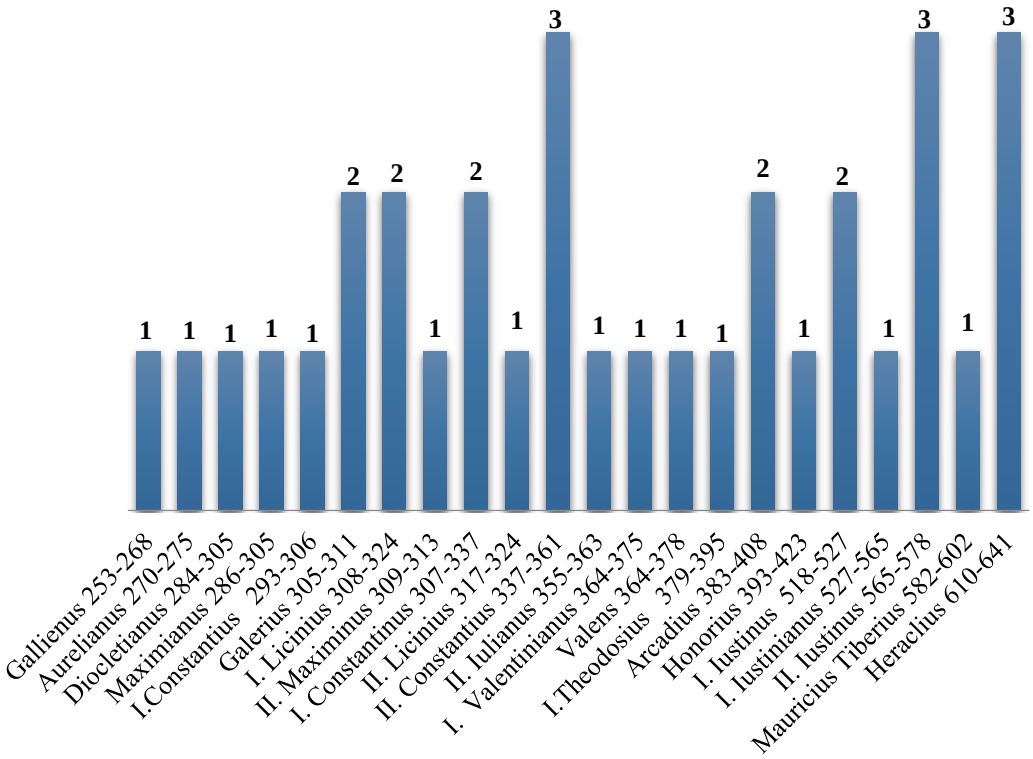
girişler ve girişlerin açıldığı yan yana odalarla değişikliğe uğramıştır[353] (**Figür 8**). Yapının ilk kullanım evresine ait mimari parçalar, geç dönem yapılarına ait duvarlarda devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Örneğin; geç dönem duvarının batısında yapılan temizlik çalışmalarında bir Korinth sütun başlığı ve bir sima parçasının bu duvarın içerisinde devşirme malzeme olarak kullanıldığı görülmüştür[354]. Çalışmalarda yapının her yıl bir bölümü daha açığa çıkartılan geç dönem eklentilerinin de 2 evreli bir gelişimi olduğu görülmektedir. Orijinal dönemin yanında, "2. ve 3. evre" olarak adlandırılan bu dönemlerin ikisi de yangın ile tahrip olmuştur. Bunun kalıntıları tüm açmalarda ve açma kesitinde net bir şekilde görülmektedir[355].

Agora[356], Parion'da tahribatın en yoğun olduğu yapıların başında gelmektedir. Yapının ilk kullanım evresine ait doğu-batı yönünde uzanan kesme taş blokların kuzeyine, bu kesme taşlara yapılan düzenlemelerle yeni duvarlar eklenmiştir. Bu duvarların mimari özellikleri, kazı çalışmalarında ele geçen seramikler ve sikkeler yardımıyla MS 2. yüzyılda inşa edildiği düşünülmektedir. MS 3. yüzyıl ile MS 4. yüzyıl arasının, yapının en yoğun kullanım evresi olduğu anlaşılmaktadır. Bu görüşümüzü kazılarda söz konusu döneme ait ele geçirilen buluntuların yoğunlaşması da desteklemektedir[357]. Bunun dışında yapı ana planı, yeni eklemelerle sürekli değişmiştir. Ara dönemler şu an tam anlaşılamasa da, MS 5.-7. yüzyılda da eklemelerin olduğu görülmüştür. Yapının MS 11.- 12. yüzyıllarda da kullanıldığı ele geçen sikkeler yardımıyla da anlaşılmaktadır[358].

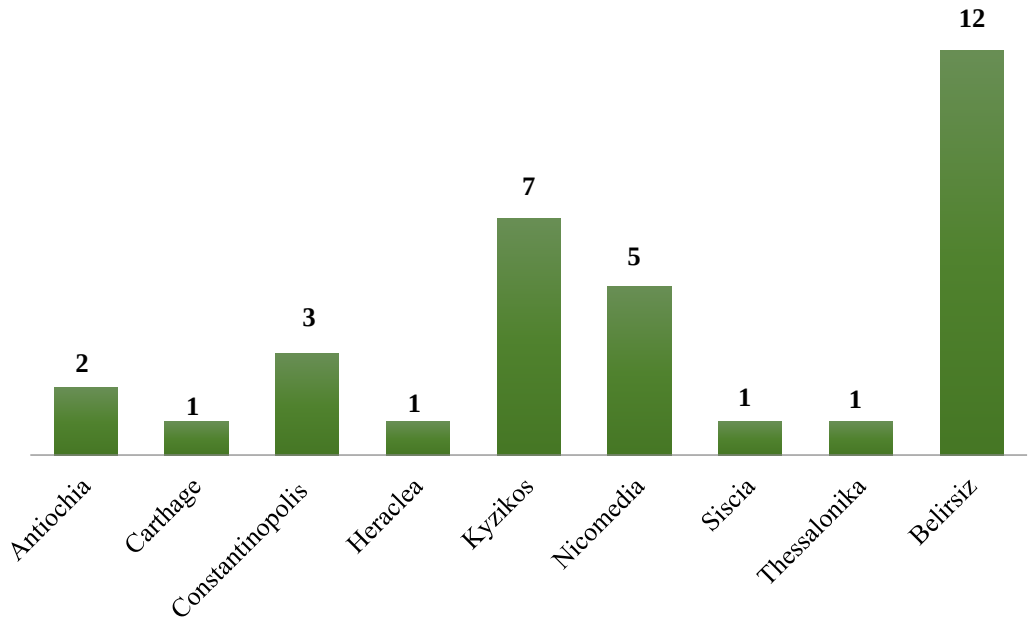
Agora kazı çalışmalarında ele geçirilen okunabilir durumdaki toplam 33 sikke kataloğa alınmıştır. Bu sikkelerde 22 farklı imparatora ve 8 farklı darphaneye ait örnekler yer almaktadır (**Grafik 9-10**).

---

[353] Ergürer, *Parion Roma Dönemi Seramiği*, 14-15.
[354] Cevat Başaran, "Parion 2008 Kazıları", *KST 31- 1*, 2010, 393-410, 403.
[355] Cevat Başaran, "Parion 2009 Kazıları", *KST 32- 1*, 2013, 283-300, 291-292.
[356] Ergürer, *Parion Roma Dönemi Seramiği*, 15.
[357] Ergürer, "Parion, Agora ve Dükkânlarında Ele Geçen Sigillatalar ve Kırmızı Astarlı Seramikler", 74.
[358] Ergürer, *Parion Roma Dönemi Seramiği*, 242.

Grafik 9: Agora Sikkelerinin İmparatorlara Göre Dağılımı

Grafik 10: Agora Sikkelerinin Darphanelere Göre Dağılımı

Bu sikkelerin en erkeni İmparator Gallienus Dönemi'ne MS 253-268, en geç döneme tarihleneni ise, Heraclius'a (MS 610-641) ait sikkelerdir. Agora sikkelerinde temsil edilen darphanelere bakacak olursak, Antiochia, Nicomedia, Kyzikos, Heraclea, Constantinopolis, Carthage, Siscia, Thessalonika darphanelerine ait örnekler görülmektedir.

3.1.5. Tiyatro

Parion kenti yüzey araştırmalarında akropolün doğusundaki çöküntü sayesinde tiyatro olduğu anlaşılan yapı, ilk defa 2006 yılında kazılmaya başlanmıştır[359] (**Figür 9**).

Parion tiyatrosu Anadolu'da, Side tiyatrosu dışındaki tüm tiyatrolar gibi arazi eğiminden yararlanılarak kentin merkezi olarak düşündüğümüz bölümde ve topoğrafik özellikler düşünüldüğünde kentin en uygun yerine inşa edilmiştir. Özellikle seyircilerin oyunu izlediği kavea bölümünün doğuya bakması ile doğru bir seçimin yapıldığını ve güneşin olumsuz etkilerinin minimize edildiğini söyleyebiliriz[360]. Parion tiyatrosu tam karşısındaki yamaca kurulmuş olsaydı, güneş ışınlarından maksimum düzeyde faydalanmasına karşın denizden gelen nemli rüzgârlardan da çok fazla etkilenmiş olacaktı. Kazı çalışmaları sırasında Yamaç Hamamı'ndan çıkan sikkeler ile tiyatrodan çıkan sikkeler arasındaki bozulma farklılıkları da bu görüşü desteklemektedir[361].

Tiyatronun kuzey ve güney batısından kentin sur duvarları geçmektedir. Bu özelliğiyle Parion Tiyatrosu; Rhodiapolis, Oinoanda, Tralleis, Nysa, Alinda, Kibyra, Kadyanda, Magnesia an Maendrum ve Pergamon tiyatroları gibi, Anadolu'nun surlar içinde kalan kent merkezindeki tiyatrolar grubuna girmektedir[362]. Parion tiyatro kaveası

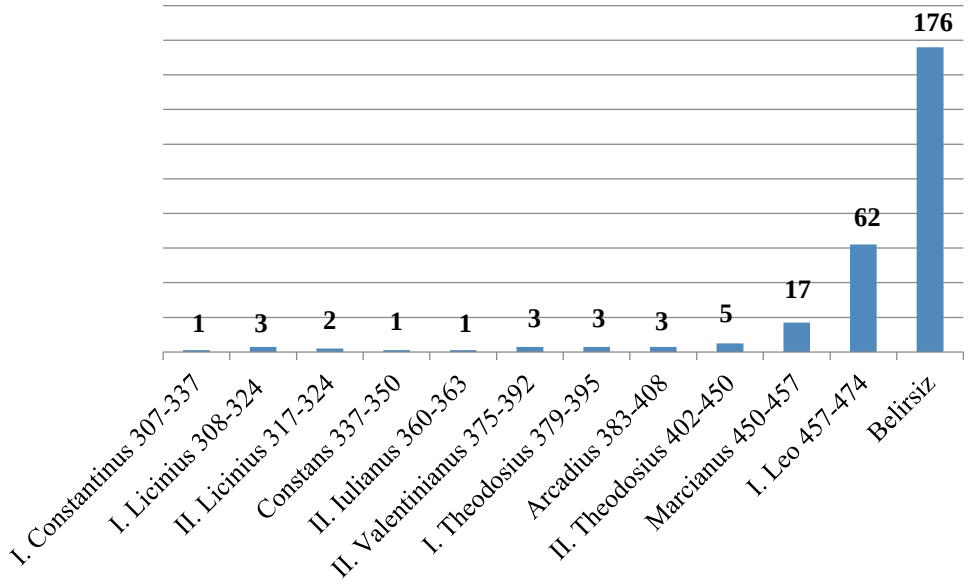
---

[359] H. Ertuğ, Ergürer, "Tiyatro", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* 2013, 77-86, 77.
[360] H. Ertuğ Ergürer - Mustafa Yıldızlı, "Parion Tiyatrosu 2006-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 139-157, 139.
[361] Ergürer, "Tiyatro", 81.
[362] Keleş, "İlk Bulgular Işığında Parion Tiyatrosu", 49.

doğuya ve denize bakmaktadır ve bu özelliği ile Aphrodisias tiyatrosu ile benzerlik göstermektedir[363].

2006 yılında kazı çalışmalarına başlanan tiyatroda, sahne binasının içinde, scaene frons bölümünde ve orkestra olması muhtemel alanda kazı yapılmıştır[364]. Bundan sonraki yıllarda yapılan çalışmalarda ise sahne binasının tamamen açığa çıkartılması, kaveanın korunmuş bölümlerinin bulunması amaçlanmıştır.

2011 yılı tiyatro kazılarında sahne binası podyumunun güneyindeki küçük kapı içinde yıkıntı taşların hemen üzerinde dağınık bir şekilde olsa da define olarak adlandırabileceğimiz birçoğu düşük kondüsyonlu olmaları nedeniyle okunamayacak kadar kötü durumda olan 277 sikke ele geçmiştir. AOO kod numarası verilen bu buluntu grubundaki sikkelerin bulunduğu söz konusu alan yapının işlevini kaybettikten sonra çöplük haline geldiği evreyi temsil etmesi açısından da önem arz etmektedir[365]. Sikkelerin tamamı Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmekte olup; çoğunluğu hangi imparatoru temsil ettikleri çözülemeyecek kadar kötü durumdadır (**Grafik 11**).

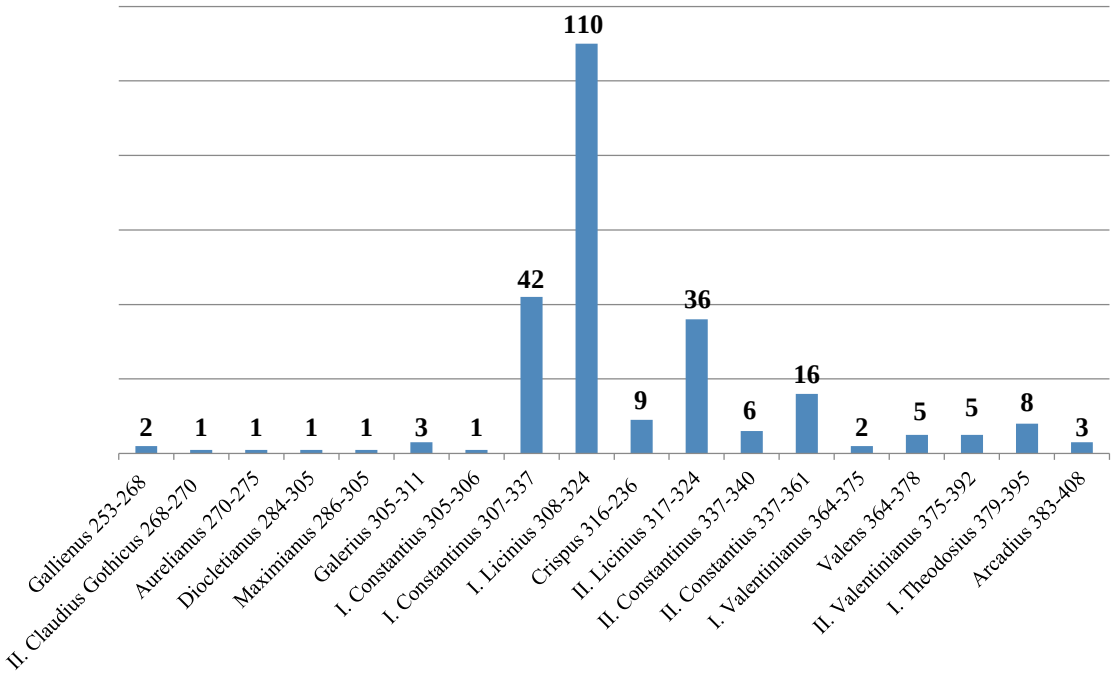

Grafik 11: AOO Kodlu 2011 Sikkelerinin İmparatorlara Göre Dağılımı

[363] D. B. Ferrero, *Batı Anadolu'nun Eski Çağ Tiyatroları*, (Çev. E. Özbayoğlu), İtalyan Kültür Heyeti, Ankara 1990, 28.
[364] Başaran, "Parion 2008 Kazıları", 396- 398; Cevat Başaran, "Parion 2009 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", *KST 32- 1*, 2011, 285- 287.
[365] Kasım Oyarçin, "Parion Tiyatrosu Sikkeleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 181-191, 184.

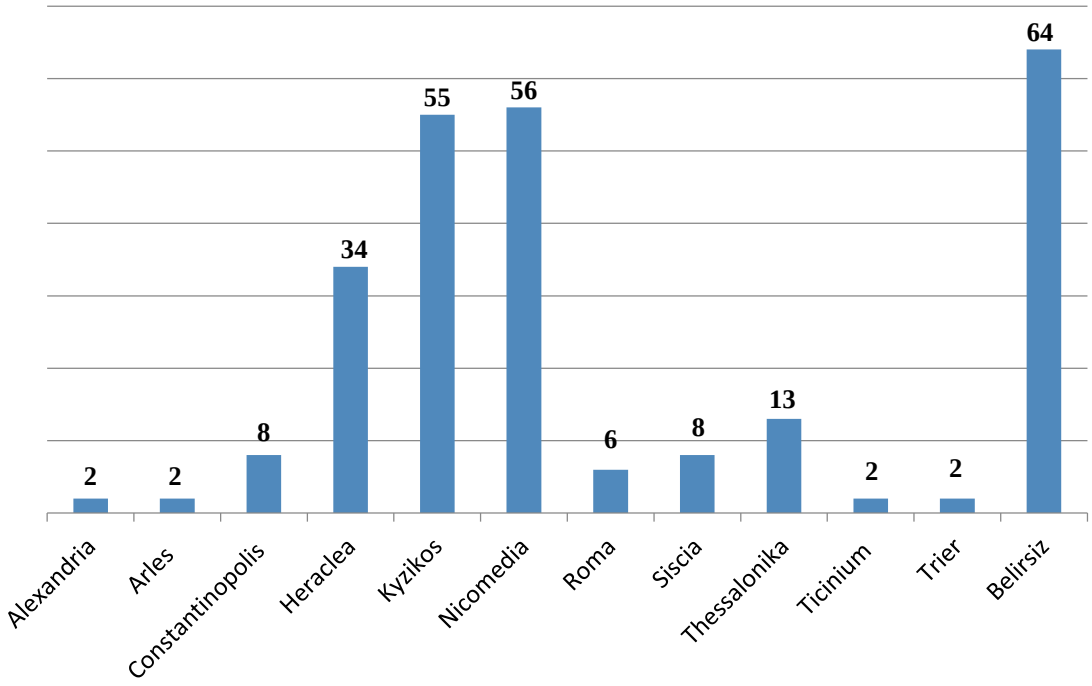
Bu grup içerisinde en erken döneme tarihlenen sikke, İmparator I. Licinius'a (MS 315) ait follistir. En geç döneme tarihlenen sikke grubunu ise, İmparator I. Leo (MS 457-474) dönemine tarihlenen sikkeler oluşturmaktadır[366]. Sikkelerin genel olarak çok düşük kondüsyonlu olmaları nedeniyle birçoğunun darphanesi okunamamaktadır. Okunan örnekler de ise, bölgeye yakın darphaneleri yoğun olarak görmekteyiz. Constantinopolis (30), Kyzikos (7), Nicomedia (4), Antiochia (1), örnekle temsil edilirken; geri kalan sikkelerin darphanesi belirsizdir.

2013 yılı kazı çalışmalarında, sahne binasına girişin güneyinde bulunan 1280-1260 plankareli alanda zemin seviyesinde 252 sikke bulunmuştur. AZI kod numarası verilen bu buluntu grubundaki sikkeler, Gallienus (MS 253-268) ve Arcadius (MS 383-408) Dönemleri arasına tarihlenmektedir. Geç Roma İmparatorluk darphanelerinde basılmış sikkelerin darphanelerine baktığımızda Nicomedia, Kyzikos, Heraclea gibi bölgeye yakın darphaneler yoğun olarak görülürken; Alexandria, Arles, Constantinopolis, Roma, Siscia, Thessalonika, Ticinium ve Trier darphanelerine ait örnekler de yer almaktadır (**Grafik 12-13**).

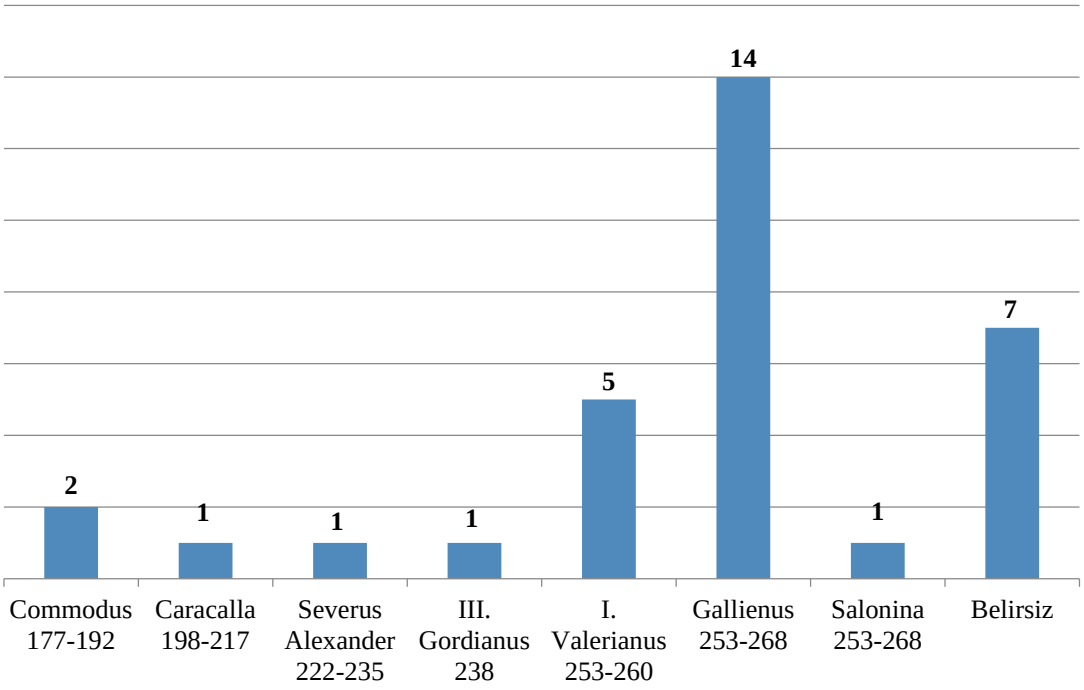
Grafik 12: AZI Kodlu Tiyatro Sikkelerinin İmparatorlara Göre Dağılımı

[366] Sikkelerin İmparatorlara göre dağılımı için bkz. Grafik: 3.

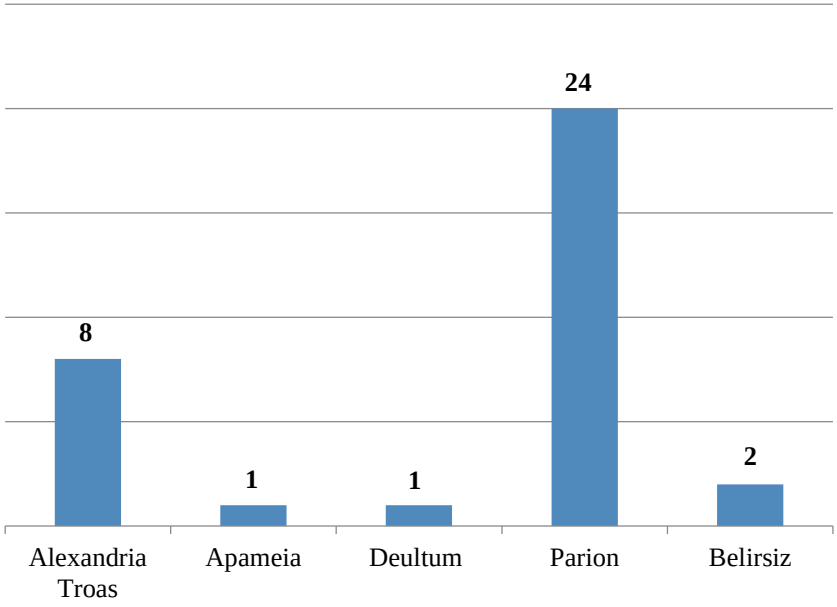

Grafik 13: AZI Kodlu Tiyatro Sikkelerinin Darphanelere Göre Dağılımı

Tiyatro kazılarında ele geçirilen önemli bir sikke buluntu grubunu da yapının versura bölümünün içinde yer alan odadan gelen sikkeler oluşturmaktadır. Bu oda işlevini kaybettikten sonra giriş kısmına küçük bir set örülmüş ve çöplük olarak kullanılmıştır. Bu alanda yapılan kazı çalışmaları sırasında sikkelerin yanı sıra çok sayıda seramik, metal, pişmiş toprak figürin ve cam eserler de ele geçmiştir. Yapının bu bölümünde, 2013-2014 yılı kazı sezonu çalışmalarında toplam 36 adet Roma Kolonizasyon Dönemi sikkesi ele geçirilmiştir. BBI kod numarası verilen bu buluntu grubundaki sikkeler, Roma İmparatoru Commodus (MS 177-192) ile İmparator Gallienus ve eşi Salonina (MS 253-268) Dönem'leri arasına tarihlenmekte olup; Parion'un, Roma İmparatorluğu'nun Anadolu'daki en fazla önem verdiği koloni kentlerinden biri olduğunun önemli göstergelerindendir. Sikkelerin darphanelere göre dağılımına baktığımızda en çok örneğin 20 sikkeyle Parion'a ait olduğunu görmekteyiz. Diğer sikkeler ise, Alexandria Troas (8), Apameia (1), Deultum (1) örnekle temsil edilirken; iki sikke de tanımlanamayacak durumdadır (**Grafik 14-15**).

Grafik 14: BBI Kodlu Tiyatro Sikkelerinin İmparatorlara Göre Dağılımı

Grafik 15: BBI Kodlu Tiyatro Sikkelerinin Darphanelere Göre Dağılımı

Şimdiye kadar tiyatrodaki kazı çalışmalarından elde edilen veriler sayesinde orijinal yapının birçok kez tahrip edildiği anlaşılmaktadır. Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu, kendilerini Türk akınlarına karşı korumak ve surları güçlendirmek için

tiyatro ve kentin diğer antik yapılarından işe yarayan mimari parçaları sur duvarlarının yapımında kullanmışlardır[367]. Bu tahribatların en büyüğü, sahne binasının önünden geçen sur duvarıyla olmuştur. 2014 yılı çalışmalarında tiyatronun bütünlüğünü bozması ve bunun yanında her geçen yıl duvar altında göçükler olması ve bu duvarların tehlike arz etmesi nedeniyle geç dönem sur duvarının bir bölümünün kaldırılmasına karar verilmiştir. Bakanlıktan alınan gerekli izinlerden sonra geç dönem sur duvarının 1280-1270, 1280-1275 karolajlarına giren bölümleri kaldırılmıştır. Bu çalışmalar sırasında 3 adet yazıtlı arşitrav bloğu ortaya çıkarılmıştır[368]. Söz konusu üç tam arşitrav bloğunda; ***"[…… A]ntoninus Pius Felix ve Gemalla Iulia Hadriana Pariana kolonisinin selameti için Euhelpistus beş yılda bir yapılan munera (gladyatör dövüşleri) için (bu eseri) tüm süsleriyle birlikte kendi parasıyla yaptırdı"*** yazmaktadır[369]. Tiyatronun sahne binasına ait olabileceği düşündüğümüz bu yazıtların devamının önümüzdeki yıllardaki kazı çalışmalarında ortaya çıkarılacak diğer arşitrav bloklarının da eklenmesiyle, yapılacak bir çalışmanın yapının tarihi hakkında önemli ipuçları vereceği anlaşılıyor. Söz konusu üç arşitrav bloğundan oluşan yazıt, Parion Tiyatrosu'nda gladyatör oyunlarının düzenlendiği hakkında bilgiler vermesinin[370] yanı sıra, bugüne kadar Parion Kolonizasyon Dönemi sikkelerinin arka yüzünde de gördüğümüz "***Colonia Gemilla Iulia Hadriana Pariana*** (CGIHPAR) lejandının bu yazıtta da karşımıza çıkması; kentin önemli bir Roma koloni kenti olduğunu bir kere daha belgelemektedir.

Sonuç olarak farklı dönem eklentileri ve onarım izleri gördüğümüz Parion Tiyatrosu'nun, mimari[371] ve heykeltıraşlık eserlerinin[372] stilistik özelliklerine göre MS 1. yüzyılda yapılmış olduğu, kazı çalışmalarında çok sayıda ele geçen bezemeli mimari

---

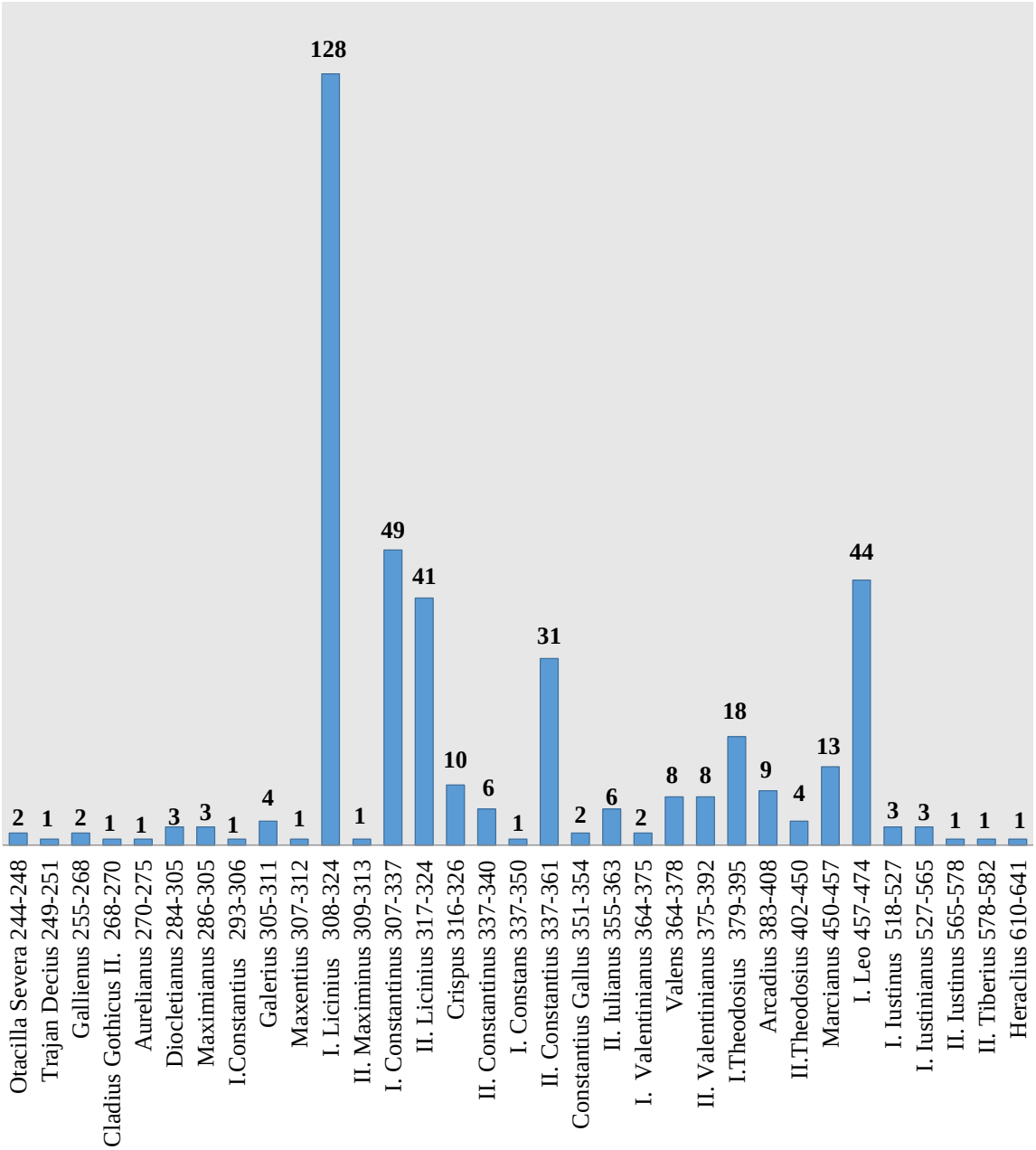
[367] Keleş, "İlk Bulgular Işığında Parion Tiyatrosu", 53.
[368] Cevat Başaran, "2010-2015 Yılı Parion Tiyatrosu Kazıları", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 1-30, 22.
[369] Mustafa Hamdi Sayar, "Tiyatro'da Ölüm: Parion Tiyatrosu'nda Gladyatör Dövüşleri", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 201-207, 204.
[370] Mustafa Hamdi Sayar, "Tiyatro'da Ölüm: Parion Tiyatrosu'nda Gladyatör Dövüşleri", 206; Michael D. Yılmaz, "Parion Tiyatrosu Su Sistemi ve Orkestra İşlevi Üzerine Bir Değerlendirme", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 65-75, 74-75.
[371] H. Ertuğ Ergürer – Derya Güleç Özer, "Parion Tiyatro Mimarisi", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 33-64.
[372] Cevat Başaran, "Parion Tiyatrosu Kabartma ve Heykeltıraşlık Eserleri", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 105-120.

blokları yardımıyla da, MS 2. yüzyılın 2. yarısı ile son çeyreğinde geniş çaplı bir onarım geçirdiği düşünülmektedir[373]. Yapının ilk işleviyle MS 4. yüzyılın sonlarına kadar kullanıldığı, daha sonrasında ise, tiyatroda büyük bir tahribat yaratan Geç Dönem duvarının yapıldığını görmekteyiz (**Figür 10**). Geç Dönem duvarı için net bir veri olmasa da kentte diğer yapıların MS 5. yüzyıl başlarıyla birlikte insan eliyle tahrip olduğu, blokların taşındığı ve MS 7. yüzyıla kadar çöplük haline geldikleri görülmüştür[374]. Aynı dönem ve sonrasında tiyatronun bazı bölümlerinin sökülüp bu duvarda kullanılmış olması muhtemel gözükmektedir. Yapıya en son eklemelerin ise Geç Dönem duvarına dikey bir şekilde yerleştirilen, bu alanda bulunan sikkeler ve seramikler ve metal eserler[375] sayesinde MS 10.-11. yüzyıllara tarihlendirebileceğimiz eklentiler oluşturmaktadır[376].

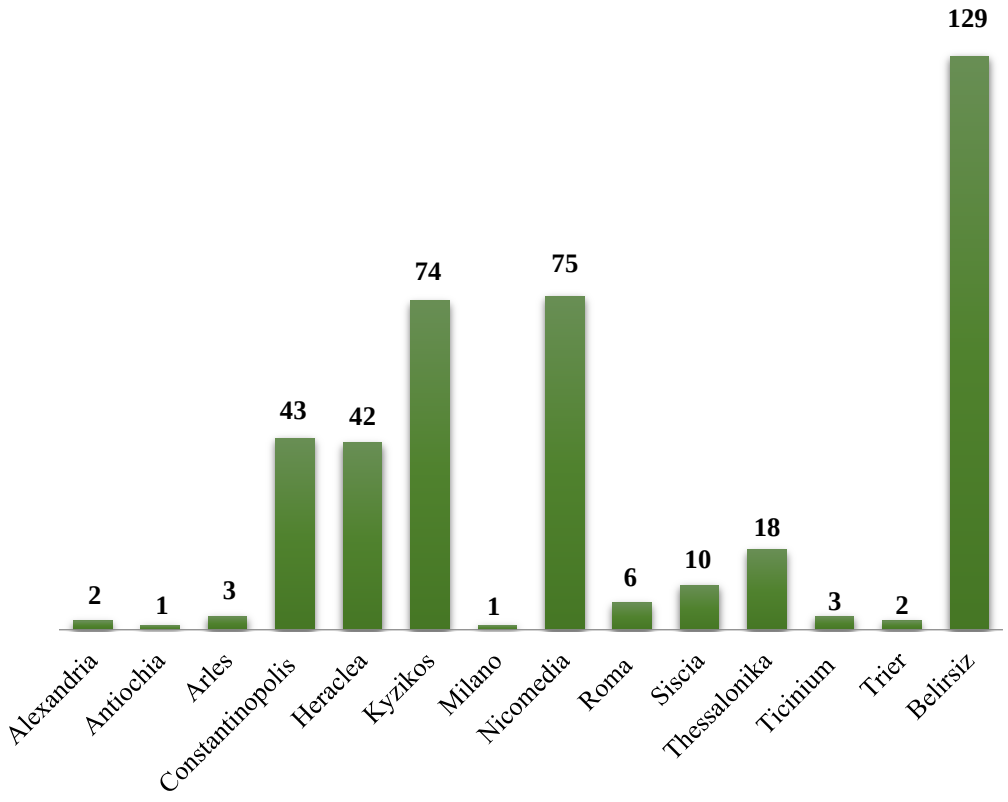
Tiyatro kazı çalışmalarında ele geçirilen okunabilir durumdaki toplam 409 sikke kataloğa alınmıştır. Bu sikkelerde 33 farklı imparatora ve 13 farklı darphaneye ait örnekler yer almaktadır. Bu sikkelerin en erkeni İmparatoriçe Otacilla Severa'ya (MS 244-249), en geç döneme tarihleneni ise, Heraclius (MS 610-641) ait sikkelerdir (**Grafik 16**).

Tiyatro sikkelerinde temsil edilen darphanelere bakacak olursak, Nicomedia, Kyzikos, Heraclea, Constantinopolis gibi bölgeye yakın darphanelerin yoğunlukta olduğu görülmektedir. Tiyatro sikkelerinde temsil edilen diğer darphaneler ise; Alexandria, Antiochia, Arles, Milano, Roma, Siscia, Ticinium, Trier, Thessalonika darphaneleridir (**Grafik 17**).

[373] Cevat Başaran – Mustafa Yıldızlı, "Parion Tiyatrosu Roma Dönemi Mimari Bezemeleri", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 77-104, 104.
[374] Ergürer – Güleç Özer, 64.
[375] Ersin Çelikbaş, "Parion Tiyatrosu Metal Eserleri", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 209-243.
[376] Ergürer - Yıldızlı, 143.

Grafik 16: Tiyatro Sikkelerinin İmparatorlara Göre Dağılımı

Grafik 17: Tiyatro Sikkelerinin Darphanelere Göre Dağılımı

3.1.6. Yamaç Hamamı

Parion akropolünün ve antik tiyatronun 300 m doğusunda Sedat-Naciye NUROVA Parion Kazıevi'nin 100 m kuzeydoğusundaki yükseltinin batı yamacında yer alan Yamaç Hamamı'nda ilk çalışmalara 2008 yılında başlanılmıştır[377] (**Figür 11**). Yüzeyden belirlenen yaklaşık 1 m uzunluğunda tonozlu bir yapı kalıntısı nedeniyle alanın önemli bir yapı ya da yapılar grubunu barındırabileceği düşünülmüş ve mekânın kazılmasına karar verilmiştir[378].

2008 yılından günümüze kadar kazısı devam eden ve çok büyük bölümü ortaya çıkarılan yapının, sahip olduğu özellikler nedeniyle bir "hamam" olduğu

[377] Ersin Çelikbaş, "Parion'dan Bir Trapezophoros (= Masa Ayağı)", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 43-48, 43.
[378] Ersin Çelikbaş, "Yamaç Hamamı", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* 2013, 67-76, 67.

anlaşılmıştır[379]. Kazı çalışmaları sonucunda hamamın fonksiyonel 9 bölümü gün yüzüne çıkarılmıştır. Bu bölümler içerisinde özellikle apoditerium, tepidarium, calidarium ve laconicum bölümleri dikkat çekmektedir. Apoditerium bölümü dikdörtgen bir forma sahip olup; doğu duvarının yamacın sırtında yer almasından dolayı payandalarla desteklendiği görülmektedir. Ayrıca apoditeriumun bölümünü kuzey kenarında yer alan 0.50 m yüksekliğinde ve 1 m genişliğinde, insanların elbiselerini değiştirirken oturmaları için yapılmış bir seki yer almaktadır. Apoditeriumdan 1,5 m genişliğinde bir kapıyla tepidarium bölümüne geçilmekte ve bu ara koridor hypocaust sistemiyle alttan ısıtılmaktadır[380]. Tepidarium kuzey tarafında yarım daire formunda apsisli bir soğuk su havuzuna, güney tarafında ise, iki adet kişisel duş havuzlarına sahiptir. Tepidarium bölümünün doğusunda, dar bir koridordan geçildikten sonra laconicum bölümüne ulaşılmaktadır. Laconicum alttan ısıtma sistemine sahip olup; 2,5 m çapındadır[381]. Laconicum sahip olduğu ölçü ve birinci elden ısınmayı sağlayan praefurnium sistemiyle Anadolu'da ortaya çıkarılmış Roma hamamlarından ayrılmaktadır[382]. Hamamın laconicum bölümünden sonra ise yıkanma bölümüne yani calidariuma geçilmektedir. Calidarium bölmümünün günümüz tarımında kullanılan pulluk isimli makinaya uzun süre maruz kalması nedeniyle zemin seviyesine kadar tahribata uğradığı, zeminde yer alan derin çizgilerden anlaşılmaktadır. Hamamın yapıldıktan sonra uzun bir kullanım sürecine sahip olduğunu, duvarlarda görülen tamir izleri ve eklentiler ortaya koymaktadır. Hamamın apoditerium bölümünün kuzey duvarında bir giriş kapısı olduğu ve daha sonraki dönemlerde kapatılması; laconicum bölümüne sıcak hava girişini sağlayan praefurniumun iptal edilmesi bu görüşü destekler niteliktedir. Hamam kazılarında "boşluk tüpleri" (=spacer tube) olarak adlandırılan duvar ısıtma sistemine ait elemanlar da ortaya çıkarılmıştır[383]. Konik bir forma sahip pişmiş topraktan yapılmış olan bu elemanlar, Geç Roma hamamlarında görülen duvar ısıtma sisteminin önemli bir parçasıdır. Duvara uzun bir çivi ile monte edilen 9 cm. yüksekliğindeki boşluk

[379] Cevat Başaran, "Parion 2008 Kazıları", *KST 31- 1*, 2010, 393-410; Cevat Başaran, "Parion 2009 Kazıları", *KST 32- 1*, 2011, 283-300; Cevat Başaran, "Parion 2011 Kazıları", *KST 34- 2*, 2013, 347-364.
[380] Vedat Keleş – Ersin Çelikbaş, "Parion Yamaç Hamamı 2008-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 175-191, 176.
[381] Ersin Çelikbaş – Kasım Oyarçin, "Parion Yamaç Hamamı", *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, Vol. 3, No. 4, Karabük 2014, 61-85, 65.
[382] Vitruvius bu konuda şöyle demektedir; *Laconicum ve diğer terleme banyoları ılık odanın yanında yer almalı ve kavisli kubbenin altına kadar olan yükseklikleri genişliklerine eşit olmalıdır. Isının çevrenin her tarafına eşit olarak yayılabilmesi için daire şeklinde olmalıdırlar*. Bkz: Vitruvius, V, X, 5, 117.
[383] Farrington – Coulton, 65.

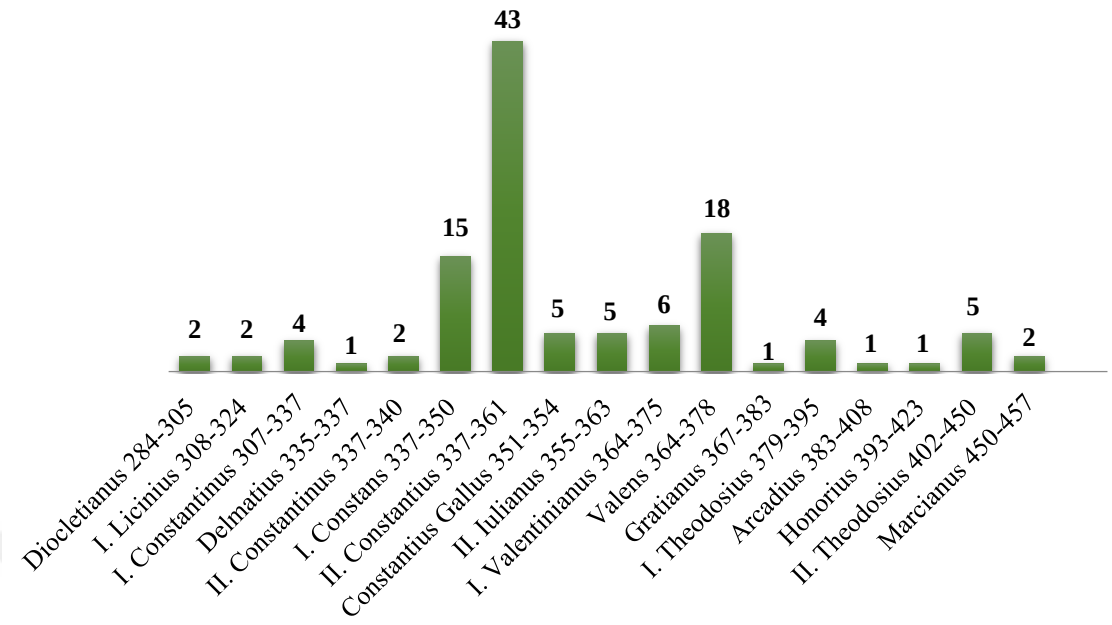
tüplerinin üzeri pişmiş toprak levhalarla kaplanmakta ve son olarak mermer levhalar ile kapatılmaktaydı[384]. Boşluk tüpü ile duvar ısıtma sistemi, en erken olarak Geç Roma Dönemi'nde kullanım görmüştür[385]. MS 4. yüzyıl ve sonrasında az masraf gerektiren bir sistem olması nedeniyle, yoğun olarak kullanılan "boşluk tüpleri" (=spacer tube) de yapının kullanım evreleri hakkında fikir vermektedir[386].

Yamaç Hamamı kazılarında çok çeşitli buluntu kontekstlerine de rastlanılmıştır. Sikkeler, seramikler, cam eşyalar, metal eserler, figürinler, değerli taşlar, üst yapı süsleme elemanları, kemik eserler ve plastik eserler hamam kazılarında ortaya çıkarılan buluntu gruplarıdır. Sahip olduğu mimari özellikler ve buluntuları, hamamın ilk olarak MS 1. yüzyılda kullanılmaya başladığını; MS 1. yüzyıldan Geç Roma Dönemi sonuna kadar değişiklikler geçirerek kullanıma devam ettiği ve Geç Roma Dönemi'nden sonra ise terk edildiğini ortaya koymuştur. Buluntu gruplarının önemli bir grubunu oluşturan sikkeler, hamamın geçirmiş olduğu onarım ve kullanım evreleri hakkında diğer buluntu gruplarına göre daha net tarih sunması açısından oldukça önem arz etmektedir.

Yamaç Hamamı'nın ana bölümlerinden biri olan 8,1 x 8,5 m ölçülerine sahip zemini büyük boyutlu mermer plakalarla kaplanmış apoditerium[387] bölümde 2013 yılında yapılan çalışmalarda apoditeriumun kuzey duvarına bitişik, pişmiş toprak plakalarla örülmüş ve 0,50 m yüksekliğe 0,40 m genişliğinde bir oturma sırası ortaya çıkarılmıştır[388]. Bu oturma sıralarının üst kısmındaki toprak tabakasının kaldırılması sırasında dağınık bir halde Geç Roma Dönemi'ne tarihlenen 154 bronz sikke ele geçmiştir. BAZ kod numarası verilen bu buluntu grubundaki sikkelerin 37'sinin çok düşük kondüsyonlu olmaları nedeniyle hangi imparatora ait olduğu tespit edilememiştir. Lejandları okunabilen 117 sikkede; 17 farklı imparatora ve 8 farklı darphaneye ait örnekler yer almaktadır (**Grafik: 18-19**).

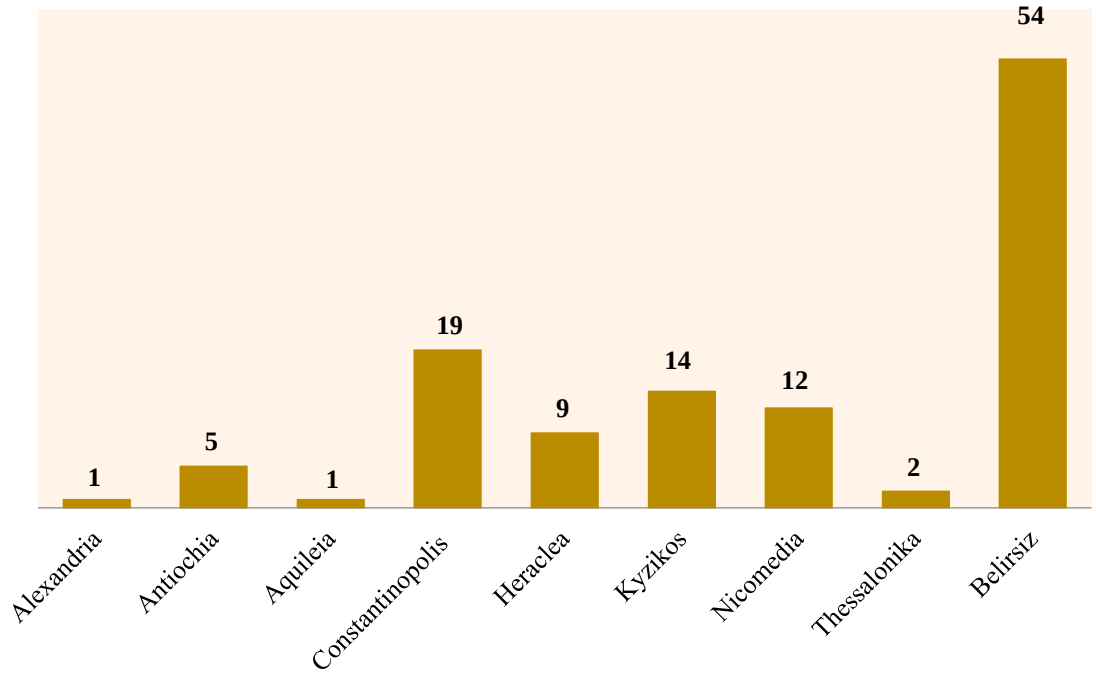
---

[384] J. Biers, "Lavari est Vivere: Baths in Roman Corinth", *Corinth, Vol. 20, Corinth, The Centenary: 1896-1996*, 2003, 303-319, 310.
[385] Koçyiğit, 114.
[386] Çelikbaş, "Yamaç Hamamı", 72-74; Vedat Keleş – Ersin Çelikbaş, "Wall Heating Systems in Roman Architecture and 'Spacer Tubes' Found in The Parion Slope Structure", 290.
[387] Apoditerium: Hamamlarda soyunma bölümü. Bkz. Erhat 1997, 27.
[388] Çelikbaş – Oyarçin, 63.

Grafik 18: BAZ Kodlu Yamaç Hamamı Sikkelerinin İmparatorlara Göre Dağılımı

Yapının, hamam işleviyle son kullanım evresine ait olduğunu düşünülen sikkelerin 2010 yılında tiyatroda ve 2011 yılı odeion kazı çalışmalarında ele geçirilen sikkeler gibi, MS 5. yüzyılın ilk yarısında son bulması bu yapıların bu dönemde meydana gelen bir depremle hasar görüp yıkıldığı görüşünü desteklemektedir. Sikkelerin genel olarak çok düşük kondüsyonlu olmaları nedeniyle birçoğunun darphanesi okunamamaktadır. Darphanesi okunan 62 sikkenin büyük çoğunluğu bölgeye yakın darphaneler olan Constantinopolis (19), Kyzikos (14), Nicomedia (12), Heraclea (9) basımlıyken; Alexandria (1), Antiochia (4), Aquileia (1) ve Thessalonika (2) darphanelerinin de yamaç definesinde temsil edildiği görülmektedir (**Grafik 19**).

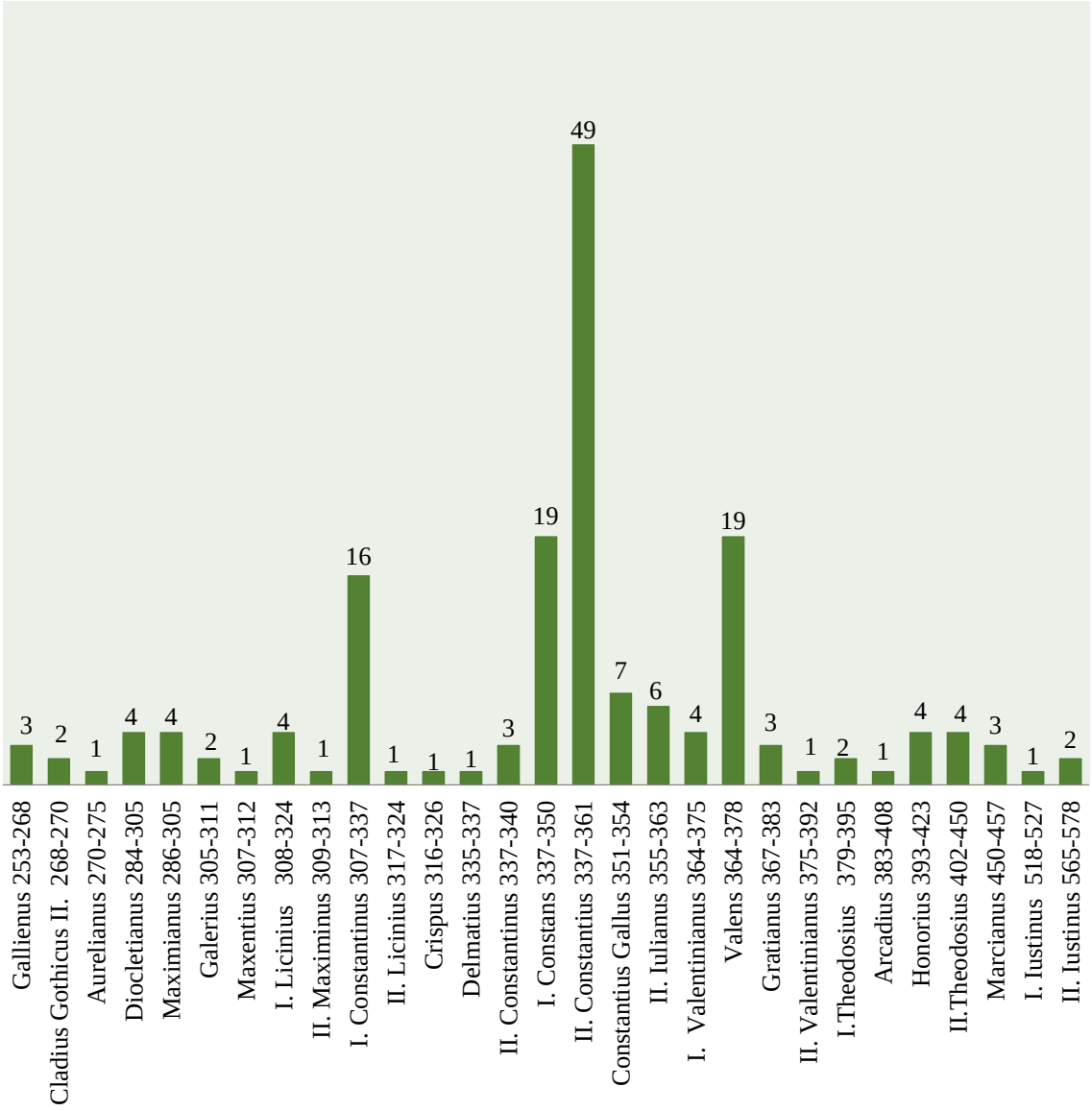
Grafik 19: BAZ Kodlu Yamaç Hamamı Sikkelerinin Darphanelere Göre Dağılımı

Arkeolojik katmanlarla bağlantılı şekilde incelendiğinde yapının ilk olarak MS 1. yüzyılda faaliyete geçtiğini, uzun bir süre kullanıldığını, çeşitli dönemlerde tamiratlar ve değişiklikler geçirdiğini söyleyebiliriz. Bu yüzden günümüze kadar gelen hamam kalıntılarının büyük kısmı daha sonraki evreye aittir[389]. Hamamın en yoğun kullanım evresi hakkında bilgiyi yine sikkelerden elde etmekteyiz. Ele geçen sikkelerin büyük bir çoğunluğunun MS 3.- 4. yüzyıllara ait olduğu görülmektedir. Bu durum hamamın bu yüzyıllarda yapıldığını göstermemesine rağmen, en yoğun kullanım evresinin MS 3.- 4. yüzyıllar olduğunu ortaya koymaktadır[390].

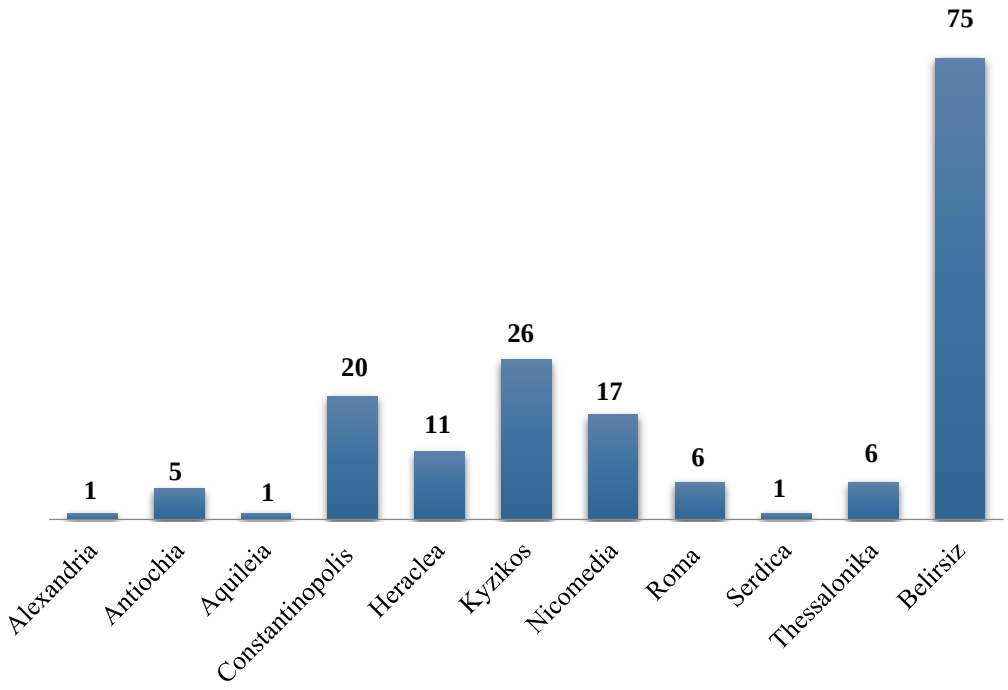
Yamaç Hamamı çalışmalarında ele geçirilen okunabilir durumdaki toplam 169 sikke kataloğa alınmıştır. Bu sikkelerde 29 farklı imparatora ve 10 farklı darphaneye ait örnekler yer almaktadır (**Grafik 20-21**). Sikkelerin en erkeni İmparator Gallienus Dönemi'ne (MS 253-268), en geçi ise, II. Iustinus (MS 565-578) Dönemi'ne tarihlenmektedir. Yamaç Hamamı sikkelerinde temsil edilen darphanelere bakacak olursak, Nicomedia, Kyzikos, Heraclea, Constantinopolis gibi bölgeye yakın

[389] Ersin Çelikbaş, *2005-2014 Parion Kazısı Metal (Bronz – Demir - Kurşun) Buluntuları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2016, 249.
[390] Çelikbaş – Oyarçin, 70.

darphanelerin yoğunlukta olduğu görülmektedir. Yamaç Hamamı sikkelerinde temsil edilen diğer darphaneler ise; Alexandria, Antiochia, Aquileia, Roma, Serdica, Thessalonika darphaneleridir.

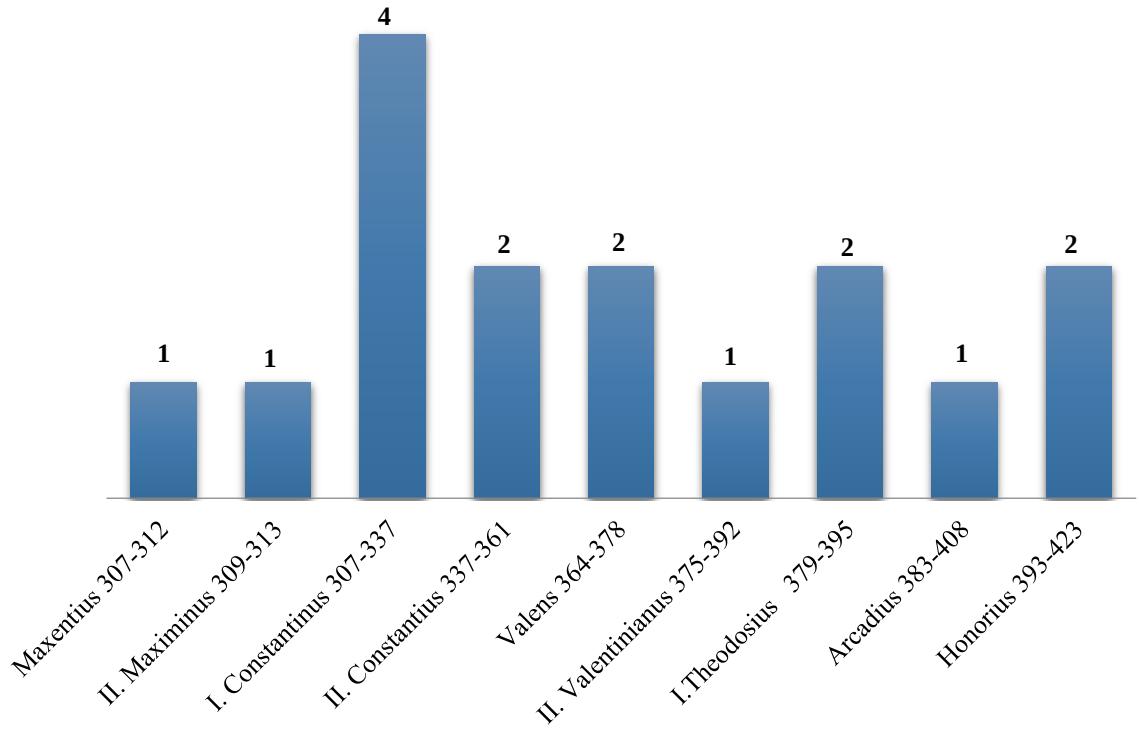
Grafik 20: Yamaç Hamamı Sikkelerinin İmparatorlara Göre Dağılımı

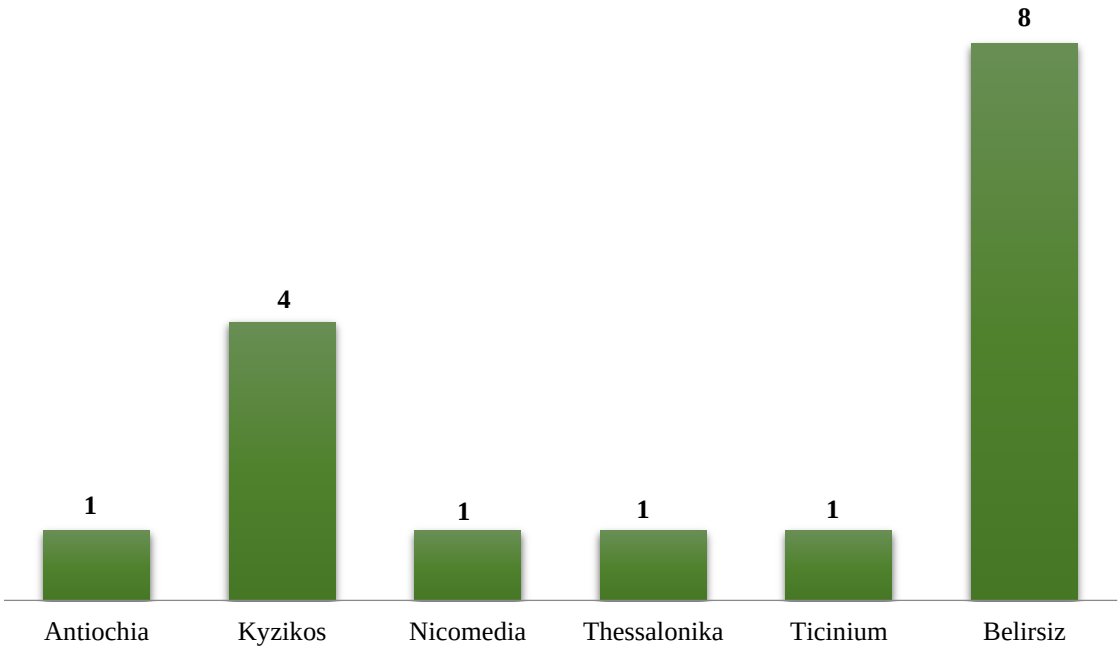
Grafik 21: Yamaç Hamamı Sikkelerinin Darphanelere Göre Dağılımı

3.1.7. Yüzey Buluntusu

Yüzey buluntusu olarak incelenen grubu kazı çalışmalarında çalışılan sektörler dışında yüzeyde bulunan okunabilir durumdaki çoğunluğu III. Kule (Taş Kule) olarak adlandırılan alanın çevresinde bulunmuş okunabilir durumdaki 16 sikke oluşturmaktadır (**Figür 12**). Bu sikkeler 9 farklı imparator ve 5 farklı darphaneye ait örnekleri içermektedir. Sikkelerin en erkeni İmparator Maxentius Dönemi'ne (MS 307-312), en geçi Honorius (MS 393-423) Dönemi'ne tarihlenen sikkelerdir (**Grafik 22**). Yüzey buluntusu olarak ele geçirilen sikkelerde temsil edilen darphanelerin, Antiochia, Kyzikos, Nicomedia, Thessalonika, Ticinium darphaneleri oldukları görülmektedir (**Grafik 23**).

Grafik 22: Yüzey Buluntusu Sikkelerin İmparatorlara Göre Dağılımı

Grafik 23: Yüzey Buluntusu Sikkelerin Darphanelere Göre Dağılımı

3.2. İMPARATORLAR ve SİKKELERİ

3.2.1. Marcia Otacilia Severa MS 244-249

Roma İmparatoru Philippus Arabs'ın (MS 244-249) eşi olan Severa, Makedonya ve Moesia valisinin kızıdır[391]. Philippus'la, İmparator III. Gordianus Dönemi'nde evlenmiş ve kocasının imparator olabilmesi için III. Gordianus'a karşı düzenlenen komplonun içinde yer almıştır[392].

Marcia Otacilia Severa'nın Hıristiyanlığı kabul ettiği ya da etkisi altında kalmış olduğu düşünülmektedir. İmparatoriçenin kocası, Philippus Arabs'ın saltanatı sırasında Hıristiyanlara yapılan kovuşturmaların oldukça azalması, bu görüşü destekler niteliktedir. Marcia Otacilia Severa, MS 249 yılında, Kuzey İtalya'daki Verona'da, İmparator Traianus Decius birlikleri ile yapılan savaşlar sonucunda kocası Philippus Arabs ve oğlunun öldürülmesi ardından inzivaya çekilmiştir.

Marcia Otacilia Severa sikkeleri Roma erdem ve değerlerinin yayılması açısından önemlidir. Sikkelerinde, İmparator Philippus Arabs'ın propagandasının yanı sıra imparatoriçenin saygın ve dindar bir imparatoriçe olarak devlete ve imparatoruna karşı duyduğu sonsuz saygı ve bağlılık anlatılmaya çalışılmıştır[393].

Marcia Otacilia Severa sikkeler üzerinde olgun, sakin ve analık meziyetlerini taşıyan bilge bir kadın görünümünde betimlenmiştir. Dolgun yüzlü ve dudaklı, yağlı çeneli, betimlenen imparatoriçenin, saçları ise örgülü, alın ortasından ayrılmış, derin dalgalar halinde yanlara, kulaklar üzerinden enseye kadar indirilmiş dönemin modasına uygun saç tipiyle betimlenmiştir[394]. Katalogda, Marcia Otacilia Severa'ya ait iki sikke bulunmaktadır. Bu iki sikke de imparatorluğun başkenti olan Roma Darphanesi'nde basılmıştır. İmparatoriçe Marcia Otacilia Severa'nın katalogdaki sikkelerinin ön yüzünde; **M OTACIL SEVERA AVG** ile **OTACIL SEVERA AVG** ön yüz

[391] Klawans, 70.
[392] Brigitte Klein, *Tranquillina, Otacilia, Etruscilla, Salonina: vier Kaiserinnen des 3. Jhd. n. Chr,* DisUniv. Saarlandes, Saarbrücken 1998, 69-141.
[393] Katarzyna Balbuza, "Virtutes and Abstract Ideas Propagated by Marcia Otacilia Severa Numismatic Evidence" , (Ed. Kamilla Twardowska, Maciej Salamon, Slawomir Sprawski, Michal Stachura, Stanislaw Turlec), *Within the Circle of Ancient Ideas and Virtues: Studies in Honour of Professor Maria Dzielska,* Krakow 2014, 185-198, 186.
[394] Ramazan Özgan, *Roma Portre Sanatı III*, Ege Yayınları, İstanbul 2015, 182, 190.

lejandlarıyla imparatoriçe hilal[395] üzerinde, değerli taşlardan oluşan diademiyle giyimli olarak betimlenmiştir. Marcia Otacilia Severa'nın katalogda yer alan iki sikkesinin de arka yüzü farklı tiplerdedir. MS 246-248 yılları arasına tarihlenen sikkesinin arka yüzünde; **CONCORDIA AVGG** lejandı ve Concordia'nın, sola doğru dönük bir taht üzerinde oturur vaziyette; sağ elinde patera, sol elinde çift bereket boynuzu tutan betimi yer almaktadır (**Lev. 1, Kat. No. 1**). MS 248-249 yıllarına tarihlenen sikkenin arka yüzündeyse **PIETAS AVGVSTAE** lejandı ve Pietas'ın ayakta, sola doğru dönük, sağ eli havada ve sol elinde bir kutu tutarken betimi bulunmaktadır (**Lev. 1, Kat. No. 2**).

3.2.2. C. Messius Quintus Decius Traianus MS 249-251

Traianus Decius yaklaşık MS 190 yılında Sirmium yakınındaki Budalia'da doğmuştur. Senatör ve consul olarak görev yapmış, Moesia, Aşağı Germania ve Hispania Tarraconensis valiliklerinde bulunmuş, I. Philippus zamanında ise Roma'da şehir *praefectus*luğu[396] görevini yürütmüştür[397]. İmparator Philippus tarafından Tuna sınırının komutası görevi verilmiş olan Traianus Decius askerleri tarafından imparator ilan edilerek, Philippus ile Sasaniler arasında imzalanan barış antlaşmasına karşı çıkarak harekete geçmiş ve MS 249'da Kuzey İtalya'daki Verona'da yapılan savaşlar sonucunda Philippus'u yenerek öldürtmüştür. I. Philippus'un ölümünden sonra Roma'ya gelen Traianus Decius'un imparatorluğu *senatus* tarafından onaylanmıştır. Traianus Decius, imparatorluğu süresince Hıristiyanlara karşı mücadele etmiş ve onları şiddetli bir şekilde cezalandırmıştır[398]. MS 251 yılında Karadeniz'in kuzeyinden gelen Gothlar Tuna sınırındaki kalelere, gözetleme kulelerine ve surlara saldırmışlar; İmparator Traianus Decius'u savaşta yenilgiye uğratıp, Atina'yı yağmalamışlardır[399]. Traianus Decius savaş sırasında iki Goth bölüğünü püskürtmeyi başardıktan sonra, üçüncü bölüğün peşine düşmüş ancak takip sırasında ordusuyla birlikte bataklık alana

[395] Hilal betimi sikkenin birimi (Antoninianus) olması ile alakalıdır. Antoninianus biriminde eğer sikkenin ön yüzünde erkek imparator varsa şua tacı ile, eğer kadın betimi (imparatoriçe) varsa alt kısmında ve saçında hilal ile betimlenmiştir.
[396] Praefectus: Roma Cumhuriyet ve İmparatorluk devrinde yüksek bürokratlara verilen unvan.
[397] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 278.
[398] Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 136.
[399] Baker, 317.

saplanmışlardır. Bunun sonucunda binlerce askerle birlikte Traianus Decius, Gothlar'ın oklarıyla can vermiştir[400].

İmparator Messius Quintus Decius Traianus sikkelerde zayıf, güçsüz bir yüz üzerinde derine yerleştirilmiş gözler ve yüksekçe hafif geriye çekik bir alınla görülmektedir. Yüz, yoğun deri kırışıklıkları ile doldurulmuş ve bununla birlikte yüze yorgun bir ifade kazandırılmıştır. Uzunca bir kafatası, basık şakaklar, içe çökük yanaklarla iyice zayıflamış bir yüz, kısa kesilmiş saçlar alın ortasına doğru daralarak indirilmiş ve alın kenarları dökülmüş saçlardan dolayı çıplak kalmıştır. Alın, yüksek hafif geriye çekik olup, kalın ve çok sayıdaki deri kırışıklıklarıyla doludur. Kaşlar çatık ve kabartılarak verilmiş, burun uzun ve ucu hafif aşağıya sarkıtılmıştır. Saç gibi sakal da kısa olup aynı teknikle oluşturulmuştur[401]. Katalogda Traianus Decius'a ait tek sikke bulunmaktadır (**Lev. 1, Kat. No. 3**). Milano Darphanesinde basılan sikke, MS 249 yılında iktidarı elde eden Traianus Decius'un, Germen kavimlerine karşı Bulgaristan'da Nicopolis'teki utkusunu betimleyen ve imparatoru at üstünde, önünde Victoria ile gösteren **VICTORIA GERMANICVS** lejandlı sikkelerinin güzel bir örneğini oluşturmaktadır[402]**.** Bu tipin bir örneğini de katalogda; Traianus Decius'un MS 250-251 yılları arasına tarihlenen sikkesinde görmekteyiz. Sikkenin ön yüzde imparator **IMP CAE TRA DECIVS AVG** lejandı ve şua tacı ile betimlenirken, arka yüzünde **VICTORIA GERMANICVS** lejandı ve imparatorun at üzerinde sola, sol elinde mızrağıyla, Victoria'dan çelenk alırken betimi yer almaktadır.

3.2.3. P. Licinius Gallienus MS 253-268

MS 213 yılında doğan Gallienus, İmparator Valerianus'un oğludur. Babası Valerianus tarafından MS 253 yılında *augustus* unvanı verilmiş; ortak imparator ilân edilerek, MS 260 yılına kadar babası Valerianus ile beraber *augustus*luk yapmıştır.

---

[400] Chris Scarre, *Chronicle Of The Roman Emperors*, Thames & Hudson, London 1995, 169-170; John Drinkwater, "Maximinus to Diocletian and the Crisis", (Ed. Alan K. Bown, Peter Garnsey, Averil Cameron), *The Cambridge Ancient History: Volume XII The Crisis of Empire A.D. 193-337*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 28-66, 39.
[401] Özgan, 201.
[402] Baydur, *Roma Sikkeleri*, 75-76.

Babasının ölümünden sonra, MS 268 yılına kadar sekiz yıl boyunca imparatorluğun yönetimin de söz sahibi olmuştur[403].

Babası Valerianus, Sasanilerle savaşmak üzere Doğu'ya hareket ettiğinde, Gallienus'u batıdaki meselelerle, Gothlar ve diğer German kabilelerle mücadele etmek için görevlendirmişti. Gallienus, MS 254 yılında Ren ve Tuna Nehirleri sınırına giderek Germanlarla savaşmış ve başarılarından dolayı "Germanicus Maximus" ile "Dacius Maximus" unvanlarını almıştır. MS 260 yılında, Gallienus imparatorluğun Batısı'nda düşmanlara karşı başarılı ile mücadele ederken, Doğu'da babası Valerianus, Sasanilere esir düşmüştür[404].

Gallienus, Hıristiyanlara karşı, kendinden önceki imparatorların aksine, hoşgörülü davranmıştır. İmparatorluğu döneminde dıştan saldırıların yanı sıra, içteki sayısız ayaklanmalar, açlık ve veba salgınıyla uğraşmıştır[405].

Gallienus, MS 268 yılında suvari alayının başı Aurelianus, Goth savaşları sırasında general olan Marcianus ve Dalmaçya süvari kolunun başı Cecropius'un da içinde olduğu komplo sonucu tuzağa düşürülerek öldürülmüştür[406].

Gallienus Dönemi sikkelerini, babası ile ortak imparatorluk yaptığı MS 253-260 yılları ve tek başına imparatorluk yaptığı MS 260-268 yılları arası olmak üzere iki alt döneme ayırabiliriz[407]. Gallienus Dönemi ile birlikte Roma İmparatorluğu'nda finansal kriz görülmeye başlamıştır. Bu durum sikkelerde de kendini belli etmiş ve bu dönemle birlikte sikkelerde gümüş miktarı her geçen gün biraz daha azalmıştır[408]. Gallienus Dönemi sikkeleriyle birlikte önceki Asker İmparatorların betimlerinde görülen abartılı

[403] Erika Manders, Coining Images of Power: Patterns in the Representation of Roman Emperors on Imperial Coinage, A.D. 193-284, Brill, Boston 2012, 269.
[404] David Potter, "The Transformation of the Empire: 235-337 CE", (Ed. David Potter), *A Companion To The Roman Empire*, Blackwell Publishing, Oxford 2006, 153-173, 157; Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 281.
[405] Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 138.
[406] Fik Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, (Çev: Gürkan Ergin), Homer Kitabevi, İstanbul 2006, 105.
[407] David Ronald Sear, *Roman Coins And Their Values*, Seaby, London 1988, 260- 261.
[408] Micheal Grant, *Roman Imperial Money*, Thomas Nelson and Sons Ltd, Edinburgh 1954, 245.

ve yoğun realist portre izleri, yerini sukünet ve sakin bir ifadeye bırakmıştır. Durgunluk ve ölçülü yüz ifadesine ek olarak, saçlar da doğal verilmeye başlanmıştır[409].

Katalogda, İmparator P. Licinius Gallienus Dönemi'ne tarihlenen 7 sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerin 5 tanesi Roma Darphanesi'nde basılmışken, 2 sikkenin darphanesi belirsizdir. Gallienus sikkelerin ön yüzünde **IMP C P LIC GALLIENVS AVG**, **IMP GALLIENVS AVG**, **GALLIENVS AVG** lejandları ve şua taçı ile betimlenmiştir. Sikkelerinin arka yüzlerinde, yeni tiplerle birlikte, Roma sikkelerinde gelenekselleşmiş arka yüz tiplerini de kullanmıştır. İmparator Valerianus'un oğlu Gallienus babası Valerianus tarafından MS 253 yılında *augustus* unvanı verilerek ortak imparator ilân edilmesi[410] üzerine iki imparator arasındaki anlaşma ve uyumu göstermek amacıyla arka yüzünde; **CONCORDIA AVGG** lejandı ile tokalaşan iki elin yer aldığı sikkeler bastırılmıştır (**Lev. 1, Kat. No. 4**). Gallienus, Roma İmparatorluğu'nun ebedi emniyetinin propagandasını yapmak amacıyla, **SECVRIT PERPET**, imparatorluğun ve kolonisindeki kentlerin topraklarının verimliliğinin propagandasını yapmak amacıyla, **VBERITAS AVG** arka yüz lejandlı sikkeler de bastırmıştır. Gallienus, I'den XXX'a kadar Roma lejyonlarının adlarını ve simgelerini (Pegasos, Kentaur, su aygırı, panter, geyik vb.) gösteren *antoninianus*'lar[411] da darp ettirmiştir (**Lev. 1, Kat. No. 5-7**).

3.2.4. M. Aurelius Claudius II (Gothicus) MS 268-270

Marcus Aurelius Claudius, Valerianus ve Gallienus'un ortak hâkimiyeti döneminde Illyria valisi olarak görev yapmıştır[412]. P. Licinius Gallienus'un MS 268 yılı yazında suikast sonucu öldürülmesiyle Marcus Aurelius Claudius imparatorluğun başına geçmiştir[413]. II. Claudius önce Roma topraklarını istila eden Alamanlara, sonra da Gothlar'a karşı büyük zaferler kazanmıştır[414]. MS 268 yılının yazında Gothlar, Balkanlar ve Anadolu üzerine düzenledikleri en büyük talan akınına çıkmışlardır.

---

[409] Özgan, 229.
[410] Manders, 269.
[411] RIC V/I, 34.
[412] Francis Hobler, *Records of Roman History from Cnaeus Pompeius to Tiberius Constantinus*, J. Bowyer Nichols, London 1860, 787.
[413] David Stone Potter, *The Roman Empire At Bay: AD 180-395*, Routledge, London 2004, 264.
[414] Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 138.

320.000 savaşcı, 2000 gemiyle Karadeniz'in batı kıyıları boyunca güneye inip Marmara Denizine girmişler, Byzantion ve Kyzikos kentleri üzerine başarısız birkaç saldırıdan sonra, Çanakkale Boğazından, Ege Denizine geçmişlerdir. Büyük bölümü Selanik yakınında karaya çıkıp kente saldırdırmışlardır. II. Claudius bu olayların üzerine ordusuyla Gothlar'ın Balkan yarımadasını talan etmelerine engel olmak için, karadan saldırmış ve Gothlar'ı büyük bir kıyıma uğratmış; Gothlar'ın çok az bir kısmı Karadeniz'e kaçabilmiştir[415]. Bu başarısı üzerine, MS 269' da II. Claudius'a, Gothlar'a karşı kazandığı büyük zafer sonrası senatus tarafından "Gothicus Maximus" unvanı verilmiş[416] ve imparatorun adı "Cladius Gothicus" olarak tarihe geçmiştir. İmparator Cladius Gothicus, MS 270 yılında vebaya yakalanarak ölmüştür[417].

Claudius Gothicus, ölümü sonrası senato tarafından tanrılaştırılarak Capitolinus'a altın bir heykeli dikilmiş; senato binasının üzerine Cladius'un portresi bulunan altın bir kalkan yerleştirilmiştir[418] ve adına sikkeler basılmaya devam etmiştir. İmparator sikkeler üzerinde basık bir kafa biçimine sahip olup; iri kemikli ve elmacık kemikleri geniş olarak betimlenmiştir. Çene köşeli ve öne çıkık, burun ince uçlu hafif uzun ve basıktır. Saç ve sakalları kuvvetli ve dolgun betimlenen imparatorun yüzü ciddi, kararlı ve iş yapma hevesi olan bir fizyonomiye sahiptir[419].

Katalogda, İmparator M. Aurelius Claudius II (Gothicus) Dönemi'ne tarihlenen 5 sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerin 3'ü Roma Darphanesinde basılmışken, 2 sikkenin darphanesi belirsizdir. Claudius Gothicus sikkelerinin biriminin *antoninianus* olması nedeniyle tamamının ön yüzünde şua taçla betimlenmiştir, imparatorluğu dönemindeki sikkelerinde **IMP CLAVDIVS AVG** lejandı görülürken, ölümünden sonra basılan anı sikkelerinde **DIVO CLAVDIO** yazmaktadır[420]. MS 268-270 yılları arasında basılan iki sikkesinin birinin arka yüzünde; **APOLLINI CONS** lejandı ile Apollon'un, ayakta, zeytin dalı ve lir tutarken betimlenmiş sikkeleri darp ettirmiştir (**Lev. 1, Kat. No. 11**). Aynı tarihler arasında basılan diğer sikkesinin arka yüzündeyse; **VICTORIA AVG** lejandı ve Victoria'nın sağa doğru ilerleyen, palmiye dalı ve çelenk tutarken betimi

[415] Bilge Umar, *Türkiye Halkının İlkçağ Tarihi II*, Sergi Yayınevi, İstanbul 1984, 257.
[416] Drinkwater, 49.
[417] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 283.
[418] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 277; Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, 106.
[419] Özgan, 245.
[420] Estiot, 541-542.

görülmektedir (**Lev. 1, Kat. No. 12**). Claudius Gothicus'un ölümünden sonra basılan anı sikkelerinin arka yüzlerinde **CONSECRATIO** lejandıyla, kartal veya altar betimlerinin yer aldığı izlenmektedir (**Lev. 2, Kat. No. 13-15**).

3.2.5. L. Domitius Aurelianus MS 270-275

II. Claudius'un (Gothicus) MS 270 yılında ölümünden sonra, öncelikle ordu II. Claudius'un (Gothicus) kardeşi, M. Aurelius Quintillus'u yeni imparator ilan etmiş; fakat kısa bir süre sonra Aurelianus, M. Aurelius Quintillus'u öldürmüş ve imparatorluk tahtına oturmuştur[421].

Aurelianus imparatorluğunu ilan ettikten sonra, batıda, Ren ve Tuna'yı aşan kabilelerle savaşmış; Roma darphane sorumlusu Felicissimus'un çıkardığı isyanı bastırmış ve şehrin etrafını sur ile çevirtmiştir. Doğuda ise; Palmyra Kraliçesi Zenobia ile yaptığı savaşı kazanmış ve kraliçeyi esir alarak Roma'ya getirmiştir. MS 274'de Gallia İmparatorluğu'na karşı yaptığı savaşlarda da galip gelerek, bölgeyi tekrardan Roma İmparatorluğu hakimiyeti içerisine almıştır[422].

Aurelianus'un imparatorluğunun ilk yıllarından itibaren ilgilendiği bir önemli konu da ciddi ekonomik sıkıntıların giderilmesine yönelik olmuştur. İmparator Maximianus Thrax'tan itibaren, ordunun desteği ile tahta çıkan asker imparatorlar, ordunun olası isyanına engel olmak amacıyla askerlere ekstra ödemeler yapmak zorunda kalmıştır. İç ve dış savaşlar, barbar saldırıları, veba, vergilerin toplanmasında yaşanan sıkıntılar sonucunda imparatorluk hazinesi sürekli olarak boşalmıştır. İmparatorlar sürekli eksilen hazinenin durumuna engel olmak amacıyla, yeni vergiler türetmiş ve paranın değerini düşürme işlemine; yani tağşişe başvurmak zorunda kalmışlardır. Veba, iç ve dış savaşlar nedeniyle azalan iş gücü nedeniyle çoğu eyaletlerde üretim bitme noktasına gelmiştir. Buna düşük değerli para varlığı da eklenince, doğal olarak meta ve

[421] Scarre, 185; Micheal Simkins, *The Roman Army from Hadrian to Constantine*, Osprey Publishing, Oxford 1979, 5.
[422] Michael Grant, *The Roman Emperors*, Phoenix Press, New York 1985, 183-188.

hizmet fiyatlarının aşırı yükselmesinin önünü geçilememiştir. Özellikle varlıkları dış ticarete bağlı kentlerde isyanlar birbiri ardına gelmeye başlamıştır[423].

İmparator Aurelianus bozulan imparatorluk ekonomisini yeniden eski haline getirmek amacıyla bir dizi reform yapmak zorunda kalmıştır. Bu ekonomik reformlar sonucunda sikke sisteminde de önemli değişikliklere gidilmiştir. Bunlardan en önemlisi; şehir darphanelerinin kapatılması ve Roma senatosunun para basma hakkının elinden alınmasıdır. Bu reformla ayrıca ticaret ve üretimi büyük ölçüde devletleştirmek ve kontrol altına almak amacıyla darphane görevliliği işi, askeri düzen içerisine sokularak zorunlu hizmetler arasına dahil edilmiştir[424].

Aurelianus'un ekonomik reformu sonrası "*aurelianus*" diye adlandırılan[425] yeni bir sikke birimi tedavüle girmiştir. *Aurelianus*'lar; eski paraların aksine, içlerinde hiç gümüş barındırmayan, maden açısından değersiz sikkeler olmasına rağmen, devletin garantisi altında olduğundan alım güçlerinin tanıdığı, yüksek alım gücüne sahip olan paralar olmuşlardır. "*Aurelianuslar*"da birimler sikkenin bir tanesinin başka bir birimde 20 taneye eşit olduğunu gösteren, Latince **XXI** veya Grekçe **KA** işaretleriyle belirtilmiştir[426].

Aurelianus reformuyla yeni basılan sikkeler üzerinde gördüğümüz bir başka değişiklik de, sikkenin basımından sorumlu ofislerin ve darphane isimlerinin sikke üzerinde belirtilmeye başlanmış olmasıdır. Darphane işareti, sikkenin arka yüzünde, yer alan arka yüz tipinin üzerine oturduğu bir zemin çizgisinin alt kısmında kalan bölümdedir. Darphane işareti, doğrudan kentin kısaltması olabileceği gibi önünde ve sonunda bir takım harfler de yer almıştır. Önde olan harfler **P** (=Pecunia), **SM** (= Sacra Moneta) ya da **M** (=Moneta)'dır. Sondaki harf ise, sikkenin, o kentin hangi atölyesinde, diğer bir ifadeyle merkez darphanenin kaçıncı şubesinde basıldığını göstermektedir[427].

---

[423] Tek, *Arykanda Kazılarında Bulunan Antik Sikkeler Üzerinde Yeni İncelemeler: 1971-2000 Sezonları*, 170-171.
[424] Rostovtzeff, *The Social and Economic History of the Roman Empire Cilt 2*, 462.
[425] Harl, *Kazılarda Bulunan Sikkelerin Tanımlanması İçin Rehber "Roma" (MS 238-498)*, 17.
[426] Carson, 231.
[427] Tekin, *Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş)*, 17-18.

Sikke sisteminde yaptığı önemli değişiklerle Roma tarihinde önemli bir yere sahip olan İmparator Aurelianus, MS 275 yılı sonbaharında Byzantion yakınlarında kendi subayları tarafından yapılan bir suikast sonucu öldürülmüştür.

Aurelianus'un sikkelerini ön yüz betimine göre 3 grup altında değerlendirebiliriz. 1. seri sikkelerde imparator neredeyse grotesk denecek kadar yaşlı ve çirkin betimlenmiştir. 2. seride imparator daha genç, lejandlar daha düzgün harflerle yazılmış ve sikke daha geniş olarak basılmıştır. 3. seride sikke reformu yapılarak birimlerde yeni düzenlemelerde bulunulmuştur. Sikkeler üzerine değer işaretleri konulmuştur[428]. İmparatorun değişik merkezlerde basılan sikkelerinde ufak değişiklikler söz konusuysa da; genelde yuvarlağımsı bir baş, kısa kesilmiş saç ve sakal yüzü ve alnı çevrelemiştir. Alın hafif yüksekçe, bir veya iki yatay deri kırışıklığa sahiptir. Burun kökünde başlayan kaşlar yatay uzun ve hareketsizdir. Burun ölçülü ve düz konturludur. Dudaklar basit, ağız kapalı, yanaklar geniş ve hafif içe çökük, elmacık kemikleri belirgin betimlenmiştir[429].

Katalogda, İmparator L. Domitius Aurelianus Dönemi'ne tarihlenen 4 sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerin darp yerlerine göre dağılımına baktığımızda Milano, Roma ve Serdica'nın birer örnekle temsil edildiğini; bir örneğin ise, darphanesinin belirsiz olduğunu görmekteyiz. Aurelianus Dönemi'ne (MS 270-275) tarihlenen sikkelerin ön yüzünde **IMP C L DOM AVRELIANVS AVG** ve **IMP AVRELIANVS AVG** lejandlarıyla imparatorun şua taçlı betimi yer alırken; arka yüzlerinde Iupiter, Aequitas[430], Victoria ve Tanrıça Roma betimi bulunmaktadır. Aurelianus'un katalogdaki sikkelerine baktığımızda; **IOVI CON-SER** lejandıyla Iupiter'den globus üzerinde Victoria alan imparator betimini görmekteyiz. Yine imparatorun halkına karşı eşit ve adaletli olduğunun propagandasını yapmak amacıyla, **AEQVITAS AVGG** lejandıyla Aequitas, dünyayı yeniden düzene koyan imparator olarak imparatorun kazandığı zaferlerin propagandasını yapmak amacıyla, **RESTITVT ORBIS** lejandıyla Victoria, **ROMAE AETERNAE** (ölümsüz Roma) lejandıyla, imparatorun Roma'ya

[428] Harold Mattingly, Edward A. Sydenham, P.H. Webb, *The Roman Imperial Coinage. Vol. V Part I*, London 1962, 248- 249.
[429] Özgan, 248.
[430] Aequitas: Roma dininde eşitlik ve adaletin kişileştirilmiş simgesidir. Roma sikkeleri üzerinde terazi ve bereket boynuzu tutan kadın olarak tasvir edilmiştir (Jones, *A Dictionary of Ancient Greek Coins,* 6).

olan sevgisi ve saygısını göstermeye yönelik, Tanrıça Roma'nın betimlendiği sikkeler bastırmıştır (**Lev. 2, Kat. No. 16-19**).

3.2.6. M. Aurelius Probus MS 276-282

M. Aurelius Probus, MS 234 yılında Sirmium'da doğmuştur. Genç yaşta Valerianus tarafından *tribun*'luğa atanmış ve kısa sürede ülkenin önemli generallerinden biri olmayı başarmıştır[431]. Tacitus'un ölüm haberinden sonra da askerleri tarafından imparator ilan edilmiş ve yine askerleri tarafından imparator ilan edilen Florianus'u da Tarsos'ta yenerek tek başına imparatorluğunu ilan etmiştir[432]. Probus, ilk iş olarak Roma'daki barbar tehdidini ortadan kaldırmış; daha sonra da, Pisidia bölgesindeki bazı isyanları bastırmıştır[433].

Probus, Roma'da askeri yapılanmayı hızlandırmaya yönelik de çalışmıştır. Bu dönemde yabancı halklardan orduya çok sayıda asker almıştır. Bu kapsamda 16000 Germen orduya alınmış ve Britanya'da yeniden düzenin sağlanması için Vandallar'dan da orduya alımlar olmuştur[434].

Probus'un imparatorluğu, sadece askeri başarılarla değil, aynı zamanda imparatorluğun ekonomik hayatını düzeltmek için yaptığı çalışmalarla da dolu olmuştur. Roma İmparatorluğu'nu eski güç ve prestijine kavuşturma hayallerini gerçekleştirmiştir[435]. Aurelianus Dönemi'nde düşmanlardan korunmak için Roma'nın çevresine yapılmaya başlanan sur duvarları, İmparator Probus Dönemi'nde tamamlanmıştır[436]. MS 281 yılında tüm imparatorluk içinde barışı sağlayan Probus'un tüm darphanelerde basılmış sikkeleri bulunmaktadır[437].

---

[431] KeIeş, *Erzurum Arkeoloji Müzesi Roma Sikkeleri,* 18.
[432] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 286; Drinkwater, 54.
[433] Oktay Akşit, *Roma İmparatorluk Tarihi*, İstanbul 1970, 189.
[434] Patrick Le Roux, *Roma İmparatorluğu*, (İsmail Yerguz), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2011, 128-129.
[435] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 276; Kathleen Kuiper, *Ancient Rome: From Romulus and Remus To The Visigoth İnvasion*, Britannica Educational Publishing, New York 2011, 171-172.
[436] Baker, 318.
[437] Baydur, *Roma Sikkeleri*, 86-87.

İmparator Probus, askerlerine köprüler, tapınaklar, sundurmalar, bazilikalar yaptırmış birçok nehrin ağzını taratmış, bazı bataklıkları kurutturarak elverişli tarım arazilerine dönüştürmüştür[438]. Askerleri bu tarz işlerde kullanması Probus'un sonunu getirmiş, MS 282 Eylül'ünde doğum yeri olan Sirmium'da Save nehrine bir kanal açmak amacıyla bir bataklığı kurutma emri verdiğinde isyan çıkaran askerleri tarafından öldürülmüştür[439].

Probus sikkelerinin ön yüzünde genellikle, miğferli, mızrak ve kalkan taşırken betimlenirken, arka yüzlerde ise, değer işaretleri olan **XXI** veya **KA** bulunmaktadır[440]. Probus miğferli, mızrak ve kalkan taşırken betimlenmiş sikkelerinde, gençleştirilmiş, savaşçı olarak propaganda unsurlu ve idealleştirilmiş olduğundan doğal fizyonomik özelliklerine sahip değildir. İmparatorun MS 281 yılında Galler zaferinden sonra Roma'da darp edilen daha kaliteli ve değerli *aureus*'larında, fizyonomik özellikleri hakkında fikir sahibi olmaktayız. Probus bu sikkelerdeki portrelerinde uzun ve üzeri basık kafatası biçimi, kırışıklıklarla doldurulmuş geniş ve dar alnı, kenarlara doğru düşen kaşlar, düz ve dolgun burun, sivri çene, boyna kadar inen dolgun sakal, uzun bıyık, ciddi ve gergin yüz ifadesi ile betimlenmiştir[441]. Katalogda, İmparator M. Aurelius Probus'a ait tek sikke bulunmaktadır. Kat. No. 20'deki bu sikke Kyzikos Darphanesi'nde basılmıştır. Sikkenin ön yüzünde **IMP C M AVR PROBVS P F AVG** lejandıyla imparatorun şua taçlı betimi görülürken; arka yüzde imparator hoşgörü ve merhamet anlamına gelen **CLEMENTIA TEMP** lejandı ile İmparator Probus, Iupiter'den Victoria alırken betimlenmiştir (**Lev. 2, Kat. No. 20**).

3.2.7. C. Aurelius Valerius Diocletianus MS 284-305

Anullis adında bir *senator*'un azatlı kölesinin oğlu olan Diocletianus, MS 240 yılında Dalmatia'da doğmuştur[442]. MS 270 yılında Moesia'da komutanlık yapmış ve MS 283 yılında Carus'un doğu seferine katılmıştır. Diocletianus'a, doğu seferindeki

[438] Geoffrey Parker, *Cambridge Savaş Tarihi*, (Çev: Füsun Tayanç – Tunç Tayanç), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014, 52.
[439] Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, 112-113.
[440] Harl, *Kazılarda Bulunan Sikkelerin Tanımlanması İçin Rehber "Roma" (MS 238-498)*, 17.
[441] Özgan, 253.
[442] Akşit, *Roma İmparatorluğu Tarihi*, 210.

başarılarından dolayı imparatorun muhafız alayı komutanlığı görevi verilmiştir[443]. MS 284 yılında Numerianus'un ölümünden sonra da askerler tarafından imparator ilan edilmiştir[444].

Diocletianus, imparatorluğu döneminde gerçek ve mutlak bir monarşik yönetim şeklini benimsemiş[445], imparatorluğu tek başına yönetmenin zorluğunun bilincinde olduğundan ilk olarak silah arkadaşı Maximianus'a *caesar* unvanı vermiş; birkaç ay sonra da *augustus*'luğa yükseltmiştir[446].

Diocletianus, MS 291-292'de ise, Galerius Valerius Maximianus'u kendisine, Constantius Chlorus'u da batının *augustus*'u Maximianus'a; *caesar* olarak atamış ve tetrarşi denen dörtlü yönetimi kurmuştur[447]. Diocletianus, Doğu eyaletlerini gözetimi altında bulundurmak amacıyla Nicomedia'ya yerleşmiş[448] ve şehri inşa ettirdiği ihtişamlı yapılarla süslemiştir[449]. Diocletianus, MS 297 yılında Persler tarafından bozguna uğratılmış; Caesar Galerius'un ordusuyla birlikte, MS 298 yılının kış ayında Anadolu'nun doğusunda Pers ordusuna saldırmış ve büyük bir zafer kazanmıştır. Bu savaştan sonra Antiochia'ya gelen Roma İmparatoru, doğu sınırındaki Pers tehlikesi geçinceye kadar Antiochia'da kalmıştır[450]. Savaş sonunda Pers kralı ile Nisibis (Nusaybin) antlaşması yapılarak kısa bir süre de olsa Pers tehlikesi ortadan kaldırılmıştır[451].

Diocletianus, imparatorluğun birliğinin sağlanmasında Roma'nın geleneksel dinine önem vermiş ve tüm Romalılar'dan pagan tanrılarına (özellikle Iupiter ve Herculese) tapmalarını istemiştir. Yayımladığı emirnamelerle Hıristiyanların toplu

---

[443] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 286; Philip Matyszak – Joanne Berry, *Lives Of The Romans*, Thames Hudson, London 2008, 254.
[444] Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 42.
[445] Akşit, *Roma İmparatorluğu Tarihi,* 207.
[446] Matyszak – Berry, 255.
[447] Scarre, 198-199; Ahmet Tolga Tek, "Roma Tarihi ve Uygarlığı", (Ed. Taciser Sivas), *Uygarlık Tarihi, Anadolu Üniversitesi*, Eskişehir 2013, 172-198, 184.
[448] G. L. Seidler, *Bizans Siyasal Düşüncesi*, (Çev: Mete Tunçay), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları, Ankara 1980, 1.
[449] Alexsandr Aleksandrovich Vasiliev, "Konstantinopolis'in Kuruluşu", (Çev: Tolga Ersoy), *Tarih ve Uygarlık İstanbul Dergisi 3. Sayı*, İstanbul 2013, 111-114, 112.
[450] Glanville Downey, *A History of Antioch in Syria from Seleucus to the Arap Conquest*, Princeton University Press, New Jersey 1961, 318.
[451] Michael H. Dodgeon, Samuel N. C. Lieu, Geoffrey Greatrex, *The Roman Eastern Frontier and the Persian Wars*, Biddles Ltd., London 1991, 131.

olarak ibadet ettikleri yerler yakılmış, Hıristiyanlar öldürülmüş ya da aslanlara yem olarak atılmışlardır[452].

Diocletianus Dönemi'nde, Doğu Roma İmparatorluğu'nun yıllık geliri, tüm Roma İmparatorluğu'nun toplam geliri olan 18.000.000 solidus üzerinden 2.400.000 solidus olup; Diocletianus başa geçtiğinde Roma ekonomisi çökmenin eşiğine gelmiş durumdaydı[453]. Orduya mali kaynak sağlamak için imparatorluğun ekonomisinin de tümüyle değiştirilmesi gerektiğinden[454], acele bir şekilde para reformu yaparak enflasyonu önlemeye çalışmıştır[455]. Diocletianus'un belirlediği fiyat sabitlemelerine baktığımızda 1 kilogram buğdayın 100 denarius, bir işçinin günlüğünün ise 25 denarius olarak belirlenmesi; yaşanan enflasyonist durumu ve neyin daha değerli olduğunu ortaya koyması açısından dikkate değerdir[456]. Diocletianus'un MS 301'de yayımladığı "Narh Kararnamesi" enflasyonun durdurulmasına ilişkin güzel bir örnektir. Kararnamenin kopyaları bazı Anadolu kentlerinde (Aphrodisias, Stratonikeia, Nysa gibi) parçalar halinde ele geçmiştir[457]. Narh Kararnamesi'yle sikkelerde önemli değişiklikler olmuş; küçük birimler yeniden düzenlenmiş ve böylece ekonominin tekrar istikrar kazanması amaçlanmıştır. Buna ek olarak, *antoninianus* tedavülden kaldırılarak[458], Nero zamanının *denarius*'ları ile aynı özelliklere sahip gümüş *argenteus* ve gümüş suyuna batırılarak piyasaya sürülen *follis* adı verilen yeni iki birim tedavüle çıkartılmıştır[459]. Diocletianus Dönemi'nde yapılan önemli bir düzenleme de,

---

[452] Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 140.

[453] Zeliha Demirel Gökalp, "Bizans Ekonomisi", (Ed. Levent Kayapınar), *Bizans Tarihi*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2013, 204.

[454] Baker, 319.

[455] Barrow, 132; İznik, "İmparator Diocletianus'un "Tavan (En Yüksek) Fiyatlar Fermanı" "Edictum de pretiis Rerum Venalium", 97-130.

[456] Oğuz Tekin, Roma Devletinde Para ve Ekonomi, *Doğu Batı, Romalılar I*, 49, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2009, 265-296, 273; Ümit Çakmak, Geç Antik Dönem'de Cilicia ve Isauria'da Kilise Sayısının Artış Nedenleri Üzerine Bir Deneme, *Seleucia Ad Calycadnum I*, Olba Kazısı Yayınları, Ankara 2011, 167-18, 172.

[457] Oğuz Tekin, *Eski Anadolu ve Trakya Ege Göçlerinden Roma İmparatorluğu'nun İkiye Ayrılmasına Kadar (MÖ 12. – MS 4. Yüzyıllar Arası)*, İletişim Yayınları, İstanbul 2007, 199.

[458] Bu dönemde *antoninianus* tedavülden kaldırılmış olmakla birlikte, onun yerine "reform sonrası sikkeler" olarak adlandırılan benzer bir sikke on yıllık reform süresi boyunca basılmıştır. Bu sikke *antoninianus* ile aynı ölçülere sahipti ve ön yüzünde tanıdık şua taca sahipti; fakat, arka yüzünde **XXI** işaretini taşımıyor ve içinde hiç gümüş barındırmıyordu. (Sear, *Roman Coins And Their Values*, 14; Mireille Corbier, "Coinage and Taxation: The State's Point of View A.D. 193-337", (Ed. Alan K. Bown, Peter Garnsey, Averil Cameron), *The Cambridge Ancient History: Volume XII The Crisis of Empire A.D. 193-337*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 327-392, 335-336.

[459] Sutherland, "Denarius and Sestertius in Diocletian's Coinage Reform", *The Journal of Roman Studies*, 94.

Anadolu'nun 3 ayrı yönetim bölgesine (dioecesis), bu yönetim bölgelerinin de, eskilerinden daha küçük eyaletlere ayrılması olmuştur[460].

Diocletianus, Nicomedia'da MS 305 yılı 1 Mayıs'ında askerlerinin önünde kendi isteğiyle tahtan çekildiğini bildirerek, *caesar*'lar I. Constantius ile Galerius'u *augustus*'luğa yükseltmiştir[461].

Diocletianus sikkeler üzerinde iri ve geniş yumurta biçimli baş, yatay kırışıklıkların olduğu yüksekçe bir alın, çatık kaşlar, kısa saçlı ve sakallı olarak betimlenmiştir[462]. Katalogda, İmparator C. Aurelius Valerius Diocletianus Dönemi'ne tarihlenen 8 sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerin darp yerlerine göre dağılımına bakıldığında 4 örneğin Heraclea, diğer 4 sikkenin ise Kyzikos basımı olduğunu görmekteyiz. İmparatorun Heraclea darphanesine ait sikkeleri MS 295-296 yılları arasına tarihlenirken, Kyzikos basımlı sikkelerinin ise, MS 295-299 tarihleri arasında darp edildikleri anlaşılmaktadır. Bu sekiz sikkesinin de ön yüzünde **IMP C C VAL DIOCLETIANVS P F AVG** lejandıyla imparatorun şua taçlı büstü yer alırken; sikkelerin arka yüzlerinde de imparatorlar, tetrarkhların hem kendi aralarındaki uyumu, hem de orduyla uyumlarını yansıtmak için **CONCORDIA MILITVM** lejandı ile Diocletianus ayakta solda, karşısındaki Iupiter'den (sağda), globus üzerinde Victoria alırken betimlenmiştir (**Lev. 2-3, Kat. No. 21-28**).

3.2.8. M. Aurelius Valerius Maximianus MS 286-305

Maximianus, Aurelianus ve Probus'un imparatorlukları döneminde askeri görevlerde bulunmuştur. Diocletianus ile de yakın dostluk kurmuş ve Diocletianus'un, Carinus ile yaptığı savaşta onu desteklemiştir. Diocletianus'un güvenini kazanarak MS 285 yılında *caesar*, MS 286 yılında da *augustus* unvanı ile onurlandırılmıştır[463]. Diocletianus Doğu'nun, idaresini üzerine alırken Batı'nın idaresini ise Maximianus'a

[460] Bülent İplikçioğlu, *Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2007, 113-114.
[461] Akşit, *Roma İmparatorluğu Tarihi*, 227; Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 290.
[462] Özgan, 270-272.
[463] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 292-293.

vermiştir. Diocletianus, kendisinin Iupiter, Maximianus'un da Hercules'in himayesinde olduğunu ilân etmiş ve Diocletianus arka yüzünde **IOVI CONSERVATORI** lejandıyla Iupiter betiminin, Maximianus ise **HERCVLI CONSERVATORI** arka yüz lejandı ile Hercules'in betiminin yer aldığı sikkeler darp ettirmiştir[464].

Maximianus, yönetim alanındaki birçok zorbanın ve halk ayaklanmalarının üstesinden gelmiş; kitle halinde işkence ve idamlarla Gallia'da bozulan düzeni yeniden kurmuştur[465]. MS 1 Mayıs 305'de, Diocletianus ve Maximianus, askerlerinin önünde kendi isteğiyle tahtan çekilmişler ve *caesar'*lar I. Constantius ile Galerius'u *augustus*'luğa yükselterek emekli olmuşlardır[466].

Galerius, Maxentius'un kendini imparator ilan etmesinden sonra onunla savaşması için Severus'u göndermiş; bunun üzerine Maxentius da babası Maximianus'a tekrardan *augustus* unvanı vererek yardıma çağırmıştır. Severus'un ordusu Maximianus ve Maxentius'a yenilmiş ve geri çekilerek Ravenna'ya kaçmak zorunda kalmıştır. Maximianus MS 308 yılında oğlu Maxentius'u tahtan indirme girişiminde bulunmuş olsa da, başarılı olamamıştır[467]. MS 310 yılında, Maximianus, tekrar imparator olma isteğiyle damadı I. Constantinus'u öldürerek, tahtan indirme girişiminde bulunsa da, başarısız olmuş ve kısa bir süre sonra da öldürülmüştür[468].

Maximianus'un yönetimi döneminde imparatorluk içerisinde enflasyon iyice artmış olup; bu durum bazı düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılmıştır. Fiyatların kontrol altına alınması ile ilgili birtakım çalışmalar yapılmış ve sikkelerde de buna bağlı olarak değişimler olmuştur. MS 294–296 yılları arasında yapılan en önemli değişikliklerden biri, Aurelianus Dönemi'nde ortaya çıkan *aurelianus'*ların tedavülden kaldırılması ve *sestertius'*lara benzeyen ve *follis* adı verilen büyük bronz birimlerin basılması olmuştur[469].

---

[464] Hugh Elton, "The Transformation of Government under Diocletian and Constantine ", (Ed. David Potter), *A Companion To The Roman Empire*, Blackwell Publishing, Oxford 2006, 193-205, 198.
[465] V. Diakov – Kovalev, *İlkçağ Tarihi, Cilt 2 Roma*, (Çev: Özdemir İnce), Yordam Kitap, İstanbul 2008, 315.
[466] Akşit, *Roma İmparatorluğu Tarihi*, 227; Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 290.
[467] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 295-296.
[468] Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, 121.
[469] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 290.

Katalogda, İmparator M. Aurelius Valerius Maximianus Dönemi'ne tarihlenen 10 örnek bulunmaktadır. Bu sikkelerin darp yerlerine göre dağılımına baktığımızda 1 örneğin Heraclea, diğer 9 sikkenin ise Kyzikos basımı olduğunu görmekteyiz. Heraclea darphanesine ait sikkeler MS 295-296 yılları arasına tarihlenirken; Kyzikos basımlı sikkeler MS 295-299 tarihleri arasında darp edilmişlerdir. İmparator Maximianus Hercules'e ait sikkelerin tamamı MS 295-299 yılları arasında darp edilmiş olup; katalogdaki sikkeleri tek tiptir. Bu sikkelerin ön yüzünde **IMP C MA MAXIMIANVS P F AVG** lejandıyla imparatorun şua taçlı büstü, arka yüzünde; **CONCORDIA MILITVM** lejandı ve imparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria alırken betimlenmiştir (**Lev. 3-4, Kat. No: 29-38**).

3.2.9. Flavius Valerius Constantius I MS 293-306

I. Constantius MS 250 yılında Tuna Bölgesi'nde (Illyricum) doğmuş ve başarılı bir askeri kariyerden sonra *Praetor Praefectus*'luğuna kadar yükselmiştir[470]. Diocletianus, MS 293 yılında tetrarşi sistemini oluşturduğunda I. Constantius, Augustus Maximianus'un, *caesarı* olarak belirlenmiştir[471]. Diocletianus'un MS 305 yılında kendi isteğiyle tahtan çekilmesiyle de *augustus*'luğa yükselmiştir[472]. Batının idaresini üzerine alan I. Constantius, Maximianus'un donanma komutanı Carausius'un isyan ederek bağımsızlığını ilan ettiği Britannia ve Gallia'nın kuzeyinde görev yapmış, MS 293 yılında Carausius'un donanmasının bulunduğu Gesoriacum limanını kapattırarak kenti abluka altına almıştır. Carausius daha sonra kendi adamlarından Allectus tarafından öldürülmüştür; böylece Britannia'daki bağımsız devlet son bulmasa da, Carausius'un ortadan kaldırılması I. Constantius'un askeri kariyerinde önemli bir başarı olmuştur[473].

---

[470] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 294.
[471] Elio Lo Cascio, "The New State of Diocletian and Constantine: From the Tetrarchy to The Reunification of the Empire", (Ed. Alan K. Bown, Peter Garnsey, Averil Cameron), *The Cambridge Ancient History: Volume XII The Crisis of Empire A.D. 193-337*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 170 – 183, 170.
[472] Matthew Bunson, *Encyclopedia Of The Roman Empire, Facts on File*, New York 2002, 148; Matyszak – Berry, 258.
[473] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 294.

İmparator I. Constantius; Germenlerin, Iazyglerin, Karpların ve Perslerin saldırılarını da geri püskürtmüştür. I. Constantius, İskoçları ve Piktleri durdurabilmek için Boulogne'den Britannia'ya geçmiş; ancak, sağlık durumu kötü olduğundan ordunun komutasını ve imparatorluk yetkisini oğlu I. Constantinus'a bırakmış ve bundan kısa bir süre sonra MS 25 Temmuz 306'da ölmüştür[474]. I. Constantius, imparatorluğu döneminde Hıristiyanlara karşı iyi davranmış ve Diocletianus'un bunlara karşı çıkardığı kararnameleri, egemenliği altında olan Gallia ve Britannia'da uygulamamıştır[475].

Katalogda, I. Constantius Chlorus Dönemi'ne tarihlenen 3 sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerin 2'si Kyzikos basımı iken; birininin darphanesi okunamamaktadır. MS 295-299 tarihli iki sikkede ön yüzünde **FL VAL CONSTANTIVS NOB CAES** lejandıyla şua taçı ile betimlenirken, arka yüzünde **CONCORDIA MILITVM** lejandı ve imparatorun, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria alırken betimi yer almaktadır (**Lev. 4, Kat. No. 39-40**).

I. Constantius Chlorus'un şua taçlı sikkelerinin yanında ölümünden sonra basılan posthumus tipi sikkeleri de bulunmaktadır. MS 317-318 basımlı posthumus tipi sikkesinde, **DIVO CONSTANTIO PIO PRINCIPI** lejandıyla defne çelenkli ve örtülü başı ile sağa dönük olarak betimlenmiştir. Posthumus tipli sikkesinin arka yüzünde; ilk kez Cladius Dönemi sikkelerinde görülen en yüksek faziletlerin dinlenmesi anlamındaki **REQVIESOP TIMOR MERIT** lejandı ile I. Constantius'un tahta sola doğru oturur vaziyette, sağ eli yukarıda ve kraliyet asası tutarken betimi yer almaktadır (**Lev. 4, Kat. No. 41**).

3.2.10. Galerius Valerius Maximianus MS 305-311

MS 260 yılında doğan Galerius Valerius Maximianus, Diocletianus'un damadıdır[476]. Diocletianus, MS 293 yılında tetrarşi sistemini kurduğunda kendisine *caesar* olarak Galerius'u seçmiştir. MS 297 yılında Sasani Kralı Narses ile yapılan

[474] Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, 119.
[475] Diakov – Kovalev, 321.
[476] Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 42.

savaşı kaybetmiş ve Anadolu'nun Doğusu'ndaki hâkimiyeti son bulmuştur[477]. MS 305'de Diocletianus ve Maximianus tahtan feragat etmişler, iki *caesar'ı*, I. Constantius ve Galerius'u *augustus*'luğa yükseltmişlerdir[478].

Galerius yönetimi döneminde, Hıristiyanlara karşı acımasızca davranmış ve yardımcısı Maximinus Daia ile birlikte toplu katliamlara girişmiş ancak, MS 311'de Hıristiyanlara karşı bütün işkenceleri durdurmuş[479] ve aynı yıl "Hoşgörü Genelgesi" yayınlayarak Roma İmparatorluğu'ndaki Hıristiyan takibatını sona erdirmiştir. Tetrarkhlar arasında Hıristiyanlara karşı takibatın en ateşli savunucusu olan Galerius'un bu görüşünü değiştirerek hoşgörü genelgesi yayınlamasında bu kişilerin inançlarında inatla ısrar etmeleri de etkili olmuştur[480].

Galerius, Hıristiyanlara hoşgörü emirnamesini yayınladıktan kısa bir süre sonra MS 311 yılında hastalanarak Serdica'da ölmüştür[481]. Hıristiyanlara zulüm etmekle ünlenen imparatorun ölümü tarihçi Eusebius tarafından büyük bir sevinçle karşılanmıştır[482].

Katalogda, İmparator Galerius Dönemi'ne tarihlenen 8 sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerin darphanelere göre dağılımına baktığımızda, Heraclea (3), Kyzikos (4) ve Thessalonika (1) örnekle temsil edilmektedir. Galerius'un *ceasar* olduğu dönemde basılan sikkelerinin ön yüzünde **GAL VAL MAXIMIANVS NOB CAES** yazısı yer alırken *augustus* olduğu dönemdeki sikkelerinin ön yüzünde **IMP C GAL VAL MAXIMIANVS P F AVG** ve **GAL MAXIMIANVS P F AVG** lejandları yer almaktadır. Galerius, *antoninianus* biriminde basılan sikkelerinin ön yüzünde şua tacı ile betimlenirken *follis* birimindeki sikkelerinde ise defne çelengi ile resmedilmiştir. Galerius'un *antoninianus* birimindeki sikkelerinin arka yüzünde **CONCORDIA**

---

[477] Michael Whitby, *The Emperor Maurice and His Historian: Theopylact Simocatta on Persian and Balkan Warfare*, Clarendon Pres, Oxford, 1988, 203; David Potter, *Emperors of Rome: Imperial Rome from Julius Caesar to the last Emperor*, Quercus Publishing, London, 2008, 177.

[478] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 294; Alan K. Bowman, "Diocletian and the First Tetrarchy: AD 284-305", (Ed. Alan K. Bown, Peter Garnsey, Averil Cameron), *The Cambridge Ancient History: Volume XII The Crisis of Empire A.D. 193-337*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 67-89, 87.

[479] Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, 122.

[480] Mustafa H. Sayar, "Geç Antik Devir", *Doğu Batı Dergisi Romalılar I sayı 46*, Ankara 2009, 235-262, 241.

[481] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 295.

[482] Baker, 327.

MILITVM lejandı ve imparatorun, karşısındaki Iupiter'den (sağda), globus üzerinde Victoria alırken işlenen betimi yer almaktadır (**Lev. 4, Kat. No. 42, 45-47**). Follis birimindeki sikkelerinin arka yüzünde ise, dönemin tipolojisine uygun olarak **GENIO POPV-LI ROMANI** veya **GENIO IMP-ERATORIS** lejandı ile Genius betimi yer almaktadır (**Lev. 4, Kat. No. 43-44, 48-49**).

3.2.11. M. Aurelius Valerius Maxentius MS 306-312

MS 279 yılında doğmuş olan Maxentius, Diocletianus'un oluşturduğu tetrarşi sistemindeki "*augustus*" Maximianus'un oğludur. Maxentius, Diocletianus ve Maximianus'un MS 1 Mayıs 305'te tahtan feragat edip yerlerine Galerius ve Constantius'u bıraktıklarında, bu düzenlemenin dışında bırakılmış ve bunun üzerine Roma'ya çekilmişti. MS 306 yılında Constantius'un ölümüyle Doğu'nun idaresinden sorumlu olan Galerius, II. Severus'u *augustus*'luğa, Constantinus'u da *caesar*'lığa yükseltmiştir[483]. Bu düzenlemeye karşı çıkan Maxentius, MS 17 Ekim 306 yılında Roma'da kendisini imparator ilan etmiştir[484]. Galerius'un vergileri arttırması nedeniyle hoşnutsuz olan Roma'daki halk ve *praetor*'lar da Maxentius'u desteklemesi üzerine Galerius, Maxentius ile savaşması için Severus'u göndermiştir. Maxentius da babası Maximianus'a *augustus* unvanı vererek onu yardıma çağırmıştır[485]. Maximianus ve Maxentius, önce Severus ile yapılan savaşı kazanmışlar daha sonra da Galerius kuvvetleri karşısında başarılı olmuşlardır. Bu zaferlerden bir süre sonra, MS 308 yılında Maximianus, oğlu Maxentius'u tahtan indirme girişiminde bulunmuş; ancak, başarısız olmuştur[486].

I. Constantinus, sürekli değişen güç dengeleri içinde kendi konumunu sürdürebilmek için Maxentius ve Maximianus ile anlaşma yapmış ve Maxentius'un kız kardeşi Fausta ile evlenmiştir. Çok geçmeden aralarındaki bu anlaşma bozularak Maxentius zorba ve gaspçı ilan edilmiş ve bu karar I. Constantinus, Maximinus Daia,

---

[483] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 295-296.
[484] Zosimus, *Historia Nova, Book 1*, Green and Chaplin, London 1814, 17; Matyszak–Berry, 258; Eutropius, *Kısa Roma Tarihi*, (Çev. Çiğdem Menzilcioğlu), Alfa Yayıncılık, İstanbul 2016, 165.
[485] Bunson, *Encyclopedia Of The Roman Empire, Facts on File*, 358.
[486] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 295-296.

Galerius ve yeni atanan Licinius tarafından da onaylanmıştır. MS 312 yılına gelindiğinde I. Constantinus, Maxentius'a savaş açarak İtalya'yı istila etmiş ve Milvius Köprüsü savaşında Maxentius'u ağır bir yenilgiye uğratmıştır[487]. Maxentius savaşta yenildiğini anlayıp kaçmaya çalışırken, I. Constantinus'un, askerleri tarafından nehre doğru sürüklenmiş bunun üzerine karşı kıyıya atıyla birlikte yüzerek geçmeye çalışmış ve akıntıya kapılarak boğulmuştur[488].

Maxentius MS 312 yılında I. Constantinus ile yaptığı savaşa kadar altı yıl boyunca Roma'da egemenliğini sürdürmeyi başarmıştır[489]. Maxentius'un yasa dışı yönetimi sırasında bastırdığı sikkeler, Roma'yı eski günlerine döndürme arzusunu yansıtmaya yönelik olup; siyasi sloganı Romanitas (Romalı olmak) olmuştur. Putperest bir kişi olarak Roma'nın dinsel geçmişini dile getirmiş ve Roma kentinin tarihiyle gurur duymakla kalmayıp, kente yeni bir görünüm vermek için yeni yapılar inşa etmiştir[490].

Katalogda, Maxentius'a ait 3 sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerde Roma ve Ticinium darphaneleri birer örnekle temsil edilerken, bir sikkenin darphanesi okunmamaktadır (**Lev. 5, Kat. No. 50-52**). Maxentius'un, Roma'da halk ve yöneticiler üzerinde hakim olduğu bir dönemde basılan sikkelerin ön yüz ikonografilerinde **MAXENTIVS P F AVG** ve **IMP C MAXENTIVS P F AVG** lejandlarıyla imparatorun defne çelenkli başı ile betimlenirken, arka yüz ikonografilerinde ise; Roma şehrinin koruyucusu anlamındaki **CONSERVATORES VRB SVAE** lejandı ve Tanrıça Roma'nın, altı sütunlu tapınak içinde oturur vaziyette, globus ve asa tutarken sağ tarafında kalkanla betimi yer almaktadır.

[487] Michael Whitby, *Rome at War AD 293-696*, Osprey Publishing, Oxford 2002, 35; Potter, *Emperors of Rome: Imperial Rome from Julius Caesar to the last Emperor*, 188.
[488] Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, 2006, 125-126; Matyszak –Berry, 258-260.
[489] Eutropius 167; Baker, 330.
[490] Baker, 330-331.

3.2.12. Valerius Licinianus Licinius I MS 308-324

MS 265 yılında Dacia'da doğan I. Licinius'a, MS 308 yılında Carnuntum'da yapılan toplantıda *augustus* unvanı ile birlikte batının idaresini verilmiştir[491]. MS 311 yılında Galerius'un ölümü üzerine I. Licinius, imparatorluğun idaresini Maximinus Daia ile paylaşmıştır[492]. MS 313 yılında I. Licinius, Trakya'da Hadrianopolis (Edirne) yakınlarında Maximinus Daia'ya karşı büyük bir zafer kazanarak doğunun tek hâkimi olmuştur[493].

I. Licinius, Maximinus Daia'ya karşı kazanılan zaferin ardından, MS 313'te I. Constantinus'un üvey kız kardeşi Constantina ile Milano'da evlenmiştir. Aynı yıl iki *augustus*, I. Constantinus ve I. Licinius Milano'da Hıristiyanlara tam bir hoşgörü emirnamesi yayınlamışlardır[494]. "Milano Fermanı" olarak bilinen bu emirnameyle Hıristiyanlık Roma İmparatorluğu'nun kabul ettiği yasal dinler arasındaki yerini almıştır[495]. Milano Fermanı batı dünyasında inanç özgürlüğünü dile getiren ilk belge olmuştur. O günden sonra Hıristiyanlara eziyet etmek ahlaki bir suç sayılmış ve Hıristiyanların daha önce el konulmuş arazilerinin kendilerine geri verilmesi öngörülmüştür. Bu fermanla Hıristiyanlara da paganlar ile eşit haklar tanınmış ve tüm Roma halkına diledikleri dini seçme özgürlüğü verilmiştir[496].

MS 316'da I. Constantinus, Balkanları istila ederek I. Licinius'u saf dışı bırakmak istemiştir[497]. Bunun üzerine çıkan iç savaşlar sonucunda I. Constantinus, I. Licinius'un ordusunu önce Pannonia'daki Cibalae'da, sonra da Trakya'daki Campus Ardiensis'te yenmiştir. I. Constantinus bu iki savaşta da üstün olmasına rağmen, I. Licinius'un ordusu geri çekilerek tam bir yenilgi almaktan kurtulmuştur. Bu savaşlar sonucunda MS 1 Mart 317 de Serdica'da (Sofya) yapılan anlaşma sonucunda I. Licinius, Balkan eyaletlerinin çoğunu I. Constantinus'a devretmek zorunda kalmış ve I.

---

[491] Timothy D. Barnes, *The New Empire of Diocletian and Constantine*, Harvard University Press, Cambridge – Massachusetts - London 1982, 6.
[492] Keleş, *Erzurum Arkeoloji Müzesi Roma Sikkeleri*, 19; Kuiper, 177.
[493] David Stone Potter, *The Roman Empire At Bay: AD 180-395*, Routledge, London 2004, 366; Sayar, "Geç Antik Devir", 243.
[494] Oğuz Tekin, "Geç Antik Çağ'ın En Büyük İmparatoru Büyük Constantinus", *Toplumsal Tarih Dergisi 221. sayı*, İstanbul 2012, 64-67, 66.
[495] Efrumiye Ertekin, "Roma Devletinin Hıristiyanlığı Ortadan Kaldırmaya Yönelik Son Hamlesi: Büyük Takibat (303-311)", *Seleucia Ad Calycadnum I*, Olba Kazısı Yayınları, Ankara 2011, 91-109, 105.
[496] Brain Campell, *The Romans and Their World*, Yale University Press, London 2011, 224; Baker, 343.
[497] Potter, *Emperors of Rome: Imperial Rome from Julius Caesar to the last Emperor*, 190.

Constantinus'un çocukları; Crispus ve II. Constantinus ile Licinius'un oğlu II. Licinius *caesar* ilan edilmişlerdir. I. Licinius'un, Hıristiyanları devlet görevlerinden ve ordudan uzaklaştırmaya başlaması üzerine barış dönemi kısa sürmüş, bu durumdan rahatsız olan I. Constantinus, I. Licinius'un kontrolü altındaki topraklara girmiştir[498]. I. Constantinus MS 324'te büyük bir ordu toplayarak I. Licinius'un üzerine yürümüş ve MS 3 Temmuz 324 yılında Hadrianopolis'te (Edirne), MS 18 Eylül 324'te Khrysopolis'te ve Hellespontos'ta yapılan savaşlarda I. Licinius'a karşı zaferler kazanmıştır[499]. Bunun üzerine I. Licinius Nicomedia'ya kaçmış, I. Constantinus'un Nicomedia'yı kuşatmasıyla da, teslim olmak zorunda kalmıştır[500]. Thessalonika'da (Selanik) gözaltında yaşamaya başlayan I. Licinius, MS 325 yılı baharında da, I. Constantinus tarafından idam ettirilmiştir[501].

I. Constantinus ile savaşan I. Licinius, söz sahibi olduğu darphanelerde I. Constantinus sikkeleri bastırmamış[502] ve kendisine sadık birliklere özellikle Nicomedia darphanesinde basılan sikkelerle ödeme yapmıştır. Parion kazılarında bulunan sikkelerin imparatorlara ve darphanelere göre dağılımında da bunun etkileri görülmektedir. I. Licinius'un katalogda yer alan 135 sikkesinin darphanelere göre dağılımına baktığımızda en çok örneğin hem imparatorluğun bu dönemde başkentliğini yapan hem de Parion Antik kentine yakın bir darphane olan Nicomedia basımı 52 sikke olması, bu durumun önemli göstergelerinden biridir. Bu darphaneyi yine bölgeye yakın darphaneler olan Kyzikos'un 32, Heraclea'nın ise 15 örnekle temsil edildiğini görmekteyiz. Diğer sikkelerin darphanelere göre dağılımına baktığımızda; Alexandria (1), Arles (2), Siscia (1), Thessalonika (10), Trier (1) örnekle temsil edilmektedir. 21 sikkenin ise kesim bölümü okunamayacak kadar düşük kondüsyonlu olduğundan, darphaneleri belirsizdir.

---

[498] Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 142-143.
[499] Averil Cameron, "The Reign of Constantine; A.D. 306 – 337", (Ed. Alan K. Bown, Peter Garnsey, Averil Cameron), *The Cambridge Ancient History: Volume XII The Crisis of Empire A.D. 193-337*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 90-107, 94.
[500] Eutropius, 168.
[501] Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 142-143.
[502] Patrick Bruun, *Studies in Constantinian Chronology, Numismatic Notes and Monographs, no. 146*, American Numismatic Society, New York 1961, 76.

I. Licinius sikkelerinin ön yüzünde, **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG, IMP LICINIVS AVG** lejandlarıyla defne çelenkli[503], miğferli ve şua taçlı üç farklı tipte ön yüz betimi görülmektedir. I. Licinius'un, katalogdaki sikkelerinin arka yüzünde 6 farklı tip görülmektedir. **IOVI CONSERVATORI, IOVI CONSERVATORI AVG, IOVI CONSERVATORI AVGG, IOVI CONSERVATORI AVGG NN** lejandı ile Iupiter tasviri en fazla betimlenen sikke tipidir. Bu sikkelerde Iupiter; ayakta, çıplak, sola, omuzunda Chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa ve yerde solda, kartal, ağzında çelenkle betimlenmiştir (**Lev. 5-16, Kat. No. 53, 55-64, 67-70, 72-102, 104-163, 169-172, 174-187**). I. Licinius sikkelerinin arka yüzünde görülen diğer tiplerse; **SOLI INVICTO COMITI** lejandı ile Sol (**Lev. 14, Kat. No. 167-168**), **GENIO AVGVSTI CMH** ve Roma halkının dehası anlamına gelen **GENIO - POP ROM** lejandları ile Genius (**Lev. 6, 14, Kat. No. 71, 166**), **PROVIDEN-TIAE AVGG** lejandı ile üç burçlu karargah kapısı (**Lev. 6, Kat. No. 65-66**), çelenk içerisinde dört satır halinde; **VOT / XX / MVLT / XXX** yazısıyla vota serisi (**Lev. 14, Kat. No. 164-165**), Roma senatosunun ve halkının en iyi başlangıcı anlamında **SPQR OPTIMO PRINCIPI** lejandı ve üzerinde soldan sağa sırasıyla el, lejyon kartalı ve çelenk olan üç standart (**Lev. 5, Kat. No. 54**) yer alan sikkeleri bulunmaktadır.

3.2.13.Galerius Valerius Maximinus II (Daia) MS 310-313

MS 270 yılında Illyricum'da doğan Maximinus Daia, Galerius'un yeğenidir onun sayesinde orduda hızlı bir şekilde yükselmiş ve askeri tribunus olmuştur. MS 305 yılında Diocletianus ve Maximianus'un tahtan feragat etmesinin ardından onların yerini alan Galerius ve Constantius Chlorus, kendilerine birer *caesar* atadıklarında, Galerius'un *caesar*'ı Maximinus Daia olmuştur[504]. Maximinus Daia da Hıristiyanlara karşı acımasızca davranmış ve MS 306 yılında yayımladığı emirname ile eyalet valilerinden herkesin pagan tanrılarına tapmasında ısrarcı olmalarını istemiş[505] ve eyalet

[503] I. Licinius'un defne çelenkli sikkelerini iki ana gruba ayırabiliriz. Birinci grup sikkelerinde I. Licinius defne çelenkli başı ile sağa dönük olarak veya defne çelenkli büstü ile giyimli ve zırhlı olarak betimlenmiştir. I. Licinius'un defne çelenkli ikinci grup sikkelerinde ise; imparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mapa sol elinde asa tutarken betimlenmiştir.

[504] Micheal Grant, *The Emperor Constantine*, Phoenix Giant, New York 1998, 21; Peter Brennan, Michael Turner, Nicholas L. Wright, *Faces of Power Imperial Portraiture on Roman Coins*, Nicholson Museum, Australia 2006, 61; Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 296.

[505] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 296.

valilerine, bölgeleri içindeki Hıristiyanların uzaklaştırılmaları emredilmiştir. Hıristiyanların tapınaklarını yeniden inşa etmeleri yasaklanmış, yasağa uymayanlar ölümle cezalandırılmış ve eğer tapınaklarını bir daha inşa ederlerse, topluca öldürmekle tehdit edilmişlerdir[506].

Maximinus Daia, MS 308'deki Carnuntum Kongresi'nde *augustus*'luğa yükseltilmeyi beklemiş[507] olmasına rağmen Galerius, Maxentius tarafından öldürülen Severus'un yerine Licinius'a *augustus* payesi vermiştir. MS 310 yılına geldiğimizde ise Maximinus Daia, askerleri tarafından *augustus* ilan edilmiş, MS 311'de Galerius'un ölümü üzerine de, resmi olarak Doğu'nun *augustus*'u olmuştur[508].

Maximinus Daia, *augustus* olduktan sonra ilk iş olarak Anadolu üzerinden boğazlara doğru ilerlemeye başlamış ve Anadolu'yu işgal etmiştir. Bu durumdan rahatsız olan I. Licinius, MS 313 yılında Trakya'da Hadrianopolis (Edirne) yakınlarında yapılan savaşta Maximinus Daia'ya karşı büyük bir zafer kazanmıştır[509]. Maximinus Daia köle kıyafeti altında gizlenerek Anadolu'nun güneyine kaçmış ve Tarsos'a vardığında gözlerini kaybetmiş, açlık ve yorgunluktan çökmüş bir halde MS 313 yazında yaşamını yitirmiştir[510].

Katalogda, İmparator II. Maximinus (Daia) ait 4 sikke bulunmaktadır (**Lev. 16, Kat. No. 188-191**). Bu sikkelerin ikisi Kyzikos darphanesi basımlıyken; birer sikke ise Heraclea ve Nicomedia darphanelerinde basılmıştır. II. Maximinus Daia'nın (MS 309-313), follis birimindeki sikkelerinin ön yüzünde, **IMP C GAL VAL MAXIMINVS P F AVG** lejandı ile imparatorun defne çelenkli başı, sağa dönük olarak betimlenmiştir. Sikkelerin arka yüzünde de, iki farklı tip yer almaktadır. MS 309-310 yılları arasında darp edilmiş sikkelerinin arka yüzünde; **GENIO IMP-ERATORIS** ve **GENIO AVGVSTI CMH** yazılarıyla Genius'un ayakta, çıplak, sola; omuzunda chlamys, başında modius; sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutan tasviri yer almaktadır (**Lev. 16, Kat. No. 188-190**). MS 312 yılı basımlı sikkesinin arka

[506] Erkan İznik, "Pagan Bir İmparatorluğun Hıristiyan Bir İmparatorluğa Dönüşümü: Geç Antikçağda Roma İmparatorluğu", *Doğu Batı Dergisi Romalılar I sayı 49*, Ankara 2009, 41-76, 57.
[507] Bunson, *Encyclopedia Of The Roman Empire, Facts on File*, 359.
[508] Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 42; Mehmet Fatih Yavuz, "İlkçağdan Ortaçağa İstanbul Kuşatmaları", *Toplumsal Tarih 197. Sayı*, İstanbul 2010, 56-62, 62.
[509] Potter, *The Roman Empire At Bay: AD 180-395*, 243.
[510] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 296-297.

yüzündeyse; **SOLI INVICTO** lejandıyla Sol'un, sağ elini havaya kaldırmış, sol elinde Serapis'in başını tutmakta olan betimi bulunmaktadır (**Lev. 16, Kat. No. 191**).

3.2.14. Flavius Valerius Constantinus I MS 307-337

MS 272 yılında Naissus'ta (Yukarı Moesia) doğmuştur[511]. I. Constantius Chlorus ve Helena'nın oğlu[512] olup tarihte "Büyük Constantin" olarak bilinmektedir. MS 23 Temmuz 306'da, Constantius Chlorus ölümünün ardından askerleri tarafından imparator ilan edilmiştir[513]. I. Licinius'u MS 324 yılında yenilgiye uğratarak, MS 337 Mayıs'ından ölümüne kadar geçen sürede Roma İmparatorluğu'nu tek başına yönetmiştir[514].

İmparator I. Constantinus Dönemi, Hıristiyanlığın yasallaştırılarak, bu dinin Roma dünyasında çok hızlı bir biçimde kök salmasını sağlaması ve Byzantion'un Roma İmparatorluğu'nun başkenti yapılarak modern tarihçilerin Bizans (Doğu Roma) diye adlandırdıkları dönemin de temelinin atılması açısından önem taşımaktadır[515]. I. Constantinus başlangıçta, Iulius Caesar gibi Troia'da bir başkent kurmaya karar vermiş; daha sonra bu kararından vazgeçerek Byzantion'u imparatorluğun başkenti yapmıştır[516]. Bu kararı vermesinde Byzantion'un boğaz içindeki konumu ve üç tarafının denizlerle çevrili olması etkili olmuştur[517]. MS 324 yılında I. Constantinus'un yeni başkentin kurulmasına karar vermesinin[518] ardından kenti kendi şehriymiş gibi büyük bir ihtişamla süslemiş ve Roma İmparatorluğu'nun başkenti olarak ilan etmiştir. Kentte forum, köprü,

---

[511] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 294; Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 141.
[512] A. H. M. Jones, *The Decline of the Ancient World*, Logmans Green and Co. Ltd., London 1966, 39.
[513] A. H. M. Jones, *The Decline of the Ancient World*, 39.
[514] Peter Brown, *The World Of Late Antiquity: AD 150-750*, Thames – Hudson, London 2006, 27; Averil Cameron, "The Reign of Constantine; A.D. 306 – 337", (Ed. Alan K. Bown, Peter Garnsey, Averil Cameron), *The Cambridge Ancient History: Volume XII The Crisis of Empire A.D. 193-337*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 90-107, 90.
[515] Turhan Kaçar, "Origo Constantini İmperatoris", *Tarih İncelemeri Dergisi Volume XX; Sayı I,* Ankara 2005, 135-155.
[516] Akşit, *Roma İmparatorluğu Tarihi,* 274.
[517] Timothy E. Gregory, *Bizans Tarihi*, (Çev. EsraErmert), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2008, 55-56.
[518] Vasiliev, 113.

tapınak, anıtlar ve çok sayıda kilise gibi birçok yapı inşa edilmiştir[519]. I. Constantinus yeni başkentte Roma sikkelerinin basılacağı bir darphane de kurmuştur[520]. MS 330 yılına geldiğimizde İmparator I. Constantinus, Byzantion şehrine kendi adını vererek Constantin'in şehri manasında "Constantinopolis" olarak değiştirmiştir[521]. I. Constantinus yeni başkenti kurarken kullanmak üzere, doğudaki pagan mabetlerini kapatarak hazinelerini almıştır[522]. Bununla birlikte kiliseye ve Hıristiyanlara karşı hoşgörülü davranmış ve bazilikal planlı kiliseler inşa ettirmiş[523] ve gladyatör oyunlarını yasaklamıştır[524]. Milvian köprüsü savaşı arifesinde rüyasında gökyüzünde bir haç görmesi ve bunun üzerine askerlerine İsa'nın monogramını kalkanlarına çizmelerini emredip savaşı kazanması sonrasında Hıristiyanlık dinini kabul etmiş olan I. Constantinus[525], kendisini bütün Hıristiyanların efendisi olarak adlandırmıştır[526]. Hıristiyanlığın serbest bırakılmasıyla Bizans (Doğu Roma) tarihi boyunca sonu gelmeyecek olan dini tartışmalar ve bu tartışmaların çözüme kavuşturulmaya çalışıldığı konsüller dönemi de İmparator Constantinus tarafından başlatılmış[527] olup; ilk kilise konseyi MS 325 yılında Nikaia'da (İznik) toplanmıştır[528].

I. Constantinus, senatörlerin ve dolayısıyla Roma'nın önemini yitirmekte olmasından duydukları endişeyi ortadan kaldırmış, Roma'da yaşamak ya da senato

---

[519] Guntram Koch, *Erken Hıristiyanlık Sanatı*, (Çev: Ayşe Aydın), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2007, 28-36; Jonathan Bardill, *Constantine, Divine Emperor of the Christian Golden Age*, Cambridge University Press, New York, 2012, 29-31.

[520] Tekin, "Geç Antik Çağ'ın En Büyük İmparatoru Büyük Constantinus", 66-67; Oğuz Tekin, *Tarih Boyunca İstanbul'da Sikke Darbı ve Sikkeler*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2012, 30.

[521] Işın Demirkent, Bizans, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi VI*, 1992, 230-244; Vecihi Enver Yaşarbaş, *Uygarlık Tarihi*, Bakanlar Matbaacılık, Erzurum 2002, 337; Ekrem Memiş, *Tarihi Coğrafyaya Giriş*, Ekin Yayınları, Bursa 2012, 10.

[522] Andreas Alföldi, "Konstantinopolis'in Kuruluşuna Dair Bazı Notlar", (Çev: Tolga Ersoy), *Tarih ve Uygarlık İstanbul Dergisi*, İstanbul 2012, 39-54, 48.

[523] John E. Stambaugh, *The Ancient Roman City*, The Johns Hopkins University Press, London 1988, 84-85; Mireille Corbier, Coinage: Society and Economy, (Ed. Alan K. Bown, Peter Garnsey, Averil Cameron), *The Cambridge Ancient History: Volume XII The Crisis of Empire A.D. 193-337*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 393-439, 410.

[524] Fik Meijer, *Gladyatörler Tarihin En Ölümcül Sporu*, (Çev: Doğa Günenç), Homer Yayınları, İstanbul 2008, 165.

[525] Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 43; R. Ross Holloway, Constantine and Rome, Yale University Press, London 2004, 3; Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 142.

[526] Josef Wiesehöfer, *Antik Pers Tarihi*, (Çev: Mehmet Ali İnci), Telos Yayıncılık, İstanbul 2003, 289.

[527] Yelda Olcay Uçkan, "Erken Bizans Dönemi", (Ed. Erol Altınsapan), *Ortaçağdan Günümüze Anadolu Uygarlıkları*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2013, 2-33, 3.

[528] Turhan Kaçar, *Geç Antikçağ'da Hıristiyanlık: Doğu'da İsa Doktrini'nin Siyasi ve Entelektüel Tarihi,* Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2009, 69-90; Deno J. Geanakoplos, "Bizans İmparatorluğu'nda Kilise ve Devlet: Sezaropapizm Sorununu Yeniden Düşünmek", (Çev: Mustafa Alican), *Tarih Okulu sayı IX*, 2011, 169-198, 182.

toplantılarına katılmak zorunda olmayanlara da senatör unvanını vererek onların sayısını arttırmıştır. Böylece senatörlük Roma kenti sakinlerine özgü bir statü olmaktan çıkmış ve imparatorluğun tüm kentlerinin seçkinlerine açık bir unvan haline getirilmiştir[529].

MS 22 Mayıs 337 tarihinde, Nicomedia'da ölen[530] I. Constantinus, ölümünden birkaç dakika önce kendisini piskopos Eusebius'a vaftiz ettirerek[531] Hıristiyan dinine geçmiş ve böylece bu dinin mensubu olarak ölen ilk Roma imparatoru olmuştur[532]. I. Constantinus'un ölümünden sonra Eusebius, imparatorun yaşamını kaleme almıştır[533].

I. Constantinus (MS 306-337) Dönemi'nde sikke sisteminde de önemli değişiklikler olmuştur. MS 309'da *solidus* adı verilen ve 72 libra değerindeki yeni bir altın sikkeyi tedavüle sokmuştur[534]. Kısa bir süre içerisinde imparatorluğun her tarafında basılan bu altın sikke *aureus*'la birlikte imparatorluğun iki önemli altın sikkesi olmuş ve *solidus* Bizans (Doğu Roma) Dönemi'nde de basılmaya devam etmiştir[535].

I. Constantinus'un katalogda yer alan 74 sikkesinin darphanelere göre dağılımına baktığımızda Parion Antik kentine yakın darphaneler olan Nicomedia, Kyzikos ve Heraclea'ya ait basımların sayıca fazla olduğunu görmekteyiz. Sikkelerin darphanelere göre dağılımına baktığımızda; Alexandria (1), Antiochia (1), Constantinopolis (5), Heraclea (8), Kyzikos (11), Nicomedia (13), Roma (1), Siscia (7), Thessalonika (5), Ticinium (3) örnekle temsil edilmektedir. 19 sikkenin ise kesim bölümü okunamayacak kadar düşük kondüsyonlu olduğundan darphaneleri belirsizdir. Burada dikkate değer bir konu I. Constantinus'un batı darphanelerinde temsil oranının diğer imparatorlara oranla yüksek olduğu görülürken; Nicomedia, Kyzikos ve Heraclea

---

[529] Averil Cameron, *The Later Roman Empire*, Harvard University Press, London 1993, 8.
[530] Theophones, *The Chronicle of Theophanes Confessor: Byzantine and Near Eastern History, A.D. 284-813,* (translated by Cyril Mango and Roger Scott), Oxford University Press, 1997, 54; Gürhan Bahadır, Anadolu'da Bizans-Sasani Etkileşimi (IV. ve VII. Yüzyıllar), *Türkish Studies*, Volume 6/1, 2011, 707-726, 710.
[531] Christopher Bush Coleman, *Constantine the Great and Christianity; Three Phases: The historical, the Legendary, and the Spurious*, AMS Press, London 1968, 87.
[532] Sayar, "Geç Antik Devir", 247.
[533] Eusebius, *Life of Constantine*, (Çev: Averil Cameron and Stuart G. Hall), Oxford University Press, Oxford 1999, 9; Peter Heather, "Senators and Senates", (Ed. Averil Cameron, Peter Garnsey), *The Cambridge Ancient History: Volume XIII The Late Empire A.D. 337-425*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 184-210, 185-186.
[534] Baydur, *Roma Sikkeleri*, 98.
[535] Miller, 346.

gibi Parion'a yakın kentlerin temsil oranının düşük olduğu görülmektedir. Bunun nedeni imparatorluğun batısının hâkimi I. Constantinus ile I. Licinius arasındaki savaştır. Bu savaş döneminde I. Constantinus batıdan getirdiği orduların maaşlarını ve savaş sırasında yaptığı harcamaları batı darphanelerinden karşılamıştır. Bunun bir sonucu olarak I. Constantinus sikkelerinde Siscia ve Ticinium darplı örnekleri görmekteyiz.

I. Constantinus otuz yıl civarında süren imparatorluk dönemi boyunca çok farklı tipler de sikkeler basmış, yeni sikke tipleri de piyasaya sürmüştür. Bunun sonucu olarak katalogdaki sikkelerde birçok farklı tipte sikkesi ile karşılaşmaktayız. I. Constantinus MS 313-320 yılları arasında darp edilen erken dönem sikkelerinde defne çelengini kullanmaya devam etmiştir. Bununla birlikte, I. Constantinus'un defne çelenkli sikkeleri ön yüz tipine göre iki ana gruba ayrılmaktadır. Birinci grup sikkelerinde imparator, defne çelenkli başı ile sağa dönük olarak veya defne çelenkli büstü ile giyimli ve zırhlı olarak betimlenmiştir (**Lev. 16-21, Kat. No. 192, 194, 198-207, 214-217, 219-220, 226-229, 234-236, 241-248, 250**). İmparatorun, defne çelenkli ikinci grup sikkelerinde; imparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa tutarken betimlenmiştir (**Lev. 18-19, Kat. No. 208-210, 218**). Bu ilk dönem sikkelerinin arka yüzleri dönemin inançlarına uygun olarak, **IOVI CONSERVATORI**, **IOVI CONSERVATORI AVGG**, **IOVI CONSERVATORI AVGG NN** lejandlarıyla birlikte Iupiter, **SOLI INVICTO COMITI** lejandı ve Tanrı Sol tasviri yer almaktadır.

I. Constantinus, Maxentius'a karşı kazandığı zaferden sonra, Maximus (büyük) unvanını almıştı. Ticinium'da MS 318-319 yıllarında darp edilmiş sikkelerinde iki Victoria'nın tuttuğu **VOT / PR** yazılı kalkanla Maxentius'a karşı kazandığı zaferini kutlamıştır. Katalogdaki follis birimindeki sikkelerde bu tipin örneklerini görmek mümkündür. Sikkelerin ön yüzünde, **IMP CONSTANTINVS AVG**, **IMP CONSTANTINVS P F AVG** ve **IMP CONSTANTINVS MAX AVG** lejandlarıyla imparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola ve sağa dönük olarak, arka yüzünde; **VICTORIAE LAETAE PRINC PERP** lejandı ve iki Victoria, karşılıklı ayakta tasvir edilmiştir. Aralarındaki sunağın üzerinde, **VOT / PR** yazılı bir kalkan tutmaktadırlar (**Lev. 20, Kat. No. 230-233, 238-240**). MS 318-319 yılları arasında yalnızca Roma darphanesinde basılan sikkelerin arka yüzünde, imparatorun erdemi, cesareti anlamına gelen **VIRTVS AVGG** lejandıyla birlikte karargâh kapısı dört burçlu; yukarıda yıldız,

sağ ve sol boşlukta karşılıklı **P / R** harfleri bulunan sikkeler darp edilmiştir. Bu tipin I. Constantinus adına basılmış bir örneği de katalogdaki sikkeler arasında mevcuttur (**Lev. 19, Kat. No. 226**).

I. Constantinus'un, MS 321-324 arasında basılmış sikkelerinin ön yüzünde **CONSTANTINVS AVG** lejandıyla imparatorun sağa dönük defne çelenkli başı yer alırken, arka yüzünde; çelenk içerisinde iki satır halinde; **VOT / XX** ve çevresinde **DN CONSTANTINI MAX AVG** yazmaktadır (**Lev. 17, Kat. No. 203**). Bu tipte sikkeler MS 320-325 yılları arasında yalnızca batı darphanelerinde basılmış olan I. Constantinus Dönemi'nde basılmaya başlanan yeni tiplerden biridir.

MS 320-321 yılları arasında batı darphanelerinde I. Licinius, II. Licinius, I. Constantinus, Crispus ve II. Constantinus adına **VIRTVS EXERCIT S-F** lejandı ve ortada standart üzerinde **VOT / XX**, standartın her iki yanında birer esir bağlı olan sikkeler basılmıştır. Katalogda, I. Constantinus'un, bu tipte basılmış bir sikkesi bulunmaktadır. MS 320 yılına tarihlenen sikkesinin; ön yüzünde **CONSTA-NTINVS AVG** yazısı ve imparatorun miğferli ve zırhlı büstü, sağa dönük olarak betimlenmiştir (**Lev. 20, Kat. No. 237**).

I. Constantinus'un, MS 325-327 basımlı sikkelerinin ön yüzünde **CONSTANTINVS AVG** lejandıyla imparatorun defne çelenkli başı sağa dönük olarak betimlenirken sikkelerin arka yüzünde **PROVIDEN-TIAE AVGG** lejandı ve iki burçlu karargah kapısı yer almaktadır (**Lev. 19, Kat. No. 219-220**).

I. Constantinus'un, MS 328 darplı tek örnekle temsil edilen sikkesinin ön yüzünde **CONSTANTINVS MAX AVG** lejandıyla imparatorun sağa dönük defne çelenkli başı, arka yüzünde, **CONSTANTINI-ANA DAFNE** lejandı ve Victoria sütun üzerinde sola doğru otururken, ellerinde palmiye dalı ve defne çelengi ile sağa bakar vaziyette, önünde ganimetler ve esir ile betimlenmiştir (**Lev. 17, Kat. No. 194**).

I. Constantinus MS 325 yılında, tek başına *augustus* olması onuruna kutlamalar yapmış ve bu kutlamalar sırasında zaferi temsil eden değerli taşlarla süslü diademi takmıştır. Constantinus'un aynı yıl basılan sikkelerinde değerli taşlardan yapılmış diademli portreleri görülmeye başlanmış ve I. Constantinus'tan sonra gelen imparatorlar

tarafından da bu tür diademler sıklıkla kullanılmaya başlanmış ve zamanla defne çelenkli portrelerin yerini almıştır[536]. Üzerinde çiçek motifi olan yuvarlak desenli alna takılan bantlar ise rozet diadem olarak adlandırılmaktadır. Katalogdaki rozet diademli sikkelere baktığımızda ilk örneklerin, I. Constantinus'a (Büyük Konstantin MS 307-337) ait olduğunu görmekteyiz. İmparator bu sikkelerinde, **CONSTANTINVS MAX AVG** lejandıyla rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü ile sağa dönük olarak betimlenmiştir. I. Constantinus'un, sikkelerinde; ordunun başarısı anlamına gelen **GLORIA EXERCITIVS** lejandlı ve iki askerin miğferli, karşılıklı ayakta bir ellerinde mızrak, diğerinde kalkan tutarken, aralarında bir veya iki standart bulunan betimi görülmektedir. Bu tip sikkeler ilk kez I. Constantinus Dönemi'nde MS 330 yılında basılmaya başlanmıştır[537]. Bu sikkelerin arka yüzünde, iki askerle iki standart bulunanlar MS 330-335 yılları arasına, iki askerle bir standart bulunanları ise MS 335-341 yılları arasında hem doğu hem de batı darphanelerinde tedavüle çıkarılmışlardır (**Lev. 17, 19, 21, Kat. No. 193, 195, 221-223, 251-252**).

I. Constantinus Dönemi'nde, Roma ve Constantinopolis anısına birçok sikke ve madalyon basılmıştır. Katalogda da örneklerini gördüğümüz, Roma onuruna basılan MS 330-335 yıllarına tarihlenen sikkelerin ön yüzünde **VRBS ROMA** lejandıyla Roma'nın miğferli büstü, sola dönük olarak; arka yüzündeyse dişi kurt tarafından emzirilen Romus ve Romulus kardeşler betimlenmiştir (**Lev. 22-23, Kat. No. 263-265**). Katalogda Constantinopolis şehrinin kuruluşu anısına basılan sikkelerin iki farklı tipte örneği görülmektedir. MS 330-333 yılları arasına tarihlenen sikkelerin ön yüzünde **CONSTANTINOPOLI** lejandıyla Constantinopolis'in miğferli büstü, sola dönük olarak, arka yüzünde; Victoria, gemi pruvası üzerinde, ayakta, sola, sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutarken betimlenmiştir (**Lev. 22, Kat. No. 261-262**). Bir diğer örneğin ön yüzünde **POP ROMANVS** lejandıyla imparatorun defne çelenkli başı sola dönük olarak, başının arkasında bereket boynuzu ile betimlenirken; arka yüzde, çelenk içerisinde yıldız yer almaktadır (**Lev. 22, Kat. No. 260**).

[536] Ann M. Stout, "Jewelery as a Symbol of Status in the Roman Empire", (Ed. Judith Lynn Sebesta – Larissa Bonfante), *The World Of Roman Costume*, The University of Wisconsin Press, London 2011, 77-100, 88.
[537] RIC VII, 567.

I. Constantinus'un MS 337 yılının ölümünün ardından, Roma Senatosu tarafından tanrılaştırılmış ve adına sikkeler basılmıştır. I. Constantinus'un, ölümünden sonra anısına basılan *posthumus* tipindeki sikkelerin katalogda üç farklı örneği yer almaktadır. Bu sikkelerin tamamının ön yüzünde, imparatorun örtülü başının çevresinde **DV CONSTANTINVS PT AVGG** (Divus Constantinus Peter Augustorum = İmparatorların Babası Tanrılaştırılmış Constantinus) yazılıdır. MS 337-341 yılları arasında basılan birinci tipteki sikkelerinin arka yüzünde; imparator Quadriga içinde, sağa doğru ilerken, üstte tanrının eli yer almaktadır (**Lev. 17, 22, Kat. No. 196, 253-255**). MS 342 darplı *posthumus* sikkesinin arka yüzünde; **IVST VEN MEM** lejandı ve Aequitas'ın ayakta sola, sağ elinde terazi tutarken resmedilmiştir (**Lev. 18, Kat. No. 211**). MS 341-348 yılları arasında basılan üçüncü tip sikkelerinin arka yüzündeyse; şerefli anı anlamında **VN – MR** (Veneria Memoriae) lejandı ile imparator ayakta, örtülü olarak betimlenmiştir (**Lev. 17-19, 22, Kat. No. 197, 212-213, 224-225, 256-259**).

3.2.15. F. Valerius Constantinus Licinianus Licinius II MS 317-324

I. Licinius'un oğlu olan II. Licinius'a, MS 317 yılında, 5 yaşındayken *caesar* unvanı, verilmiştir[538]. I. Licinius'un MS 324 yılında I. Constantinus'la yaptığı savaşlar da yenilmesi üzerine Selanik'e sürgüne gönderilmiştir[539]. II. Licinius'un imparatorluk yönetiminde bir etkisi olmamasına rağmen babası I. Licinius tarafından çok sayıda sikkesi bastırılmıştır.

Kataloğumuzda, II. Licinius Dönemi'ne tarihlenen 44 sikkenin darphanelere göre dağılımına baktığımızda Parion Antik kentine yakın darphaneler olan Kyzikos'un 14, Nicomedia'nın 13 ve Heraclea'nın 9 örnekle temsil edildiğini görmekteyiz. Bu darphanelerin yanı sıra Siscia ve Thessalonika basımları birer örnekle temsil edilirken 6 sikkenin darphanesi okunamamaktadır. Parion kazılarında, II. Licinius'un imparatorluğu yönetemeyecek kadar küçük yaşta olmasına rağmen bu kadar fazla sayıda sikkesinin ele geçirilmesi, I. Licinius ile I. Constantinus arasındaki savaş döneminde babası tarafından oğlu ve kendi adına çok sayıda basılan sikkelerden

[538] Hobler, 823; Baydur, *Roma Sikkeleri*, 99.
[539] Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 42-43.

kaynaklanmaktadır. MS 321-324 tarihleri arasında basılan savaş dönemine tarihlenen sikkelerinin ön yüzünde; **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C** lejandıyla II. Licinius'un, miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutarken betimlenmiştir (**Lev. 23-26, Kat. No. 266-301, 304-309**). Bu sikkelerin arka yüzündeyse; **IOVI CONS-ERVATORI** lejandı ve Iupiter, betimi yer almaktadır (**Lev. 23-26, Kat. No. 266-301, 304-309**). I. Licinius ve oğlu II. Licinius'un MS 321-324 basımlı **IOVI CONS-ERVATORI** lejandlı ve Iupiter betimli sikkelerinin Parion'a yakın darphaneler olan Nicomedia, Kyzikos ve Heraclea'da basılmış çok sayıda örneği görülmektedir. Buna karşın katalogdaki sikkelerde, I. Constantinus'un ve oğullarının bu yıllarda söz konusu darphanelerde basılmış sikkesi çok azdır. Bunun nedeni olarak I. Licinius'un hâkim olduğu bölgelerdeki darphanelerde savaş döneminde Constantinus ve oğullarının sikkelerinin basımına izin vermemesi ileri sürülebilir.

Bu tipteki sikkelerin dışında II. Licinius'un katalogda iki sikke tipi daha birer örnekle temsil edilmektedir. MS 318-319 basımı Thessalonika basımı sikkesinin ön yüzünde; **LICINIVS IVN NOB CAES** lejandıyla imparatorun defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, sola dönük olarak betimlenirken, arka yüzündeyse çelenk içerisinde dört satır halinde; **VOT V / MVLT X / CAESS** yazısı bulunmaktadır (**Lev. 26, Kat. No. 303**). MS 319 Siscia basımlı tek örnekle temsil edilen sikkenin ön yüzündeyse; **LICINIVS IVN NOB C** lejandıyla II. Licinius'un sağa bakan defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzündeyse; sevindirici ebedi zaferlerin başlangıcı anlamına gelen **VICT LAETAE PRINC PERP** lejandıyla iki Victoria; karşılıklı ayakta, aralarındaki sunağın üzerinde **VOT / PR** yazılı bir kalkan tutarken betimlenmişlerdir (**Lev. 26, Kat. No. 302**).

3.2.16. Flavius Crispus MS 316-326 (Caesar)

Flavius Valerius Crispus, MS 316 yılında 17 yaşındayken *caesar* unvanını almış ve Germanlara karşı zafer kazanmıştır[540]. I. Constantinus ile I. Licinius arasında MS 324 yılında Hadrianopolis'te yapılan savaş sonunda I. Licinius ve ordusunun bir bölümü kaçmıştı. Babası I. Constantinus oğlu Crispus'a, onları takip etmesini emretmiş henüz

[540] Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 43; Bunson, *Encyclopedia Of The Roman Empire, Facts on File*, 158.

17 yaşında olmasına karşın iki yüz gemilik donanmanın başına geçirmiştir. I. Licinius'un donanmasını Hellespontos'ta (Çanakkale Boğazı) bozguna uğratmıştır[541]. Crispus'un bu zaferi, ordu içinde sayılıp sevilmesini sağlamıştır[542]. Babası I. Constantinus sebebi bilinmeyen bir nedenden dolayı MS 326 yılında Crispus ve karısı Fausta'nın öldürülmesini emretmiş bunun üzerine Crispus tutuklanarak Istria'daki Pula'ya sürgüne gönderilmiş ve idam edilmiştir[543].

Crispus'a ait 11 sikkenin darphanelerinin dağılımına baktığımızda; Arles (1), Heraclea (2), Kyzikos (4), Siscia (1) örnekler görülmektedir. Parion sikkelerinin darphanelerine göre genel dağılımına baktığımızda bu dönemde bölgeye yakın darphaneler olan Nicomedia, Kyzikos ve Heraclea'ya ait örneklerin sayıca fazla olduğunu görülmektedir. Crispus Dönemi'ne tarihlenen sikkelerde ise Kyzikos ve Heraclea'ya ait örnekler görülürken Nicomedia basımlı örneğin olmamasını I. Licinius'un kendi hâkimiyetinde olduğu bölgelerde başka imparatorlara sikke bastırmayışına bağlayabiliriz ki bu dönemde Nicomedia imparatorluğun başkenti ve I. Licinius'un yaşadığı şehirdir.

MS 318 yılında, Arles darphanesinde basılan sikkesinin ön yüzünde Crispus'un defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa dönük olarak **CRISPVS NOB CAES** yazısıyla, arka yüzünde **PRINCIPIA IVVENTVTIS** lejandı ile Mars'ın, ayakta, sola, miğferli, askeri elbiseli, sol omuzunda chlamys, sağ elinde yere dayalı kalkan, sol elinde mızrak tutan figürü yer almaktadır (**Lev. 26, Kat. No. 310**).

MS 320 yılında Siscia darphanesinde basılmış katalogda tek örneği bulunan sikkesinin ön yüzünde; **IVL CRISPVS NOB CAES** lejandıyla Crispus'un sağa bakan defne çelenkli büstü, arka yüzünde; **CAESARVM NOSTRORVM** lejandıyla çelenk içinde, üç satır halinde: **VOT / I.S / .V.** yazmaktadır (**Lev. 27, Kat. No. 317**).

MS 321-324 yılları arasına tarihlenen sikkelerin ön yüzünde; **D N FL IVL CRISPVS NOB CAES** lejandıyla Crispus'un sağa dönük defne çelenkli büstü, arka

[541] Baker, 359.
[542] Dikici, 52.
[543] Keleş, *Erzurum Arkeoloji Müzesi Roma Sikkeleri*, 20.

yüzündeyse **IOVI CONSERVATORI** lejandıyla Iupiter betimi yer almaktadır (**Lev. 26-27, Kat. No. 311-316, 318-319**).

Crispus'un, MS 324-330 yılları arasında darp edilmiş katalogdaki en geç tarihli sikkesinin ön yüzünde; **D N FL IVL CRISPVS NOB CAES** lejandıyla Crispus'un sola bakan defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzündeyse; **PROVIDENTIAE CAESS** lejandı ve iki burçlu karargah kapısı; yukarıda ise, yıldız bulunmaktadır (**Lev. 27, Kat. No. 320**).

3.2.17. Flavius Iulius Delmatius MS 335-337 (Caesar)

I. Constantinus'un yeğeni olan Delmatius MS 335 yılında I. Constantinus tarafından *caesar* yapılmış ve Thrakia, Makedonia ve Akhaia görevlendirilmiştir[544]. I. Constantinus, büyük çabalarla sağladığı imparatorluğun tek elden yönetimini MS 337 yılında ölürken bozmuş ve imparatorluğu II. Constantinus, Constans ve II. Constantius adlı üç oğlu ve Hannibalianus ve Delmatius adlı iki yeğeni arasında paylaştırmıştır[545]. I. Constantinus'un oğulları kendileri dışında hiç kimsenin yönetimini tanımayacaklarını ilan ederek MS 337 yılında Delmatius ve ailesini öldürtmüşlerdir[546].

Katalogda, Caesar Flavius Iulius Delmatius'a ait MS 336-337 yıllarına tarihlenen Heraclea basımlı tek sikke bulunmaktadır (**Lev. 27, Kat. No. 321**). Bu sikkenin ön yüzünde; **FL DELMATIVS NOB CAES** lejandıyla Delmatius'un, sağa bakan inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzündeyse; **GLORIA EXERCITIVS** lejandıyla aralarında bir standart bulunan iki asker karşılıklı ayakta betimlenmiştir.

3.2.18. Flavius Claudius Constantinus II MS 337-340 (MS 324-337 Caesar)

I. Constantinus (Büyük Constantin) ve Fausta'nın oğludur. MS 316 yılında Arles'de doğmuş ve doğumundan kısa bir süre sonra Sirmium'da *caesar* ilan

[544] Potter, "The Transformation of the Empire: 235-337 CE", 166.
[545] Özsait, *Anadolu Uygarlıkları*, 403; Yıldız, 5.
[546] Eutropius, 170; Scarre, 224.

edilmiştir[547]. I. Constantinus'un (Büyük Constantin) ölümünden sonra da kardeşleri II. Constantius ve Constans ile birlikte *augustus* unvanını almıştır.

MS 338 yılında üç *augustus* imparatorluk topraklarının yönetimini kendi aralarında paylaşmışlardır[548]. II. Constantinus'a; Gallia, Britannia ve İspanya'nın yönetimi verilmiştir. MS 340 yılında II. Constantinus'un egemenlik alanını genişletmek düşüncesiyle Constans'ın yönetimindeki İtalya'ya girmiş ve aralarında Aquileia'da çıkan savaş sonucunda II. Constantinus ordusu ile birlikte bozguna uğratılarak öldürülmüştür[549].

II. Constantinus'un katalogda yer alan 11 sikkesinin darphanelere göre dağılımına baktığımızda; Constantinopolis (1), Heraclea (1), Kyzikos (2), Nicomedia (3), Siscia (1), Thessalonika (2) örnekle temsil edilmektedir. 1 sikkenin ise kesim bölümünün düşük kondüsyonu nedeniyle darphanesi okunamamıştır.

II. Constantinus'un, MS 317-318 darplı sikkesinin ön yüzünde **CONSTANTINVS IVN NOB CAES** lejandıyla imparatorun defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa bakar vaziyette, arka yüzünde; **CLARITAS REIPVB** lejandı ile Tanrı Sol betimlenmiştir (**Lev. 28, Kat. No. 332**).

MS 318-319 basımlı sikkesinin ön yüzünde **CONSTANTINVS IVN NOB C** lejandıyla imparatorun sağa bakan defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzünde; çelenk içerisinde: **VOT V / MVLT X / CAESS** yazmaktadır (**Lev. 28, Kat. No. 330**).

II. Constantinus'un, MS 320 yılına tarihlenen Siscia darphanesinde basılmış vota tipindeki bir diğer sikke tipinin ön yüzünde **CONSTANTINVS IVN NOB CAES** lejandıyla imparatorun sağa bakan defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzündeyse çelenk içerisinde, üç satır halinde; **VOT / I.S / .V.** ve çevresinde **CAESARVM NOSTRORVM** yazısı bulunmaktadır. Bu tipte sikkeler MS 320-321 yılları arasında Arles, Lyon ve Siscia darphanelerinde basılmışlardır (**Lev. 28, Kat. No. 329**).

---

[547] Hobler, 835.
[548] Akşit, *Roma İmparatorluğu Tarihi*, 299; Mehmet Özsait, *Anadolu Uygarlıkları*, Görsel Yayınları, İstanbul 1982, 403; Sevcan Yıldız, *Bizans Tarihi, Kültürü, Sanatı ve Anadolu'daki İzleri*, Detay Yayıncılık, Ankara 2009, 5.
[549] Eutropius, 170; Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 298.

II. Constantinus'un, MS 321-324 tarihli sikkelerinde; **DN FL CL CONSTANTINVS NOB C** lejandıyla imparatorun sağa bakan defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzündeyse de aynı arka yüz **IOVI CONSERVATORI** ve Iupiter betimi görülmektedir (**Lev. 27-28, Kat. No. 323-327**).

II. Constantinus'un, katalogda görülen son sikke tipinin ön yüzünde imparatorun inci veya rozet diademli büstü sağa dönük olarak, *caesar'*lığı döneminde MS 330-337 yılları arasındaki basılmış sikkelerde **CONSTANTINVS IVN NOB C** ve *augustus'*luğu döneminde MS 337-340 yılları arasında darp edilen sikkelerinde de **CONSTANTINVS P F AVG** lejandı yer almaktadır. Sikkelerin arka yüzündeyse; **GLORIA EXERCITIVS** lejandlı ve iki askerin miğferli, karşılıklı ayakta bir ellerinde mızrak, diğerinde kalkan tutarken, aralarında bir veya iki standart bulunan betimi görülmektedir (**Lev. 27-28, Kat. No. 322, 328, 331**).

3.2.19. Flavius Iulius Constans MS 337-350

MS 323 yılında doğan Büyük Constantinus'un küçük oğlu olan Constans'a, MS 333 yılında babası tarafından *caesar* unvanı verilmiştir[550]. Babasının ölümünden sonra MS 337 yılında da kardeşleriyle birlikte *augustus* unvanını almıştır. MS 338'de imparatorluk topraklarının yönetimini kardeşleri arasında paylaştıkları toplantıda[551]. Constans'a; İtalya, Illyricum, Trakya ve Kuzey Afrika'nın yönetimi verilmiştir[552].

II. Constantinus yönetimindeki alanları genişletmek düşüncesiyle MS 340'da Constans'ın egemenlik alanında bulunan İtalya'ya girmiş[553] ve aralarında çıkan savaşı Constans kazanmıştır. Böylece Constans, II. Constantinus'un payına düşen toprakların da (Britannia, Gallia ve İspanya) egemeni olmuştur. MS 341-342 yılında Frankları yenilgiye uğratmış; Tuna ve Ren Bölgeleri'nde düzeni sağlamıştır. MS 350'de Magnentius adlı bir subay isyan ederek Augustodunum'da kendisini *augustus* ilan

[550] Keleş, *Erzurum Arkeoloji Müzesi Roma Sikkeleri*, 20.
[551] Akşit, *Roma İmparatorluğu Tarihi*, 299.
[552] Michael Grant, *Roma'dan Bizans'a*, (Çev: Z. Zühre İlkgelen), Homer Kitabevi, İstanbul 2000, 144.
[553] David Hunt, "The Successors of Constantine", (Ed. Averil Cameron, Peter Garnsey), *The Cambridge Ancient History: Volume XIII The Late Empire A.D. 337-425*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 1-43, 6.

etmiş[554] ve Constans Gallia'nın güneyinde, İspanya sınırına yakın bir yerde Magnentius'un askerleri tarafından öldürülmüştür[555].

MS 346'da II. Constantius ve Constans, bronz madeni paralarda bir reform yapmışlar ve AE4 değeri yerine, AE2 modülünü kullanılmışlardır[556]. MS 348 yılından itibaren de follislerin yerine "Büyük Bakır" anlamında "Pecunia Maiorina" ve "Centenionalis" adı verilen yeni bakır sikkeleri tedavüle sokmuşlardır[557].

Katalogda Flavius Iulius Constans'a ait 22 sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerin 13 tanesi düşük kondüsyonlu olduklarından darphaneleri okunamamaktadır. Darphanesi okunan örneklerin dağılımına baktığımızda; Constantinopolis (2), Heraclea (1), Kyzikos (2), Nicomedia (2), Thessalonika (2) örnekle temsil edilmektedir.

I. Constans Dönemi'nin popüler sikke tipi **GLORIA EXERCITIVS** lejandlı ve karşılıklı ayakta aralarında bir veya iki standart bulunan iki asker betimli sikkelerdir[558]. MS 336-337 yıllarında *caesar* olduğu dönemde basılan bu arka yüz tipindeki sikkelerinin ön yüzünde; **FL I CONSTANS NOB CAES** lejandıyla imparatorun defne çelenkli, giyimli, zırhlı büstü, sola dönük olarak betimlenirken, MS 337-348 darp edilmiş *augustus*'luk dönemi sikkelerinin ön yüzünde; **D N CONSTANS P F AVG** yazılarıyla imparatorun sağa bakan inci ve rozet diademli, giyimli ve zırhlı başı görülmektedir (**Lev. 28-29, Kat. No. 334, 338, 342-345**).

MS 341-348 tarihleri arasında yalnızca doğu darphanelerinde basılmış sikkelerinin ön yüzünde; **D N CONSTANS P F AVG** yazılarıyla imparatorun sağa bakan inci ve rozet diademli, giyimli ve zırhlı başı ve büstü, arka yüzdeyse; çelenk içinde, dört satır halinde **VOT** / **XX** / **MVLT** / **XXX** yazısı bulunan vota tipinde sikkeler darp ettirmiştir (**Lev. 28-30, Kat. No. 333, 335-337, 339, 346-350**).

MS 345-347 yılları arasına tarihli sikkelerinin ön yüzünde; **D N CONSTANS P F AVG** yazılarıyla imparatorun sağa bakan inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, arka

[554] Hobler, 838.
[555] Eutropius, 170; Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 301.
[556] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 281.
[557] Atlan, *Grek Sikkeleri*, 29; Klawans –Bressett, 183.
[558] RIC VIII, 34.

yüzündeyse; imparatorun zaferlerinin propagandasını yapmak amacıyla, **VICT AVG** lejandı ve Victoria'nın sola doğru ilerleyen, elinde çelenk ile palmiye dalı tutan betimi dikkati çekmektedir (**Lev. 30, Kat. No. 351-352**).

MS 347-348 arasında basılan sikkelerinde; **CONSTANS P F AVG** ve **D N CONSTANS P F AVG** lejandlarıyla imparatorun sağa bakan rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzdeyse; **VICTORIAE DD AVGG Q NN** lejandı ve iki Victoria karşılıklı ayakta, yüzleri birbirine dönük, palmiye dalı ve çelenk tutarken betimlenmişlerdir (**Lev. 29-30, Kat. No. 340, 354**).

MS 348-351 yıllarına tarihli sikkesinin ön yüzünde, **D N CONSTANS P F AVG** yazılarıyla imparatorun sağa bakan rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzdeyse; **FEL TEMP REPARATIO** (Mutlu zamanların tekrar sağlanması) arka yüz lejandı ile imparatorun ayakta pruva üzerinde, sağ elinde labarum sol elinde anka kuşu, sağda yerde Victoria yer alan betimi yer almaktadır (**Lev. 29, Kat. No. 341**).

3.2.20. Flavius Iulius Constantius II MS 337-361

Büyük Constantinus ve Fausta'nın üç oğlundan ikincisi olan Flavius Iulius Constantius MS 317 yılında Sirmium'da doğmuştur[559]. MS 324'te *caesar* unvanı verilen II. Constantius MS 326'dan sonra çeşitli defalar *konsül*'lük de yapmış ve babalarının ölümünden sonra kardeşleriyle birlikte MS 337 yılında *augustus* unvanını almıştır. Üç kardeş MS 338 yılında yaptıkları toplantıyla imparatorluk topraklarının yönetimini paylaşmışlar ve II. Constantius'un payına Küçük Asya ve Mısır dâhil olmak üzere Doğu'nun yönetimi düşmüştür[560]. Kardeşlerinin ölümünden sonra kendisi doğuda Sasanilelerle savaşmakta olduğundan kuzeni Gallus'u *caesar* ilan ederek batıyı yönetmesi için Roma'ya göndermiştir. II. Constantius çok geçmeden kuzeni Gallus'u da öldürtmüştür[561].

[559] Keleş, *Erzurum Arkeoloji Müzesi Roma Sikkeleri*, 20.
[560] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 302.
[561] Keleş, *Erzurum Arkeoloji Müzesi Roma Sikkeleri*, 20.

II. Constantius'un, imparatorluğu Pers baskısı, taht kavgaları ve iç savaşlar ile geçmiştir. MS 355 yılında kuzeni Iulianus'u kendisine yardımcı olması düşüncesiyle c*aesar* ilan etmiştir[562]. MS 360'da kuzeni Iulianus'un askerler tarafından imparator ilan edilmesinden sonra onunla savaşmak için Tarsos'a vardığında birden bire ateşi aşırı bir şekilde yükselmiş ve çok geçmeden ölmüştür. Hiç erkek çocuğu olmamasından ve Constantinus sülalesinden geriye kalan tek kişi olduğundan öldüğü gün Iulianus'u varisi ilan etmek zorunda kalmıştır[563].

II. Constantius, MS 357 yılında gümüş *siliqualar*'ın ağırlığını 2.25 gr. olarak yeniden ayarlayarak tedavüle sokmuştur[564]. Sikkelerinde **GLORIA EXERCITVS** lejandı MS 330 yılından itibaren kullanılmaya başlanmıştır[565]. Hıristiyanlığı benimseyen imparatorun sikkelerinde de Hıristiyan sembolleri dikkati çekmektedir[566].

Katalogda II. Constantius Dönemi'ne tarihlenen 95 sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerin genelinin düşük kondüsyonlu olması nedeniyle 61 örneğin darphanesi okunamamaktadır. Darphanesi okunan örneklerin dağılımına baktığımızda; Antiochia (4), Alexandria (1), Constantinopolis (8), Heraclea (5), Kyzikos (11), Nicomedia (4), Thessalonika (1) örnekle temsil edilmektedir.

II. Constantius'un, MS 327-329 yılları arasına tarihlenen *caesar* olduğu dönemde basılan tek örnekle temsil edilen sikkesinin ön yüzünde; **FL IVL CONSTANTIVS NOB C** lejandıyla defne çelenkli, giyimli ve zırhlı, büstü, sola dönük olarak betimlenirken arka yüzünde; **PROVIDENTIAE CAESS** lejandı ve iki burçlu karargâh kapısı yer almaktadır (**Lev. 31, Kat. No. 368**).

II. Constantius Dönemi'nin popüler tipi olan ordunun başarısı anlamına gelen **GLORIA EXERCITIVS** lejandlı ve aralarında bir veya iki standart bulunan karşılıklı ayakta duran iki askerin betimlendiği sikkelerden yüksek oranda bastırdığı görülmektedir (**Lev. 30-31, 33, Kat. No. 356, 360-362, 389-394**). II. Constantius'un

[562] Meral Hakman, "Son Pagan İmparator Iulianus Apostata'nın Caesarea ile Düşmanca İlişkilerinin Sebepleri," *History Studies*, Vol. 5, Ocak 2013, 199-209, 201.
[563] Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, 137.
[564] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 336.
[565] Harold Mattingly ve Edward A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage. Vol VII, Constantine and Licinius*, London 1966, 567.
[566] Harold Mattingly, *A Guide To The Exhibition of Roman Coins in The British Museum,* London 1952, 46; İplikçioğlu, *EskiBatı Tarihi I Giriş, Kaynaklar, Bibliyografya*, 102.

caesar olduğu dönemde MS 333-335 yılları arasında basılan bu tipteki sikkelerinin ön yüzünde **FL IVL CONSTANTIVS NOB C** lejandıyla rozet diademli, sağa bakan giyimli ve zırhlı büstü yer alırken, *augustus* olduğu dönemde MS 337-341 yılları arasında basılan sikkelerinin ön yüzünde **CONSTANTIVS AVG, CONSTANTIVS P F AVG ve D N CONSTANTIVS P F AVG** yazılarıyla imparatorun inci veya rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa dönük olarak betimlenmiştir.

II. Constantius'un, MS 341-348 tarihleri arasında yalnızca doğu darphanelerinde basılmış sikkelerinin ön yüzünde **D N CONSTANTIVS P F AVG** lejandıyla imparatorun inci veya rozet diademli baş veya büstü, arka yüzündeyse; çelenk içinde, dört satır halinde **VOT** / **XX** / **MVLT** / **XXX** yazısı bulunmaktadır (**Lev. 30-34, Kat. No. 357, 369, 374-375, 395-403**).

I. Constans ve II. Constantius, MS 346-348 yıllarında billon darbında yenilik yapmışlardır. Follisin yerine, ağırlık ve saflıkları ayrı olan üç yeni birim kullanılmaya başlanmıştır. Bunların, antik çağdaki adları kesin olarak bilinmemektedir, ancak 5,2 gr. ağırlığındaki ve gümüş oranı % 2.5 olan en büyük birim, olasılıkla *maiorina* olarak adlandırılıyordu. İlk kez bu dönem sikkelerinin arka yüzünde **FEL**(icium) **TEMP**(orum) **REPERATIO** yazısı ile çeşitli tiplerde betimler sikkeler üzerinde yer verilmiştir[567]. **FEL TEMP REPARATIO** lejandlı sikkelerin katalogda en fazla temsil edildiği düşen atlı tipi sikkelerdir[568]. Bu sikkeler ufak boyutlu ve dönemin bozulan ekonomisiyle bağlantılı olarak alçak kabartmalı olarak darbedilmişlerdir. Çok düşük kondüsyonlu olarak elimize geçen sikkeleri alt tiplere ayırmak mümkün olmamakla birlikte birçoğunun da darphanesi okunamamaktadır. Bu tipteki sikkelerin ön yüzünde; **D N CONSTANTIVS P F AVG** lejandıyla imparatorun inci ve rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa dönük olarak, arka yüzündeyse; **FEL TEMP REPARATIO** lejandı ile Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplarken betimlenmiştir. (**Lev. 30-37, Kat. No. 355, 358-359, 363-367, 370-372, 377-381, 384-387, 404-437**). II. Constantius Dönemi'nde, basılan **FEL TEMP REPARATIO** lejandlı sikkelerin bir başka tipinde yeniden doğuşu simgeleyen globus üzerinde anka kuşu (phoenix) betimi

[567] Grant, *Roman History From Coins: Some uses of the Imperial Coinage to the Historian*, 68-69; Baydur, *Roma Sikkeleri*, 104.
[568] RIC VIII, 36-37.

yer almaktadır[569]. Katalogda, tek örnekle temsil edilen MS 348-350 yılları arasına tarihlenen sikkesinin ön yüzündeyse **D N CONSTANTIVS P F AVG** lejandıyla imparatorun inci ve diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa dönük olarak betimlenmiştir (**Lev. 32, Kat. No. 376**).

II. Constantius, MS 354 yılında gelindiğinde yeni bir kararname çıkarmış ve eski billon sikkeleri piyasadan toplatarak, içinde gümüş oranı % 0,5'in altında olan ağırlığı 2,5 gr ile 2,2 gr. arasında sikkeler darp ettirmiştir. 1,9 gr. ağırlığındaki billon birimlerde, imparatoru globus (dünyayı simgeleyen küre) ve mızrak ile betimleyen ve çevresinde **SPES REIPVBLICE** yazılı bu sikkeler tüm doğu darphanelerinde dolaşımda olmuştur. Katalogda II. Constantius'un, MS 355-361 arasına tarihlenen sikkelerinin arka yüzündeyse, **SPES REIPVBLICE** lejandıyla imparator, miğferli olarak ayakta, sağ elinde globus, sol elinde mızrak tutarken betimlenmiştir (**Lev. 32-33, 37-38, Kat. No. 382-383, 388, 438-448**). Bu sikkelerin ön yüzündeyse; **D N CONSTAN-TIVS P F AVG** lejandıyla imparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa dönük olarak betimlenmiştir.

3.2.21.Flavius Claudius Constantius (Gallus) MS 351-354 (Caesar)

I. Constantinus'un yeğeni olan Flavius Claudius Constantius Gallus, MS 351 yılında kuzeni II. Constantius tarafından *caesar* yapılmıştır[570]. II. Constantius, Gallus'u *caesar* rütbesini vermesinin ardından kendini imparator ilan eden Magnentius'un üzerine yollamıştır[571]. Constantius Gallus, Magnentius'u MS 351 yılında Pannonia'daki Mursa yakınlarında yenmiş[572] ve Magnentius kaçarak Lugdunum'a (Lyon) sığınmış yakalanacağını anlayınca da kendini öldürmüştür[573].

Suriye vilayetininin başkenti Antakya'da Constantius Gallus, acımasız karısı Constantia'nın da geniş ölçüde etkisiyleki, çok kötü bir yönetim yürütmekteydi. Yönetimi zalimce olan imparator MS 354 yılında II. Constantius tarafından İtalya'ya

[569] Abdy, "Tetrarchy And The House Of Constantine", 596.
[570] Matyszak – Berry, 265; Sayar, "Geç Antik Devir", 247.
[571] Hunt, "The Successors of Constantine", 27.
[572] Sayar,"Geç Antik Devir", 247.
[573] Eutropius, 172.

çağırılmış, yolda tutuklanarak, bugünkü Yugoslavya'nın kuzeybatısında Istria yarımadası ucundaki Pola'da öldürülmüştür[574].

Katalogda Constantius Gallus Dönemi'ne tarihlenen 10 sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerin kondüsyonlarının düşük olması nedeniyle 6 örneğin darphanesi okunamamaktadır. Darphanesi okunan örneklerin 3'ü Constantinopolis, 1'i ise Nicomedia darphanesi basımıdır. Caesar Constantius Gallus sikkelerinin ön yüzünde **D N FL CL CONSTANTIVS NOB CAES** lejandıyla diademsiz olarak betimlenmiştir. Katalogdaki sikkelerinin tamamının arka yüzündeyse; **FEL TEMP REPARATIO** lejandı ile Virtus, atından düşen süvariye mızrağını saplar vaziyette, sakalsız, şapka giymiş ve atın ensesinden tutar vaziyette betimlenmiştir (**Lev. 38-39, Kat. No. 450-459**).

3.2.22. Flavius Claudius Iulianus II MS 355-363

II. Constantius, Constantius Gallus'u öldürdükten sonra, güvenebileceği bir imparator yardımcısına gereksinim duymaya başlamıştır. Bu göreve atamak için Contantius Gallus'un kardeşi, herkes üzerinde olumlu etki bırakan, çok yetenekli ve erdemli bir genç olan Iulianus'a MS 355'te *caesar* unvanı vermiştir[575]. II. Constantius tarafından, German saldırılarına karşı mücadele etmesi için Gallia'ya gönderilmiş ve orada başarılı olmuştur; bu başarılar askerlerin ona daha çok güvenmelerini sağlamış ve Iulianus, MS 360'da Lutetia'da (Paris) *augustus* ilân edilmiştir. Bir yıl sonra, MS 361'de II. Constantius'un, Tarsos yakınındaki Mopsoukrenai'da ölmesi üzerine onun yerine Roma tahtına geçmiştir. Bundan böyle artık inancını gizleme gereği de duymamıştır. Hıristiyanlara karşı cephe alarak paganizmi yeniden canlandırmaya çalışması yüzünden *"Apostate"* (= Dönme) lakâbı ile ün yapmıştır[576]. MS 11 Aralık 361'de zafer alayı eşliğinde yeni başkent Constantinopolis'e gelen Iulianus, MS 362

[574] Umar, *Türkiye Halkının İlkçağ Tarihi II*, 271.
[575] Eutropius, 173; Umar, *Türkiye Halkının İlkçağ Tarihi II*, 271; Adrian Goldsworthy, *In The Name Of Rome: The Men Who Won The Roman Empire*, Phoenix, London 2003, 384.
[576] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 303; James J. O'Donnell, *The Ruin of the Roman Empire*, Harper Collins, London 2009, 152.

yılında Antiochia'ya geçmiş ve burada halkın sorunlarıyla ilgilenmiştir[577]. Buradan Sasanilerle savaşmak üzere aşağı Fırat bölgesine doğru yola çıkmış ancak MS 363 yılı 26 Haziran günü Sasanilerle Roma ordusu arasında meydana gelen bir çatışma sırasında aldığı bir yaranın etkisiyle komaya girmiş ve Tarsus'ta ölmüştür[578].

Iulianus, eski kültür ve geleneklerin, putperestliğin son temsilcisi olarak bilinmektedir. Kısa süren hükümdarlığında Hıristiyanları devlet yönetiminden uzaklaştırmış ve putperest tapınakları yeniden açmıştır. Iulianus'un ölümünden sonra mezhep çatışmaları sürmeye devam etmiştir[579]. Iulianus'un ölümüyle I. Constantinus ile başlayan Constantinus sülalesi de son bulmuştur[580]. Roma İmparatorluğu'nun başında on sekiz ay kadar kalan Flavius Claudius Iulianus, kısacık saltanatına sığdırdığı savaşları, dini reformları yanında, sofist filozof olarak felsefe tarihine kazandırdığı eserleriyle de anılmaktadır[581]. Iulianus, aynı zamanda yüzyıllar boyunca varlığını yayılarak sürdürmüş olan pagan inancın son temsilcisi olmuştur[582].

Katalogda II. Iulianus Dönemi'ne tarihlenen 16 sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerden 8 örneğin düşük kondüsyon nedeniyle darphanesi okunamamaktadır. Darphanesi okunan örneklerin 5'i Constantinopolis, 3'ü ise Kyzikos darphanesi basımıdır.

II. Iulianus'un, MS 355-361 yılları arasında basılan sikkelerinin ön yüzünde, **D N CL IVLIANVS NOB CAES** lejandıyla *caesar*'ın, sağa bakan diademsiz, giyimli, zırhlı büstü, arka yüzünde; **FEL TEMP REPARATIO** lejandı ile Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplarken betimlenmiştir (**Lev. 39, Kat. No. 460-461, 468**).

II. Iulianus, MS 355-363 arasında tarihlenen sikkelerinin arka yüzünde, **SPES REIPVBLICE** lejandıyla askeri elbiseli ayakta, sağ elinde globus sol elinde mızrak tutar vaziyette betiminin yer aldığı sikkeler bastırmıştır. MS 355-361 yılları arasında

[577] David Hunt, "Julian", (Ed. Averil Cameron, Peter Garnsey), *The Cambridge Ancient History: Volume XIII The Late Empire A.D. 337-425*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 44-77, 67.
[578] Sayar, "Geç Antik Devir", 249; İplikçioğlu, *Eski Çağ Tarihinin Ana Hatları*, 93.
[579] Brown, *The World Of Late Antiquity: AD 150-750*, 91-92; Hasan Bahar, *Roma ve Bizans Tarihi*, Kömen Yayınları, Konya 2012, 115.
[580] Umar, *Türkiye Halkının İlkçağ Tarihi II*, 273; Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 145.
[581] Erendiz Özbayoğlu, "Iulianus Apostata'nın Ufuktaki Hıristiyanlıkla Sınavı", *Seleucia Ad Calycadnum I*, Olba Kazısı Yayınları, Ankara 2011, 11-18, 12.
[582] Howatson, 433; Hakman, 199.

caesar olarak bastırdığı sikkelerinin ön yüzünde; **D N FL CL IVLIANVS NOB CS** ve **D N IVLIAN VS NOB CAES** lejandlarıyla II. Iulianus'un diademsiz, giyimli ve zırhlı büstü, sağa dönük olarak betimlenmiştir (**Lev. 39-40, Kat. No. 465, 469-470**). MS 361-363 tarihlerinde *augustus* olduğu dönemde darp edilen sikkelerinin ön yüzünde, **FL CL IVLI-ANVS P F AVG** ve **D N FL CL IVLI ANVS P F AVG** yazılarıyla imparatorun sağa bakan, inci diademli, giyimli büstü, tasvir edilmiştir (**Lev. 39-40, Kat. No. 462, 466, 471**).

II. Iulianus'un, sikkelerinde çok betimlenen bir tipse Apis boğasıdır. Mısır'da bulunan bu kutsal boğa, devletin güvenliğini simgelemekteydi[583]. İmparatorun MS 361-363 basımlı tek bir sikke ile temsil edilen tipin; ön yüzünde; **D N FL CL IVLIANVS P F AVG** lejandıyla imparatorun rozet diademli büstü, arka yüzünde; **SECVRITAS REIPVB** lejandı Apis boğası ayakta, sağa, üstte iki yıldız yer almaktadır (**Lev. 39, Kat. No. 467**).

II. Iulianus (Apostate), MS 361-363 yılları arasına tarihlenen vota tipindeki sikkelerinin ön yüzünde; **D N FL CL IVLIANVS P F AVG** lejandıyla miğferli, sakallı büstü ile sola dönük olarak kalkan ve mızrak tutarken tasvir edilirken, arka yüzünde; çelenk içinde, dört satır halinde **VOT / XX / MVLT / XXX** yazısı bulunmaktadır (**Lev. 39-40, Kat. No. 463-464, 472-475**).

3.2.23. Flavius Valentinianus I MS 364-375

MS 321'de Pannonia'da doğan Valentinianus kendisini asker olarak yetiştirmiş ve II. Constantius zamanında Mezopotamya'da askeri *tribunus* olarak görev yapmıştır[584]. Iovianus'un ölümünün ardından yaşanan kısa bir kararsızlık döneminden sonra da ordu tarafından Nikaia'da imparator ilân edilmiştir[585]. Valentinianus, Batı'nın yönetimini üzerine alırken kardeşi Valens'e de ortak imparator olarak Doğu'da görev

[583] Angelo Geissen, "The Coinage Of Roman Egypt", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 561-583, 565.
[584] Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 145; Keleş, *Erzurum Arkeoloji Müzesi Roma Sikkeleri*, 21.
[585] Theodor Mommsen, *A History of Rome Under the Emperors*, Routledge, London 2005, 408.

vermiştir[586]. Valentinianus Batı'nın *augustusu* olarak Mediolanum'da ikamet ederken, Valens başkent *Constantinopolis*'te ikamet etmiştir. Prokopius, MS 365 yılında ayaklanmış kendisini imparator ilân ederek Trakya ve Bithynia'yı işgal etmiştir fakat bu ayaklanma çok uzun sürmemiş bir süre sonra askerleri tarafından terk edilen Prokopius yine onlar tarafından öldürülmüştür[587]. Valentinianus MS 365 ile MS 375 yılları arasındaki dönemde Ren nehri sınırlarına saldıran Frank ve Alaman kabilelerinin saldırılarını başarıyla geri püskürtmüştür[588].

Valentinianus imparatorluğu döneminde Hıristiyan olmasına rağmen çok tanrılı dinlere tapanların törenlerine saygı göstermiş ve hiçbir kültü yasaklamamıştır[589]. MS 375 yılında Quadi elçileriyle yaptığı görüşmede bir anda öfkeye kapılmış ve sonrasında da felç geçirerek Brigetio'da ölmüştür[590]. İmparator ölmeden önce 16 yaşındaki oğlu Gratianus'u yerine geçmek üzere *augustus* ilan etmiştir. Valentinianus çoğunlukla merhametsiz, ödün vermeyen bir yönetim şekline sahip olup yetkisine meydan okunmasına karşı hoşgörüsüz davranmıştır. Bununla birlikte iyi bir asker olan Valentinianus, Britanya ve Afrika'daki isyanları bastırırken, aynı zamanda da kuzey sınırları boyunca başarıyla savaşmıştır. Arkeolojik kanıtlar, Ren ve Tuna Nehirleri boyunca, sistematik bir biçimde inşa edilen kalelerin ve sınırlardan iç bölgelere ulaşan ana yolların yapımını üstlendiğini göstermektedir. Muhtemelen bu sayede, imparatorluğun sınırları son kez etkili bir şekilde bu dönemde savunulmuştur[591].

I. Valentinianus'un katalogda yer alan 13 sikkesinin darphanelere göre dağılımına baktığımızda; Constantinopolis (1), Kyzikos (2), Nicomedia (1), Siscia (1), örnekle temsil edilmektedir. 8 sikkenin ise kesim bölümü düşük kondüsyonlu olduğundan darphanesi okunamamıştır.

---

[586] Umar, *Türkiye Halkının İlkçağ Tarihi II*, 275; Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 43; Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 145.
[587] Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 145; Matyszak – Berry, 269.
[588] Kuiper, 184; Sayar, "Geç Antik Devir", 250.
[589] Sayar, "Geç Antik Devir", 250.
[590] Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, 143-144; John Curran, "From Jovian to Theodosius", (Ed. Averil Cameron, Peter Garnsey), *The Cambridge Ancient History: Volume XIII The Late Empire A.D. 337-425*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 78-110, 86.
[591] Charles Freeman, *Mısır, Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları*, (Çev. Suat Kemal Angı), Dost Yayınevi, Ankara 2005, 584.

I. Valentinianus'un, MS 364-367 yılları arasında basılan sikkelerin ön yüzünde; **D N VALENTINIANVS P F AVG** lejandıyla imparatorun sağa dönük inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzündeyse, devleti düzenleyen onaran anlamında **RESTITVTOR REIP** lejandı ile imparatorun cepheden, ayakta sola, başı sağa; bir elinde standart, diğer elinde Victoria tutar vaziyette tasviri yer almaktadır (**Lev. 40, Kat. No. 476-477**). Katalogda bu tipteki sikkelerin dışında I. Valentinianus'un imparatorluğu boyunca (MS 364-375) basılmış iki sikke tipi daha yer almaktadır. Bu sikke tipinin ilkinin ön yüzünde; **D N VALENTINIANVS P F AVG** lejandıyla imparatorun sağa dönük inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzündeyse; **SECVRITAS REIPVBLICAE** lejandı ve Victoria sola, elinde çelenk ve palmiye dalı tutar vaziyette, sağda ve solda haç ile betimlenmiştir (**Lev. 40-41, Kat. No. 478, 485-488**). Diğer sikke tipinin ön yüzünde; **D N VALENTINIANVS P F AVG** lejandıyla imparatorun sağa dönük inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzündeyse; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve imparatorun ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürükleyen betimi yer almaktadır (**Lev. 40-41, Kat. No. 479-484**).

3.2.24. Flavius Valens MS 364-378

I. Valentinianus'un kardeşi olan Valens, Doğu eyaletlerinin kontrolünü sağlamıştır[592]. Valens'in doğudaki hakimiyeti döneminde birçok bölgede Hıristiyanlar ile paganlar arasında büyük çatışmalar yaşanmıştır[593].

MS 355/356 yılında Kilikyalı komutan Prokopius, İmparator Valens'in Antiochia'ya gitmek üzere şehirden ayrıldığını fırsat bilip isyan hazırlıklarına girişmiştir. Prokopius, insanların Valens'ten memnun olmadığını ve özellikle imparatorun kayınpederi lejyon komutan Petronius'un zulümleri yüzünden çileden çıktıklarını bildiğinden önce Trakya'yı ele geçirmiş daha sonra Valens'in Kalkhedon, Nikaia, Kyzikos üzerindeki kuşatmasını kaldırmış ve Bithynia'yı işgal etmiştir. Bununla

[592] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 346; Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 43.
[593] Sayar, "Geç Antik Devir", 250.

birlikte Phrygia ve Lykia'da da taraftar kazanmıştır ancak Phrygia'daki savaşta Valens tarafından yenildikten sonra askerleri tarafından öldürülmüştür[594].

Valens imparatorluğu döneminde önce Trakya'da Gothlar'a karşı, daha sonra da Doğu'da Sasanilere karşı savaşmıştır. Antiochia'da iken paganistlere zalimce davranan imparator, Gothlar'ın yeni ve büyük çaplı saldırıları üzerine Batı'ya geri çağrılmıştır[595]. MS 378 yılında Hunlardan kaçan çok sayıda Vizigot, Tuna'yı geçip Kuzey Bulgaristan'a yerleşmişler ve burada isyan ederek Roma İmparatorluğu'na saldırmaya başlamışlardır. Büyük bir tehlikenin doğduğunu fark eden Valens, önce Perslerle ateşkes imzalamış daha sonra da Gratianus'a haber göndererek batı ordusuyla birlikte kendisine katılmasını istemiştir. Gratianus'un, ordusuyla MS 378 ilkbaharında yola çıktığını öğrenen Valens, Gothlar'ın üzerine yürümüş ve Edirne'nin kuzeyinde çıkan ilk çatışmada galip gelmiştir. Edirne'ye varınca Gratianus'un habercisi ona ulaşıp Valens'ten, önden gönderdiği birlikler gelene kadar beklemesini istemiştir[596]. Buna rağmen Valens karşısındaki birliklerin sayıca az olduğunu ve kesinlikle savaştan zaferle ayrılacağını düşündüğünden ve bu zaferi Gratianus'la paylaşmak istemediğinden saldırıya geçmiştir[597]. Hadrianopolis (Edirne) yakınındaki savaşta Valens ağır bir yenilgiye uğramıştır[598]. İmparator Valens de savaşta birlikleri komuta ederken, onları teşvik amacıyla ön saflara doğru ilerlediği sırada karşıdan atılan okun boğazına saplanması sonucu ölmüştür[599]. Valens, Traianus Decius'tan sonra savaş alanında düşman tarafından öldürülen ikinci Roma imparatoru olarak tarihe geçmiştir[600].

Valens'in katalogda yer alan 50 sikkesinin darphanelere göre dağılımına baktığımızda; Antiochia (3), Constantinopolis (3), Heraclea (3), Kyzikos (3), Nicomedia (2), Roma (2), Thessalonika (3), Trier (1), örnekle temsil edilmektedir. 30 sikkenin ise kesim bölümü düşük kondüsyonlu olduğundan darphanesi okunamamıştır.

---

[594] Ergin, 105.
[595] Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 146.
[596] Curran, 99.
[597] Stephen Willams – Gerard Friell, *Theodosius The Empire At Bay*, B.T. Batsford Ltd, London 1994, 18-19.
[598] Treadgold, *Byzantium and Its Army: 284-1081*, 13; Mommsen, 285; İplikçioğlu, *Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları*, 97; Bahar, 116.
[599] Ostrogorsky, 49.
[600] Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 146.

Valens'in, MS 364-367 yılları arasına tarihlenen sikkelerinin ön yüzünde; **D N VALENS P F AVG** lejandıyla imparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa, arka yüzünde; Valens'in ayakta, sağ elini standarta dayamış, sol elinde globus üzerinde Victoria tutan betimi yer almaktadır. Bu tipteki iki sikkesinin biri **RESTITVTOR REIP** diğeri ise **RESTITVTOR REIPVBLICAE** arka yüz lejandına sahiptir (**Lev. 43, Kat. No. 509-510**).

Valens'in katalogda MS 366-375 yılları arasına tarihlenen iki tip sikkesi vardır. Bunlardan ilkinin ön yüzünde; **D N VALENS P F AVG** lejandıyla imparatorun inci veya rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa, arka yüzünde; **SECVRITAS REIPVBLICAE** lejandı ve Victoria'nın sola doğru ilerler vaziyette, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutan betimi yer almaktadır (**Lev. 41-45, Kat. No. 489, 494, 498-501, 504, 508, 525-538**). Diğer tipin ön yüzünde de; **D N VALENS P F AVG** lejandıyla imparatorun inci veya rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa bakar vaziyette, arka yüzündeyse; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ile imparatorun ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürükleyen betimi yer almaktadır (**Lev. 41-44, Kat. No. 490-493, 495-497, 502-503, 505-507, 511-524**).

3.2.25. Flavius Gratianus MS 367-383

I. Valentinianus'un oğlu olan Gratianus MS 359'da Sirmium'da (Mitrovica) doğmuştur. Çocuk yaştayken babası tarafından *augustus* unvanı verilmiş, babasının MS 375'teki ölümünden sonra Batı'nın yönetimini üstlenmiştir[601]. Amcası İmparator Valens'in MS 378 yılında Hadrianopolis (Edirne) yakınlarında Vizigotlarla yaptığı savaşta ona yardıma geleceğine söz vermesine rağmen, yardıma gidememiş ve Valens, Vizigotlar tarafından öldürülmüştür. Gratianus amcası Valens'in savaşta ölümü üzerine yerine Theodosius'u Doğu'nun *augustus'*u olarak atamış; kendisi de Batı'nın yönetimine devam etmiştir. MS 383'te Britannia'da Magnus Maximus isyan ederek kendisini imparator ilan etmiştir. Bunun üzerine Gratianus isyanı bastırmak için

[601] Keleş, *Erzurum Arkeoloji Müzesi Roma Sikkeleri*, 21.

harekete geçmiş ancak askerleri savaşmak istemeyerek onu savaş meydanında yalnız bırakmışlardır. Gratianus bunun üzerine Lugdunum'a (Lyon) kaçmış fakat orada yakalanarak öldürülmüştür[602].

Gratianus'un katalogda yer alan 6 sikkesinin darphanelere göre dağılımına baktığımızda; Constantinopolis (1), Kyzikos (1), Thessalonika (1) örnekle temsil edilmektedir. 3 sikkenin ise kesim bölümü düşük kondüsyonlu olduğundan darphanesi okunamamıştır.

Gratianus'un, MS 367-383 tarihleri arasına verilen sikkelerinin ön yüzünde; **D N GRATIA - NVS P F AVG** lejandıyla imparatorun sağa bakan inci diademli, giyimli büstü, arka yüzündeyse; çelenk içinde, dört satır halinde **VOT / XX / MVLT / XXX** yazısı bulunmaktadır (**Lev. 46, Kat. No. 542**). Gratianus'un, MS 378-383 tarihleri arasında basılan sikkelerinin ön yüzünde; **D N GRATIA - NVS P F AVG** lejandıyla imparatorun sağa bakan rozet diademli, giyimli büstü, arka yüzündeyse; Roma miğferli, tahta cepheden oturmakta, başı sola dönük, sağ elinde globus, sol elinde mızrak tutan, sağ bacağı çıplak olarak tasvir edilmiş betimi yer almaktadır (**Lev. 45-46, Kat. No. 539-541, 543-544**). Bu sikkelerin 4 örneği **CONCORDIA AVGGG**, 1 örneği ise **VIRTVS ROMANORVM** arka yüz lejandına sahiptir.

3.2.26. Flavius Valentinianus II MS 375-392

I. Valentinianus'un oğlu olan II. Valentinianus MS 371'de Pannonia'da doğmuştur[603]. MS 375 yılında babası öldüğünde kardeşi Gratianus, Batı'nın İmparatoru olarak ilân edilmiş II. Valentinianus'a da kardeşi tarafından bir süre Batı İmparatorluğu'nun yönetimi bırakılmıştır[604]. MS 387 yılında kendini imparator ilan eden Magnus Maximus'un, İtalya'yı istila etmeye başlaması üzerine İtalya'dan kaçmış fakat Theodosius'un yardıma gelerek Magnus Maximus'un ordusunu yenmesi ve

[602] Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 146.
[603] Hobler, 847.
[604] Melih Arslan, "Taburabat Definesi Roma Dönemi Sikkeleri", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1987 Yıllığı*, Ankara 1988, 156-168, 157.

Maximus'u öldürmesiyle tekrar kontrolü eline almıştır[605]. MS 15 Mart 392 yılında II. Valentinianus henüz yirmi bir yaşındayken Gallia'daki Vienne'de Arbogastes'in görevlendirdiği kişiler tarafından öldürülmüştür ve Arbogastes işlediği suçun izlerini yok etmek için, imparatoru bir iple asmış ve olayı intihar gibi göstermiştir[606]. II. Valentinianus'un, ölümüyle Valentinianus sülalesinin iktidarı da sona ermiştir[607].

II. Valentinianus'un katalogda yer alan 21 sikkesinin 10'unun darphanesi düşük kondüsyon nedeniyle okunamamaktadır. Darphaneleri okunan örneklerin dağılımına baktığımızda; Antiochia (2), Constantinopolis (3), Kyzikos (1), Nicomedia (1), Thessalonika (4) örnekle temsil edildiğini görmekteyiz.

II. Valentinianus'un, MS 378-383 yılları arasında basılmış 3 örnekle temsil edilen **D N VALENTINIANVS P F AVG** lejandıyla imparatorun sağa bakan inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, arka yüzünde; **CONCORDIA AVGGG** lejandı ve Roma'nın, miğferli, tahta oturan, cepheden, başı sola, sağ elinde küre, sol elinde asa tutan; sağ bacağı çıplak betimi yer almaktadır (**Lev. 46-47, Kat. No. 551, 556-557**). MS 378-383 yılları arasında darp edilen bir başka sikke tipinin ön yüzündeyse; **D N VALENTINIANVS P F AVG** lejandıyla imparatorun sağa dönük miğferli, giyimli büstü, arka yüzündeyse; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve imparatorun kadırga içerisinde ayakta, sola, baş sağa; sağ kolunu ileri uzatmış; arkasında dümende Victoria'nın, sol boşlukta da çelenk yer alan betimi bulunmaktadır (**Lev. 46, Kat. No. 547**).

MS 383-387'de basılan sikkelerinin ön yüzünde; **D N VALENTINIANVS P F AVG** yazısı ile imparatorun sağa bakan inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, arka yüzünde; **GLORIA REIPVBLICAE** lejandı ve iki burçlu karargah kapısı yer almaktadır (**Lev. 46-47, Kat. No. 552-555**). MS 383-388 tarihleri arasına verilen üç sikkesinin ön yüzünde; **D N VALENTINIANVS P F AVG** yazısı ile imparatorun sağa bakan inci diademli, giyimli, zırhlı büstü arka yüzünde; arka yüzünde çelenk içinde, dört satır halinde **VOT** / **X** / **MVLT** / **XX**, bir sikkesinin üzerinde de **VOT** / **XX** / **MVLT** / **XXX** yazısı bulunmaktadır (**Lev. 47-48, Kat. No. 562-565**). MS 383-388

[605] Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 147; Keleş, *Erzurum Arkeoloji Müzesi Roma Sikkeleri*, 21.
[606] Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, 149.
[607] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 339; Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 147.

yılları arasına tarihlenen tek örnekle temsil edilen sikkesinin ön yüzündeyse; **D N VALENTINIANVS P F AVG** yazısı ile imparatorun sağa bakan rozet diademli, giyimli, zırhlı büstü arka yüzünde; ordunun cesareti anlamına gelen **VIRTVS EXERCITI** lejandı ve imparatorun, ayakta, cepheden, baş sağa; sağ elinde standart, sol elinde globus tutan; sol ayağı ile de yerdeki esirin üzerine basan tasviri resmedilmiştir (**Lev. 46, Kat. No. 546**).

II. Valentinianus'un, MS 388-392 yılları arasında basılan 8 sikkesinin ön yüzünde; **D N VALENTINIANVS P F AVG** yazısı ile imparatorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü sağa dönük olarak yer alırken arka yüzünde, **SALVS REIPVBLICAE** lejandı ve sola doğru ilerler vaziyette, sağ elinde tropaeumu taşıyan, sol eliyle de esiri sürükleyen Victoria betimi yer almaktadır (**Lev. 46-47, Kat. No. 545, 548-550, 558-561**).

3.2.27. Flavius Theodosius I. MS 379-395

Hıristiyanlığı yüceltmeye çalışması ve koyu bir Hıristiyan olması nedeniyle "Büyük" lâkabıyla anılan I. Theodosius, MS 346'da İspanya'nın kuzeybatısında Cauca'da doğmuştur[608]. MS 374'te Moesia bölgesinin askeri komutanı olmuştur[609]. Valens'in Hadrianopolis'te öldürülmesinden sonra da Gratianus tarafından MS 19 Ocak 379 yılında *augustus* yapılarak imparatorluğun doğu yarısının yönetimi verilmiştir[610]. Theodosius tahta çıktığında *pontifex maximus* unvanını almayı reddederek daha önceki imparatorların uyduğu bir geleneği bozmuştur. Böylece kendisini daha ilk günden Hıristiyan olarak tanımlamış ve geleneksel çok tanrılı dinlere kesinlikle hoş görülü olmayacağını vurgulamak istemiştir[611].

İmparator Theodosius, tahta geçtiğinde ilk olarak Goth sorununu anlaşma yaparak çözüme kavuşturmuştur. Bu anlaşmaya göre; Ostrogotların Pannonia'ya, Vizigotların ise Trakya bölgesinin kuzeyine yerleşmelerine izin verilmiştir ayrıca Gothlar'a bulundukları yerlerde özerklik verilmiş, vergilerden muaf tutulmuşlar bunun

[608] Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 147.
[609] Keleş, *Erzurum Arkeoloji Müzesi Roma Sikkeleri*, 21.
[610] Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 43; Kuiper, 186.
[611] Sayar, "Geç Antik Devir", 251.

karşılığında da müttefik sıfatıyla devlete askeri yardımda bulunmayı taahhüt etmişlerdir. Böylece hem imparatorluğun Germen istila dalgası altında kalmasının önüne geçilmiş hem de Gothlar'ın birçoğu doğrudan imparatorun hizmetine alınmıştır. Bu sayede sayısı bir hayli azalmış olan imparatorluk ordusu Germenlerin katılımıyla oldukça güçlü hale gelmiş fakat ordu komutanları arasında Germenlerin sayısının gittikçe artmasıyla imparatorluk ordusu gittikçe Germenleşmeye başlamıştır[612].

Theodosius, Batı'da imparatorluğunu ilan eden komutan Maximus'u MS 388 yılında adını tarihe "Sava Savaşı" olarak geçen savaşta yenmiş ve Maximus'u öldürmüştür. Gothlar'ın yağma ve tahribatını önleyerek, imparatorluğun tümüne hüküm süren son imparator olma başarısını da göstermiştir. Aynı zamanda laikliği benimsemiş putperestliği yasaklamıştır onun döneminde tapınaklar millileştirilmiş ve sanat müzeleri haline gelmiştir[613]. MS 380'de Hıristiyan olan Theodosius, Hıristiyanlara sahip çıkmış ve MS 391 yılında pagan kültlerini yasaklayarak[614] Hıristiyanlığı devletin resmi dini yapmıştır[615].

Theodosius, MS 395 yılında ölümünden önce, imparatorluğu iki oğlu arasında bölüştürerek, Doğu ile Batı'nın bir daha bütünleşmemek üzere birbirinden ayrılma sürecini başlatan imparator olmuştur[616]. Theodosius, Arcadius'a doğunun, Honorius'a batının idaresini vermiştir[617]. Theodosius tahtı oğullarına bıraktığında Arcadius onsekiz, Honorius ise on yaşındaydı. Bu kardeşlerden ikisi de babalarının yeteneklerine sahip olmamakla birlikte imparatorluğun güçlü nüfusunu kullanarak saltanatlarını devam ettirebilmişlerdir[618].

I. Theodosius'un katalogda 39 sikkesi bulunmaktadır. 16 örneğin darphanesi düşük kondüsyon nedeniyle okunamamaktadır. Darphaneleri okunan örneklerin

---

[612] Ostrogorsky, 48.
[613] Reginald H. Barrow, *Romalılar*, İz Yayıncılık, İstanbul 2006, 142-143.
[614] Eugenia Equini Schneider – Annalisa Polosa, "De tempio a chiesa. Continuità dello spazio sacro a Elaiussa Sebaste", *Arkeoloji Sanat Dergisi 148. sayı*, İstanbul 2015, 123-132, 128.
[615] Çiğdem Dürüşken, *Roma Dini*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2003, 34; İplikçioğlu, *Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları*, 97.
[616] Mattingly, *A Guide To The Exhibition of Roman Coins in The British Museum*, 49; Bahar, 116.
[617] Ostrogorsky, 50; Treadgold, *Byzantium and Its Army: 284-1081*, 13.
[618] Edward Foord, *The Byzantine Empire*, Adam and Charles Black, London 1911, 19-20; Melih Arslan, "Taburabat Definesi Arcadius Dönemi Sikkeleri", 45-50, 46-47.

dağılımına baktığımızda; Antiochia (1), Aquileia (1), Constantinopolis (6), Heraclea (1), Kyzikos (5), Nicomedia (6), Thessalonika (3) örnekle temsil edildiğini görmekteyiz.

I. Theodosius'un, katalogda en erken darplı sikkeleri MS 378-383 yılları arasına tarihlenmektedir. Bu sikkelerin ön yüzünde; **D N THEODO-SIVS P F AVC** imparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü sağa, arka yüzünde; **CONCORDIA AVCCC** lejandı ve Constantinopolis'in, oturan, cepheden, başını sola çevirmiş; sağ elinde mızrak, sol elinde küre üzerinde Victoria tutan betimi yer almaktadır (**Lev. 48, Kat. No. 568-571**). Yine erken tarihli MS 378-383 tarihleri arasına verilen diğer bir sikke grubunun, ön yüzünde; **D N THEODO-SIVS P F AVC** imparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü sağa, arka yüzünde; çelenk içinde, dört satır halinde **VOT / X / MVLT / XX** yazısı bulunmaktadır (**Lev. 48-50, Kat. No. 575, 580, 591-593**). MS 379-383 yılları arasına tarihlenen sikkelerin, ön yüzünde; **D N THEODO-SIVS P F AVC** imparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü sağa, arka yüzünde; **REPARATIO REIPVB** lejandı ve imparatorun ayakta, cepheden baş sola, sol elinde globus üzerinde Victoria tutan, sağ eliyle önündeki sur taçlı kadının elini tutan tasviri yer almaktadır (**Lev. 50, Kat. No. 589-590**).

I. Theodosius'un, MS 383-388 yılları arasına tarihlenen bir başka sikke tipinin ön yüzünde; **D N THEODO-SIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü sağa, arka yüzünde; **VICTORIA AVC** lejandıyla iki Victoria ayakta, yüzleri birbirlerine dönük, her biri palmiye dalı ve çelenk tutarken betimlenmişlerdir (**Lev. 49, Kat. No. 588**). I. Theodosius'un, yine MS 383-388 yılları arasında basılan bir diğer tipteki sikkelerinin, ön yüzünde; **D N THEODO-SIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü sağa, arka yüzünde; **GLORIA REIPVBLICAE** lejandı ve iki burçlu karargâh kapısı yer almaktadır (**Lev. 49, Kat. No. 586-587**).

I. Theodosius'un MS 383-392 yılları arasında basılan sikkelerinin, ön yüzünde; **D N THEODO-SIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü sağa, arka yüzünde; **SALVS REIPVBLICAE** lejandı ile Victoria, sola doğru, omuzunda tropaeum ve esiri sürükler bir şekilde betimlenmiştir. Sol boşlukta, Christogram bulunmaktadır (**Lev. 48-51, Kat. No. 567, 573, 576, 581-582, 594-603**).

I. Theodosius'un, MS 383 yılında darp edilmiş sikke tipinin ön yüzünde; **D N THEODOSIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun miğferli, zırhlı, kalkan ve mızrak tutan büstü sağa dönük olarak, arka yüzünde; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve imparatorun kadırga içinde, ayakta, sola, başı sağa; sağ elini yukarıya kaldırmış dümende Victoria bulunan betimi yer almaktadır (**Lev. 48, Kat. No. 572**).

I. Theodosius'un, MS 392-395 basımlı sikkesinin ön yüzünde; **D N THEODOSIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü sağa dönük olarak, arka yüzündeyse; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve imparatorun at üzerinde sağa doğru ilerlerken, bir eli havada betimi bulunmaktadır (**Lev. 49, Kat. No. 579**).

I. Theodosius'un, MS 393-395 yılları arasında basılan sikkelerin ön yüzünde; **D N THEODO-SIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun sağa bakan rozet veya inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzünde, **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve imparatorun, ayakta, cepheden, baş sağa; sağ elinde standart, sol elinde küre tutan tasviri yer almaktadır (**Lev. 48-49, 51, Kat. No. 566, 574, 577-578, 583-585, 604**).

3.2.28. Flavius Arcadius MS 383-408

I. Theodosius ve Aelia Flaccilla'nın en büyük oğulları olan Flavius Arcadius, MS 377 yılında doğmuş, MS 383'te *augustus* rütbesine yükseltilmiştir[619]. I. Theodosius'un, MS 395 yılında ölümüyle de doğunun imparatoru olmuştur[620]. Arcadius yönetici meziyetlerine sahip olmadığından hükümranlık döneminde karısı Eudoxia ve generallerinin etkisinden kurtulamamıştır[621]. Arcadius Dönemi'nin en

[619] Hugh George Goodacre, *A Handbook of the Coinage of the Byzantine Empire*, Spink - Son Ltd., London 1957, 21.
[620] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 344.
[621] R. A. G. Carson - J. P. C. Kent – A. M. Burnett, *The Roman Imperial Coinage, Volume X, The Divided Empire and the Fall of the Western Parts, AD 395 – 491*, London, 1994, 63; Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 44; Sear, *Roman Coins And Their Values*, 355.

büyük sorunlarından biri Gothlar olmuştur. Arcadius'un hocası Rufinus'un diplomatik başarısıyla Gothlar, Batı Roma üzerine yöneltilmiştir[622].

Arcadius, MS 408 yılında otuz yaşındayken aniden ölmüştür. Tarihe etkisiz, renksiz bir figür olarak, Constantinopolis'in sıradan sakinlerinin bile tanımadığı, kısa ve sıska bir kişi olarak geçmiştir[623].

Katalogda Arcadius Dönemi'ne tarihlenen 54 sikke yer almaktadır. 34 sikkenin darphanesi sikkelerin genel olarak düşük kondüsyonlu olmaları nedeniyle okunamamaktadır. Darphaneleri okunan örneklerin dağılımına baktığımızda; Antiochia (2), Constantinopolis (6), Heraclea (1), Kyzikos (8), Nicomedia (3) örnekle temsil edilmektedir.

Arcadius'un, MS 383-387 yıllarında basılan sikkelerinin ön yüzünde; **D N ARCADIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun sağa bakan inci diademli, giyimli büstü, arka yüzünde; çelenk içinde, iki satır halinde **VOT / V** yazısı bulunmaktadır (**Lev. 52, 54, Kat. No. 614, 639**).

Arcadius'un, MS 383-408 tarihleri arasına verilen sikkelerin ön yüzünde; **D N ARCADIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa dönük olarak betimlenirken, arka yüzünde çelenk içinde, dört satır halinde **VOT / X / MVLT / XX** yazısı bulunmaktadır (**Lev. 54, Kat. No. 640-641**).

Arcadius'un MS 383-392 yılları arasına tarihlenen sikkelerin ön yüzünde; **D N ARCADIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa dönük olarak arka yüzlerindeyse; **SALVS REIPVBLICAE** lejandı ile Victoria, sola doğru, omuzunda tropaeum ve esiri sürükler bir şekilde betimlenmiştir. Sol boşlukta, Christogram bulunmaktadır (**Lev. 51-54, Kat. No. 607, 622, 627-638**).

Arcadius'un, MS 383-407 yılları arasına tarihlenen tek örnekle temsil edilen sikkesinin ön yüzünde; **D N ARCADIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun inci

[622] Bahar, 118.
[623] Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, 153.

diademli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzünde; **CONCORDIA AVC** lejandı ve ortada büyük bir haç yer almaktadır (**Lev. 53, Kat. No. 625**).

MS 392-395 basımlı sikkelerinin ön yüzünde; **D N ARCADIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzünde; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve imparator at üzerinde sağa doğru ilerlerken, bir eli havada tasviri bulunmaktadır (**Lev. 51, 53, Kat. No. 605, 626**). Yine MS 392-395 yılları arasında basılan farklı bir tipteki sikkelerinin ön yüzünde; **D N ARCADIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü yer alırken arka yüzünde, **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve imparatorun, ayakta, cepheden, baş sağa; sağ elinde labarum, sol elinde globus tutan figürü bulunmaktadır (**Lev. 52, Kat. No. 613, 615**).

Arcadius'un, MS 395-401 yılları arasına tarihlenen sikkelerin ön yüzünde; **D N ARCADIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun sağa dönük inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, arka yüzünde; **VIRTVS EXERCITI** lejandı ve imparatorun ayakta, cepheden, başı sağa, sağ elinde mızrak, sol eli kalkan üzerinde; imparatorun sağında Victoria, sağ eliyle imparatora çelenk takarken, sol elinde palmiye dalı tutan tasviri yer almaktadır (**Lev. 51-55, Kat. No. 606, 608-611, 616-620, 623-624, 642-654**).

Arcadius'un, MS 401-403 basımlı sikkelerinin ön yüzünde **D N ARCADIVS P F AVC** lejandıyla, imparatorun miğferli, zırhlı, 4/3 profilden büstü, sağ elinde mızrak sol elinde kalkan tutarken betimi, arka yüzde; **CONCORDIA AVCCC** lejandı ile Constantinopolis betimi yer almaktadır (**Lev. 51, 55, Kat. No. 612, 657**). Bu arka yüz tipinin bir örneğinin ön yüzünde; imparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa dönük olarak betimlenmiştir (**Lev. 51, 55, Kat. No. 655)**.

Arcadius'un, MS 406-408 basımlı sikkelerinin ön yüzünde; **D N ARCADIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun sağa dönük inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, arka yüzünde; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve üç imparatorun, ayakta sağ elleri mızrak, sol elleri kalkan üzerinde betimlenmiştir (**Lev. 52, 55, Kat. No. 621, 658**).

3.2.29. Aelia Eudoxia (Arcadius'un Karısı) MS 395-404

Romalı bir konsülün kızı olan Eudoxia, MS 27 Nisan 395 yılında Arcadius ile evlenmiştir. MS 9 Ocak 400 tarihinde Eudoxia'ya "*Augusta*" unvanı verilmiştir. Emperyal derecesini gösteren paludamentum giymiş ve Geç Roma sikkelerinde erkek *augustus*'a benzer şekilde portresi yer almıştır. Augusta unvanı aldığı 400 tarihi ile öldüğü MS 6 Ekim 404 yılları arasında imparatorluğun yönetiminde etkili bir rol oynamıştır.

Katalogda Eudoxia'ya ait 9 sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerin 3'ünün darphanesi düşük kondüsyonlu olmaları nedeniyle okunamayacak kadar kötü durumdayken, Constantinopolis (2), Kyzikos (3), Nicomedia (1) örnekle temsil edilmektedir.

Eudoxia'nın, MS 395-401 yılları arasına tarihlenen sikkelerinin ön yüzünde; **AEL EVDOXIA AVC** lejandıyla imparatoriçenin inci diademli, giyimli, büstü, sağa, başının üzerinde Manus Dei çelenk (tanrının eli) ile betimlenmiş, arka yüzünde; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve imparatoriçenin, tahta oturan, cepheden, elleri göğsünün üzerinde birleştirilmiş, başının üzerinde Manus Dei çelenk, sol boşlukta haç bulunan betimi yer almaktadır (**Lev. 55-56, Kat. No. 659-660, 665-666**). MS 401-403 yılları arasına tarihlenen sikkelerinin **AEL EVDOXIA AVC** imparatoriçenin inci diademli, giyimli, büstü, sağa, başının üzerinde Manus Dei çelenk (tanrının eli) ile betimlenmiş, arka yüzünde; **SALVS REIPVBLICAE** lejandı ve Victoria'nın, zırh üstünde oturan, sağa dönük, önünde sütun üstüne dayalı kalkana Chi – Rho yazan betimi yer almaktadır (**Lev. 56, Kat. No. 661-664, 667**).

3.2.30. Flavius Honorius MS 393-423

Theodosius'un küçük oğlu, Arcadius'un kardeşi olan Honorius MS 384'te doğmuş[624] ve MS 393 yılında da *augustus*'luğa yükseltilmiştir. Babasının ölümü

[624] Keleş, *Erzurum Arkeoloji Müzesi Roma Sikkeleri*, 21.

sonrası imparatorluğun batısının egemeni[625] olmasına rağmen küçük yaşta olması nedeniyle esas güç, General Stilicho'nun elinde toplanmıştır[626]. MS 407/8 yılında Stilicho'nun kızı Maria ile evlenmesiyle de bu birliktelik pekiştirilmiştir[627]. Honorius, pagan sorununun çözümüne yönelik çalışmış ve tapınakların kalmasına izin veren ama kurban kesmeyi yasaklayan bir yasa çıkarmıştır[628].

Honorius'un imparatorluğu döneminde yönetimi elinde bulunduran General Stilicho, Batı Roma İmparatorluğu'na tüm Ilyricum Profectura'sını katma peşinde koşmuştur. Bu nedenden dolayı bir ara doğu ile batının bütün ticari ilişkileri kesilme noktasına gelmiştir. Bu düşmanlık, dışta, ardı arkası kesilmeyen barbar akınlarına karşı mücadeleyi, içte de köle ve diğer ayaklanmaların bastırılmasını güçleştirmiştir[629].

Honorius Dönemi'nde; barbarların Roma sınırlarına yaptığı baskının artmasıyla MS 406 yılında çoğunluğunu Vandalların oluşturduğu barbarlar, Ren Nehri'ni aşmış ve herhangi bir Roma ordusu tarafından engellenmeyerek Galya'yı harap etmişlerdir. Vizigotlar da, İtalya'nın güvenliğini sürekli tehdit etmişlerdir[630]. Honorius Dönemi'nde tüm İtalya yarımadası ve Balkanlar defalarca yağmalanarak Roma İmparatorluğu'nun birliğinden ve *Pax Romano* denilen Roma barışından eser kalmamıştır[631]. Bu yağmalamalar, Batı Roma İmparatorluğu'nun idari yapısını darmadağan etmiştir. Bununla birlikte Goth paralı askerlerinin ve birkaç yerel birliğin sayesinde mütevazı bir toparlanma gerçekleşse de imparatorluğun çöküşünü önleyecek kadar etkili

[625] R. A. G. Carson - J. P. C., Kent – A. M. Burnett, 1994, 123; Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 44.
[626] R. C. Blockley, "The dynasty of Theodosius", (Ed. Averil Cameron, Peter Garnsey), *The Cambridge Ancient History: Volume XIII The Late Empire A.D. 337-425*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 111-137, 113; Adrian Goldsworthy, *How Rome Fell: Death of a Superpower*, Yale University Press, New Haven 2009, 290; Matyszak –Berry, 272.
[627] Turan Gökyıldırım, "Geç Roma Solidus Definesi (2001)", (Ed. Oğuz Tekin – Aliye Erol), *Ancient History, Numismatics and Epigraphy in the Mediterranean World*, Ege Yayınları, İstanbul 2009, 161-177, 161.
[628] Johann Joachim Winckelmann, *Antik Çağ Sanat Tarihi*, (Çev: Oğuz Özügül), Say Yayınları, İstanbul 2012, 330.
[629] M.V. Levtchenko, *Kuruluşundan Yıkılışına Kadar Bizans Tarihi*, (Çev: M. Selen, Y. Selçuk), Özne Yayınları, İstanbul 1999, 31.
[630] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 346.
[631] Sayar, "Geç Antik Devir", 254.

olmamıştır[632]. Honorius, MS 423 yılının Ağustos ayında muhtemelen akciğerlerindeki ödemden dolayı ölmüştür[633].

Katalogda Honorius'a ait 60 sikke bulunmaktadır. İmparatorun 32 sikkesinin düşük kondüsyon nedeniyle darphanesi okunamamaktadır. Darphanesi okunan örneklerin bölgeye yakın kentler olan; Constantinopolis (17), Kyzikos (8) ve Nicomedia (3) darphanelerine ait basımlar olduğu görülmektedir.

Honorius'un, katalogda tek örneği bulunan MS 393-395 basımlı sikkesinin ön yüzünde; **D N HONORIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun sağa bakan inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzünde; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve at üzerinde sağa doğru ilerleyen imparator betimlenmiştir (**Lev. 58, Kat. No. 696**).

Honorius'un, katalogdaki MS 395-401 yılları arasına tarihlenen sikkelerinin ön yüzünde; **D N HONORIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun sağa bakan inci diademli, giyimli ve paludamentumlu büstü, arka yüzünde; **VIRTVS EXERCITI** lejandı ve imparator ayakta, cepheden, başı sağa, sağ elinde mızrak, sol eli kalkan üzerinde, imparatorun sağında Victoria, sağ eliyle imparatora çelenk takarken sol elinde palmiye dalı tutar vaziyette betimlenmiştir (**Lev. 56-60, Kat. No. 668-673, 685-687, 693, 697-708**). MS 401-403 basımlı sikkelerinin ön yüzünde; **D N HONORIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun miğferli, zırhlı büstü, 4/3 cepheden: sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutan betimi, arka yüzünde; **CONCORDIA AVCCC** lejandı ve Constantinopolis tasviri yer almaktadır (**Lev. 57, 60, Kat. No. 674-675, 709**). MS 406-408 basımlı sikkelerinin ön yüzünde; **D N HONORIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun sağa bakan inci diademli, giyimli ve paludamentumlu büstü, arka yüzünde; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ile üç imparator (Arcadius, Honorius, II. Theodosius), ayakta, sağ ellerinde mızrak, sol ellerini kalkan üzerinde betimlenmiştir (**Lev. 57-58, 60, Kat. No. 676-677, 688-690, 694, 710-712**). MS 408-423 yılları arasına tarihlenen ön yüzünde; **D N HONORIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun sağa bakan inci diademli, giyimli ve paludamentumlu büstü, arka yüzünde; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ile iki imparator ayakta (II. Theodosius ve Honorius),

[632] David Nicolle, *Doğu Roma Orduları MS 306-686*, (Çev: Buket Bayrı), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013, 16.
[633] Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, 155.

cepheden; bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutarken betimlenmişlerdir (**Lev. 57-58, 60-61, Kat. No. 678-684, 691-692, 695, 713-727**).

3.2.31. Flavius Theodosius II MS 402-450

Arcadius ve Eudoxia'nın oğlu olan II. Theodosius, MS 401 yılında doğmuş ve aynı yıl *augustus* unvanı verilmiştir. İmparator Arcadius'un ölümü üzerine de henüz yedi yaşında imparator olmuş fakat uzun bir süre ablası Pulcheria, imparatorluğun yönetiminde etkili olmuştur[634].

İmparatorluğu sırasında Pers sorunu ile karşılaşmayan II. Theodosius için Hun İmparatoru Attila büyük tehdit oluşturmuştur[635]. Hun İmparatoru Attila Çanakkale'de Doğu Roma ordusunu yenmiş ve Constantinopolis'i kuşatmıştır. Constantinopolis'in Bizanslı (Doğu Roma) olmayanlar tarafından, tarihteki ilk kuşatılmasında, Hun İmparatoru Attila henüz yeni tamamlanmış olan Theodosius surlarını aşmayı başaramamış fakat dönüş yolunda Bizans (Doğu Roma) ordusunun geri kalan güçlerini de Gelibolu'da yok etmeyi başarmıştır[636].

II. Theodosius'un imparatorluğu döneminde gerçekleştirdiği önemli işlerden biri de, MS 425 yılında Constantinopolis'te "Hıristiyan Yüksek Okulu" adıyla bir okul kurulmasıdır. Bu okul gerçek anlamda tarihteki ilk üniversite olarak kabul edilmektedir[637]. II. Theodosius Dönemi'nde, başkent Constantinopolis batıya doğru genişleyerek yeni bir sur sistemi ile tahkim edilmiş ve bugün kalıntıları büyük ölçüde günümüze ulaşmış olan kara ve deniz surları inşa edilmiştir[638]. İmparator Diocletianus'un tahta geçtiği MS 284 yılından, I. Constantinus döneminde Constantinopolis'in başkent olduğu MS 330 yılına kadar olan sürede imparatorluğun

---

[634] Bahadır, 712.
[635] Bahar, 118.
[636] Matyszak, 273; Dikici, 107.
[637] A. D. Lee, "The Eastern Empire: Theodosius to Anastasius", (Ed. Averil Cameron, Bryan Ward Perkins, Michael Whitby), *The Cambridge Ancient History: Volume XIV Late Antiquity: Empire and Successors A. D. 425-600*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 33-62, 34.
[638] Sayar, "Geç Antik Devir", 256.

başkenti olan Nicomedia, MS 4. yüzyıldaki depremlerde büyük hasar gördüğünden II. Theodosius harap halindeki kenti yeniden imar ettirmiştir[639].

II. Theodosius Dönemi'nde, Paganlara ve Yahudilere karşı zulmün arttırılmış olmakla birlikte Yunan kökenli olmayan din görevlileri sapkınlık şüphesiyle engizisyona maruz bırakılmış, Hıristiyan olmayanlara ve bunların ibadet yerlerine karşı şiddet içeren saldırılar yapılmıştır[640]. MS 435 yılında tüm tapınakların tahrip edilmesi için yasa çıkartılmıştır. Bu dönemde bazı tapınaklar yıkılmış diğerleri de terk edilmiştir[641]. II. Theodosius, MS 438 yılında, I. Constantinus (Büyük Constantin) Dönemi'nden itibaren çıkarılmış olan imparatorluk emirnameleri bir araya toplayarak Theodosius Codexi adı altında yayımlamış ve bu kanunlar imparatorluğun doğusunda ve batısında geçerli olmuştur[642]. MS 449 yılında, Ephesus'ta daha sonraları "Ephesus Haydutluğu" olarak anılacak olan konsülü toplamıştır[643]. MS 26 Temmuz 450'de, çıktığı bir gezide atından düşerek boynunu ve belini kırmıştır. Bu yüzden felç olan imparator iki gün sonra ölmüştür[644].

II. Theodosius'un katalogda yer alan 34 sikkesinin 21'inin darphanesi düşük kondüsyonlu olması nedeniyle okunamamaktadır. Darphaneleri okunan örneklerin dağılımına baktığımızda; Alexandria (1), Constantinopolis (1), Heraclea (3), Kyzikos (3), Nicomedia (2), Thessalonika (3) örnekle temsil edildiğini görmekteyiz.

II. Theodosius'un, MS 401-403 basımlı sikkelerinin ön yüzünde **D N THEODOSIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun miğferli, zırhlı, giyimli, sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutan büstü, 4/3 cepheden betimlenirken, arka yüzünde; **CONCORDIA AVCCC** lejandı ve Constantinopolis'in kişiselleştirilmiş tasviri bulunmaktadır (**Lev. 62, Kat. No. 741**). MS 404-406 yılları arasına tarihlenen sikkelerinin ön yüzünde; **D N THEODO – SIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun inci

---

[639] Şehrazat Karagöz, "Eski Anadolu ve Ege Uygarlıklarında Deprem İzleri", *Mimarlık*, sayı 303, 2002, 44-49, 48.
[640] Edward D. Luttwak, *Bizans İmparatorluğu'nun Büyük Stratejisi*, (Çev: M. Efe Tuzcu), Epsilon Yayınları, İstanbul 2012, 75.
[641] Cyril Mango, *Bizans Mimarisi*, (Çev: Mine Kadiroğlu), Rekmay, Ankara 2006, 45.
[642] Foord, 34; Stephen Williams – Gerard Friell, *The Rome that Did Not Fall: The Survival of the East in the Fifth Century*, Routledge, London 1998, 53; Mommsen, 317; Matyszak, 274; Brown, *The World Of Late Antiquity: AD 150-750*, 138.
[643] Paul Lemerle, *Bizans Tarihi*, (Çev: Galip Üstün), İletişim Yayınları, İstanbul 1994, 47-48.
[644] Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, 156.

diademli, giyimli ve zırhlı büstü yer alırken, arka yüzünde; çelenk içerisinde haç yer almaktadır (**Lev. 61-62, Kat. No. 729, 735, 742-745**). MS 406-408 basımlı sikkelerinin ön yüzünde; **D N THEODOSIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü yer alırken, arka yüzünde; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ile üç imparator (Arcadius, Honorius, II. Theodosius), ayakta, sağ ellerinde mızrak, sol elleri kalkan üzerinde betimlenmiştir (**Lev. 61-63, Kat. No. 728, 733-734, 736, 746-754**). MS 408-423 yılları arasına tarihlenen sikkelerin ön yüzünde; **D N THEODOSIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü yer alırken, arka yüzünde; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ile iki imparator ayakta (II. Theodosius ve Honorius), cepheden; bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutarken betimlenmişlerdir (**Lev. 61-63, Kat. No. 730-732, 737-740, 755-760**).

II. Theodosius'un, düşük kondüsyonlu katalogda tek örnekle temsil edilen sikkesinin ön yüzünde; **D N THEODO – SIVS P F AVC** lejandıyla imparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü yer alırken, arka yüzünde; çelenk içerisinde **VOT** yazısı okunmaktadır (**Lev. 63, Kat. No. 761**).

3.2.32. Flavius Marcianus MS 450-457

II. Theodosius'un MS 28 Temmuz 450'de attan düşmesi sonucu ölmesi üzerine yerine kimin geçeceği dönemin siyaset geleneğine uygun olarak genelkurmay başkanı Aspar tarafından belirlenmiştir[645]. Aspar, Trakya kökenli bir subay olan Marcianus'u imparator olmaya uygun bulmuş[646], Macrianus da imparator olduktan sonra ilk iş olarak Aspar'ın oğullarından Ardaburius'u *magister militum per orientem* (doğudaki askerlerin komutanı) olarak atamıştır[647]. Flavius Valerius Marcianus, MS 450 yılında II. Theodosius'un kızkardeşi Pulcheria ile evlenerek imparatorluğunu güçlendirmiştir[648].

---

[645] Sayar, "Geç Antik Devir", 256.
[646] Williams –Friell, *The Rome that Did Not Fall: The Survival of the East in the Fifth Century*, 223.
[647] Grant, *Roma'dan Bizans'a*, 64; Philip Sabin - Hans Van Wees – Micheal Whitby, *The Cambridge History of Greek and Roman Warfare: Volume II Rome from the late Republic to the late Empire*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 304.
[648] Clive Foss, *Roman Historical Coins*, Seaby, London 1990, 326; Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 44; Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 149.

Marcianus'un imparatorluğu döneminde mezhep kavgaları nedeniyle iç karışıklıklar sürmekte olduğundan Gothlar (Germenler), imparatorluk üzerinde etkili bir duruma gelmişlerdir. Germenlerin devlet içinde büyük bir güce sahip olmalarını istemeyen halkın tepkisi artmaya başlayınca, imparator Anadolu'nun güneyinde Toroslar'da yaşayan savaşçı bir kavim olan Isaurialılar'ı davet ederek, Germenleri Constantinopolis'ten çıkarmıştır. Marcianus MS 451 yılında Kadıköy'de topladığı 4. Konsilde Monofiszm'i reddeden bir karar çıkartmış ve bu konsile göre, Khristos, hem tam bir tanrı, hem de tam bir insan şeklinde kabul görmüştür[649].

Marcianus, MS 26 Ocak 457'de, on yıl önceki Constantinopolis depreminde hayatını kaybedenler anısına yapılan yürüyüşte birden rahatsızlanarak bilincini kaybetmesi üzerine hemen sarayına götürülüp tedavi altına alınmasına rağmen ertesi gün ölmüştür. Doğu Roma İmparatorluğu için genellikle bir refah dönemi olarak kabul edilen Marcianus'un saltanatı, altmış beş yaşında vefat etmesiyle son bulmuştur[650].

Katalogda İmparator Marcianus'un 16 sikkesi bulunmaktadır. Bu sikkelerin darphanelere göre dağılımına baktığımızda; Constantinopolis (4), Kyzikos (1) örnekle temsil edilirken 11 sikkenin darphanesinin okunamamaktadır.

Flavius Marcianus'un, katalogda tek tip sikkesi yer almaktadır. Bu sikkelerin ön yüzünde; **D N MARCIANVS P F AVC** lejandıyla imparatorun sağa bakan inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzünde ise; çelenk içerisinde Marcianus'un monogramı, yukarıda haç, altta **S** yer almaktadır (**Lev. 63-64, Kat. No. 762-777**).

3.2.33. Flavius Valerius Leo MS 457-474

MS 457 yılında Macrianus'un ölümüyle imparatorluk tahtına kimin geçeceği sorunu ortaya çıkmış ve ordu komutanı Aspar, yardımcılarından Leo'yu imparator ilan etmiştir[651]. MS 457'de Leo, yapılan dini merasimle Constantinopolis patriği

[649] Ostrogorsky, 55; Lemerle, 48; Kaçar, *Geç Antikçağ'da Hıristiyanlık: Doğu'da İsa Doktrini'nin Siyasi ve Entelektüel Tarihi*, 146-155; Bahar, 120.
[650] Meijer, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, 161; Lee, 45.
[651] Foss, *Roman Historical Coins*, 327; Lee, 46.

Anatolios'un elinden taç giymiş[652] böylece Hipodrom'da halk önünde yapılan törenle taç giydirilen ilk imparator olmuştur[653].

I. Leo'nun ilk yıllarında gerçek hâkim geriden devletin kaderine hükmeden ordu komutanı Aspar olmuştur. Bir süre sonra Leo, Aspar'ın vesayetinden kurtulmanın yollarını aramaya başlamış ve Isauria'nın savaşçı halkından faydalanmaya karar vermiştir. Bu amaç doğrultusunda ilk iş olarak Isaurialı liderlerden Tarasis'i Constantinopolis'e davet etmiş, Tarasis de bu teklifi kabul ederek Constantinopolis'e gelmiş ve burada adını Zenon olarak değiştirmiştir. Zenon ilk olarak ordu komutanlığına atanmış daha sonra da İmparator Leo'nun kızı Ariadne ile evlenmiştir. Kısa bir süre içerisinde de gücünü Germenlerden alan Aspar'ın nüfuzu kırılmış ve düzenlenen bir planla da Aspar ve oğlu öldürülmüştür böylece imparatorlukta Germen nüfusu yerini Isauria etkisi hâkim kılınmıştır[654].

Leo Dönemi mali bakımdan çok kötü geçmiş ekonomi çökme noktasına gelmiştir. MS 468 yılında Vandallara karşı yürütülen ve felaket derecesinde bir başarısızlıkla sonuçlanan büyük bir seferde, *praetor* valilerin hazinelerinde birikmiş para, *largitiones* (bağışlar), ve *res privata* (imparatorun özel varlığı) ile birlikte toplam 65.000 pound altın ve 700.000 pound gümüşe varan bir servet harcanmıştır[655]. MS 474 yılında I. Leo öldüğünde taht, kendisiyle aynı adı taşıyan Zenon ve Ariadne'den doğan torunu II. Leo'ya kalmıştır[656].

Katalogda İmparator I. Leo'nun 44 sikkkesi bulunmaktadır. Bunların 18'i Constantinopolis darphanesi basımlıyken, 26 sikkenin düşük kondüsyon nedeniyle darphanesi okunamaktadır.

I. Leo'nun katalogda iki tip sikkesi yer almaktadır. İlk tip sikkelerinin ön yüzünde; **D N LEO P F AVC** lejandıyla imparatorun sağa bakan inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzünde; Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı görülmektedir (**Lev. 65-67, Kat. No. 791-795, 797-821**). Diğer tip sikkelerinin ön

[652] Ostrogorsky, 55-56.
[653] Freeman, 622.
[654] Mustafa Daş, "Roma'dan Bizans'a Geçiş", (Ed. Levent Kayapınar), *Bizans Tarihi*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2013, 45.
[655] Grant, *Roma'dan Bizans'a*, 66.
[656] Daş, 45.

yüzünde yine; **D N LEO P F AVC** yazısı ve imparatorun sağa bakan inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, arka yüzünde; güç ve egemenliğin sembolü olan aslan oturur vaziyette sola, başı sağa dönük olarak betimlenmiştir (**Lev. 64-65, Kat. No. 778-790, 796**).

3.2.34. Flavius Anastasius MS 491-518

Zeno'nun MS 491 yılında ölmesiyle 60 yaşındaki senatör Anastasius imparator olmuştur[657]. Anastasius'un imparatorluğunun ilk yılları, Zeno ile Constantinopolis'e gelmiş olan Isaurialıları başkentten uzak tutma mücadelesiyle geçmiştir[658]. Anastasius döneminde dinsel sorunlar devleti en çok meşgul eden olayların başında gelmektedir[659].

Anastasius Dönemi'nde imparatorluğu sıkıntıya sokan düşmanlardan biri de Sasaniler olmuştur. MS 506 yılında Sasaniler ile 7 yıllık bir ateşkes imzalanmış, bu anlaşma kapsamında Sasanilere yılda 39.600 *nomismata* haraç ödenmesi kabul edilmiştir[660].

Anastasius, imparatorluk açısından önemli dönüm noktası olan bir para reformu gerçekleştirmiştir. Özenli finansal denetimi, ölmeden önce imparatorluğun gelecekteki güvencesi açısından gerekli temeli oluşturan, hazinesindeki 320.000 Roma paundu (104.000 kg) ağırlığındaki altını biriktirmesine olanak vermiştir[661].

Anastasius'un MS 498 yılında para sisteminde yaptığı köklü değişiklerle özellikle bronz sikkeler büyük bir değişim geçirmiştir. Bu değişimlerle Geç Roma sikkeleriyle arasında büyük farklılıklar ortaya çıkmış ve bunun bir sonucu olarak da Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin Anastasius Dönemi'yle başlatılması daha uygun görülmüştür[662]. Bu dönemden itibaren basılan bronz sikkelerin ön yüzlerinde, imparatorun veya ailesinden birinin büstü cepheden ya da profilden tasvir edilirken,

---

[657] Lee, 53.
[658] Sayar, "Geç Antik Devir", 257.
[659] Tekin, "Devletler, Hükümdarlar ve Sikkeleri", 177.
[660] A.H.M. Jones, *The Later Roman Empire 284-602 A Social Economic and Administrative Survey, Vol. I*, Oxford 1964, 231-232.
[661] Eagleton - Williams, 75-76.
[662] Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 32.

arka yüzde sikkenin değerini gösteren birim işaretlerine yer verilmiştir[663]. Bakır sikkelerde en büyük birim 40 nummi (1 follis) değerinde olmuş ve sikkenin arka yüzündeki büyük bir **M** harfi konulurak belirtilmiştir[664]. Anastasius'un sikke reformuyla en büyük bronz sikke birimi olan follis yaklaşık 9 gr ağırlığında "**M**" (40 nummi), yaklaşık 4.5 gr. olan "**K**" (20 nummi) ve yaklaşık 2.25 gr. "**I**" (10 nummi) tedavüle girmiştir. Anastasius MS 512'de bronz sikkeler üzerinde yeni bir değişiklik yapmış ve bronz sikkelerin ağırlığını yaklaşık iki katına çıkarmış ve yaklaşık 2.25 gr. ağırlığında sikkenin arka yüzünde "**Є**" (5 nummi) harfiyle gösterilen yeni bir birim olan *pentanummia*'yı piyasaya sürmüştür[665].

Katalogda Anastasius Dönemi'ne tarihlenen 5 sikke bulunmaktadır. Bunların hepsi Constantinopolis basımlıdır. İmparator Anastasius'un, sikkelerin ön yüzünde **D N ANASTASIVS P P AVC** lejandı ve imparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa dönük olarak betimlenmiştir. Bir sikkesinin arka yüzünde 40 nummia (1 follis) değerinde olduğunu gösteren **M** harfi bulunmaktadır (**Lev. 67, Kat. No. 822**). İmparatorun 4 sikkesinde de 5 nummi (pentanummium) değerinde olduğunu gösteren **Є** harfi görülmektedir (**Lev. 67-68, Kat. No. 823-826**).

3.2.35. Flavius Iustinus I MS 518-527

I. Iustinus, Makedonya'nın Niş şehrindeki bir köyde doğmuştur. MS 470'lerde Constantinopolis'e gelerek orduya katılmış[666], Isaurialılar ve Perslere karşı yapılan savaşlarda ve Vitalianus'un ayaklanmasının bastırılmasında aktif rol almıştır. I. Anastasius'un ölümünün ardından 68 yaşında olmasına rağmen senato ve kilisenin etkili isimleriyle olan iyi ilişkileri[667] sayesinde ordu muhafız kuvvetleri komutanı tarafından imparator ilan edilmiştir[668]. I. Iustinus, iyi bir asker olmasına rağmen cahil ve iş

[663] Karwiese, 36.
[664] Tekin, *Bizans Sikkeleri*, 28.
[665] Zeliha Demirel Gökalp, *Yalvaç ve Isparta Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Bizans Sikkeleri*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Eskişehir 2007, 53.
[666] George Ostrogorsky, *Bizans Devlet Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1986, 64; Auguste Bailly, *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, (Ed: Tanıl Yaşar), Nokta Yayınları, İstanbul 2006, 57-60.
[667] Sayar, "Geç Antik Devir", 257.
[668] J. B. Bury, *History of the Later Roman Empire Vol. I-II, from the death of Theodosius I to the death of Iustinian*, Dover Yayınevi, New York 1958, 19; Alexander P. Kazhdan – Alice Mary Talbot – Anthony

hususunda tamamen tecrübesizliği nedeniyle[669] yeğeni Iustinianus'un etkisi ve nüfuzu altında kalmıştır. Bizans (Doğu Roma) ile Sasani sınır bölgesini yeniden yapılandırmış ve sınır bölgesini Sasani ordusunun saldırılarına karşı güçlendirmiştir. Bu sayede Sasani ordusu büyük surlara sahip olan sınır şehirlerine uzun bir süre girememiş, bu dönemdeki saldırıları karşılıklı akınlardan öteye geçememiştir[670].

Iustinus'un, imparatorluğunun son yıllarında ise batıda Ostrogotlar ve doğuda Sasanilerle askeri mücadeleler yapılmıştır. MS 526 yılında Iustinus sağlığının her geçen gün kötüye gittiğinden yeğeni Iustinianus'u önce ortak imparator ve ertesi yıl da varis seçmiş ve çok geçmeden MS 1 Ağustos 527 tarihinde 77 yaşındayken ölmüştür[671].

Katalogda I. Iustinus'a ait 14 sikke bulunmaktadır (**Lev. 68, Kat. No. 827-840**). Bunların darphanelerinin dağılımına baktığımızda; Constantinopolis (8), Nicomedia (5) kentlerine ait basımlar görülürken 1 sikkenin darphanesi okunmamaktadır. Bu sikkelerin tamamının ön yüzünde; **D N IVSTINVS P P AVC** lejandıyla imparatorun, sağa bakan diademli ve giyimli büstü, arka yüzünde; Christogram, sol boşlukta "**N**", sağ boşlukta " **Є** " yer almaktadır.

3.2.36. Flavius Petrus Sabbatius Iustinianus MS 527-565

I. Iustinianus, MS 483 yılında İllyricum eyaletindeki Scupi (Skopje) yakınlarında Tauresium adlı küçük bir köyde doğmuştur. I. Iustinus'un davetiyle Costantinopolis'e gelmiş ve burada hukuk, din, Roma tarihi okuyarak iyi bir eğitim görmüş, Roma ve Hıristiyan idealleriyle yetiştirilmiştir. I. Iustinianus, devlet yönetiminde deneyimli, olgun fikirli, metin karakterli, gayretli ve çalışma zevkine sahip

---

Cutler – Timothy E. Gregory – Nancy P. Sevcenko, *The Oxford Dictionary of Byzantium, Vol. 2,* Oxford University Press, Oxford 1991, 1082; Sebahattin Ağaldağ, *Bizans İmparatorluğu ve Batı Avrupa Tarihi*, Selçuk Dizgi, Konya 1997, 24.

[669] Charles Diehl, (Çev: A. Gökçe Bozkurt), *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2010, 31.

[670] Downey, 525; John Julius Norwich, *Byzantium; The Early Centuries*, Penguin Books Ltd., London 1990, 195.

[671] Cameron, "Justin I and Justinian", 65.

olup kendi saray adamları tarafından "hiç uyumayan imparator" olarak nitelendirilmiştir[672].

MS 527'de İmparator I. Iustinus'un hastalığının ilerlemesi üzerine senato desteğiyle 4 Nisan'da ortak imparator ilan edilmiş ve kısa bir süre sonra I. Iustinus'un ölümünden sonra da Iustinianus'un 38 yıl sürecek imparatorluk dönemi resmen başlamıştır. Iustinianus temelde pragmatik bir imparator olmuş bu bağlamda din politikası da içinde bulunduğu şartlara göre değişkenlik göstermiştir[673]. Iustinianus MS 524 yılında imparatorluğun yönetiminde söz sahibi olan ve Bizans (Doğu Roma) tarihinin en güçlü imparator eşi olarak bilinen Theodora ile evlenmiştir[674]. Theodora, MS 532 yılındaki Nika ayaklanmasında, Iustinianus'un kendi vatanı olan Makedonya kıyılarına kaçma düşüncesine şiddetle karşı çıkmış ve isyanın bastırılmasında etkili olmuştur[675].

Iustinianus Dönemi Bizans (Doğu Roma) sınırlarının en geniş olduğu dönem olmuştur. Her ne kadar bazı felaketler onun dönemine rastlasa da, bu dönem Bizans'ın (Doğu Roma) altın çağı olarak anılır. MS 532'de ünlü Nika Ayaklanması[676], Yurttaşlar Yasası'nın hazırlanması, MS 541-542 yılında ortaya çıkan Sicilya'dan Mezopotamya'ya kadar imparatorluğun büyük bir kısmını kırıp geçiren veba salgınını[677] dönemin belli başlı olayları arasında sayabiliriz[678].

Iustinianus'un imparatorluğunun ilk yıllarında devlet, idare ve adliyesi karışık bir durumdaydı. İdarede rüşvet ve çürümüşlük, vilayetler de sefalet ve düzensizlik vardı. Kanunların açık ve anlaşılır olmamasından dolayı adalet, keyfi ve taraflıydı. Vergiler toplanamıyor gelirler azalıyordu. Bunlardan dolayı Iustinianus imparatorluğa kesin ve tartışılmaz kanunlar vermek için nazır Tribonien'e büyük bir yasama görevi vermiştir.

---

672 Abdullah Kaya, "Doğudaki Roma'nın Bizanslaştığı Devir: I. Justinianos Dönemi", *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2013*, Cilt: 37, Vol: 2, 17-40, 23.

673 Turhan Kaçar, "Eskiçağ Hıristiyanlığı'nda Yol Ayrımı: Kadıköy Konsili ve Mirası", *Doğu Batı Dergisi Romalılar I sayı 49*, Ankara 2009, 77-104, 98.

674 Lynda Garland, *Byzantine Empresses Women and Power in Byzantium AD 527-1204*, Psychology Press, London 1999, 34-35.

675 Harold Lamb, *Theodora ve İmparator: Justinyen'in Dramı*, (Çev: İbrahim Şener), İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2011, 107-111.

676 Lamb, 96-117; Ahmet Refik Altınay, *Bizans İmparatoriçeleri*, (Çev: Muammer Yılmaz), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2012, 26.

677 Lamb, 208-217.

678 Tekin, "Devletler, Hükümdarlar ve Sikkeleri", 177.

Kanunların yeniden düzenlenmesi için MS 528'de toplanan komisyon, Hadrianus Dönemi'nden bu yana çıkarılan başlıca imparatorluk kanunlarını bir mecmua halinde toplayıp tasnif etmiştir. Bu çalışmalar ilk olarak MS 529 yılında Iustinianus kanunnamesi adı altında yayınlanmış daha sonra MS 530 yılında yeni bir komisyon, ikici ve üçüncü asır hukukçularının eserlerinden kararları birleştirip tasnif ederek MS 533 yılında "Digeste" veya "Pandectes" adı verilen bir büyük eser yayınlanmıştır[679]. Daha sonraki yıllarda, Iustinianus tarafından MS 534-565 yılları arasında neşrolunan yeni emirnameler mecmuası, "Corpus Iuris Civilis" ismiyle yayınlanmıştır[680]. Corpus Iuris Civilis'te hukuk kurallarının zorlayıcı unsuru, esas olarak hukukun özüne ve buna bağlı olarak devlet otoritesine dayanmaktaydı. Iustinianus Dönemi'nde imparator her alanda otoritesini hissettirmiştir[681].

Iustinianus, doğuda Perslerle, batıda da Germenlerle savaşmıştır. Doğuda, Persler'le tahta geçtiği MS 527 yılından MS 532'lere kadar savaşmış daha sonra imparatorluğun batısıyla ilgili planlarını rahatça gerçekleştirebilmek amacıyla "Ebedi Barış" yaparak Persler'e 792,000 *nomismata* ödemeyi kabul etmiştir. Persler'le sekiz yıl kadar sürecek barış döneminin başlamasıyla, Iustinianus'un İtalya'ya ve Afrika'ya sefer yapma düşüncesi için uygun zemin oluşturulmuştur[682]. MS 532 yılı Ocak ayında Constantinopolis'te başlayan Nika ayaklanması da barış anlaşmasının yapılmasında önemli bir etkiye sahip olmuştur. Iustinianus Nika ayaklanmasını bastırmaya başarabilse de Constantinopolis'te büyük bir yıkım meydana gelmiştir. MS 540 yılında Pers kralı I. Hüsrev, "Ebedi Barışı" bozarak Suriye'yi yağmalamaya başlamış uzun yıllar süren savaşlardan sonra MS 561'de, Pers Kralı Hüsrev 30.000 solidus karşılığında fethettiği yerlerden geri çekilmeyi kabul etmiş ve 50 yıllık bir barış antlaşması yapılmıştır.

---

[679] Cameron, "Justin I and Justinian", 67.
[680] Diehl, 42; Belgin Erdoğmuş, "Roma Hukuku", *Doğu Batı Dergisi Romalılar I sayı 49*, Ankara 2009, 33-38, 35.
[681] W. W. Buckland, *A Text – Book of Roman Law from Augustus to Justinian*, Cambridge University Press, New York 1932, 606; Nadi Günal, "Roma Hukukunun Temel Kriterleri, Kavram ve Kurumları", *Doğu Batı Dergisi Romalılar I sayı 49*, Ankara 2009, 11-32, 24.
[682] J. A. Evans, *The Age Of Justinian: The Circumstances Of İmperial Power*, Cambridge University Press, New York 1996, 116-118.

Iustinianus, batıda; Kuzey Afrika'daki Vandallara[683], İtalya'daki Ostrogotlara ve İspanya'daki Vizigotlara karşı başarı kazanmıştır. Bu dönemde Akdeniz tekrardan Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu'nun bir iç denizi olmuş, bütün İtalya, Güney İspanya, Kuzey Afrika, Ortadoğu, Anadolu ve Balkanların tamamını Bizans (Doğu Roma) hakimiyet sınırları içerisine girmiştir. I. Iustinianus, Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu'nun sınırları en geniş haline ulaştırmayı başardıktan sonra MS 14 Kasım 565 yılında rahatsızlanarak ölmüştür[684].

Iustinianus'un tahta kaldığı dönem Bizans (Doğu Roma) eyaletlerindeki darphane sistemi doruk noktasına ulaşmıştır. Bu dönemde en az 14 darphane faaliyet halinde olmuştur[685]. MS 528'de tüm Akdeniz dünyasını etkileyen depremden sonra Doğu Roma İmparatorluğu'nun en büyük kentlerinden biri ve Suriye'nin yönetim merkezi olan[686] Antiochia'nın adı, Tanrının Kenti anlamına gelen "Theoupolis" olarak değiştirilmiştir ve bakır sikkeler üzerinde Antiochia darphanesinin ismi **THEUP** şeklinde belirtilmeye başlanmıştır[687].

Katalogda I. Iustinianus Dönemi'ne tarihlenen 7 sikke bulunmaktadır. Bunların darphanelerine göre dağılımına baktığımızda; Carthage (1), Constantinopolis (1), Kyzikos (1), Nicomedia (2) kentlerine ait sikkeler görülürken 2 sikkenin darphanesi okunamamaktadır.

I. Iustinianus, katalogda tek örnekle temsil edilen follis birimindeki sikkesinin, ön yüzünde; **D N IVSTINIANVS P P AVC** lejandıyla imparatorun zırhlı, püsküllü, haçlı diademli büstü ile cepheden, sağ elinde globus üzerinde haç ile betimlenmiştir. MS 549-550 yılları arasına Nicomedia darphanesinde basılmış sikkesinin arka yüzünde; ortada sikkenin 40 nummia değerinde olduğunu gösteren **M** harfi, üstte christogram, solda **ANNO**, sağda **XЧII**, Kesimde: **NIKO,** altta darphanenin 1. Şubesinde basıldığını işaret eden; **A** yer almaktadır (**Lev. 69, Kat. No. 844**). I. Iustinianus diğer sikkelerinin

[683] Edward Gibbon, *Roma İmparatorluğunun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi IV BİZANS*, (Çev: Asım Baltacıgil), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1994, 128-129.
[684] Cameron, "Justin I and Justinian", 85.
[685] David Ronald Sear, *Byzantine Coins and Their Values*, Seaby, London 1974, 18.
[686] John Rich, *Geç Antik Çağda Kent*, (Çev: Suna Güven - Ertuğrul Güven), Homer Kitabevi, İstanbul 1999, 177.
[687] Tekin, *Bizans Sikkeleri*, 46-48; Oğuz Tekin, "Sikkelerin Işığında Antakya Depremi", *Toplumsal Tarih Dergisi 101. sayı*, İstanbul 2002, 6-7.

ön yüzünde; **D N IVSTINI ANVS P P AVC** lejandıyla imparatorun inci diademli, zırhlı ve paludamentumlu büstü ile sağa dönük olarak profilden betimlenmiştir. Bu sikkelerin arka yüzlerinde de sikkelerin değerlerini gösteren birimler yer almaktadır. *Follis, decanummium* ve *pentanummium* birimindeki sikkelerin arka yüzünde, ortada **M**, **I** ve **Є** harfleriyle sikkenin değeri belirtilirken solunda **ANNO**, yukarıda haç; sağda basım yılı, kesimde darp yeri bulunmaktadır (**Lev. 69, Kat. No. 841-834, 845-847**).

3.2.37. Flavius Iustinus Iunior II MS 565-578

I. Iustinianus'un ölümünden sonra, yeğeni II. Iustinus senato tarafından imparator ilan edilmiştir[688]. I. Iustinianus'un ölümü sonrası imparatorluk askerî ve malî bakımdan zayıflamış, içte ve dışta karışıklıklar ve saldırılar birbirini ardına olmaya başlamıştır[689]. II. Iustinus öncelikli olarak, Pers kralı Chosroes'in barışı bozacak gücünün olmaması ve Avarların da Franklarla uğraşıyor olmasını fırsat bilerek amcası I. Iustinianus Dönemi'nde Avarlar'a ve Persia'daki müttefiklere yapılan para yardımlarını kesmiştir.

Avarlar'ın MS 567 yılında Gebid Krallığı'na son verip Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu ile komşu olmalarıyla aralarında sonu olmayan bir savaş süreci başlamıştır[690]. II. Iustinus Dönemi'nde; İspanya, İtalya ve Afrika da saldırılara maruz kalmıştır. I. Iustinianus'un Noricum'a yerleştirdiği Lombardlar, MS 568'de İtalya'yı istila etmişler ve Kuzey İtalya'nın büyük bir bölümü ile Toscana'yı ele geçirip Güney İtalya'ya inmişlerdir[691]. Vizigot kralı MS 567 yılında İspanya'da, Bizans (Doğu Roma) sınırlarına saldırmış, MS 571'de Asidona'yı, MS 572'de ise Cordoba'yı ele geçirmiştir. II. Iustinus buna rağmen batıdaki olayları ikinci plana atarak Perslerle savaşmayı tercih etmiştir. Pers egemenliğindeki Ermenilerin ve Persia'nın kuzeyini yağmalayan

---

[688] Michael Whitby, "The Successors of Justinian", (Ed. Averil Cameron, Bryan Ward Perkins, Michael Whitby), *The Cambridge Ancient History: Vol. XIV Late Antiquity: Empire and Successors A. D. 425-600,* Cambridge University Press, Cambridge 2008, 86-111, 86-87.

[689] Reşat Ekrem, *Bizans Tarihi (Şarki Roma İmparatorluğu 395-1453),* Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, İstanbul 1934, 34-35.

[690] Whitby, "The Successors of Justinian", 91.

[691] M. V. Levçenko, *Kuruluşundan Yıkılışına Kadar Bizans Tarihi*, (Çev: M. Selen, Y. Selçuk), Özne Yayınları, İstanbul 1999, 105.

Türklerin yardım çağrısına uyarak Perslere savaş açmaya karar vermiştir. Bu savaşa hazırlanabilmek için, II. Iustinus'un, Avarlar'a vermeyi reddettiği para yardımını yapmak zorunda kalmıştır[692]. MS 573 yılında Pers ordusu Suriye'ye girerek Apameia'yı yağmalamış, kuşattığı Nisibis ve Dara'yı ele geçirmiştir[693]. Bu başarısızlıklar nedeniyle II. Iustinus bilincini yitirmesi üzerine İmparatoriçe Sophia, *comes excubitorium* Tiberius'un da yardımıyla, 45.000 solidus karşılığında Persler'le bir yıllık ateşkes anlaşması imzalamak zorunda kalmıştır.

II. Iustinus'un durumunun kötüleşmesi üzerine MS 7 Aralık 574'te Tiberius *caesar*, birkaç yıl sonra da *augustus* unvanı verilerek ortak imparator ilan edilmiştir. II. Iustinus MS 578 yılına kadar yaşamasına rağmen sağlığına tekrar kavuşamamış ve imparatorluk yönetimi MS 574-578 arasında Tiberius ve II. Iustinus'un karısı Sophia'nın elinde olmuştur.

Katalogda II. Iustinus Dönemi'ne tarihlenen 10 sikke bulunmaktadır. Bunların darphanelerine göre dağılımına baktığımızda; Constantinopolis (3), Nicomedia (1), Thessalonika (3) kentlerine ait sikkeler görülürken 3 sikkenin darphanesi okunamamaktadır.

II. Iustinus'un, *pentanummium* birimindeki sikkelerinin ön yüzünde, imparatorun adını ifade etmek için monogramı kullandığını görmekteyiz. Bu sikkelerin arka yüzünde; çelenk içerisinde büyük **Є** harfiyle gösterilen sikkenin birimi, sağ boşlukta da officina harfi yer almaktadır (**Lev. 70, Kat. No. 849-850**).

II. Iustinus, daha büyük birimlerdeki sikkelerinin ön yüzünde eşi Sophia ile birlikte cepheden, tahta otururken betimlenmiştir. Follis ve yarım follis birimindeki bu sikkelerin arka yüzünde sikkenin değerini gösteren **M** ve **K** harfleri yer almaktadır (**Lev. 69-71, Kat. No. 848, 851-857**).

[692] Whitby, "The Successors of Justinian", 88.
[693] Warren Treadgold, *A History of Byzantine State and Society*, Stanford University Press, California 1997, 220- 222.

3.2.38. Flavius Tiberius Constantinus MS 578-582

II. Tiberius Constantinus, MS 520 yılında doğmuştur. MS 574 yılında II. Iustinus onu evlat edinmiş ve ismine Constantinus'u eklemiştir. II. Iustinus'un ölümünden sonra tahta geçen II. Tiberius Constantinus, MS 582'de damadı Mauricius Tiberius'u ortak imparator ilan edene kadar tam yetkilerle imparatorluk yapmıştır[694]. İmparatorluğu döneminde Persler'le yapılan savaşlarda üstünlük sağlaması; İspanya ve Kuzey Afrika'da Bizans (Doğu Roma) eğemenliğinde bulunan bölgelerin korunmasının sağlanmasına rağmen Balkanlarda Islav kavimlerinin devamlı göçmelerini, hücumlarını ve talanlarını önleyememiştir. MS 14 Ağustos 582'de ağır bir hastalığa yakalanmış bunun üzerine ölümünden önce Mauricius'u tahttın varisi yaparak kızı Constantina ile evlendirmiştir[695]. II. Tiberius Constantinus, hem çok yetenekli bir komutan, hem de çok iyi bir idareci olmuştur. Özellikle her türlü inanca saygı göstermesi ve Monofizitlere karşı yaptırımlara son vermesi, ona olan güveni arttırmıştır. Trakyalı olan imparator, I. Iustinianus zamanında Nika ayaklanması nedeniyle iyice hırpalanan Mavi ve Yeşillerden birçok kişiye yönetimde yeniden görev vermiştir. Önceki dönemlerde çoğu kez sembolik olarak görev yapan senato, bu dönemde daha fonksiyonel hale gelmiştir[696].

Katalogda II. Tiberius Constantinus'a ait 2 sikke bulunmaktadır. Bu iki sikke de Constantinopolis basımlıdır. Sikkelerinin ön yüzünde; cepheden, miğferli ve pendialli, sağ elinde haçlı globus, sol omuzunda atlı süvari betimli kalkanla tasvir edilirken arka yüzünde; sikkenin yarım follis değerinde olduğunu gösteren **XX** harfleri, üstte haç yer almaktadır (**Lev. 71, Kat. No. 858-859**).

3.2.39. Flavius Mauricius Tiberius MS 582-602

Mauricius Tiberius, Perslerle yapılan savaşlarda önemli başarılar kazanmış iyi bir komutandı[697]. II. Tiberius Constantinus'un damadı olan Mauricius Tiberius MS 582

[694] Whitby, "The Successors of Justinian", 94-95.
[695] Tekin, *Bizans Sikkeleri*, 49.
[696] Dikici, 149.
[697] Goldsworthy, *How Rome Fell: Death of a Superpower*, 402-403.

yılında ortak imparator ilan etmiş ölümünden sonra da imparatorluğun tek hakimi olmuştur. Mauricius Tiberius, strateji üzerine bir kitap yazmış; orduyu ve idareyi yeniden teşkilatlandırmıştır[698]. Bu dönemde, İtalya'daki Bizans (Doğu Roma) arazilerinde *eksarkhlık* denilen bir vekillik sistemi kurmuş, yönetimine ilişkin tüm yetkiyi askeri bir valiye vermiştir. Zamanla, bu yönetim örgütü Afrika'yı da kapsamış ve Berberi akınlarını durdurmak ve eyaletlerdeki iç karışıklıkları önlemek amacıyla Afrika *eksarkhlığı*[699] oluşturulmuştur[700].

İran'da tahtın yasal varisi II. Hüsrev darbe ile tahtından uzaklaştırılmış ve Mauricius Tiberius'tan yardım istemiştir. Mauricius Tiberius, hemen II. Hüsrev'e yardım göndererek onun yeniden Pers tahtına geçmesini sağlamış böylece Perslerle uzun bir dönem sürecek barış dönemi başlamıştır[701].

Mauricius Tiberius, yönetiminde Balkanlar'da Slav ve Avar kabilelerinin akınları tehlikeli boyutlara ulaşmış özellikle de Slavlar artık sadece saldırmak ve yağmalamakla yetinmemeye başlamışlar aynı zamanda Balkan yarımadasını yurt edinmişlerdir. Slav ve Avarların Balkanlar'da cirit atmaları Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu'nun şimdiye kadar karşı karşıya kaldığı en önemli siyasal ve askeri başarısızlıklardan biri olmuş, izlenen askeri ve siyasi politikalar huzursuzluk yaratmaya başlamıştır. Bunun üzerine MS 602'de, Balkanlar'daki ve Constantinopolis'teki ordularda isyanlar patlak vermiştir. İsyanların bastırılamayacak boyutlara ulaşmasının ardından askerlerin isteği üzerine Phocas adlı bir subay MS 23 Kasım 602'de senato kararıyla imparator ilan edilmiştir. Mauricius Tiberius kaçmayı başardıysa da bir süre sonra yakalanarak oğullarıyla birlikte öldürülmüştür[702].

Mauricius Tiberius'un iktidarında, MS 582-583'de, Sicilya'da Katanya ve Syrakusa darphaneleri açılmıştır[703]. Katanya darphanesi bakır sikke darp ederken, standart birimi *decanummia*'dır[704].

---

[698] Ağaldağ, 33.
[699] Doğu Roma İmparatorluğu'nda patriğin verdiği yetkiyle taşrada yönetici sıfatıyla görev yapan din adamlarına verilen isimdir.
[700] Levçenko, 105.
[701] Tekin, *Bizans Sikkeleri*, 50.
[702] Tekin, *Bizans Sikkeleri*, 50-51; Whitby, "The Successors of Justinian", 100.
[703] Sear, *Byzantine Coins and Their Values*, 18.

Katalogda Mauricius Tiberius Dönemi'ne tarihlenen 2 sikke bulunmaktadır. Bu iki sikkenin de darphanesi düşük kondüsyon nedeniyle okunamamakta olup biri 40 nummia (follis) diğeri 20 nummia (yarım follis) değerindedir. 40 nummia değerinde olan sikkenin ön yüzünde; **DM TIV CONSTAN P P AVI** lejandıyla imparatorun büstü cepheden, konsül giysili, taç giymiş, tepesinde üç yapraklı süs ve pendilialı; sağ elinde mappa, sol elinde kartal başlı asa ile arka yüzünde; değerini gösteren **M** harfi yer almaktadır (**Lev. 71, Kat. No. 860**). 20 nummia değerinde olan sikkenin ön yüzündeyse; **ON MAVRC TIb P P AVI** lejandıyla imparatorun büstü cepheden, taçlı, tacının tepesinde haçla, zırhlı ve kalkanlı, sağ elinde haçlı globus ile betimlenirken arka yüzünde değerini gösteren **K** harfi bulunmaktadır (**Lev. 71, Kat. No. 861**).

3.2.40. Flavius Heraclius MS 610-641

MS 610 yılında Heraclius askerilerin desteğiyle imparatorluğunu ilan ederek Phocas'ı öldürmüştür. Heraclius, iktidarı ele aldığında imparatorluk, iktisadi ve mali açıdan çökme noktasına gelmiş, ücretle asker toplamaya dayanan ordu düzeni para bulunmadığından dolayı artık işlemez duruma gelmişti[705]. Slavlar ve Avarların Balkanlarda istila ettikleri alanlar Yunanistan ve Ege adalarına kadar ulaşmıştır. İslamiyetin doğuşundan önce MS 7. yüzyılın ilk on yılında Persler, Bizans'ın (Doğu Roma) Orta Doğu toprakları olan Suriye, Filistin ve Mısır'ı işgal etmişlerdir. İmparator Heraclius iktidarının ilk yirmi yılını bu toprakları alabilmek için Perslerle savaşarak geçirmiştir[706].

MS 7. yüzyıl başlarında kuzeyden Avarlar'ın Balkanlar'a girmesi, doğudan da Persler'in ilerleyişi ile imparatorluk çok zor durumda kalmış ve MS 626 yılında Avarlar, başarısız olsa da Constantinopolis'i karadan kuşatmayı başarmışlardır. Pers ordusu da doğuda ilerlemeye devam etmiş Khalkedon'a (Kadıköy) kadar ulaşmıştır fakat Heraclius'un MS 627 yılında Persler'i mağlup etmiş ve Bizans (Doğu Roma)

---

[704] Micheal F. Hendy, *The Economy, Fiscal Administration and Coinage of Byzantium*, Variorum Reprints, Northampton 1989, 145.
[705] Ostrogorsky, 86; Diehl, 52.
[706] Ayşe Kayapınar, "Bizans Tarihine Genel Bir Bakış", (Ed. Levent Kayapınar), *Bizans Tarihi*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2013, 2-26. 18.

İmparatorluğu Mısır, Suriye ve Filistin'i geri alarak doğu sınırında kaybettiği toprakları geri almıştır. Batıda ise aynı başarıyı gösteremeyip Balkanlar'ın büyük kısmı Avarlar'a bırakılmak zorunda kalınmıştır[707]. Heraclius, Persleri yenmesinin ardından Perslerin "*kral*" unvanını batıya taşıyıp Constantinopolis'e getirmiş, o zamana kadar resmi bir unvan olmayan *Basileus* unvanını da ilk kez Heraclius kullanmıştır[708].

MS 636 yılında Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu, Suriye'de Araplara karşı giriştiği Yarmuk Savaşı'nda ağır bir yenilgiye uğramış bu yenilginin ardından Araplar MS 637'de Kudüs ve Filistin'i, MS 638'de Antakya, Mezopotamya ve Osroene'yi ele geçirmişlerdir[709].

Heraclius'un hükümranlığı döneminde Grekçe devletin resmi dili olmuş, *imperator* ve *augustus* gibi Latince unvanların yerine Grekçe *basileus* (kral) unvanı almıştır ve bu dönem sonrasında Bizans (Doğu Roma) İmparatorları *basileus* unvanını kullanmaya başlamışlardır[710].

Savaşlar ve siyasi krizler Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu'nun ekonomisini dolayısıyla sikke sistemini etkileyerek gelişimini engellemiştir[711]. MS 615 yılında Constantinopolis darphanesi değerli madenden yapılmış kutsal objeleri toplayıp tekrar dökerek, sikke basımında kullanmıştır. Bu zorlu dönemde başkent darphanesi, yaklaşık üç yüzyıllık geçmişe sahip altın ve gümüşten yapılmış kutsal objelerin nakide dönüştürülmesiyle beslenmiştir[712].

Katalogda Heraclius Dönemi'ne tarihlenen 6 sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerin 2'si Constantinopolis, 1'i Nicomedia darplıdır. 3 sikkenin ise darphanesi düşük kondüsyon nedeniyle okunamamaktadır. Bu sikkelerin tamamı 40 nummia (follis) biriminde olup, ön yüzünde; **ddNNhЄRACLI - SThЄRACONSTPAV** veya **d N hERACLIVS P P AVI** lejandıyla, solda İmparator Heraclius, sağda oğlu Heraclius

[707] Tekin, *Bizans Sikkeleri*, 52.
[708] Ernest Barker, *Bizans Toplumsal ve Siyasal Düşünüşü*, (Çev: Mete Tunçay), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 1995, 39.
[709] Levçenko, 112.
[710] Tekin, *Bizans Sikkeleri*, 53.
[711] Kenneth W. Harl, *Coinage in the Roman Economy, 300 B.C. to A. D. 700*, JHU Press, London 1996, 199.
[712] Philip Grierson, *Byzantine Coinage*, Dumbarton Oaks Research Library and Collection, Washington 1999, 13.

Constantinus'un betimi, arka yüzündeyse; sikkenin değerini gösteren **M** harfi yer almaktadır (**Lev. 71-72, Kat. No. 862-867**).

3.3. TİPOLOJİ

3.3.1. Ön Yüz Betimleri

Roma Dönemi'nde basılan devlet sikkelerinin ön yüzünde imparatorun ve aile bireylerinin portreleri ile isim ve unvanları yer almaktadır. Özellikle de MS 1. ve 2. yüzyıl Roma sikkeleri üzerindeki imparator portreleri sanatsal bakımdan da doruk noktasına ulaşmışlardır[713]. Sikkelerin ön yüzlerindeki imparator portreleri, isim ve unvanlar, memuriyet payeleri, imparatorların tanınmasının yanı sıra; sikke serilerinin kesin olarak tarihlenebilmesine ve kronolojik sıralama yapılabilmesine olanak sağlamaktadır. Ayrıca yazılı kaynaklardan hakkında bilgi sahibi olmadığımız, tahtı zorla ele geçirmiş ve kısa süre egemen olabilmiş ya da meşru imparator ailesinden olup; kısa süre yaşamış bazı kişiler hakkında bilgi edinmemize yardımcı olurlar. Yazılı kaynaklar ve yazıtlardan elde edindiğimiz bilgileri pekiştirdiği gibi, onların eksik bıraktığı noktaların aydınlanmasına da yardımcı olmaktadırlar[714]. Tez konusu kapsamına giren sikkelerin ön yüz portrelerine baktığımızda imparatorların büst şeklinde işlenmiş portrelerinin başlarında genel olarak defne çelengi, şua tacı ve renkli taşlardan yapılmış çeşitli diademler görmekteyiz. Roma'da imparatorlar öldükten sonra tanrılaştırılırlardı. Tanrılaşan imparatorun portresi sikke üzerinde tanımlanmışsa o zaman şua tacı ile gösterildi. Roma İmparatoru Nero Dönemi'nden (MS 54-68) itibaren imparatorlar sağlıklarında da şua taçlı olarak betimlenmişlerdir[715]. I. Constantinus'dan (MS 306-337) sonra ise boncuklardan veya kıymetli taşlardan yapılmış bir tacın imparatorun başını süslediği görülür. İmparator Postumus (MS 258-268) ile Probus (MS 276-282) miğferle betimlenmişlerdir[716]. İmparator Hadrianus Dönemi'nden itibaren sakallı tasvirlerde

[713] İplikçioğlu, *EskiBatı Tarihi I Giriş, Kaynaklar, Bibliyografya*, 102.
[714] Baydur, *Roma Sikkeleri*, 10.
[715] Tulay, 194.
[716] Atlan, *Grek Sikkeleri*, 25.

görülür; ancak, MS 3. yüzyılın ortalarından itibaren sakal kısalır ve MS 4. yüzyıldan itibaren tamamen ortadan kalkar[717].

Katalogdaki sikkeleri ön yüz betimlerine göre Geç Roma ve Erken Bizans (Doğu Roma) Sikkeleri olarak iki gruba ayırmamız mümkündür. Geç Roma Sikkelerinin ön yüzünde imparatorun veya imparatoriçenin profilden portresi yer almaktadır. Bu portreler şua taçlı, defne çelenkli, rozet diademli, inci diademli veya diademsiz olarak bazen sadece baş kısmıyla, bazen de boynunda bir giyim eşyası ile betimlenmiş büst şeklindedir. Bu sikkelerin yanında I. Constantinus Dönemi'nde basılan anı sikkelerinde Roma ve Constantinopolis'in miğferli büstleri sola dönük olarak betimlenmiştir. Yine I. Constantius ve oğlu Büyük Konstantin'in ölümünden sonra onların anısına basılan Posthumus tipi olarak adlandırdığımız sikkeler de imparator başı örtülü olarak betimlenmiştir. Katalogdaki Erken Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin ön yüzlerinde ise, çoğunlukla imparatorun profilden veya cepheden portresi yer alırken, II. Iustinus ve Heraclius'a ait sikkelerin ön yüzünde iki figür yer almaktadır. Sikkeler ön yüz betimlerine göre defne çelenkliler, şua taçlılar, inci diademliler, rozet diademliler, değerli taşlardan oluşan diademliler, miğferliler, diademsizler, *posthumus* (örtülü tipler), monogramlılar ve figürlü tipler olarak alt gruplara ayrılarak tek tek incelenmiştir. Katalogda birden fazla ön yüz tipi görülen imparatorlara bakıldığında; I. Constantius'un (MS 293-306), şua taçlı sikkelerinin yanında ölümünden sonra basılan *posthumus* tipi sikkeleri de bulunmaktadır. Galerius (MS 293-311) sikkelerinde de hem şua taçlı hem de defne çelenkli ön yüz tiplerini görmekteyiz. I. Licinius (MS 308-324) sikkelerinin ön yüzünde ise, imparatorun defne çelenkli betimlerinin yanında miğferli ve şua taçlı ön yüz betimleri de görülmektedir. I. Constantinus (MS 306-337) sikkelerinde defne çelengini kullanmaya devam etmiştir ancak bununla birlikte imparator diadem takmış yeni ve farklı bir portreyle betimlenmiştir. I. Constantinus'un defne çelenkli ve diademli sikkelerinin yanında miğferli ön yüz betimleri ve ölümünden sonra imparatorun anısına basılan Posthumus tipi sikkeleri de bulunmaktadır. II. Constantinus'un (MS 317-340) katalogdaki sikkelerinin ön yüzünde defne çelenkli büstlerinin yanı sıra diademli büstleri de görülmektedir. Bu dönemden sonraki Geç Roma sikkelerinde ise, defne

[717] Selçuk Gür, *Antik Sikkeler*, Met/Er Matbaası, İstanbul 1976, 11.

çelenginin yerini diadem almıştır ve sikkelerin ön yüzünde en fazla kullanılan portre tipi olmuştur.

				
1	**2**	**3**	**4**	**5**
				
6	**7**	**8**	**9**	**10**
				
11	**12**	**13**	**14**	**15**
				
16	**17**	**18**	**19**	**20**

Tablo 1: Parion Kazısında 2005-2014 Yılları Arasında Ele Geçen Geç Roma ve Erken Bizans Dönemi Sikkelerinin Ön Yüz Tipolojisi

1. Hilal üzerinde, imparatoriçenin diademli büstü, sağa.
2. İmparatorun şua taçlı başı, sağa.
3. İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
4. İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
5. İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
6. İmparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa.
7. İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
8. İmparatorun rozet diademli büstü, sağa.
9. İmparatorun örtülü başı, sağa.
10. İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sağa.
11. İmparatorun defne çelenkli başı sola, başının arkasında bereket boynuzu.
12. Constantinopolis'in miğferli büstü, sola.
13. Roma'nın miğferli büstü, sola.
14. İmparatorun inci diademli büstü, sağa.
15. İmparatorun diademsiz büstü, sağa.
16. İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sağa, kalkan ve mızrak tutmakta.
17. İmparatoriçenin inci diademli, başının üzerinde Manus Dei çelenk (tanrının eli) bulunan büstü, sağa.
18. İmparatorun miğferli büstü, 3/4 cepheden. Sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutmakta.
19. Tüy sorguçlu miğfer giymiş, zırhlı ve süvari betimli kalkanlı, sağ elinde haçlı globus tutan cepheden imparator büstü.
20. Chlamys ve taç giyimli, sağ ellerinde haçlı globus tutan iki imparator figürü.

3.3.1.1. Diademliler

Katalogda yer alan Geç Roma ve Erken Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin ön yüz betimlerine baktığımızda imparatorların büst şeklinde işlenmiş portrelerinin başlarında diadem olarak adlandırdığımız çeşitli süslerin yer aldığını görmekteyiz[718].

[718] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 10.

Söz konusu diademli sikkeleri kendi içerisinde alt gruplara ayırarak; şua taçlılar, defne çelenkliler, inci diademliler, rozet diademliler, hilalli olanlar ve haçlı olanlar olmak üzere altı farklı başlık altında incelenmiştir.

3.3.1.1.1. Şua Taçlılar

Bir ışık kaynağından çıkarak her yöne yayılıp giden ışık demetini temsil eden şua tacı, Güneş tanrısının sembolü olarak Geç Roma Dönemi sikkelerin ön yüzlerinde imparatorların başlarını süslemiştir[719] (**Tablo 1, No: 2-3**). Katalogdaki şua taçlı sikkelerin tamamını *antoninianus* birimindeki sikkeler oluşturmaktadır. Şua taçlı birim olarak da adlandılırıan *antoninianus'*lar MS 215 yılında yeni bir birim olarak İmparator Caracalla[720] tarafından tedavüle çıkarılmış ve imparatorluğun en önemli gümüş sikkesi haline gelmiştir. *Antoninianuslar'*da, imparatorlar güneş tanrısı biçiminde tanımlanmak için şua taç giymiş biçimde gösterilmiştir. *Antoninianuslar'*da imparatorlar şua taçlı betimlenerek aynı dönemde basılan defne çelenkli *denarius* ile karışmalarını engellemiştir.

Katalogdaki şua taçlı sikkelerin en erkeni İmparator Trajan Decius'a (MS 250-251) ait olup en geçi ise İmparator Galerius Dönemi'ne (MS 295-299) tarihlenmektedir. Katalogda yer alan *antoninianus* birimindeki şua taçlı sikkelerin imparatorlara göre dağılımına bakılacak olursa; Trajan Decius 1 (**Lev. 1, Kat. No. 3**), Gallienus 7 (**Lev. 1, Kat. No. 4-10**), II. Cladius Gothicus 5 (**Lev. 1-2, Kat. No. 11-15**), Aurelianus 4 (**Lev. 2, Kat. No. 16-19**), Probus 1 (**Lev. 2, Kat. No. 20**), Diocletianus 8 (**Lev. 2-3, Kat. No. 21-28**), Maximianus 10 (**Lev. 3-4, Kat. No. 29-38**), I. Constantius 2 (**Lev 4, Kat. No. 39-40**), Galerius'a 4 (**Lev 4, Kat. No. 42, 45-47**) ait sikke bulunmaktadır. MS 293 yılında İmparator Diocletianus, follis diye anılan yeni bir birim ortaya çıkarmıştır. Bu sikkelerin ön yüzünde defne çelenkli imparator portresi yer aldığından, MS 215-293 yılları arasında görülen şua taçlı tiplerden kolayca ayrılabilmektedir. İmparator I. Licinius'un (MS 308-324) follislerinde defne çelenkli portrelerin yanı sıra şua taçlı darplar da görülmektedir. İmparator bu sikkelerinde şua taçlı büstü ile sağa dönük

[719] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 13.
[720] Antoninianus (Şua taçlı birim), ismini onu tedavüle çıkaran İmparator Caracalla'nın asıl adı olan Antoninus'tan almıştır.

olarak betimlenmiştir (**Lev 5-13, 15-16, Kat. No. 57, 67-70, 83, 85, 87-94, 96-102, 107-108, 114-125, 127, 129-132, 135, 137-140, 142-151, 154, 177-185**).

.

3.3.1.1.2. Defne Çelenkliler

Tanrı Apollon'un bir simgesi olan defne yapraklarından oluşturulmuş çelenk, Roma İmparatorları tarafından sıklıkla kullanılmıştır[721] (**Tablo 1, No: 4-6, 11**). Katalogdaki sikkelerde defne çelenkli ön yüz portresi, MS 293 yılında İmparator Diocletianus'un, follis diye anılan yeni bir birimin darp edilmesiyle görülmeye başlanmıştır. Katalogda, en erken döneme tarihlenen defne çelenkli follis birimindeki sikke Galerius Dönemi'ne ait MS 302-303 yıllarına tarihlenen Thessalonika darphanesine ait örnektir (**Lev. 5, Kat. No. 49**). Yine Galerius Dönemi'ne tarihlenen MS 308-309 Heraclea darplı iki sikke ve Kyzikos darplı bir sikkenin de ön yüzünde imparator, defne çelenkli başı ile sağa dönük olarak betimlenmiştir (**Lev. 3-4, Kat. No. 43-44, 48**).

Katalogda follis birimindeki defne çelenkli diğer sikkelerin imparatorlara göre dağılımına bakıldığında; İmparator Maxentius'un (MS 307-312), 3 sikkesinde defne çelenkli başı, ile sağa dönük olarak betimlenmiştir (**Lev. 5, Kat. No. 50-52**). I. Licinius'un defne çelenkli sikkelerini ön yüz tipine göre iki ana gruba ayırabiliriz. Birinci grup sikkelerinde I. Licinius defne çelenkli başı ile sağa dönük olarak veya defne çelenkli büstü ile giyimli ve zırhlı olarak betimlenmiştir (**Lev 5-16, Kat. No. 53-56, 58-66, 71-73, 82, 84, 86, 95, 103-106, 109-111, 126, 128, 133-134, 136, 141, 152-153, 155-173, 176, 186-187**). I. Licinius'un defne çelenkli ikinci grup sikkelerinde ise; imparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa[722] sol elinde asa tutarken resmedilmiştir (**Lev 7, 10, 15, Kat. No. 74-81, 112-113, 175**). II. Maximinus Daia (MS 309-313), katalogda yer alan follis birimindeki 4 sikkesinin ön yüzünde defne çelenkli başı ile sağa dönük olarak betimlenmiştir (**Lev. 16, Kat. No. 188-191**).

---

[721] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 11.

[722] Roma İmparatorluğu'nda imparatorun, konsülün, vali veya üst düzey bir yöneticinin sağ eliyle sallayarak oyunların başlamasını işaret ettikleri kumaş bir mendildir. MS 6. yüzyılda ise bir tomar olarak düşünülen, mücevherli uçları ile küçük silindir bir objeye dönüşmüş, Grekçe kullanılan ismi ile akakia şekline dönüşmüştür.

I. Constantinus'un (Büyük Konstantin MS 307-337), defne çelenkli sikkeleri de aynı yıllarda Roma İmparatorluğu'nun doğusunda hüküm süren I. Licinius'un sikkeleri gibi ön yüz tipine göre iki ana gruba ayrılabilir. Birinci grup sikkelerinde imparator, defne çelenkli başı ile sağa dönük olarak veya defne çelenkli büstü ile giyimli ve zırhlı olarak betimlenmiştir (**Lev. 16-21, Kat. No. 192, 194, 198-207, 214-217, 219-220, 226-229, 234-236, 241-250**). İmparatorun, defne çelenkli ikinci grup darplarında; imparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa tutarken işlendiği dikkat çekmektedir (**Lev. 18-19, Kat. No. 208-210, 218**). Bunların dışında I. Constantinus'un MS 330 yılında Constantinopolis'in kuruluşu anısına bastırdığı sikkelerinde, imparatorun defne çelenkli başı sola dönük olarak, başının arkasında bereket boynuzu ile tasvir edildiği görülmektedir (**Lev. 22, Kat. No. 260**).

I. Licinius'un oğlu, Caesar II. Licinius, MS 319 yılı darplı sikkesinde defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, ile sağa dönük olarak (**Lev. 26, Kat. No. 302**), MS 318-319 yılları arasına tarihlenen sikkesinde ise defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü ile sola dönük olarak betimlenmiştir (**Lev. 26, Kat. No. 303**).

I. Constantinus'un (Büyük Konstantin) büyük oğlu Caesar Crispus'un (MS 317-236'da Caesar) defne çelenkli sikkelerini de babası I. Constantinus ve Roma İmparatorluğu'nun doğusunda hüküm süren I. Licinius'un defne çelenkli sikkelerinde olduğu gibi ön yüz tipine göre iki ana gruba ayırabiliriz. Birinci grup sikkelerinde Crispus (**Lev. 26-27, Kat. No. 310-312, 314-317, 319-320**) ve I. Constans (**Lev. 29, Kat. No. 349**), defne çelenkli büstleri ile genelde giyimli ve zırhlı olarak sağa veya sola dönük olarak, katalogda iki örneği bulunan diğer ön yüz tipinde ise, Crispus'un defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa, sol elinde asa tutarken tasvir edildiği anlaşılmaktadır (**Lev. 27, Kat. No. 313, 318**).

I. Constantinus'un (Büyük Constantin) oğlu II. Constantinus'un Caesar olduğu dönemde (MS 317-337) basılan sikkelerinde II. Constantinus, defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü ile sağa dönük olarak betimlenmiştir (**Lev. 27-28, Kat. No. 323-327, 329-330, 332**). I. Constantinus'un bir diğer oğlu II. Constantius'un da sikkelerinin ön yüzünde de az da olsa defne çelenkli tasvirler görülmektedir. İmparator bu sikkelerde, giyimli ve zırhlı büstü ile sağa dönük olarak resmedilmiştir (**Lev. 31, 33, Kat. No. 368, 390**).

3.3.1.1.3. Rozet Diademliler

Diadem, imparatorların sahip olduğu otoriteyi göstermek amacıyla başlarına taktıkları bir düğümle sona eren ve omuzlara inen iki şeritten oluşan sade veya kıymetli taşlardan yapılmış süslü şerit ya da bant formlu takıdır. Hellenistik Dönem'de krallar, rozet diademi başlarında krallık işareti olarak kullanmışlardır[723]. I. Constantinus, I. Licinius'u MS 324 yılında yenilgiye uğratarak Roma İmparatorluğu'nun tek başına hakimi olmuştur. I. Constantinus, tek başına *augustus* olması onuruna kutlamalar yapmış ve ilk kez bu kutlamalar sırasında MS 325 yılında zaferi temsil eden bu tür diademi takmıştır. Ardından imparatorun aynı yıl basılan sikkelerinde değerli taşlardan yapılmış diademli portreleri görülmeye başlanmış[724] ve I. Licinius'a karşı kazandığı zaferin propagandasını yapmıştır. I. Constantinus, değerli taşlardan oluşturulmuş bu tür bir diadem takarak Geç Roma sikkelerini yeni ve farklı bir portre ikonografisiyle tanıştırmıştır. I. Constantinus'tan sonra gelen imparatorlar tarafından da bu tür diademler sıklıkla kullanılmaya başlanmış ve bir anlamda defne çelenkli portrelerin yerini almıştır[725]. Geç Roma ve Erken Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin ön yüzünde, imparatorların taktıkları değerli taşlardan oluşturulmuş bu tür diademler büyük bir özveri ve incelikle süslenmiştir. Başı alın hizasından çevreleyen, üzeri değerli taşlarla süslü bir baş bandı olarak dizayn edilmiş ve genellikle arkadaki düğüm kısmının şeridi başın arkasından enseye doğru sarkmış olarak tasvir edilmiştir[726].

Üzerinde çiçek motifi olan yuvarlak desenli alna takılan bantlar ise, rozet diadem olarak adlandırılmaktadır (**Tablo 1, No: 8**). Katalogdaki rozet diademli sikkelere baktığımızda ilk örneklerin, I. Constantinus'a (Büyük Konstantin MS 307-337) ait olduğunu görmekteyiz. İmparator bu sikkelerinde, rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü ile sağa dönüktür (**Lev. 17, 19, 21, Kat. No. 193, 195, 221-223, 251-252**).

I. Constantinus'un (Büyük Konstantin MS 307-337), oğulları da babaları gibi bazı sikkelerde rozet diademli olarak betimlenmişlerdir. II. Constantinus da sikkelerinde

---

[723] Tulay, 66.
[724] RIC VII, 567.
[725] Ann M. Stout, "Jewelery as a Symbol of Status in the Roman Empire", (Ed. Judith Lynn Sebesta – Larissa Bonfante), *The World Of Roman Costume*, The University of Wisconsin Press, London 2011, 77-100, 88.
[726] M. McCormick, "Crown", (Ed. A. M. Talbot – A. Kazdhan), *The Oxford Dictionary of Byzantium 3. Vol*, Oxford University Press, New York 1991, 554.

(MS 337-340), rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa dönük olarak tasvir edilmiştir (**Lev. 28, Kat. No. 328, 331**). I. Constans (MS 337-350) sikkelerinde (**Lev. 28-30, Kat. No. 334, 337-341, 343-345, 354**), ve II. Constantius'un *caesar* ve *augustus* olduğu dönemlerdeki (MS 324-361) darplarında da (**Lev. 30-34, 36, Kat. No. 360-362, 364-366, 373, 386, 391-400, 407-408, 428**) rozet diademin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. I. Constantinus'un (Büyük Konstantin) yeğeni, Constantinus sülalesinin son İmparatoru Apostate lakaplı II. Iulianus da 1 sikkesinin, ön yüzünde rozet diademli portresi ile tasvir edilmiştir (**Lev. 39, Kat. No. 467**).

Katalogdaki rozet diademli ön yüz betimlerinin, Valentinianus sülalesi Dönemi'nde de devam ettiği anlaşılmaktadır. Valens (**Lev. 41-43, Kat. No. 489, 505-507**), Gratianus (**Lev. 45-46, Kat. No. 539-541, 543-544**) ve II. Valentinianus (**Lev. 46, Kat. No. 546, 551**) sikkelerinde; imparator rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa dönük olarak resmedilmiştir.

Hıristiyanlığı yüceltmeye çalışması ve koyu bir Hıristiyan olması nedeniyle "Büyük" lâkabıyla anılan I. Theodosius'un, İmparator Gratianus tarafından MS 19 Ocak 379 yılında Augustus yapılarak imparatorluğun doğu yarısının yönetimi verilmesiyle Theodosius sülalesi başlamıştır. Bu dönem imparatorlarının da ön yüz portrelerinde rozet diadem görülmektedir. Katalogdaki, I. Theodosius (**Lev. 48-49, Kat. No. 566, 579**) ve oğlu Honorius'un (**Lev. 57, Kat. No. 683**) sikkelerinde; imparator, rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü ile sağa dönük olarak betimlenmiştir.

3.3.1.1.4. İnci Diademliler

Rozet diademin yanı sıra Geç Roma sikkelerinin ön yüzünde iki sıra inci dizisinden oluşan inci diademliler olarak adlandırdığımız sikkeler de bulunmaktadır (**Tablo 1, No: 14, 17**). İnci diadem katalogda karşımıza en çok çıkan baş aksesuarı olarak dikkat çekmektedir. MS 325 yılında ilk kez I. Constantinus (Büyük Konstantin) sikkelerinde görülen inci diadem, I. Constantius Dönemi'nden sonra sıkça kullanılmıştır. I. Constantinus'un yeğeni olan ve MS 335 yılında I. Constantinus tarafından *caesar* yapılan Delmatius'un (MS 335-337 Caesar), katalogda yer alan tek

sikkesinin ön yüzünde; imparator inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa doğru bakarken betimlenmiştir (**Lev. 27, Kat. No. 321**). I. Constantinus'un oğulları, II. Constantinus (**Lev. 27, Kat. No. 322**), I. Constans (**Lev. 28-30, Kat. No. 333, 335-336, 346-353**) ve II. Constantius'un (**Lev. 30-38, Kat. No. 355-359, 363, 367, 369-372, 374-385, 387-389, 401-406, 409-427, 429-449**) sikkelerinde de inci diadem sıklıkla kullanılmıştır. I. Constantinus'un (Büyük Konstantin) yeğeni, Constantinus sülalesinin son İmparatoru II. Iulianus da sikkelerinin ön yüzünde inci diademli portresi ile sakallı veya giyimli ve zırhlı olarak betimlendiği görülmektedir (**Lev. 39-40, Kat. No. 462, 466, 471, 475**).

Katalogdaki inci diademli ön yüz betimleri, Valentinianus sülalesi Dönemi'nde en sık kullanılan ön yüz tipi olmuştur. I. Valentinianus (**Lev. 40-41, Kat. No. 476-488**), Valens (**Lev. 41-45, Kat. No. 490-504, 508-538**), Gratianus (**Lev. 46, Kat. No. 542**) ve II. Valentinianus (**Lev. 46-48, Kat. No. 545, 548-550, 552-565**) sikkelerinde; imparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa dönük olarak resmedildiklerine tanık olmaktayız.

I. Theodosius (**Lev. 48-51, Kat. No. 567-571, 573-578, 580-604**) ve oğulları Arcadius (**Lev. 51-55, Kat. No. 605-611, 613-655, 658**) ile Honorius (**Lev. 56-61, Kat. No. 668-673, 676-682, 684-708, 710-727**) Dönemleri'nde de; inci diademlerin imparatorlar tarafından sıklıkla kullanıldığını görmekteyiz. Arcadius ve Eudoxia'nın oğlu olan II. Theodosius (**Lev. 61-63, Kat. No. 728-740, 742-761**) sikkelerinde de; imparator, inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü ile sağa dönük olarak betimlenmiştir.

Romalı bir konsülün kızı olan Eudoxia, MS 27 Nisan 395 yılında Arcadius ile evlenmiştir. MS 9 Ocak 400 tarihinde Eudoxia'ya "Augusta" unvanı verilmiştir. Eudoxia, emperyal derecesini gösteren paludamentum giyebilmiş ve dolaşımdaki Roma sikkelerinde erkek Augustus'a benzer şekilde görüntüsü kullanılmıştır. Eudoxia'nın katalogda yer alan 9 sikkesinin ön yüzünde; inci diademli, giyimli, büstü, sağa bakmakta, başının üzerinde ise, Manus Dei çelenk (tanrının eli) bulunmaktadır (**Lev. 55-56, Kat. No. 659-667**).

Trakya kökenli bir subay olan Marcianus, II. Theodosius'un ölümünden sonra Doğu Roma İmparatoru olmuştur. Marcianus'un (MS 450-457) katalogda yer alan

örnekleri bozulan ekonomik yapıyla bağlantılı olarak küçük boyutlarda darp edilmiş olup dolayısıyla kazılarda elen geçen örnekler oldukça düşük kondüsyondadır. Bu sikkelerin ön yüzünde; imparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü ile sağa dönük olarak resmedilmiştir (**Lev. 63-64, Kat. No. 762-777**).

Marcianus'un ölümünden sonra MS 457 yılında imparator ilan edilen I. Leo'nun (MS 457-474) katalogda yer alan 44 sikkenin tamamında, imparator dönemin askeri kıyafet geleneğine uygun olarak, inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü ile sağa dönük olarak betimlenmiştir (**Lev. 64-67, Kat. No. 778-821**).

Anastasius Dönemi'nden itibaren ise sikkeler özellikle bronzlar, farklılık göstermektedir. Bu farklılık, Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin Anastasius ile başlatılmasının uygun olacağını göstermektedir[727]. Bu dönemde ön yüzde, imparatorun büstü cepheden ya da profilden gösterilirken, arka yüzdeki sikke birimlerinde çok yeni bir düzenlemeye gidilmiştir[728]. Bundan böyle sikke birimleri, nummus değerini gösteren Yunan harfleriyle gösterilmeye başlanmıştır[729]. Ancak arka yüzde görülen bu köklü değişim ön yüz betimlerine yansımamıştır. Bizans (Doğu Roma) sikkelerin başlangıcı sayılan Anastasius Dönemi (MS 491-518) sikkelerinin de ön yüzünde imparatorun, inci diademli, zırhlı ve paludamentumlu büstü ile sağa dönük olarak betimlendiğini görülmektedir (**Lev. 67-68, Kat. No. 822-826**). Anastasius'tan sonra tahta geçen I. Iustinus (MS 518-527) ve I. Iustinianus'un (MS 527-565) sikkelerinde de inci diademli ön yüz büstü yer almaktadır. I. Iustinus (MS 518-527), sikkelerinin ön yüzünde inci diademli ve giyimli büstü ile sağa dönük olarak betimlenirken (**Lev. 68, Kat. No. 827-840**), I. Iustinianus ise (MS 527-565), katalogdaki örneklerde inci diademli, zırhlı ve paludamentumlu büstü ile sağa dönük olarak profilden gösterilmiştir (**Lev. 69, Kat. No. 841-843, 845-847**).

3.3.1.1.1.5. Hilalli Olanlar

Hilal, iki dairenin iç içe girmesi fakat dairelerin merkezlerinde çakışmaması durumunda oluşan şekildir. İlk kullanımı Sümerlere kadar uzanan, sikkeler üzerindeyse

[727] Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 32.
[728] Karwiese, 36.
[729] Harl, *Kazılarda Bulunan Bizans Sikkelerinin Tanımlanması İçin Rehber "Bizans" (MS 498-1282)*, 34.

Mithridates Dönemi'nde sıklıkla görülmeye başlanan hilal betimininin örneklerini katalogdaki Geç Roma ve Erken Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin ön yüzlerinde de görmekteyiz (**Tablo 1, No: 1**). MS 215 yılında yeni bir birim olarak İmparator Caracalla[730] tarafından tedavüle çıkarılmış şua taçlı birim olarak da adlandırılan *antoninianuslar*'da imparatoriçeler genellikle omuzlarının arkasında veya başlarında bir hilal ile tasvir edilmişlerdir[731]. Katalogdaki sikkeler de bunun iki örneğini görmekteyiz; Otacilia Severa (MS 244-249) katalogdaki sikkelerinin ön yüzünde hilal üzerinde, değerli taşlardan oluşan diademiyle giyimli olarak betimlenmiştir (**Lev. 1, Kat. No. 1-2**).

3.3.1.1.1.6. Haçlı Olanlar

Hz. İsa'nın çarmıha gerilişini, ölüme karşı zaferini sembolize eden haç, sikkelerde imparatorlar için düşmanlara karşı kazanılan zaferin sembolü olarak kullanılmıştır. Sikkelerde haç ilk kez II. Theodosius (MS 402-450) Dönemi'nde görülmeye başlamıştır. Geç Roma sikkeleri üzerinde MS 5. yüzyılda tek başına ya da globus üzerinde betimlenmiştir. Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin neredeyse hepsinde görülen haç, genellikle imparatorların taçlarının tepesinde, asanın ya da globusun üstünde, sikkelerin arka yüzündeki değer harfinin üzerinde veya sikkelerin arka yüzünde tek başına görülebilmektedir[732]. Bizans (Doğu Roma), sikkeleri üzerinde ana tip olarak; Sade, Patrik[733], Latin[734] ve Potent Haçı[735] ve basamaklı kaide üzerinde haç olmak üzere 5 çeşit haç yer almaktadır[736].

Katalogdaki I. Iustinianus (MS 527-565) ve Mauricius Tiberius Dönemi (MS 582-602) sikkelerinde de imparator haçlı taç giyerek dinsel önderliğine vurgu yapılmak

[730] Antoninianus (Şua taçlı birim), ismini onu tedavüle çıkaran İmparator Caracalla'nın asıl adı olan Antoninus'tan almıştır.
[731] Harl, *Kazılarda Bulunan Bizans Sikkelerinin Tanımlanması İçin Rehber "Bizans" (MS 498-1282)*, 9.
[732] Demirel Gökalp, *Yalvaç ve Isparta Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Bizans Sikkeleri*, 112.
[733] Patrik Haçı: Ana haçın üst kolu üzerine yerleştirilmiş ikinci bir haçın bulunduğu haç tipidir. Sikkeler üzerinde ilk kez Theophilos Dönemi'nde görülmeye başlamıştır.
[734] Latin Haçı: Haçın gövdesini oluşturan dikey kolun oldukça uzun ve haç kollarının ucunun düz olduğu tiptir. Latin Haçı sikkeler üzerinde ilk kez Anonim Follislerle görülmeye başlamıştır.
[735] Potent Haç: Haçın her bir kolunun bitiminde dikey kısa bir çubuk bulunan haç tipidir. Potent Haçı sikkeler üzerinde en çok görülen haç tipi olup basamaklar, kaide veya globus üzerinde palmiyeler arasında örnekleri bulunmaktadır.
[736] Demirel Gökalp, *Yalvaç ve Isparta Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Bizans Sikkeleri*, 112-114.

istenmiştir. Bu sikkelerde taçın üstünde görülen haçlar Sade Haç tipine girmekte olup bu tipte genelde haç kollarının eşit (Yunan Haçı) ya da haçın gövdesini oluşturan dikey kolun kısa olduğu görülmektedir (**Tablo 1, No: 19**). Bu tip haç sikkeler üzerinde ilk kez I. Iustinianus Dönemi'nde görülmeye başlamıştır.

I. Iustinianus'un (MS 527-565), katalogda tek örnekle temsil edilen sikkesinde, imparatorun zırhlı, püsküllü, haçlı diademli büstü ile cepheden, sağ elinde globus üzerinde haç ile betimlenmiştir (**Lev. 69, Kat. No. 844**). Katalogda yer alan Mauricius Tiberius Dönemi'ne (MS 582-602) tarihlenen iki sikkede ise; imparator cepheden büstüyle, konsül giysili, haçlı taç giymiş, sağ elinde mappa, sol elinde kartal başlı asa ile betimlenmiştir (**Lev. 71, Kat. No. 860-861**).

3.3.1.2. Diademsizler

Geç Roma Dönemi sikkelerinde imparatorlar değişik baş aksesuarları ile betimlenirken bazı *caesarlar'*da herhangi bir aksesuar kullanmadan diademsiz olarak betimlenmişlerdir (**Tablo 1, No: 15**). II. Constantinus'un yeğeni Caesar Constantius Gallus (MS 351-354) ve Contantius Gallus'un kardeşi, II. Iulianus'un (MS 355-363) *caesar* olduğu dönemde basılan sikkelerinin ön yüzünde bu şekilde diademsiz olarak betimlenmiş portreleri bulunmaktadır. Constantius Gallus'un katalogda yer alan MS 351-354 yılları arasında basılmış sikkelerinin ön yüzünde; imparatorun diademsiz, giyimli büstü, sağa doğru resmedilmiştir (**Lev. 38-39, Kat. No. 450-459**). II. Iulianus'ta MS 355-361 yılları arasında basılan sikkelerin ön yüzünde, diademsiz, giyimli ve zırhlı büstü ile sağa dönük olarak betimlenmiştir (**Lev. 39-40, Kat. No. 460-461, 465, 468-470**).

I. Constantinus yeğeni Delmatius'a, MS 335 yılında *caesar* unvanını verdi. Caesar Delmatius'un (MS 335-337 Caesar), katalogda yer alan tek sikkesinin ön yüzünde; imparator inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa doğru bakarken resmedildiğini görmekteyiz (**Lev. 27, Kat. No. 321**). Buna karşın, İmparator II. Constantius (MS 337-361), tarafından *caesar* olarak atanan Constantius Gallus ve II. Iulianus'un diademsiz olarak betimlendikleri görülmektedir. II. Constantius bu dönemde kardeşlerine karşı kazandıkları savaştan sonra Roma İmparatorluğu'nun tek

hakimi olan zafer kazanan bir imparator olduğunu göstermek amacıyla diadem takmıştır ve *caesar*larına diadem takma izni vermemiştir. II. Iulianus, MS 360'da Lutetia'da (Paris) kendini *augustus* ilân etmiştir. MS 361'de, II. Constantius'un, Tarsos yakınındaki Mopsoukrenai'da ölmesi üzerine onun yerine Roma tahtına geçen II. Iulianus'un, bu dönemden sonra basılan sikkelerinde diademli olarak betimlenmesi de bu görüşü desteklemektedir.

3.3.1.3. Miğferliler

Savaşlarda başı korumak için giyilen metal başlık olan miğferler, katalogdaki sikkelerde ilk kez I. Licinius'un sikkelerinde karşımıza çıkmaktadır (**Tablo 1, No: 7, 10, 12-13, 16, 18)**. Roma sikkelerinde miğferi daha önceki yıllarda İmparator Postumus (MS 258-268) ile Probus (MS 276-282) sikkelerinde görmekteyiz[737]. Bu dönemden sonra miğferli portre tipi de sikkeler üzerinde sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır[738]. Sikkelerin ön yüzlerinde imparatorlar miğferli betimlenerek savaşçı özelliklerini ön plana çıkarmaya çalışmışlardır[739]. Bu sikkeler üzerinde görülen askeri portre, Geç Roma sikkelerinin en tipik ikonografik özelliğidir.

Katalogdaki en erken tarihli miğferli ön yüz betimi I. Licinius'un MS 317-320 tarihleri arasında basılan sikkesinde görülmektedir. Bu sikkede; imparator, miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutarken betimlenmiştir (**Lev. 15, Kat. No. 174**). Bu sikkeyle yakın bir tarihte basılmış aynı ön yüz betimine sahip, MS 318 yılı Siscia darplı, I. Constantinus'un sikkesinin ön yüzünde de, imparatorun, miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutarken tasvir edilmiştir (**Lev. 20, Kat. No. 230**). I. Constantinus MS 318-320 tarihleri arasında basılmış sikkelerinde; imparatorun, miğferli ve zırhlı büstü, sağa dönük olarak işlendiği görülmektedir (**Lev. 20-21, Kat. No. 231-233, 237-240**).

---

[737] Atlan, *Grek Sikkeleri*, 25.
[738] Simon James, "Evidence from Dura Europos for the origins of Late Roman Helmets", *In: Syria*, Tome 63 fascicule 1-2, 1986, 107-134, 114-115.
[739] RIC VII, 36.

Constantinopolis'in kuruluşunun anısına MS 330-333 yılları anısına basılan sikkelerde, Constantinopolis'in[740] miğferli büstü, sola doğru, mantolu ve mızraklı olarak betimlenmiştir (**Lev. 22, Kat. No. 261-262**). Yine bu dönemde Roma şehrinin imparatorluğun geleneksel merkezi olduğunu doğrulamak amacıyla MS 330-335 yıllarında Roma şehri anısına basılan sikkelerin ön yüzünde; Roma'nın miğferli büstü, sola dönük olarak tasvir edilmiştir (**Lev. 22-23, Kat. No. 263-265**).

I. Licinius'un oğlu, II. Licinius'a *caesar* unvanı, MS 317 yılında, 5 yaşındayken verilmiştir[741]. II. Licinius katalogdaki MS 321-324 tarihleri arasında basılan sikkelerinin ön yüzünde; miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutarken betimlenmiştir (**Lev. 23-26, Kat. No. 266-301, 304-309**).

II. Iulianus (Apostate), MS 361-363 yılları arasına tarihlenen sikkelerinin ön yüzünde; imparatorun, miğferli, sakallı büstü, sola dönük olarak, kalkan ve mızrak tutarken tasvir edilmiştir (**Lev. 39-40, Kat. No. 463-464, 472-474**). II. Valentinianus'un, MS 378-383 tarihleri arasında Constantinopolis darphanesinde basılan sikkesinin ön yüzünde; imparator miğferli, giyimli büstü, sağa dönük olarak, kalkan ve mızrak tutarken betimlenirken (**Lev. 46, Kat. No. 547**), I. Theodosius'un MS 383-392 yılları arasına tarihlenen sikkelerinde, miğferli işlenişinin devam ettiği görülmektedir. I. Theodosius'un oğulları Arcadius (**Lev. 51, 55, 612, 656-658**) ve Honorius (**Lev. 57, 60, Kat. No. 674-675, 709**) sikkelerinin ön yüzünde; miğferli, zırhlı, 4/3 profilden büstü ile sağ elinde mızrak sol elinde kalkanla resmedilmiştir. Arcadius ve Eudoxia'nın oğlu olan II. Theodosius'da (**Lev. 62, Kat. No. 741**) MS 401-403 darplı sikkesinde aynı tipte betimlenmiş olup bu ön yüz tipi imparatorluğun ekonomik ve askeri yapısının tam tersi olarak bir etki bırakmaya yöneliktir.

Bizans (Doğu Roma) İmparatorları da sikkelerinde miğferi kullanmaya devam etmiştir. Katalogda Erken Bizans (Doğu Roma) Dönemi'ne tarihlenen II. Tiberius (MS 578-582) sikkelerinde; imparator, cepheden, miğferli ve pendialli, sağ elinde haçlı globus, sol omuzunda atlı süvari betimli kalkanla tasvir edilmiştir (**Lev. 71, Kat. No. 858-859**). Buradan anlaşılıyorki imparatorlar bozulan ekonominin ve askeri alanlardaki

[740] Geç Roma Dönemin'de Constantinopolis olarak adlandırılan günümüzdeki İstanbul şehrinin insan şeklinde betimlenmesidir. Miğferli, bir elinde mızrak, diğerinde globus veya küçük bir Victoria figürü tutar şekilde oturan kadın olarak tanımlanır.
[741] Hobler, 823; Baydur, *Roma Sikkeleri*, 99.

sıkıntıların izlerini kendilerini güçlü gösterecek atribütüleri tercih ederek bir nebze olsun silmek istemişlerdir.

3.3.1.4. Posthumus Tipler

"Posthumus Tip"; numismatikte, sikkenin, üzerinde portresini taşıdığı kişinin ölümünden sonra basıldığını anlatmak için kullanılan terimdir[742]. Bu tiplerin ön yüzünde, sikkenin imparatorun ölümünden sonra basıldığını belirtmek için imparatorlar şua taçlı veya örtülü olarak betimlenmişlerdir[743]. Katalogda posthumus tipin en erken örneği II. Cladius Gothicus'un MS 270 ve sonrasına tarihlenen ön yüzünde imparatorun şua taçlı portresinin olduğu sikkeleridir (**Tablo 1, No: 9; Lev. 2, Kat. No. 13-15**). Katalogda imparatorun örtülü olarak betimlendiği en erken tarihli sikkeyse, Caesar I. Constantius'un MS 317-318 basımlı darplarıdır. Bu sikkede I. Constantius, defne çelenkli ve örtülü başı ile sağa dönük olarak betimlenmiştir (**Lev. 4, Kat. No. 41**). Katalogda I. Constantinus'un (Büyük Constantin), MS 337-348 tarihleri arasında basılmış posthumus tipinde 14 sikkesi bulunmaktadır. Bu sikkelerde, imparator, örtülü başı, sağa dönük olarak tasvir edilmiştir (**Lev. 17-19, 22, Kat. No. 196-197, 211-213, 224-225, 253-259**).

3.3.1.5. Monogramlılar

Bir şahıs isminin ilk harflerinden yapılan tek şekil halindeki işarettir. Monogramlar, uzun isimlerin dar alanda ifade edebilmesi amacına yönelik olarak tercih edilmişlerdir. Geç Roma sikkelerinin hem ön hem de arka yüzlerinde imza olarak kullanılmış olan monogram ilk kez II. Theodosius Dönemi'nde Grek ve Latin harflerinin karışımı şeklinde görülmeye başlanmıştır[744]. İmparator monogramları, adının tüm harfleriyle oluşturulmuş olup okuyabilen birisi için çok açık bir işarettir, çünkü M, R ve S harfleri dışında A, N ve V'da bulanabilir; yalnız dikkat edilmesi gereken bir husus C yerine K harfinin aranması gerekmektedir. Çelenk içindeki monogram üzerinde

[742] Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 255.
[743] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 58-60.
[744] RIC X, 60.

basit bir haç bulunmaktadır. Hıristiyanlığın temel simgesi olan haç, I. Constantinus'un (Büyük Konstantin), MS 312 yılında Roma önündeki Milvia köprüsünde kazandığı kesin zaferden sonra askerlerine kalkanların üzerine çizmelerini emretmesiyle resmi bir nitelik kazanmıştır. Kimi zaman haçın yanında, **XP** harflerinden oluşan *christogram* da bulunmaktadır[745].

Katalogdaki örneklerde II. Iustinus'un (MS 565-578), *pentanummium* birimindeki sikkelerinin ön yüzünde, imparatorun adını ifade etmek için monogram kullandığını görmekteyiz (**Lev. 70, Kat. No. 849-850**).

3.3.1.6. Figürlü Tipler

Çalışmamızın konusunu oluşturan sikkelerin ön yüz tipolojisinde karşımıza çıkan bir başka tip ilk kez Bizans (Doğu Roma) sikkelerinde MS 6. yüzyılın ikinci çeyreğinde görülmeye başlanan figürlü tiplerdir (**Tablo 1, No: 20**). Bu dönem sikkelerinde önemli bir portre resmetme değişikliği olmuş artık portreler Roma sikkelerinde olduğu gibi profilden değil, cepheden resmedilmeye başlamıştır. Geç Roma sikkelerinde, MS 4. yüzyılın ilk yarısında I. ve II. Licinius'un cepheden, II. Constantinus'un 4/3 cepheden resmedilmiş sikkeleri bulunmakla[746] birlikte tam cepheden resmetme I. Iustinianus (527-565) sikkeleri ile başlamıştır. I. Iustinianus Dönemi'nden itibaren cepheden, zırhlı ve miğferli, sağ elinde küreli haç, sol omuzunda kalkan tutan büst betimlemeleri görülmeye başlamış ve bu tarz giderek yaygınlaşmıştır[747]. Bu tarihten itibaren imparatorlar sikkelerde bütün boylarıyla ve yalnız imparator değil, karısı, oğulları ve akrabaları ile yer almışlardır. Boydan tasvirler Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin sonuna kadar devam etmiştir[748] bununla birlikte profilden resmetme bir süre daha devam etmiş ve MS 7. yüzyılda tamamen ortadan kalkmıştır[749].

---

[745] Karwiese, 114.
[746] Breckenridge, *The Numismatic Iconography of Justinian II (685-695, 705-711 A.D.)*, 29.
[747] Okçu – Dumlupınar – Artar, 179.
[748] Atlan, *Grek Sikkeleri*, 30.
[749] Tekin, *Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş)*, 22.

Figürlü tiplerde önemli unsurlardan biri sakaldır. Phokas Dönemi'nde (MS 602-610), yüzde sakal belirgin hale gelmiş, onu izleyen Heraclius Dönemi'nde sakal uzamaya başlamıştır. Özellikle sikkelerin ön yüzünde, birlikte gösterilen baba ve oğul büstlerinde asıl imparator uzun sakallı olarak resmedilmiştir. Heraclius'un, iktidarının ilk yıllarında basılan sikkelerinde, omuzlarından atılan bir paludamentumun altına giydiği bir zırh ile tasvir edilmiştir[750].

Bizans (Doğu Roma) sikkelerinde figürlü tiplerde betimlerin hiyerarşik bir düzende yerleştirildiği görülmektedir. Katalogda Heraclius Dönemi sikkelerinde örneklerini gördüğümüz gibi iki imparator betimlendiğinde genç olan sakalsız betimlenirken yaşlı olan sakallı olarak tasvir edilmiştir. Bunun yanında yaşça büyük olan imparator, sikkeye bakanın solunda, küçük olanı ise sağında yer almaktadır. Sikkenin ön yüzünde üç figür betimlendiğinde, en büyük olanı yani en kıdemli imparator ortada, ikinci kıdemli imparator ortadakinin sağında, üçüncüsü de sol tarafında yer almaktadır[751].

Katalogda, II. Iustinus (MS 565-578) ve Heraclius Dönemi (MS 610-641) sikkelerinde iki imparator veya bir imparator ve imparatoriçeden oluşan iki figürlü tipler görülürken, üç figürün yer aldığı sikke tiplerine ait örnekler bulunmamaktadır.

II. Iustinus (MS 565-578), sikkelerinin ön yüzünde eşi Sophia ile cepheden, tahta otururken betimlenmiştir. II. Iustinus'un sağ elinde haçlı globus, Sophia'nın sağ elinde ise, haçlı asa yer almaktadır. Her ikisinin de başında nimbus bulunmaktadır (**Lev. 69-71, Kat. No. 848, 851-857**).

Heraclius ise, ortak imparator ilan ettiği oğlu Heraclius Constantinus ile birlikte tasvir edilmiştir. Heraclius Dönemi (MS 610-641) sikkelerinde, solda Heraclius, sağda Heraclius Constantinus, chlamys ve taç giyimli olarak, sağ ellerinde haçlı globus tutar şekilde betimlenmişlerdir. İmparatorların başları arasında da sade bir haç bulunmaktadır. Heraclius'un oğlu, Heraclius Constantinus babasına göre daha kısa sakallı ve boylu olarak betimlenmiştir (**Lev. 71-72, Kat. No. 862-867**). Bu sikkelerde

[750] Ünal, "Geç Roma İmparatorluğundan Erken Dönem Bizans İmparatorluğuna Geçiş Sürecinde Basılan Sikke Tasvirlerinde İmparator Kostüm ve Aksesuarları", 223.
[751] Tekin, *Bizans Sikkeleri*, 30; Demirel Gökalp, *Yalvaç ve Isparta Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Bizans Sikkeleri*, 86.

hiyerarşi göz önünde bulundurulmuş ve iki imparator kıdem sırasına göre yerleştirilmiştir. Yaşça büyük olan kıdemli imparator, sikkeye bakanın solunda sakallı olarak, küçük olanı ise sağında sakalsız olarak tasvir edilmiştir.

3.3.2. Arka Yüz Betimleri

Roma İmparatorluk Dönemi, sikkelerinin arka yüz betimleri, olağanüstü zengindir ve imparatorların icraatlarını, kazandığı zaferler hakkında bilgi kaynağı veren önemli bir propaganda aracıdır. Sikkelerin arka yüzünde görülen tanrılar bile imparatorun icraatlarını yüceltmektedir. Arka yüz tipleri, imparatorun kazandığı savaşlar, yaptırdığı yapılar, halkına yaptığı yardımlar vs. hakkında bilgi edinme olanağı vermektedir[752]. Sikkeler aynı zamanda iletişim olanaklarının çok zor ve kısıtlı olduğu Antikçağ insanı için kitlesel bir haberleşme aracıdır. Sonuç olarak sikkelerin arka yüzünde konu edinilen olayların tarih içerisinde yerinin saptanmasını sağlarlar ve imparatorluğun egemenlik süreleri hakkında bilgi edinme olanağı verirler. Örneğin; sikkeler üzerinde tasvir edilen tapınaklar, yapılar ve günlük yaşama ilişkin nesneler sayesinde, sosyal yaşama dair bilgiler edinmek ve o dönem insanının çevre ve yaşam koşulları hakkında çıkarım yapmak mümkün olmaktadır[753]. Tüm bu özelliklerinin yanı sıra dönemin sanat zevki ve düzeyini de yansıtmaktadırlar.

Erken Roma İmparatorluğu Dönemi'nde yasallığın kaynağı senato iken, MS 3. yüzyıldan itibaren tanrısallığa dayandırılmaya başlamış ve bu durum sikkelere de yansıtılmıştır. Katalogdaki MS 3. yüzyıla tarihlenen sikkelerin arka yüzünde bu durumun bir sonucu olarak genellikle tanrı, tanrıça figürleri ve personifikasyonları görülmektedir[754]. Bu dönem sikkelerinin arka yüzleri genelde daha az özenilerek basılmıştır. Bu nedenle daha çabuk deforme oldukları görülmektedir. Sikkelerin arka yüzünde genelde ayakta duran tek bir figür yer almaktadır ancak Antiochia ve Kyzikos darphanesinde basılmış sikkelerde ayakta duran iki figür yer almaktadır[755]. MS 4. yüzyıldan itibaren imparatorluktaki ekonomik gerilemeyle birlikte sikkelerin arka

[752] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 26.
[753] İplikçioğlu, *EskiBatı Tarihi I Giriş, Kaynaklar, Bibliyografya*, 103.
[754] Klawans – Bressett, 197-198.
[755] Harl, *Kazılarda Bulunan Bizans Sikkelerinin Tanımlanması İçin Rehber "Bizans" (MS 498-1282)*, 9.

yüzündeki bu zenginlik giderek azalmaya başlamış ve zamanla tipler tekdüzeleşmeye başlamıştır[756]. Tanrılardan Iupiter, Herakles ve Mars'a yer verilmiş daha sonra ise Mars ve Herakles'in yerini güneş tanrısı Sol almıştır. Elinde çelenk tutan Victoria, çelenk içinde **VOTA** yazısı, kadırga üzerinde duran ya da alay sancağı tutan imparator, taht üzerinde oturan Roma ve Constantinopolis personifikasyonları, askeri figürler ve semboller bu dönemde sıkça kullanılan betimler olmuştur[757]. Hıristiyanlığın ortaya çıkışıyla birlikte tanrı, tanrıça ve personifikasyonlar yerini mimari tiplere veya dinle bağlantılı hayvan figürlerine bırakmıştır[758]. MS 321'de sikkelerin arka yüzünde tanrı ve tanrıça tasvirlerinin tamamen kaybolduğunu görmekteyiz. Bununla birlikte MS 4. yüzyıl sikkelerinin arka yüzünde tanrıçadan ziyade, askeri ideoloji ve zaferi simgeleyen bir figür olarak Victoria'nın betimi yanında *christogram* sıklıkla kullanılmıştır. MS 326 yılından itibaren üzerinde *labarum* olarak adlandırılan Hz. İsa'nın monogramı bulunan sancak, sikkelerin arka yüzünde görülmeye başlar. Iulianus Apostata döneminde katalogda da bir örneği bulunan Apis Boğası gibi pagan tasvirleri sikkeler üzerinde tekrardan görülür. Son pagan İmparator Iulianus Apostata'dan sonra pagan figürleri tamamen ortadan kalkar. MS 5. yüzyılın ikinci yarısından itibaren sikke betimlemeleri tekdüzeleşmiş olup; güncel olayları konu alan tipler çok seyrek görülmektedir[759]. Anastasius Dönemi'nden itibaren sikkelerin arka yüzlerinde sikkelerin değerlerini gösteren harfler görülmeye başlamıştır. En büyük birimin adı *follis*'tir ve sikkenin arka yüzünde büyük bir **M** harfi ile gösterilir. Bu işaret sikkenin 40 nummi değerinde olduğunu gösterir. Bunun yarısı değerindeki yarım follis, **K** harfini (20 nummi); decanummium denen çeyrek follis, **I** harfini (10 nummi), pentanummium denen ve çeyrek follisin yarısı değerindeki birim de **Є** harfini (5 nummi) taşımaktadır.

3.3.2.1. Tanrı ve Tanrıçalar

İmparatorlar kendilerinin koruyucusu olarak düşündükleri tanrı ve tanrıçaların resimlerine ve atribülerine sikkelerin arka yüzlerinde sıklıkla yer vermişlerdir. MS 2. yüzyıldan sonra devlet ve şehir sikkeleri üzerinde önceden rastlanmayan ve çok eski

[756] Alfred R. Bellinger, "The Coins and Byzantine Imperial Policy", *Speculum*, Vol. 31, No. 1, 1956, 70-81, 70; Baydur, *Roma Sikkeleri*, 10.
[757] Okçu – Dumlupınar – Artar, 164.
[758] İplikçioğlu, *EskiBatı Tarihi I Giriş, Kaynaklar, Bibliyografya*, 102.
[759] Bellinger, "The Coins and Byzantine Imperial Policy", 70.

devirlere ait Attis, Kybele, Dağ tanrıları, Yer Altı Tanrıları, Ana Tanrıça'lar, ve İdolleri; Suriye ve Mısır Tanrıları (Isis, Sarapis) görülmeye başlanır. MS 3. yüzyılda orduların sevgilisi olan Hercules ve Sol'e önem verilir. Geç Roma ve Erken Bizans sikkelerinde Nike (Victoria) ve Tykhe betimleri sık kullanılmıştır. Bu figürler genellikle doğrudan imparator ve gücü ile bağdaştırılmalarının yanı sıra, imparatorluğun koruyucusu ve imparatorluk kudretinin de garantörü olarak sikkelerde yer almışlardır[760].

Geç Roma sikkelerinin arka yüzlerinde görülen önemli bir tip imparatorun koruyucusu olarak betimlenen tanrı ve tanrıçalardır. Katalogdaki sikkelerin arka yüzlerinde tanrı ve tanrıçalar olarak; Apollon, Constantinopolis, Iupiter, Mars, Roma, Sol ve Victoria'nın betimlerini görmekteyiz.

3.3.2.1.1. Apollon

Grek ve Roma dininde müzik, ışık kehanetin tanrısı olan Apollon sikkeler üzerinde en çok betimlenen tanrılardan birisidir[761]. İlk Roma İmparatoru Augustus'tan Quintillus Dönemi (MS 270) sonuna kadar sikkeler üzerinde sıklıkla betimlenmiştir[762]. Katalogdaki sikkeler de ise tanrı Apollon tek örnekle temsil edilmektedir (**Lev. 1, Kat. No. 11**). Claudius Gothicus'un MS 268-270 tarihli sikkesinin arka yüzünde; **APOLLINI CONS** lejandı ile tanrı ayakta, zeytin dalı ve lir tutarken betimlenmiştir. Sikkenin arka yüzünde tanrı Apollon tasvir edilmesiyle, Gothlar'a karşı yapılan savaşlarda tanrının; imparatorun koruyucusu ve yardımcısı olduğunun propagandası yapılmıştır. Aynı zamanda söz konusu sikkeyle tanrıya bir şükran duygusu da vurgulanmak istenmiştir.

3.3.2.1.2. Constantinopolis

Constantinopolis, günümüzdeki İstanbul isminin kişileştirilmiş (personifike edilmiş) şeklidir. Sikkelerde, miğferli, bir elinde mızrak diğerinde globus veya küçük

---

[760] Ceren Ünal, "Bizans Sikkelerinde Yer Alan Göksel Varlıklar: Kerubim ve Serafim", S*eleucia Ad Calycadnum I*, Olba Kazısı Yayınları, Ankara 2011, 111-132, 114.
[761] Pierre Grimal, *Mitoloji Sözlüğü: Yunan ve Roma*, (Çev. Sevgi Tamgüç), Sosyal Yayınları, İstanbul 1997, 79-83; Tulay, 26; Klawans – Bressett, 198.
[762] Comm. F. Gnecchi, *The Coin Types Of Imperial Rome*, Spink - Son Ltd, London 1911, 13.

bir Victoria figürü tutar şekilde oturan kadın olarak tanımlanmıştır[763]. MS 4. ve 5. yüzyıllarda Roma tahtını paylaşan imparatorlar arasındaki uyumun propagandasını yapmak amacıyla sikkelerinin arka yüzlerinde **CONCORDIA AVCCC** lejandıyla Constantinopolis'in arkalıklı tahta oturan figürüne sıklıkla yer verilmiştir.

Katalogdaki sikkelerde bu tipin ilk örneklerini I. Theodosius'un, MS 378-383 basımlı sikkelerinde görmekteyiz (**Lev. 48, Kat. No. 568-571**). Bu sikkelerin arka yüzünde; **CONCORDIA AVCCC** lejandı ve Constantinopolis'in, tahta oturan, cepheden, baş sola bakan, sağ elinde mızrak, sol elinde küre üzerinde Victoria tutan, sağ ayağı pruva üzerinde betimi yer almaktadır.

Arcadius, Honorius ve II. Theodosius'un, katalogdaki MS 401-403 basımlı sikkelerin arka yüzünde de; **CONCORDIA AVCCC** lejandı ve Constantinopolis'in, tahta oturan, cepheden, başı sola dönük; sağ elinde mızrak, sol elinde küre üzerinde Victoria tutan, çıplak sağ ayağını, pruva üzerinde uzatır vaziyetteki betimi bulunmaktadır (Arcadius sikkeleri için bkz; **Lev. 51, 55, Kat. No. 612, 655-657**; Honorius sikkeleri için bkz; **Lev. 57, 60, Kat. No. 674-675, 709**; II. Theodosius sikkesi için bkz; **Lev. 62, Kat. No. 741**).

3.3.2.1.3. Iupiter

Iupiter, Greklerde olduğu gibi Roma'nın da en büyük tanrısıdır ve tanrıların babası olarak adlandırılmaktadır. Greklerin baş tanrısı Zeus ile bir tutulmuş ve sikkeler üzerinde çıplak ya da yarı çıplak, ayakta ya da tahta otururken; elinde asa, kartal, şimşek demeti veya Victoria (Nike) figürü tutar şekilde betimlenmiştir[764]. Roma sikkeleri üzerinde sıkça kullanılan unvanları; **CONSERVATOR** (Muhafaza eden, Koruyan), **LIBERATOR** (Kurtarıcı), **PROPVGNATOR**[765] (Savaşçı), **STATOR** (Ordunun bozulmasına engel olan), **TVTATOR** (Koruyucu) ve **VICTOR** (Zafer)

[763] Tulay, 58.
[764] Gnecchi, 17-18; Klawans, 39; Yasemin Er, *Klasik Arkeoloji Sözlüğü*, Phoenix, Ankara 2004, 179; Klawans – Bressett, 199.
[765] Savaş tanrısı Ares (Mars) sikkelerinde de sıkça kullanılan bir sıfattır.

sayılabilir[766]. Katalogdaki sikkelerde ise Iupiter; **IOVI CONSERVATORI** (Koruyucu Iupiter), **IOVI CONSERVATORI AVG** (İmparatorun Koruyucusu Iupiter), **IOVI CONSERVATORI AVGG** (İmparatorların Koruyucusu Iupiter), **IOVI CONSERVATORI AVGG NN** (İmparatorlarımızın Koruyucusu Iupitere) unvanlarıyla betimlenmiştir. Iupiter, çalışmamızda yer alan sikkelerin arka yüzünde en fazla betimlenen tanrıdır. Bu dönemde tahta geçen Roma İmparatorları, baş tanrı Iupiter tarafından imparatorluğunun onaylandığının ve korunduğunun propagandasını yapmak amacıyla sıklıkla Iupiter betimli sikkeler bastırmışlardır. İmparatorlar özellikle baş tanrının koruyuculuğuna ihtiyaç duydukları savaş dönemlerinde sıklıkla Iupiter betimli sikke bastırmışlardır. Katalogdaki sikkelere baktığımızda bu durumun bir yansıması olarak savaş dönemlerinde Iupiter betiminin arttığını görmekteyiz. Örneğin; Maximinus Daia MS 312 yılında Suriye'deki ordusuyla boğazları geçerek, Heraclea'ya yürümüştür. Licinius'ta ordusuyla buraya gelmiş, Heraclea yakınında, 1 Mayıs 313'te yapılan savaşta Maximinus Daia'yı yenmiştir. I. Licinius'un (MS 308-324), katalogdaki MS 312-313 yılları arasına tarihlenen Heraclea darphanesinde basılmış sikkeleri de bu dönemdeki savaşın bir sonucudur. Bu sikkelerin arka yüzlerinde; **IOVI CONSERVATORI AVGG** lejandı ile Iupiter'in, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan Chlamys sarkan; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutan, yerde solda, kartal, ağzında çelenk bulunan betimi yer almaktadır (**Lev. 5-6, Kat. No. 56-64**). Katalogda I. Licinius'un, aynı arka yüz tipine ve lejandına sahip MS 315 yılında Alexandria'da darbedilmiş bir sikkesi daha bulunmaktadır (**Lev. 5, Kat. No. 53**).

MS 313 yılında Milano'da I. Licinius ve I. Constantinus anlaşma yaparak hoşgörü genelgesi yayınlamışlardır. Bu genelge özellikle Hıristiyanların işine yaramış ve I. Constantinus, Doğu'da I. Licinius'un hâkim olduğu bölgede de Hıristiyanlığın hamisi rolünü üstlenmiştir. I. Constantinus'un giderek tek kişinin hâkimiyetini vurgulayan bir yönetim tarzını benimsemesi, I. Licinius'la arasının giderek açılmasına neden olmuştur. I. Constantinus'un kızkardeşi ile evli olmasına rağmen I. Licinius ile I. Constantinus arasındaki gerilim MS 316 yılında, ilkin bugünkü Ljublija'nın doğusunda bulunan Kibala sonra da Hadrianopolis (Edirne) yakınlarında iki büyük meydan savaşına yol açmıştır[767]. Söz konusu savaşların yansımalarını katalogdaki sikkeler

[766] Gnecchi, 17; Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 35; Sear, *Roman Coins And Their Values*, 30.
[767] Sayar, "Geç Antik Devir", 243.

üzerinde de görmekteyiz. I. Licinius'un, MS 317-320 yılları arasında basılmış sikkelerin arka yüzünde; **IOVI CONSERVATORI AVG** lejandı ile Iupiter'in ayakta, sola, sol elinde asa, sağ elinde globus üzerinde Victoria tutan, sol boşlukta çelenk veya palmiye dalı, sağ boşlukta officina şubesi yer almaktadır (Kyzikos darplı sikkeler: **Lev. 7, Kat. No. 74-81;** Nicomedia darplı sikkeler: **Lev. 10, Kat. No. 112-113**).

MS 324'te, I. Constantinus büyük bir ordu ile I. Licinius'un üzerine yürümüş ve MS 3 Temmuz 324 yılında Hadrianopolis'te (Edirne), MS 18 Eylül 324'te Khrysopolis'te ve Hellespontos'ta yapılan savaşlarda Licinius'a karşı zafer kazanmıştır[768]. Savaşlar sonucunda ağır yenilgiye uğrayan I. Licinius Nicomedeia'ya kaçmış, I. Constantinus'un kenti kuşatması üzerine, teslim olmak zorunda kalmış ve kısa bir süre tutsaklık döneminden sonra da öldürülmüştür[769]. I. Licinius ile I. Constantinus arasında yapılan bu savaşlar da sikkelerin arka yüzüne de yansımış, Roma halkına imparatorluğun gerçek sahibi olduklarının ve tanrı Iupiter tarafından egemenliğinin korunduğunun propagandasını yapmak amacıyla I. Licinius ve oğlu II. Licinius, I. Constantinus ve oğulları Crispus ve II. Constantinus'un MS 321-324 yılları arasında basılan sikkelerinde **IOVI CONSERVATORI** arka yüz lejandı ile Iupiter betimli sikkeler sıklıkla darp edilmiştir. Katalogda en fazla örnekle temsil edilen sikke tipi olan I. Licinius'a ait MS 321-324 yılları arasında basılmış sikkelerin arka yüzünde, **IOVI CONSERVATORI** lejandıyla Iupiter'in, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda Chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutan, yerde solda, kartal, ağzında çelenk, sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esirin yer aldığı sikkeler propaganda amaçlı olarak sıklıkla basılmıştır (Heraclea darplı sikkeler: **Lev. 6, Kat. No. 67-70**; Kyzikos darplı sikkeler: **Lev. 7-8-9, Kat. No. 82-102**; Nicomedia darplı sikkeler: **Lev. 10-13, Kat. No. 114-154**; Darphanesi okunamayan: **Lev. 15-16, Kat. No. 176-187**).

MS 317-324 c*aesar* olan I. Licinius'un oğlu II. Licinius'un, sikkelerinde en fazla karşımıza çıkan arka yüz tipinde; **IOVI CONS-ERVATORI** lejandı ve Iupiter'in, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde küre üzerinde Victoria, sol elinde

[768] Averil Cameron, "The Reign of Constantine; A.D. 306 – 337", (Ed. Alan K. Bown, Peter Garnsey, Averil Cameron), *The Cambridge Ancient History: Vol. XII The Crisis of Empire A.D. 193-337*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 90-107, 94.
[769] Tekin, *Hellen ve Roma Tarihi*, 142-143.

asa tutan, yerde solda, kartal, ağzında çelenk, sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir yer aldığı betimi bulunmaktadır (**Lev. 23-26, Kat. No. 266-301, 304-309**). I. Licinius ve oğlu II. Licinius'un MS 321-324 basımlı **IOVI CONS-ERVATORI** lejandlı ve Iupiter betimli sikkelerinin Parion'a yakın darphaneler olan Nicomedia, Kyzikos ve Heraclea'da basılmış çok sayıda örneği görülmektedir. Buna karşın katalogdaki sikkelerde, I. Constantinus'un ve oğullarının bu yıllarda söz konusu darphanelerde basılmış sikkesi çok azdır. Bunun nedeni olarak I. Licinius'un hakim olduğu bölgelerdeki darphanelerde savaş döneminde I. Constantinus ve oğullarının sikkelerinin basımına izin vermemesinden kaynaklıdır.

I. Constantinus'un, MS 313-320 yılları arasında farklı ön yüz tip ve lejandlarıyla basılan sikkelerinin arka yüzünde; **IOVI CONSERVATORI, IOVI CONSERVATORI AVGG, IOVI CONSERVATORI AVGG NN** lejandlarıyla birlikte Iupiter'in, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkan; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutan, yerde solda, kartal, ağzında çelenk, sağ boşlukta officina şubesi yer almaktadır (**Lev. 16-20, Kat. No. 192, 198-202, 204-210, 214-217, 227-228, 234-236, 241-243**). Yine I. Constantinus sikkeleri içerisinde aynı arka yüz tipinin yerde solda kartal yerine palmiye dalı olan örneği de bulunmaktadır (**Lev. 19, Kat. No. 218**). I. Constantinus'un MS 313 yılında basılan **IOVI CONSERVATORI AVGG** arka yüz lejandlı sikkeleri, batının *augustusu* olarak tahtı doğunun *augustusu* I. Licinius'la paylaştığı döneme aittir. Arka yüz lejandının sonundaki iki **G** de tahttı bu dönemde iki imparatorun paylaştığına işaret etmektedir. I. Constantinus bu sikkeleri Iupiter tarafından korunduğunun ve imparator olmasını, tanrılarında istediğinin propagandasını yapmak amacıyla da bastırmıştır.

I. Constantinus'un oğulları Crispus ve II. Constantinus'un MS 321-324 yılları arasında basılan sikkeleri de I. Licinius ile babaları I. Constantinus arasında yapılan savaşın sikkeler üzerine yansıması görülmektedir. Crispus'un, MS 321-324 yılları arasına tarihlenen sikkelerinde; **IOVI CONSERVATORI** lejandı ve Iupiter'in, ayakta, sola, omuzunda chlamys; sol elinde asa, sağ elinde globus üzerinde Victoria tutan, sol boşlukta çelenk, sağda **XIIΓ** ve oturan esir yer aldığı betimi bulunmaktadır (Lev**. 26-27, Kat. No. 311-316, 318-319**). II. Constantinus'un, MS 321-324 tarihli sikkelerinde de aynı arka yüz lejandı ve betimi görülmektedir (**Lev. 27-28, Kat. No. 323-327**).

3.3.2.1.4. Mars

Grek dinindeki karşılığı Ares olan Roma'nın savaş tanrısıdır[770]. İlk Roma İmparatoru Augustus'tan Constantinus sülalesinin sonuna kadar sikkeler üzerinde Mars betimini görmekteyiz[771]. Roma dininde popüler bir tanrı olan Mars, sikkeler üzerinde **PROPVGNATOR** (Savaşçı), **CONSERVATOR** (Koruyucu), **VLTOR** (İntikam alıcı) ve **VICTOR** (Zafer) unvanlarıyla sıklıkla betimlenmiştir[772]. Katalogdaki sikkelerde Mars betimi Caesar Crispus'a ait bir örnekte görülmektedir. I. Constantinus'un 17 yaşındayken *caesar* unvanı alan oğlu Crispus'un, MS 318 yılı basımlı sikkesinin arka yüzünde **PRINCIPIA IVVENTVTIS** lejandı ile Mars'ın, ayakta, sola, miğferli, askeri elbiseli, sol omuzunda chlamys, sağ elinde yere dayalı kalkan, sol elinde mızrak tutan figürü yer almaktadır (**Lev. 26, Kat. No. 310**). Bu sikkenin basıldığında Caesar Crispus 19 yaşında ve Germanlara karşı önemli zaferler kazanmıştı. Sikkenin arka yüzünde, gençler arasında birinci anlamına gelen **PRINCIPIA IVVENTVTIS** lejandıyla Caesar Crispus, Mars olarak betimlenerek imparatorun tanrının yer yüzündeki karşılığı olduğunun ve başarılarının propagandası yapılmıştır.

3.3.2.1.5. Roma

Roma şehrinin tanrıçasıdır. Sikkeler üzerinde miğferli, mızrak ve kalkanlı gösterilir. Elinde ufak bir Victoria, çelenk veya parazonium[773] tutarken tasvir edilmiştir[774]. Katalogda, Maxentius (3), Gratianus (5) ve II. Valentinianus'un (3) sikkelerinin arka yüzünde tanrıça Roma'nın tasviri yer almaktadır. İmparator Maxentius'un (MS 307-312), Roma'da halk ve yöneticiler üzerinde hâkim olduğu bir dönemde basılan katalogda yer alan üç sikkesinin de arka yüzünde; Roma şehrinin koruyucusu anlamındaki **CONSERVATORES VRBSVAE** lejandı ve Tanrıça Roma'nın, altı sütunlu tapınak içinde oturur vaziyette, globus ve asa tutarken sağ tarafında kalkanla olan betimi yer almaktadır (**Lev. 5, Kat. No. 50-52**).

---

[770] Klawans – Bressett, 200.
[771] Gnecchi, 19.
[772] Gnecchi, 19; Klawans, 40; Tulay, 137.
[773] Bele kayışla bağlanan kısa kılıç ya da hançer.
[774] Klawans, 42; Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 35; Klawans – Bressett, 201.

MS 306 yılında I. Constantius'un ölümüyle Doğu'nun idaresinden sorumlu olan Galerius, II. Severus'u *augustus'*luğa, I. Constantinus'u da *caesar'*lığa yükseltmişti[775]. Bunun üzerine Maximianus'un oğlu, Maxentius bu düzenlemeye karşı çıkarak MS 306 yılında Roma'da, İtalya ve Afrika'nın hükümranlık sahası olduğunu belirterek kendisini imparator ilan etmişti[776]. Galerius'un vergileri arttırması nedeniyle hoşnutsuz olan Roma'daki halk ve *praetor*'lar da Maxentius'u desteklemişlerdir. İmparator Maxentius'un (MS 307-312), Roma'da halk ve yöneticiler üzerinde hakim olduğu bu dönemde meşru imparator olsa da Roma halkı tarafından sevildiğini ve benimsendiğini gösteren Roma şehrinin koruyucusu anlamındaki **CONSERVATORES VRBSVAE** lejandlı ve Tanrıça Roma'nın betimlendiği sikkeler bastırmıştır.

Gratianus'un, MS 378-383 tarihleri arasında basılan sikkelerinde; Roma miğferli, tahta cepheden oturmakta, başı sola dönük, sağ elinde globus, sol elinde mızrak tutarken, sağ bacağı çıplak olarak betimlenmiştir (**Lev. 45-46, Kat. No. 539-541, 543-544**). Bu sikkelerin 4 örneği **CONCORDIA AVGGG** (İmparatorlar arasındaki uyum), 1 örneği ise **VIRTVS ROMANORVM** (Romalılar'ın cesareti) arka yüz lejandına sahiptir. Geç Roma İmparatorluk sikkelerinin üzerinde üzerinde *augustus*'un kısaltması olan **AVG**'daki **G** sayısı (**AVGG** ya da **AVGGG**), sikkenin basıldığı dönemde başta bulunan imparator sayısını göstermektedir. Söz konusu **CONCORDIA AVGGG** lejandlı sikkelerin basıldığı MS 378-383 yılları arasında Roma İmparatorluğu tahtını Gratianus, II. Valentinianus ve I. Theodosius olmak üzere 3. İmparator paylaşmaktaydı. Ancak bu uygulama ilerleyen yıllarda standart bir biçime dönüşmüştür. MS 5. yüzyılın ikini yarısından itibaren iktidarı paylaşan imparatorların sayısına bakılmaksızın önceleri üç **G**, daha sonraları da iki **G** olarak kullanılmıştır.

II. Valentinianus'un, MS 378-383 yılları arasında basılmış 3 örnekle temsil edilen arka yüz tipinde; **CONCORDIA AVGGG** lejandı ve Roma'nın, miğferli, tahta oturan, cepheden, başı sola, sağ elinde küre, sol elinde asa tutan; sağ bacağı çıplak olarak betimi yer almaktadır (**Lev. 46-47, Kat. No. 551, 556-557**). Aynı zamanda bu arka yüz lejandıyla Roma İmparatorluk tahtını paylaşan üç imparatorun arasındaki uyumunda propagandası yapılmıştır.

---

[775] Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, 295-296.
[776] Zosimus, *Historia Nova, Book 1*, Green and Chaplin, London 1814, 17; Dikici, 33.

3.3.2.1.6. Sol

Güneş tanrısı Helios'un Roma dinindeki karşılığıdır. Roma Cumhuriyet Dönemi ve Erken İmparatorluk Dönemi'nde nadiren sikkeler üzerinde görülen Sol tasviri özellikle MS 3. yüzyıldan itibaren önemli bir yer kazanmş[777] ve Aurelianus'un yaptığı sikke reformundan sonra sikkelerin arka yüzünde sıklıkla tasvir edilmiştir[778]. Sikkelerde bazen sadece baş; bazen de, tam figür olarak; ayakta, çıplak elinde bir globus tutarken, bazen de quadriga içinde gökyüzünde dolaşırken betimlenmiştir[779]. Katalogdaki sikkelerde güneş tanrısı Sol, Invictus (yenilmez) olarak ve imparatorun yardımcısı, ona eşlik eden (Comites) olarak yer almaktadır[780]. Aynı zamanda **CLARITAS REIPVB** lejandlı Sol betimli sikkelerle, devletin başarısının ve muhteşemliğinin sağlanmasında Tanrı Sol'un imparatorun yardımcısı ve koruyucu olduğunun propagandası da yapılmıştır.

MS 312-313 darplı I. Licinius sikkelerinin arka yüzünde; **SOLI INVICTO COMITI** lejandı ve Sol'un, ayakta, şua taçlı, sola, sol elinde globus, sağ eli havada, sol omuzundan chlamys sarkan betimi yer almaktadır (**Lev. 14, Kat. No. 167-168**).

Maximinus II. Daia'nın (MS 309-313), MS 312 yılına tarihlenen sikkesinin arka yüzünde; **SOLI INVICTO** lejandı ve Sol'un uzun elbisesiyle sola, sağ elini havaya kaldırmış, sol elinde Serapis'in başını tutmakta sol boşlukta A, üstünde yıldız yer alan betimi bulunmaktadır (**Lev. 16, Kat. No. 191**).

I. Constantinus, dördüncü tetrarşi döneminde iki yıl *caesar*'lık yaptıktan sonra MS 310 yılında *augustus* unvanını aldı. Bundan sonra I. Constantinus tek başına tüm Roma İmparatorluğu'na hâkim olabilmek için gerekli olan ideolojik alt yapıyı oluşturmaya başladı. I. Constantinus ilk önce Mars'ın veya Herkül'ün koruması altına girdiğini sonra Apollon'un imparatorun kendisine görünüp başarı sözü verdiğinin propagandasını sikkelerinin arka yüzünde bulunan Sol Invictus tipiyle yapmıştır[781].

---

[777] Gnecchi, 22; Tulay, 189.
[778] Charles Matson Odahl, *Constantine And The Christian Empire*, Routledge, London 2004, 30-31.
[779] Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 34.
[780] Klawans, 42.
[781] Morrisson, *Antik Sikkeler Bilimi Numismatik Genel Bir Bakış*, 62; Odahl, 86-87.

Hem kendisini yenilmez güneş tanrısı Sol Invictus ile özdeşleştirmiş[782] hem de Roma İmparatorluğu geleneğine uygun bir şekilde *augustus* olarak başrahip konumuyla çok tanrılı dinin tüm gereklerini yerine getirirken güneş tanrısı Sol'un propagandasını yapmıştır. I. Constantinus'un, MS 314-317 basımlı sikkelerinde; **SOLI INVICTO COMITI** lejandı ve Sol'un, ayakta, şua taçlı, sola, sol elinde globus, sağ eli havada, sol omuzundan chlamys sarkan, sol boşlukta yıldız yer alan betimi bulunmaktadır (**Lev. 20-21, Kat. No. 229, 244-249**). Bu sikkeler, Sol Invictus'un propagandasının sikkeler üzerinde yansımasıdır.

II. Constantinus'un, MS 317-318 darplı sikkesinin arka yüzünde; **CLARITAS REIPVB** lejandı ile Sol ayakta bir elinde küre, diğer elini yukarıya kaldırmış şekilde betimlenmiştir (**Lev. 28, Kat. No. 332**). MS 1 Mart 317 de Serdica'da (Sofya), I. Licinius ile I. Constantinus arasında bir anlaşma yapıldı. Antlaşma sonucunda I. Constantinus'un çocukları; Crispus ve II. Constantinus ile II. Licinius *caesar* ilan edildiler. Bu barış döneminde basılan sikkeyle imparatorluğun başarısı ve görkeminin propagandası yapılmıştır.

3.3.2.1.7. Victoria

Geç Roma sikkelerinin arka yüzünde askeri ideoloji ve zaferi simgeleyen Victoria'nın betimi sıklıkla kullanılmıştır. Sikkeler üzerinde genelde elinde defne dalı ve çelenk tutan kadın olarak tanımlanmaktadır[783]. Victoria, Hıristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmesine rağmen imparatorun statüsünün savaş alanında kazandığı zaferlere dayanmasından dolayı önemini korumuş Geç Roma – Erken Bizans Dönemi'nde de Hıristiyan unsurlarla sikkelerde yer almıştır. MS 7. yüzyıla kadar sikkelerin arka yüzünde kullanılan Victoria figürü yerini haç tasvirlerine bırakmıştır[784]. Katalogdaki örneklerde; Claudius Gothicus, II. Licinius, I. Constantinus, I. Constans, I. Valentinianus, Valens, II. Valentinianus, I. Theodosius, Arcadius ve Eudoxia'nın

[782] Sayar, "Geç Antik Devir", 242-243.
[783] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 41; Tulay, 210.
[784] Bissera V. Pentcheva, *Icons and Power: The Mother of God in Byzantium*, Penn State University Press, Pennsylvania 2006, 19; Ünal, *Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri*, 4.

sikkelerinin arka yüzlerinde Victoria betimine yer verildiği görülmektedir[785]. Bu imparatorlar ve imparatoriçelere ait sikkeler de Victoria yedi farklı tipte betimlenmiştir.

Katalogdaki ilk Victoria betimini, Claudius Gothicus'un MS 268-270 tarihli sikkesinin arka yüzünde görmekteyiz. Bu sikkede; **VICTORIA AVG** lejandı ve Victoria'nın sağa doğru ilerler vaziyette, palmiye dalı ve çelenk tutarken betimi görülmektedir (**Lev. 1, Kat. No. 12**). Bilindiği üzere İmparator Claudius'a, MS 269' da Gothlar'a karşı kazandığı büyük zafer sonrası senato tarafından "Gothicus Maximus" unvanı verilmiştir[786]. Cladius Gothicus bu tipte bir sikke bastırarak Roma halkına, zafer kazanan güçlü bir imparator olduğunun propagandasını yapmıştır.

II. Licinius'un, MS 319 basımlı tek örnekle temsil edilen sikke tipinde ise; sevindirici ebedi zaferlerin başlangıcı anlamına gelen **VICT LAETAE PRINC PERP** lejandı ve iki Victoria'nın, karşılıklı ayakta durur vaziyette aralarındaki sunağın üzerinde **VOT / PR** yazılı bir kalkan tutmaktadır (**Lev. 26, Kat. No. 302**). Bu sikke basıldığında II. Licinius yedi yaşındaydı ve bir zafer kazandığından dolayı değil tamamen yeni *caesarı* halka tanıtmak amacıyla basılmış bir sikke tipidir.

I. Constantinus, Maxentius'a karşı kazandığı zaferlerden sonra, Maximus (büyük) unvanını almıştır. Ticinium'da MS 318-319 yıllarında darp edilmiş sikkelerinde iki Victoria'nın tuttuğu **VOT / PR** yazılı kalkanla Maxentius'a karşı kazandığı zaferini kutlamıştır. Katalogdaki follis birimindeki sikkelerde bu tipin örneklerini görmek mümkündür. Sikkelerin arka yüzünde; **VICTORIAE LAETAE PRINC PERP** lejandı ve iki Victoria'nın, karşılıklı ayakta durduğu, aralarındaki sunağın üzerinde, **VOT / PR** yazılı bir kalkan tutan betimi bulunmaktadır (**Lev. 20, Kat. No. 230-233, 238-240**).

I. Constantinus Dönemi'nde, imparatorluğun başkenti Constantinopolis'e taşınmıştır. MS 324 yılından başlayarak görkemli yapılarla bezenen kentin kuruluşu, MS 330 yılında tamamlanmıştır. Constantinopolis'in kuruluş kutlamaları nedeniyle Roma ve Constantinopolis anısına birçok sikke ve madalyon basılmıştır. Katalogda Constantinopolis şehrinin kuruluşu anısına basılan MS 330-333 yılları arasına tarihlenen

[785] Arka yüzünde İmparator ve Victoria'nın olduğu tipler, "İmparatorlar ve İmparatoriçeler" başlığı altında ele alınmıştır.
[786] Drinkwater, 49.

sikkelerin arka yüzünde; Victoria, gemi pruvası üzerinde, ayakta, sola. Sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutarken betimlenmiştir (**Lev. 22, Kat. No. 261-262**).

I. Constantinus'un, MS 328 darplı sikkesinde; **CONSTANTINI-ANA DAFNE** lejandı ve Victoria'nın sütun üzerinde sola doğru otururken, ellerinde palmiye dalı ve defne çelengi ile sağa bakar vaziyette, önünde ganimetler ve esir bulunan betimi yer almaktadır (**Lev. 17, Kat. No. 194**). Bu tipteki sikkelerin tamamı Constantinopolis darphanesinde basılmıştır. İlk kez MS 327 yılında darp edilmeye başlanan sikke tipi I. Constantinus'un yeni sikke tiplerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır[787]. MS 330 yılında Constantinopolis'in yeniden inşasına kadar Constantinopolis'in yedi şubesinde kesintisiz basılmıştır. Constantinopolis anısına basılan bu sikkeler, Constantinopolis'in inşasında çalışan işçilerin parasının ödenmesi için de kullanılmıştır. Sikkenin arka yüzündeki betimde; Victoria bir elinde barışı sembolize eden palmiye dalı, diğer elinde de zaferi temsil eden defne dalı tutmaktadır. Bu sikkeyle Hıristiyan I. Constantinus'un, pagan I. Licinius'a karşı zaferinin ve I. Constantinus'un taht kavgalarını bitirerek imparatorluk toprakları içerisinde sağladığı barışın propagandası yapılmıştır.

I. Constans'ın, MS 347-348 darplı sikkelerinde; **VICTORIAE DD AVGG Q NN** lejandı ve iki Victoria karşılıklı ayakta, yüzleri birbirine dönük, palmiye dalı ve çelenk tutarken betimlenmişlerdir (**Lev. 29-30, Kat. No. 340, 354**). Sikkelerin arka yüzündeki lejandın açılımı "Victoriae dominorum augusti que nostrorum=efendilerimiz ve imparatorlarımızın zaferleri" şeklinde olup bu lejandla basılmış sikkeler I. Constantinus'tan sonra başa geçen oğulları ve yeğenleri tarafından kullanılmıştır.

I. Constans'ın, MS 345-347 yılları arasına tarihli sikkelerinde; imparatorun zaferlerinin propagandasını yapmak amacıyla, **VICT – AVG** lejandı ve Victoria'nın sola doğru ilerleyen, elinde çelenk ile palmiye dalı tutan betimi görülmektedir (**Lev. 30, Kat. No. 351-352**).

I. Constantinus Dönemi'nden itibaren sikkelerin arka yüzünde imparatorluğun güven içinde olduğunun propagandasını yapmak amacıyla sikkeler basılmıştır. Katalogda, I. Valentinianus'un, MS 364-375 basımlı sikkelerinin arka yüzünde; **SECVRITAS REIPVBLICAE** lejandı ve Victoria'nın sola, elinde çelenk ve palmiye

[787] RIC VII, 567.

dalı tutan, sağında ve solunda haç yer alan tasviri bulunmaktadır (**Lev. 40-41, Kat. No. 478, 485-488**). Bu tip MS 364-375 yılları arasında I. Valentinianus, Valens ve Gratianus tarafından sıklıkla kullanılmış olup doğu ve batı darphanelerinde sıklıkla basılmıştır.

Valens'in MS 366-375 basımı bir başka sikke tipinin arka yüzünde; **SECVRITAS REIPVBLICAE** lejandıyla, Victoria sola doğru ilerler vaziyette, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı ile betimlenmiştir (**Lev. 41-45, Kat. No. 489, 494, 498-501, 504, 508, 525-538**).

Sikkeler üzerinde **SALVS REIPVBLICAE** lejandını ilk kez I. Constantinus'un karısı Fausta adına basılan sikkelerde görmekteyiz. Bu sikkede Fausta kucağında iki oğluyla betimlenmiştir. Bu sikke tipinde Fausta'nın kucağındaki çocuklarla devletin güvenliğinin esenliğinin devamlılığının garanti altında olduğunun propagandası yapılmaktadır[788]. **SALVS REIPVBLICAE** lejandı ile esir sürükleyen Victoria tipi MS 383-395 yılları arasında AE4 biriminde darbedilen sikkeler üzerinde sıklıkla kullanılmıştır[789]. Bu tipin en erken örneğini; II. Valentinianus'un, MS 388-392 yılları arasında basılan 8 sikkesinin arka yüzünde, **SALVS REIPVBLICAE** lejandı ve Victoria'nın, sola doğru ilerleyen; sağ elinde omuzuna dayadığı tropaeumu taşıyan, sol eliyle esiri sürüklüyen betimin yer aldığı sikkede görmekteyiz. Sikkenin sol boşluğunda ise, dönemin inanç tarzına uygun olarak *christogram* dikkati çekmektedir (**Lev. 46-47, Kat. No. 545, 548-550, 558-561**). Bu esiri sürükleyen Victoria tipi ve **SALVS REIPVBLICAE** lejandı ile imparatorluğun sağlığı ve bekası vurgulamaktadır. Böyle iyimser bir ifadeyle, imparatorluğun durumunun gerçekte kötü olmasına karşın, herkesin barış umudu içinde olduğu ifade edilmek istenmiştir[790].

I. Theodosius (**Lev. 48-51, Kat. No. 567, 573, 576, 581-582, 594-603**) ve Arcadius'un (**Lev. 51-54, Kat. No. 607, 622, 627-638**), MS 383-392 yılları arasına tarihlenen sikkelerinin arka yüzünde; **SALVS REIPVBLICAE** lejandı ile tanrıça, sola doğru, omuzunda tropaeum ve esiri sürükler bir şekilde betimlenmiştir. Sol boşlukta, *christogram* bulunmaktadır. Bu sikke tipi, Pagan inanışına ait Victoria figürü ile

[788] Baydur, *Roma Sikkeleri*, 101.
[789] Moorhead, 622.
[790] Karwiese, 112.

Hıristiyanlık sembolü *christogramın* bir arada kullanılması açısından da önem arz etmektedir[791].

I. Theodosius'un MS 395 yılında ölümünden sonra yönetim 17 yaşındaki Arcadius ve kardeşi Honorius'a kalmıştır. İki kardeş de yönetici niteliğine sahip değillerdi ve yönetim generallerin, kız kardeşlerinin ve karılarının elindeydi. Arcadius'un verdiği kararlarda karısı Eudoxia çok etkili olmuştur. MS 9 Ocak 400 tarihinde Eudoxia'ya *Augusta* unvanı verilmiştir. Eudoxia, *Augusta* unvanı aldığı 400 tarihi ile öldüğü MS 6 Ekim 404 yılları arasında imparatorluğun yönetiminde etkili bir rol oynamış ve kendi adına sikkeler bastırmıştır. Eudoxia'nın, katalogda örneklerini gördüğümüz, MS 401-403 yılları arasına tarihlenen sikkelerinin arka yüzünde; **SALVS REIPVBLICAE** lejandı ve Victoria'nın, zırh üstünde oturur vaziyette, sağa dönük, önündeki sütun üstüne dayalı kalkana Chi – Rho yazmaktadır (**Lev. 56, Kat. No. 661-664, 667**).

I. Theodosius'un, MS 383-388 yılları arasında darp edilen bir başka sikke tipinin arka yüzünde, imparatorun kazandığı askeri zaferlerin propagandasını gösterir nitelikte; **VICTORIA AVC** lejandıyla iki Victoria'nın ayakta, yüzleri birbirlerine dönük, her biri palmiye dalı ve çelenk tutarken betimleri kullanılmıştır (**Lev. 49, Kat. No. 588**). Bu tip sikkeler bu dönemde sıklıkla kullanılmıştır. Bu tür askeri başarıları öven tipler ve lejandlar gerçek anlamda zaferleri göstermekten ziyade propaganda amaçlı imparatorluğun kötü durumunu örtbas etme amacına yönelik kullanılmışlardır.

3.3.2.2. Personifikasyonlar

Personifikasyon, soyut bir kavramın ya da bir yerin insan şeklinde tasvir edilmesidir. Personifikasyonlardan, imparatorların devlet sınırları içerisinde ve Roma'da yaşayan halka karşı tutumunu canlandırmak için yararlanılmıştır. Felicitas, Fortuna, Hilaritas, Salus, Publica tipleri imparatorun halka sağlamak istediği mutluluk,

[791] David Shotter, "Roman Historians and the Roman Coinage", *Greece & Rome*, Vol. 25/2, 1978, 156-168, 158-159.

sağlık ve iyi durumu; Virtus, Iustitia, Clementia tipleri imparatorun halka karşı olan fazilet, adalet ve yumuşaklığını temsil etmekteydi[792].

Katalogda yer alan MS 3. yüzyıla tarihlenen sikkelerin arka yüzlerinde personifikasyon kullanımın yaygın olduğunu görmekteyiz. Bu döneme tarihli sikkelerin arka yüzlerinde; Concordia, Pietas, Securitas, Uberitas, Aequitas, Genius personifikasyonları görülürken, MS 4. yüzyılda Hıristiyanlığın ortaya çıkması ile birlikte personifikasyon kullanımı yok denecek kadar azalmıştır. Katalogdaki MS 4. yüzyıl sikkelerinde; miğferli, zırhlı, mızrak ve kalkanlı betimiyle cesaret ve yiğitliği temsil eden Virtus dışında personifikasyon görülmemektedir.

3.3.2.2.1. Aequitas

Aequitas, Roma dininde eşitlik ve adaletin kişileştirilmesidir. Roma sikkeleri üzerinde terazi ve bereket boynuzu tutan kadın olarak tasvir edilmiştir[793]. Katalogda Aurelianus Dönemine (MS 270-275) tarihlenen bir sikkenin arka yüzünde imparatorun halkına karşı eşit ve adaletli olduğunun propagandasını yapmak amacıyla, Aequitas betimine yer verilmiştir. Bu sikkenin arka yüzünde; **AEQVITAS AVGG** lejandı ile Aequitas'ın, cepheden, ayakta, baş sola, sağ elinde terazi, sol elinde bereket boynuzu tutar şekilde tasvir edildiği görülmektedir (**Lev. 2, Kat. No. 17**).

3.3.2.2.2. Concordia

Concordia, Roma vatandaşları ve imparatorları arasındaki anlaşma ve uyumu ifade etmekte olup asa, patera ve bereket boynuzu tutan kadın olarak betimlenmiştir[794]. Katalogda Marcia Otacilia Severa'nın iki sikkesinde Concordia betimi bulunmakta olup ikisi de farklı tiplerdedir. Bu sikkelerin birinde imparatorla arasındaki uyumun propagandası diğerinde de imparatoriçenin dindarlığının propagandası yapılmıştır. MS

[792] Gnecchi, 25-26; Atlan, *Grek Sikkeleri*, 26.
[793] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 37; Gnecchi, 37; Jones, *A Dictionary of Ancient Greek Coins*, 6.
[794] Gnecchi, 41-42; Klawans, 45; Tulay, 56.

246-248 yılları arasına tarihlenen sikkesinin arka yüzünde; **CONCORDIA AVGG** lejandı ve Concordia'nın, sola doğru dönük bir taht üzerinde oturan; sağ elinde patera, sol elinde çift bereket boynuzu tutan betimi bulunmaktadır (**Lev. 1, Kat. No. 1**). Şua taçlı birim olarak da adlandırılan, *antoninianus*'larda sıklıkla kullanılan Concordia figürüyle imparatorlar, imparatoriçeler veya *caesarlar* arasındaki uyum ve anlaşma gösterilmek istenmiştir.

3.3.2.2.3. Genius

Geç Roma sikkelerinde sıkça gördüğümüz bir başka personifikasyon da, Latince ruh, deha, yetenek, varlık, yaşamın esası anlamına gelen patera ve bereket boynuzu tutarken betimlenen Genius'tur[795]. Genius sikkeler üzerinde kadın ve erkek olmak üzere iki tipte betimlenmiştir. Genius'un erkek olarak betimlenmesi Roma İmparatorluk sikkelerinde görülürken, kadın olarak betimlenmesi ise kentlerin ve kişilerin kullandığı yerel tipler de görülmektedir[796]. Diocletianus'un MS 293 yılında yaptığı sikke reformu ile *antoninianus*'lar ortadan kalkmış ve yerini içerisinde çok az gümüş bulunan follis adındaki billon sikkeler darbedilmeye başlamıştır. Bu sikkelerde başlangıçta görülen tipler çok sınırlıdır. MS 305 yılına kadar tüm darphaneler aynı tipte devletin birliğini simgeleyen **GENIVS POPVLI ROMANI** lejandlı follisler darp etmişlerdir[797]. Parion sikkelerinde bunun bir örneği, İmparator Galerius sikkesinde görülmektedir. MS 302-303 yılları arasında basılan bu sikkede **GENIO POPV-LI ROMANI** lejandı ile Genius, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys, başında modius; sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu ile tasvir edilmiştir (**Lev. 5, Kat. No. 49**). Galerius'un MS 308-310 arasına verilen sikkelerinde de yine aynı betim görülmektedir ama bu sikkeler de imparatorun dehasını vurgulamak için **GENIO IMP-ERATORIS** lejandı kullanılmıştır (**Lev. 4, Kat. No. 43-44, 48**).

---

[795] Gnecchi, 45; Tulay, 88.
[796] A. Krzyzanowska, *Monnaies Coloniales D'Antioche De Pisidie*, Tome 7, Varşova 1970, 104; Hacer Sancaktar, "Pisidia, Kilikia ve Lykaonia Bölgelerindeki Roma Koloni Kentleri Sikke Tipolojisi", *Uluslar arası Genç Bilimciler Buluşması I: Anadolu Akdenizi Sempozyum Bildirileri*, (Ed. Kayhan Dörtlük, Tarkan Kahya, Remziye Boyraz Seyhan, Tuba Ertekin), Mas Matbaacılık, İstanbul 2012, 371-384, 374.
[797] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 41.

I. Licinius'un (MS 308-324), Kyzikos darplı MS 312-313 yılları arasına tarihlenen sikkesinde; **GENIO AVGVSTI CMH** lejandı ve imparatorun koruyucu cini Genius'un, ayakta, çıplak, sola; omuzunda chlamys, başında modius; sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutarken tasvir edilmiştir (**Lev. 6, Kat. No. 71**). I. Licinius'un MS 313-315 Trier darplı sikkesinin arka yüzünde; Roma halkının dehası anlamına gelen **GENIO - POP ROM** lejandı ile Genius'un, ayakta, çıplak, sola; omuzunda chlamys, başında modius; sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutarken betimlenmiştir (**Lev. 14, Kat. No. 166**).

Maximinus II. Daia (MS 309-313), sikkelerinin arka yüzünde katalogdaki Galerius Dönemi sikkelerinde de gördüğümüz imparatorun dehası anlamında **GENIO IMP-ERATORIS** lejandı ve Genius'un ayakta, çıplak, sola; omuzunda chlamys, başında modius; sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutan tasviri bulunmaktadır (**Lev. 16, Kat. No. 188**). II. Maximinus'un yine aynı tipte Genius betimli ancak **GENIO AVGVSTI CMH** arka yüz lejandına sahip sikkeleri de bulunmaktadır (**Lev. 16, Kat. No. 189-190**).

3.3.2.2.4. Pietas

Pietas, Roma dininde tanrılara, ülkeye, akrabalara ve özellikle anne babaya olan saygı ve bağlılığın kişileştirilmesidir[798]. Katalogda tek tipte betimi bulanan Pietas, MS 248-249 yıllarına tarihlenen sikkenin arka yüzündeyse; **PIETAS AVGVSTAE** lejandı ve Pietas'ın ayakta, sola doğru, sağ eli havada ve sol elinde bir kutu tutarken betimi yer almaktadır (**Lev. 1, Kat. No. 2**). Burada yine *antoninianus*'larda sıklıkla kullanılan Pietas personifikasyonuyla imparatoriçenin gençliğinde iyi bir eğitim aldığı ve dindar bir imparatoriçe olarak devlete ve imparatoruna karşı sonsuz saygı duyduğu anlatılmaya çalışılmıştır[799].

[798] Gnecchi, 55-56; Klawans, 48; Sear, *Roman Coins And Their Values*, 40.
[799] Hobler, 748; Gnecchi, 56.

3.3.2.2.5. Securitas

Securitas, Roma dininde huzur, güven, emniyetin kişileştirilmiş halidir. Roma sikkeleri üzerinde asa ve patera tutan kadın olarak tanımlanmıştır[800]. Katalogda Gallienus sikkelerinin arka yüzünde yeni tiplerin yanı sıra Roma sikkelerinin gelenekselleşmiş arka yüz tiplerinden biri olan Securitas betimi de kullanmıştır. Gallienus'un katalogda tek örneği bulunan sikkesinde, Roma İmparatorluğunun ebedi emniyetinin propagandasını yapmak amacıyla, **SECVRIT PERPET** arka yüz lejandıyla Securitas'ın, ayakta, sola, solundaki sütuna dayanmış, sağ elinde asa tutarken betimlendiğini görmekteyiz (**Lev. 1, Kat. No. 8**).

3.3.2.2.6. Uberitas

Uberitas, Roma dininde bereketi temsil etmekte olup cornucopia, üzüm salkımı, para kesesi tutan kadın olarak tasvir edilmiştir[801]. Katalogdaki 9-10 nolu sikkelerde de imparatorluğun ve kolonisindeki kentlerin topraklarının verimliliğinin propagandasını yapmak amacıyla, **VBERITAS AVG** arka yüz lejandı ve Uberitas'ın ayakta sola, sol elinde kese, sağ elinde cornucopia ile betimlenmiş figürü yer almaktadır (**Lev. 1, Kat. No. 9-10**).

3.3.2.2.7. Virtus

Virtus, miğferli, zırhlı, mızrak ve kalkanlı betimiyle cesaret ve yiğitliği temsil eden personifikasyondur[802]. **FEL TEMP REPARATIO** lejandına sahip sikkeler üzerinde en fazla görülen arka yüz tipi olarak, atından düşen düşmana mızrağını saplarken betimlenmiştir[803]. Bu sikkeler ufak boyutlu ve dönemin bozulan ekonomisiyle bağlantılı olarak alçak kabartmalı olarak darbedilmişlerdir. Çok düşük kondüsyonlu

[800] Gnecchi, 60; Klawans, 49; Tulay, 181.
[801] Gnecchi, 62; Jones, *A Dictionary of Ancient Greek Coins*, 238.
[802] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 42.
[803] Gnecchi, 64.

olarak elimize geçen sikkeleri alt tiplere ayırmak mümkün olmamakla birlikte birçoğunun da darphanesi okunamamaktadır.

I. Constans ve II. Constantius, MS 346-348 yıllarında billon darbında yaptığı reformdan sonra ilk kez bu dönem sikkelerinin arka yüzünde **FEL**(icium) **TEMP**(orum) **REPERATIO** yazısı ile Virtus betiminin yer aldığı sikkeler darp edilmeye başlanmıştır[804]. Bu tip MS 357 yılından sonra kaybolmaya başlamış ve zamanla tamamen ortadan kalkmıştır. Parion kazılarında ele geçirilen sikkelerde bu tipin ilk örneklerini, II. Constantius'un, MS 348-361 yılları arasında basılan 54 sikkesinde görmekteyiz. Söz konusu sikkelerin arka yüzünde, **FEL TEMP REPARATIO** lejandı ile Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplarken betimlenmiştir. Sağ altta, yerde ise kalkan bulunmaktadır (**Lev. 30-37, Kat. No. 355, 358-359, 363-367, 370-372, 377-381, 384-387, 404-437**). II. Constantius sikkelerinde de sıkça görülen bu betim, Mezopotamya'da, Singara'da MS 344 yılında yapılan savaşı işaret etmektedir. Bu dönemde Pers tahtının varisi, Roma'lıların eline geçmiştir[805].

Flavius Claudius Constantius Gallus'un katalogdaki sikkelerinin arka yüz betimlerine baktığımızda tek tiple karşılaşmaktayız. MS 351-354 yılları arasında basılan sikkelerin arka yüzünde, **FEL TEMP REPARATIO** lejandı ile Virtus, attan düşen süvariye mızrağını saplarken, sakalsız, şapka giymiş ve atın ensesinden tutar vaziyette betimlenmiştir (**Lev. 38-39, Kat. No. 450-459**).

II. Iulianus'un, MS 355-361 yılları arasında basılan sikkelerinin arka yüzünde, **FEL TEMP REPARATIO** lejandı ve Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplarken betimlenmiştir. Sağ altta, yerde ise kalkan bulunmaktadır (**Lev. 39, Kat. No. 460-461, 468**).

[804] Grant, *Roman History From Coins: Some uses of the Imperial Coinage to the Historian*, 68-69; Baydur, *Roma Sikkeleri*, 104.
[805] Baydur, *Roma Sikkeleri*, 104.

3.3.2.3. İmparatorlar ve İmparatoriçeler

3.3.2.3.1. Tek İmparatorlu Tipler

MS 3. yüzyıla tarihlenen Geç Roma sikkelerinde sıklıkla görülen tanrı, tanrıça ve personifikasyonları yerini MS 4. yüzyılda yeni tiplere bırakmıştır. Bu tiplerden biri de imparatorların tek başına veya iktidarı paylaştıkları diğer imparatorlarla ayakta, at veya pruva üzerinde betimlendiği tiplerdir[806].

II. Constantius'un, MS 354 yılında çıkardığı bir kararname ile eski billon sikkeleri geçersiz sayılmıştır. İçindeki gümüş oranı % 0,5'in altında olan sikkelerin ağırlığı 2,5 gr ile 2,2 gr. arasındadır. 1,9 gr. ağırlığındaki billon birimlerde, yeni bir tip görülmektedir. MS 355-361 yılları arasında basılan, imparatoru globus (dünyayı simgeleyen küre) ve mızrak ile betimleyen ve çevresinde **SPES REIPVBLICE** yazılı bu sikkeler, Iulianus'un imparator ilan edilmesinden sonra da tüm doğu darphanelerinde kullanılmıştır. Katalogda II. Constantius'un, MS 355-361 arasına tarihlenen sikkelerinin arka yüzündeyse, **SPES REIPVBLICE** lejandıyla imparatorun, miğferli, ayakta, sola, sağ elinde globus, sol elinde mızrak tutarken betimlenmiştir (**Lev. 32-33, 37-38, Kat. No. 382-383, 388, 438-448**).

II. Iulianus'un, MS 355-363 arasına tarihlenen sikkelerinin arka yüzünde, **SPES REIPVBLICE** lejandıyla, imparator askeri elbiseli ayakta, sağ elinde globus sol elinde mızrak tutar vaziyette betimlenmiştir (**Lev. 39-40, Kat. No. 462, 465-466, 469-471**).

I. Valentinianus'un, MS 364-367 yılları arasında basılan sikkelerin arka yüzünde, devleti düzenleyen onaran anlamında **RESTITVTOR REIP** lejandı ve imparatorun cepheden, ayakta sola, başı sağa; bir elinde standart, diğer elinde Victoria tutar vaziyette betimi yer almaktadır (**Lev. 40, Kat. No. 476-477**).

Valens'in, MS 364-367 yılları arasına tarihlenen sikkelerinin arka yüzünde; Valens ayakta, sağ elini standarta dayamış, sol elinde globus üzerinde Victoria yer almaktadır. Bu tipteki iki sikkesinin biri **RESTITVTOR REIP** diğeri ise **RESTITVTOR REIPVBLICAE** arka yüz lejandına sahiptir (**Lev. 43, Kat. No. 509-**

[806] Gnecchi, 65-69.

510). Bu tip sikkeler I. Valentinianus ve Valens tarafından MS 364-367 yılları arasında kullanılmış olup doğu ve batı darphanelerinde sıklıkla basılmıştır.

II. Valentinianus'un, MS 383-388 yılları arasına tarihlenen tek örnekle temsil edilen sikkesinde; ordunun cesareti anlamına gelen **VIRTVS EXERCITI** lejandı ve imparatorun, ayakta, cepheden, baş sağa; sağ elinde standart, sol elinde globus tutmakta; sol ayağı ile yerdeki esirin üzerine basmaktadır (**Lev. 46, Kat. No. 546**). Bu tip sikkeler MS 383-388 yılları arasında II. Valentinianus, I. Theodosius ve Arcadius sikkelerinde görülmekte olup doğu darphanelerinde basılmıştır.

I. Theodosius'un, MS 379-383 yılları arasına tarihlenen sikke tipinde; devletin yeniden inşası anlamına gelen **REPARATIO REIPVB** lejandı ve imparator ayakta, cepheden baş sola, sol elinde globus üzerinde Victoria tutmakta, sağ elini önündeki surtaçlı kadının elini tutmaktadır (**Lev. 50, Kat. No. 589-590**). Bu tipteki sikkelerin, MS 379-387 yılları arasında hem doğu hem de batı darphanelerinde basıldığını görmekteyiz.

Geç Roma sikkelerinde **GLORIA ROMANORVM** arka yüz lejandına sahip sikkelerde 24 farklı tip görülmektedir[807]. Katalogda yer alan sikkelerde ise bu 24 tipin 6 farklı örneğini görmekteyiz. MS 364-378 yılları arasında basılan sikke tipinin arka yüzünde imparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklerken betimlenmiştir. Bu sikke tipi Valentinianus hanedanlığı tarafından hem doğu hem de batı darphanelerinde basılmıştır. MS 383-387 yılları arasına tarihlenen sikkelerin arka yüzündeyse; imparator kadırga içerisinde ayakta, sola, baş sağa; sağ kolunu ileri uzatmış; arkasında dümende Victoria, sol boşlukta çelenk yer almaktadır. Bu tipteki sikkelerde hem doğu hem batı darphanelerinde Gratianus ve Theodosius hanedanlığı döneminde arka yüz tipi olarak kullanılmıştır. MS 392-395 basımlı sikkenin arka yüz tipi ise; imparator at üzerinde sağa doğru ilerlerken, bir eli havada betimlenmiştir. Bu sikke tipi I. Theodosius ve oğulları Arcadius ve Honorius için yalnızca doğu darphanelerinde basılmıştır. MS 393-395 yılları arasında basılan sikkelerin arka yüzünde, imparator, ayakta, cepheden, baş sağa; sağ elinde standart, sol elinde küre tutarken tasvir edilmiştir. Bu sikke tipiyse yalnızca Theodosius Hanedanlığı Dönemi imparatorları tarafından yalnızca doğu darphanelerinde darp edilmiştir. MS

[807] LRBC II, 108-109.

406-408 basımlı sikkelerinin arka yüzünde; üç imparator (Arcadius, Honorius, II. Theodosius), ayakta sağ ellerinde mızrak, sol ellerini kalkan üzerinde tasvir edilmiştir. MS 408-423 yılları arasına tarihlenen sikkelerde ise; iki imparator ayakta (II. Theodosius ve Honorius), cepheden; bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutarken betimlenmişlerdir.

I. Valentinianus'un, MS 364-375 yılları arasında basılan bir diğer sikke tipinin arka yüzünde ise; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve imparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürükler vaziyette tasvir edilmiştir (**Lev. 40-41, Kat. No. 479-484**).

Valens'in, MS 366-375 yılları arasında basılan sikkelerin arka yüzünde, **GLORIA ROMANORVM** lejandı ile imparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklürken işlenmiştir (**Lev. 41-44, Kat. No. 490-493, 495-497, 502-503, 505-507, 511-524**).

II. Valentinianus'un, yine tek örnekle temsil edilen MS 378-383 yılları arasına tarihlenen örneğindeyse; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve imparatorun kadırga içerisinde ayakta, sola, başı sağa; sağ kolunu ileri uzatmış; arkasında dümende Victoria ve sol boşlukta çelenğin yer aldığı görülmektedir (**Lev. 46, Kat. No. 547**).

I. Theodosius'un, MS 383 yılında basılmış sikkesinin arka yüzünde; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve imparator kadırga içinde, ayakta, sola, baş sağa; sağ elini yukarıya kaldırmış dümende Victoria bulunmaktadır (**Lev. 48, Kat. No. 572**).

I. Theodosius'un, MS 392-395 basımlı sikkenin arka yüz tipi ise; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve imparator at üzerinde sağa doğru ilerlerken, bir eli havada betimlenmiştir (**Lev. 49, Kat. No. 579**). Bu figürün MS 394 yılına ait Theodosius heykelini temsil ettiğini söyleyebiliriz.

I. Theodosius'un, MS 393-395 yılları arasında basılan sikkelerin arka yüzünde, **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve imparator, ayakta, cepheden, baş sağa; sağ elinde standart, sol elinde küre tutarken resmedilmiştir (**Lev. 48-49, 51, Kat. No. 566, 574, 577-578, 583-585, 604**).

Arcadius ve Honorius'un, MS 392-395 basımlı sikkelerinin arka yüzünde; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve imparatorun at üzerinde sağa doğru ilerlerken, bir eli havada tasviri görülmektedir (Arcadius sikkeleri için bkz; **Lev. 51, 53, Kat. No. 605, 626**; Honorius sikkesi için bkz; **Lev. 58, Kat. No. 696**).

Arcadius'un, MS 392-395 yılları arasında basılan sikkelerin arka yüzünde, **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve imparator, ayakta, cepheden, baş sağa; sağ elinde labarum, sol elinde globus tutarken tasvir edilmiştir (**Lev. 52, Kat. No. 613, 615**).

Arcadius, Honorius ve II. Theodosius'un, MS 406-408 basımlı sikkelerinin arka yüzünde; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ile üç imparator (Arcadius, Honorius, II. Theodosius), ayakta, sağ ellerinde mızrak, sol ellerini kalkan üzerinde resmedilmişlerdir (Arcadius sikkeleri için bkz; **Lev. 52, 55, Kat. No. 621, 658**; Honorius sikkeleri için bkz; **Lev. 57-58, 60, Kat. No. 676-677, 688-690, 694, 710-712**; II. Theodosius sikkeleri için bkz; **Lev. 61-63, Kat. No. 728, 733-734, 736, 746-754**).

Honorius ve II. Theodosius'un, katalogdaki MS 408-423 yılları arasına tarihlenen sikkelerde ise; **GLORIA ROMANORVM** lejandı ile iki imparator ayakta (II. Theodosius ve Honorius), cepheden; bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutarken betimlenmişlerdir (Honorius sikkeleri için bkz; **Lev. 57-58, 60-61, Kat. No. 678-684, 691-692, 695, 713-727**; II. Theodosius sikkeleri için bkz; **Lev. 61-63, Kat. No. 730-732, 737-740, 755-760**).

3.3.2.3.2. İmparator ve Iupiter

Iupiter, Roma'nın en büyük tanrısıdır ve tanrıların babası olarak adlandırılmaktadır. Greklerin baş tanrısı Zeus ile bir tutulmuş ve sikkeler üzerinde çıplak, yarı çıplak, ayakta ya da tahta otururken; elinde asa, kartal, şimşek demeti veya Victoria (Nike) figürü tutar şekilde betimlenmiştir. Çalışmamızdaki sikkelerin arka yüzünde en fazla betimlenen tanrıdır. Bu dönemde tahta geçen Roma İmparatorları, baş tanrı Iupiter tarafından imparatorluğunun onaylandığının ve korunduğunun

propagandasını yapmak amacıyla sıklıkla Iupiter betimli sikkeler bastırmışlardır. İmparatorlar özellikle baştanrının koruyuculuğuna ihtiyaç duydukları savaş dönemlerinde sıklıkla Iupiter betimli sikke bastırmışlardır. Katalogdaki sikkelere baktığımızda bu durumu destekler nitelikte, savaş dönemlerinde Iupiter'den globus üzerinde Victoria alan imparator betimlerinin arttığını görmekteyiz.

Bu tipin çalışmamızdaki ilk örneğini, Aurelianus Dönemi'ne (MS 270-275) tarihlenen bir sikke de görmekteyiz. Söz konusu sikkenin arka yüzünde; koruyucu Iupiter anlamına gelen **IOVI CON-SER** lejandı ve imparatorun solda, ayakta karşısındaki Iupiterden (sağda) globus üzerinde Victoria alan betimi görülmektedir (**Lev. 2, Kat. No. 18**).

Probus Dönemi'ne (MS 276-282), tarihlenen sikkede ise, imparatorun dönemindeki hoşgörü, merhamet anlamına gelen **CLEMENTIA TEMP** lejandı ile imparator solda, ayakta cepheden, karşısında asa tutan Iupiter'den (sağda) küre üzerinde Victoria almakta, her ikisi de ayakta ve asa taşırken betimlenmişlerdir (**Lev. 2, Kat. No. 20**). Bu sikke tipini İmparator Probus'un sikkeleri dışında Florianus, Carinus ve Tacitus Dönemi sikkelerinde de görmekteyiz.

İmparator ve Iupiter betiminin görüldüğü bir başka imparator da Diocletianus'tur. Diocletianus, MS 291-292 yıllarında, imparatorluğun idaresinin bölünmesi konusunda büyük bir adım daha atarak, Constantius Chlorus'u batıdaki Maximianus'a; Galerius Valerius Maximianus'u da kendisine *caesar* olarak tayin etmiştir. Böylece tetrarşi denen dörtlü yönetim kurulmuştur[808]. Bu dönemde basılan sikkelerin arka yüzlerinde de imparatorlar, tetrarkhların hem kendi aralarındaki uyumu hem de orduyla uyumlarını yansıtmak için sikkeler basmışlardır[809]. Katalogda bu uyumun propagandasını göstermek için MS 295-299 yılları arasında basılan bu tip sikkelerden, Diocletianus (8), Maximianus (10), I. Constantius Chlorus (2), Galerius (4) sikkesi bulunmaktadır. İmparator Diocletianus'a ait MS 295-299 yılları arasında darp edilmiş sikkelerin arka yüzünde; **CONCORDIA MILITVM** lejandı ve imparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria alırken betimlenmiştir (**Lev. 2-3, Kat. No. 21-28**).

[808] Scarre, 198-199; Tek, "Roma Tarihi ve Uygarlığı", 184.
[809] Sayar, "Geç Antik Devir", 236.

Katalogda İmparator Maximianus Hercules'e ait sikkelerin tamamı MS 295-299 yılları arasında darp edilmiş olup tek tiptir. Bu sikkelerin arka yüzünde; **CONCORDIA MILITVM** lejandı ve imparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria alırken betimlenmiştir (**Lev. 3-4, Kat. No: 29-38**).

I. Constantius Chlorus'un (Caesar MS 293-306), katalogda yer alan iki sikkesi de MS 295-299 yılları arasında darp edilmiş **CONCORDIA MILITVM** arka yüz lejandı ile imparatorun ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria alırken tasviri bulunmaktadır (**Lev. 4, Kat. No. 39-40**).

İmparator Galerius'un (MS 293-311), *caesar* olduğu dönemde (MS 293-305), yine MS 295-299 darplı *antoninianus* birimindeki sikkelerinin arka yüzünde de **CONCORDIA MILITVM** arka yüz lejandı ile imparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria alırken betimlenmiştir (**Lev. 4, Kat. No. 42, 45-47**).

3.3.2.3.3. İmparator ve Victoria

Katalogdaki sikkelerin arka yüzünde askeri ideoloji ve zaferi simgeleyen Victoria ile imparatorun betimi sıklıkla kullanılmış, böylece imparatorların kazandığı utkunun, zaferlerin, yönetiminin vs. propagandası yapılmıştır[810].

Katalogdaki en erken tarihli Victoria betimli sikke, Traianus Decius'a aittir. MS 249 yılında iktidarı elde eden Traianus Decius'un, Germen kavimlerine karşı Bulgaristan'da Nicopolis'teki zaferini betimleyen ve imparatoru at üstünde, önünde Victoria ile gösteren **VICTORIA GERMANICVS** yazılı sikkeleri bulunmaktadır[811]. Bu tipin bir örneğini de katalogda; Traianus Decius'un MS 250-251 yılları arasına tarihlenen sikkesinde görmekteyiz. Sikkenin arka yüzünde **VICTORIA GERMANICVS** lejandı ve imparatorun at üzerinde sola, sol elinde mızrağıyla, Victoria'dan çelenk alırken betimi yer almaktadır (**Lev. 1, Kat. No. 3**).

---

[810] Gnecchi, 66-67.

[811] Edward Allen Sydenham, *Historical References on Coins of the Roman Empire from Augustus to Gallienus*, Spink - Son Ltd, London 1917, 144-145; Baydur, *Roma Sikkeleri*, 75-76.

Aurelianus Dönemine (MS 270-275) tarihlenen bir sikkenin arka yüzünde, **RESTITVT ORBIS** lejandı ve solda Victoria, karşısındaki imparatora çelenk uzatmakta, Victoria; palmiye dalı, imparator ise; mızrak tutar vaziyette betimlenirken aralarında çömelmiş bir figür yer almaktadır (**Lev. 2, Kat. No. 19**). Bu sikkede, Aurelianus, dünyayı yeniden düzene koyan imparator olarak gösterilerek imparatorun kazandığı zaferlerin propagandası yapılmıştır.

I. Constans, MS 342/343 yılında Britannia'ya gitmiş, saldırıları püskürterek düzeni sağlamıştır. Bunun ve diğer başarılarının propagandasını yapmak amacıyla bastırdığı, MS 348-351 yıllarına tarihli sikkesinde **FEL TEMP REPARATIO** (Mutlu zamanların tekrar sağlanması) arka yüz lejandı ile imparator ayakta pruva üzerinde, sağ elinde labarum sol elinde kuş (anka?), sağda yerde ise, Victoria yer almaktadır (**Lev. 29, Kat. No. 341**). Bu sikke tipi Constantinus hanedanlığı imparatorları ve Magnentius tarafından Aquileia, Arles, Siscia, Thessalonika ve Trier darphanelerinde bastırılmıştır.

VIRTVS EXERCITI arka yüz lejandına sahip imparatora çelenk takan Victoria tipi, MS 395-401 yılları arasında İmparator Arcadius ve Honorius için doğu darphanelerinde basılan en yaygın sikke tipidir[812]. Bu sikkelerde imparatorun ve ordunun cesareti ve yürekliliği konu edinmektedir. Arcadius'un, MS 395-401 yılları arasına tarihlenen sikkelerinin arka yüzünde; **VIRTVS EXERCITI** lejandı ve imparator ayakta, cepheden, başı sağa, sağ elinde mızrak, sol eli kalkan üzerinde, Victoria imparatorun sağında, sağ eliyle İmparatora çelenk takarken sol elinde palmiye dalı tutmaktadır (**Lev. 51-55, Kat. No. 606, 608-611, 616-620, 623-624, 642-654**).

Honorius'un, katalogdaki MS 395-401 yılları arasına tarihlenen sikkelerinin arka yüzünde; **VIRTVS EXERCITI** lejandı ve imparator ayakta, cepheden, başı sağa, sağ elinde mızrak, sol eli kalkan üzerinde, Victoria imparatorun sağında, sağ eliyle imparatora çelenk takarken sol elinde palmiye dalı tutmaktadır (**Lev. 56-60, Kat. No. 668-673, 685-687, 693, 697-708**).

[812] Sam Moorhead, "The Coinage Of The Later Roman Empire", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 601-632, 616-617.

3.3.2.3.4. İmparator ve Roma

Geç Roma sikkelerinin arka yüzünde görülen bir başka tipte Roma şehrinin tanrıçası ile imparatorun betimlendiği sikkelerdir. İmparatorlar bu tipte sikke bastırarak imparatorluğun başkenti Roma şehrine gösterdikleri önemi vurgulamak istemişlerdir. Katalogda bu tipte tek sikke yer almaktadır. Aurelianus Dönemi'ne (MS 270-275) tarihlenen bu sikkenin arka yüzünde; **ROMAE AETERNAE** lejandı ve imparator ayakta sağa, Roma kalkan üzerinde oturmuş sola, elinde Victoria ve asa tutarken betimlenmiştir (**Lev. 2, Kat. No. 16**). İmparator bu sikke tipinde, Tanrıça Roma betimiyle görülen **ROMAE AETERNAE** (Ebedi Roma) lejandıyla, imparatorun Roma'ya olan sevgisinin, saygısının propagandasını yapmaktadır.

3.3.2.3.5. İmparatoriçeler

İmparatorun eşi veya bir imparatorluğu yöneten kadın olarak tanımlayabileceğimiz imparatoriçeler, devletin idaresinde ve siyasetinde önemli görevleri yerine getirmişlerdir. Bu imparatoriçelerden birisi de MS 9 Ocak 400 tarihinde "*Augusta*" unvanı alan ve emperyal derecesini gösteren paludamentum giyebilmiş ve dolaşımdaki Roma paralarında erkek *augustus*'a benzer şekilde tasvir edilmiş, Arcadius'un karısı Eudoxia'dır. Katalogdaki sikkelerin arka yüzünde yalnızca imparatoriçe Eudoxia'nın betimlendiği tipler bulunmaktadır. MS 395-401 yılları arasına tarihlenen yalnızca doğu darphanelerinde basılan söz konusu sikkelerinin arka yüzünde; Romalıların zaferi anlamına gelen **GLORIA ROMANORVM** lejandı ve imparatoriçenin, tahta oturan, cepheden, elleri göğsünün üzerinde birleştirilmiş, başının üzerinde Manus Dei çelenk, sol boşlukta haç bulunan betimi yer almaktadır (**Lev. 55-56, Kat. No. 659-660, 665-666**).

3.2.3.4. Homonia (Anlaşma) Sikkeleri

Homonia, "birlik, anlaşma, uyum" anlamında Roma İmparatorları, kentleri veya vatandaşları arasındaki uyumu göstermek için sikkeler üzerinde betimlenmiştir. Grekçe kökenli Homonia'nın Latincesi Concordia'dır. İmparator Valerianus'un oğlu Gallienus

babası Valerianus tarafından MS 253 yılında *augustus* unvanı verilerek ortak imparator ilân edildi[813]. Bunun anısına iki imparator arasındaki anlaşma ve uyumu göstermek amacıyla arka yüzünde; **CONCORDIA AVGG** lejandı ile tokalaşan iki elin yer aldığı sikkeler bastırılmıştır (**Lev. 1, Kat. No. 4**). Sikkenin arka yüzündeki *augustus*'un kısaltması olan **AVG**'daki **G** sayısı sikkenin basıldığı dönemde başta bulunan imparator sayısını göstermektedir. Sikkenin basıldığı dönemde tahta bulunan Valerianus ve oğlu Gallienus'un arka yüzünde **CONCORDIA AVGG** lejandlı sikke bastırarak alınan kararlarda hem fikir olduklarının ve uyum içerisinde tahttı paylaştıklarının propagandasını yaptıklarını söyleyebiliriz.

3.3.2.5. Posthumus Tipler

Numismatikte, sikkenin, üzerinde portresini taşıdığı kişinin ölümünden sonra basıldığını anlatmak için kullanılan terimdir[814]. Bu tiplerin ön yüzünde, imparatorun ölümünden sonra basıldığını belirtmek için imparatorlar şua taçlı veya örtülü olarak betimlenmişlerdir. Erken Dönem Roma sikkelerinde tanrılaştırılmış imparatorlar için, bastırılan bu anı sikkelerinin arka yüzlerinde **CONSECRATIO** yazısı ile sunak ya da kartal betimi yer almaktadır. Bu dönemde senato kararı ile imparator veya imparatoriçe Consecratio ilan edilir ve anısına sikke basılırdı. Basılan sikkeler üzerine erkekse **DIVVS**, kadınsa **DIVA** yazılırdı. İmparatorların ruhlarını kartallar, imparatoriçelerin ruhlarını ise tavus kuşlarının göklere çıkardığına inanılırdı. Bu tip sikkelerin arka yüzünde ölen imparatorsa kartal, imparatoriçeyse tavus kuşu ya da kuşların sırtında göğe yükselen imparator ve imparatoriçe betimleri, sunak ya da rogus denilen üzerinde ölünün yakıldığı odun yığını yer almaktadır[815]. Katalogda yer alan bunun bir örneğinde; İmparator Claudius Gothicus'un ölümünden sonra basılan MS 270 ve daha sonrası bir tarihli sikkelerinde **CONSECRATIO** arka yüz lejandıyla kartal ayakta sola doğru ilerler vaziyette, başı sağa dönük olarak betimlenmiştir (**Lev. 2, Kat. No. 13**). Claudius Gothicus'un MS 270 tarihli iki sikkesinin arka yüzündeyse **CONSECRATIO** arka yüz

[813] Manders, 269.
[814] Tekin, *Grek ve Roma Sikkeleri*, 255.
[815] Atlan – Baydur, 29.

lejandıyla; ortada: üstte alevli, dört panolu, her panoda birer nokta olan altar yer almaktadır (**Lev. 2, Kat. No. 14-15**).

Katalogda yer alan posthumus tipli diğer sikkelerin ön yüzünde imparatorlar başı örtülü olarak betimlenmişlerdir. Bu tipin en erken örneğini, I. Constantius Chlorus'un (Caesar MS 293-306), katalogda yer alan MS 317-318 yılları arasında darp edilmiş Posthumus tipli sikkesinin arka yüzünde; ilk kez Cladius Dönemi sikkelerinde görülen en yüksek faziletlerin dinlenmesi anlamındaki **REQVIESOP TIMOR MERIT** lejandı ile I. Constantius'un tahta sola doğru oturur vaziyette, sağ eli yukarıda ve kraliyet asası tutarken betimi yer almaktadır (**Lev. 4, Kat. No. 41**). Bu sikke I. Constantinus (Büyük Constantin), tarafından babasının ölümünden sonra onun anısına darp ettirdiği follislerinden biridir.

MS 337 yılının Mayıs ayında I. Constantinus'un ölümünün ardından, Roma Senatosu tarafından tanrılaştırılmıştır. Bu sikkelerin ön yüzünde, imparatorun örtülü başının çevresinde **DV CONSTANTINVS PT AVGG** (Divus Constantinus Peter Augustorum=İmparatorların Babası Tanrılaştırılmış Constantinus) yazmaktadır. I. Constantinus'un (MS 306-337), ölümünden sonra onun anısına basılan (Posthumus tipinde) üç tip sikkesi vardır. MS 337-341 yılları arasında basılan sikkelerinin arka yüzünde; imparator quadriga içinde, sağa doğru ilerken, üstte tanrının eli yer almaktadır (**Lev. 17, 22, Kat. No. 196, 253-255**). Bu tip sikkelerinde, I. Constantinus'un, quadriga içinde yer alması ve üstte tanrının eli bulunması, tanrının onu kabul ettiğine işaret etmektedir. Bu sikke tipi putperest geleneklerine göre tanrılaştırılmış imparatorun, ölüm döşeğinde vaftiz edilmiş olmasının yansımasıdır[816]. MS 342 darplı sikkesinde; **IVST VEN MEM** lejandı ve Aequitas'ın ayakta sola, sağ elinde terazi tutarken betimi bulunmaktadır (**Lev. 18, Kat. No. 211**). MS 341-348 yılları arasında basılan sikkelerinde ise; şerefli anı anlamında **VN – MR** lejandı ile imparatorun ayakta, başı örtülü, ve sağa dönük olarak tasvir edildiği görülmektedir (**Lev. 17-19, 22, Kat. No. 197, 212-213, 224-225, 256-259**).

[816] Baydur, *Roma Sikkeleri*, 103.

3.3.2.6. Askeri Tipler

Geç Roma sikkelerinde görülen önemli arka yüz betimlerinden biri de askeri tiplerdir[817]. Katalogdaki sikkelerin arka yüzlerinde 3 farklı askeri tip betimi yer almakta olup; söz konusu sikkelerin tamamı MS 4. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir.

Katalogdaki en erken askeri tipteki sikke, MS 313 yılına tarihlenen I. Licinius'a aittir. I. Licinius'un follis birimindeki Arles darplı bu sikkesinin arka yüzünde, Roma senatosunun ve halkının en iyi başlangıcı anlamında **SPQR OPTIMO PRINCIPI** lejandı ve üzerlerinde soldan sağa sırasıyla el, lejyon kartalı ve çelenk olan üç standart yer almaktadır (**Lev. 5, Kat. No. 54**).

I. Constantinus'un, MS 320 yılına verilen sikkesinde; **VIRTVS EXERCIT S-F** lejandı ve ortada standart üzerinde **VOT / XX**, standartın her iki yanında birer esir bağlı olarak tasvir edilmiştir (**Lev. 20, Kat. No. 237**). MS 320-321 yılları arasında batı darphanelerinde I. Licinius, II. Licinius, I. Constantinus, Crispus ve II. Constantinus'un bu tipte basılmış sikkelerinin olduğu bilinmektedir.

I. Constantinus, ve oğulları II. Constantinus, Constans ve II. Constantius'un sikkeleriyle yeğeni Caesar Delmatius'un, katalogdaki sikkelerinde; ordunun başarısı anlamına gelen **GLORIA EXERCITIVS** lejandlı ve iki askerin miğferli, karşılıklı ayakta bir ellerinde mızrak, diğerinde kalkan tutarken, aralarında bir veya iki standart bulunan betimi görülmektedir (I. Constantinus sikkeleri için bkz; **Lev. 17, 19, 21, Kat. No. 193, 195, 221-223, 251-252**; II. Constantinus sikkeleri için bkz; **Lev. 27-28, Kat. No. 322, 328, 331**; Constans sikkeleri için bkz; **Lev. 28-29, Kat. No. 334, 338, 342-345;** II. Constantius sikkeleri için bkz; **Lev. 30-31, 33, Kat. No. 356, 360-362, 389-394**; Delmatius sikkeleri için bkz; **Lev. 27, Kat. No. 321**). Bu tip sikkeler ilk kez I. Constantinus Dönemi'nde MS 330 yılında basılmaya başlanmıştır[818]. Bu sikkelerden arka yüzünde iki asker iki standart bulunanlar MS 330-335 yılları arasına, iki asker bir standart bulunanlar ise, MS 335-341 yılları arasında hem doğu, hem de batı darphanelerinde basılmışlardır.

[817] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 52.
[818] RIC VII, 567.

3.3.2.7. Hayvanlar

Geç Roma sikkelerinde görülen önemli arka yüz betimlerinden biri de hayvan tasvirleridir. Hayvan betimlemeleri tüm Geç Roma Dönemi boyunca tercih edilen önemli tipler olarak karşımıza çıkmaktadır[819]. Katalogdaki sikkelerin arka yüzlerinde geyik, panter, kartal, dişi kurt, anka kuşu, apis boğası ve aslan betimi olmak üzere yedi farklı hayvan tipi görülmektedir.

Katalogdaki sikkelerde ilk hayvan betimine Gallienus Dönemi'nde rastlıyoruz. Bu dönemde, I'den XXX'a kadar Roma lejyonlarının adlarını ve simgelerini (Pegasos, Kentaur, su aygırı, panter, geyik vb.) gösteren *antoninianus*'lar darbedilmiştir[820]. Katalogdaki sikkelerde de bu tiplerin örnekleri görmekteyiz. Gallienus'un MS 257-258 darplı sikkelerinde, **DIANAE CONS AVG** lejandı ile geyik ayakta, sola doğru hamle yapar şekilde betimlenmiştir (**Lev. 1, Kat. No. 5-6**). İmparatorun bir diğer sikkesinin arka yüzünde; liberal baba imparatoru koru anlamında **LIBERO P CONS AVG** arka yüz lejandı ile panter ayakta sola doğru ilerlerken betimlenmiştir (**Lev. 1, Kat. No. 7**).

I. Licinius'un Arles'te, MS 319'da basılmış sikkenin arka yüzünde, **IOVI CONSERVATORI AVG** lejandı ile kartal ayakta, sağa doğru, imparatoru taşırken resmedilmiştir. İmparatorun sol elinde asa, sağ elinde yıldırım demeti bulunmaktadır (**Lev. 5, Kat. No. 55**). Bu hayvan betimleri pagan inancını yansıtan betimler olarak değerlendirilmelidir ancak I. Constantinus (Büyük Konstantin) Dönemi'nden itabaren sikkeler üzerinde anka kuşu gibi Hıristiyanlıkla ilgili hayvan betimleri yer almaya başlamıştır.

I. Constantinus Dönemi'nde, imparatorluğun başkenti Constantinopolis'e taşınmıştır. MS 324 yılından başlayarak görkemli yapılarla bezenen kentin kuruluşu, MS 330 yılında tamamlanmıştır. Constantinopolis'in kuruluş kutlamaları nedeniyle Roma ve Constantinopolis anısına birçok sikke ve madalyon basılmıştır. Katalogda da örneklerini gördüğümüz, Roma onuruna basılan MS 330-335 yıllarına tarihlenen

[819] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 2000, 54-56.
[820] Edward Allen Sydenham, *Historical References on Coins of the Roman Empire from Augustus to Gallienus*, 151; RIC V/I, 34; Sear, *Roman Coins And Their Values*, 55.

sikkelerin arka yüzünde; dişi kurt tarafından emzirilen Romus ve Romulus kardeşler[821] betimlenmiştir (**Lev. 22-23, Kat. No. 263-265**).

I. Constans ve II. Constantius'un ortak egemenliği döneminde, yeniden doğuşu simgeleyen globus üzerinde anka kuşu (phoenix) betimli sikkeler hem doğu hem de batı darphanelerinde bastırılmıştır[822]. Bu dönem sikkelerinde anka kuşu, yeniden diriliş ve ölümden sonraki yaşam gibi Hıristiyanlıktaki bazı görüşlerin de mecazi bir anlatımıdır. I. Constans'ın, MS 346-350 basımlı sikkesinin arka yüzünde; **FEL TEMP REPARATIO** lejandıyla anka kuşunun globus üzerinde, ağzında ve sağ boşlukta çelenk yer almaktadır (**Lev. 30, Kat. No. 353**). II. Constantius'un, tek örnekle temsil edilen MS 348-350 yılları arasına tarihlenen sikkesinin arka yüzünde, **FEL TEMP REPARATIO** lejandıyla anka kuşu globus üzerinde, ağzında çelenk, sağ boşlukta da bir çelenk yer almaktadır (**Lev. 32, Kat. No. 376**).

II. Iulianus (Apostata), MS 361-363 yılları arasında tek başına Roma İmparatorluğu'nun hâkimi olmuştur. Bu dönemde katalogda da bir örneği bulunan Apis Boğası gibi pagan tasvirleri sikkeler üzerinde tekrardan görülür. II. Iulianus çok tanrılı dine geri dönüş politikasında I. Constantinus'un, izlediği Güneş Tanrısı kültü politikasını örnek almıştır ancak bu kez güneşin gerçek güç ve varlık nedeni olduğunu savunarak güneş tanrısını kutsamıştır[823]. II. Iulianus'un, sikkelerinde çok betimlenen bir tip de Apis boğasıdır[824]. Mısır'da bulunan bu kutsal boğa, devletin güvenliğini simgelemekteydi[825]. MS 361-363 basımlı katalogda tek bir sikke ile temsil edilen tipte; Apis boğası ayakta, sağa, üstte iki yıldız yer almaktadır (**Lev. 39, Kat. No. 467**). Nümismatlar arasında çok tartışmalı olan bu betim genellikle, Iulianus, Antiochia'da iken Mısır'da bulunmuş Apis boğası olarak yorumlanmaktadır[826]. H. Thieler, boğanın Pers tanrısı Mithras kültü ile ilgili olduğunu öne sürmekte ve boğanın başı üzerinde yer alan yıldızları Mithras'a eşlik eden Dioskur'ların sembolü olduğunu belirtmektedir[827].

---

[821] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 62.
[822] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 55-56.
[823] Sayar, "Geç Antik Devir", 248.
[824] Gnecchi, 60.
[825] Geissen, 565.
[826] Harold Mattingly, *Roman Coins from the Earliest Times to the Fall of the Western Empire*, Methuen, London 1960, 240.
[827] H. Thieler, "Der Stier auf den Grosskupfermünzen des Julianus Apostata (355-360-363 n. Chr.)", *Berliner Numismatische Zeitchrift 27*, Berlin 1962, 49-54.

F. D. Gillard[828] ve Nezahat Baydur[829] boğanın Iulianus'un astrolojiye duyduğu aşırı ilgiye de dayanarak burcunu gösterdiğini düşünmektedirler. Sikkelerin arka yüzünde bu betimle birlikte görülen **SECVRITAS REIPVB** lejandı da devletin, Iulianus'un koruması altında güvenlik içinde olduğunu belirtmek için konmuştur[830]. Son pagan İmparator Iulianus Apostata'dan sonra pagan figürleri sikkeler üzerinden tamamen kalkmaktadır.

I. Leo'nun (MS 457-474), sikkelerinde arka yüz betimlerinde görülen çeşitlilik kaybolmuş belli başlı birkaç resim veya imparatorun monogramının bulunduğu sikkeler bastırılmıştır. I. Leo'nun katalogda iki farklı tipte sikkesi bulunmaktadır. İlk tipteki sikkelerin arka yüzünde imparatorun monogramı yer alırken diğer tip sikkelerinin arka yüzünde güç ve egemenliğin sembolü olan aslan[831] oturur vaziyette sola, başı sağa dönük olarak betimlenmiştir (**Lev. 64-65, Kat. No. 778-790, 796**).

3.3.2.8. Mimari Tipler

Geç Roma sikkelerinde mimari tip başlığı altında ele aldığımız sikkelerin tamamının arka yüzünde MS 4. yüzyıldan itibaren sikkelerde görülmeye başlanan karargah kapısı yer almaktadır[832]. Bununla birlikte arka yüz lejandlarında farklılıklar görülmektedir.

İmparatorların basireti, takdiri anlamına gelen **PROVIDEN-TIAE AVGG** arka yüz lejandına sahip sikkelerden arka yüzde üç burçlu karargah kapısı olanları MS 317-320 yılları arasında sadece Heraclea darphanesinde, iki burçlu karargah kapısı ve üstte yıldız olanları ise MS 324-330 yılları arasında hem doğu hem batı darphanelerinde basılmışlardır. Bu iki tipinde örneği katalogdaki sikkelerde mevcuttur. I. Licinius'un, Heraclea darphanesinde MS 318-320 yılları arasında darp edilmiş sikkelerin arka yüzünde, **PROVIDEN-TIAE AVGG** lejandı ile üç burçlu karargah kapısı yer

[828] Frank D. Gilliard, "Notes on the Coinage of Julian the Apostate", *Journal of Roman Studies 54*, Cambridge University Press, New York 1964, 135-141.
[829] Nezahat Baydur, *İmparator Julianus*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1999, 142-144.
[830] Baydur, *İmparator Julianus*, 144.
[831] Moorhead, 619.
[832] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 54.

almaktadır (**Lev. 6, Kat. No. 65-66**). I. Constantinus'un, MS 325-327 basımlı sikkelerinde; **PROVIDEN-TIAE AVGG** lejandı ve iki burçlu karargah kapısı ve yukarıda yıldız yer almaktadır (**Lev. 19, Kat. No. 219-220**).

Caesarın basireti, takdiri anlamına gelen **PROVIDENTIAE CAESS** arka yüz lejandlı iki burçlu karargâh kapısı ve üstte yıldız betimli sikkeler MS 324-330 yılları arasında hem doğu hem de batı darphanelerinde basılmışlardır. Katalogda bu tipte Crispus ve II. Constantius'un sikkesi bulunmaktadır. Crispus'un, MS 324-330 yılları arasına verilen sikkesinde; **PROVIDENTIAE CAESS** lejandı ve karargâh kapısı iki burçlu; yukarıda yıldız bulunmaktadır (**Lev. 27, Kat. No. 320**). II. Constantius'un, MS 327-329 yılları arasına tarihlenen tek örnekle temsil edilen sikkesinde **PROVIDENTIAE CAESS** lejandı ve karargâh kapısı, iki burçlu; yukarıda yıldız yer almaktadır (**Lev. 31, Kat. No. 368**).

MS 318-319 yılları arasında yalnızca Roma darphanesinde basılan sikkelerin arka yüzünde, imparatorun erdemi, cesareti anlamına gelen **VIRTVS AVGG** lejandıyla birlikte karargâh kapısı dört burçlu; yukarıda yıldız, sağ ve sol boşlukta karşılıklı **P / R** harfleri bulunan sikkeler darp edilmiştir. Bu tipin I. Constantinus adına basılmış bir örneği de katalogdaki sikkeler arasında mevcuttur (**Lev. 19, Kat. No. 226**).

MS 383-387 yılları arasında yalnızca Thessalonika darphanesinde, devletin başarısı anlamına gelen **GLORIA REIPVBLICAE** arka yüz lejandına sahip karargâh kapısı betiminin bulunduğu sikkeler basılmıştır. Bu sikke tipinin katalogda örneklerini, II. Valentinianus'un ve I. Theodosius'un sikkelerinde görmekteyiz (II. Valentinianus sikkeleri için bkz; **Lev. 46-47, Kat. No. 552-555**; I. Theodosius sikkeleri için bkz; **Lev. 49, Kat. No. 586-587**). Bu sikkelerin arka yüzünde; **GLORIA REIPVBLICAE** lejandı ve iki burçlu karargâh kapısı yer almaktadır.

3.3.2.9. Yazıtlı Tipler

Çalışmamızda, Geç Roma sikkelerinin arka yüzlerinde gördüğümüz yazıtlı tipler, imparatorluk yıllarını gösteren ve propaganda amaçlı basılan vota serisi olarak

adlandırılan sikkelerden oluşmaktadır[833]. Vota; adak, yemin anlamındadır. İmparatorlar tahta çıkışlarının 5, 10, 15, 20, 30 vb. yıllarını kutlamak için yapılan törenlerde adakta bulunurlardı. Bu törenler anısına basılan sikkelerin arka yüzünde de **VOT** imparatorun hâkimiyet yılı ve imparatorun daha uzun yıllar tahta kalmasının umut edildiğini bir sonraki beş yıllık veya on yıllık dönemdeki kutlamalarda da imparator olarak katılmasının umut edildiğini belirtmek için de **MVLT** ve imparatorun hâkimiyet yılından sonraki törenin tarihini belirten yazıtlar kullanılmıştır[834]. Bu beş yıllık sürelerde askerlere kişi başı 5 solidus ödenmiş ve MS 361-518 yılları arasında tahta geçişlerde buna ek olarak gümüş birimlerde ödemeler yapılmıştır[835]. Bu tip sikkelerin katalogdaki ilk örneğini; I. Licinius Dönemi sikkelerinde görmekteyiz. İmparatorun, MS 318-319 yılları arasında darp edilmiş sikkelerin arka yüzünde; çelenk içerisinde dört satır halinde; **VOT** / **XX** / **MVLT** / **XXX** yazmaktadır (**Lev. 14, Kat. No. 164-165**). Burada Licinius'un egemenliğinin 20. yılı olduğu belirtilmektedir ve 30. yılının da kutlaması dileğinde bulunulmuştur.

II. Licinius'un, katalogdaki bir örnekle temsil edilen MS 318-319 basımı sikkesinin arka yüzündeyse, çelenk içerisinde dört satır halinde; **VOT V** / **MVLT X** / **CAESS** yazmaktadır (**Lev. 26, Kat. No. 303**).

I. Constantinus'un, MS 321-324 arasında basılmış sikkenin arka yüzünde; çelenk içerisinde iki satır halinde; **VOT** / **XX** ve çevresinde **DN CONSTANTINI MAX AVG** yazmaktadır (**Lev. 17, Kat. No. 203**). Bu tipte sikkeler MS 320-325 yılları arasında yalnızca batı darphanelerinde basılmıştır.

Crispus'un ve II. Constantinus'un, MS 320 yılına tarihlenen sikkesinde çelenk içerisinde, üç satır halinde; **VOT** / **I.S** / **.V.** ve çevresinde **CAESARVM NOSTRORVM** yazmaktadır (Crispus sikkeleri için bkz; **Lev. 27, Kat. No. 317**; II. Constantinus sikkeleri için bkz; **Lev. 28, Kat. No. 329**). Bu tipte sikkeler MS 320-321 yılları arasında Arles, Lyon ve Siscia darphanelerinde basılmışlardır.

---

[833] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 61.
[834] RIC X, 58-59.
[835] J. P. C. Kent – K. Painter, *Wealth of the Roman World: Gold and Silver AD 300-700,* British Museum Publications, Londra 1977, 26.

II. Constantinus'un, MS 318-319 basımlı sikkesinin arka yüzünde; çelenk içerisinde; **VOT V / MVLT X / CAESS** yazmaktadır (**Lev. 28, Kat. No. 330**). II. Constantinus'un yanı sıra II. Licinius, Crispus, Helena ve Fausta'ya ait sikkelerde görülen bu tip yalnızca Thessalonika darphanesinde basılmıştır.

Constans'ın ve II. Constantius'un, MS 341-348 tarihleri arasında yalnızca doğu darphanelerinde basılmış sikkelerinin arka yüzünde çelenk içinde, dört satır halinde **VOT / XX / MVLT / XXX** yazısı bulunmaktadır (Constans sikkeleri için bkz; **Lev. 28-30, Kat. No. 333, 335-337, 339, 346-350**; II. Constantius sikkeleri için bkz; **Lev. 30-34, Kat. No. 357, 369, 374-375, 395-403**).

II. Iulianus'un, MS 361-363 tarihleri arasına verilen sikkelerinin arka yüzünde çelenk içinde, dört satır halinde **VOT / XX / MVLT / XXX** yazısı bulunmaktadır (**Lev. 39-40, Kat. No. 463-464, 472-475**).

Gratianus'un, MS 367-383 tarihleri arasına verilen sikkelerinin arka yüzünde çelenk içinde, dört satır halinde **VOT / XX / MVLT / XXX** yazısı bulunmaktadır (**Lev. 46, Kat. No. 542**).

II. Valentinianus'un, MS 383-388 tarihleri arasına verilen üç sikkesinin arka yüzünde çelenk içinde, dört satır halinde **VOT / X / MVLT / XX**, bir sikkesinin üzerinde de **VOT / XX / MVLT / XXX** yazısı bulunmaktadır (**Lev. 47-48, Kat. No. 562-565**).

I. Theodosius'un, MS 378-383 tarihleri arasına verilen sikkelerin arka yüzünde çelenk içinde, dört satır halinde **VOT / X / MVLT / XX** yazısı bulunmaktadır (**Lev. 48-50, Kat. No. 575, 580, 591-593**).

Arcadius'un, MS 383-408 tarihleri arasına verilen sikkelerin arka yüzünde çelenk içinde, dört satır halinde **VOT / X / MVLT / XX** yazısı bulunmaktadır (**Lev. 54, Kat. No. 640-641**).

Arcadius'un, MS 383-387 yıllarında basılan sikkesinin arka yüzünde çelenk içinde, iki satır halinde **VOT / V** yazısı bulunmaktadır (**Lev. 52, 54, Kat. No. 614, 639**).

II. Theodosius'un (MS 402-450), düşük kondüsyonlu bir sikkesinde de çelenk içerisinde **VOT** yazısı okunmaktadır (**Lev. 63, Kat. No. 760**).

3.3.2.10. Semboller ve Monogramlar

Geç Roma sikkelerinde, Hıristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmesiyle birlikte; haç, *christogram* gibi Hıristiyanlıkla ilgili sembol ve işaretlere sıklıkla yer verilmiştir[836]. Bu dönem sikkelerde sık görülen diğer semboller arasında hilal ve yıldız / yıldızlar bulunmaktadır. Bu motif bazen ana tip olarak, bazen de yalnızca sikke boşluğunu doldurmak amacıyla kullanılmıştır[837].

I. Constantinus Dönemi'nde, MS 330 yılında Constantinopolis'in kuruluş kutlamaları nedeniyle Roma ve Constantinopolis anısına birçok sikke ve madalyon basılmıştır. Constantinopolis şehrini onurlandırmak amacıyla MS 330 yılında basılan katalogda tek örnekle temsil edilen sikkenin arka yüzünde çelenk içerisinde yıldız yer almaktadır (**Lev. 22, Kat. No. 260**).

Arcadius'un, MS 383-407 yılları arasına tarihlenen tek örnekle temsil edilen sikkenin arka yüzünde; **CONCORDIA AVC** lejandı ve ortada büyük bir haç yer almaktadır (**Lev. 53, Kat. No. 625**).

II. Theodosius'un, MS 404-406 yılları arasına tarihlenen sikkelerin arka yüzünde çelenk içerisinde haç yer almaktadır (**Lev. 61-62, Kat. No. 729, 735, 742-745**).

Geç Roma sikkelerinde ilk kez II. Theodosius Dönemi'nde Grek ve Latin harflerinin karışımı şeklinde monogramlar görülmeye başlanmıştır[838]. Monogram; bir ismin veya bir sözcüğün, birden fazla harfinin kaynaştırılmasıyla oluşturulmuş halidir. Bu dönem sikkelerinin arka yüzünde resim yerine, çoğu kez yalnızca bir monogram görülmektedir.

---

[836] RIC VII, 62; Sear, *Roman Coins And Their Values*, 63; Abdy, "Tetrarchy And The House Of Constantine", 596.
[837] Oğuz Tekin, "Antik Sikkeler ve Simgeler", *Sikkeler Ne Anlatır ? Ortaçağ Anadolu Sikkelerinde Simgeler ve Çok Kültürlülük*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009, 13-27, 22.
[838] RIC X, 60.

Marcianus ve I. Leo Dönemi sikkelerinin arka yüzünde imparatorun monogramı sıklıkla kullanılmıştır. İmparator monogramları, adının tüm harfleriyle oluşturulmuş olup; okuyabilen birisi için çok açık bir işarettir, çünkü M, R ve S harfleri dışında A, N ve V'da bulanabilir; yalnız dikkat edilmesi gereken bir husus C yerine K harfinin aranması gerekmektedir. Çelenk içindeki monogram üzerinde basit bir haç bulunmaktadır. Hıristiyanlığın temel simgesi olan haç, I. Constantinus'un (Büyük Konstantin), MS 312 yılında Roma önündeki Milvia köprüsünde kazandığı kesin zaferden sonra askerlerine kalkanların üzerine çizmelerini emretmesiyle resmi bir nitelik kazanmıştır. Kimi zaman hacın yanında, **XP** harflerinden oluşan *christogram* da bulunmaktadır[839].

Flavius Marcianus'un (MS 450-457), katalogda tek tip sikkesi yer almaktadır. Bu sikkelerin arka yüzünde ise; çelenk içerisinde Marcianus'un monogramı, yukarıda haç, altta **S** yer almaktadır (**Lev. 63-64, Kat. No. 762-777**).

I. Leo'nun (MS 457-474), sikkelerinin arka yüzünde; Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı da görülmektedir (**Lev. 65-67, Kat. No. 791-795, 797-821**).

I. Iustinus'un (MS 518-527), sikkelerinin tamamının arka yüzünde; *christogram*, sol boşlukta "**N**", sağ boşlukta " **Є** " yer almaktadır (**Lev. 68, Kat. No. 827-840**).

3.3.2.11. Değer İşaretli Olanlar

Anastasius Dönemi'nden itibaren sikkeler, özellikle bronzlar, farklılık göstermeye başlamıştır. En büyük birimin adı follis'tir ve sikkenin arka yüzünde büyük bir **M** harfi ile gösterilir. Bu işaret sikkenin 40 nummi değerinde olduğunu gösterir. Bunun yarısı değerindeki yarım follis, **K** harfini (20 nummi); *decanummium* denen çeyrek follis, **I** harfini (10 nummi), *pentanummium* denen ve çeyrek follisin yarısı değerindeki birim de **Є** harfini (5 nummi) taşımaktadır[840]. İmparatorun katalogdaki sikkelerinde arka yüz betimi yerine sikkenin birimi yer almaktadır. Sikkenin ortasında yer alan büyük harfler sikkenin değerini, harfin solunda yer alan **ANNO** "yılında"

[839] RIC VII, 36; Karwiese, 114.
[840] Grierson, *Byzantine Coins*, 18; Goodacre, 13.

demektir. Sikkenin sağ alanında kalan rakamlar imparatorun hâkimiyetinin kaçıncı yılında olduğunu dolaylı olarak da sikkenin basıldığı yılı vermektedir[841]. Kesim bölümünde yine darphane kısaltması görülürken, kısaltmanın üstündeki harfte sikkenin darphanenin kaçıncı şubesinde basıldığını göstermektedir.

İmparator Anastasius'un (MS 491-518), bir sikkesinin arka yüzünde 40 nummia (1 follis) değerinde olduğunu gösteren **M** harfi bulunmaktadır (**Lev. 67, Kat. No. 822**). İmparatorun 4 sikkesinde de 5 nummi (*pentanummium*) değerinde olduğunu gösteren **Є** harfi görülmektedir (**Lev. 67-68, Kat. No. 823-826**).

I. Iustinianus'un (MS 527-565), sikkelerinin arka yüzünde sikkelerin değerlerini gösteren birimler yer almaktadır. *Follis, decanummium* ve *pentanummium* birimindeki sikkelerin arka yüzünde, ortada **M**, **I** ve **Є** harfleriyle sikkenin değeri belirtilirken solunda **ANNO**, yukarıda haç; sağda basım yılı, kesimde darp yeri bulunmaktadır (**Lev. 69, Kat. No. 841-847**).

II. Iustinus'un (MS 565-578), sikkelerinin arka yüzünde de sikkelerin değerlerini gösteren birimler yer almaktadır. *Follis, yarım follis* ve *pentanummium* birimindeki sikkelerin arka yüzünde, ortada **M**, **K** ve **Є** harfleriyle sikkenin değeri belirtilirken solunda **ANNO**, yukarıda haç; sağda basım yılı, kesimde darp yeri bulunmaktadır (**Lev. 69-71, Kat. No. 848-857**).

II. Tiberius'un (MS 578-582), katalogdaki yer alan 2 sikkesinin arka yüzünde yarım follis değerinde olduğunu gösteren **XX** harfleri, üstte haç yer almaktadır (L**ev. 71, Kat. No. 858-859**).

Mauricius Tiberius'un (MS 582-602), katalogda yer alan sikkelerinin birinin arka yüzünde bir follis değerinde olduğunu gösteren **M** harfi, diğerinin üzerinde ise yarım follis değerinde olduğunu gösteren **K** harfi yer almaktadır (**Lev. 71, Kat. No. 860-861**).

[841] Tekin, *Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş)*, 23.

Katalogda Heraclius Dönemi'ne (MS 610-641), ait 6 sikkenin arka yüzünde bir follis değerinde olduğunu gösteren **M** harfi yer almaktadır. **M** harfinin, solunda **ANNO**, yukarısında haç; sağda basım yılı, kesim bölümünde ise darp yeri bulunmaktadır (**Lev. 71-72, Kat. No. 862-867**).

3.3.3. Ön Yüz Lejandları

Geç Roma sikkelerinin ön yüzlerinde sikkenin adına bastırıldığı imparatorun veya imparatoriçenin büst şeklinde portresi vardır. Bu portrenin çevresinde ise portreye ait isim ve unvanları bunların yanı sıra, dâhil olduğu sülalenin adı yer almaktadır. Katalogdaki sikkelerde imparatorun adının yanında en sık kullanılan unvanlar **IMP**, **CAES**, **AVG**, **DN**, **NOB**, **MAX**, **P F**, **DIVO** şeklindedir[842]. **IMP** (İmparator); Bu unvan imparatorun bütün orduların başkomutanı olduğunu belirtmek için ilk kez Octavianus tarafından MÖ 40 yılında kullanılmıştır. **CAES** (Caesar); yine ilk kez, Octavianus tarafından MÖ 40 yılında kullanılmaya başlanmıştır. Katalogdaki sikkelerde genellikle Caesar'lar tarafından kullanılmıştır[843]. **AVG** (Augustus); Roma senatosu tarafından, MÖ 27 yılında Octavianus'a verilmiştir. Bu tarihten sonra adı Imp. Caesar Augustus olmuştur. Bu üç isim daha sonraki imparatorlar tarafından da kullanılmış ve değişmez üç unvanları olmuştur[844]. **CAES** (Caesar) ve **AVG** (Augustus) kısaltmaları, imparatorun unvanları arasında yer alabileceği gibi, bazen sikke üzerinde portresi olan kişinin tahtın varisi (**CAES**) ya da tahttın hâkimi olduğunu (**AVG**) göstermesi açısından önemlidir. Bazen de iktidar da birden fazla imparator olduğu **AVG**'daki **G**'lerin sayısıyla belirtilir, iki imparator olduğunda **AVGG** üç imparator olduğunda **AVGGG** gibi[845] ancak bu uygulama ilerleyen yıllarda standart bir biçime dönüşmüştür. MS 5. yüzyılın ikini yarısından itibaren iktidarı paylaşan imparatorların sayısına bakılmaksızın önceleri üç **G**, daha sonraları da iki **G** olarak kullanılmıştır. Burada belirtmemiz gereken bir konuda I. Theodosius'un (MS 379-395) sikkelerinden itibaren **AVG**, **AVGG**, **AVGGG** kısaltmalarındaki **G**'ler sikkede **C** şeklinde yazılmıştır. Biz de Theodosius'tan itibaren sikkede göründüğü şekilde yazdık fakat doğrusu **G**'dir.

---

[842] Katalogdaki sikkelerin ön yüz lejandları için bakınız: Ekler: Ön yüz Lejandları.
[843] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 15.
[844] Atlan, *Grek Sikkeleri*, 27.
[845] Tekin, *Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş)*, 16.

MS 4. yüzyıl sikkelerinde Hıristiyanlığın da etkisiyle imparatorun adının yanında yer alan unvanlarda değişiklikler görülmektedir. **DN** (Dominus Noster); unvanı efendimiz anlamına gelmekte olup ilk kez MS 4. yüzyıl sikkelerinde görülmeye başlanmış ve imparator unvanının yerini almıştır[846]. **P F** (Pius Felix); dindar ve mutlu anlamına gelen bu unvanda Dominus Noster unvanıyla birlikte ilk kez MS 4. sikkelerinde imparator adından sonra kullanılmaya başlanmıştır. İmparator ailesi ve prensleri tarafından **NOB CAES** (Nobilissimus Caesar); katalogdaki sikkelerde bu unvan *caesar*'lar için kullanılmış olup soylu *caesar* anlamına gelmektedir. Bunların yanı sıra daha az sayıda görülen Max (Maximus), unvanı büyük anlamına gelmektedir ve katalogda I. Constantinus (Büyük Constantin) sikkelerinde örneklerini görmekteyiz. Posthumus tipi olarak adlandırdığımız, imparatorun ölümünden sonra anısına basılan sikkelerin ön yüz lejandlarında imparator adından önce "tanrılaşmış" anlamındaki[847] **DIVO** unvanı görülmektedir.

3.3.4. Arka Yüz Lejandları

Katalogdaki MS 3. yüzyıla tarihlenen sikkelerin arka yüzünde genellikle tanrı, tanrıça figürleri ve personifikasyonları ve çevresinde onları tanıtan yazı görülmektedir. MS 4. yüzyıldan itibaren imparatorluktaki ekonomik gerilemeyle birlikte sikkelerin arka yüzündeki bu zenginlik giderek azalmaya başlamış ve zamanla tipler tekdüzeleşmeye başlamıştır[848]. Hıristiyanlığın ortaya çıkışıyla birlikte tanrı, tanrıça ve personifikasyonlar yerini mimari tiplere veya dinle bağlantılı hayvan figürlerine bırakmıştır. MS 321'de sikkelerin arka yüzünde tanrı ve tanrıça tasvirlerinin tamamen kaybolduğunu görmekteyiz. Bununla birlikte MS 4. yüzyıl sikkelerinin arka yüzünde tanrıçadan ziyade, askeri ideoloji ve zaferi simgeleyen bir figür olarak Victoria'nın betimi ile halkın ve imparatorluğun sağlığının, güvenliğinin propagandasını yapan yazılar görülmektedir. MS 5. yüzyılda sikke tipleri azalmış olup güncel olayları konu alan tipler çok seyrek görülmektedir. MS 5. ve 6. yüzyılda sikkelerin arka yüzünde lejandlar görülmemeye başlamıştır. Bunun yerine, Marcianus (MS 450-457) ve Leo

[846] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 71.
[847] John Edwin Sandys, *Latin Epigraphy: An Introduction to the Study of Latin Inscriptions,* Cambridge University Press, Cambridge 1919, 232.
[848] Baydur, *Roma Sikkeleri*, 10.

(MS 457-474) sikkelerinin arka yüzünde imparatorun monogramını[849], Anastasius Dönemi'nden itibaren ise sikkelerin arka yüzlerinde sikkelerin değerlerini gösteren harfler görülmeye başlamıştır. Yukarıda kısaca özelliklerini verdiğimiz katalogdaki sikkelerin arka yüz lejandları temsil edildikleri sikkelerin katalog numaralarıyla birlikte ekteki arka yüz lejandları listesinde verilmiştir. Katalogdaki sikkelerin arka yüz lejandlarının anlamlarına ise aşağıda açıklanmıştır.

AEQVITAS AVGG	İmparatorların Adaleti
APOLLINI CONS	Koruyucu Apollon
CAESARVM NOSTRORVM	Bizim Caesarımız
CLARITAS REIPVB	Devletin Görkemi
CLEMENTIA TEMP	İmparatorun Dönemindeki Hoşgörü
CONCORDIA AVGG	İki İmparatorun Arasındaki Uyum
CONCORDIA AVGGG	Üç İmparatorun Arasındaki Uyum
CONCORDIA MILITVM	Askerlerin Uyumu
CONSECRATIO	İmparatorun Tanrılaştırılması
CONSERVATORES VRB SVAE	Roma Şehrinin Koruyucusu
DIANAE CONS AVG	İmparatorun Koruyucusu Diana
FEL TEMP REPARATIO	Mutlu Zamanların Tekrar Sağlanması
GENIO AVGVSTI CMH	İmparatorun dehası, koruyucu cini/ruhu
GENIO IMPERATORIS	İmparatorun dehası, koruyucu cini/ruhu
GENIO POP ROM	Roma Halkının Dehası
GENIO POPVLI ROMANI	Roma Halkının Dehası
GLORIA EXERCITVS	Ordunun Zaferi/Başarısı
GLORIA REIPVBLICAE	Devletin Zaferi/Başarısı
GLORIA ROMANORVM	Romalılar'ın zaferi/Başarısı
IOVI CONSER	Koruyucu Jupiter
IOVI CONSERVATORI	Koruyucu Jupiter
IOVI CONSERVATORI AVG	İmparatorun Koruyucu Jupiter
IOVI CONSERVATORI AVGG	İmparatorlarımızın Koruyucusu Jupiter

[849] Alan M. Stahl, "The Transformation Of The West", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 633-654; 634.

IOVI CONSERVATORI AVGG NN	İmparatorlarımızın Koruyucusu Jupiter
IOVI CONSERVATORI CAESS	Caesarların Koruyucusu Jupiter
IVST VEN MEM	Adaletin Şanlı Hatırası
LIBERO P CONS AVG	Liberal Baba İmparatoru Koru
PIETAS AVGVSTAE	İmparatoriçenin Dindarlığı
PRINCIPIA IVVENTVTIS	Atlı Sınıfın Önderi
PROVIDENTIAE AVGG	İmparatorların Basireti
PROVIDENTIAE CAESS	Caesarların Basireti
REQVIES OPTIMOR MERIT	En Yüksek Faziletlerin Dinlenmesi
REPARATIO REIPVB	Devletin Yeniden İnşası
RESTITVT ORBIS	Dünyanın Düzenini Yeniden Sağlayan
RESTITVTOR REIP	Devletin Eski Durumuna Getirilişi
RESTITVTOR REIPVBLICAE	Devletin Eski Durumuna Getirilişi
ROMAE AETERNAE	Ebedi Şehir Roma
SALVS REIPVBLICAE	Devletin Sağlığı/Selameti
SECVRIT PERPET	Ebedi Emniyet
SECVRITAS REIPVB	Devletin Emniyeti
SECVRITAS REIPVBLICAE	Devletin Emniyeti
SOLI INVICTO	Yenilmez Güneş Tanrısı
SOLI INVICTO COMITI	Yenilmez Güneş Tanrısına
SPES REIPVBLICE	Devletin Umudu
SPQR OPTIMO PRINCIPI	Roma Senatosunun ve Halkının En İyi Başlangıcı
VBERITAS AVG	İmparatorun Bereketi
VICT AVG	İmparatorun Zaferi
VICTORIA AVG	İmparatorun Zaferi
VICTORIAE DD AVGG Q NN	Efendilerimiz ve İmparatorlarımızın Zaferleri
VICTORIA GERMANICVS	Germenlere Karşı Kazanılan Zafer
VICTORIAE LAETAE PRINC PERP	Sevindirici Ebedi Zaferlerin Başlangıcı
VIRTVS AVGG	İmparatorun Erdemi/Cesareti

VIRTVS EXERCITI	Ordunun Cesareti
VIRTVS ROMANORVM	Romalıların Cesareti
VN MR	Şerefli Anı
VOT / V	İmparatorun Tahta Çıkısının 5. yılı
VOT/ X / MVLT / XX	İmparatorun Tahta Çıkısının 10. Yılı, 20. Yılını Kutlamak Umut Ediliyor
VOT / XX / MVLT / XXX	İmparatorun Tahta Çıkısının 20. Yılı, 30. Yılını Kutlamak Umut Ediliyor
VOT V / MVLT X / CAESS	Caesarların 5. Yılı, 10 Yılı Umut Ediliyor

3.4. DARPHANELER

Sikke, antik çağda oldukça basit bir ortam olan darphanelerde basılmaktaydı. Bu darphanelerin içerisinde bir örs, ocak, tartı, kalıpçı aletleri, kalıplar ve çekiç bulunuyordu. Eritilerek çubuk haline getirilmiş metalden kesilen ya da sikke boyutundaki yuvarlak sığ kaplara dökülen metalden elde edilen sikke pulu, ısıtılarak, örs üzerindeki yuvaya yerleştirilmiş bulunan ön yüz kalıbının üstüne konuluyor; bu pulun da tam üstüne çekiçle vurularak, iki kalıp arasında sıkışan pula kalıplardaki resim, işaret veya yazının çıkması sağlanıyordu. Bu darphane düzeni MS 17. yüzyıla kadar fazla değişim göstermeden varlığını sürdürmüştür[850]. Yöntem basit olmasına karşın, figürleri yalnızca bir sanatkârın işlemesi gerektiğinden, kalıpların hazırlanması çok zordu. Ayrıca belli bir baskıdan sonra darbeye maruz kalan arka yüz kalıbı çabuk eskiyeceğinden yeniden bir kalıp hazırlanması gerekmekteydi[851]. Çalışma konumuza giren Geç Roma Dönemi'nde darphaneler "Sacred Largesses" yani kutsal dağıtımdan sorumlu *kont*'un emri altındadır. Bu durum MS 5. ve 6. yüzyıl sürecinde bu memuriyetin öneminini ve gücünü yitirmesi üzerine, bu hakkı zamanla ortadan kalkmıştır[852].

Roma sikkelerinin arka yüzlerinde MS 3. yüzyıl ortalarından itibaren darphane işareti görülmeye başlamıştır[853]. Darphane işareti, sikkenin arka yüzünde ve kesim dediğimiz, tipin yer aldığı zeminin alt kısmında bulunur. Darphane işareti doğrudan doğruya sikkenin basıldığı kentin adının kısaltması olabileceği gibi, bunun önünde ve sonunda da birtakım harfler bulunabilir[854]. Geç Roma ve Bizans (Doğu Roma) sikkelerin arka yüzünde yer alan bu darphane kısaltmaları, geç dönem numismatiği için de çok önemlidir. Çünkü herhangi bir yerde bulunan sikkelerin kaynağı, özellikle ticari ve askeri nedenlerle büyük önem kazanmaktadır. Klasik ve Hellenistik Dönemler'in aksine, geç dönemlerde darphanelerin yardımıyla belli yayılımların oluştuğu anlaşılmaktadır. Çoğunlukla kesim bölümünde darphanenin bulunduğu kentin adını gösteren bir ya da birkaç harfin önüne, **SM** (Sacra Moneta; Kutsal Darphane =

---

[850] Tekin, *Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş)*, 5.
[851] Göktürk, 227.
[852] Demirel Gökalp, *Yalvaç ve Isparta Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Bizans Sikkeleri*, 66.
[853] Klawans – Bressett, 214.
[854] Tekin, *Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş)*, 17.

İmparatorluk Darphanesi), harfleri gelmektedir. Böylece tüm darphaneler, ilk Roma darphanesinin kurulduğu, Roma'daki Moneta tapınağına bağlanmıştır[855]. **SM** kısaltmasından sonra darphane adı ve devamında da darphanenin şubesini belirten harfler gelmektedir[856]. Örneğin sikkenin kesim bölümünde yer alan **SMANB** harfleri, sikkenin Antiochia kutsal darphanesinin ikinci şubesinde basıldığını belirtmektedir.

MS 274'ten sonra hemen hemen bütün Roma sikkeleri, darphanenin hangi atölyesinde basıldığını gösteren işaretleri taşımaya başlamıştır MS 3. yüzyıl boyunca bazı *antoninianus*'ların arka yüzlerindeki boşlukta Roma atölyelerini gösteren Latin rakamları yer almaya başlamıştır. Atölye işaretlerinin çoğu darphane işaretleriyle birleştirilmiştir. Batı darphanelerinde, Latince P, S, T ve Q (Prima, secunda, tertia, quarta) sırasıyla birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü ofisleri göstermektedir. Doğu darphanelerinde ise, Yunan rakamları kullanılmıştır. Genellikle atölye işaretleri ana tip veya desenin sağında veya solundaki boşlukta yer almıştır[857].

MS 293 yılında, Diocletianus tarafından kurulan tetrarşi yönetiminin dört yöneticisinden; Diocletianus'a, Küçükasya, Suriye ve Mısır'ın yönetimi verilmiş ve bu bölgelerin başkentleri, Nicomedia ve Antiochia'ydı. Maximianus, İtalya, İspanya ve Afrika'dan sorumlu olacaktı, başkentleriyse Aquileia ve Mediolanum'du. Diocletianus'un yardımcısı Galerius, Tuna eyaletlerini korumakla yükümlüydü ve merkezi Sirmium ya da Serdica olacaktı. I. Constantius, Gallia'yı yönetecek ve başkenti Treveri'ydi. Bu düzenlemelerle beraber, MS 294 yılından başlayarak darphanelerde yeniden ayarlanmıştır. Örneğin, Lugdunum'daki eski darphanenin yerini Ren bölgesindeki Treveri (Trier) darphanesi almıştır. Lugdunum yalnız bronz, Treveri ise her üç metalden de sikke darbetmiştir. Kuzey İtalya'da yalnız Ticinum'da darphane varken, Aquileia'da da darphane açılmıştır. İki darphanede de üç metalden sikke basılmıştır. Orta Tuna eyaletlerinin ana gereksinimlerini Siscia karşılıyor, bir süre sonra yeniden çalışmaya başlayan Serdica darphanesiyle birlikte, yeni darphanelerden Thessalonika ve Heraclea darphaneleri yardımcı oluyordu. Küçükasya'da; uzun zamandan beri var olan Kyzikos'un yanı sıra Nicomedia'ya yeni bir darphane açılmıştır.

---

[855] Karwiese, 114-115.
[856] Klawans, 58; Tekin, *Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş)*, 17; Klawans – Bressett, 215.
[857] Harl, *Kazılarda Bulunan Sikkelerin Tanımlanması İçin Rehber "Roma" (MS238-498)*, 18.

Nicomedia ve Antiochia darphaneleri Doğu Bölgesi'nin gereksinimlerini karşılarken, Alexandria'daki darphane, Mısır'daki lejyonların gereksinimini karşılamaktaydı[858].

Anastasius Dönemi'nde imparatorluk topraklarında Constantinopolis, Thessalonika, Nicomedia ve Antiochia olmak üzere dört darphane faaliyette bulunmaktaydı. I. Iustinianus Dönemi'nde bu darphanelere Kyzikos, Alexandria ve Kherson eklenmiştir. I. Iustinianus'un İtalya, Balkanlar, Kuzey Afrika ve İspanyayı fethi sonucunda Kartaca, Roma, Ravenna ve Carthage darphaneleri de imparatorluk için faaliyete geçmiştir. Bütün bu darphanelerde bakır sikke basılmıştır[859]. Nicomedia darphanesi Anastasius devrinde yalnızca bakır sikke basmaktaydı[860]. Altın sikkeler ise, Constantinopolis, Ravenna ve Kartaca'da, gümüş ise, Ravenna ve Kartaca'da basılmaktaydı[861]. Anadolu'daki ören yerlerinde bulunan Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin çoğunluğu Constantinopolis, Nicomedia, Kyzikos ve Antiochia darphanelerinde basılmıştır. Constantinopolis ve Antiochia'da basılmış sikkelerin kesim bölümünde, darphane işaretinin solunda, beş Yunan harfinden (A, B, Γ, Δ, Є) biri bulunur ve bu harf Geç Roma sikkelerinde de görüldüğü gibi sikkenin basıldığı atölyeyi gösterir. Diğer darphanelerde basılan sikkelerdeyse, sadece 1. ve 2. atölyeyi gösteren A ve B harfleri bulunmaktadır[862].

Parion kazılarında ele geçen Geç Roma ve Erken Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin darphanelere göre dağılımına bakacak olursak; Kyzikos (136), Nicomedia (117), Constantinopolis (108), Heraclea (62), Thessalonika (39), Roma (15), Antiochia (13), Siscia (12), Alexandria (4), Ticinium (4), Arles (3), Milano (2), Trier (2), Aquileia (1), Carthage (1), Serdica (1) örnekle temsil edilirken 350 örneğin darphanesi düşük kondüsyon nedeniyle okunamamaktadır. Parion Geç Roma sikkelerinin hem doğu, hem batı olmak üzere on altı farklı darphaneyle temsil edilmesi, kentin jeopolitik konumunun önemini göstermesi açısından önemli bir veridir. Darphaneleri okunan örneklerde kayda değer bir konu ise, Constantinopolis, Nicomedia, Heraclea ve Kyzikos gibi bölgeye yakın darphanelerinin sikkelerinin çok sayıda ele geçirilirken; darphaneler bölgeden uzaklaştıkça ele geçen sikke sayısı da ona orantılı olarak azalmaktadır.

[858] Baydur, *Roma Sikkeleri*, 93.
[859] Demirel Göklap, *Yalvaç Müzesi Bizans Sikkeleri*, 16.
[860] Hahn, *Moneta Imperii Byzantini I: Von Anastasius I bis Justinianus I*, 33-37.
[861] Demirel Göklap, *Yalvaç Müzesi Bizans Sikkeleri*, 16.
[862] Harl, *Kazılarda Bulunan Sikkelerin Tanımlanması İçin Rehber "Bizans"*, 16.

Darphanelere göre dağılımı kente olan uzaklık dışında etkileyen önemli bir durum da savaşlardır. I. Licinius ile I. Constantinus arasındaki savaş döneminde I. Licinius'un imparatorluğun başkenti Nicomedia'da bulunması, bu dönemde Nicomedia darplı I. Licinius ve oğlu II. Licinius'un sikkelerinin çok sayıda ele geçmesinde önemli bir etken olmuştur. Yine bir örnek daha verilmek gerekirse, katalogda kente çok uzakta bir darphane olan Carthage basımlı sikkenin bulunması I. Iustinianus'un Kuzey Afrika'daki savaş seferlerinin etkilerinden kaynaklanmaktadır[863]. Parion'a çok uzak darphanelere ait örneklerin bulunmasını kentin jeopolik konumundan dolayı Roma ordularının doğudan batıya, ya da tam tersi yönde hareket ettirirken geçiş noktasında olmasından kaynaklanmaktadır. Roma orduların ihtiyaç duyduğu personel ve lojistik destek malzemelerini sağlamaları konusunda bir Roma koloni kenti olan Parion'dan yararlandıkları bilinmektedir[864]. Katalogdaki sikkelerin darphanelere göre dağılımında dikkate değer bir diğer konu da Geç Roma sikkelerinde yoğunluğun bölgeye yakın kent olan Kyzikos'ta olduğu görülürken, Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin başlangıcı sayılan Anastasius Dönemi ve sonrasında basılan sikkelerin darphanesinin büyük bir çoğunluğunun Constantinopolis darplı olmasıdır.

Parion Kazısında 2005-2014 Yılları Arasında Ele Geçen Geç Roma ve Erken Bizans Dönemi Sikkelerinin Darphaneleri

[863] Stahl, 638.
[864] Olcay Turan, *Çanakkale ve Çevresindeki Roma Askeri Kolonileri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Çanakale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2008, 65.

3.4.1. Alexandria

Mısır'da bulunan Alexandria darphanesi Geç Roma Dönemi'nde MS 294-474 yılları arasında sikke basmıştır[865]. I. Leo Dönemi'nde kapanan darphane, I. Iustinianus Dönemi'nde MS 525 yılında tekrar açılmış ve MS 646 yılına kadar sikke basmaya devam etmiştir. Alexandria basımlı sikkelerin arka yüzündeki kesim bölümünde darphane işareti olarak; **AL**, **ALE**, **ALEX**, **SMAL** yazıları görülmektedir. Parion antik kentine uzak bir mesafede olan, imparatorluğun doğusunun sikke ihtiyaçlarını karşılayan Alexandria darphanesine ait katalogda 4 sikke bulunmaktadır. Söz konusu sikkelerin imparatorlara göre dağılımına baktığımızda en erken döneme tarihleneni MS 315 yılında basılmış I. Licinius'a ait sikkedir (**Lev. 5, Kat. No. 53**). Yine yakın tarihlerde basılmış I. Constantinus MS 317-320 tarihlenen bir sikkesi de bulunmaktadır (**Lev. 16, Kat. No. 192**). Her iki sikkenin arka yüzünde; **IOVI CONSERVATORI AVGG** lejandı ile Iupiter betimi yer almaktadır. II. Constantius MS 351-354 yılları arasına tarihlenen sikkesinin (**Lev. 30, Kat. No. 355**), kesim bölümünde **ALEB**, II. Theodosius 406-408 yılları arasına ait sikkesinin (**Lev. 61, Kat. No. 728**), kesim bölümünde ise **ALEA** lejandıyla Alexandria darphanesinde basıldıkları belirtilmiştir.

3.4.2. Antiochia

Günümüzde Antakya'da bulunan darphane Roma Dönemi'nde İmparator Caracalla Dönemi'nden (MS 211-217) Trebonianus Gallus ve Volusianus (MS 251-253) dönemine kadar eyalet sikkeleri basmıştır. İmparatorluk Dönemi resmi sikkeleriyse Diocletianus Dönemi'nden itibaren (MS 284-305) basılmaya başlanmış ve MS 611 yılına kadar sikke basılmıştır[866]. Antiochia'da basılan Geç Roma sikkeleri üzerinde **AN**, **ANT**, **ANTOB**, **SMAN** darp yeri kısaltmalarıyla sikke basmıştır. İmparatorluğun büyük darphanelerinden biri olmasına karşın genelde doğu bölgelerin sikke ihtiyacını karşıladığından Parion'da 13 örnekle temsil edilmektedir. Antiochia darphanesinde basılmış sikkelerin Parion'da temsil edilen en erken örneği I. Constantinus'un MS 330-335 yılları arasına tarihlenen sikkesiyken, en geç döneme

[865] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 48.
[866] Aslı Tunçer, Hatay *Müzesi Sikkelerinin Işığı Altında Antiokheia Darphaneleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay 2012, 11.

tarihleneniyse Arcadius'un MS 395-401 yılları arasına tarihlenen sikkesidir. Parion örneklerinde görülen darphane kısaltmalarıysa **AN**, **ANT** ve **SMAN** şeklindedir. Antiochia darphanesinde basılan sikkelerin imparatorlara göre dağılımına bakıldığında; I. Constantinus 1 (**Lev. 17, Kat. No. 193**), II. Constantius 4 (**Lev. 30, Kat. No. 356-359**), Valens 3 (**Lev. 41, Kat. No. 489-491**), II. Valentinianus 2 (**Lev. 46, Kat. No. 545-546**), I. Theodosius 1 (**Lev. 48, Kat. No. 566**), Arcadius 2 (**Lev. 51, Kat. No. 605-606**) sikkeyle temsil edilmektedir. II. Constantius'un imparatorluğu döneminde Antiochia darphanesi on beş civarında şubeye sahipti ama II. Iulianus'un reformu ile dörde düşürülmüştür. MS 364 yılında ona çıkan şube sayısı giderek azalmış ve en sonunda bire düşmüştür[867].

3.4.3. Aquileia

İtalya'da bulunan Aquileia darphanesi MS 294-425 yılları arasında, üzerinde **AQ**, **AQOB**, **AQPS**, **AQVI**, **AQVIL**, **SMAQ** darp yeri kısaltmalarıyla sikke basmıştır[868]. Parion sikkeleri içerisinde tek örnekle temsil edilen Aquileia darphanesine ait söz konusu sikke, I. Theodosius Dönemi'nde MS 388-393 yılları arasında AE4 biriminde ve **AQPS** darphane işaretiyle basılmıştır (**Lev. 48, Kat. No. 567**).

3.4.4. Arles

Çalışma konumuzu içeren sikkelerde karşımıza çıkan bir diğer darphane de günümüzde Fransa sınırları içerisinde bulunan Arles darphanesidir. Maxentius (MS 306-312) Ostia'da yeni bir darphane açmıştır. I. Constantius, Maxentius'a karşı kazandığı Milvius köprüsündeki savaştan sonra buradaki personeli MS 313 yılında Güney Fransa'daki Arelate'ye (Arles) taşımıştır[869]. Arles darphanesi MS 313-475 yılları arasında, üzerinde **A**, **AR**, **ARL**, **PARL**, **SARL**, **TARL**, **CON**, **CONST**, **KON**, **KONSTAN** kısaltmalarıyla sikke basmıştır. MS 328 yılında I. Constantinus onuruna

[867] Hacer Sancaktar, "2011 yılı Arykanda Kazısı TK3 Definesi: Bir Ön Değerlendirme", *Mediterranean Journal of Humanities*, II/2, 2012, 219-228, 225.
[868] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 48.
[869] Harl, *Kazılarda Bulunan Roma Sikkelerinin Tanımlanması İçin Rehber "Roma" (MS 238-498)*, 27.

darphanenin ismi Constantina olarak değiştirilmiştir. I. Constantinus'un ölümünden sonra Arelatum olarak yeniden isimlendirilen darphanenin ismi II. Constantius tarafından MS 354 yılında tekrardan Constantina olarak değiştirilmiştir. Parion Geç Roma sikkeleri içerisinde bu darphaneye ait 3 sikke bulunmaktadır. Bu sikkeler MS 313-319 yılları arasına tarihlenmekte olup ikisi I. Licinius'a, biri Crispus'a aittir. Arles darplı bu sikkeler katalogda tek örnekle temsil edilen arka yüz tipine sahiptir. I. Licinius'un, MS 313 yılına tarihlenen sikkenin arka yüzünde üzerlerinde soldan sağa sırasıyla el, lejyon kartalı ve çelenk olan üç standart yer almaktadır (**Lev. 5, Kat. No. 54**). I. Licinius'un MS 319 yılı darplı diğer sikkesindeyse, kartal, sol elinde asa, sağ elinde yıldırım demeti tutan imparatoru taşırken betimlenmiştir (**Lev. 5, Kat. No. 55**). Crispus'un, MS 318 yılında Arles darphanesinde basılmış sikkesinin arka yüzünde ise savaş tanrısı Mars'ın betimi yer almaktadır (**Lev. 26, Kat. No. 310**).

3.4.5. Carthage

Kuzey Afrika'da günümüz Tunus'da sınırları içerisinde yer almaktadır. Grek, Roma ve Bizans (Doğu Roma) Dönemler'inde faaliyette olan önemli bir darphanedir. **K**, **CAR**, **KAR**, **KART**, **PK** işaretleri ile sikkeler üzerinde görülür[870]. Geç Roma Dönemi'nde MS 296-311 yılları arasında faaliyette olan darphane[871], I. Iustinianus'un İtalya, Balkanlar, Kuzey Afrika ve İspanya'yı fethi sonucunda Kartaca, Roma, Ravenna ile Carthage darphanesini de imparatorluk için tekrardan faaliyete geçirmiştir[872]. Parion sikkeleri içerisinde tek örnekle temsil edilen Carthage darplı sikke, I. Iustinianus Dönemi'ne tarihlenmekte olup MS 539-540 yılları arasında basılmıştır (**Lev. 69, Kat. No. 841**). Ephesus'ta da bol miktarda bulunan bu sikke I. Iustinianus'un Kuzey Afrika'daki seferlerle alakalı olarak Parion'da da bir örneğini görmekteyiz[873].

[870] Tulay, 114.
[871] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 48.
[872] Demirel Gökalp, *Yalvaç Müzesi Bizans Sikkeleri*, 16.
[873] Karwiese, 115.

3.4.6. Constantinopolis

I. Constantinus (Büyük Konstantin), Byzantium'un boğaz içindeki konumu ve üç tarafının denizlerle çevrili olması nedeniyle imparatorluğun yeni başkentini buraya taşımaya karar vermiştir[874]. I. Constantinus, Byzantium şehrine kendi adını vererek Konstantinin şehri anlamında Constantinopolis olarak değiştirdi[875] ve şehri MS 325 yılında yeniden inşa etmeye başladı[876]. Kenti kendi şehriymiş gibi büyük bir ihtişamla süsleyen[877] I. Constantinus MS 326 yılında uzun yıllar sikke basacak Constantinopolis darphanesini kurmuştur[878]. Geç Roma Dönemi'nde en yoğun sikke basımının olduğu kent olmasa da aralıksız sikke basan kent, Bizans (Doğu Roma) Dönemi'nde sikkelerinin önemli bir kısmının basımının yükünü çekerek 1453 yılında Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu'nun yıkılışına kadar açık kalmıştır. Constantinopolis darphanesi sikkelerin arka yüzünde **C**, **CP**, **CON**, **CONS**, **CONSP**, **CONOB** darphane işaretlerini kullanmıştır[879]. Kazılar sırasında hem Parion antik kentine yakınlığı hem imparatorluğun başkenti olarak en fazla sikke basan kentlerden biri olması nedeniyle Constantinopolis basımı 108 sikke ele geçirilmiştir. Kyzikos ve Nicomedia'dan sonra Parion sikkelerinde en fazla temsil oranına sahip olan Constantinopolis darphanesinde, basılmış katalogdaki en erken tarihli sikke MS 328 yılına tarihlenmekte olup I. Constantinus'a aittir. Bu sikkenin arka yüzünde; **CONSTANTINI-ANA DAFNE** lejandı ve Victoria'nın sütun üzerinde sola doğru otururken, ellerinde palmiye dalı ve defne çelengi ile sağa bakar vaziyette, önünde ganimetler ve esir ile betimi yer almaktadır (**Lev. 17, Kat. No. 194**). Sikkenin arka yüzündeki betimde; Victoria bir elinde barışı sembolize eden palmiye dalı diğer elinde de zaferi temsil eden defne dalı tutmaktadır. Bu sikkeyle Hıristiyan Constantinus'un, pagan Licinius'a karşı zaferinin ve Constantinus'un taht kavgalarını bitirerek imparatorluk toprakları içerisinde sağladığı barışın propagandasının yapıldığı anı sikkelerinden biri olması bakımından önemlidir. Constantinopolis darphanesinde en geç döneme tarihlenen sikkeler ise, Heraclius (MS 610-641) Dönemi'ne ait follis birimindeki sikkelerdir.

---

[874] Gregory, 55-56.
[875] Demirkent, 10.
[876] Vasiliev, 113.
[877] Zosimus, II. 30-32'de Constantinus'un Constantinopolis için müsrifçe harcamalarından yakınır.
[878] Abdy, "Tetrarchy And The House Of Constantine", 595.
[879] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 48.

Constantinopolis darphanesinde basılan sikkelerin imparatorlara göre dağılımına bakıldığında; I. Constantinus 5 (**Lev. 17, 22, Kat. No. 194-197, 260**), II. Constantinus 1 (**Lev. 27, Kat. No. 322**), I. Constans 2 (**Lev. 28, Kat. No. 333-334**), II. Constantius 8 (**Lev. 30-31, Kat. No. 360-367**), Constantius Gallus 3 (**Lev. 38, Kat. No. 450-452**), II. Iulianus 5 (**Lev. 39, Kat. No. 460-464**), I. Valentinianus 1 (**Lev. 40, Kat. No. 476**), Valens 3 (**Lev. 41-42, Kat. No. 492-494**), Gratianus 1 (**Lev. 45, Kat. No. 539**), II. Valentinianus 3 (**Lev. 46, Kat. No. 547-549**), I. Theodosius 6 (**Lev. 48, Kat. No. 568-573**), Arcadius 6 (**Lev. 51, Kat. No. 607-612**), Eudoxia 2 (**Lev. 59, Kat. No. 659-660**), Honorius 17 (**Lev. 56-57, Kat. No. 668-684**), II. Theodosius 1 (**Lev. 61, Kat. No. 729**), Marcianus 4 (**Lev. 63-64, Kat. No. 762-765**), I. Leo 18 (**Lev. 64-65, Kat. No. 778-795**), Anastasius 5 (**Lev. 67-68, Kat. No. 822-826**), I. Iustinus 8 (**Lev. 68, Kat. No. 827-834**), I. Iustinianus 1 (**Lev. 69, Kat. No. 842**), II. Iustinus 3 (**Lev. 69-70, Kat. No. 848-850**), II. Tiberius 2 (**Lev. 71, Kat. No. 858-859**), Heraclius'un 2 (**Lev. 71, Kat. No. 862-863**) sikkeyle temsil edildiğini görmekteyiz. Constantinopolis darphanesinin, Parion sikkelerinde en fazla sikkeyle temsil edilmemesine rağmen aralıksız sikke basan kent özelliğine uygun olarak en erkeni I. Constantinus Dönemi'nde olmak üzere yirmi üç farklı imparatorun sikkesine ait örnekleri görmekteyiz. Bu durum, Constantinopolis darphanesinin, kuruluşundan beri imparatorluğun bütün doğusuna sikke sağlayan ve en fazla üretimde bulunan darphane olması özelliğinden kaynaklandığını söylemek yanlış olmaz[880].

3.4.7. Heraclea

Heraclea Perinthos olarak adlandırılan kentteki darphane, günümüzde Tekirdağ ili Marmara Ereğlisi ilçesinde bulunmaktadır. Geç Roma Dönemi'nde MS 294-474 yılları arasında sikke basan Heraclea sikkelerinin arka yüzündeki kesim bölümünde darphane işareti olarak; **H**, **HER**, **HERAC**, **HERACI**, **HERACL**, **HT**, **SMH**, **SMHT** yazıları görülmektedir[881]. Parion kazılarında ele geçirilen, Heraclea darphanesinde basılmış 62 sikke bulunmaktadır. Parion kazılarında ele geçen Heraclea darplı en erken

[880] Kasım Oyarçin, "2008 Yılı Kelenderis Agora Bazilikası Kazısında Bulunan Geç Antik Çağ (M.3. – M.7. Yüzyıl) Sikkeleri, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 19, Cilt 1, Erzurum 2015, 239-264, 240.
[881] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 48.

tarihe verilen sikkeler MS 295-296, en geç döneme ait sikkelerse MS 408-423 yılları arasına tarihlenmektedir. Bu sikkelerin imparatorlara göre dağılımına bakıldığında; Diocletianus 4 (**Lev. 2, Kat. No. 21-24**), Maximianus 1 (**Lev. 3, Kat. No. 29**), Galerius 3 (**Lev. 4, Kat. No. 42-44**), I. Licinius 15 (**Lev. 5-6, Kat. No. 56-70**), II. Maximinus 1 (**Lev. 16, Kat. No. 188**), I. Constantinus 8 (**Lev. 17, 22, Kat. No. 198-203, 261-262**), II. Licinius 9 (**Lev. 23, Kat. No. 266-274**), Crispus 2 (**Lev. 26, Kat. No. 311-312**), Delmatius 1 (**Lev. 27, Kat. No. 321**), II. Constantinus 1 (**Lev. 27, Kat. No. 323**), I. Constans 1 (**Lev. 28, Kat. No. 335**), II. Constantius 5 (**Lev. 31, Kat. No. 368-372**), Valens 3 (**Lev. 42, Kat. No. 495-497**), I. Theodosius 1 (**Lev. 48, Kat. No. 534**), Arcadius 1 (**Lev. 52, Kat. No. 613**), II. Theodosius 3 (**Lev. 61, Kat. No. 730-732**) sikkesi bulunmaktadır.

3.4.8. Kyzikos

Kyzikos, günümüzde Balıkesir ili Erdek İlçesine bağlı, Kapıdağ Yarımadası'nın güney kesminde Düzler mevkiinde bulunmaktadır. Kyzikos darphanesi, Geç Roma Dönemi'nde MS 260-470 yılları arasında sikke basmıştır. I. Leo Dönemi'nde kapanan darphane, I. Iustinianus Dönemi'nde tekrardan açılmıştır. Kyzikos basımlı sikkelerin arka yüzündeki kesim bölümünde darphane işareti olarak; **CM**, **CVZ**, **CVZIC**, **CYZ**, **CYZICEN**, **K**, **KV**, **KVZ**, **KY**, **MK**, **MKV**, **SMK** yazıları görülmektedir[882]. Parion kazılarında ele geçirilen, Kyzikos darphanesinde basılmış 136 sikke bulunmaktadır. Katalogda en fazla sikkeyle temsil edilen Kyzikos darphanesinin, Parion antik kentine yakınlığı ve savaş dönemlerinde Nicomedia ve Kyzikos gibi yakın kentlerden sikke akışı etkili olmuştur. Parion kazılarında ele geçen Kyzikos darplı en erken tarihli sikke, Probus Dönemi'ne (MS 276-282), en geç döneme ait sikkeyse I. Iustinianus'un MS 562-563 yılları arasına verilen follisidir. Katalogdaki Kyzikos darplı sikkelerin imparatorlara göre dağılımına bakıldığında; Probus 1 (**Lev. 2, Kat. No. 20**), Diocletianus 4 (**Lev. 3, Kat. No. 25-28**), Maximianus 9 (**Lev. 3-4, Kat. No. 30-38**), I. Constantius 2 (**Lev. 4, Kat. No. 39-40**), Galerius 4 (**Lev. 4, Kat. No. 45-48**), I. Licinius 32 (**Lev. 6-9, Kat. No. 71-102**), II. Maximinus 2 (**Lev. 16, Kat. No. 189-190**), I. Constantinus 11 (**Lev. 17-18, 22, Kat. No. 204-213, 263**), II. Licinius 14 (L**ev. 23-24,**

[882] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 71.

Kat. No. 275-288), Crispus 4 (**Lev. 27, Kat. No. 313-316**), II. Constantinus 2 (**Lev. 27-28, Kat. No. 324-325**), I. Constans 2 (**Lev. 28-29, Kat. No. 336-337**), II. Constantius 11 (**Lev. 32, Kat. No. 373-383**), II. Iulianus 3 (**Lev. 39, Kat. No. 465-467**), I. Valentinianus 2 (**Lev. 40, Kat. No. 477-478**), Valens 3 (**Lev. 42, Kat. No. 498-500**), Gratianus 1 (**Lev. 45, Kat. No. 540**), II. Valentinianus 1 (**Lev. 46, Kat. No. 550**), I.Theodosius 5 (**Lev. 48-49, Kat. No. 575-579**), Arcadius 8 (**Lev. 52, Kat. No. 614-621**), Eudoxia 3 (**Lev. 56, Kat. No. 661-663**), Honorius 8 (**Lev. 58, Kat. No. 685-692**), II. Theodosius 3 (**Lev. 62, Kat. No. 733-735**), Marcianus 1 (**Lev. 64, Kat. No. 766**) ve I. Iustinianus 1 (**Lev. 69, Kat. No. 843**) sikkesi bulunmaktadır.

3.4.9. Milano

İtalya'da bulunan Milano darphanesi İmparator Valerianus tarafından kurulmuştur[883]. Geç Roma Dönemi'nde MS 260-275 ve MS 364-375 yılları arasında, üzerinde **MD**, **MDOB**, **MDPS**, **MED** darp yeri kısaltmalarıyla sikke basmıştır[884]. Parion sikkeleri içerisinde iki örnekle temsil edilen Milano darphanesine ait sikkelerden erken tarihli olanı, Trajan Decius Dönemi'nde MS 250-251 yılları arasında (**Lev. 1, Kat. No. 3**), diğeri Aurelianus Dönemi'nde MS 270-275 darp edilen (**Lev. 2, Kat. No. 16**) sikkelerdir.

3.4.10. Nicomedia

Nicomedia (İzmit), Roma İmparatorluk Dönemi'nde; İskenderiye, Roma ve Antakya ile birlikte imparatorluğun önemli metropol kentleri arasında yer almaktaydı. Diocletianus tarafından MS 286 yılında Roma İmparatorluğu'nun doğudaki başkenti yapılan Nicomedia, MS 330 yılında I. Constantinus'un kendi şehrini kurarak Constantinopolisi başkent yaptığı döneme kadar imparatorluğun başkentliğini yapmıştır. Roma İmparatorluğu'nun önemli kentlerinde biri olan Nicomedia'da yer alan darphane, Geç Roma Dönemi'nde MS 294-470 yılları arasında sikke basmıştır. I. Leo Dönemi'nde kapanan darphane, MS 498 yılında Anastasius Dönemi'nde tekrardan açılmış ve MS

[883] Bland, 529.
[884] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 71.

627 yılına kadar faaliyet göstermiştir. Anastasius Dönemi'nde, Constantinopolis, Thessalonika ve Antiochia ile birlikte imparatorluk topraklarında faaliyet gösteren dört darphaneden biri olmuştur. Nicomedia basımlı sikkelerin arka yüzündeki kesim bölümünde darphane işareti olarak; **MN**, **N**, **NIC**, **NICO**, **NIK**, **SMN** yazılarını görmekteyiz[885]. Katalogda 117 sikkeyle temsil edilen Nicomedia darphanesinin, Constantinopolis gibi açıldığı MS 326 yılından itibaren her dönem faaliyet gösteren ve Anadolu'daki diğer ören yerlerinin çoğunda en fazla örnekle temsil edilen bir kentten daha fazla sikkeyle temsil edildiği görülmektedir. Katalogda Kyzikos darphanesinden sonra en fazla ikinci temsil oranına sahip Nicomedia darphanesine ait sikkelerin fazlalığı Parion antik kentine yakınlığının yanı sıra I. Constantinus ile I. Licinius'un arasındaki savaş, Nicomedia darplı sikkelerin Parion'da temsil oranının yüksek olmasına neden olmuştur. Bu dönemde, Nicomedia imparatorluğun doğu yarısının başkenti ve I. Licinius'un yaşadığı şehirdi. I. Licinius, Nicomedia gibi hâkim olduğu bölgelerdeki darphanelerde, I. Constantinus ve oğullarına sikke bastırılmasına izin vermemiştir. Bundan kaynaklıdır ki Nicomedia darphanesi sikkelerinde, I. Licinius'a ait sikkelerin belirgin bir şekilde fazla olduğunu görmekteyiz. Katalogdaki Nicomedia darplı sikkelerin imparatorlara göre dağılımına bakıldığında; I. Licinius 52 (**Lev. 9-13, Kat. No. 103-154**), II. Maximinus 1 (**Lev. 16, Kat. No. 191**), I. Constantinus 13 (**Lev. 18-19, 22, Kat. No. 214-225, 264**), II. Licinius 13 (**Lev. 25-26, Kat. No. 289-301**), II. Constantinus 3 (**Lev. 28, Kat. No. 326-328**), I. Constans 2 (**Lev. 29, Kat. No. 338-339**), II. Constantius 4 (**Lev. 32-33, Kat. No. 384-387**), Constantius Gallus 1 (**Lev. 38, Kat. No. 453**), I. Valentinianus 1 (**Lev. 40, Kat. No. 479**), Valens 2 (**Lev. 42, Kat. No. 501-502**), II. Valentinianus 1 (**Lev. 46, Kat. No. 551**), I. Theodosius 6 (**Lev. 49, Kat. No. 580-585**), Arcadius 3 (**Lev. 52, Kat. No. 622-624**), Eudoxia 1 (**Lev. 56, Kat. No. 664**), Honorius 3 (**Lev. 58, Kat. No. 693-695**), II. Theodosius 2 (**Lev. 62, Kat. No. 736-737**), I. Iustinus 5 (**Lev. 68, Kat. No. 835-839**), I. Iustinianus 2 (**Lev. 69, Kat. No. 844-845**), II. Iustinus 1 (**Lev. 70, Kat. No. 851**) ve Heraclius 1 (**Lev. 71, Kat. No. 864**) sikkesi bulunmaktadır.

[885] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 71.

3.4.11. Roma

İtalya'da bulunan Roma darphanesi imparatorluğun başkenti olarak uzun yıllar sikke basmıştır. MS 476 yılında Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılışına kadar sikke basan kent, Geç Roma sikkeleri üzerinde **R**, **RM**, **ROM**, **ROMA**, **ROMOB**, **SMR**, **VRB ROM** darp yeri kısaltmalarıyla sikke basmıştır[886]. Parion sikkeleri içerisinde 15 örnekle temsil edilen Roma darplı sikkelerin imparatorlara göre dağılımına bakıldığında; Otacilia Severa 2 (**Lev. 1, Kat. No. 1-2**), Gallienus 5 (**Lev. 1, Kat. No. 4-8**), II. Cladius Gothicus 3 (**Lev. 1-2, Kat. No. 11-13**), Aurelianus 1 (**Lev. 2, Kat. No. 17**), Maxentius 1 (**Lev. 5, Kat. No. 50**), I. Constantinus 1 (**Lev. 19, Kat. No. 226**), Valens 2 (**Lev. 42, Kat. No. 503-504**) sikkeyle temsil edilmektedir. Roma darphanesine ait sikkelerin imparatorlara göre dağılımına baktığımızda çoğunluğunun MS 3. yüzyıla ait örnekler olduğunu görmekteyiz. MS 4. yüzyıl Roma darplı sikkelerin ortak özelliğiyse imparatorların Roma'da hâkim olduğu dönemde basılmış sikkelerdir. Maxentius, MS 306 yılında kendisini Roma'da, İtalya ve Afrika'nın hükümranlık sahası olduğunu belirterek kendisini imparator ilan etmiştir[887]. Maxentius'un Roma darplı katalogda yer alan sikkesi imparatorun Roma'da halk ve yöneticiler üzerinde hâkim olduğu bu dönemde basılmıştır. Yine, I. Constantinus'a ait bir sikke, batının *augustus*'u olduğu dönemde, Valens'e ait iki sikkeyse kardeşi I. Valentinianus ile ortak imparator olduğu dönemde basılmıştır.

3.4.12. Serdica

Günümüzde Bulgaristan'ın başkenti olan Sofya'nın Roma Dönemi'nde adı Serdica'dır. Geç Roma Dönemi'nde MS 272-314 yılları arasında, arka yüzlerindeki kesim bölümlerinde yer alan; **S**, **SD**, **SER**, **SERD**, **SMSD** darp yeri kısaltmalarıyla sikke basan imparatorluğun merkezi darphanelerinden biridir[888]. Parion sikkeleri içerisinde tek örnekle temsil edilen Serdica darphanesine ait sikke, Aurelianus Dönemi'nde MS 272-274 yılları arasında basılmıştır (**Lev. 2, Kat. No. 18**).

---

[886] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 71.
[887] Zosimus, *Historia Nova, Book 1*, Green and Chaplin, London 1814, 17.
[888] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 71.

3.4.13. Siscia

Günümüzde Hırvatistan sınırları içerisinde bulunan Siscia darphanesi Geç Roma Dönemi'nde MS 260-390 yılları arasında, arka yüzlerindeki kesim bölümlerinde yer alan; **S**, **SIS**, **SISC**, **SISCPS** kısaltmalarıyla sikke basmıştır[889]. Katalogdaki Siscia darplı 12 sikkenin imparatorlara göre dağılımına bakıldığında; I. Licinius 1 (**Lev. 13, Kat. No. 155**), I. Constantinus 7 **(Lev. 19-20, Kat. No. 227-233**), II. Licinius 1 (**Lev. 26, Kat. No. 302**), Crispus 1 (**Lev. 27, Kat. No. 317**), II. Constantinus 1 (**Lev. 28, Kat. No. 329**), I. Valentinianus 1 (**Lev. 40, Kat. No. 480**) sikkeyle temsil edilmektedir.

3.4.14. Thessalonika

Günümüzde Yunanistan sınırları içerisinde yer alan modern ismi Selanik olan Thessalonika darphanesi, Geç Roma Dönemi'nde MS 298 yılında imparatorluğun merkezi darphanelerinden biri olarak sikke basmaya başlamış ve I. Leo Dönemi'nde (MS 457-474) geçici olarak kapanmıştır. Anastasius Dönemi'nde, Constantinopolis, Thessalonika, Nicomedia ve Antiochia ile birlikte imparatorluk topraklarında faaliyet gösteren dört darphaneden biri olarak yeniden faaliyete geçmiştir. Thessalonika darphanesinde basılan sikkelerin arka yüzlerindeki kesim bölümlerinde; **COM**, **COMOB**, **SMTS**, **TH**, **THS**, **THES**, **THSOB**, **TE**, **TES**, **TESOB**, **TH**, **TS**, **OES** darp yeri kısaltmaları görülmektedir[890]. Katalogdaki Thessalonika darplı 39 sikkenin imparatorlara göre dağılımına bakıldığında; Galerius 1 (**Lev. 5, Kat. No. 49**), I. Licinius 10 (**Lev. 13-14, Kat. No. 156-165**), I. Constantinus 5 (**Lev. 20, 23, Kat. No. 234-237, 265**), II. Licinius 1 (**Lev. 26, Kat. No. 303**), II. Constantinus 2 (**Lev. 28, Kat. No. 330-331**), I. Constans 2 (**Lev. 29, Kat. No. 340-341**), II. Constantius 1 (**Lev. 33, Kat. No. 388**), Valens 3 (**Lev. 43, Kat. No. 505-507**), Gratianus 1 (**Lev. 46, Kat. No. 541**), II. Valentinianus 4 (**Lev. 46-47, Kat. No. 552-555**), I. Theodosius 3 (**Lev. 49, Kat. No. 586-588**), II. Theodosius 3 (**Lev. 62, Kat. No. 738-740**), II. Iustinus 3 (**Lev. 70, Kat. No. 852-854**) sikkeyle temsil edilmektedirler.

---

[889] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 71.
[890] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 71.

3.4.15. Ticinum

Günümüzde İtalya sınırları içerisinde yer alan Pavia'nın Roma Dönemi'nde adıdır. Geç Roma Dönemi'nde MS 274-332 yılları arasında, arka yüzlerindeki kesim bölümlerinde yer alan; **SMT**, **T**, darp yeri kısaltmalarıyla sikke basan imparatorluğun merkezi darphanelerinden birisidir[891]. Katalogdaki Ticinium darplı biri Maxentius'a, üçü I. Constantinus'a ait olmak üzere 4 sikke yer almaktadır. Bu sikkelerden İmparator Maxentius'a ait olan MS 307-308 yılları arasında imparatorun İtalya'daki halk ve yöneticiler üzerinde hâkim olduğu bir dönemde basılmıştır (**Lev. 5, Kat. No. 51**). Diğer üç sikkeyse, I. Constantinus'un imparatorluğunun batısının *augustus*'u olduğu MS 318-319 yılları arasında basılmıştır (**Lev. 20, Kat. No. 238-240**).

3.4.16. Trier

Günümüzde Almanya sınırları içerisinde yer alan Trier Darphanesinde; Geç Roma Dönemi'nde MS 294-430 yılları arasında, arka yüzlerindeki kesim bölümlerinde yer alan; **PTR**, **SMTR**, **STR**, **TR**, **TRE**, **TRIOB**, **TROB**, **TROBS**, **TRMS**, **TRP**, **TRS**, **TRPS** işaretleriyle sikke basılmıştır[892]. Katalogda, Trier darplı iki sikke yer almaktadır. Bu sikkelerden biri I. Licinius'a ait olup MS 313-315 yılları arasında basılmıştır (**Lev. 14, Kat. No. 166**). Diğer sikkeyse Valens'e ait olup MS 375-378 yılları arasında Gothlar'la savaş halinde olduğu dönemde darp edildiği anlaşılmaktadır (**Lev. 43, Kat. No. 508**).

[891] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 71.
[892] Sear, *Roman Coins And Their Values*, 71.

3.5. METROLOJİ VE BİRİMLER

Katalogda yer alan sikkelerdeki en küçük ağırlık, I. Leo MS 457-474 dönemine tarihlenen 10 mm. çapındaki 0,35 gr. ağırlığındaki sikkedir (**Lev. 67, Kat. No. 819**)[893]. Anastasius'un MS 498 yılında özellikle bronz sikkeler üzerinde yaptığı reformdan sonra sikke birimleri, nummus değerini gösteren Yunan harfleriyle gösterilmeye başlanmıştır[894]. Bakır sikkelerde en büyük birimin 40 nummi (1 follis) değerinde olduğu görülmektedir. Bunu belirtmek için sikkenin arka yüzüne büyük bir **M** harfi konmuştur[895]. Bunun yarısı değerindeki yarım follis **K** harfini, *decanummium* denen çeyrek follis **I** harfini, *pentanummium* denen ve çeyrek follisin yarısı değerindeki birimde **Є** harfi ile gösterilmektedir[896]. Katalogdaki en büyük ağırlıktaki sikke de bu reformun sonrasına tarihlenen I. Iustinianus'a ait MS 549-550 darplı bir follis değerindeki sikkedir. Bu sikke 34 mm. çapında, 20 gr. ağırlığındadır (**Lev. 69, Kat. No. 845**). Anastasius'un sikke reformu öncesine ait sikkelerde ise en büyük ağırlık 7,76 gr. ile Galerius Dönemi'ne (MS 302-303) tarihlenenen Tetrarşi Dönemi Nummus'u olarak da adlandırabileceğimiz sikkedir (**Lev. 5, Kat. No. 049**).

Katalogdaki 867 sikkenin toplam ağırlığı 2245 gr. ortalama ağırlığı 2,58 gr'dır. Katalogdaki MS 246 yılından Anastasius'un MS 498 yılındaki sikke reformuna kadar olan Geç Roma sikkeleri olarak adlandırabileceğimiz döneme ait 821 sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerin toplam ağırlığı 2011 gr. iken ortalama ağırlığı ise 2,45 gr.'dır[897]. Bu sikkelerin en erken örneklerini, MS 215-293 yılları arasında darp edilmiş şua taçlı birim olarak da adlandırılan *antoninianus* birimindeki sikkeler oluşturmaktadır. Katalogda MS 246-293 yılları arasında darp edilmiş *antoninianus* biriminde 44 sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerin ortalama ağırlığı 2,99 gr.'dır (**Lev. 1-4, Kat. No. 1-40, 42, 45-47**).

---

[893] MS 400 yılından MS 498 yılındaki Anastasius sikke reformuna kadar çok küçük ebatlarda olan AE4 birimindeki "*Nummi Minimi*" olarak adlandırılan sikkeler kullanılmıştır. Kazılarda çok sayıda bulunmasına rağmen çok küçük ebatları ve kolayca aşınmarı ile tanımlanması zor örnekler olan bu sikkeler Parion Kazılarında da çok sayıda bulunmaktadır.

[894] Harl, *Kazılarda Bulunan Bizans Sikkelerinin Tanımlanması İçin Rehber (MS 498-1282)*, 34.

[895] Oğuz Tekin, *Bizans Sikkeleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999, 28.

[896] Grierson, *Byzantine Coins*, 18; Stahl, 636.

[897] Sikkelerin ağırlıklarına baktığımızda, dikkat etmemiz gereken bir durum da, aynı tip sikkelerde aşınmadan veya çevrelerindeki kırılmalardan kaynaklı gramajlarda küçük farklılıkların görülmesidir.

MS 293 yılında İmparator Diocletianus, follis diye anılan (nummus) yeni bir birim ortaya çıkarmıştır. Bu sikkelerin ön yüzünde defne çelenkli imparator portresi yer aldığından, MS 215-293 yılları arasında görülen şua taçlı tiplerden kolayca ayrılabilmektedir. "Tetrarşi döneminin nummusu" olarak adlandırılan bu tip sikkeler, MS 293-306 yılları arasında basılmışlardır. Bu dönemlere ait katalogda 4 sikke bulunmaktadır ve bunların ortalama ağırlıkları 5,92 gr.'dır (**Lev. 4-5, Kat. No. 43-44, 48-49**).

MS 307 yılında I. Constantinus, savaşlar ve ekonomik bozulma nedeniyle gümüş kaplama follisin (nummus) ağırlığını ve büyüklüğünü azaltmak zorunda kalmıştır. Bu dönemdeki (MS 307-348) bronz sikkeler çaplarına göre AE1 (32-26 mm.), AE2 (25-21 mm), AE3 (20-17 mm.) ve AE4 (17 mm.) küçük olmak üzere çaplarına göre sınıflandırılmışlardır[898]. Bu tip sikkelerden katalogda 327 örnek bulunmaktadır (**Lev. 4-34, Kat. No. 41, 50-353, 369-370, 374-376, 394-404**). Katalogda birçok örneğini gördüğümüz I. Licinius ve oğlu II. Licinius tarafından MS 321-324 yılları arasında basılan arka yüzünde ayakta duran Iupiter ve **IOVI CONSERVATORI** lejandlı sikkelerde bu tipe girmekte olup AE3 nummus birimindedirler. Bu tipteki sikkelerin ortalama ağırlıkları ise 2,83 gr.'dır.

MS 348 yılında Constans ve II. Constantius, AE4 nummusların darbını durdurmuş ve gümüş suyuna batırılmış yeni birimler darp ettirmiştir. Bu tipler; *maiorina* ve onun yarısı değerindeki *centenionalis*'tir. MS 348-400 yılları arasında basılan bu tip sikkelerin katalogda 298 sikke yer almaktadır. Bu sikkelerin ortalama ağırlıkları ise 2,24 gr.'dır (**Lev. 29-57, Kat. No. 341, 357-368, 371-373, 377-389, 405-674**). Bu tipteki sikkelerin önemli bir örneğini katalogdaki sikkelerimiz arasında görmekteyiz. MS 362 yılında II Iulianus "Apostata (dönek lakaplı)" MS 354-361 yılları arasında, AE1 çapında büyük *maiorina* (8,3 gr.) çıkartmıştır. Arka yüzde pagan (putperest) tipte boğa ve "**SECVRITAS REIPVB**" lejandı bulunan bu tip sikkeler arkeolojik alanlarda nadiren fakat AE3 parçaları bolca ele geçmektedir[899]. Arkeolojik alanlarda nadiren ele geçirilen AE1 çapında olan bu *maiorina*'ların bir örneği de 2013 yılı Roma Hamamı kazılarında ele geçirilmiştir. 30 mm. çapında olan bu sikke

[898] Harl, *Kazılarda Bulunan Sikkelerin Tanımlanması İçin Rehber "Roma" (MS 238-498)*, 26.
[899] Harl, *Kazılarda Bulunan Sikkelerin Tanımlanması İçin Rehber "Roma" (MS 238-498)*, 37.

aşınmadan ve kırıklardan kaynaklı olması gereken ağırlığın çok az altında, 7,75 gr. ağırlığa sahiptir (**Lev. 39, Kat. No. 468**).

MS 400-498 yılları arasında çok küçük paralar kullanılmıştır ve dolayısıyla sikkelerin ağırlığında belirgin bir düşüş yaşanmıştır. Bu nedenle bu dönem sikkeleri ayrı bir grup olarak ele alınmıştır. Parion kazılarında bu dönemde çıkan sikkeler kaybedilen savaşlar ve bozulan ekonominin etkisiyle AE4 biriminde çok küçük ebatlardaki *nummi minimi*'lerdir. Bu dönemler arasında basılmış katalogda 148 bulunmaktadır (**Lev. 57-67, Kat. No. 675-822**). Bu sikkelerin ağırlık ortalaması ise, 1,48 gr.'dır.

Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin başlangıcı sayılan MS 498 yılındaki Anastasius'un sikke reformu sonrasına ait katalogda 46 sikke bulunmaktadır (**Lev. 67-72, Kat. No. 823-867**). Bunların 11'i bir follis biriminde olup ortalama ağırlıkları 12,2 gr.'dır. Yarım follis birimindeki 9 sikkenin ortalama ağırlığı 5,48 gr, *decanummium* değerindeki 5 sikkenin ortalama ağırlığı 3,18 gr, *pentanummium* birimindeki 21 sikkenin ağırlığının ortalaması ise 2,01 gr'dır.

Parion sikkelerinin dönemlere göre ağırlıklarına baktığımızda ekonominin iyi olduğu savaşların az olduğu dönemlerde sikke gramajlarının yüksek olduğu, MS 5. yüzyıldan itibaren kaybedilen savaşlar ve bozulan ekonomiyle bağlantılı olarak sikke ağırlıklarının küçüldüğü görülmektedir. Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin başlangıcı sayılan MS 498 yılındaki Anastasius'un sikke reformu sonrasına tarihlenen sikkelerle birlikte sikke ağırlıklarının yeniden artığı gözlemlenmektedir.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Tez konusunu Kuzey Troas Bölgesi'nin önemli kentlerinden birisi olan, Parion antik kentinde 2005-2014 yılı kazı çalışmaları sonucunda Nekropol, Tiyatro, Agora, Roma Hamamı, Yamaç Hamamı, Odeion ve yüzeyde ele geçen toplamda 867 sikke oluşturmaktadır. Katalogda yer alan 867 sikke, kendi içerisinde gruplandırıldığında; ilk grubu, Otacilia Severa (MS 244-249) ile başlayıp, I. Leo (MS 457-474) sikkeleri ile son bulan ve Geç Roma İmparatorluk sikkeleri olarak adlandırabileceğimiz sikkeler oluşturmaktadır. Diğer grubu ise, Anastasius'un MS 498 yılında bronz sikke birimlerinde yaptığı köklü reformla başlayan ve Heraclius Dönemi (MS 610-641) ile son bulan *follis, yarım follis, decanummium* ve *pentanummium*'lardan oluşan Erken Bizans (Doğu Roma) sikkeleri oluşturmaktadır. Geç Roma sikkeleri olarak adlandırdığımız gruptaki sikke sayısı 821 iken, Erken Bizans (Doğu Roma) Dönemi sikke sayısı 46'dır.

Parion'da ele geçen sikkelerin dönemsel dağılımına baktığımızda Geç Roma İmparatorluğu sikkelerinde kayda değer bir şekilde yoğunluk görülmektedir. Bunda Geç Roma Dönemi'nde kentin yoğun bir yerleşim görmesi, kentin jeopolitik öneminden kaynaklı geçiş konumunda yer alması ve birçok savaşa tanıklık etmesinin etkisi şüphesiz büyüktür. Roma İmparatorluğu ordularını doğudan batıya ya da tam tersi yönde hareket ettirirken, orduların ihtiyaç duyduğu personel ve lojistik destek malzemelerini sağlamaları konusunda bu bölgedeki kentlerden yararlandıkları bilinmektedir. Parion örneğinde olduğu gibi birçok kentte MS 4-5. yüzyıla tarihlenen sikkelerin sayısı diğer yüzyıllara oranla belirgin bir şekilde fazladır[900]. Ayrıca bu dönem, sikkelerin bütün Roma tarihinde en yaygın ve yoğun bir şekilde kullanıldığı dönemdir. MS 4-5. yüzyıllarda imparatorluğun uçsuz bucaksız büyüklüğü, yaşanan taht kavgaları ve savaşlar nedeniyle ekonomik durumunun bozulmasının da etkisiyle yüksek emisyonlarda sikke basılması da bu yoğunlukta etkilidir[901].

[900] Vedat Keleş, "Sikkeler", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları*, İstanbul 2013, 193-196; Kasım Oyarçin, "Parion Kazısı 2010-2014 Yılları Arası Numismatik Çalışmaları", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 133-139.
[901] Eagleton - Williams, 59-60.

Katalogda yer alan sikkelerin tarih aralığı olan MS 250-650 yılları arasını kapsayan dönem genellikle Geç Antik Çağ ya da Erken Hıristiyanlık Dönemi olarak bilinmektedir. Diocletianus tarafından *tetrarşi* adı verilen dörtlü yönetimin kuruluşu, imparatorluğun başkentinin Constantinopolis'e taşınması, MS 391 yılında pagan kültlerinin yasaklanarak Hıristiyanlığın devletin resmi dini olması, MS 395 yılında Theodosius'un, ölümünden sonra Roma İmparatorluğunun Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrılması, MS 476 yılında Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılışı, Bizans (Doğu Roma) sikkelerin başlangıcı sayılan MS 491 yılındaki Anastasius'un sikke reformu, Grekçenin resmi dil olması, gibi önemli olaylar bu dönemde gerçekleşmiştir. Söz konusu dönem sikkelerinin Parion'da çok sayıda temsil edilmesi kentin hem bölgesel konumundan kaynaklı önemini hem de Geç Antik Çağ'da, Troas Bölgesi'nin önemli yerleşim yerlerinden biri olduğunu göstermektedir.

Katalogda basılan sikkelerin tipolojik özelliklerine baktığımızda ise, sikkelerin ön yüzünde imparatorun ve aile bireylerinin portreleri ile isim ve unvanları bulunmaktadır. Sikkelerin ön yüzlerindeki imparator portreleri, isim ve unvanlar, imparatorların tanınmasının yanı sıra sikkenin kesin olarak tarihlenebilmesine olanak sağlamaktadır. Sikkelerin ön yüzlerinde imparatorların büst şeklinde işlenmiş portrelerinin başlarında genel olarak defne çelengi, şua tacı ve renkli taşlardan yapılmış çeşitli diademler görmekteyiz. Katalogdaki sikkelerde *antoninianus* birimindeki sikkelerde de imparatorun sağlıklı zamanlarında şua tacı ile betimlendiği görülürken yine Claudius Gothicus'un ölümünden sonra basılan anı sikkelerinde şua taçlı betim görülmektedir. Roma İmparatorları tarafından sıkça kullanılan defne çelengi, *antoninianus* birimiyle birlikte yerini şua tacına bıraksa da, MS 293 yılında İmparator Diocletianus'un, *follis* diye anılan yeni bir birim ortaya çıkarmasıyla Roma İmparatorluk Dönemi sikkeleri üzerinde defne çelenkli imparator portreleri yeniden sıklıkla kullanılmaya başlamıştır. Katalogdaki sikkelerde en erken döneme tarihlenen defne çelenkli follis birimindeki sikke Galerius Dönemi'ne, MS 302-303 yıllarına tarihlenen Thessalonika darphanesine ait sikkedir (**Lev. 5, Kat. No. 49**). Sikkelerin ön yüzlerinde görülen bir diğer tip de askeri tiplerdir. İmparatorlar miğferli betimlenerek savaşçı özelliklerini ön plana çıkarmaya çalışmışlardır. Katalogdaki en erken tarihli miğferli ön yüz betimi I. Licinius'un MS 317-320 tarihleri arasında basılan sikkesinde görülmektedir. I. Constantinus'tan (MS 306-337) itibaren de imparatorlar boncuklardan

veya kıymetli taşlardan yapılmış bir taç takmaya başlamışlardır. Bu ön yüz tiplerinin yanı sıra I. Constantinus (Büyük Konstantin) Dönemi'nde Roma ve Constantinopolis şehirleri adına basılan anı sikkelerinde Roma ve Constantinopolis'in miğferli büstleri sola dönük olarak betimlenmiştir. I. Constantius ve oğlu I. Constantinus'un (Büyük Konstantin), ölümünden sonra onların anısına basılan *posthumus* tipi olarak adlandırdığımız sikkeler de ise imparator başı örtülü olarak betimlenmiştir. II. Constantinus'un yeğeni *caesar* Constantius Gallus (MS 351-354) ve Contantius Gallus'un kardeşi, II. Iulianus'un (MS 355-363) *caesar* olduğu dönemde basılan sikkelerinin ön yüzünde diademsiz olarak betimlenmiş imparator portreleri görülmektedir. Katalogdaki Erken Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin ön yüzlerine baktığımızda, çoğunlukla imparatorun profilden veya cepheden portresi yer alırken, II. Iustinus ve Heraclius'a ait sikkelerin ön yüzünde iki figür görülmektedir. Yukarıda kısaca değindiğimiz katalogdaki sikkelerin ön yüz tiplerinin çevresinde ise büst şeklinde işlenmiş portreye ait isim ve unvanları bunların yanı sıra, dâhil olduğu sülalenin adı yer almaktadır. Katalogdaki sikkelerde imparatorun adının yanında en sık kullanılan unvanlar **IMP**, **CAES**, **AVG**, **DN**, **NOB**, **MAX**, **P F**, **DIVO** şeklindedir[902]. Bazı sikkelerde ise iktidar da birden fazla imparator olduğu **AVG**'daki **G**'lerin sayısıyla belirtilmiştir, iki imparator olduğunda **AVGG**, üç imparator olduğunda **AVGGG** lejandı kullanılmıştır ancak bu uygulama ilerleyen yıllarda standart bir biçime dönüşmüştür. MS 5. yüzyılın ikini yarısından itibaren iktidarı paylaşan imparatorların sayısına bakılmaksızın önceleri üç **G**, daha sonraları da iki **G** olarak kullanılmıştır. Burada belirtmemiz gereken bir konuda I. Theodosius'un (MS 379-395) sikkelerinden itibaren **AVG**, **AVGG**, **AVGGG** kısaltmalarındaki **G**'lerin sikkede, **C** şeklinde yazılmasıdır. MS 4. yüzyıl sikkelerinde Hıristiyanlığın da etkisiyle imparatorun adının yanında yer alan unvanlarda da değişiklikler görülmektedir. **DN** (Dominus Noster); MS 4 ve 5. yüzyıl sikkelerinde görülen bu unvan efendimiz anlamına gelmekte olup imparator unvanı yerine (**IMP**) kullanılmıştır. **P F** (Pius Felix); Dindar mutlu anlamına gelen bu unvanda Dominus Noster unvanıyla birlikte MS 4. ve 5. yüzyıl sikkelerinde imparator adından sonra kullanıldığını katalogdaki örneklerden görmekteyiz. İmparator ailesi ve prensleri tarafından **NOB CAES** (Nobilissimus Caesar); katalogdaki sikkelerde bu unvan *caesar*'lar için kullanılmış olup soylu *caesar* anlamına gelmektedir. Bunların

[902] Katalogdaki sikkelerin ön yüz lejandları için bakınız: Ekler: Ön yüz Lejandları.

yanı sıra daha az sayıda görülen **MAX** (Maximus), unvanı büyük anlamına gelmektedir ve katalogda I. Constantinus (Büyük Constantin) sikkelerinde bu unvan görülmektedir. Posthumus tipi olarak adlandırdığımız, imparatorun ölümünden sonra anısına basılan sikkelerin ön yüz lejandlarında imparator adından önce "tanrılaşmış" anlamındaki **DIVO** unvanının kullandığını görmekteyiz.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi, sikkelerinin arka yüz betimlerine baktığımızda, MS 3. yüzyıl sikkelerinde olağanüstü bir zenginlik varken MS 4. ve 5. yüzyılda arka yüz tiplerinin tekdüzeleşmeye başladığını görmekteyiz. Bu dönem sikkelerinin arka yüzleri imparatorların icraatları, kazandığı zaferler hakkında bilgi kaynağı veren önemli bir propaganda aracı olmuştur. Sikkelerin arka yüzünde görülen tanrı, tanrıçalar ve personifikasyonları imparatorun icraatlarını yüceltmek için kullanılmıştır. Arka yüz tipleri, imparatorun kazandığı savaşlar, yaptırdığı yapılar, halkına yaptığı yardımlar vs. hakkında bilgi edinme olanağı vermektedir. Sikkeler aynı zamanda iletişim olanaklarının çok zor ve kısıtlı olduğu Antikçağ insanı için kitlesel bir haberleşme aracı olarak da kullanılmıştır. Sonuç olarak sikkelerin arka yüz betimleri konu edinilen olayların tarih içerisinde yerlerinin saptanmasını sağlamakta ve imparatorluğun egemenlik süreleri hakkında bilgi edinme olanağı vermektedirler. Eski imparatorlar döneminde yasallığın kaynağı senato iken MS 3. yüzyıldan itibaren tanrısallığı dayandırılmaya başlamış ve bu durum sikkelere de yansıtılmıştır. Katalogdaki MS 3. yüzyıla tarihlenen sikkelerin arka yüzünde bu durumun bir yansıması olarak genellikle tanrı, tanrıça figürleri ve personifikasyonları görülmektedir. MS 4. yüzyıldan itibaren imparatorluktaki ekonomik gerilemeyle birlikte sikkelerin arka yüzündeki bu zenginlik giderek azalmaya başlamış ve zamanla tipler tekdüzeleşmeye başlamıştır. Hıristiyanlığın ortaya çıkışıyla birlikte tanrı, tanrıça ve personifikasyonlar yerini mimari, askeri tiplere veya dinle bağlantılı hayvan figürlerine bırakmıştır. MS 321'de sikkelerin arka yüzünde tanrı ve tanrıça tasvirlerinin tamamen kaybolduğunu görmekteyiz. Bununla birlikte MS 4. yüzyıl sikkelerinin arka yüzünde tanrıçadan ziyade, askeri ideoloji ve zaferi simgeleyen bir figür olarak Victoria'nın betimi yanında *christogram*'la birlikte sıklıkla kullanılmıştır. MS 326 yılından itibaren labarum olarak adlandırılan üzerinde Hz. İsa'nın monogramı bulanan sancak sikkelerin arka yüzünde görülmeye başlamıştır. Iulianus Apostata döneminde (MS 360-363) katalogda da bir örneği bulunan Apis Boğası gibi pagan tasvirleri kısa bir süreliğine de olsa sikkeler

üzerinde tekrardan görülmeye başlamıştır. Son pagan İmparator Iulianus Apostata'dan sonra pagan figürleri tamamen ortadan kalkmıştır. MS 5. yüzyılda sikke betimlemeleri tekdüzeleşmiş olup güncel olayları konu alan tipler çok seyrek görülmektedir. Marcianus (MS 450-457) ve Leo (MS 457-474) sikkelerinin arka yüzünde imparatorun monogramı görülürken, Anastasius Dönemi'nden itibaren ise sikkelerin arka yüzlerinde sikkelerin nominal değerlerini gösteren harfler yer almaktadır. Güçlü bir Geç Roma Dönemi'ne sahip Parion Antik Kenti sikkelerinin zengin tipolojisiyle yukarıda kısaca özelliklerini belirttiğimiz Geç Roma sikkelerindeki dönemsel değişimleri izleyebilmekteyiz. Bu durumun hem Parion'un önemli coğrafi konumundan hem de önemli bir Roma koloni kenti olmasından kaynaklı olduğu açıktır.

Parion sikkelerinde, Geç Roma Dönemi'ndeki önemli siyasi olayları da takip etmemiz de mümkündür. MS 3. yüzyılın ortalarına doğru imparatorluktaki çöküntünün arttığı, güçlü bir merkezi otoritenin ortadan kalktığı, senatonun etkinliğini kaybettiği ve ardı ardına tahta geçen imparatorların, ordunun elinde oyuncak olduklarını görmekteyiz. Bununla birlikte önemli bir tehlike, günden güne güçlenen Germen halklarından Gothlar olmuştur. MS 249 yılında iktidarı elde eden Traianus Decius'un, Germen kavimlerine karşı Bulgaristan'da Nicopolis'teki zaferini betimleyen ve imparatoru at üstünde, önünde Victoria ile gösteren **VICTORIA GERMANICVS** yazılı sikkeleri bulunmaktadır. Bu tipin bir örneğini de katalogda; Traianus Decius'un MS 250-251 yılları arasına tarihlenen sikkesinde görmekteyiz. Sikkenin arka yüzünde **VICTORIA GERMANICVS** lejandı ve imparatorun at üzerinde sola, sol elinde mızrağıyla, Victoria'dan çelenk alırken betimi yer almaktadır (**Lev. 1, Kat. No. 3**).

II. Claudius Gothicus'un katalogdaki MS 268-270 tarihli sikkesinin arka yüz betimine baktığımızda; **VICTORIA AVG** lejandı ve Victoria'nın sağa doğru ilerler vaziyette, palmiye dalı ve çelenk tutarken betimi görülmektedir (**Lev. 1, Kat. No. 12**). Bilindiği üzere İmparator II. Claudius'a, MS 269' da Gothlar'a karşı kazandığı büyük zafer sonrası senato tarafından "Gothicus Maximus" unvanı verilmiştir. Cladius Gothicus bu tipte bir sikke bastırarak Roma halkına, zafer kazanan güçlü bir imparator olduğunun propagandasını yapmıştır.

Diocletianus, MS 291-292 yıllarında, imparatorluğun idaresinin bölünmesi konusunda büyük bir adım atarak, Constantius Chlorus'u batıdaki Maximianus'a;

Galerius Valerius Maximianus'u da kendisine *caesar* olarak tayin etmiştir. Böylece *tetrarşi* denen dörtlü yönetim kurulmuştur. Bu dönemde basılan sikkelerin arka yüzlerinde de imparatorlar, *tetrarkhların* hem kendi aralarındaki uyumu hem de orduyla uyumlarını yansıtmak için sikkeler basmışlardır. Katalogda bu uyumun propagandasını göstermek için MS 295-299 yılları arasında basılan bu tip sikkelerden, Diocletianus (8), Maximianus (10), I. Constantius Chlorus (2), Galerius (4) sikkesi bulunmaktadır. MS 295-299 yılları arasında darp edilmiş sikkelerin arka yüzünde; **CONCORDIA MILITVM** lejandı ve imparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria alırken betimlenmiştir.

MS 306 yılında I. Constantius'un ölümüyle Doğu'nun idaresinden sorumlu olan Galerius, II. Severus'u *augustus*'luğa, I. Constantinus'u da *caesar*'lığa yükseltmiştir. Bunun üzerine Maximianus'un oğlu Maxentius bu düzenlemeye karşı çıkarak MS 306 yılında Roma'da, kendisini imparator ilan etmiştir. Galerius'un vergileri arttırması nedeniyle hoşnutsuz olan Roma'daki halk ve *praetor*'lar da Maxentius'u desteklemişler ve Roma bir süre Maxentius hâkimiyetine girmiştir. İmparator Maxentius'un (MS 307-312), Roma'da halk ve yöneticiler üzerinde hâkim olduğu söz konusu dönemde basılan katalogda yer alan üç sikkesinin de arka yüzünde; Roma şehrinin koruyucusu anlamındaki **CONSERVATORES VRB SVAE** lejandı ve Tanrıça Roma'nın, altı sütunlu tapınak içinde oturur vaziyette, globus ve asa tutarken sağ tarafında kalkanla betimi yer almaktadır (**Lev. 5, Kat. No. 50-52**).

Maximinus Daia MS 312 yılında Suriye'deki ordusuyla boğazları geçerek, Heraclea'ya yürümüştür. I. Licinius'ta ordusuyla buraya gelmiş, Heraclea yakınında, 1 Mayıs 313'te yapılan savaşta Maximinus Daia'yı yenmiştir. I. Licinius'un (MS 308-324), katalogdaki MS 312-313 yılları arasına tarihlenen Heraclea darphanesinde basılmış sikkeleri de bu dönemdeki savaşın birer yansıması görülmektedir. Bu sikkelerin arka yüzlerinde; **IOVI CONSERVATORI AVGG** lejandı ile Iupiter'in, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkan; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutan, yerde solda, ağzında çelenk bulunan kartalın yer aldığı betimi bulunmaktadır (**Lev. 5-6, Kat. No. 56-64**).

MS 313 yılında I. Licinius ve I. Constantinus, Milano'da anlaşma yaparak hoşgörü genelgesi yayınlamışlardır. Bu anlaşma özellikle Hıristiyanların işine yaramış ve I. Constantinus doğuda, I. Licinius'un hâkim olduğu bölgede de Hıristiyanlığın hamisi rolünü üstlenmiştir. I. Constantinus'un giderek tek kişinin hâkimiyetini vurgulayan bir yönetim tarzını ön plana çıkarması I. Licinius'la giderek arasının açılmasına neden olmuştur. I. Constantinus'un kızkardeşi ile evli olmasına rağmen I. Licinius ile I. Constantinus arasındaki gerilim ilki MS 316 yılında, bugünkü Ljublija'nın doğusunda bulunan Kibala sonra da Hadrianopolis (Edirne) yakınlarında iki büyük meydan savaşına yol açmıştır. Söz konusu savaşların yansımalarını Parion'da bulunan katalogdaki sikkeler üzerinde de görmekteyiz. I. Licinius'un, MS 317-320 yılları arasında basılmış Parion'da çok sayıda ele geçen sikkelerinin arka yüzünde; **IOVI CONSERVATORI AVG** lejandı ile Iupiter ayakta, sola, sol elinde asa, sağ elinde globus üzerinde Victoria tutmakta, sol boşlukta çelenk veya palmiye dalı, sağ boşlukta officina şubesi yazmaktadır (Kyzikos darplı sikkeler: **Lev. 7, Kat. No. 74-81**; Nicomedia darplı sikkeler: **Lev. 10, Kat. No. 112-113**).

I. Constantinus'un oğlu Crispus, MS 316 yılında 17 yaşındayken *caesar* unvanını almıştır. Crispus'un MS 318 yılı darplı sikkesinin arka yüzünde, **PRINCIPIA IVVENTVTIS** lejandı ve Mars'ın, ayakta, sola, miğferli, askeri elbiseli, sol omuzunda chlamys, sağ elinde yere dayalı kalkan, sol elinde mızrak tutan betimi bulunmaktadır (**Lev. 26, Kat. No. 310**). Bu sikke basıldığında Caesar Crispus 19 yaşındaydı ve Germanlara karşı önemli zaferler kazanmıştı. Sikkenin arka yüzünde, gençler arasında birinci anlamına gelen **PRINCIPIA IVVENTVTIS** lejandıyla Caesar Crispus, Mars olarak betimlenerek Crispus'un başarılarının propagandasının yapıldığını görmekteyiz.

MS 324'te, I. Constantinus büyük bir ordu ile I. Licinius'un üzerine yürümüş, I. Constantinus, MS 3 Temmuz 324 yılında Hadrianopolis'te (Edirne), MS 18 Eylül 324'te Khrysopolis'te ve Hellespontos'ta yapılan savaşlarda I. Licinius'a karşı zaferler kazanmıştır. Bunun üzerine I. Licinius Nicomedia'ya kaçmış, I. Constantinus'un kenti kuşatması üzerine ise teslim olmak zorunda kalmış bir süre gözaltında tutulduktan sonra da öldürülmüştür. I. Licinius ile I. Constantinus arasında yapılan bu savaşlar sikkelerin arka yüzüne de yansımış, Roma halkına imparatorluğun gerçek sahibi olduklarının ve tanrı Iupiter tarafından egemenliğinin korunduğunun propagandasını yapmak amacıyla

I. Licinius ve oğlu II. Licinius, I. Constantinus ve oğulları Crispus ve II. Constantinus'un MS 321-324 yılları arasında basılan sikkelerin de **IOVI CONSERVATORI** arka yüz lejandı ile Iupiter tasvirini sıklıkla kullanmışlardır.

I. Constantinus'un, MS 328 darplı sikkesinde; **CONSTANTINI-ANA DAFNE** lejandı ve Victoria sütun üzerinde sola doğru otururken, ellerinde palmiye dalı ve defne çelengi ile sağa bakar vaziyette, önünde ganimetler ve esir ile betimlenmiştir (**Lev. 17, Kat. No. 194**). Bu tipteki sikkelerin tamamı Constantinopolis darphanesinde basılmıştır. I. Constantinus'un yeni sikke tiplerinden biri olarak karşımıza çıkan bu sikkeler ilk kez MS 327 yılında darp edilmeye başlanmıştır. MS 330 yılında Constantinopolis'in yeniden inşasına kadar Constantinopolis'in yedi şubesinde kesintisiz basılmıştır. Constantinopolis anısına basılan bu sikkelerle Constantinopolis'in inşasında çalışan işçilerin parasının ödenmesi için de kullanılmıştır. Sikkenin arka yüzündeki betimde; Victoria bir elinde barışı sembolize eden palmiye dalı, diğer elinde de zaferi temsil eden defne dalı tutmaktadır. Bu sikkeyle Hıristiyan Constantinus'un, pagan Licinius'a karşı zaferinin ve I. Constantinus'un taht kavgalarını bitirerek imparatorluk toprakları içerisinde sağladığı barışın propagandası yapılmıştır.

II. Iulianus (Apostata), MS 361-363 yılları arasında tek başına Roma İmparatorluğu'nun hâkimi olmuştur. Bu dönemde katalogda bir örneği bulunan Apis Boğası gibi pagan tasvirleri sikkeler üzerinde tekrardan görülür. Mısır'da bulunan bu kutsal boğa, devletin güvenliğini simgelemekteydi. Katalogda II. Iulianus'un MS 361-363 basımlı sikkesinin arka yüzünde; Apis boğası ayakta, sağa, üstte iki yıldız yer almaktadır (**Lev. 39, Kat. No. 467**). Sikkelerin arka yüzünde bu betimle birlikte görülen **SECVRITAS REIPVB** lejandı da devletin, Iulianus'un koruması altında güvenlik içinde olduğunu belirtmek için konmuştur. Son pagan İmparator Iulianus Apostata'dan sonra pagan figürleri sikkeler üzerinden tamamen kalkmıştır.

Parion sikkelerinde temsil edilen Geç Roma ve Erken Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu merkezi darphanelerine bakacak olursak, Nicomedia, Kyzikos, Heraclea, Constantinopolis, Antiochia, Alexandria, Aquileia, Arles, Carthage, Milano, Roma, Siscia, Serdica, Ticinium, Thessalonica, Trier darphanelerine ait örnekleri görmemiz mümkündür. Parion Geç Roma sikkelerinin hem doğu hem batı olmak üzere on altı

farklı darphaneyle temsil edilmesi kentin jeopolitik konumunun önemini ve kentin bu dönemdeki gücünü göstermesi açısından önemli bir veridir. Darphaneleri okunan örneklerde kayda değer bir konu Constantinopolis, Nicomedia, Heraclea ve Kyzikos gibi bölgeye yakın darphanelerinin sikkelerinin çok sayıda ele geçirilirken darphaneler bölgeden uzaklaştıkça ele geçen sikke sayısı da orantılı olarak azalmaktadır. Darphanelere göre dağılımı kente olan uzaklık dışında etkileyen önemli bir durum da savaşlardır. I. Licinius ile I. Constantinus arasındaki savaş döneminde, I. Licinius'un imparatorluğun doğusunun başkenti Nicomedia'da yaşamakta ve hâkim olduğu bölgelerde rakibi I. Constantinus ve oğulları adına sikke bastırılmasına izin vermemekteydi. Bunun doğal bir sonucu olarak hem imparatorluğun doğusunun başkenti Nicomedia'da hem de Parion'a yakın kent Kyzikos'ta, I. Licinius ve oğlu II. Licinius'a ait çok sayıda sikke basılmıştır. Bu dönemde Parion'un da I. Licinius'un hâkimiyetinde olmasının doğal bir sonucu olarak I. Licinius ve oğlu *caesar* II. Licinius'un katalogda Nicomedia ve Kyzikos basımlı çok sayıda sikkesi ele geçmiştir. Yine bir örnek daha vermek gerekirse, katalogda kente çok uzakta bir darphane olan Carthage basımlı sikkenin bulunması I. Iustinianus'un Kuzey Afrika'daki savaş seferlerinin etkilerinden kaynaklanmaktadır. Parion'a çok uzak darphanelere ait örneklerin bulunmasını kentin jeopolitik konumundan dolayı Roma ordularının doğudan batıya ya da tam tersi yönde hareket ettirirken geçiş noktasında olmasından kaynaklanmaktadır. Roma orduların ihtiyaç duyduğu personel ve lojistik destek malzemelerini sağlamaları konusunda da Parion'dan yararlanmışlardır.

Katalogdaki sikkelerin darphanelere göre dağılımında dikkate değer bir konu da en fazla sikkeyle temsil edilen darphanenin bölgeye yakın kent olan Kyzikos olmasıdır. Bu durumda Kyzikos'un kente yakınlığının yanı sıra, MS 297 yılında İmparator Diocletianus kentler için yeni bir düzenleme yaparak Kyzikos'u Troas'ın ve Küçük Phrygia'nın merkezi yapmasının da etkisi şüphesiz büyüktür. Kyzikos darphanesinden sonra en fazla temsil oranına sahip olan darphane Nicomedia darphanesidir. Bunda Nicomedia'nın bölgeye yakınlığının yanında, I. Licinius ile I. Constantinus arasındaki savaş dönemine ait I. Licinius ve oğlu II. Licinius'un çok sayıda Nicomedia darplı sikkesinin çıkması büyük bir etken olmuştur. Kyzikos ve Nicomedia'dan sonra Parion sikkelerinde en fazla temsil oranına sahip olan hem Parion antik kentine yakınlığı hem imparatorluğun başkenti olarak açıldığı tarihten itibaren en

fazla sikke basan Constantinopolis darphanesidir. Constantinopolis darphanesinin, Parion sikkelerinde en fazla sikkeyle temsil edilmemesine rağmen aralıksız sikke basan kent özelliğine uygun olarak en erkeni I. Constantinus Dönemi'nde olmak üzere yirmi üç farklı imparatorun sikkesiyle katalogda temsil edilmektedir. Bunun yanı sıra batıdaki darphanelerin büyük bir çoğunluğunun, Parion sikkelerinde temsil edilmesi, Balkanlar ve Avrupa ile kentin sıkı ilişkilerinin göstergesidir. Bu durum MS 4. yüzyılda da, Parion'un koloni statüsünü koruduğunu ve kente veteran askerlerin yerleştirilmeye devam edildiğininin önemli verilerinden biridir.

Parion Geç Roma ve Erken Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin dönemlere göre ağırlıklarına baktığımızda ekonominin iyi olduğu savaşların az olduğu dönemlerde sikke gramajlarının yüksek olduğu, MS 5. yüzyıldan itibaren kaybedilen savaşlar ve bozulan ekonomiyle bağlantılı olarak sikke ağırlıklarının küçüldüğü görülmektedir. Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin başlangıcı sayılan MS 498 yılındaki Anastasius'un sikke reformu sonrasına tarihlenen sikkelerle birlikte sikke ağırlıklarının yeniden artığı gözlemlenmektedir. Geç Roma ve Erken Bizans (Doğu Roma) Dönemi'ndeki ekonomik bozulmaları, sahte sikke basımlarını ve hatalı darpları Parion sikkeleri üzerinde de görmemiz mümkündür. Roma Dönemi'nde sikkeler eyalet ekonomilerinin işleyişinde o kadar önemliydiler ki, resmi sikkelerin yetersiz olduğu dönemlerde, sahtecilik salgını baş göstermişti. Çoğunlukla düşük değerli sikkelerden oluşan sahteler çoğu insanı pek kandırmıyordu. Para arzını kısıtlayan resmi darpların yetersiz çıktılarını tamamlıyor ve eyalet ekonomisinin sikkelere yönelik artan taleplerini karşılıyorlardı[903]. 2013 yılı tiyatro kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan AZI 048 kod numaralı İmparator Crispus Dönemi'ne tarihlenen (MS 317-320) sikkeyi de sahte sikkelere bir örnek olarak vermemiz mümkündür (**Figür 13**) .

Bizans (Doğu Roma) İmparatorları; Heraclius'un (MS 610-641) ve II. Constans'ın (MS 641-648) follisleri çoğu zaman daha önceki follislerin, yarım follislerin, *decanummia'*ların üzerine tekrar basılırdı; bazıları öyle üstün körü yapılırdı ki, sikkeler genelde düzgün olmazlardı[904]. 2014 yılı Tiyatro kazılarında ele geçirilen

[903] Eagleton - Williams, 61.
[904] Harl, *Kazılarda Bulunan Sikkelerinin Tanımlanması İçin Rehber "Bizans" (MS 498-1282)*, 9.

BYL 001 kodlu Bizans (Doğu Roma) sikkesini, çift darplı[905] Heraclius Dönem sikkelerinin güzel bir örneğidir (**Figür 14**). 2013 yılı Yamaç Hamamı kazılarında bulunan BAT 005 kodlu İmparator I. Licinius'un Dönemi'ne tarihlenen (MS 321-324) sikkenin ön yüzünde arka yüz lejandı da bulunmaktadır. Bu sikkeyi ise overstruck (çift darp) sikkelere örnek olarak verebiliriz (**Figür 15**).

Troas Bölgesi'nin önemli jeopolitik konumu nedeniyle her dönemde olduğu gibi Geç Roma Dönemi'nde de önemli savaşlara sahne olmuştur. MS 261 yılında Gothlar, Hellespontos'un düşmesiyle Troas Bölgesi'ne girmiş, Ilion ve Alexandria Troas'ı yağmalamışlardır. MS 267 yılında Troas, Karadeniz'den Akdeniz'e ilerlemekte olan Gothlar'ın saldıralarına bir kez daha maruz kalmıştır[906]. MS 267'de Gothlar'ın saldırılarının artması karşısında kent surları yenilenmeye başlanmıştır[907]. MS 268 yılının yazında Gothlar Balkanlar ve Anadolu üzerinden düzenledikleri en büyük talan akınına çıkmışlardır. 320.000 savaşcı, 2000 gemiyle Karadeniz'in batı kıyıları boyunca güneye inip Marmara Denizine girmişlerdir. Byzantion ve Kyzikos kentleri üzerine başarısız birkaç saldırının ardından, Çanakkale Boğazı'ndan, Ege Denizine geçmişler ve büyük bölümü Selanik yakınında karaya çıkıp kente saldırmışlardır. II. Claudius, ordusuyla Gothlar'ın Balkan yarımadasını talan etmelerine engel olmak için, karadan üstlerine yürümüş ve yapılan savaşta Gothlar büyük bir kıyıma uğramış geride kalanlar ise Karadeniz'e kaçmıştır[908]. II. Claudius'a, MS 269' da Gothlar'a karşı kazandığı büyük zafer sonrası senatus tarafından "Gothicus Maximus" unvanı verilmiştir[909]. II. Claudius Gothicus'un katalogdaki MS 268-270 tarihli sikkesinin arka yüz betimine baktığımızda; **VICTORIA AVG** lejandı ve Victoria'nın sağa doğru ilerler vaziyette, palmiye dalı ve çelenk tutarken betimi görülmektedir (**Lev. 1, Kat. No. 12**). II. Cladius Gothicus bu tipte bir sikke bastırarak Roma halkına, zafer kazanan güçlü bir imparator olduğunun propagandasını yapmıştır. İmparator II. Claudius Gothicus'un ölümünden sonra zafer kazanan büyük imparator olarak tanrılaştırılmıştır ve ölümünden sonra basılan MS 270 ve daha sonrasına tarihli sikkelerinde **CONSECRATIO** arka yüz

[905] Çift Darp: Daha önceki bir sikkenin pulunu, yeniden sikke basımında kullanma.
[906] Bieg, "Troas Araştırma Tarihinde Troas: Gezi Raporları ve Arkeoloji", 128; Schwertheim, 37.
[907] Bektaş, *Thrakia, Troas, Aiolis, Ionia ve Mysia Bölgelerinden Toplanan Keramik: Prof. Dr. Aşkıdil AKARCA'nın 1950-1980 Gezilerinden Bir Değerlendirme*, 13.
[908] Umar, *Türkiye Halkının İlkçağ Tarihi II*, 257.
[909] Drinkwater, 49.

lejandıyla kartal ayakta sola doğru ilerler vaziyette, başı sağa dönük olarak betimlenmiştir.

Troas Bölgesi'nde Geç Roma Dönemi'nin en önemli savaşı, MS 324 yılında İmparator I. Constantinus ile I. Licinius'un arasında olmuştur. İki imparator, Aianteion'da karşılaşmışlar ve kısa bir süre sonra I. Constantinus, Akdeniz Bölgesi'nin tek egemeni olmuştur[910]. I. Constantinus ile I. Licinius arasında MS 324 yılındaki savaş sonunda Licinius ve ordusunun bir bölümü kaçmıştır. İmparator I. Constantinus oğlu Crispus'a, onları takip etmesini emretmiş, Crispus da donanmanın başına geçerek, I. Licinius'un donanmasını Hellespontos'ta (Çanakkale Boğazı) bozguna uğratmıştır[911]. Bu savaşın izlerini Troas'ın önemli koloni kentlerinden biri olan Parion Antik kenti sikkelerinde de görmekteyiz. MS 18 Eylül 324 tarihinden önce I. Licinius'un egemenlik alanı içinde[912] olan Parion'un sikke buluntularında, I. Licinius ve oğlu II. Licinius'un temsil oranın yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum I. Licinius'un savaş döneminde hâkim olduğu darphanelerde kendine ve oğluna ait birçok sikke bastırırken diğer imparatorların sikke basımına izin vermemesinden kaynaklanmaktadır. Parion sikkeleri içerisinde bu tarihlerde I. Licinius ve oğlu II. Licinius'un sikke temsil oranı çok yüksek iken imparatorluğun batısının imparatoru I. Constantinus ve oğullarına ait sikkelerin temsil edilme oranları çok düşük olduğu görülmektedir. I. Licinius ve oğlu Caesar II. Licinius'un, MS 321-324 yılları arasında basılmış **IOVI CONSERVATORI** arka yüz lejandlı sikkelerin darphanelerine baktığımızda I. Licinius'un sarayının bulunduğu imparatorluğun doğu yarısının başkenti Nicomedia ile Kyzikos ve Heraclea darphanelerinin temsil oranının yüzde doksanlarda olması da bu görüşü desteklemektedir.

II. Theodosius Dönemi'nde MS 442'de Hun İmparatoru Attila Çanakkale'de Bizans (Doğu Roma) ordusunu yenmiş ve Constantinopolis'i kuşatmıştır. Bu Constantinopolis'in Bizanslı (Doğu Roma) olmayanlar tarafından, tarihteki ilk kuşatılmasıdır. Henüz yeni tamamlanmış olan Theodosius surlarını aşmanın mümkün olmadığını gören Attila geri dönmüş ve Bizans (Doğu Roma) ordusunun geri kalan güçlerini de Gelibolu'da yok ettikten sonra, Bizans'la (Doğu Roma) bir barış anlaşması

[910] Zosimus, *Historia Nova* 2, 22, 23; Rose, "Yunan ve Roma Dönemlerinde İlion", 280.
[911] Baker, 359.
[912] Alföldi, 42.

imzalamıştır. Söz konusu savaşın etkilerini Parion'da da görmek mümkündür. Bu dönemdeki savaşlardan kaynaklı sikke kaybının arttığını veya orduların geçişi sırasındaki askeri harcamaların ekonomik hayatı kısa bir süreliğine de olsa hareketlendirdiğini söyleyebiliriz.

Parion'a, bilindiği üzere Roma Dönemi'nde, emekli (veteran) askerler yerleştirilmiş ve Roma'nın kolonisi statüsü verilmiştir. Böylece bir anlamda Troas Bölgesi'nde Roma'nın temsil edildiği önemli kentlerden biri olmuştur. Kentin bu statüsü ekonomik olarak da gelişmesini ve zenginleşmesini sağlamıştır. Parion'un Roma Dönemi sikke darplarından, Parion'a; Iulius Caesar Dönemi'nde koloni statüsü verildiğini ve bu statüsünün Augustus ve Hadrianus Dönemleri'nde geliştirildiğini **CGIP** (Colonia Gemella Iulia Pariana) ve **CGIHP** (Colonia Gemella Iulia Hadriana Pariana) lejandlı örneklerden[913] anlamaktayız. İmparator Hadrianus, Anadolu'ya yaptığı ziyaretler sırasında Parion'a da uğramış, Parionlular da Hadrianus'un kenti ziyaret etmesinden duydukları memnuniyeti ifade etmek için Hadrianus'u kentin kurucusu ve koruyucusu ilan eden bir karar çıkartmışlardır[914]. Bu durumun bir yansıması olarak da Hadrianus Dönemi'nden itibaren kentin kolonizasyonu geliştirilmiş ve sikke lejandlarının arasına Hadrianus'un adı da eklenmiştir. Hadrianus Dönemi'nde kentin koloni statüsünün geliştirilmesine paralel olarak da mimari faaliyetlerde de hızlanma olmuş ve kentte birçok yeni yapı inşa edilmiştir. Bu faaliyetler çerçevesinde Odeion'un da MS 2. yüzyılda inşa edildiği düşünülmektedir. Kentin en göze çarpan yapılarından bir diğeri olan tiyatronun da mimari bezemeleri ve kabartmaları yardımıyla MS 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendiğini söyleyebiliriz. Yine Roma Hamamı'nın sikke buluntuları ve diğer arkeolojik bulgulara göre MS 2. yüzyılda inşa edildiği, MS 5. yüzyıl kadar çeşitli onarımlar geçirerek uzun süre kullanımda kaldığı, bu tarihten sonra tamamen terk edilip işlev değiştirdiği, bazı bölümlerinin ise çöplük olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Özellikle Geç Antik Çağ'da 5. ve 6. yüzyıllarda, dönemin sosyal-kültürel ve ekonomik gelişmelerinin bir sonucu olarak kullanımdan çıkmış ya da onarılmamış antik dönem yapılarının, yeni şartların gereklerine cevap vermek üzere

[913] Parion'un Iulius Caesar Dönemi'nde koloni statüsü verilmesinden itibaren basılan sikkeleri için bkz: SNG*CopMysia*, 280-312; SNG*AulockMysien*, 1331-1346; BMC*Mysia*, 102-109, 77-126; RPC I, 385-386, 2253-2267.
[914] Magie, *Roman Rule in Asia Minor to the End of Third Century after Christ I*, 614.

özgün amaçlarında farklı bir şekilde kullanılması bilinen bir uygulamadır[915]. Parion antik kentinde de Roma Hamamı örneğinde olduğu gibi söz konusu dönemlerde ikinci kullanım evrelerine ait örnekler bulunmaktadır. Bunu kazı çalışmaları sırasında ele geçen arkeolojik bulgularla birlikte, ele geçen sikke buluntuları sayesinde de öğrenmekteyiz.

Parion'un, Bodrum Burnu üzerindeki yükseltinin eteğine kurulmuş tiyatrosunda yapılan kazı çalışmaları sırasında önemli sikke buluntuları ele geçmiştir. Burada tiyatro kazılarında dağınık olarak da olsa yapının belirli bölümlerinde ele geçirilmiş, bulunduğu konteksin tarihi ve yapının evresi hakkında bize önemli bilgiler veren 3 önemli buluntu grubuna kısaca değinmekte fayda vardır. Bunlar; 2011 yılı kazılarında ele geçirilen AOO kazı kodlu 277 sikke, 2013 ve 2014 kazı sezonlarında ele geçirilen BBI kodlu sikkeler ve yine 2013-2014 kazı sezonlarında bulunan AZI kodlu 252 sikkeden oluşan buluntu gruplarıdır.

2011 yılı tiyatro kazılarında sahne binası podyumunun güneyindeki küçük kapı içinde yıkıntı taşların hemen üzerinde dağınık bir şekilde olsa da define olarak adlandırabileceğimiz birçoğu düşük kondüsyonlu olmaları nedeniyle okunamayacak kadar kötü durumda olan 277 sikke ele geçmiştir. Sikkelerin bulunduğu söz konusu alan yapının işlevini kaybettikten sonra çöplük haline geldiği evreyi temsil etmesi açısından da önem taşımaktadır. Sikkelerin tamamı Geç Roma İmparatorluk dönemine tarihlenmekte olup çoğunluğu hangi imparatoru temsil ettiklerini anlaşılamayacak kadar kötü durumdadırlar. Bu grup içerisinde en erken döneme tarihlenen sikke, İmparator I. Licinius'a (MS 315) ait follistir. En geç döneme tarihlenen sikke grubunu ise İmparator I. Leo (MS 457-474) dönemine tarihlenen sikkeler oluşturmaktadır[916].

Büyük bir bölümü 2013 yılı kazı çalışmalarında, çok az bir bölümü de 2014 kazı sezonu çalışmalarında ele geçirilen AZI kodlu sikkeler, yapının sahne altındaki hyposcaenium bölümünün zemin seviyesi ile zemin seviyesinin hemen üstünde 20 cm'lik tabaka arasında bulunmuşlardır. 252 adet sikkeden oluşan AZI grubu,

[915] Burcu Ceylan, "Spolia: Geç Antik Dönemde Yapılar ve Yapı Elemanlarının İkinci Kullanımları", *Eski Çağ'ın Mekanları, Zamanları, İnsanları*", ODTÜ Mimarlık Tarihi Yüksek Lisans ve Doktora Programı, Doktora Araştırmaları Sempozyumu, Homer Kitabevi, 2005, 74-84, 74.
[916] Sikkelerin İmparatorlara göre dağılımı için bkz. Grafik: 17.

Gallienus'un (MS 253-268) sikkeleriyle başlamakta, Arcadius (MS 383-408) sikkeleriyle son bulmaktadır[917].

Üçüncü ve son önemli buluntu grubunu yapının versura bölümünün içinde bulunan odadan gelen sikkeler oluşturmaktadır. Bu oda işlevini kaybettikten sonra giriş kısmına küçük bir set örülmüş ve çöplük olarak kullanılmıştır. Bu alanda yapılan kazı çalışmaları sırasında sikkelerin yanı sıra çok sayıda seramik, metal, pişmiş toprak figürin ve cam eserde ele geçmiştir. Yapının bu bölümünde, 2013-2014 yılı kazı sezonu çalışmalarında toplam 36 adet Roma Kolonizasyon Dönemi sikkesi ele geçirilmiştir. Roma İmparatoru Commodus (MS 177-192) ile İmparator Gallienus ve eşi Salonina (MS 253-268) Dönemler'i arasına tarihlenen sikkeler[918], Parion'un, Roma İmparatorluğu'nun Anadolu'daki en fazla önem verdiği koloni kentlerinden biri olduğunun önemli göstergelerindendir.

Parion Tiyatrosu'nun mimari özelliklerine göre MS 2. yüzyılda yapıldığı ve bu yüzyılın sonlarında onarım gördüğü ve sahne binasının yenilendiği bilinmektedir. 2013 ve 2014 yılı kazı çalışmalarında yapının sahne altındaki hyposcaenium bölümünün zemin seviyesi ile zemin seviyesinin hemen üstünde 20 cm'lik tabaka arasında bulunan 252 adet sikkeden oluşan AZI grubu olarak adlandırılan sikkeler yapının kullanımının son evresine ait sikkelerdir. Yapının tahribat döneminde görülen önemli bir ayrıntı tiyatro kabartmalarının bilinçli bir şekilde kırılmalarıdır. Aynı zamanda 2014 yılında ön yüzü parçalanmış bir heykel başının ele geçirilmesi de bu dönemde tahribat olduğunu destekleyen önemli arkeolojik materyallerden birisidir. Yapının olasılıkla I. Theodosius Dönemi'nde MS 390 yılları civarı heykeltıraşlık eserlerin tahribata uğradığı açık olmakla birlikte tiyatro işlevin de kullanılışının da son bulduğunu ve farklı işlevlerde kullanıldığını söyleyebiliriz[919]. Sonuç olarak farklı dönem eklentileri ve onarım izleri gördüğümüz tiyatro yapısının ilk işleviyle MS 4. yüzyılın sonlarına kadar kullanıldığı, MS 5. yüzyıl sonlarında depremle büyük bir tahribata uğradığı ve bunun sonucunda mimari kalıntılarının bir bölümünün taşınarak kiliseler inşa edildiği ve bazı bölümlerinin de sökülüp geç dönem duvarının inşasında kullanıldığını söyleyebiliriz.

[917] Sikkelerin İmparatorlara ve Darphanelere göre dağılımı için bkz. Grafik: 18-19.
[918] Sikkelerin İmparatorlara Göre Dağılımı için bkz. Grafik: 20-21.
[919] I. Theodosius MS 388 yılında pagan derneklerini dağıtmak ve tapınaklarını yıkmak için memurlarını Suriye, Mısır ve Anadolu'ya göndermiştir.

Yapıya en son eklemelerin ise geç dönem duvarına dikey bir şekilde yerleştirilen, bu alanda bulunan sikkeler ve seramikler sayesinde MS 10-11. yüzyıllara tarihlendirebileceğimiz küçük basit yapılardır[920].

Odeion'un 1375-1435 açmasında yapılan ilk yıl çalışmalarında, toplam 249 adet sikkeden oluşan Geç Roma Dönemi definesi bulunmuştur. Birçoğu düşük kondüsyonlu olmaları nedeniyle okunamayacak kadar kötü durumda olan sikkelerin imparatorlara göre dağılımına baktığımızda; II. Cladius Gothicus 268-270 (1), I.Constantius 293-306 (1), I. Constans 337-350 (1), II. Constantius 337-361 (2), Constantius Gallus 351-354 (1), I. Valentinianus 364-375 (1), Valens 364-378 (7), Gratianus 367-383 (1), II. Valentinianus 375-392 (10), I.Theodosius 379-395 (8), Arcadius 383-408 (39), Eudoxia 395-408 (8), Honorius 393-423 (56), II. Theodosius 402-450 (32) sikkesi görülürken yine çoğunluğu Arcadius, Honorius ve II. Theodosius Dönemlerine tarihlenen 81 sikkenin ön yüz lejandı tamamem silik olduğundan hangi imparatora ait oldukları okunamamıştır. Sikkelerin imparatorlara göre dağılımına bakıldığında göze çarpan ilk konu sikkelerin büyük bir çoğunluğunun MS 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmesidir ve olasılıkla sikkeler II. Theodosius Dönemi'nin sonlarında kaybedilmiştir. II. Theodosius Dönemi'nde Troas Bölgesi'ndeki tarihi olaylara baktığımızda MS 442 yılından Hun İmparatoru Attila bugünkü Çanakkale'de Roma ordusunu yenerek Constantinopolis'i kuşatmıştır. Attila bu savaşlar sırasında galip gelmiş bunun sonucunda Gelibolu ve çevresinde MS 447 yılına kadar sürecek Hun hakimiyetine girmiştir. Ayrıca odeionda yapılan kazı çalışmalarının raporlarına baktığımızda; yapının orkestrası, sahne binası iç kısmı ve tonozlarda yoğun bir yangın izinin görüldüğü ve bu yangın katmanı içerisinden ve üzerinden ele geçen çok sayıdaki sikke ve seramikler göz önünde bulundurularak yapının MS 4. yüzyıl sonları ile 5. yüzyıl başlarında bir yangınla tahrip olduğu söylenmektedir[921]. Odeion'un bu savaş döneminde bir yangınla tahrip olması ihtimali çok düşük olmakla birlikte yapının MS 5. yüzyılın ikinci yarısında bir deprem sonucunda ilk kullanım evresinin son bulduğu söz konusu defineninse ilk kullanımının son evresini temsil eden sikkeler olduğunu söylememiz mümkündür. Bu dönemde, Odeion işlev değişikliğine uğrasa da daha sonraki yüzyıllarda da farklı amaçlar için kullanılmıştır. Bunu hem basit eklentilerle

[920] Ergürer - Yıldızlı, 143.
[921] Başaran –Kasapoğlu, "Parion Odeionu 2010-2013", 197.

çeşitli amaçlara yönelik olarak inşa edilmiş geç dönem yapılarının görülmesi hem de MS 7. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzanan sikke buluntuları sayesinde söyleyebilmekteyiz. Odeion kazı çalışmalarında ele geçirilen okunabilir durumdaki toplam 196 sikke katalogda bulunmaktadır. Bu sikkelerde 22 farklı imparatora ve 9 farklı darphaneye ait örnekler yer almaktadır. Bu sikkelerin en erkeni İmparator M. Aurelius Claudius II (Gothicus) Dönemi'ne MS 268-270, en geç döneme tarihleneni ise, Heraclius'a (MS 610-641) ait sikkelerdir[922]. 2010 yılı kazı çalışmaları sırasında Odeion'un 1375-1435 plankareli açmasında, Parion'un ilk definesi bulunmuştur. Söz konusu sikkeler Parion'un ilk definesi olmasının yanı sıra odeionun son kullanım dönemini vermesi açısından da önemlidir[923]. Odeion definesi sikkelerinin imparatorlara göre dağılımına baktığımızda göze çarpan bir konu, sikkelerin Theodosius Hanedanlığı Dönemi'nde (MS 375-450) yoğunlaşmasıdır. Arcadius ve Honorius'a ait çok sayıda örneğin bulunduğu define sikkeleri MS 3. yüzyılın ikinci yarısından MS 5. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzanmaktadır.

Tiyatro'nun 70 m kuzey doğusunda Taş Kule olarak adlandırılan kuzey surlarına 200 m uzaklıktaki konumu itibariyle sosyal yaşam alanı olarak kentin önemli bir noktasında bulunan Roma Hamamı yer almaktadır. Hamam'ın mimari özellikleri ve ele geçen Geç Roma kırmızı astarlı seramikleri, sikkeler ve hypocaust sisteminde kullanılan spacerler yardımıyla yapının ilk yapım evresinin MS 2. yüzyılın ilk çeyreği olduğu kabul edilmektedir. Ele geçen sikke buluntuları ve diğer arkeolojik bulgulara göre Parion Roma Hamamı'nın, MS 5. yüzyıl kadar çeşitli onarımlar geçirerek uzun süre kullanımda kaldığı, bu tarihten sonra tamamen terk edilip işlev değiştirdiği, bazı bölümlerinin ise çöplük olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Yapıdan ele geçen seramiklerde bu görüşü doğrular niteliktedir[924].

Parion akropolünün ve antik tiyatronun 300 m doğusunda Sedat-Naciye NUROVA Parion Kazıevi'nin 100 m kuzeydoğusundaki yükseltinin batı yamacında, Yamaç Hamamı yer almaktadır. MS 1. yüzyılda inşa edildiği düşünülen Yamaç Hamamı'nın hem mimari özellikleri hem de buluntular yardımıyla uzun süre

[922] Odeion sikkelerin İmparatorlara göre dağılımı için bkz. Grafik: 5.
[923] Odeion Define Sikkelerin İmparatorlara göre dağılımı için bkz. Grafik: 4.
[924] H. Ertuğ Ergürer, "Seramikler", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* 2013, 137-150, 145.

kullanımda kaldığı ve çeşitli dönemlerde onarımlar ve değişiklikler geçirdiği düşünülmektedir. Bu yüzden günümüze kadar gelen kalıntıların büyük bir kısmı sonraki evrelere aittir. Yapıda ele geçen sikkelerin büyük çoğunluğu MS 2-4. yüzyıllara tarihlenmektedir. Bu durum yapının en yoğun kullanım evresi olmasından kaynaklanıyor olmalıdır. Ayrıca Yamaç Hamamı, ele geçen arkeolojik bulgular ile Parion'da çalışılan diğer yapılarda olduğu gibi Parion'un özellikle MS 2-4. yüzyıllar arasında yoğun bir yerleşime sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Yamaç Hamamı kazı çalışmalarında, apoditeriumun kuzey duvarına bitişik, pişmiş toprak plakalarla örülmüş ve 0,50 m yüksekliğe 0,40 m genişliğindeki oturma sıralarının üst kısmındaki toprak tabakasının kaldırılması sırasında dağınık bir halde Geç Roma Dönemi'ne tarihlenen 154 bronz sikke ele geçmiştir. Bu sikkelerin 37 tanesinin hangi imparatora ait olduğu çok düşük kondüsyonlu olmaları nedeniyle tespit edilememiştir. Hangi imparatora ait olduğu okunabilen 117 sikke de 17 farklı imparatora ve 8 farklı darphaneye ait örnekler yer almaktadır[925]. Yapının hamam işleviyle son kullanım evresine ait olduğunu düşünülen sikkelerin 2010 yılında tiyatroda ve 2011 yılı odeion kazı çalışmalarında ele geçirilen sikkeler gibi MS 5. yüzyılın ilk yarısında son bulması bu yapıların bu dönemde meydana gelen bir depremle hasar görüp yıkıldığı görüşünü desteklemektedir.

Parion'un önemli yapılarından bir diğeri olan Agora, tahribatın en yoğun olduğu yapıların başında gelmektedir. Yapının ilk kullanım evresine ait doğu - batı yönünde uzanan kesme taş blokların kuzeyine, bu kesme taşlara yapılan düzenlemelerle yeni duvarlar eklenmiştir. Bu duvarların ele geçen seramikler yardımıyla MS 2. yüzyıl sonlarıyla MS 4. yüzyıl başları arasında bir döneme ait oldukları söylenebilir. Bunun dışında yapı ana planı, yeni eklemelerle sürekli değişmiştir. Ara dönemler şu an tam anlaşılamasa da MS 5. - 7. yüzyılda da eklemelerin olduğu görülmüştür. Yapının MS 11.- 12. yüzyılda da kullanıldığı ele geçen sikkeler yardımıyla anlaşılmaktadır. Agora kazı çalışmalarında ele geçirilen okunabilir durumdaki toplam 33 sikke kataloğa alınmıştır. Bu sikkelerde 22 farklı imparatora ve 8 farklı darphaneye ait örnekler yer almaktadır. Bu sikkelerin en erkeni İmparator Gallienus Dönemi'ne MS 253-268, en geç döneme tarihleneni ise, Heraclius'a (MS 610-641) ait sikkelerdir[926]. Diğer yapılara oranla Agora kazısında çok az sayıda sikke ele geçmesine rağmen sikkelerin uzun

[925] Sikkelerin İmparatorlara göre dağılımı için bkz. Grafik: 18.
[926] Agora ve Dükkânlar (Sdj 1) sikkelerinin İmparatorlara göre dağılımı için bkz. Grafik: 9.

dönem aralığında ve kesintisiz olarak her döneme ait örnek bulunması yapının uzun süre kullanımda kaldığını göstermesi açısından önemli bir veridir.

Yukarıda mimari kalıntıları ve küçük buluntuları ile bir takım ön tahminlerde bulunduğumuz yapıların MS 477/480 tarihinde, Constantinopolis merkezli tüm Marmara bölgesini etkileyen depremlerde[927] büyük bir tahribata uğradıklarını bu dönemlere ait sikkelerin temsil oranının depremlerden kaynaklı kaybolan sikkenin artmasıyla yüksek oranlarda olmasından yararlanarak söyleyebiliriz. Bu depremler Tenedos'dan (Bozcaada), Constantinopolis'e kadar neredeyse tüm Marmara bölgesinde büyük hasarlara yol açmıştır. Dört gün süren depremlerde özellikle Troas Bölgesi kentleri başta Abydos (Nara burnu), Lampsakos, Sestos (Akbaş burnu) ve Tenedos olmak üzere tahrip olmuşlardır. Marcellinus, Malalas, Cedrenus ve Theophanes'in bahsettiği bu depremler sonunda Troia gibi birçok kent bir daha yerleşilmemek üzere terk edilmiştir[928]. Bu depremlerden sonra Troas Bölgesi'nde birçok kent piskoposluk merkezine dönüşmüştür. Bu yerler arasında İlion, Assos, Skamandreia, Skepsis, Priapos'un yanı sıra Parion'da bulunmaktadır[929]. Sonuç olarak baktığımızda, Parion'da şu an için kazısı yapılan alanlar olan Roma Hamamı, Odeion, Tiyatro, Yamaç Hamamı ve Agora'da ele geçirilen sikke buluntularında bu dönemi temsil eden sikkelerde belirgin bir yoğunluk görülmektedir. Sikkelerin yoğun olduğu bu dönemlerde deprem nedeniyle sikke kaybının arttığı açıktır. Bu dönem sikkelerindeki artışın yanı sıra, Tiyatro geç dönem sikke definesi[930] ve odeion definesi[931] sikkeleri de depremin olduğu dönemi temsil eden sikke grupları olması bu görüşü desteklemeleri açısından önem arz etmektedirler. Sonuç olarak, katalogdaki sikkelerin dağılımına genel olarak baktığımızda da, göze çarpan bir konu Anastasius'un MS 498 yılında bakır sikke birimlerinde yaptığı köklü reformla başlayan ve Heraclius Dönemi (MS 610-641) ile son bulan Erken Bizans (Doğu Roma) sikkelerinin sayısı 46 iken Geç Roma sikkeleri olarak adlandırdığımız MS 3-5 yüzyıllar arasına tarihlenen sikkelerin sayısı 821'dir. Ayrıca dikkate değer bir konu ise Geç Roma sikkelerinin I. Leo (MS 457-474) sikkeleriyle son bulmasıdır. Bu durum da bize Geç Roma Dönemi'nde yoğun yerleşim

[927] Karagöz, *Eskiçağ'da Depremler*, 54.
[928] Körpe, "Antik Kaynakların Işığında Troia'da Tsunami", 71; Körpe, "Antik Kaynaklarda Ege Dünyasında Deprem ve Tsunamiler: Troia'da Tsunami", 33.
[929] Cook, 374; Hasluck, *Cyzicus*, 208-209.
[930] Sikkelerin İmparatorlara Göre Dağılımı için bkz. Grafik: 17.
[931] Odeion Define Sikkelerin İmparatorlara Göre Dağılımı için bkz. Grafik: 4.

gören kentin, MS 470/480 yılındaki depremden sonra, Parion kentinde birçok yapının terk edilmek zorunda kaldığı ve bu yapıların kalıntıları da kullanılarak yeni yerleşim yerleri yapılmış ve kentin bir piskoposluk merkezi haline geldiği görüşümüzü doğrulamaktadır.

Parion'da, Erken Bizans Dönemi sikkelerinin temsil oranının az olması kentteki geç dönem yapılarının henüz kazılmamış olmasından da kaynaklanmaktadır. I. Constantinus Dönemi'nde Hıristiyanlığın serbest bırakılmasıyla bu yeni dinin tapınakları olarak şekillenen kiliselerin yapımına başlanmıştır. Bu dini yapılar için başlangıçta bazilika plan şeması tercih edilmiştir. Hıristiyanlığın resmi devlet dini olmasından sonra topluca vaftiz edilip, bu dine geçenlerin artışına koşut olarak bazilikaların inşasında artışlar olmuştur[932]. Geç Antik Çağ'da özellikle V. ve VII. yüzyıllar arasında imparatorluğun genelinde büyük çoğunluğu bazilika planlı kilisenin yapıldığı bilinmektedir[933]. Erken Hıristiyanlık Devri'nde, bu yapıların sadece varlığı değil, aynı zamanda sayıca çokluğu da Hıristiyanlığın Roma kent dokusunda özellikle V. ve VI. yüzyıllarda kendini ortaya koyan en tipik ve neredeyse sabit özelliklerinden biridir[934]. Örneğin Mandalya Körfezi araştırma alanına hâkim olan Iasos antik kentinde bugüne değin altı kilise saptanmıştır. Bu kiliselerden son yapı döneminde XIII. yüzyıla tarihlenebilecek bir tanesi dışında, diğerleri V. ve VI. yüzyıllarda inşa edilmiştir[935]. Parion bu dönemde önemli bir piskoposluk merkezi olmasına rağmen, henüz bu yüzyıllara ait kilise bulunmamakla birlikte kentte kazıların 2005 yılından itibaren belli alanlarda yapılması, gelecek yıllarda yapılacak çalışmalarda bu tarz dini yapıların gün ışığına çıkarılma ihtimali de göz ardı edilmemelidir. Parion'un önemli bir piskoposluk merkezi olduğu ve önemli rahiplere sahip olduğunu bilinmektedir. Parion'da, MS 312-330 yılları arasında Eustathius[936], MS 431 yılında Ephesos *konsülü*'nün atadığı Hesychius ve MS 451 yılında Khalkedon *konsülü*'nün atadığı Thalassius[937] piskopos

[932] K. Levent Zoroğlu, "Kelenderis Agora Bazilikasının Mozaikler", *Aktüel Arkeoloji, sayı 35*, İstanbul 2013, 44-47, 44.
[933] Cyril Mango, *Byzantine Architecture*, Electa Editrice, Milano 1978, 19; Burcu Ceylan, "Geç Antik Dönem Batı Anadolu Bazilikaları", *OLBA IV*, Mersin 2001, 189-202, 191.
[934] Ufuk Serin, *Karya'daki Geç Antik ve Bizans Dönemi Yapı ve Yerleşimleri Üzerine Bazı Gözlemler*, Department of Architecture, METU, Ankara 2013, 191-211, 198.
[935] Ufuk Serin, "Some Observations on the Middle Byzantine Church outside the East Gate at Iasos, Iasos e la Caria. Nuovi studi e ricerche", (Ed. R. Pierobon Benoit), *La Parola del Passato 60 (2-6)*, 2005, 156-178.
[936] Ramsay, 51.
[937] D. Woods, 371.

olarak görev yapmışlardır. Parion'un, Bizans (Doğu Roma) Dönemi'nde piskoposluk merkezi olması kentte birden fazla gün yüzüne çıkarılmamış kilisenin olduğuna dair görüşümüzü desteklemektedir.

Bizans (Doğu Roma) Dönemi'nde Çanakkale Boğazı'nın Anadolu kıyısı Hellespontos Bölgesi olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Bu bölge eski Mysia, Troas ve küçük Phrygia'nın bir bölümünde kurulmuştur ve adını Çanakkale Boğazı'ndan almaktadır. MS 692 yılında "Trullan Synodunun" 36. kanonuna göre Hellespontos Bölgesi'nde 17 piskoposluk merkezinin adı geçmektedir bunlardan biri de Parion'dur. Carolus Saneto Paula ise konsül kayıtlarına göre bölgede Parion'un da bulunduğu 19 piskoposluk merkezi bulunduğunu belirtmektedir[938].

Bizans (Doğu Roma) Dönemi'nde bir şehir ekonomisinin gelişip gelişmediğinin tespit edilmesi amacıyla Kazhdan tarafından yapılan bir çalışmada sikke buluntuları incelenmiştir[939]. Bunun sonucunda Bizans (Doğu Roma) Dönemi'nde MS 7. yüzyıldan başlayarak günlük alışverişlerde kullanılan bakır paranın giderek azaldığı saptanmıştır. Buna göre de para ekonomisinin çöktüğü ve trampa sisteminin günlük yaşamda yaygın biçimde kullanıldığı ortaya konulmuştur. Kazhdan bu durumun şehir yaşamını sarsan önemli bir etken olduğu görüşünü savunmaktadır[940]. Christopher Lightfoot'da kazılardan çıkan sikke buluntularında da Bizans (Doğu Roma) Karanlık Dönemi olarak adlandırılan MS 7. yüzyılın ortasından MS 9. yüzyılın ortasına kadar olan dönemde, bakır sikke miktarında ciddi bir azalmanın söz konusu olduğunu ifade etmektedir[941]. Bu tarih Anadolu'nun Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu Dönemi'ndeki Altın Çağı'nın Goth ve Arap istilalarıyla kesintiye uğradığı tarihtir[942]. İstilalardan dolayı antik kentlerin çoğu terk edilmiş, ayakta kalabilenler ise akropollere çekilerek basit birer yerleşim karakterine bürünmüşlerdir[943]. Bu dönemde Troas Bölgesi sikke buluntularında ciddi bir azalma görülmektedir. Anadolu kentlerinin bu dönem sikke buluntuları incelenirse, aynı durumun Sardes, Ephesos, Priene, Pergamon, Aizonai, Pessinus, Sagallassos, Kaunos,

[938] Türker, "Çanakkale Boğazında Bizans Dönemine Ait Tarihi ve Arkeolojik Veriler", 516.
[939] Kazhdan, 164-188.
[940] Türker, "Gelibolu ve Biga Yarımadasında Bizans Dönemi Şehirleri", 135.
[941] Lightfoot, "Byzantine Anatolia: reassessing the numismatic evidence", 233; Lightfoot, "Amorium'daki Sikke Buluntuları: Anadolu'da Bizans Para Ekonomisi İçin Yeni Kanıtlar", 23.
[942] Foss, "The Persians in Asia Minor and the End of Antiquity", 721.
[943] Foss, "Lycia in History", *Cities, Fortresses and Villages of Byzantine Asia Minor*, 25; Çizmeli Öğün, "Smintheion Kazıları Sikke Buluntuları", 29.

Smintheion kentlerinde de görülmektedir. Bu kentlerde MS 7. yüzyılın ortalarına kadar çok miktarda sikke ele geçirilirken, sikkelerin Heraclius hükümdarlığının son döneminden itibaren aniden kesildiği ve bu durumun bazen kalıcı olduğu gözlemlenmektedir[944]. Söz konusu durum Parion sikkeleri için de geçerli olup Heraclius hükümdarlığından (MS 610-641) sonra aniden sikkeler kesilmektedir. Bu nedenledir ki tez konusu kapsamında olmasına rağmen MS 7. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen sikke katalogda bulunmamaktadır. Parion'da, Bizans (Doğu Roma) Karanlık Dönemi olarak adlandırılan MS 7. yüzyılın ortalarından MS 9. yüzyılın ortasına kadar olan dönemde, sikke buluntusu çok az sayıda ele geçerken anonim follisler olarak adlandırdığımız MS 970-1092 yılları arasına tarihlenen sikke buluntularıyla birlikte sikke sayısında belirgin bir artış görülmeye başlanmıştır.

Hıristiyanlık Dönemi ile ilgili önemli bir ayrıntı da, Bizans (Doğu Roma) İmparatoru Constantine Porphyrogennetos zamanında (MS 911-959) kentin başpiskoposluk merkezi olmasıdır[945]. Parion'un, başpiskoposluk merkezi olmasıyla birlikte sikke buluntularında belirgin bir artış görülmeye başlanmıştır. Sikkelerin yanısıra, MS 9. yüzyılda yaşamış Euthymios ve Constantin, MS 10-11. yüzyıllarda yaşamış Proedror isimli piskoposlara ait mühürler kentin Bizans (Doğu Roma) Dönemi'nde önemli bir piskoposluk merkezi olduğu ile ilgili önemli verilerdendir[946]. Sevgililer şapeli kazı çalışmaları sırasında içerisinde sevgililere, piskoposa ait olmak üzere çok sayıda mezar ortaya çıkarılmıştır. Özellikle 55-60 yaşlarında ve boynunda haç bulunan piskoposa ait mezar, Parion'un Bizans (Doğu Roma) Dönemi'nde kilise ve din adamlarına sahip olan bir piskoposluk merkezi olduğunu göstermesi açışından önemli bir veridir. Kentte bu dönemden sonra da yerleşimin devam ettiği ancak Bizans (Doğu Roma) Dönemi ortalarında Bodrum Burnundaki yerleşimin bugünkü Kemer Köyü'nün bulunduğu alana doğru kaydığını düşünmekteyiz. Kemer Köyü sınırları içerisinde çok sayıda Osmanlı mezar taşı ve kazılarda az sayıda da olsa Osmanlı sikkeleri çıkması bu görüşümüzü desteklemesi açısından dikkate değerdir.

---

[944] Çizmeli Öğün, "Smintheion Kazıları Sikke Buluntuları", 29.
[945] Schliemann, 183.
[946] Nesbitt – Oikonomides, 112; Keleş, "Parion Tiyatrosunda Ele Geçen Alexandria Troas Sikkeleri ve Goth İstilası", 194.

Sonuç olarak Parion'un, Troas Bölgesi'nin erken dönemden itibaren sikke basan kentlerinden biri olduğunu ve MÖ 4. yüzyıldan, MS 7. yüzyılın ikinci yarısına kadar kesintisiz bir sikke varlığının olduğunu söylememiz mümkündür. MS 7. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kesintiye uğrayan sikke sayısının MS 9. yüzyılın ortasından itibaren yeniden artmaya başladığı ve MS 11. yüzyılın sonlarına doğru yeniden kesintiye uğradığı görülmektedir. Bir diğer kayda değer konu ise kazılar sırasında çok sayıda ele geçirilen Parion Roma Kolonizasyon sikkelerinin, Caesar Dönemi'nden Gallienus (MS 253-268) Dönemi sonuna kadar devam etmesi Parion'un Roma İmparatorluğu'nun Anadolu'da en fazla önem verdiği koloni kentlerinden biri olduğunun kanıtıdır.

Bütün bu verileri topladığımızda, diğer arkeolojik bulguların yanı sıra sikkeler de, Parion'un; Roma İmparatorluğu'nun Anadolu'daki en fazla önem verdiği koloni kentlerinden birisi olduğunu ve Parion'da güçlü bir Geç Roma Dönemi'nin varlığından bahsetmemizin mümkün olduğunu göstermiştir. Güçlü bir Geç Roma Dönemi'ne sahip Parion Antik Kenti'nin sikkeleri zengin tipolojisiyle, Geç Roma sikkelerindeki dönemsel değişimlerinin tamamını izlenebilmektedir. Parion sikkelerinde en fazla temsil edilen imparatorların Parion yakınlarında askeri faaliyetler içerisinde bulunmuş olmaları da önemli bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra batıdaki darphanelerin büyük bir çoğunluğunun, Parion sikkelerinde temsil edilmesi, Balkanlar ve Avrupa ile kentin sıkı ilişkilerinin göstergesidir. Bu durum MS 4. yüzyılda da, Parion'un koloni statüsünü koruduğunu ve kente veteran askerlerin yerleştirilmeye devam edildiği dolayısıyla sikke buluntularıyla doğru orantılı olarak kentin nüfusunun da arttığını gösteren önemli bir veridir. Geç Roma Dönemi'nde yoğun bir kullanım gören Parion'da, MS 5. yüzyılın sonundaki depremlerin etkisiyle Tiyatro, Odeion, Roma Hamamı, Agora ve Yamaç Hamamı gibi önemli yapılar terk edilmek zorunda kalmış kentin nüfusu belirgin bir şekilde azalmıştır. Bu depremlerden sonra yıkılan yapıların kalıntıları da kullanılarak yeni yerleşim yerleri ve kiliseler yapılmış olmakla birlikte Parion, koloni kenti olma özelliğini kaybederek, piskoposluk merkezine dönüşmüştür. Kentte bu dönemden sonra da yerleşimin devam ettiği ancak Bizans (Doğu Roma) Dönemi ortalarında Bodrum Burnundaki yerleşimin bugünkü Kemer Köyü'nün bulunduğu alana doğru kaydığı gözlemlenmektedir. Parion kazılarında Geç Bizans ve İslami dönemlere ait sikke örneklerinin ele geçirilmemiş olmasına rağmen

Kemer Köyü sınırları içerisinde çok sayıda Osmanlı mezar taşı bulunması da bu durumu doğrulamaktadır.

BİBLİYOGRAFYA

Abdy, Richard, "The Severans", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, Oxford 2012, 499-513.

Abdy, Richard, "Tetrarchy And The House Of Constantine", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, Oxford 2012, 584-600.

Ağaldağ, Sebahattin, *Bizans İmparatorluğu ve Batı Avrupa Tarihi*, Selçuk Dizgi, Konya 1997.

Akalın, Ayşe Gül, "Troas Limantepe Larisa'sının Tarihi ve Arkeolojik Araştırmaları", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt: XV, Sayı: 26, Ankara 1991, 3-25.

Akalın, Ayşe Gül, "Troas Synoikisis'i Synoecism in the Troad", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt: XXI, Sayı: 33, Ankara 2000, 1-16.

Akarca, Aşkıdil, "Troas'ta Aşağı Kara Menderes Ovası Çevresindeki Şehirler", *Belleten, Sayı: 42*, 1978, 1-52.

Akkaş, İsmail, *Parion Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönem Amphoraları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2015.

Akşit, İlhan, *Turistik Çanakkale Rehberi*, Fatih Yayınevi, İstanbul 1971.

Akşit, Oktay, *Roma İmparatorluğu Tarihi*, Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1970.

Akurgal, Ekrem, *Anadolu Uygarlıkları*, Net Turistik Yayınları, İstanbul 2003.

Alfen, Peter G. Van, "The Coinage Of Athens, Sixth To First Century B.C". (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012.

Alföldi, Andreas, Konstantinopolis'in Kuruluşuna Dair Bazı Notlar, (Çev: Tolga Ersoy), *Tarih ve Uygarlık İstanbul Dergisi*, İstanbul 2012, 39-54.

Altınay, Ahmet Refik, *Bizans İmparatoriçeleri*, (Çev: Muammer Yılmaz), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2012.

Amandry, Michel, "The Coinage Of The Roman Provinces Through Hadrian", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 391-404.

Ammianus, Marcellinus, *The Roman History of Ammianus Marcellinus*, (Çev. C. D. Yonge), London 1894.

Aperghis, G. G., *The Seleukid Royal Economy: The Financial Administration of the Seleukid Empire,* Cambridge 2004.

Appianos, *Appianos Romaika*: *Syriake*, (Appian's Roman History), (Çev.: H. White), London 1955.

Arslan, Melih, "Taburabat Definesi Arcadius Dönemi Sikkeleri", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi Yıllığı*, Ankara 1987, 45-50.

Arslan, Melih, "Taburabat Definesi Roma Dönemi Sikkeleri", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1987 Yıllığı*, Ankara 1988, 156-168.

Arslan, Melih, "Roma Dönemi Lydia Şehir Sikkeleri", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2003-2004 Yıllığı*, Ankara 2005, 117-220.

Arslan, Melih, - Lightfoot, Christopher, *Museum of Anatolian Civilizations Roman Coins*, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, İstanbul 1992.

Arslan, Murat, *Mithradates VI Eupator: Roma'nın Büyük Düşmanı*, Odin Yayıncılık, İstanbul 2007.

Arslan, Murat, *İstanbul'un Antikçağ Tarihi: Klasik ve Hellenistik Dönemler,* Odin Yayıncılık, İstanbul 2010.

Arslan, Zeynep, "Parion Kazılarında Bulunan Bakır Alaşımlı Sikkelerin Koruma ve Onarımı", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 35-41.

Aslan, Rüstem, "Troas Bölgesi'nde Göçler, Diller ve Kültürler", *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, Yıl 10, sayı 13, 2012, 17-30.

Atay, Lütfi, - Bozkurt, Selahattin -Yıldırım, H. Mehmet, "Biga Yarımadası'nda Avcılık Ve Yaban Domuzu Avı", *Çanakkale Merkezi Değerleri Sempozyumu,* ÇOMÜ Yayınları, Çanakkale 2008, 167-175.

Athenaios, *Deipnosophistae*, (Ed. G. Kaibel), Stuttgart 1966.

Atlan, Sabahat, *Roma Tarihinin Ana Hatları*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1970.

Atlan, Sabahat, *1947-1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1976.

Atlan, Sabahat, *Grek Sikkeleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1993.

Atlan, Sabahat, - Baydur, Nezahat, *Grek ve Roma Sikkeleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1982.

Avram, Alexandru, "The Propontic Coast of Asia Minor", (Ed. M. H. Hansen, T. H. Nielsen), *An Inventory of Archaic and Classical Poleis, Oxford University Press*, New York 2004, 974-999.

Bahadır, Gürhan, "Anadolu'da Bizans-Sasani Etkileşimi (IV. ve VII. Yüzyıllar)", *Turkish Studies, Volume 6/1*, 2011, 707-726.

Bahar, Hasan, *Roma ve Bizans Tarihi*, Kömen Yayınları, Konya 2012.

Bailly, Auguste, *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, (Ed: Tanıl Yaşar), Nokta Yayınları, İstanbul 2006.

Baker, Simon, *Eski Roma Bir İmparatorluğun Yükselişi ve Çöküşü*, (Çev: Ekin Duru), Say Yayınları, İstanbul 2013.

Balbuza, Katarzyna, "Virtutes and Abstract Ideas Propagated by Marcia Otacilia Severa Numismatic Evidence" , (Ed. Kamilla Twardowska, Maciej Salamon, Slawomir Sprawski, Michal Stachura, Stanislaw Turlec), *Within the Circle of Ancient Ideas and Virtues: Studies in Honour of Professor MariaDzielska*, Krakow 2014, 185-198.

Bardill, Jonathan, *Constantine, Divine Emperor of the Christian Golden Age*, Cambridge University Press, New York, 2012.

Barker, Ernest, *Bizans Toplumsal ve Siyasal Düşünüşü*, (Çev: Mete Tunçay), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 1995.

Barnes, Timothy D., *The New Empire of Diocletian and Constantine*, Harvard University Press, Cambridge – Massachusetts - London 1982.

Barrow, Reginald H., *Romalılar*, İz Yayıncılık, İstanbul 2006.

Başaran, Cevat, "Güney Marmara'da Az Tanınan Bir Tarih Beldesi: Kyzikos", *Turizm Yıllığı 1988-1989*, 57-71.

Başaran, Cevat, "Kyzikos Korinth Başlıkları", *Türk Arkeoloji Dergisi*, Sayı: XXXI, Ankara 1997, 1-52.

Başaran, Cevat, *Arkeolojiye Giriş*, Aşiyan Yayınevi, Erzurum 1998.

Başaran, Cevat, "Parion 1997 Araştırmaları", *AST XVI-I*, Ankara 1999, 349-364.

Başaran, Cevat, "Kuzey Troas - Parion Yüzey Araştırmaları 1999", *AST XVIII-II*, Ankara 2000, 225-236.

Başaran, Cevat, "Parion'da İki Gladyatör Steli", *Günışığında Anadolu, Cevdet Bayburtluoğlu İçin Yazılar*, İstanbul 2001, 19-24.

Başaran, Cevat, *Geçmişten Günümüze Bayramiç, Tarihi – Coğrafyası ve Arkeolojisi*, T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara 2002.

Başaran, Cevat, "Kuzey Troas - Parion Yüzey Araştırmaları 2002", *AST XXI-I*, Ankara 2003, 185-192.

Başaran, Cevat, "Antik Troas Kenti Parion", *Toplumsal Tarih 142*, 2005, 20-22.

Başaran, Cevat, "Parion: Karanlıktan Gün Işığına", (Ed. T. Takaoğlu), *Anadolu Arkeolojisine Katkılar 65. Yaşında Abdullah Yaylalı'ya Sunulan Yazılar*, 2006, 185-200.

Başaran, Cevat - Tavukçu, Ali Yalçın, "Parion Kazısı 2005", *KST 28- 1*, Ankara 2007, 609-628.

Başaran, Cevat, "Parion'dan Persia'ya Yol Gider", Euergetes, *Prof. Dr. Haluk ABBASOĞLU'na 65. Yaş Armağanı Cilt I*, İstanbul 2008, 133-137.

Başaran, Cevat, "Parion 2008 Kazıları", *KST 31- 1*, Ankara 2010, 393-410.

Başaran, Cevat, "Parion 2009 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", *KST 32- 1*, Ankara 2011, 283- 300.

Başaran, Cevat – Ergürer, Ertuğ, "Parion Odeion'u (Bouleuterion?) 2010 Çalışmaları ve Odeion'da Bulunan Seramikler", *Olba XX*, 2012, 245-289.

Başaran, Cevat, "Parion 2010 Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", *KST 33- 1*, Ankara 2013, 19-38.

Başaran, Cevat, "Parion 2011 Kazıları", *KST 34- 2*, Ankara 2013, 347-364.

Başaran, Cevat, "Araştırmalar", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* İstanbul 2013, 27-28.

Başaran, Cevat, "Kazı ve Sondaj Çalışmaları", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* İstanbul 2013, 37-42.

Başaran, Cevat, "Parion 2012 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmarı, *KST 35 – 1*, Muğla 2014, 398-414.

Başaran, Cevat, "Parion Kazı ve Sondaj Çalışmaları 2005-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 97-116.

Başaran, Cevat – Kasapoğlu, Büşra Elif, "Parion Güney Nekropolisi 2005-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 117-138.

Başaran, Cevat – Kasapoğlu, Hasan, "Parion Odeionu 2010-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 193-207.

Başaran, Cevat – Vedat, Keleş, – vd., "Parion 2013 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", *KST 36-3*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2014, 413-436.

Başaran, Cevat, "2010-2015 Yılı Parion Tiyatrosu Kazıları", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 1-30.

Başaran, Cevat – Yıldızlı, Mustafa, "Parion Tiyatrosu Roma Dönemi Mimari Bezemeleri", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 77-104.

Başaran, Cevat, "Parion Tiyatrosu Kabartma ve Heykeltıraşlık Eserleri", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 105-120.

Baydur, Nezahat, *Roma Sikkeleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1981-1998.

Baydur, Nezahat, *İmparator Julianus*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1999.

Bektaş, Göknur, *Thrakia, Troas, Aiolis, Ionia ve Mysia Bölgelerinden Toplanan Keramik: Prof. Dr. Aşkıdil AKARCA'nın 1950-1980 Gezilerinden Bir Değerlendirme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.

Bellinger, Alfred R., "The Coins and Byzantine Imperial Policy", *Speculum*, Vol. 31, No. 1, 1956, 70-81.

Bieg, Gebhard, "Troas Araştırma Tarihinde Troas: Gezi Raporları ve Arkeoloji", (Çev: Çiğdem Maner), *Troya Efsane ile Gerçek Arası Bir Kentte Yolculuk*, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2002, 116-132.

Biers, J., "Lavari est Vivere: Baths in Roman Corinth", *Corinth, Vol. 20*, Corinth, The Centenary: 1896-1996, 2003, 303-319.

Bland, Roger, "From Gordian III To The Gallic Empire (AD 238-274)", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, Oxford 2012, 514-537.

Blegen, Carl W., "Excavations at Troia 1933", *American Journal of Archaeology*, 1934, 233-248.

Blockley, R. C., "The dynasty of Theodosius", (Ed. Averil Cameron, Peter Garnsey), *The Cambridge Ancient History: Volume XIII The Late Empire A.D. 337-425*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 111-137.

BM, Warwick Wroth, *Catalogue of the Imperial Byzantine Coins in the British Museum: Vol. I*, London 1908.

BMC I, *Catalogue of Imperial Byzantine Coins in the British Museum Vol. I*, (W. Wroth), London 1908.

BMC II, *Catalogue of Imperial Byzantine Coins in the British Museum Vol. II*, (W. Wroth), London 1908.

BMC*Mysia*, *British Museum Catalogues of Greek Coins: Mysia*, (W. Wroth), Bologna 1964.

BN, *Catalogue Des Monnaies Byzantines De La Bibliothèque Nationale I: Anastasius I –Justinian II*, (Cecile Morrisson), Paris 1970.

Boardman, J. - N.G.L. Hammond, "The Expansion of the Greek World Eighth to Sixth Centuries B.C.", *The Cambridge Ancient History Volume III*, Part 3, 1982.

Boardman, John, *The Greeks Overseas: Their Early Colonies and Trade*, Thames-Hudson, London 1999.

Bonacasa, N., *Princeton Encyclopedia of Classical Sites*, Princeton 1976.

Bosch, Emin, *Eski Sikkeler Rehberi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1951.

Bowman, Alan K., "Diocletian and the First Tetrarchy: AD 284-305", (Ed. Alan K. Bown, Peter Garnsey, Averil Cameron), *The Cambridge Ancient History: Volume XII The Crisis of Empire A.D. 193-337*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 67-89.

Böhlendorf Arslan, Beate, "Çanakkale İli, Bayramiç, Ezine ve Ayvacık İlçelerindeki Bizans Dönemi Yerleşmeleri", *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, Sayı 8, Ankara 2008, 1-14.

Böhlendorf Arslan, Beate, "2010 Yılında Ezine, Bayramiç ve Ayvacık İlçelerinde Bizans Dönemi Yerleşmeleri", *29. Araştırma Sonuçları*, 2. Cilt, Ankara 2013, 431-452.

Breckenridge, James D., *The Numismatic Iconography of Justinian II (685-695, 705-711 A.D.)*, American Numismatic Society, New York 1959.

Brennan, Peter - Turner, Michael - Wright, Nicholas L., *Faces of Power Imperial Portraiture on Roman Coins*, Nicholson Museum, Australia 2006.

Brown, Peter, *The World Of Late Antiquity: AD 150-750*, Thames – Hudson, London 2006.

Bruun, Patrick, *Studies in Constantinian Chronology, Numismatic Notes and Monographs no. 146, American Numismatic Society*, New York 1961.

Buckland, W. W., *A Text – Book of Roman Law from Augustus to Justinian*, Cambridge University Press, New York 1932.

Bunson, Matthew, *Encyclopedia Of The Roman Empire, Facts on File*, New York 2002.

Bury, J. B., *History of the Later Roman Empire Vol. I-II, from the death of Theodosius I to the death of Iustinian*, Dover Yayınevi, New York 1958.

Buyruk, Hasan, "Tarsus Müzesi Bizans Altın Sikkeleri", *Journal of History Studies*, vol. 7/2, E – Dergi 2015, 13-32.

Cahill, Nicholas – Kroll, John H., "New Archaic Coin Finds at Sardis", *AJA*, Vol. 109/4, 589-617.

Callatay, François De, "Royal Hellenistic Coinages: From Alexander to Mithradates", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 175-190.

Cameron, Averil, *The Later Roman Empire*, Harvard University Press, London 1993.

Cameron, Averil, "The Reign of Constantine; A.D. 306 – 337", (Ed. Alan K. Bown, Peter Garnsey, Averil Cameron), *The Cambridge Ancient History: Volume XII The Crisis of Empire A.D. 193-337*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 90-99.

Cameron, Averil, "Justin I and Justinian", (Ed. Averil Cameron, Bryan Ward Perkins, Michael Whitby), *The Cambridge Ancient History: Volume XIV Late Antiquity: Empire and Successors A. D. 425-600*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 63-85.

Campell, Brain, *The Romans and Their World*, Yale University Press, New Haven, 2011.

Canuyar Ünal, Ceren, *İzmir İli ve İlçeleri (Pergamon, Efes, Ödemiş, Tire Müzeleri) Örnekleri ile I. Dönem Bizans Sikkeleri (5. yüzyıl sonu 8. yüzyıl ortası)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2004.

Carradice, Ian - Price, Martin, *Hellen Dünyasında Sikke*, (Çev: Oğuz Tekin), Homer Yayınları, İstanbul 2001.

Carson, R. A. G., "The Reform of Aurelian", *RN VI. Seri, cilt VII*, 1965.

Cascio, Elio Lo, "The New State of Diocletian and Constantine: From the Tetrarchy to The Reunification of the Empire", (Ed. Alan K. Bown, Peter Garnsey, Averil Cameron), *The Cambridge Ancient History: Volume XII The Crisis of Empire A.D. 193-337, Cambridge University Press*, Cambridge 2008, 170 – 183.

Ceylan, Burcu, "Geç Antik Dönem Batı Anadolu Bazilikaları", *OLBA IV*, Mersin 2001, 189-202.

Ceylan, Burcu, "Spolia: Geç Antik Dönemde Yapılar ve Yapı Elemanlarının İkinci Kullanımları", *Eski Çağ'ın Mekanları Zamanları İnsanları*, ODTÜ Mimarlık Tarihi Yüksek Lisans ve Doktora Programı, Doktora Araştırmaları Sempozyumu, Homer Kitabevi, 2005, 74-84.

Chown, John F., *A History of Money*, Psychology Press, London 1994.

COHEN VI, Henry Cohen, *Description Historique Des Monnaies Frappées Sous L'Empire Romain Tome Sixiéme*, Londra 1886.

COHEN VII, Henry Cohen, *Description Historique Des Monnaies Frappées Sous L'Empire Romain Tome Septiéme*, Londra 1888.

COHEN VIII, Henry Cohen, *Description Historique Des Monnaies Frappées Sous L'Empire Romain Tome Huitiéme*, Londra 1892.

Coleman, Christopher Bush, *Constantine the Great and Christianity; Three Phases: Thehistorical, the Legendary, and the Spurious*, AMS Press, London 1968.

Comstock, Mary B., "Greek Imperial Coins", *Boston Museum Bulletin,* Vol. 65, No. 342, Boston 1967, 160-174.

Cook, John Mauel, *The Troad: An Archaeological And Topographical Study*, Clarendon Press, Oxford 1973.

Corbier, Mireille, "Coinage and Taxation: The State's Point of View A.D. 193-337", (Ed. Alan K. Bown, Peter Garnsey, Averil Cameron), *The Cambridge Ancient History: Volume XII The Crisis of Empire A.D. 193-337*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 327-392.

Corbier, Mireille, "Coinage: Society and Economy", (Ed. Alan K. Bown, Peter Garnsey, Averil Cameron), *The Cambridge Ancient History: Volume XII The Crisis of Empire A.D. 193-337*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 393-439.

Cribb, Jeo - Cook, Barrie – Carradice, Ian, *The Coin Atlas: The World of Coinage from Its Origins to the Present Day*, Macdonald Illustrated, New York 1990.

Curran, John, "From Jovian to Theodosius", (Ed. Averil Cameron, Peter Garnsey), *The Cambridge Ancient History: Volume XIII The Late Empire A.D. 337-425*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 78-110.

Çakmak, Ümit, "Geç Antik Dönem'de Cilicia ve Isauria'da Kilise Sayısının Artış Nedenleri Üzerine Bir Deneme", *Seleucia Ad Calycadnum I*, Olba Kazısı Yayınları, Ankara 2011, 167-181.

Çelikbaş, Ersin, *Parion Roma Kolanizasyon Sikkeleri,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010.

Çelikbaş, Ersin, "Yamaç Hamamı", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* 2013, 67-76.

Çelikbaş, Ersin, "Parion Yayınları", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* 2013, 215-219.

Çelikbaş, Ersin, "Anamur Müzesi'ne Satın Alma Yoluyla Gelen Bir Grup Roma ve Bizans Sikkesi", *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi,* Vol. 3, No. 1, Karabük 2014, 52-72.

Çelikbaş, Ersin, "Parion'dan Bir Trapezophoros (= Masa Ayağı)", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 43-48.

Çelikbaş, Ersin, - Oyarçin, Kasım, "Parion Yamaç Hamamı", *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, Vol. 3, No. 4, Karabük 2014, 61-85.

Çelikbaş, Ersin, *2005-2014 Parion Kazısı Metal (Bronz-Demir-Kurşun) Buluntuları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2016.

Çelikbaş, Ersin, "Parion Tiyatrosu Metal Eserleri", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 209-243.

Çizmeli Öğün, Zeynep, "Smintheion Kazıları Sikke Buluntuları", *Anadolu/Anatolia 26*, 2004, 25-37.

Çizmeli Öğün, Zeynep, "Smintheion'da Ele Geçen Sikke Buluntuları", (Ed. Neşe Özgünel), *Smintheion: Apollon Smintheus'un İzinde*, İstanbul 2013, 135-140.

Dahmen, Karsten, *The Legend of Alexander the Great on Greek and Roman Coins*, Routledge, London 2007.

Darkot, Besim, "Çanakkale", *İslam Ansiklopedisi, Cilt: 3*, M.E.B Yayınları, İstanbul 1988, 331-340.

Daş, Mustafa, "Roma'dan Bizans'a Geçiş", (Ed. Levent Kayapınar), *Bizans Tarihi*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2013, 28-53.

De Choiseul-Gouffier, M.G.F.A., *Voyage Pittoresque de la Grèce: Tome Second*, Paris 1822.

Demircioğlu, Halil, *Roma Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1993.

Demirel Gökalp, Zeliha, *Yalvaç ve Isparta Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Bizans Sikkeleri*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Eskişehir 2007.

Demirel Gökalp, Zeliha, "Malatya Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Bizans Anonim Follisleri", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt/Vol. 9, no. 1, 2009, 217-250.

Demirel Gökalp, Zeliha, *Yalvaç Müzesi Bizans Sikkeleri*, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2009.

Demirel Gökalp, Zeliha, "Bizans Ekonomisi", (Ed. Levent Kayapınar), *Bizans Tarihi*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2013, 202-228.

Demirel Gökalp, Zeliha, *Malatya Arkeoloji Müzesi Bizans Sikkeleri Kataloğu*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2014.

Demirkent, Işın, "Bizans", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi VI*, İstanbul 1992, 230-244.

Diakov, V., - Kovalev, S., *İlkçağ Tarihi, cilt 2 Roma*, (Çev: Özdemir İnce), Yordam Kitap, İstanbul 2008.

Diehl, Charles, *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, (Çev: A. Gökçe Bozkurt), İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2010.

Dikici, Radi, *Bizans İmparatorluğu Tarihi (Şu Bizim Bizans - Byzantium 330-1453)*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2013.

Dimitriev, S., *City Goverment in Hellenisticand Roman Assia Minor*, New York 2005.

Diodorus, Siculus, *Library Of History*, Vol. X, (trans. R.M. Geer), Cambridge, 1954.

DOC I , *Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection, Volume I, Anastasius to Maurice 491-602*, (Ed. Alfred R. Bellinger ve Philip Grierson), Washington 1966.

DOC II/I, *Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection, Volume II, Phocas to Theodosius III 602-717, Part 1, Phocas and Heraclius (602-641)*, (Ed. Alfred R. Bellinger ve Philip Grierson), Washington 1966.

DOC II/II, *Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection, Volume II, Phocas to Theodosius III 602-717, Part 2, Heraclius Constantine to Theodosius III*, (Ed. Alfred R. Bellinger ve Philip Grierson), Washington 1966.

Dodgeon, Michael H., *The Roman Eastern Frontier and the Persian Wars*, Biddles Ltd., London 1991.

Downey, Glanville, *A History of Antioch in Syria from Seleucus to the Arap Conquest*, Princeton University Press, New Jersey, 1961.

Drinkwater, John, "Maximinus to Diocletian and the Crisis", (Ed. Alan K. Bown, Peter Garnsey, Averil Cameron), *The Cambridge Ancient History: Volume XII The*

Crisis of Empire A.D. 193-337, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 28-66.

Durdağı, Serkan, *Güney Marmara (Propontis) Limanları: Parion ve Priapos*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2004.

Dürüşken, Çiğdem, *Roma Dini*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2003.

Dye, John S., *Dye's Coin Encyclopaedia: A Complete Illustrated History of the Coins of the World*, Bradley Company, Philadelphia 1883.

Eagleton, Catherine – Williams, Jonathan, *Paranın Tarihi*, (Çev: Fadime Kahya), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013.

Ekici, Makbule, *Karia Şehir Sikkeleri ve Lagina'da Bulunan Sikkelerin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2013.

Ekrem, Reşat, *Bizans Tarihi (Şarki Roma İmparatorluğu 395-1453)*, Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, İstanbul 1934.

Elton, Hugh, "The Transformation of Government under Diocletian and Constantine", (Ed. David S. Potter), *A Companion To The Roman Empire*, Blackwell Publishing, Oxford 2006, 193-205.

Emecen, Feridun, "Biga", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt: VI*, İstanbul 1992, 136-137.

Er, Yasemin, *Klasik Arkeoloji Sözlüğü*, Phoenix, Ankara 2004.

Erdemir, Hatice Palaz, "Roma'nın Küçük Asya'da İdari Bir Meselesi: Bağımsız Şehirler", *Adalya VII*, İstanbul 2004, 171-184.

Erdoğmuş, Belgin, "Roma Hukuku", *Doğu Batı Dergisi Romalılar I sayı 49*, Ankara 2009, 33-38.

Ergin, Gürkan, *Anadolu'da Roma Hakimiyeti: Direniş ve Düzen*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013.

Ergürer, H. Ertuğ, *Parion Roma Dönemi Seramiği*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012.

Ergürer, H. Ertuğ, "Tiyatro", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* İstanbul 2013, 77-86.

Ergürer, H. Ertuğ, "Sondaj Çalışmaları ve Sondaj Yapısı", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* İstanbul 2013, 87-100.

Ergürer, H. Ertuğ, "Seramikler", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* İstanbul 2013, 137-150.

Ergürer, H. Ertuğ - Genç, Serkan, "Sur Duvarları, Kuleler, Kapılar ve Limanlar", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* İstanbul 2013, 43-56.

Ergürer, H. Ertuğ - Yıldızlı, Mustafa, "Parion Tiyatrosu 2006-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı,* Ankara 2014, 139-157.

Ergürer, H. Ertuğ, "Parion, Agora ve Dükkânlarında Ele Geçen Sigillatalar ve Kırmızı Astarlı Seramikler", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 49-86.

Ergürer, H. Ertuğ, "Sigilata ve Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramikler", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları,* Ankara 2016, 123-164.

Ergürer, H. Ertuğ, – Güleç Özer, Derya, "Parion Tiyatro Mimarisi", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları,* Ankara 2016, 33-64.

Ertekin, Efrumiye, "Roma Devletinin Hıristiyanlığı Ortadan Kaldırmaya Yönelik Son Hamlesi: Büyük Takibat (303-311)", *Seleucia Ad Calycadnum I,* Olba Kazısı Yayınları, Ankara 2011, 91-109.

Ertüzün, Reşit Mazhar, *Kapıdağ Yarımadası ve Çevresindeki Adalar: Tarih ve Arkeolojisi Üzerine Çalışmalar*, Türk Ticaret Odaları, Ankara 1964.

Estiot, Sylviane, "The Later Third Century", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, Oxford 2012, 538-560.

Eusebius, *Chronicon*, (Trans. Josef Karst), Leipzig 1911.

Eusebius, *Life of Constantine*, (Çev: Averil Cameron and Stuart G. Hall), Oxford University Press, Oxford 1999.

Eutropius, *Kısa Roma Tarihi*, (Çev. Çiğdem Menzilcioğlu), Alfa Yayıncılık, İstanbul 2016.

Evans, J. A. S., *The Age Of Justinian: The Circumstances Of İmperial Power*, Cambridge University Press, New York 1996.

Farrington, A., - Coulton, J. J., "Terracotta Spacer Pins in Lycian Buildings", *AnSt, Vol. 40*, 1990, 55-67.

Ferrero, D. B., *Batı Anadolu'nun Eski Çağ Tiyatroları*, (Çev. E. Özbayoğlu), İtalyan Kültür Heyeti, Ankara 1990.

Finley, M. I., *Antik Çağ Ekonomisi*, (Çev: Hatice Palaz Erdemir), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2007.

Foord, Edward, *The Byzantine Empire*, Adam and Charles Black, London 1911.

Foss, Clive, "The Persians in Asia Minor and the End of Antiquity", *The English Historical Review, Vol. 90*, 1975, 721-747.

Foss, Clive, *Roman Historical Coins*, Seaby, London 1990.

Foss, Clive, "Lycia in History", *Cities, Fortresses and Villages of Byzantine Asia Minor*, 1996, 3-37.

Franke, Peter Robert, *Roma Döneminde Küçük Asya Sikkeleri Yansımasında Yunan Yaşamı*, (Çev: Nezahat Baydur, Banu Theis - Baydur), Ege Yayınları, İstanbul 2007.

Freeman, Charles, *Mısır, Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları*, (Çev. Suat Kemal Angı), Dost Yayınevi, 2005 Ankara.

French, A., "The Tribute of the Allies", *Historia: Zeitschrift Für Alte Geschichte, Vol. 21*, 1-20, 1972.

Friedell, Egon, *Antik Yunan'ın Kültür Tarihi*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 1999.

Frisch, Peter, "Die Inschriften von Lampsakos", *Inschriften Griechischer Städte Aus Kleinasien, Band 6*, Bonn 1978.

Frisch, Peter, "Die Inschriften von Parion", *Inschriften Griecuscher Städte Aus Kleinasien, Band 25*, Bonn 1983.

Garland, Lynda, *Byzantine Empresses Women and Power in Byzantium AD 527-1204*, Psychology Press, London 1999.

Geanakoplos, Deno J. *Bizans İmparatorluğu'nda Kilise ve Devlet: Sezaropapizm Sorununu Yeniden Düşünmek*, (Çev: Mustafa Alican), Tarih Okulu sayı IX, 2011, 169-198.

Geçkinli, A. Emel, "Altın", (Ed. Şennur Şentürk, Selahattin Özpalabıyıklılar, Oğuz Tekin), *Altının İktidarı, İktidarın Altınları*, Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayıncılık, İstanbul 2005, 17-37.

Geissen, Angelo, "The Coinage Of Roman Egypt", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 561-583.

Gezgin, İsmail, *Pers Yönetimi Döneminde Batı Anadolu Şehir Devletlerinin Politik ve Sanatsal Yaşamı,* (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1997.

Gibbon, Edward, *Roma İmparatorluğunun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi IV BİZANS*, (Çev: Asım Baltacıgil), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1994.

Gilliard, Frank D., "Notes on the Coinage of Julian the Apostate", *Journal of Roman Studies 54*, Cambridge University Press, New York 1964, 135-141.

Gnecchi, Comm. F., *The Coin Types Of Imperial Rome*, Spink - Son Ltd, London 1911.

Goldsworthy, Adrian, *In The Name Of Rome: The Men Who Won The Roman Empire*, Phoenix, London 2003.

Goldsworthy, Adrian, *How Rome Fell: Death of a Superpower*, Yale University Press, New Haven 2009.

Goodacre, Hugh George, *A Handbook of the Coinage of the Byzantine Empire*, Spink - Son Ltd., London 1957 / 1967.

Göktürk, M. Tevfik, "Sahte Sikkeler", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2002 Yıllığı*, Ankara 2003, 225-258.

Gökyıldırım, Turan, "Geç Roma Solidus Definesi (2001)", (Ed. Oğuz Tekin – Aliye Erol), *Ancient History, Numismatics and Epigraphy in the Mediterranean World*, Ege Yayınları, İstanbul 2009, 161-177.

Grant, Michael, *Roman Imperial Money*, Thomas Nelson and Sons Ltd, Edinburgh 1954.

Grant, Michael, *Roman History From Coins: Some uses of the Imperial Coinage to the Historian*, Cambridge University Press, London 1958.

Grant, Michael, *The Roman Emperors*, Phoenix Press, New York 1985.

Grant, Michael, *The Emperor Constantine*, Phoenix Giant, New York 1998.

Grant, Michael, *Roma'dan Bizans'a*, (Çev: Z. Zühre İlkgelen), Homer Yayınları, İstanbul 2000.

Greenwell, W., *Electrum Coinage Of Cyzicus*, Rollin and Feuardent, London 1887.

Gregory, Timothy E., *Bizans Tarihi*, (Çev. Esra Ermert), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2008.

Grierson, Philip, *Byzantine Coins*, University of California Press, London 1982.

Grierson, Philip, *Byzantine Coinage*, Dumbarton Oaks Research Library and Collection, Washington 1999.

Grimal, Pierre, *Mitoloji Sözlüğü: Yunan ve Roma*, (Çev. Sevgi Tamgüç), Sosyal Yayınları, İstanbul 1997.

Günal, Nadi, "Roma Hukukunun Temel Kriterleri, Kavram ve Kurumları", *Doğu Batı Dergisi Romalılar I sayı 49*, Ankara 2009, 11-32.

Gür, Selçuk, *Antik Sikkeler*, Met/Er Matbaası, İstanbul 1976.

Hadji, Maja Maneva, *Macedonia Coins And History: Guide Through the Permanent Museum Exhibition at NBRM*, (translated by Elizabeta Bakovska), Nampres, Skopje 2008.

Hahn, Wolfgang, *Moneta Imperii Byzantini I: Von Anastasius I bis Justinianus I*, Veröffentlichungen der numismatischen Kommission, Wien 1973.

Hahn, Wolfgang, *Moneta Imperii Byzantini II: Von Justinus II. Bis Phocas*, Veröffentlichungen der numismatischen Kommission, Wien 1975.

Hakman, Meral, "Son Pagan İmparator Iulianus Apostata'nın Caesarea ile Düşmanca İlişkilerinin Sebepleri", *History Studies, vol. 5*, Ocak 2013, 199-209.

Hammond, N. G. L.- Scullard, H. H., *The Oxford Classical Dictionary*, Oxford University Press, London 1970.

Hammond, N. G. L., "The Battle of the Granicus River", *JHS, Vol.100*, 1980, 73-88, 1980.

Hansen, M. H., – Nielsen, T. H., *An Inventory of Archaic and Classical Polies*, Oxford 2004.

Harl, Kenneth W., *Coinage in the Roman Economy, 300 B.C. to A. D. 700*, JHU Press, London 1996.

Harl, Kenneth W., *Kazılarda Bulunan Sikkelerinin Tanımlanması İçin Rehber "Bizans" (MS 498-1282)*, (Çev: Burçak Delikan), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002.

Harl, Kenneth W., *Kazılarda Bulunan Sikkelerin Tanımlanması İçin Rehber "Roma" (MS 238-498)*, (Çev: Burçak Delikan), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002.

Hasluck, Frederick William, *Cyzicus*, Cambridge University Press, Cambridge, 1910.

Head, Barclay V., *The Coinage Of Lydia And Persia: From The Earliest Times To The Fall Of The Dynasty Of The Achaemenidae*, Trübner, London 1877.

Heather, Peter, "Senators and Senates", (Ed. Averil Cameron, Peter Garnsey), *The Cambridge Ancient History: Volume XIII The Late Empire A.D. 337-425*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 184-210.

Hendy, Micheal F., *Coinage and Money in the Byzantine Empire 1081-1261*, Dumbarton Oaks Center for Byzantine Studies, Washington 1969.

Hendy, Micheal F., *The Economy, Fiscal Administration and Coinage of Byzantium*, Variorum Reprints, Northampton 1989.

Hendy, Micheal F., "Alexius I to Alexius V", (Ed. A. R. Bellinger ve P. Grierson), *Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in theWhittemore Collection, Volume Four Part 1, Alexius I to Michael VIII 1081–1261*, Washington 1999.

Herodotos, *Herodotos V, Terpsichore*, (Çev. E.S.Shuckburgh), Cambridge 1890.

Herodotos, *Herodotos IV, Melpomene*, (Çev. E.S. Shuckburgh), Cambridge 1906.

Hill, G. F., *A Handbook Of Greek And Roman Coins*, Macmillan And Co., London 1899.

Hill, G. F., *Historical Greek Coins*, Archibald Constable and Company Limited, London 1906.

Hill, G. F., *Ancient Greek And Roman Coins*, Argonaut Publishers, Chicago 1964.

Hobler, Francis, *Records of Roman History from Cnaeus Pompeius to Tiberius Constantinus*, J. Bowyer Nichols, London 1860.

Hollander, David B., *Money in the Late Roman Republic*, Brill, Boston 2007.

Holloway, R. Ross, *Constantine and Rome*, Yale University Press, London 2004.

Homeros, *İlyada*, (Çev. A.Erhat–A.Kadir), Can Yayınları, İstanbul 1999.

Howatson, M. C., *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, (Çev. Faruk Ersöz), Kitap Yayınevi, İstanbul 2013.

Howgego, Christopher, "Why did Ancient States strike Coins ?", *The Numismatic Chronicle*, Vol. 150, 1990, 1-25.

Howgego, Christopher, "Coin Circulation and the Integration of the Roman Economy", *Journal of Roman Archaeology*, Vol. 7, 1994, 5-21.

Howgego, Christopher, *Sikkeler Işığında Eskiçağ Tarihi*, (Çev: Oğuz Tekin), Homer Kitapevi, İstanbul 1998.

Hunt, David, "The Successors of Constantine", (Ed. Averil Cameron, Peter Garnsey), *The Cambridge Ancient History: Volume XIII The Late Empire A.D. 337-425*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 1-43.

Hunt, David, "Julian", (Ed. Averil Cameron, Peter Garnsey), *The Cambridge Ancient History: Volume XIII The Late Empire A.D. 337-425*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 44-77.

Ireland, Stanley, *Greek, Roman, And Byzantine Coins In The Museum At Amasya: (Ancient Amaseia), Turkey,* Royal Numismatic Society Special Publications, London 2000.

İplikçioğlu, Bülent, *Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2007.

İplikçioğlu, Bülent, *Eski Çağ Tarihinin Ana Hatları*, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul 2013.

İplikçioğlu, Bülent, *Eski Batı Tarihi I Giriş, Kaynaklar, Bibliyografya*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2015.

İrdesel, Mehmet, *Gelibolu ve Yöresi Tarihi*, Geltur Yayınları, Çanakkale 1998.

İznik, Erkan, "Pagan Bir İmparatorluğun Hıristiyan Bir İmparatorluğa Dönüşümü: Geç Antikçağda Roma İmparatorluğu", *Doğu-Batı Dergisi Romalılar I, sayı 49*, Ankara 2009, 41-76.

İznik, Erkan, "İmparator Diocletianus'un "Tavan (En Yüksek) Fiyatlar Fermanı" "Edictum de pretiis Rerum Venalium", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt XXX, Sayı 49, Ankara 2011, 97-130.

James, Simon, "Evidence from Dura Europos for the origins of Late Roman Helmets", In: Syria, *Tome 63 fascicule 1-2*, 1986, 107-134.

Jenkins, G. Kenneth, *Ancient Greek Coins*, Spink & Son Limited, London 1990.

Jones, Richard Duncan, *Money and Government in the Roman Empire*, Cambridge University Press, Cambridge 1998.

Jones, A. H. M., *Cities of the Eastern Roman Provinces*, Oxford University Press, Oxford 1937.

Jones, A. H. M., *The Later Roman Empire 284-602- A. Social Economic and Administrative Survey- Vol. I-II-III*, Johns Hopkins University Press, Oxford 1964.

Jones, A. H. M., *The Decline of the Ancient World*, Logmans Green and Co. Ltd., London 1966.

Jones, John Melville, *A Dictionary of Ancient Greek Coins*, Seaby, London 1986.

Jones, John Melville, *A Dictionary of Ancient Roman Coins*, Seaby, London 1990.

Kaçar, Turhan, "Origo Constantini İmperatoris", *Tarih İncelemeri Dergisi Volume XX; Sayı I*, Ankara 2005, 135-155.

Kaçar, Turhan, *Geç Antikçağ'da Hıristiyanlık: Doğu'da İsa Doktrini'nin Siyasi ve Entelektüel Tarihi*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2009.

Kaçar, Turhan, "Eskiçağ Hıristiyanlığı'nda Yol Ayrımı: Kadıköy Konsili ve Mirası", *Doğu Batı Dergisi Romalılar I sayı 49*, Ankara 2009, 77-104.

Karagöz, Şehrazat, "Eski Anadolu ve Ege Uygarlıklarında Deprem İzleri", *Mimarlık*, sayı 303, 2002, 44-49.

Karagöz, Şehrazat, *Eskiçağ'da Depremler*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2005.

Karwiese, Stefan, *Antik Numizmatiğe Giriş*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1995.

Kasapoğlu, Büşra Elif, *Parion Korinth Aryballosları*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2013.

Kasapoğlu, Büşra Elif, "Parion Güney Nekropolisinden Omurgalı İki Lahit ve Buluntuları", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 99-116.

Kasapoğlu, Hasan, "Parion Nekropolü Mezar Tipleri", (Ed. Mehmet Işıklı – Birol Can), *Atatürk Üniversitesi 50. Kuruluş Yıl Dönümü Arkeoloji Armağanı Doğudan Yükselen Işık Arkeoloji Yazıları*, Ege Yayınları, 2007, 481-521.

Kasapoğlu, Hasan, *Parion Nekropolü 2006 yılı Seramik Buluntuları,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2008.

Kasapoğlu, Hasan, "Nekropol", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* 2013, 107-136.

Kasapoğlu, Hasan, *Parion Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013*), Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2015.

Kasapoğlu, Hasan, "İlk On Yıllık Veriler Işığında Parion Güney Nekropolisi Arkaik Dönem Kremasyonları ve Urneleri", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 117-131.

Kaya, Abdullah, "Doğudaki Roma'nın Bizanslaştığı Devir: I. Justinianos Dönemi", *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2013, Cilt: 37, sayı: 2, 17-40.

Kaya, Mehmet Ali, – Taşdöner Özcan, Kevser, "Roma İmparatoru Hadrianus ve Anadolu: Geziler, Eyaletler ve Kentler", (Ed. B. Takmer – E. N. A. Arca – N. G. Özdil) *Sencer Şahin Anısına Yazılar*, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul 2016, 494-513.

Kayapınar, Ayşe, "Bizans Tarihine Genel Bir Bakış", (Ed. Levent Kayapınar), *Bizans Tarihi*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2013, 2-26.

Kazhdan, A. P., "Byzantine Towns During 7th – 11th Century", *Soviet Archaeology*, XXI, Russia 1954, 164-188.

Kazhdan, A. P. – Talbot, A. M. – Cutler, A. - Sevcenko, N. P., *The Oxford Dictionary of Byzantium, Vol. 2,* Oxford University Press, Oxford 1991.

Keleş, Vedat, *İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde Bulunan Septimius Severus Sikkeleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1998.

Keleş, Vedat, *Sinop Gümüş Sikkeleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2003.

Keleş, Vedat, "Athena Nikephoros Betimli bir Hellenistik Sikke Üzerine Gözlemler", (Ed. T. Takaoğlu), *Anadolu Arkeolojisine Katkılar 65. Yaşında Abdullah Yaylalı'ya Sunulan Yazılar*, 2006, 232-235.

Keleş, Vedat, "İlk Bulgular ışığında Parion Tiyatrosu", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi 128*, İstanbul 2008, 45-56.

Keleş, Vedat, *Erzurum Arkeoloji Müzesi Roma Sikkeleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2009.

Keleş, Vedat, "An Ancient City in Northern Troas Region", *Proceeding of The Symposium on Underwater Research*, 2009, 26-41.

Keleş, Vedat, "Parth Sikkelerinde Görülen Kültürel Özellikler", (Ed. Oğuz Tekin – Aliye Erol), *Ancient History, Numismatics and Epigraphy in the Mediterranean World*, Ege Yayınları, İstanbul 2009, 185-192.

Keleş, Vedat, "Parion History from Coins", *XIV International Numismatic Congress Proceedings*, Glasgow 2009, Gutenberg Press, London 2011, 237- 245.

Keleş, Vedat, – Çelikbaş, Ersin, "Wall Heating Systems In Roman Architecture and Spacer Tubes Found In The Parion Slope Structure", *16TH SOMA: 16th Symposium On Mediterranean Archaeology*, 2012.

Keleş, Vedat, "Giriş", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* İstanbul 2013, 19-26.

Keleş, Vedat, "Sikke", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları*, İstanbul 2013, 193-196.

Keleş, Vedat, "Parion Nekropolü'nde Ele Geçen Dört Altın Obje Üzerine Yeni Bir Değerlendirme", *Olba XXII*, Mersin 2014, 117-128.

Keleş, Vedat, "Parion Sikkelerinin Sirkülasyonu Işığında Parion'un Bölgesel Konumu", (Ed. Kayhan Dörtlük, Oğuz Tekin, Remziye Boyraz Seyhan), *Birinci Uluslar Arası Anadolu Para Tarihi ve Numismatik Kongresi 25-28 Şubat 2013 Bildiriler*, Antalya 2014, 333-344.

Keleş, Vedat, – Çelikbaş, Ersin, "Parion Roma Kolonizasyon Sikkeleri", *Arkeoloji ve Sanat 145. sayı*, İstanbul 2014, 75-84.

Keleş, Vedat, – Çelikbaş, Ersin, "Parion Yamaç Hamamı 2008-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 175-191.

Keleş, Vedat, – Çelikbaş, Ersin, "Wall Heating Systems in Roman Architecture and 'Spacer Tubes' Found in The Parion Slope Structure", *Talanta XLVI – XLVII (2014-2015)*, 281-297.

Keleş, Vedat, – Yılmaz, Alper, "Parion Roma Hamamı 2006-2013", (Ed. Hasan Kasapoğlu, Mehmet Ali Yılmaz), *Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı*, Ankara 2014, 159-174.

Keleş, Vedat, – Yılmaz, Alper, - Oyarçin, Kasım, "Parion Roma Hamamı 2013 Kazıları ve Sikke Buluntuları", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi 147. Sayı*, İstanbul 2014, 21-36.

Keleş, Vedat, – Oyarçin, Kasım, - Yılmaz, Alper, "Parion Roma Hamamı 2014 Kazıları ve Sikke Buluntuları", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi 150. Sayı*, İstanbul 2015, 53-66.

Keleş, Vedat, "Parion Tiyatrosunda Ele Geçen Alexandria Troas Sikkeleri ve Goth İstilası", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 193-200.

Keleş, Vedat, – Yılmaz, Alper, - Çelikbaş, Ersin, – Yılmaz, M. Deniz, "The Water Systems of the Ancient City of Parion", *De Aquaeductu Atque Aqua Urbium Lyciae Pamphyliae Pisidiae: The Legacy of Sextus Iulius Frontinus*, Paris 2016, 25-31, 27.

Kent, J. P. C. –Painter, K. S., *Wealth of the Roman World: Gold and Silver AD 300-700*, British Museum Publications, Londra 1977.

Kılıç, Serkan, "Bizans Anonim Follisleri Üzerinde Görülen İslami Kontrmarklar", *Mediterranean Journal of Humanities*, IV/2, E – Dergi 2014, 179-189.

Klawans, Zander H., *Reading and Dating Roman Imperial Coins*, Sanford J. Durst Numismatic Publications, New York 1982.

Klawans, Zander H. – Bressett, K. E., *Handbook of Ancient Greek and Roman Coins*, Whitman Publishing, Atlanta 2012.

Klein, Brigitte, *Tranquillina, Otacilia, Etruscilla, Salonina: vier Kaiserinnen des 3. Jhd. n. Chr*, Diss. Univ. Saarlandes, Saarbrücken 1998.

Koch, Guntram, *Erken Hıristiyanlık Sanatı*, (Çev: Ayşe Aydın), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2007.

Koçhan, Nurettin, *Kyzikos Tarihi ve Mimari Kalıntıları*, Renkvizyon Ofset Form Matbacılık, Bursa 2011.

Koçyiğit, Oğuz, *Amorium Hamam Yapısı: Tarihsel Süreç İçerisindeki İşlevsel Değişim*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2006.

Kozanlı, C., "Kuzey Troas'ın Zengin Kenti: Parion" *IDOL, sayı 28*, 2006, 28-29.

Kökten, Kılıç, "1949 yılı Tarih Öncesi Araştırmaları Hakkında Kısa Rapor", *Belleten, No. 43*, 817-829.

Körpe, Reyhan, "1996 Lapseki Kurtarma Kazısı", *VIII. Müze Kurtarma Kazıları Sonuçları*, Ankara 1997, 171-194.

Körpe, Reyhan, "Son Arkeolojik Bulgular Işığında Aziz Paulus'un İkinci Kutsal Görev Gezisinde Troas Yolculuğu", *Selevcia ad Calycadnum*, Sayı: 1, Olba Kazısı Yayınları, Ankara 2001, 51-75.

Körpe, Reyhan, "Antik Kaynakların Işığında Troia'da Tsunami", *Bilim ve Ütopya*, Yıl:12 Sayı: 140 Şubat 2006, 69-72.

Körpe, Reyhan, "Boğaz Savaşları", *Kubaba*, Sayı 6, İzmir 2006, 15-20.

Körpe, Reyhan, "Antik Kaynaklarda Ege Dünyasında Deprem ve Tsunamiler: Troia'da Tsunami", *Kubaba*, Sayı 11, İzmir 2007, 30-36.

Körpe, Reyhan, "Troas Bölgesi Antik Kentleri", (Ed. Mustafa Demir), *Çanakkale Tarihi Cilt I*, Değişim Yayınları, İstanbul 2008, 356-411.

Körpe, Reyhan, "Troas Bölgesi'nin Antik Yolları", (Ed. Mustafa Demir), *Çanakkale Tarihi Cilt I*, Değişim Yayınları, İstanbul 2008, 413-417.

Körpe, Reyhan, "Troas Bölgesi'nin Eskiçağ Tarihi", (Ed. Mustafa Demir), *Çanakkale Tarihi Cilt I*, Değişim Yayınları, İstanbul 2008, 337-348.

Körpe, Reyhan, "Büyük İskender'in Troas'ta İzlediği Rota ve Granikos Savaşı", *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, Yıl 9, Sayı 10-11, 2011, 95-108.

Kraay, Colin M., *Archaic and Classical Greek Coins*, Methuen, London 1976.

Konuk, Koray, "Asia Minor To The Ionian Revolt", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 43-60

Kroll, John H., The Coins of Sardis, (Ed. Nicholas D. Cahill), *The Lydians and Their World*, Yapı Kredi Yayınları, İstabul 2010, 143-156.

Kroll, John H., "The Monetary Background of Early Coinage", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 33-42.

Krzyzanowska, A., *Monnaies Coloniales D'Antioche De Pisidie*, Tome 7, Varşova 1970.

Ksenophon, *Anabasis*, (Çev.: T. Gökçöl), Sosyal Yayınları, İstanbul 1984.

Ksenophon, *Yunan Tarihi*, (Çev. S. Sinanoğlu), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999.

Kuiper, Kathleen, *Ancient Rome: From Romulus and Remus To The Visigoth İnvasion*, Britannica Educational Publishing, New York 2011.

Lamb, Harold, *Theodora ve İmparator: Justinyen'in Dramı*, (Çev: İbrahim Şener), İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2011.

Leaf, Walter, *Strabo on the Troad*, Cambridge University Press, London 1923.

Lee, A. D., "The Eastern Empire: Theodosius to Anastasius", (Ed. Averil Cameron, Bryan Ward Perkins, Michael Whitby), *The Cambridge Ancient History: Volume XIV Late Antiquity: Empire and Successors A. D. 425-600*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 33-62.

Lemerle, Paul, *Bizans Tarihi*, (Çev: Galip Üstün), İletişim Yayınları, İstanbul 1994.

Lenger, D. S., "Parium o Filippi?: A Proposito di Una Discusa Attribuzione", *Annali 54*, 2008, 255-260.

Lenski, Noel, "The Reign of Constantine", (Ed. Noel Lenski), *The Cambridge Companion To The Age Of Constantine*, Cambridge University Press, New York 2011, 59-90.

Levtchenko, M. V., *Kuruluşundan Yıkılışına Kadar Bizans Tarihi*, (Çev: M. Selen, Y. Selçuk), Özne Yayınları, Doruk Yayınları, İstanbul 1999, 2007.

Lightfoot, Christopher, Byzantine Anatolia: reassessing the numismatic evidence, *Revue numismatique, VI. seri 158. cilt*, 2002, 229-239.

Lightfoot, Christopher, Amorium'daki Sikke Buluntuları: Anadolu'da Bizans Para Ekonomisi İçin Yeni Kanıtlar, *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi, sayı 3*, Ankara 2003, 23-28.

Lloyd, Seton, *Türkiye'nin Tarihi: Bir Gezginin Gözüyle Anadolu Uygarlıkları*, (Çev: Ender Varinlioğlu), Tubitak Popüler Bilim Kitapları, Ankara 1997.

Laughron, C. P. –Raubitschek, A. E., "Three Attic Proxeny Decrees", *Hesperia*, 16-2, 1947, 78-81.

LRBC, R. A. G. Carson, P. V. Hill, J. P. C. Kent, *Late Roman Bronze Coinage*, London 1965.

Luttwak, Edward D., *Bizans İmparatorluğu'nun Büyük Stratejisi*, (Çev: M. Efe Tuzcu), Epsilon Yayınları, İstanbul 2012.

Magie, David, *Roman Rule in Asia Minor to the End of Third Century after Christ I-II*, Princeton University Press, Princeton 1950.

Magie, David, *Anadolu'da Romalılar 3: Batı Anadolu Kent Devletleri,* (Çev. N.Başgelen-Ö.Çapar), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2003.

Manders, Erika, *Coining Images of Power: Patterns in the Representation of Roman Emperors on Imperial Coinage, A.D. 193-284*, Brill, Boston 2012.

Mango, Cyril, *Byzantine Architecture*, Electa Editrice, Milano 1978.

Mango, Cyril, *Bizans Mimarisi*, (Çev: Mine Kadiroğlu), Rekmay, Ankara 2006.

Mansel, Arif Müfid, *Ege ve Yunan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1988.

Marcellinus, A., *The Roman History of Ammianus Marcellinus: During the Reigns of the Emperors Constantius, Julian, Jovianus, Valentinian, and Valens*, (Çev: Charles Duke Yonge), London 1894.

Mattingly, Harold, *A Guide To The Exhibition of Roman Coins in The British Museum*, London 1952.

Mattingly, Harold, *Roman Coins from the Earliest Times to the Fall of the Western Empire*, Methuen, London 1960.

Matyszak, Philip, *The Enemies Of Rome: From Hannibal To Attila The Hun*, Thames & Hudson, London 2008.

Matyszak, Philip, – Berry, Joanne, *Lives Of The Romans*, Thames & Hudson, London 2008.

McCormick, M., "Crown", (Ed. A. M. Talbot – A. Kazdhan), *The Oxford Dictionary of Byzantium 3. vol*, Oxford University Press, New York 1991.

Meadows, Andrew, "The Spread of coins in the Hellenistic World", (Ed. R. Vaubel and P. Bernholz), *Explaining Monetary and Financial Innovation: A Historical Analysis*, Springer, Berlin/New York, 2014, 169-194.

Meijer, Fik, *İmparatorlar Yataklarında Ölmez*, (Çev: Gürkan Ergin), Homer Kitabevi, İstanbul 2006.

Meijer, Fik, *Gladyatörler Tarihin En Ölümcül Sporu*, (Çev: Doğa Günenç), Homer Yayınları, İstanbul 2008.

Memiş, Ekrem, *Tarihi Coğrafyaya Giriş*, Ekin Yayınları, Bursa 2012.

Meritt, B. D. – Gery, H. T. W. – McGregor, M. F., *The Athenian Tribute Lists. Vol. III*, American School of Classical Studies at Athens, 1950.

Meshorer, Ya'akov, *The Production of Coins in the Ancient World*, Israel Museum, Jerusalem 1970.

Metcalf, William E., "Roman Imperial Numismatics", (Ed. David S. Potter), *A Companion To The Roman Empire*, Blackwell Publishing, Oxford 2006, 35-44.

Metcalf, David Michael, "An Interpretation of Byzantine Rex Regantium Folle of Class A, ca. 970-1030", *Numismatic Chronicle, VII, X*, 199-219.

MIB I, Wolfgang Hahn, *Moneta Imperii Byzantini, vol. I,: von Anastasius I bis Justinianus I (491-565)*, Wien 1973.

Miller, Max, *Die Münzen des Altertums*, München 1923.

Mommsen, Theodor, *A History of Rome Under the Emperors*, Routledge, London 2005.

Moorhead, Sam, "The Coinage Of The Later Roman Empire", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, Oxford 2012, 601-632.

Morkholm, Otto, *Erken Hellenistik Çağ Sikkeleri*, (Çev: Oğuz Tekin), Homer Yayınları, İstanbul 2000.

Morrisson, Cecile, *Antik Sikkeler Bilimi Numismatik Genel Bir Bakış*, (Çev: Zeynep Çizmeli Öğün), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002.

Morrisson, Cecile, "Money, Coins And The Economy", (Ed. Paul Stephenson), *The Byzantine World*, Routledge, London 2010, 34-46.

Mutlu, Sena, "Anadolu Medeniyetleri Müzesi Bizans Dönemi Gümüş Sikkeleri", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2005 Yıllığı*, Ankara 2006, 183-196.

Nesbitt, John – Oikonomides, Nicolas, *Catalogue of Byzantine Seals At Dumbarton Oaks And In The Fogg Museum Of Art. Vol. 3*, Washington 1996.

Nicolle, David, *Doğu Roma Orduları MS 306-686*, (Çev: Buket Bayrı), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013.

Norwich, John Julius, *Byzantium; The Early Centuries*, Penguin Books Ltd. London, 1990.

Odahl, Charles Matson, *Constantine And The Christian Empire*, Routledge, London 2004.

O'Donnel, James J., *The Ruin of the Roman Empire*, Harper Collins, London 2009.

Okçu, Recep – Dumlupınar, Ebru – Artar, Aynur, *Bursa Arkeoloji Müzesi Sikke Teşhir Kataloğu*, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa 2005.

Ostrogorsky, Georg, *Bizans Devleti Tarihi*, (Çev: Fikret Işıltan), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1981-1986-1999.

Oyarçin, Kasım, "Parion Kazısı 2010-2014 Yılları Arası Numismatik Çalışmaları", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 133-139.

Oyarçin, Kasım, "2008 Yılı Kelenderis Agora Bazilikası Kazısında Bulunan Geç Antik Çağ (MS 3. – MS 7. Yüzyıl) Sikkeleri, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 19, Cilt 1, Erzurum 2015, 239-264.

Oyarçin, Kasım, "Parion Tiyatrosu Sikkeleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 181-191.

Özbayoğlu, Erendiz, "Iulianus Apostata'nın Ufuktaki Hıristiyanlıkla Sınavı", *Seleucia Ad Calycadnum I*, Olba Kazısı Yayınları, Ankara 2011, 11-18.

Özcan, Hatice Özyurt, "Erzurum Arkeoloji Müzesindeki Bizans Sikkeleri", *AST 24, cilt 1*, 2007, 1-16.

Özgan, Ramazan, *Roma Portre Sanatı III*, Ege Yayınları, İstanbul 2015.

Özgünel, Coşkun, *Smintheion: Troas'ta Kutsal Bir Alan*, T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara 2001.

Özsait, Mehmet, *Anadolu Uygarlıkları*, Görsel Yayınları, İstanbul 1982.

Özsait, Mehmet, "Küçük Asya'da Roma Kolonileri", (Ed. Nezih Başgelen), *Zafer Taşlıklıoğlu Armağanı Anadolu ve Trakya Çalışmaları I*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1999, 123-132.

Öztürk, Deniz Başar, *Troas Bölgesi Odeion Yapıları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2006.

Parker, Geoffrey, *Cambridge Savaş Tarihi*, (Çev: Füsun Tayanç – Tunç Tayanç), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014.

Pausanias, *Description of Greece,* Vol. II, (trans. A.R. Shilletto), London 1886.

Pausanias, *Pausanias'da Anadolu, Seçmeler*, (Çev: Bilge Umar), Yeditepe Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2002.

Pentcheva, Bissera V., *Icons and Power: The Mother of God in Byzantium*, Penn State University Press, Pennsylvania 2006.

Plinius, *Natural History*, London 1991.

Plutarkhos, *Bioi Paralelloi: Eumenes*, (Çev.: B. Perin), London 1948.

Polyaenus, *Strategemata*, (Ed. E. Woelfflin and J. Melber), Leipzig 1887.

Poole, Stanley Lane, *Coins And Medals: Their Place in History And Art*, Elliot Stock, London 1885.

Potter, David Stone, *The Roman Empire At Bay: AD 180-395*, Routledge, London 2004.

Potter, David Stone, "The Transformation of the Empire: 235-337 CE", (Ed. David S. Potter), *A Companion To The Roman Empire*, Blackwell Publishing, Oxford 2006, 153-173.

Potter, David Stone, *Emperors of Rome: Imperial Rome from Julius Caesar to the last Emperor*, Quercus Publishing, London 2008.

Prêteux, Franck, "Parion et son territorie a I'epoque hellenistique: un exemple d'organisation de la chora sur le rivage de la Propontide", *L'Asie Mineure dans I'Antiquite: echanges, populations et territoires*, 2009, 335- 351.

Ptolemaios, *Geographika Hyphegesis*, (Çev: E. L. Stevenson), 1932.

Ramsay, William Mitchell, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, (Çev: M. Pektaş), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1960-1961.

Ratto, Rodalfo, *Monnaies Byzantines et D'auters Pays Contemporaines a L'Epoque Byzantine*, Michigan University, Amsterdam 1959.

RIC V/I, Harold Mattingly, Edward A. Sydenham ve P.H. Webb, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. V Part I, Valerian to Florian, London, 1962.

RIC V/II, Harold Mattingly, Edward A. Sydenham ve P.H. Webb, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. V Part II, Probus to Amandus, London, 1962.

RIC VI, Harold Mattingly ve Edward A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. VI. From Diocletian's reform (A.D. 294) to the death of Maximinus (A.D. 313), London 1967.

RIC VII, Harold Mattingly ve Edward A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage*, Vol VII. Constantine and Licinius, London 1966.

RIC VIII, C. H. V. Sutherland, R. A. G. Carson, J. P. C. Kent, *The Roman Imperial Coinage.* Vol. VIII, The Family of Constantine I, London 1981.

RIC IX, Harold Mattingly, C. H. V. Sutherland, R. A. G. Carson, *The Roman Imperial Coinage.* Vol. IX, Valentian I – Theodosius I, London 1951.

RIC X , J. P. C., Kent, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. X, The Divided Empire and the Fall of the Western Parts, AD 395 – 491, London, 1994.

Rice, Tamara Talbot, *Bizans'ta Günlük Yaşam*, (Çev: Bilgi Altınok), Özne Yayınları, İstanbul 1998.

Rich, John, *Geç Antik Çağda Kent*, (Çev: Suna Güven - Ertuğrul Güven), Homer Kitabevi, İstanbul 1999.

Roberts, L., *Monnais Antiques en Troade,* Geneva-Paris 1966.

Roebuck, Carl, *Ionian Trade And Colonization,* Ares Publishers, New York 1959.

Rose, Ch. Brian, "Yunan ve Roma Dönemlerinde İlion"*, Düş ve Gerçek Troia*, Homer Yayınları, İstanbul 2001, 180-189.

Rose, Ch. Brian, "Constantius'dan Mehmet'e Kadar Bizans Dönemi'nde İlion", *Düş ve Gerçek Troia*, Homer Yayınları, İstanbul 2001, 280-281.

Rose, Ch. B., – Körpe, R., - Tekkök, B., "Granicus River Valley Survey Project, 2004-2005", *Studia Troica*, sayı: 17, Philipp Von Zabern, Mainz 2007, 3-65.

Rostovtzeff, Michael Ivanovitch, "The Parthian Shot", *American Journal of Archaeology, vol. 47, no. 2,* 1943, 174-187.

Rostovtzeff, Michael Ivanovitch, *The Social and Economic History of the Roman Empire Cilt 2*, Biblo & Tannen Publishers, Oxford 1957.

Roux, Patrick Le, *Roma İmparatorluğu*, (İsmail Yerguz), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2011.

RPC I , A. Burnet – M. Amandry – P. P. Ripolles, *Roman Provincial Coinage,* Vol. I, *From the Death of Vitellius (44 BC – AD 69),* British Museum Press, London Bibliothèque Nationale, Paris 1992.

RSC IV, H. A. Seaby, *Roman Silver Coins,* Vol. IV Gordian III to Postumus, London 1982.

Rutter, N. K., *Greek Coinage*, Shire Publications, London 1983

Rutter, N. K., "The Coinage of Italy", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 128-141.

Sabin, Philip, - Wees, Hans Van - Whitby, Micheal, *The Cambridge History of Greek and Roman Warfare: Volume II Rome from the late Republic to the late Empire*, Cambridge University Press, Cambridge 2008.

Sancaktar, Hacer, "Pisidia, Kilikia ve Lykaonia Bölgelerindeki Roma Koloni Kentleri Sikke Tipolojisi", *Uluslararası Genç Bilimciler Buluşması I: Anadolu Akdenizi Sempozyum Bildirileri*, (Ed. Kayhan Dörtlük, Tarkan Kahya, Remziye Boyraz Seyhan, Tuba Ertekin), Mas Matbaacılık, İstanbul 2012, 371-384.

Sancaktar, Hacer, "2011 yılı Arykanda Kazısı TK3 Definesi: Bir Ön Değerlendirme", *Mediterranean Journal of Humanities*, II/2, Antalya 2012, 219-228.

Sandys, John Edwin, *Latin Epigraphy: An Introduction to the Study of Latin Inscriptions,* Cambridge University Press, Cambridge 1919.

Sayar, Mustafa Hamdi, "Geç Antik Devir", *Doğu Batı Dergisi: Romalılar I, sayı 46,* Ankara 2009, 235-262.

Sayar, Mustafa Hamdi, "Parion'da Divus Vespasianus Augustus'a Bir Sunu", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 163-166.

Sayar, Mustafa Hamdi, "Tiyatro'da Ölüm: Parion Tiyatrosu'nda Gladyatör Dövüşleri", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 201-207.

Scarre, Chris, *Chronicle Of The Roman Emperors*, Thames & Hudson, London 1995.

Schaps, David M., *The Invention of Coinage and the Monetization of Ancient Greece*, The University of Michigan Press, Michigan 2007.

Schliemann, Heinrich, *Ilios, The City and Country of The Trojans*, Harper& Brothers, New York 1881.

Schneider, Eugenia Equini – Polosa, Annalisa, "De tempio a chiesa. Continuitӑ dello spazio sacro a Elaiussa Sebaste", *Arkeoloji Sanat Dergisi 148. sayı*, İstanbul 2015, 123-132.

Schwertheim, Elmar, "Alexandreia Troas 2002 Kazı Çalışmaları", *Çanakkale - Troas Arkeoloji Buluşması II*, Çanakkale 2003, 35-39.

Seaby, H. A., *Greek Coins And Their Values*, Seaby Ltd., London 1966.

Sear, David Ronald, *Byzantine Coins and Their Values*, Seaby, London 1974.

Sear, David Ronald, *Roman Coins And Their Values*, Seaby, London 1970-1974-1988-2000.

Sear, David Ronald, *Greek Coins and Their Values*, Seaby, London 1978.

Sear, David Ronald, *Greek Imperial Coins*, Seaby, London 1982.

Seidler, G. L., *Bizans Siyasal Düşüncesi*, (Çev: Mete Tunçay), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları, Ankara 1980.

Seltman, C., *Greek Coins*, Methuen, London 1955.

Serin, Ufuk, "Some Observations on the Middle Byzantine Church outside the East Gate at Iasos, Iasos e la Caria. Nuovi studi e ricerche", (Ed. R. Pierobon Benoit), *La Parola del Passato 60 (2-6)*, 2005, 156-178.

Serin, Ufuk, "Karya'daki Geç Antik ve Bizans Dönemi Yapı ve Yerleşimleri Üzerine Bazı Gözlemler", *Department of Architecture*, METU, Ankara 2013, 191-211.

Sevin, Veli, "Anadolu'da Yunanlılar", *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi 2*, İstanbul 1982, 214-228.

Sevin, Veli, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2013.

Shotter, David, "Roman Historians and the Roman Coinage", *Greece & Rome*, Vol. 25/2, 1978, 156-168.

Simkins, Micheal, *The Roman Army from Hadrian to Constantine*, Osprey Publishing, Oxford 1979.

Sinisi, Fabrizio, "The Coinage of The Parthians", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 275-294.

SNG*CopMysia*, *Sylloge Nummorum Graecorum The Royal Collection of Coins and Medals. Danish National Museum Mysia*, Copenhagen 1945.

SNG*Delepierre*, *Sylloge Nummorum Graecorum France Bibliothèque Nationale Cabinet des Mèdailles, Collection Jean et Marie Delepierre,* Paris 1983.

SNG*Tübingen*, *Sylloge Nummorum Graecorum, Deutschland Münzsammlung der Üniversität Tubingen, 4. Heft., Mysien-İonien*, München 1989.

Stahl, Alan M., "The Transformation Of The West", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 633-654.

Stambaugh, John E., *The Ancient Roman City*, The Johns Hopkins University Press, London 1988.

Stout, Ann M., "Jewelery as a Symbol of Status in the Roman Empire", (Ed. Judith Lynn Sebesta – Larissa Bonfante), *The World Of Roman Costume*, The University of Wisconsin Press, London 2011, 77-100.

Strabon, *Geographika: Antik Anadolu Coğrafyası, Kitap: XII-XIII-XIV*, (Çev: Adnan Pekman), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2000.

Sutherland, C. H. V., *A Late Roman Coin-Hoard from Kiddington*, Oxon, Oxoniensia Vol. 1, Oxford 1936, 70-80.

Sutherland, C. H. V., "The Intelligibility of Roman Imperial Coin Types", *The Journal Of Roman Studies*, Vol. 49/1-2, 1959, 46-55.

Sutherland, C. H. V., "Denarius and Sestertius in Diocletian's Coinage Reform", *The Journal of Roman Studies*, Vol. 51/1, 1961, 94-97.

Sydenham, Edward Allen, *Historical References on Coins of the Roman Empire from Augustus to Gallienus*, Spink - Son Ltd, London 1917.

Sydenham, Edward Allen, *The Roman Monetary System: Part II*, Numismatic Chronicle, London 1919.

Şimşek, Aslı, *Alman Bilim Adamlarının Troas Bölgesi'ndeki Arkeoloji Çalışmaları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2010.

Tacticus, Aeneas, *Asclepiodotus and Onasander*, (Çev.: Illinois Greek Club), Loeb Classical Library 1923, I, 1-3.

Tavukçu, Zerrin Aydın, *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları,* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2006.

Tek, Ahmet Tolga, *Arykanda Kazılarında Bulunan Antik Sikkeler Üzerinde Yeni İncelemeler: 1971-2000 Sezonları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002.

Tek, Ahmet Tolga, *Roma Tarihi ve Uygarlığı*, (Ed. Taciser Sivas), Uygarlık Tarihi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2013, 172-198.

Tekin, Oğuz, *Antik Nümismatik ve Anadolu*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1992.

Tekin, Oğuz, *Grek ve Roma Sikkeleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1994.

Tekin, Oğuz, *Bizans Sikkeleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999.

Tekin, Oğuz, *Sivas Definesi VI. Mithradates Dönemi Pontos ve Paphlagonia Kentlerinin Bronz Sikkeleri*, Sadberk Hanım Müzesi, İstanbul 1999.

Tekin, Oğuz, *Eskiçağda Para (Antik Numismatiğe Giriş)*, Eski Çağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2000.

Tekin, Oğuz, "Sikkelerin Işığında Antakya Depremi", *Toplumsal Tarih Dergisi 101. sayı*, İstanbul 2002, 6-7.

Tekin, Oğuz, *Sadberk Hanım Müzesi Antik Sikkeler Kataloğu: Catalogue Of The Ancient Coins In The Sadberk Hanım Museum*, Ege Yayınları, İstanbul 2003.

Tekin, Oğuz, "Sadberk Hanım Müzesi Roma Sikkeleri Kataloğu", *Sadberk Hanım Müzesi Yıllığı Palmet V*, İstanbul 2004, 69-100.

Tekin, Oğuz, "Devletler, Hükümdarlar ve Sikkeleri", (Ed. Şennur Şentürk, Selahattin Özpalabıyıklılar, Oğuz Tekin), *Altının İktidarı, İktidarın Altınları, Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayıncılık*, İstanbul 2005, 167-278.

Tekin, Oğuz, "Eski Yunan, Roma ve Bizans Altın Sikkeleri", (Ed. Şennur Şentürk, Selahattin Özpalabıyıklılar, Oğuz Tekin), *Altının İktidarı, İktidarın Altınları, Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayıncılık*, İstanbul 2005, 39-68.

Tekin, Oğuz, *Eski Anadolu ve Trakya Ege Göçlerinden Roma İmparatorluğu'nun İkiye Ayrılmasına Kadar (MÖ 12. – MS 4. Yüzyıllar Arası)*, İletişim Yayınları, İstanbul 2007.

Tekin, Oğuz, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, İletişim Yayınları, İstanbul 2008.

Tekin, Oğuz, "Antik Sikkeler ve Simgeler", *Sikkeler Ne Anlatır? Ortaçağ Anadolu Sikkelerinde Simgeler ve Çokkültürlülük*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009, 13-27.

Tekin, Oğuz, "Roma Devletinde Para ve Ekonomi", *Doğu Batı Dergisi Romalılar I, sayı 49*, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2009, 265-296.

Tekin, Oğuz, *Konuşan Paralar Tarih Boyunca Anadolu Kentleri ve Sikkeleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2011.

Tekin, Oğuz, - Erol Özdizbay, Aliye, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Prehistorya Anabilim Dalı Sikke, Sence, ve Ağırlık Koleksiyonu*, Ege Yayınları, İstanbul 2011.

Tekin, Oğuz, "Geç Antik Çağ'ın En Büyük İmparatoru Büyük Constantinus", *Toplumsal Tarih Dergisi 221. sayı*, İstanbul 2012, 64-67.

Tekin, Oğuz, *Tarih Boyunca İstanbul'da Sikke Darbı ve Sikkeler*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2012.

Tekin, Oğuz, *Hellen ve Roma Tarihi*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2013.

Tekin, Oğuz, "Roma Tarihini Sikkelerden Okumak: Roma Cumhuriyet Dönemi Sikkeleri", (Ed. Ekin Öyken), *Klasik Filoloji Seminerleri III*, Alfa Yayınları, İstanbul 2016, 55-66.

Thackeray, Francis St. John, *A Guide to the Collection of Roman Coins at Eton Colloge: With an Appendix on Some Byzantine Coins*, Virtue And Co, London 1882.

Theophones, *The Chronicle of Theophanes Confessor: Byzantine and Near Eastern History, A.D. 284-813*, (translated by Cyril Mango and Roger Scott), Oxford University Press, 1997.

Thieler, H., *Der Stier auf den Grosskupfermünzen des Julianus Apostata (355-360-363 n. Chr.), Berliner Numismatische Zeitchrift 27*, Berlin 1962, 49-54.

Thompson, Margaret, *The Athenian Agora II; Coins from the Roman through Venetian Period*, The American School of Classical Studies at Athens, Princeton 1956.

Thompson, M.,– Morkholm, O.,– Kraay, C. M., *An Inventory of Greek Coin Hoards*, American Numismatic Society, New York 1973.

Thonemann, Peter, *The Hellenistic World: Using Coins as Sources*, Cambridge University Press, Cambridge 2015.

Treadgold, Warren, *Byzantium and Its Army: 284-1081*, Stanford University Press, California 1995.

Treadgold, Warren, *A History of Byzantine State and Society*, Stanford University Press, California 1997.

Tulay, Ahmet Semih, *Genel Numizmatik Sözlüğü*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001.

Tuncer, Aslı, Hatay *Müzesi Sikkelerinin Işığı Altında Antiokheia Darphaneleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay 2012.

Turan, Olcay, *Çanakkale ve Çevresindeki Roma Askeri Kolonileri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Çanakale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2008.

Türker, Ayşe Ç., "Çanakkale Boğazında Bizans Dönemine Ait Tarihi ve Arkeolojik Veriler", (Ed. Mustafa Demir), *Çanakkale Tarihi Cilt I*, Değişim Yayınları, İstanbul 2008, 515-540.

Türker, Ayşe Ç., "Gelibolu ve Biga Yarımadasında Bizans Dönemi Şehirleri", (Ed. Ali Akdemir – Osman Demircan), *Gelibolu Değerleri Sempozyumu: 27-28 Ağustos 2008*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları, Çanakale 2008, 133-140.

Uçkan, Yelda Olcay, "Erken Bizans Dönemi", (Ed. Erol Altınsapan), *Ortaçağdan Günümüze Anadolu Uygarlıkları*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2013, 2-33.

Umar, Bilge, *Troas*, Ak Yayınları, İstanbul 1983.

Umar, Bilge, *Türkiye Halkının İlkçağ Tarihi II*, Sergi Yayınevi, İstanbul 1984.

Ünal, Ceren, "Geç Roma İmparatorluğundan Erken Dönem Bizans İmparatorluğuna Geçiş Sürecinde Basılan Sikke Tasvirlerinde İmparator Kostüm ve Aksesuarları", *Olba XIII*, Mersin 2006, 221-234.

Ünal, Ceren, *Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2010.

Ünal, Ceren, "Bizans Sikkelerinde Yer Alan Göksel Varlıklar: Kerubim ve Serafim", *Seleucia Ad Calycadnum I*, Olba Kazısı Yayınları, Ankara 2011, 111-132.

Ünal, Ceren, *Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2015.

Vasiliev, Alexander Alexandrovich, *Konstantinopolis'in Kuruluşu*, (Çev: Tolga Ersoy), Tarih ve Uygarlık İstanbul Dergisi 3. Sayı, İstanbul 2013, 111-114.

Von Richter, Otto Friedrichs, *Wallfahrten im Morgenlande*, Berlin 1818.

Wallece, Richard, – Williams, Wynne, *Tarsuslu Paulus'un Üç Dünyası,* (Çev: Zühre İlkgelen), Homer Kitapevi, İstanbul 1999.

Walpole, R., *Memoris Relating to European and Asiatic Turkey*, London 1918.

Watson, Alaric, *Aurelian and the Third Century*, Routledge, London 1999.

Whitby, Michael, *The Emperor Maurice and His Historian: Theopylact Simocatta on Persian and Balkan Warfare*, Clarendon Press, Oxford 1988.

Whitby, Michael, *Rome at War AD 293-696*, Osprey Publishing, Oxford 2002.

Whitby, Michael, "The Successors of Justinian", (Ed. Averil Cameron, Bryan Ward Perkins, Michael Whitby), *The Cambridge Ancient History: Volume XIV Late Antiquity: Empire and Successors A.D. 425-600*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, 86-111.

Wiesehöfer, Josef, *Antik Pers Tarihi*, (Çev: Mehmet Ali İnci), Telos Yayıncılık, İstanbul 2002.

Willams, Stephen – Friell, Gerard, *Theodosius The Empire At Bay*, B.T. Batsford Ltd, London 1994.

Willams, Stephen – Friell, Gerard, *The Rome that Did Not Fall: The Survival of the East in the Fifth Century*, Routledge, London 1998.

Williams, Jonathan, *Money A History*, British Museum Press, London 1997.

Winckelmann, Johann Joachim, *Antik Çağ Sanat Tarihi*, (Çev: Oğuz Özügül), Say Yayınları, İstanbul 2012.

Wolters, Reinhard, "The Julio – Claudians", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 335-355.

Woytek, Bernhard E., "The Denarius Coinage Of The Roman Republic", (Ed. William E. Metcalf), *The Oxford Handbook of Greek and Roman Coinage*, Oxford University Press, 2012, 315-334.

Yaşarbaş, Vecihi Enver, *Uygarlık Tarihi*, Bakanlar Matbaacılık, Erzurum 2002.

Yavuz, Mehmet Fatih, "İlkçağdan Ortaçağa İstanbul Kuşatmaları", *Toplumsal Tarih 197. Sayı*, İstanbul 2010, 56-62.

Yıldız, Sevcan, *Bizans Tarihi, Kültürü, Sanatı ve Anadolu'daki İzleri*, Detay Yayıncılık, Ankara 2009.

Yılmaz, Alper, *2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012.

Yılmaz, Alper, "Roma Hamamı", (Ed. C. Başaran), *Antik Troas'ın Parlayan Kenti, Parion, 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları,* İstanbul 2013, 57-66.

Yılmaz, Alper, "Parion Güney Nekropolü'nden Ele Geçmiş Bir Obje Üzerine Gözlemler", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 187-195.

Yılmaz, Michael D., "Parion Antik Kenti'nde Su Temini ve Tahliyesi Üzerine İlk Gözlemler", (Ed. C. Başaran – V. Keleş), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 197-214.

Yılmaz, Michael D., "Parion Tiyatrosu Su Sistemi ve Orkestra İşlevi Üzerine Bir Değerlendirme", (Ed. Cevat Başaran – H. Ertuğ Ergürer), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları*, Ankara 2016, 65-75.

Yuka, Ahmet, "Kayseri Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Bizans Dönemi Anonim Follisleri", *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, Sayı 34, Erzurum 2015, 90-115.

Zoroğlu, K. Levent, "Kelenderis Agora Bazilikasının Mozaikler", *Aktüel Arkeoloji, sayı 35*, İstanbul 2013, 44-47.

Zosimus, *Historia Nova*, Green and Chaplin, London 1814.

KATALOG

Katalogda aşağıdaki teknik kısaltmalar kullanılmıştır:

AE : Bronz
AR : Gümüş
A.Y. : Arka Yüz
Darph. : Darphane
Gr. : Gram
Kat. No. : Katalog Numarası
Kazı Kod No. : Kazı Kod Numarası
Ky. : Kalıp Yönü
Mm. : Milimetre
Ö.Y. : Önyüz
Ref. : Referans

MARCIA OTACILIA SEVERA MS 244-249 (I. PHILIPPUS'UN KARISI)

Kat. No. 1
Kazı Kod. No. BBH 005 (2013 Tiyatro)
AE., Antoninianus, 4.18 gr, 23 mm., Ky. 12
Ö. Y. **M OTACIL SEVERA AVG**
Hilal üzerinde, Otacilia'nın diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **CON[CO]RDIA AVGG**
Concordia, oturuyor, sola; sağ elinde patera, sol elinde çift bereket boynuzu tutuyor.
Dönemi **Otacilia Severa MS 246-248**
Darph. Roma
Ref. RIC IV/III, s. 83, 125 c.

Kat. No. 2
Kazı Kod. No. AVI 011 (2013 Tiyatro)
AR., Antoninianus, 3.47 gr, 24 mm., Ky. 12
Ö. Y. **OTACIL SEVERA AVG**
Hilal üzerinde, Otacilia'nın diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **PIETAS AVGVSTAE**
Pietas ayakta, sola, sağ eli havada ve elinde bir kutu tutuyor.
Dönemi **Otacilia Severa MS 248-249**

Darph. Roma
Ref. RIC IV/III, s. 84, 130; RSC IV, s. 18, 43.

C. MESSIUS QUINTUS DECIUS TRAIANUS MS 249-251

Kat. No. 3
Kazı Kod. No. AKF 007 (2010 Tiyatro)
AE., Antoninianus, 22 mm., 3.47 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP CAE] TR [A] DECIVS AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **VICTORIA GERMANICVS**
İmparator at üzerinde, sola, sol elinde mızrak tutuyor, Victoria'dan çelenk almakta.
Dönemi **Trajan Decius MS 250-251**
Darph. Milano
Ref. RIC IV/III, s. 125, 43.

P. LICINIUS GALLIENUS MS 253-268

Kat. No. 4
Kazı Kod. No. ADB 015 (2008 Yamaç Hamamı)
AR., Antoninianus, 21 mm., 3.78 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C P LIC GALLIENVS AVG**
İmparatorun şua taçlı başı, sağa.
A. Y. **CONCORDIA AVGG**
Tokolaşan iki el.
Dönemi **Gallienus MS 253**
Darph. Roma
Ref. RIC V/I, s. 80, 131; RSC IV, s. 66, 125.

Kat. No. 5
Kazı Kod. No. AUM 004/b (2012 Roma Hamamı)
AE., Antoninianus, 22 mm., 2.75 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP GALLIENVS AVG**
İmparatorun şua taçlı başı, sağa.
A. Y. **DIANAE CONS AVG**
Geyik ayakta, sola. Kesimde: **X**
Dönemi **Gallienus MS 257-258**

Darph. Roma
Ref. RIC V/I, s. 146, 176; RSC IV, s. 67, 154.

Kat. No. 6
Kazı Kod. No. AKJ 002 (2012 Yamaç Hamamı)
AE., Antoninianus, 21 mm., 3.24 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP GALLIE[NVS AVG]**
İmparatorun şua taçlı başı, sağa.
A. Y. **DIANAE CONS AVG**
Geyik ayakta, sağa. Kesimde: **X**
Dönemi **Gallienus MS 257-258**
Darph. Roma
Ref. RIC V/I, s. 146, 176; RSC IV, s. 67, 154.

Kat. No. 7
Kazı Kod. No. APJ 001 (2011 Yamaç Hamamı)
AE., Antoninianus, 22 mm., 2.80 gr., Ky. 6
Ö. Y. **GALLIENVS AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **LIBERO P CONS AVG**
Panter (Kaplan?) ayakta, sola. Kesimde: **B**
Dönemi **Gallienus MS 253-268**
Darph. Roma
Ref. RIC V/I, s. 151, 230.

Kat. No. 8
Kazı Kod. No. BBI 002 (2013 Tiyatro)
AE., Antoninianus, 23 mm., 3.84 gr., Ky. 12
Ö. Y. **GALLIENVS AVG**
İmparatorun şua taçlı başı, sağa.
A. Y. **SECVRIT PERPET**
Securitas ayakta, sola, solundaki sütuna dayanmış, sağ elinde asa tutuyor, sağ boşlukta **H**.
Dönemi **Gallienus MS 253-268**
Darph. Roma
Ref. RIC V/I, s. 155, 280.

Kat. No. 9
Kazı Kod. No. AHH 002 (2009 Agora)
AE., Antoninianus, 20 mm., 3.42 gr., Ky. 12
Ö. Y. **GALLIENVS AVG**
İmparator şua taçlı başı, sağa.

A. Y. **VBERITAS AVG**
Uberitas, ayakta sol elinde bereket boynuzu, sağ elinde bir kese tutuyor, sağ boşlukta **Є**.
Dönemi **Gallienus MS 253-268**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC V / I, s. 156, 287. (Darphane: Roma)

Kat. No. 10
Kazı Kod. No. AZI 292 (2013 Tiyatro)
AE., Antoninianus, 18 mm., 2.18 gr., Ky. 12
Ö. Y. **GALLI[ENVS] AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **VBER[ITAS AVG]**
Uberitas, ayakta sol elinde bereket boynuzu, sağ elinde bir kese tutuyor, sağ boşlukta **Є**.
Dönemi **Gallienus MS 253-268**
Darph. Belirsiz.
Ref. RIC V / I, s. 156, 287. (Darphane: Roma)

M. AURELIUS CLAUDIUS II (Gothicus) MS 268-270

Kat. No. 11
Kazı Kod. No. AOF 001 (2011 Yamaç Hamamı)
AE., Antoninianus, 19 mm., 1.54 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP CLAVDIVS AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **APOLLINI CONS**
Apollon ayakta, zeytin dalı ve lyra tutmakta.
Dönemi **II. Cladius Gothicus MS 268-270**
Darph. Roma
Ref. RIC V/I, s. 213, 22.

Kat. No. 12
Kazı Kod. No. ARZ 017/c (2012 Yamaç Hamamı)
AE., Antoninianus, 19 mm., 3.59 gr., Ky. 2
Ö. Y. **IMP CL[A]DIVS AVG**
İmparatorun şua taçlı, başı sağa.
A. Y. **VICTORIA AVG**
Victoria ayakta, sağa, palmiye dalı ve çelenk tutuyor. Sağ boşlukta:

	Γ yer almakta.
Dönemi	**II. Claudius Gothicus MS 268-270**
Darph.	Roma
Ref.	RIC V/I, s. 219, 107.

Kat. No.	13
Kazı Kod. No.	AZI 256 (2013 Tiyatro)
	AE., Antoninianus, 18 mm., 2.05 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**DIVO C[LAVDIO]**
	İmparatorun şua taçlı başı, sağa.
A. Y.	**CONSECRATIO**
	Kartal ayakta sola, başı sağa.
Dönemi	**II. Cladius Gothicus MS 270**
Darph.	Roma
Ref.	C VI, s. 134, 43; RIC V/I, s. 234, 267.

Kat. No.	14
Kazı Kod. No.	ALC 207 (2011 Odeion)
	AE., Antoninianus, 15 mm., 1.21 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**[DIVO C]LAV[DIO]**
	İmparatorun şua taçlı başı, sağa.
A. Y.	**[CONSECR]ATIO**
	Ortada; üstte alevli, dört panolu, her panoda birer nokta olan altar.
Dönemi	**II. Cladius Gothicus MS 270**
Darph.	Belirsiz
Ref.	RIC V/I, s. 233, 257. (Darphane: Milano)

Kat. No.	15
Kazı Kod. No.	BCL 038 (2014 Roma Hamamı)
	AE., Antoninianus, 17 mm., 1.41 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**DIVO C[LAV]DIO]**
	İmparatorun şua taçlı başı, sağa.
A. Y.	**CONSE[CRA]TIO**
	Ortada: üstte alevli, dört panolu, her panoda birer nokta olan altar.
Dönemi	**II. Cladius Gothicus MS 270**
Darph.	Belirsiz
Ref.	RIC V/I, s. 233, 257. (Darphane: Milano)

L. DOMITIUS AURELIANUS MS 270-275

Kat. No.	16
Kazı Kod. No.	BBC 019 (2013 Roma Hamamı) AE, Antoninianus, 22 mm, 3.40 gr, Ky. : 6.
Ö. Y.	**IMP AVR[ELIAN]VS AVG** İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**ROMAE AETERNA[E]** İmparator ayakta sağa, Roma kalkan üzerinde oturmuş sola, elinde Victoria ve asa tutmakta. Kesimde **Q**.
Dönemi	**Aurelianus MS 270-275**
Darph.	Milano
Ref.	RIC V/I, s. 280, 142.

Kat. No.	17
Kazı Kod. No.	AZI 307 (2013 Tiyatro) AE., Antoninianus, 20 mm., 2.99 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**[IMP C L DO]M AVRELIANVS [AVG]** İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**[AEQVITAS AVGG]** Aequitas, cepheden, ayakta, baş sola. Sağ elinde terazi, sol elinde bereket boynuzu tutmakta.
Dönemi	**Aurelianus MS 270-275**
Darph.	Roma
Ref.	RIC V/I, s. 270, 45.

Kat. No.	18
Kazı Kod. No.	AMV 007 (2011 Yamaç Hamamı) AE., Antoninianus, 24 mm., 3.96 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**[I]MP AVRELIANVS AVG** İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**IOVI CON-SER** İmparator solda, ayakta karşısındaki Iupiterden (sağda) globus üzerinde Victoria almakta. Kesimde: **S**
Dönemi	**Aurelianus MS 272-274**
Darph.	Serdica
Ref.	RIC V/I, s. 294, 260.

Kat. No.	19
Kazı Kod. No.	AFM 002 (2009 Agora) AE., Antoninianus, 20 mm., 4.87 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**IMP AVRELIANVS AVG**

İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **RESTITVT ORBIS**
Victoria solda, karşısındaki imparatora çelenk uzatıyor. Victoria, palmiye dalı, imparator ise mızrak tutuyor. Kesimde: **?**

Dönemi **Aurelianus MS 270-275**

Darph. Belirsiz

Ref. C VI, s. 196, 192; RIC V/I, s. 310, 399.

M. AURELIUS PROBUS MS 276-282

Kat. No. 20

Kazı Kod. No. BBC 047 (2013 Roma Hamamı)
AE: Antoninianus, 23 mm: 2.65 gr., Ky. : 6.

Ö. Y. **IMP C M AVR PROBVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı, giyimli, büstü, sağa.

A. Y. **CLEMENTIA TEMP**
İmparator solda, ayakta cepheden, karşısında asa tutan Iupiter'den (sağda) küre üzerinde Victoria alıyor. Her ikisi de ayakta ve asa taşıyorlar. Aralarında **T**, Kesimde: **XXI**.

Dönemi **Probus MS 276-282**

Darph. Kyzikos

Ref. RIC V/II, s. 117, 905.

C. AURELIUS VALERIUS DIOCLETIANUS MS 284-305

Kat. No. 21

Kazı Kod. No. AZI 178 (2013 Tiyatro)
AE., Antoninianus, 21 mm., 3.36 gr., Ky. 12

Ö. Y. **IMP C C VAL DIOCLETIANVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **CONCORDIA MILITVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **H B**

Dönemi **Diocletianus MS 295-296**

Darph. Heraclea 2. şube

Ref. RIC VI, s. 531, 13b.

Kat. No. 22
Kazı Kod. No. AFE 002 (2009 Tiyatro)
AE., Antoninianus, 21 mm., 3.07 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C C VAL DIOCLETIANVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA MILI - TVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **H Γ**
Dönemi **Diocletianus MS 295-296**
Darph. Heraclea 3. şube
Ref. RIC VI, s. 531, 13c.

Kat. No. 23
Kazı Kod. No. AGB 045 (2009 Yamaç Hamamı)
AE., Antoninianus, 21 mm., 2.65 gr., Ky. 10
Ö. Y. **IMP C C VAL DIOCLETIANVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA MILITVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **H Є**.
Dönemi **Diocletianus MS 295-296**
Darph. Heraclea 5. şube
Ref. RIC VI, s. 531, 13e.

Kat. No. 24
Kazı Kod. No. AGB 042 (2009 Yamaç Hamamı)
AE., Antoninianus, 21 mm., 2.70 gr., Ky. 5
Ö. Y. **IMP C C VAL DIOCLETIANVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA MILITVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **H Є**.
Dönemi **Diocletianus MS 295-296**
Darph. Heraclea 5. şube
Ref. RIC VI, s. 531, 13e.

Kat. No. 25
Kazı Kod. No. BAZ 105 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Antoninianus, 21 mm., 3.72 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C C VAL DIOCLETIANVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **CONCORDIA MILITVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K** ve **Γ**.
Dönemi **Diocletianus MS 295-299**
Darph. Kyzikos 3. şube
Ref. RIC VI, s. 581, 16a.

Kat. No. 26
Kazı Kod. No. AKU 006 (2010 Tiyatro)
AE., Antoninianus, 22 mm., 3.01 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C C VAL DIOCLETIANVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA MILITVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K** ve **Γ**.
Dönemi **Diocletianus MS 295-299**
Darph. Kyzikos 3. şube
Ref. RIC VI, s. 581, 16a.

Kat. No. 27
Kazı Kod. No. BAZ 056 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Antoninianus, 20 mm., 3.02 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C C VAL DIOCLETIANVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA MILITVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K Є**
Dönemi **Diocletianus MS 295-299**
Darph. Kyzikos 5. şube
Ref. RIC VI, s. 581, 16a.

Kat. No. 28
Kazı Kod. No. AGR 014 (2009 Agora)
AE., Antoninianus, 21 mm., 2.73 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP C C VAL DIOC]LETIANVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA MILITVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K**
Dönemi **Diocletianus MS 295-299**
Darph. Kyzikos
Ref. RIC VI, s. 581, 16a.

M. AURELIUS VALERIUS MAXIMIANUS (MAXIMIANUS HERCULES) MS 286-305

Kat. No.	29
Kazı Kod. No.	AZI 114 (2013 Tiyatro) AE., Antoninianus, 22 mm., 3.21 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**IMP C MA MAXIMIANVS P F AVG** İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y.	**CONCORDIA MILITVM** İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **H** ve **Γ**.
Dönemi	**Maximianus MS 295-296**
Darph.	Heraclea 3. şube
Ref.	RIC VI, s. 531, 16c.

Kat. No.	30
Kazı Kod. No.	BUY 002 (2014 Yamaç Hamamı) AE., Antoninianus, 22 mm., 2.82 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**IMP C MA MAXIMIANVS P F AVG** İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y.	**CONCORDIA MILITVM** İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K** ve **A**.
Dönemi	**Maximianus MS 295-299**
Darph.	Kyzikos 1. şube
Ref.	RIC VI, s. 581, 15b/a.

Kat. No.	31
Kazı Kod. No.	ART 001 (2012 Yamaç Hamamı) AE., Antoninianus, 23 mm., 3.31 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**IMP C MA MAXIMIANVS P F AVG** İmparatorun şua taçlı, giyimli büstü, sağa.
A. Y.	**CONCORDIA MILITVM** İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K B**.
Dönemi	**Maximianus MS 295-299**
Darph.	Kyzikos 2. şube
Ref.	RIC VI, s. 581, 15b/b.

Kat. No. 32
Kazı Kod. No. AMN 003/a (2011 Yamaç Hamamı)
AE., Antoninianus, 20 mm., 2.74 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP [C MA] MA[XIMIANVS] P F AVG**
İmparatorun şua taçlı, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA MILITVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K Δ**
Dönemi **Maximianus MS 295-299**
Darph. Kyzikos 4. şube
Ref. RIC VI, s. 581, 15b/d.

Kat. No. 33
Kazı Kod. No. AMV 016 (2011 Yamaç Hamamı)
AE., Antoninianus, 21 mm., 2.78 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C MA MAXIMIANVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA MILITVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K Δ**.
Dönemi **Maximianus MS 295-299**
Darph. Kyzikos 4. şube
Ref. RIC VI, s. 581, 15b/d.

Kat. No. 34
Kazı Kod. No. AUA 003 (2012 Tiyatro)
AE., Antoninianus, 23 mm., 2.40 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C MA MAXIMIANVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA MILITVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K Δ**
Dönemi **Maximianus MS 295-299**
Darph. Kyzikos 4. şube
Ref. RIC VI, s. 581, 15b/d.

Kat. No. 35
Kazı Kod. No. BCL 043 (2014 Roma Hamamı)
AE., Antoninianus, 23 mm., 2.69 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C MA MAXIMIANVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı, giyimli büstü, sağa.

A. Y. **CONCORDIA MILITVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K Δ**
Dönemi **Maximianus MS 295-299**
Darph. Kyzikos 4. şube
Ref. RIC VI, s. 581, 15b/d.

Kat. No. 36
Kazı Kod. No. AOI 034 (2011 Tiyatro)
AE., Antoninianus, 21 mm., 3.39 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C MA M[AXI]MIANVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA MILITVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K Є**
Dönemi **Maximianus MS 295-299**
Darph. Kyzikos 5. şube
Ref. RIC VI, s. 581, 15b/e.

Kat. No. 37
Kazı Kod. No. BCL 036 (2014 Roma Hamamı)
AE., Antoninianus, 23 mm., 3.68 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C MA MAXIMIANVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA MILITVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K Є**
Dönemi **Maximianus MS 295-299**
Darph. Kyzikos 5. şube
Ref. RIC VI, s. 581, 15b/e.

Kat. No. 38
Kazı Kod. No. BCM 001 (2014 Agora)
AE., Antoninianus, 20 mm., 1.94 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C MA MAXIMIANVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA MILITVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K Є**.
Dönemi **Maximianus MS 295-299**
Darph. Kyzikos 5. şube
Ref. RIC VI, s. 581, 15b/e.

FLAVIUS VALERIUS CONSTANTIUS I MS 293-306

Kat. No.	39
Kazı Kod. No.	AMY 001 (2011 Odeion)
	AE., Antoninianus, 24 mm., 2.06 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**FL VAL CONSTANTIVS NOB CAES**
	İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y.	**CONCORDIA MILITVM**
	İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K B**.
Dönemi	**I. Constantius MS 295-299**
Darph.	Kyzikos 2. şube
Ref.	RIC VI, s. 581, 19a/b.

Kat. No.	40
Kazı Kod. No.	ASR 018 (2012 Agora)
	AE., Antoninianus, 21 mm., 3.49 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**[FL VAL CONS]TANTIVS NOB CAES**
	İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y.	**CONCORDIA MILITVM**
	İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K B**.
Dönemi	**I. Constantius MS 295-299**
Darph.	Kyzikos 2. şube
Ref.	RIC VI, s. 581, 19a/b.

Kat. No.	41
Kazı Kod. No.	AZI 310 (2013 Tiyatro)
	AE, Follis, 20 mm., 3.32 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**DIVO CONS[TANTIO PIO PRINCIPI]**
	Constantius'un defne çelenkli ve örtülü başı sağa.
A. Y.	**[R]EQVIESOP TIM[OR MERIT]**
	Constantius oturuyor, sola, sağ eli yukarıda ve kraliyet asası tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi	**I. Constantius MS 317-318 (Posthumus)**
Darph.	Belirsiz
Ref.	RIC VII, s. 310, 105. (Darphane: Roma)

GALERIUS VALERIUS MAXIMIANUS MS 305-311 (MS 293-305 Caesar)

Kat. No.	42
Kazı Kod. No.	AGB 043 (2009 Yamaç Hamamı) AE., Antoninianus, 21 mm., 3.15 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**GAL VAL MAXIMIANVS NOB CAES** İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y.	**CONCORDIA MILITVM** İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **H Є**
Dönemi	**Galerius MS 295-296**
Darph.	Heraclea 5. şube
Ref.	RIC VI, s. 531, 16e.

Kat. No.	43
Kazı Kod. No.	AGR 010 (2009 Agora) AE., Follis, 25 mm., 6.32 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**IMP C GAL VAL MAXIMIANVS P F AVG** İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y.	**GENIO IMPERATORIS** Genius, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys, başında modius: sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Kesimde: **HTA**
Dönemi	**Galerius MS 308-309**
Darph.	Heraclea 1. şube
Ref.	RIC VI, s. 535, 37a/a.

Kat. No.	44
Kazı Kod. No.	BBI 224 (2014 Tiyatro) AE., Follis, 27 mm., 7.25 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**IMP C GAL VAL MAXIMIANVS P F AVG** İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y.	**GENIO IMPERATORIS** Genius, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys, başında modius: sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Kesimde: **HTA**
Dönemi	**Galerius MS 308-309**
Darph.	Heraclea 1. şube
Ref.	RIC VI, s. 535, 37a/a.

Kat. No. 45
Kazı Kod. No. APD 005 (2011 Tiyatro)
AE., Antoninianus, 24 mm., 3.30 gr., Ky. 6
Ö. Y. **GAL VAL MAXIMIANVS NOB CAES**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA MILITVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K A**
Dönemi **Galerius MS 295-299**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC VI, s. 581, 19b; Tekin 1994, s. 186, 770; Keleş 2009, s. 68, 132.

Kat. No. 46
Kazı Kod. No. AZI 177 (2013 Tiyatro)
AE., Antoninianus, 21 mm., 2.61 gr., Ky. 12
Ö. Y. **GAL VAL MAXIMIANVS NOB CAES**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA MILITVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K A**
Dönemi **Galerius MS 295-299**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC VI, s. 581, 19b; Tekin 1994, s. 186, 770; Keleş 2009, s. 68, 132.

Kat. No. 47
Kazı Kod. No. AGR 015 (2009 Agora)
AE., Antoninianus, 21 mm., 3.09 gr., Ky. 6
Ö. Y. **GAL VAL MAXIMIANVS NOB CAES**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA MILITVM**
İmparator ayakta solda, karşısındaki Iupiterden (sağda), globus üzerinde Victoria almakta. Boşlukta: **K A**
Dönemi **Galerius MS 295-299**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC VI, s. 581, 19b; Tekin 1994, s. 186, 770; Keleş 2009, s. 68, 132.

Kat. No. 48
Kazı Kod. No. AZI 071 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 26 mm., 6.11 gr., Ky. 6
Ö. Y. **GAL MAXIMIANVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.

A. Y. **GENIO IMP-ERATORIS**
Genius, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys, başında modius: sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Sol altta **B**, Kesimde: **MKV**
Dönemi **Galerius MS 309-310**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. RIC VI, s. 588, 56b.

Kat. No. 49
Kazı Kod. No. BAZ 008 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 28 mm., 7.76 gr., Ky. 12
Ö. Y. **GAL VAL MAXIMIANVS NOB CAES**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **GENIO POPV-LI ROMANI**
Genius, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys, başında modius: sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Kesimde: **TS**, sağ boşlukta **Γ**
Dönemi **Galerius 302-303**
Darph. Thessalonika 3. şube
Ref. RIC VI, s. 512, 24b/c.

M. AURELIUS VALERIUS MAXENTIUS MS 306-312

Kat. No. 50
Kazı Kod. No. AAN 001/a (2007 Yüzey)
AE., Follis, 23 mm., 5.46 gr., Ky. 6
Ö. Y. **MAXENTIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **CONSERVATORES VRB SVAE**
Roma, altı sütunlu tapınak içinde oturur vaziyette, globus ve asa tutmakta sağ tarafında kalkan. Kesimde: **RBQ**
Dönemi **Maxentius MS 308-310**
Darph. Roma
Ref. RIC VI, s. 378, 210.

Kat. No. 51
Kazı Kod. No. AAN 001/b (2007 Yüzey)
AE., Follis, 25 mm., 6.03 gr., Ky. 6
Ö. Y. **MAXENTIVS P F AVG**

İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.

A. Y. **CONSERVATORES VRB SVAE**
Roma, altı sütunlu tapınak içinde oturur vaziyette, globus ve asa tutmakta sağ tarafında kalkan. Kesimde: **P T**

Dönemi **Maxentius MS 307-308**

Darph. Ticinum

Ref. RIC VI, s. 294, 91.

Kat. No. 52

Kazı Kod. No. AJU 019 (2010 Tiyatro)
AE., Follis, 25 mm., 5.14 gr., Ky. 6

Ö. Y. **IMP C MAXENTIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.

A. Y. **[CONSERVATORES] VRB SVAE**
Roma, altı sütunlu tapınak içinde oturur vaziyette, globus ve asa tutmakta sağ tarafında kalkan. Kesimde: ?

Dönemi **Maxentius MS 307-312**

Darph. Belirsiz

Ref. RIC VI, s. 294, 91. (Darphane: Ticinum)

VALERIUS LICINIANUS LICINIUS I MS 308-324

Kat. No. 53

Kazı Kod. No. AZI 128 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.54 gr., Ky. 6

Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.

A. Y. **IOVI CONSER – [VATORI AVGG]**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde küre üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **B** ve oturan esir, Kesimde: **ALE**

Dönemi **I. Licinius MS 315**

Darph. Alexandria

Ref. RIC VI, s. 705, 10b.

Kat. No. 54

Kazı Kod. No. AZI 188 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.42 gr., Ky. 12

Ö. Y. **IMP C LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli, zırhlı büstü, sağa.

A. Y. [**SPQR OPTIMO] PRINCIPI**
Üzerlerinde soldan sağa sırasıyla el, lejyon kartalı ve çelenk olan üç standart. Kesimde: **QA[RL]**
Dönemi **I. Licinius MS 313**
Darph. Arles
Ref. RIC VII, s. 235, 11.

Kat. No. 55
Kazı Kod. No. AZI 311 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.81 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP LICI - NIVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVG**
Kartal ayakta, sağa, imparatoru taşıyor. İmparator sol elinde asa, sağ elinde yıldırım demeti tutuyor. Kesimde: **TARL**
Dönemi **I. Licinius MS 319**
Darph. Arles
Ref. RIC VII, s. 255, 197.

Kat. No. 56
Kazı Kod. No. AZI 080 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 25 mm., 2.89 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI [CONSER]VATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Kesimde: **[H]T[B]**
Dönemi **I. Licinius MS 312**
Darph. Heraclea 2. şube
Ref. RIC VI, s. 540, 65b.

Kat. No. 57
Kazı Kod. No. BBI 221 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 24 mm., 3.06 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS - [ERVATORI AV]GG**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde küre üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Kesimde: **HTΔ**
Dönemi **I. Licinius MS 312**

Darph. Heraclea 4. şube
Ref. RIC VI, s. 540, 65d.

Kat. No. 58
Kazı Kod. No. AOO 015 (2011 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.28 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde küre üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Kesimde: **HTΔ**
Dönemi **I. Licinius MS 312**
Darph. Heraclea 4. şube
Ref. RIC VI, s. 540, 65d.

Kat. No. 59
Kazı Kod. No. AZI 160 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 25 mm., 4.32 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONS - ERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk, sağ boşlukta **Γ**, Kesimde: **SMHT**
Dönemi **I. Licinius MS 313**
Darph. Heraclea
Ref. RIC VI, s. 541, 73c.

Kat. No. 60
Kazı Kod. No. AZI 141 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 4.12 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk, sağ boşlukta **Γ**, Kesimde: **SMHTΓ**
Dönemi **I. Licinius MS 313**
Darph. Heraclea 3. şube

Ref. RIC VI, s. 541, 73c.

Kat. No. 61
Kazı Kod. No. AZI 146 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 24 mm., 4.24 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **Γ**, Kesimde: **SMHT**
Dönemi **I. Licinius MS 313**
Darph. Heraclea 3. şube
Ref. RIC VI, s. 541, 73c.

Kat. No. 62
Kazı Kod. No. AZI 043 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 3.04 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **Γ**, Kesimde: **SMHT**
Dönemi **I. Licinius MS 313**
Darph. Heraclea 3. şube
Ref. RIC VI, s. 541, 73c.

Kat. No. 63
Kazı Kod. No. BBI 226 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 2.98 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **Δ**, Kesimde: **SMHT**
Dönemi **I. Licinius MS 313**

Darph. Heraclea 4. şube
Ref. RIC VI, s. 541, 73d.

Kat. No. 64
Kazı Kod. No. AOO 021 (2011 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 3.94 gr., Ky. 5
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **Δ**, Kesimde: **SMHT**
Dönemi **I. Licinius MS 313**
Darph. Heraclea 4. Şube
Ref. RIC VI, s. 541, 73d.

Kat. No. 65
Kazı Kod. No. AZI 098 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.49 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP LICI-NIVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **PROVIDEN-TIAE AVGG**
Karargah kapısı, üç burçlu. Kesimde: **SMHA**
Dönemi **I. Licinius MS 317-320**
Darph. Heraclea 1.şube
Ref. RIC VII, s. 547, 48a.

Kat. No. 66
Kazı Kod. No. BBI 204 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.65 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP LICI-NIVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **PROVIDEN - [TIAE] AVGG**
Karargah kapısı, üç burçlu. Kesimde: **SMHΔ**
Dönemi **I. Licinius MS 317-320**
Darph. Heraclea 4. şube
Ref. RIC VII, s. 547, 48d.

Kat. No. 67
Kazı Kod. No. BAZ 076 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 22 mm., 2.48 gr., Ky. 10
Ö. Y. **IMP C V[AL LICIN LI]CINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir sağa. Kesimde: **SMHA**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Heraclea 1. Şube
Ref. RIC VII, s. 548, 52a.

Kat. No. 68
Kazı Kod. No. BBI 195 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.59 gr., Ky. 11
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN [LICINIVS P F AVG]**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **[IOVI CONS]ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir sağa. Kesimde: **SMHB**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Heraclea 2. Şube
Ref. RIC VII, s. 548, 52b.

Kat. No. 69
Kazı Kod. No. AMM 008 (2011 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.39 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir sağa. Kesimde: **SMH**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Heraclea
Ref. RIC VII, s. 548, 52.

Kat. No. 70
Kazı Kod. No. BBI 218 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.41 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS - [ER]VATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **[XIIΓ]** ve oturan esir sağa. Kesimde: **SMH**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Heraclea
Ref. RIC VII, s. 548, 52.

Kat. No. 71
Kazı Kod. No. AUA 005 (2012 Tiyatro)
AE., Follis, 22 mm., 2.68 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINVS P F A[VG]**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **[GENI]O AVGVSTI CMH**
Genius, ayakta, çıplak, sola; omuzunda chlamys, başında modius: sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Sağ boşlukta **Γ**, Kesimde: **SMK**
Dönemi **I. Licinius MS 312-313**
Darph. Kyzikos 3. şube
Ref. RIC VI, s. 594, 102c.

Kat. No. 72
Kazı Kod. No. AKF 010 (2010 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 2.14 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP [C VAL LICIN] LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı sağa.
A. Y. **IOVI CONS ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor. Sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Sol boşlukta kartal ağzında çelenk tutuyor. Sağ boşlukta **Δ**, Kesimde**: SMK**
Dönemi **I. Licinius MS 313-315**
Darph. Kyzikos
Ref. RIC VII, s. 643, 4e.

Kat. No. 73
Kazı Kod. No. AZI 112 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.58 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LI[CIN] LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor. Sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **Є**, Kesimde**: SMK**
Dönemi **I. Licinius MS 313-315**
Darph. Kyzikos
Ref. RIC VII, s. 643, 4e.

Kat. No. 74
Kazı Kod. No. AZI 239 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.73 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP LICINIVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa tutuyor.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor. Sol elinde asa, sağ elinde globus üzerinde Victoria tutmakta, sol boşlukta çelenk, sağ boşlukta **A**, Kesimde: **SMK**
Dönemi **I. Licinius MS 317-320**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC VII, s. 644, 9a.

Kat. No. 75
Kazı Kod. No. AZI 162 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.72 gr., Ky. 5
Ö. Y. **IMP LICINIVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa tutuyor.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor. Sol elinde asa, sağ elinde globus üzerinde Victoria tutmakta, sol boşlukta çelenk, sağ boşlukta **A**, Kesimde **SMK**
Dönemi **I. Licinius MS 317-320**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC VII, s. 644, 9a.

Kat. No. 76
Kazı Kod. No. AZI 138 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.07 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP LICINIVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa tutuyor.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor. Sol elinde asa, sağ elinde globus üzerinde Victoria tutmakta, sol boşlukta çelenk, sağ boşlukta **B**, Kesimde: **SMK.**
Dönemi **I. Licinius MS 317-320**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. RIC VII, s. 644, 9b.

Kat. No. 77
Kazı Kod. No. AZI 161 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.47 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP LICINIVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa tutuyor.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor. Sol elinde asa, sağ elinde globus üzerinde Victoria tutmakta, sol boşlukta çelenk, sağ boşlukta **Γ**, Kesimde **SMK**
Dönemi **I. Licinius MS 317-320**
Darph. Kyzikos 3. şube
Ref. RIC VII, s. 644, 9c.

Kat. No. 78
Kazı Kod. No. AZI 047 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 4.16 gr., Ky. 5
Ö. Y. **IMP LICI - NIVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa tutuyor.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor. Sol elinde asa, sağ elinde globus üzerinde Victoria tutmakta, sol boşlukta çelenk, sağ boşluk belirsiz. Kesimde: **SMK**
Dönemi **I. Licinius MS 317-320**
Darph. Kyzikos
Ref. RIC VII, s. 644, 9.

Kat. No. 79
Kazı Kod. No. AZI 293 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.22 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP LICI - NIVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa tutuyor.
A. Y. **IOVI C[ONSERV]ATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor. Sol elinde asa, sağ elinde globus üzerinde Victoria tutmakta, sol boşlukta çelenk, sağ boşluk belirsiz. Kesimde: **SMK**
Dönemi **I. Licinius MS 317-320**
Darph. Kyzikos
Ref. RIC VII, s. 644, 9.

Kat. No. 80
Kazı Kod. No. AZI 049 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.66 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP LICI[NIVS] AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa tutuyor.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor. Sol elinde asa, sağ elinde globus üzerinde Victoria tutmakta, sol boşlukta çelenk, sağ boşlukta **H**. Kesimde: **SMK**
Dönemi **I. Licinius MS 317-320**
Darph. Kyzikos 8. şube
Ref. RIC VII, s. 644, 9h.

Kat. No. 81
Kazı Kod. No. AZI 294 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.17 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP LICI - NIVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa tutuyor.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor. Sol elinde asa, sağ elinde globus üzerinde Victoria tutmakta, sol boşlukta çelenk, Sağ boşlukta **H**, Kesimde: **SMK**
Dönemi **I. Licinius MS 317-320**
Darph. Kyzikos 8. şube
Ref. RIC VII, s. 644, 9h.

Kat. No. 82
Kazı Kod. No. BAZ 081 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 21 mm., 2.41 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP C VAL] LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **A** ve oturan esir, Kesimde: **SMK**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 15a.

Kat. No. 83
Kazı Kod. No. AKU 010 (2010 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.46 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSE[RVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta oturan esir. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 15a.

Kat. No. 84
Kazı Kod. No. AZI 155 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 22 mm., 3.32 gr., Ky. 7
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **A** ve oturan esir. Kesimde: **SMK**.
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 15a.

Kat. No. 85
Kazı Kod. No. BUY 001 (2014 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 20 mm., 3.69 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 15a.

Kat. No. 86
Kazı Kod. No. AZI 053 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.69 gr., Ky. 5
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKB**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 15b.

Kat. No. 87
Kazı Kod. No. BBI 231 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.04 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKB**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 15b.

Kat. No. 88
Kazı Kod. No. AZI 092 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.68 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP C VAL] LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKB**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 15b.

Kat. No. 89
Kazı Kod. No. AZI 216 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.92 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKB**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 15b.

Kat. No. 90
Kazı Kod. No. AZI 089 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.66 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKΓ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 3. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 15c.

Kat. No. 91
Kazı Kod. No. AZI 107 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.46 gr., Ky. 2
Ö. Y. **[IMP] C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKΓ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 3. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 15c.

Kat. No. 92
Kazı Kod. No. AZI 137 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.21 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKΔ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 4. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 15d.

Kat. No. 93
Kazı Kod. No. AZI 100 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 18 mm., 1.72 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKΔ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 4. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 15d.

Kat. No. 94
Kazı Kod. No. AZI 106 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.70 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP] C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKΔ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 4. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 15d.

Kat. No. 95
Kazı Kod. No. AZI 225 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.23 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F [AVG]**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKΔ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 4. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 15d.

Kat. No. 96
Kazı Kod. No. AZI 076 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.19 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKΔ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 4. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 15d.

Kat. No. 97
Kazı Kod. No. AZI 077 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 22 mm., 3.22 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **[IOVI CONSERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKΔ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 4. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 15d.

Kat. No. 98
Kazı Kod. No. AZI 179 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.00 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMK€**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 5. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 15e.

Kat. No. 99
Kazı Kod. No. AZI 060 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.41 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSER[VATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMK**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos
Ref. RIC VII, s. 645, 15; Tekin 2004, s. 86, 69.

Kat. No. 100
Kazı Kod. No. AKU 002 (2010 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.88 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICIN[IVS P F AVG]**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CON[SERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **S[M]K**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos
Ref. RIC VII, s. 645, 15; Tekin 2004, s. 86, 69.

Kat. No. 101
Kazı Kod. No. AZI 159 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.14 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP C V]AL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMK**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos
Ref. RIC VII, s. 645, 15; Tekin 2004, s. 86, 69.

Kat. No. 102
Kazı Kod. No. AZI 234 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.11 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ER[VATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMK[…]**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos

Ref. RIC VII, s. 645, 15; Tekin 2004, s. 86, 69.

Kat. No. 103
Kazı Kod. No. BBI 211 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 2.76 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **GENIO AV – GVSTI CMH**
Genius, ayakta, çıplak, sola: omuzunda chlamys, başında modius: sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Sağ boşlukta **A**: Kesimde: **SMN**
Dönemi **I. Licinius MS 308-310**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VI, s. 562, 54b/a.

Kat. No. 104
Kazı Kod. No. AJU 024 (2010 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 3.95 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **A**, Kesimde: **SMN**
Dönemi **I. Licinius MS 313-317**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 601, 13.

Kat. No. 105
Kazı Kod. No. AZI 184 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 22 mm., 2.77 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP C VAL LI]CIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **N** ve **A**, Kesimde: **SMN**
Dönemi **I. Licinius MS 313-317**
Darph. Nicomedia 5. şube
Ref. RIC VII, s. 601, 15a.

Kat. No. 106
Kazı Kod. No. AMM 004 (2010 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.43 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşukta üstte **Δ**, altta esir. Kesimde: **SMN**
Dönemi **I. Licinius MS 313-317**
Darph. Nicomedia
Ref. RIC VII, s. 601, 13d.

Kat. No. 107
Kazı Kod. No. ARI 001 (2011 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.85 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C [VAL LICIN] LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta üstte **Δ**, altta esir. Kesimde: **SMN**
Dönemi **I. Licinius MS 313-317**
Darph. Nicomedia
Ref. RIC VII, s. 601, 13d.

Kat. No. 108
Kazı Kod. No. AZI 104 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 22 mm., 3.22 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **N** ve Δ , Kesimde: **SMN**
Dönemi **I. Licinius MS 313-317**
Darph. Nicomedia 4. şube
Ref. RIC VII, s. 601, 15d.

Kat. No. 109
Kazı Kod. No. AZI 154 (2013 Tiyatro)
AE., 23 mm., 3.46 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **N**, **Є**, Kesimde: **SMN**
Dönemi **I. Licinius MS 313-317**
Darph. Nicomedia 5. şube
Ref. RIC VII, s. 601, 15e.

Kat. No. 110
Kazı Kod. No. AUA 004 (2012 Tiyatro)
AE., 22 mm., 3.74 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **N**, **Z**, Kesimde: **SMN**
Dönemi **I.Licinius MS 313-317**
Darph. Nicomedia 7. şube
Ref. RIC VII, s. 601, 15z.

Kat. No. 111
Kazı Kod. No. AZI 208 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 3.24 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP C VAL] LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **Z,** Kesimde: **SMN**
Dönemi **I. Licinius MS 313-317**
Darph. Nicomedia 7. şube
Ref. RIC VII, s. 601, 13z.

Kat. No. 112
Kazı Kod. No. AKU 003 (2010 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.03 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP LICINIVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa tutuyor.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, baş sola, omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda palmiye dalı, sağ boşlukta **Γ**, Kesimde: **SMN**
Dönemi **I. Licinius MS 317-320**
Darph. Nicomedia 3. Şube
Ref. RIC VII, s. 604, 24c.

Kat. No. 113
Kazı Kod. No. AHM 012 (2009 Agora)
AE., Follis, 19 mm., 2.41 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP LICINIVS AV[G]**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa tutuyor.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI A[VGG]**
Iupiter, ayakta, çıplak, baş sola, omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda palmiye dalı, sağda **Γ**, Kesimde: **SMN**
Dönemi **I. Licinius MS 317-320**
Darph. Nicomedia
Ref. RIC VII, s. 604, 24c.

Kat. No. 114
Kazı Kod. No. AGR 008 (2009 Agora)
AE., Follis, 21 mm., 2.95 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP] C VAL[LICIN]LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44.

Kat. No. 115
Kazı Kod. No. AZI 035 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 22 mm., 1.90 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[I]MP C VAL LICIN LICINIVS P F[AVG]**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44.

Kat. No. 116
Kazı Kod. No. AZI 221 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.84 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s.607, 44.

Kat. No. 117
Kazı Kod. No. AZL 002 (2013 Odeion)
AE., Follis, 21 mm., 2.39 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P FAVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44.

Kat. No. 118
Kazı Kod. No. AZI 174 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.48 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44.

Kat. No. 119
Kazı Kod. No. AZI 145 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.79 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P FAVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44.

Kat. No. 120
Kazı Kod. No. AZI 167 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.92 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44.

Kat. No. 121
Kazı Kod. No. BAT 005 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 22 mm., 3.67 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VA[L LI]CIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44.

Kat. No. 122
Kazı Kod. No. AZI 287 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.21 gr., Ky. 11
Ö. Y. **IMP C VAL LIC[IN LICI]NIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS - ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44.

Kat. No. 123
Kazı Kod. No. BBI 228 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.10 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[IMP] C VAL LICIN LIC[INIVS P F] AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **[IOVI CONS] - ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44.

Kat. No. 124
Kazı Kod. No. BBI 220 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.76 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG]**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS - [ERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44.

Kat. No. 125
Kazı Kod. No. AZI 067 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.98 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **[SM]NB**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44b.

Kat. No. 126
Kazı Kod. No. AZI 078 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.34 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **[IOVI CONSERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNB**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44b.

Kat. No. 127
Kazı Kod. No. AZI 088 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.01 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNB**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44b.

Kat. No. 128
Kazı Kod. No. AZI 213 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.99 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **[IOVI CONS]ER[VATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **[S]MNB**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44b.

Kat. No. 129
Kazı Kod. No. BBI 225 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.66 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP] C VAL LICIN LIC[INIVS P F AVG]**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS - ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNB**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44b.

Kat. No. 130
Kazı Kod. No. BBI 212 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.59 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP C VAL LICIN LI]CINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **[IOVI CONS] - [ERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNB**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44b.

Kat. No. 131
Kazı Kod. No. AJU 023 (2010 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 4.20 gr., Ky. 11
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44c.

Kat. No. 132
Kazı Kod. No. AKU 001 (2010 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.68 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C [VAL LICIN] LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44c.

Kat. No. 133
Kazı Kod. No. AOO 019 (2011 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.09 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **[I] OVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44c.

Kat. No. 134
Kazı Kod. No. AJU 018 (2010 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.56 gr., Ky. 10
Ö. Y. **[IMP C VAL LI]CIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44c.

Kat. No. 135
Kazı Kod. No. AKI 005 (2010 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.39 gr., Ky. 1
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44c.

Kat. No. 136
Kazı Kod. No. AZI 050 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.42 gr., Ky. 5
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44c.

Kat. No. 137
Kazı Kod. No. AZI 061 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.03 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44c.

Kat. No. 138
Kazı Kod. No. AZI 108 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.14 gr., Ky. 2
Ö. Y. **[IMP] C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde**: [SM]NΓ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44c.

Kat. No. 139
Kazı Kod. No. AZI 152 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.60 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44c.

Kat. No. 140
Kazı Kod. No. AZI 156 (2013 Tiyatro)
AE., Follis,18 mm., 1.56 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINI[VS P F AVG]**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44c.

Kat. No. 141
Kazı Kod. No. AZI 226 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.23 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F [AVG]**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI [CONS-ERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44c.

Kat. No. 142
Kazı Kod. No. AZI 282 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.47 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP C VAL LICIN LICI]NIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS[ERVA]TORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44c.

Kat. No. 143
Kazı Kod. No. AZI 304 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.32 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44c.

Kat. No. 144
Kazı Kod. No. BBI 198 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.06 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44c.

Kat. No. 145
Kazı Kod. No. AOO 017 (2011 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.02 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVICONS-ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΔ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 4. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44d.

Kat. No. 146
Kazı Kod. No. APE 002 (2011 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.76 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΔ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 4. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44d.

Kat. No. 147
Kazı Kod. No. AZI 103 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 22 mm., 2.17 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΔ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 4. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44d.

Kat. No. 148
Kazı Kod. No. AZI 105 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.34 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΔ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 4. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44d.

Kat. No. 149
Kazı Kod. No. AZI 129 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.96 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΔ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 4. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44d.

Kat. No. 150
Kazı Kod. No. AZI 127 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.53 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΔ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 4. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44d.

Kat. No. 151
Kazı Kod. No. AZI 153 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.80 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΔ**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 4. şube
Ref. RIC VII, s. 607, 44d.

Kat. No. 152
Kazı Kod. No. AZI 091 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 2.83 gr., Ky. 7
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMN[…]**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia
Ref. RIC VII, s. 607, 44.

Kat. No. 153
Kazı Kod. No. AZI 241 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.14 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI [CON]SERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMN[…]**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia
Ref. RIC VII, s. 607, 44.

Kat. No. 154
Kazı Kod. No. AZI 283 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.29 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[IMP C VAL] LICIN LICI[NIVS P F] AVG**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMN[…]**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia
Ref. RIC VII, s. 607, 44.

Kat. No. 155
Kazı Kod. No. AZI 148 (2013 Tiyatro)
AE., Follis 21 mm., 3.25 gr., Ky. 7
Ö. Y. **IMP LIC LICINIVS P F AVG**
İmparatorun, defne çelenkli, büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CON - SERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria sol elinde asa tutmakta. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **Є,** Kesimde: **SIS**
Dönemi **I. Licinius MS 313-315**
Darph. Siscia 5. şube
Ref. RIC VII, s. 423, 8e.

Kat. No. 156
Kazı Kod. No. BBI 227 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 2.92 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP LIC LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSER - VATORI AVGG NN**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria sol elinde asa tutmakta. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Kesimde: **TSA**
Dönemi **I. Licinius MS 312-313**
Darph. Thessalonika 1. şube
Ref. RIC VI, s. 517, 60; Tekin-Özdizbay 2011, s. 16, 50.

Kat. No. 157
Kazı Kod. No. BBI 205 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 3.28 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP LIC LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSER - VATORI AVGG NN**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria sol elinde asa tutmakta. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Kesimde: **TSA**
Dönemi **I. Licinius MS 312-313**
Darph. Thessalonika 1. şube
Ref. RIC VI, s. 517, 60; Tekin-Özdizbay 2011, s. 16, 50.

Kat. No. 158
Kazı Kod. No. AZI 083 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 24 mm., 3.07 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IM[P] LIC LICI[NIVS P F AV]G**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVG NN**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria sol elinde asa tutmakta. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Kesimde: **TSA**
Dönemi **I. Licinius MS 312-313**
Darph. Thessalonika 1. şube
Ref. RIC VI, s. 517, 60; Tekin-Özdizbay 2011, s. 16, 50.

Kat. No. 159
Kazı Kod. No. BBI 207 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 24 mm., 3.42 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP LIC LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSER - VATORI AVGG NN**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria sol elinde asa tutmakta. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Kesimde: **TSA**
Dönemi **I. Licinius MS 312-313**
Darph. Thessalonika 1. şube
Ref. RIC VI, s. 517, 60; Tekin-Özdizbay 2011, s. 16, 50.

Kat. No. 160
Kazı Kod. No. AOO 016 (2011 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 3.11 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP LIC LICINIVS P F AVG**
İmparatorun, defne çelenkli, büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG N N**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria sol elinde asa tutmakta. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Kesimde: **TSΔ**
Dönemi **I. Licinius MS 312-313**
Darph. Thessalonika 4. şube
Ref. RIC VI, s. 517, 59-60; Tekin-Özdizbay 2011, s. 16, 50.

Kat. No. 161
Kazı Kod. No. AZI 113 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 24 mm., 3.65 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP LIC LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG NN**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria sol elinde asa tutmakta. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Kesimde: **T •S•A.**
Dönemi **I. Licinius MS 312-313**
Darph. Thessalonika 1. şube
Ref. RIC VI, s. 519, 60a.

Kat. No. 162
Kazı Kod. No. AZI 036 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 4.06 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP LIC LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVAT[ORI AVGG NN]**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, sol omuzunda chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria sol elinde asa tutmakta. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Kesimde: **T •S•Γ**
Dönemi **I. Licinius MS 312-313**
Darph. Thessalonika 3. şube
Ref. RIC VI, s. 519, 60g.

Kat. No. 163
Kazı Kod. No. BBI 208 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 3.28 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP LIC LICINIVS [P F AVG]**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS – [ER V]ATORI**
Iupiter ayakta, sola, sol elinde asa, sağ elinde globus üzerinde Victoria tutmakta. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Kesimde: **T[…]**
Dönemi **I. Licinius MS 316-317**
Darph. Thessalonika
Ref. RIC VII, s. 499, 5.

Kat. No. 164
Kazı Kod. No. AKF 014 (2010 Tiyatro)
AE., Follis,19 mm., 3.38 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP LICINIVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içinde, üç satır halinde: **VOT XX / MVLT / XXX** Kesimde: **TSA**
Dönemi **I. Licinius MS 318-319**
Darph. Thessalonika 1. şube
Ref. RIC VII, s. 504, 33.

Kat. No. 165
Kazı Kod. No. AZI 236 (2013 Tiyatro)
AE., Follis,19 mm., 3.39 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP LICI] -NIVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içinde, üç satır halinde: **VOT XX / MVLT / XXX** Kesimde: **TSA**
Dönemi **I. Licinius 318-319**
Darph. Thessalonika 1. şube
Ref. RIC VII, s. 504, 33.

Kat. No. 166
Kazı Kod. No. AZI 086 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.42 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP LIC LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GENIO - POP ROM**

	Genius, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys, başında modius: sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutuyor. Sol boşlukta **T**, sağ boşlukta **F**, Kesimde: **PTR**
Dönemi	**I. Licinius MS 313-315**
Darph.	Treveri/Trier
Ref.	RIC VII, s. 168, 58.

Kat. No.	167
Kazı Kod. No.	AZI 040 (2013 Tiyatro)
	AE., Follis, 21 mm., 3.20 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**IMP LICINIVS P F AVG**
	İmparatorun defne çelenkli zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**SOLI INVICTO COMITI**
	Sol, ayakta, şua taçlı, sola, sol elinde globus, sağ eli havada, sol omuzundan chlamys sarkmakta. Sağ boşlukta **T**, sol boşlukta **F**, Kesimde: **?**
Dönemi	**I. Licinius MS 312-313**
Darph.	Belirsiz
Ref.	RIC VII, s. 241, 82. (Darphane: Arles)

Kat. No.	168
Kazı Kod. No.	BBI 233 (2014 Tiyatro)
	AE., 20 mm., 2.74 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**IMP LICI-NIVS AVG**
	İmparatorun defne çelenkli zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**SOLI INVI - CTO COMITI**
	Sol ayakta, şua taçlı, sola, sol elinde globus, sağ eli havada, sol omuzundan chlamys sarkmakta. Sağ boşlukta **[…]**, sol boşlukta **S**, Kesimde: ?
Dönemi	**I. Licinius MS 312-313**
Darph.	Belirsiz
Ref.	RIC VII, s. 241, 82. (Darphane: Arles)

Kat. No.	169
Kazı Kod. No.	AZI 166 (2013 Tiyatro)
	AE., Follis, 22 mm., 2.46 gr., Ky. 7
Ö. Y.	**IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
	İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y.	**IOVI CONSERVATORI**
	Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal,

	ağzında çelenk. Kesimde: **SM[…]**
Dönemi	**I. Licinius MS 313-315**
Darph.	Belirsiz
Ref.	RIC VII, s. 645, 15. (Darphane: Kyzikos)

Kat. No.	170
Kazı Kod. No.	BBI 206 (2014 Tiyatro)
	AE., Follis, 21 mm., 2.72 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
	İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y.	**IOVI CONSERVATORI AVGG**
	Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Kesimde: ?
Dönemi	**I. Licinius MS 313-317**
Darph.	Belirsiz
Ref.	RIC VII, s. 680, 27. (Darphane Antiochia)

Kat. No.	171
Kazı Kod. No.	BBI 217 (2014 Tiyatro)
	AE., Follis, 23 mm., 4.24 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**[IM]P C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
	İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y.	**IOVI CONSER - VATORI AVGG**
	Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk, sağ boşlukta **B**, Kesimde: ?
Dönemi	**I. Licinius MS 313-317**
Darph.	Belirsiz
Ref.	RIC VII, s. 680, 27. (Darphane Antiochia)

Kat. No.	172
Kazı Kod. No.	AZI 069 (2013 Tiyatro)
	AE., Follis, 20 mm., 3.92 gr., Ky. 11
Ö. Y.	**IMP LIC LICINIVS P F AVG**
	İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y.	**[IOVI CONSERVA]TORI AVG NN**
	Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk, sağ boşlukta **A I** Kesimde: ?
Dönemi	**I. Licinius MS 315-316**

Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 678, 17. (Darphane: Antiochia)

Kat. No. 173
Kazı Kod. No. AZI 232 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.33 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP LICI-NIVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **PROVIDEN-TIAE AVGG**
Karargah kapısı, üç burçlu. Kesimde: ?
Dönemi **I. Licinius MS 317**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 547, 48. (Darphane: Heraclea)

Kat. No. 174
Kazı Kod. No. AZI 135 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.23 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP LICI - NIVS AVG**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI [CONSERVA]TORI [AVGG]**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk, Kesimde: ?
Dönemi **I. Licinius MS 317-320**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 680, 27. (Darphane Antiochia)

Kat. No. 175
Kazı Kod. No. AZI 066 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.27 gr., Ky. 5
Ö. Y. **IMP LICINIVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa tutuyor.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk, Kesimde: ?
Dönemi **I. Licinius MS 317-320**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 644, 9. (Darphane: Kyzikos)

Kat. No. 176
Kazı Kod. No. AZI 079 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 22 mm., 2.80 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **[IOVI CONSERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağda oturan esir. Kesimde: ?
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 644, 9. (Darphane: Kyzikos)

Kat. No. 177
Kazı Kod. No. AZI 215 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.88 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[IOVI CONS]ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağda oturan esir. Kesimde: ?
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 644, 9. (Darphane: Kyzikos)

Kat. No. 178
Kazı Kod. No. AZI 257 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.66 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa..
A. Y. **[IO]VI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 644, 9. (Darphane: Kyzikos)

Kat. No. 179
Kazı Kod. No. AZI 291 (2013 Tiyatro)
AE., 20 mm., 2.34 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IM]P C VAL LICIN LI[CINIVS P F] AVG**
İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[IOVI CONSERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 644, 9. (Darphane: Kyzikos)

Kat. No. 180
Kazı Kod. No. BBI 213 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.89 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[I]MP C VAL LICIN LICINIVS P F [AVG]**
İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[IOVI CON]S - ERVA[TORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: ?
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 644, 9. (Darphane: Kyzikos)

Kat. No. 181
Kazı Kod. No. BBI 202 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.25 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[I]MP C VAL LICIN LICINIVS P[F AVG]**
İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[IOVI C]ONS - [ERVAT]ORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **S[…]**
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 644, 9. (Darphane: Kyzikos)

Kat. No. 182
Kazı Kod. No. AZI 224 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.91 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS [P F] AVG**
İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys, sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağda oturan esir, Kesimde: ?
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 644, 9. (Darphane: Kyzikos)

Kat. No. 183
Kazı Kod. No. AZI 087 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 2.85 gr., Ky. 10
Ö. Y. **[IMP] C VAL LICIN LICINIVS [P F AVG]**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **[IOVI CONSERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk, sağda oturan esir, Kesimde: ?
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 644, 9. (Darphane: Kyzikos)

Kat. No. 184
Kazı Kod. No. AZI 122 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 18 mm., 2.45 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F A[VG]**
İmparatorun şua taçlı, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CO[NSERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağda oturan esir. Kesimde: ?
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 644, 9. (Darphane: Kyzikos)

Kat. No. 185
Kazı Kod. No. BBI 293 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.40 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG]**
İmparatorun şua taçlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI [CONSERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: ?
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 644, 9. (Darphane: Kyzikos)

Kat. No. 186
Kazı Kod. No. BBI 034 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 22 mm., 3.54 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **[IOVI C]ONSERVA[TORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **X[IIΓ]** ve oturan esir. Kesimde: ?
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 187
Kazı Kod. No. AZI 280 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.17 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: ?
Dönemi **I. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz

GALERIUS VALERIUS MAXIMINUS II (Daia) MS 310-313

Kat. No.	188
Kazı Kod. No.	ARR 029 (2012 Agora) AE., Follis, 26 mm., 6.02 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**IMP C GAL VAL MAXIMINVS P F AVG** İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y.	**GENIO IMP-ERATORIS** Genius, ayakta, çıplak, sola: omuzunda chlamys, başında modius; sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutmakta. Solda yıldız, sağda **A**, Kesimde: **HTB**
Dönemi	**II. Maximinus MS 310**
Darph.	Heraclea 2. şube
Ref.	RIC VI, s. 539, 62.

Kat. No.	189
Kazı Kod. No.	BAZ 146 (2013 Yamaç Hamamı) AE., Follis, 23 mm., 5.99 gr., Ky. 11
Ö. Y.	**IMP C GAL VAL MAXIMINVS P F AVG** İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y.	**GENIO AVGVSTI [CMH]** Genius, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys, başında modius: sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutmakta. Kesimde: **MKVA**
Dönemi	**II. Maximinus MS 309-310**
Darph.	Kyzikos
Ref.	RIC VI, s. 593, 95.

Kat. No.	190
Kazı Kod. No.	BLC 032 (2012 Yüzey) AE., Follis, 21 mm., 7.29 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**IMP C GAL VAL MAXIMINVS P F AVG** İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y.	**GENIO [AVGVS]TI [CMH]** Genius, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys, başında modius: sağ elinde patera, sol elinde bereket boynuzu tutmakta. Kesimde: **MK[V]**
Dönemi	**II. Maximinus MS 309-310**
Darph.	Kyzikos
Ref.	RIC VI, s. 593, 95.

Kat. No. 191
Kazı Kod. No. AKU 008 (2010 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.71 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C GAL VAL MAXIMINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **SOLI INVICTO**
Sol uzun elbisesiyle sola, sağ elini havaya kaldırmış, sol elinde Serapis'in başını tutmakta sol boşlukta **A**, üstünde yıldız, Kesimde: **SMN**
Dönemi **II. Maximinus MS 312**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VI, 73b/a; C VII, s.158, 161.

FLAVIUS VALERIUS CONSTANTINUS I MS 307-337 (Büyük Constantin)

Kat. No. 192
Kazı Kod. No. AZI 181 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.48 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C FL VAL CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sol boşlukta **K**, sağ boşlukta çelenk / **B** / **X**. Kesimde: **ALE**.
Dönemi **I. Constantinus MS 317-320**
Darph. Alexandria
Ref. RIC VII, s. 705, 13.

Kat. No. 193
Kazı Kod. No. AFV 035 (2009 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 19 mm., 2.19 gr., Ky. 4
Ö. Y. **[CONSTAN]TINVS MAX AVG**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLOR[IA EXERC]ITVS**
İki asker karşılıklı, ayakta, miğferli, sol ellerinde mızrak, sağ elleri yerdeki kalkaların üstünde, aralarında iki standart. Kesimde: **SMANΓ**
Dönemi **I. Constantinus MS 330-335**
Darph. Antiochia 3. Şube
Ref. RIC VII, s. 693, 86g.

Kat. No.	194
Kazı Kod. No.	AZI 250 (2013 Tiyatro) AE., Follis, 20 mm., 3.44 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**CONSTANTI[NVS] MAX AVG** İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y.	**CONSTANTINI-ANA DAFNE** Victoria sütun üzerinde oturuyor sola, baş sağa, bir elinde palmiye dalı diğerinde defne dalı tutuyor, önünde ganimetler ve esir. Sol boşlukta **S**. Kesimde: **CONS**
Dönemi	**I. Constantinus MS 328**
Darph.	Constantinopolis 6. şube
Ref.	RIC VII, s. 574, 32.

Kat. No.	195
Kazı Kod. No.	BCK 001 (2014 Roma Hamamı) AE., Follis, 18 mm., 1.82 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**CONSTANTINVS M[AX AVG]** İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**GLORIA EXERCITIVS** İki asker miğferli, karşılıklı ayaktalar. Bir ellerinde mızrak, diğerinde kalkan tutuyorlar. Aralarında iki standart duruyor. Kesimde: **CONSΓ**
Dönemi	**I. Constantinus MS 330-333**
Darph.	Constantinopolis 3. şube
Ref.	RIC VII, s. 579, 59.

Kat. No.	196
Kazı Kod. No.	AFV 029 (2009 Yamaç Hamamı) AE4., 15 mm., 1.16 gr., Ky. 10
Ö. Y.	**[DV CO]NTAN[TI] - NVS PT AVGG** İmparatorun örtülü başı, sağa.
A. Y.	İmparator Quadriga içinde, sağa, üstte tanrının eli var. Kesimde: **CON**
Dönemi	**I. Constantinus (Posthumus) MS 337-340**
Darph.	Constantinopolis
Ref.	RIC VIII, s. 449, 37.

Kat. No. 197
Kazı Kod. No. BAZ 067 (2013 Yamaç Hamamı)
AE4., 16 mm., 1.45 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D V CON]STANTI-[NVS P T AVGG]**
İmparatorun örtülü başı, sağa.
A. Y. **VN – MR**
İmparator, örtülü, ayakta, sağa. Kesimde: **CONSA**
Dönemi **I. Constantinus (Posthumus) MS 347-348**
Darph. Constantinopolis 1. şube
Ref. RIC VIII, s. 453, 68.

Kat. No. 198
Kazı Kod. No. AZI 064 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.72 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C FL VAL CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **B**, Kesimde: **SMHT**
Dönemi **I. Constantinus MS 313**
Darph. Heraclea 2. şube
Ref. RIC VI, s. 541, 75.

Kat. No. 199
Kazı Kod. No. AZI 168 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 22 mm., 3.16 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C FL VAL CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONS - ERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **B**, Kesimde: **SMHT**
Dönemi **I. Constantinus MS 313**
Darph. Heraclea 2. şube
Ref. RIC VI, s. 541, 75.

Kat. No. 200
Kazı Kod. No. AZI 068 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 2.65 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C FL VAL CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta oturan esir. Kesimde: **SMH**
Dönemi **I. Constantinus MS 313**
Darph. Heraclea
Ref. RIC VI, s. 541, 75.

Kat. No. 201
Kazı Kod. No. AZI 142 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 3.92 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C FL VAL CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONSER - VATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **B**, Kesimde: **SMHT**
Dönemi **I. Constantinus MS 313-314**
Darph. Heraclea 2. Şube
Ref. RIC VII, s. 542, 5.

Kat. No. 202
Kazı Kod. No. AZI 186 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 3.52 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C FL VAL CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSER - VATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta çelenk. Kesimde: **SMHT**
Dönemi **I. Constantinus MS 313-314**
Darph. Heraclea
Ref. RIC VII, s. 542, 5.

Kat. No.	203
Kazı Kod. No.	AUC 003 (2012 Tiyatro) AE3., 21 mm., 3.99 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**CONSTANTINVS AVG** İmparatorun defne çelenkli, başı, sağa.
A. Y.	**[D N] CONSTANTINI [MAX AVG]** Çelenk içerisinde iki satır halinde: **VOT / XX**, Kesimde: **[SM]H[…]**
Dönemi	**I. Constantinus MS 321-324**
Darph.	Heraclea
Ref.	RIC VII, s. 549, 64.

Kat. No.	204
Kazı Kod. No.	ADB 014 (2008 Yamaç Hamamı) AE., Follis, 21 mm., 2.42 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**IMP C FL VAL CONSTANTINVS P F AVG** İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y.	**IOVI CONSERVATORI** Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **B**, Kesimde: **SMK.**
Dönemi	**I. Constantinus MS 313-315**
Darph.	Kyzikos 2. Şube
Ref.	RIC VII, s. 643, 3b.

Kat. No.	205
Kazı Kod. No.	AZI 165 (2013 Tiyatro) AE., Follis, 21 mm., 4.34 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**IMP C FL VAL CONSTANTINVS P F AVG** İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y.	**IOVI CONS - ERVATORI** Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **B**, Kesimde: **SMK**
Dönemi	**I. Constantinus MS 313-315**
Darph.	Kyzikos 2. Şube
Ref.	RIC VII, s. 643, 3b.

Kat. No. 206
Kazı Kod. No. AZI 158 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 25 mm., 2.69 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C FL VAL CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS - ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **Z**, Kesimde: **SMK**
Dönemi **I. Constantinus MS 313-315**
Darph. Kyzikos 7. şube
Ref. RIC VII, s. 643, 3z.

Kat. No. 207
Kazı Kod. No. AZI 115 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 2.93 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP C FL VAL CONSTA[NTINVS P F AVG]**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CO[NS-ERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor: sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta ?, Kesimde: **SMK**
Dönemi **I. Constantinus MS 313-315**
Darph. Kyzikos
Ref. RIC VII, s. 643, 3.

Kat. No. 208
Kazı Kod. No. AZI 073 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.17 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP CONSTANTINVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa tutuyor.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **A.** Kesimde: **SMK**
Dönemi **I. Constantinus MS 317-320**
Darph. Kyzikos 1. Şube
Ref. RIC VII, s. 644, 8a.

Kat. No. 209
Kazı Kod. No. AZI 038 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.11 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP CONSTA-NTINVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa tutuyor.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **Γ**. Kesimde: **SMK**
Dönemi **I. Constantinus MS 317-320**
Darph. Kyzikos 3. Şube
Ref. RIC VII, s. 644, 8g.

Kat. No. 210
Kazı Kod. No. AZI 123 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.16 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP CONSTANTINVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa tutuyor.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **Γ**. Kesimde: **SMK**
Dönemi **I. Constantinus MS 317-320**
Darph. Kyzikos 3. Şube
Ref. RIC VII, s. 644, 8g.

Kat. No. 211
Kazı Kod. No. AHD 001 (2009 Agora)
AE., Follis, 16 mm., 1.36 gr., Ky. 12
Ö. Y. **DV CONSTANT[INVS PT AVGG]**
İmparatorun örtülü başı, sağa.
A. Y. **[IVST] VEN MEM**
Aequitas ayakta sola, sağ elinde terazi ve sol elinde aşağı doğru inen tomar. Kesimde: **SMK€**
Dönemi **I. Constantinus (Posthumus) MS 342**
Darph. Kyzikos 5. şube
Ref. RIC VIII, s. 474, 45.

Kat. No.	212
Kazı Kod. No.	AFV 031 (2009 Yamaç Hamamı)
	AE., 17 mm., 1.37 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**DV CON[STANTI - NVS PT AVGG]**
	İmparatorun örtülü başı, sağa.
A. Y.	**VN - M[R]**
	İmparator ayakta, örtülü, sağa. Kesimde: **SMK**
Dönemi	**I. Constantinus (Posthumus) MS 347-348**
Darph.	Kyzikos
Ref.	LRBC 1311; RIC VIII, s. 474, 46.

Kat. No.	213
Kazı Kod. No.	AFV 030 (2009 Yamaç Hamamı)
	AE4., 15 mm., 1.77 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**DV CONSTANTINVS PT [AVGG]**
	İmparatorun örtülü başı, sağa.
A. Y.	**VN - MR**
	İmparator ayakta, örtülü, sağa. Kesimde: **SMK**
Dönemi	**I. Constantinus (Posthumus) MS 347-348**
Darph.	Kyzikos
Ref.	LRBC 1311; RIC VIII, s. 474, 46.

Kat. No.	214
Kazı Kod. No.	BBI 294 (2014 Tiyatro)
	AE., Follis, 22 mm., 3.42 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**IMP C FL VAL CONSTANTINVS P F AVG**
	İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y.	**IOVI CONSERVATORI**
	Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **A**, Kesimde **SMN.**
Dönemi	**I. Constantinus MS 313-317**
Darph.	Nicomedia 1. şube
Ref.	RIC VII, s. 601, 12a.

Kat. No. 215
Kazı Kod. No. AZI 044 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 2.92 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C FL VAL CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONS - ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **B**, Kesimde: **SMN**
Dönemi **I.Constantinus MS 313-317**
Darph. Nicomedia 2. şube
Ref. RIC VII, s. 601, 12b.

Kat. No. 216
Kazı Kod. No. BBI 214 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.04 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP C FL] VAL CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONS - ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Kesimde **SMNB**
Dönemi **I.Constantinus MS 313-317**
Darph. Nicomedia 2. şube
Ref. RIC VII, s. 601, 12b.

Kat. No. 217
Kazı Kod. No. BBI 209 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 22 mm., 3.04 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[IMP C FL VAL CONSTAN]TINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **IOVI CONS - ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **B**, Kesimde: **SMN**
Dönemi **I. Constantinus MS 313-317**
Darph. Nicomedia 2. şube
Ref. RIC VII, s. 601, 12b.

Kat. No. 218
Kazı Kod. No. BBA 005 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 20 mm., 3.98 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP CONSTANTINVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sola, sağ elinde mappa sol elinde asa tutuyor.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda palmiye dalı, sağda Δ, Kesimde**: SMN**
Dönemi **I. Constantinus MS 317-320**
Darph. Nicomedia 4. şube
Ref. RIC VII, s. 603, 23.

Kat. No. 219
Kazı Kod. No. AOO 022 (2011 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.64 gr., Ky. 5
Ö. Y. **CONSTANTINVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **PROVIDENTIAE AVGG**
Karargah kapısı, iki burçlu: üstte tek yıldız. Kesimde: **MN€**
Dönemi **I. Constantinus MS 325-326**
Darph. Nicomedia 5. şube
Ref. RIC VII, s. 620, 121e.

Kat. No. 220
Kazı Kod. No. AGA 010 (2011 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 20 mm., 3.39 gr., Ky. 6
Ö. Y. **CONSTAN-TINVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.
A. Y. **PROVIDEN - TIAE AVGG**
Karargah kapısı, iki burçlu: yukarıda yıldız. Kesimde: **NA**
Dönemi **I. Constantinus MS 326-327**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 623, 144a.

Kat. No. 221
Kazı Kod. No. AMM 003 (2011 Tiyatro)
AE., Follis, 18 mm., 1.32 gr., Ky. 6
Ö. Y. **CONSTANTINVS MAX AVG**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA EXERCITIVS**
İki asker miğferli, karşılıklı ayaktalar. Bir ellerinde mızrak, diğerinde kalkan tutuyorlar. Aralarında bir standart. Kesimde: **SMN€**
Dönemi **I. Constantinus MS 330-335**
Darph. Nicomedia 5. şube
Ref. RIC VII, s. 635, 199.

Kat. No. 222
Kazı Kod. No. AFV 034 (2009 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 18 mm., 2.46 gr., Ky. 6
Ö. Y. **CONSTANT]INVS MA[X AVG]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORIA EXERCITVS]**
İki asker miğferli, karşılıklı ayaktalar. Bir ellerinde mızrak, diğerinde kalkan tutuyorlar. Aralarında bir standart. Kesimde: **SMN**
Dönemi **I. Constantinus MS 330-335**
Darph. Nicomedia
Ref. RIC VII, s. 635, 199.

Kat. No. 223
Kazı Kod. No. AGB 046 (2009 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 19 mm., 1.79 gr., Ky. 5
Ö. Y. **[CONS]TANTI[NVS] MAX AVG**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLOR[IA EXERCITVS]**
İki asker miğferli, karşılıklı ayaktalar. Bir ellerinde mızrak, diğerinde kalkan tutuyorlar. Aralarında bir standart. Kesimde: **SMN**
Dönemi **I. Contantinus MS 330-335**
Darph. Nicomedia
Ref. RIC VII, s. 635, 199.

Kat. No. 224
Kazı Kod. No. BAZ 122 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 15 mm., 0.92 gr., Ky. 12
Ö. Y. **DV CONS[TANTI-NVS] PT AVGG**
İmparatorun örtülü başı, sağa.
A. Y. **VN – [MR]**
İmparator, örtülü, ayakta, sağa. Kesimde: **SMN[…]**
Dönemi **I. Constantinus (Posthumus) MS 347-348**
Darph. Nicomedia
Ref. RIC VIII, s. 475, 57.

Kat. No. 225
Kazı Kod. No. ASU 001 (2012 Odeion)
AE., Follis, 16 mm., 1.00 gr., Ky. 6
Ö. Y. **DV CONSTANTINVS PT AVGG**
İmparatorun örtülü başı, sağa.
A. Y. **VN – [MR]**
İmparator, örtülü, ayakta, sağa. Kesimde: **SMN[…]**
Dönemi **I. Constantinus (Posthumus) MS 347-348**
Darph. Nicomedia
Ref. RIC VIII, s. 475, 57.

Kat. No. 226
Kazı Kod. No. AZI 218 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.93 gr., Ky. 12
Ö. Y. **CONSTANTINVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS AVGG**
Karargah kapısı dört burçlu; yukarıda yıldız, sağ ve sol boşlukta karşılıklı **P / R** Kesimde: **R T**
Dönemi **I. Constantinus MS 318-319**
Darph. Roma
Ref. RIC VII, s. 316, 185.

Kat. No. 227
Kazı Kod. No. AZI 126 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 22 mm., 3.90 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI AVGG NN**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys;

	sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **Δ**. Kesimde: **SIS**
Dönemi	**I. Constantinus MS 313**
Darph.	Siscia 4. şube
Ref.	RIC VI, s. 485, 234c/d.

Kat. No.	228
Kazı Kod. No.	AZI 140 (2013 Tiyatro)
	AE., Follis, 22 mm., 3.15 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**IMP CONSTANTINVS P F AVG**
	İmparatorun defne çelenkli başı sağa.
A. Y.	**IOVI CONSERVATORI**
	Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **Δ**. Kesimde: **SIS**
Dönemi	**I. Constantinus MS 313-315**
Darph.	Siscia 4. şube
Ref.	RIC VII, s. 423, 5.

Kat. No.	229
Kazı Kod. No.	AKF 015 (2010 Tiyatro)
	AE., Follis, 19 mm., 2.88 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**IMP CONSTANTINVS P F AVG**
	İmparatorun defne çelenkli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**[SOLI] INVICTO COMITI**
	Sol, ayakta, çıplak sola, omuzunda chlamys; sağ eli yukarıda, sol elinde küre tutuyor. Sol boşlukta yıldız. Kesimde: **CSIS**
Dönemi	**I. Constantinus MS 317**
Darph.	Siscia 3. şube
Ref.	RIC VII, s. 428, 31g.

Kat. No.	230
Kazı Kod. No.	AZI 233 (2013 Tiyatro)
	AE., Follis, 21 mm., 2.78 gr., Ky. 7
Ö. Y.	**IMP CONSTANTINVS P F AVG**
	İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola. Kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y.	**VICTORIAE LAETAE PRINC PERP**
	İki Victoria, karşılıklı ayakta duruyorlar. Aralarındaki sunağın üzerinde, **VOT / PR** yazılı bir kalkan tutuyorlar. Kesimde: **ΔSIS***
Dönemi	**I. Constantinus MS 318**
Darph.	Siscia 4. şube
Ref.	RIC VII, s. 431, 49d.

Kat. No. 231
Kazı Kod. No. AZI 183 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.15 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP C]ONSTANTINVS AVG**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VICTORIAE L[AETAE] PRINC PERP**
İki Victoria, karşılıklı ayakta duruyorlar. Aralarındaki sunağın üzerinde, **VOT** / **PR** yazılı bir kalkan tutuyorlar. Kesimde: **BSIS**
Dönemi **I. Constantinus MS 319**
Darph. Siscia 2. şube
Ref. RIC VII, s. 433, 60b.

Kat. No. 232
Kazı Kod. No. AZI 259 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.49 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IM]P CONSTANTINVS [AVG]**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VICTORIAE LA[ETAE PRINC P]ERP**
İki Victoria, karşılıklı ayakta duruyorlar. Aralarındaki sunağın üzerinde, **VOT / PR** yazılı bir kalkan tutuyorlar. Kesimde: **BSIS**
Dönemi **I. Constantinus MS 319**
Darph. Siscia 2. şube
Ref. RIC VII, s. 433, 60b.

Kat. No. 233
Kazı Kod. No. AZI 245 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.24 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IM]P CONSTANTINVS [AVG]**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VICTORIAE LAETAE PRINC PERP]**
İki Victoria, karşılıklı ayakta duruyorlar. Aralarındaki sunağın üzerinde, **VOT / PR** yazılı bir kalkan tutuyorlar. Kesimde: **SIS**
Dönemi **I. Constantinus MS 319**
Darph. Siscia
Ref. RIC VII, s. 433, 60b.

Kat. No. 234
Kazı Kod. No. AZI 169 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 24 mm., 3.22 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı, sağa.

A. Y. **IOVI CONSERVATORI [AVGG NN]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Kesimde: **T. S. B**
Dönemi **I. Constantinus MS 312-313**
Darph. Thessalonika 2. şube
Ref. RIC VI, s. 519, 61b/b.

Kat. No. 235
Kazı Kod. No. AUC 001 (2012 Tiyatro)
AE., Follis, 22 mm., 3.24 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Kesimde: **TSA**
Dönemi **I. Constantinus MS 317-318**
Darph. Thessalonika 1. şube
Ref. RIC VII, s. 501, 19a.

Kat. No. 236
Kazı Kod. No. AZI 031 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 23 mm., 2.92 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Kesimde**: TSЄ**
Dönemi **I. Constantinus MS 317-318**
Darph. Thessalonika 5. şube
Ref. RIC VII, s. 501, 19e.

Kat. No. 237
Kazı Kod. No. AZI 118 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.73 gr., Ky. 5
Ö. Y. **CONSTA-NTINVS AVG**
İmparatorun miğferli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS EXERCIT S-F**
Ortada standart üzerinde **VOT / XX**, standartın her iki yanında birer esir bağlı, Kesimde: **TSΓ**

Dönemi **I. Constantinus MS 320**
Darph. Thessalonika 3. şube
Ref. RIC VII, s. 507, 75g.

Kat. No. 238
Kazı Kod. No. AMM 011 (2011 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.93 gr., Ky. 10
Ö. Y. **IMP CONSTA[NTINVS A]VG**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola.
A. Y. **VICTORIAE [LAETAE PRINC PERP]**
İki Victoria, karşılıklı ayakta duruyorlar. Aralarındaki sunağın üzerinde, **VOT** / **PR** yazılı bir kalkan tutuyorlar. Kesimde: **PT**
Dönemi **I. Constantinus MS 318-319**
Darph. Ticinum
Ref. RIC VII, s. 372, 83.

Kat. No. 239
Kazı Kod. No. AZI 238 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 17 mm., 3.14 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP CONSTANTINVS MAX AVG**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VICTORIAE LAETAE PRINC PERP**
İki Victoria, karşılıklı ayakta duruyorlar. Aralarındaki sunağın üzerinde, **VOT / PR** yazılı bir kalkan tutuyorlar. Kesimde: **PT**
Dönemi **I. Constantinus 318-319**
Darph. Ticinum
Ref. RIC VII, s. 372, 86.

Kat. No. 240
Kazı Kod. No. AZI 217 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.18 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP CONSTANTINVS MAX AVG**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VICTORIAE LAETAE PRINC PERP**
İki Victoria, karşılıklı ayakta duruyorlar. Aralarındaki sunağın üzerinde, **VOT / PR** yazılı bir kalkan tutuyorlar. Kesimde: **P T**
Dönemi **I. Constantinus MS 318-319**
Darph. Ticinum
Ref. RIC VII, s. 372, 86.

Kat. No. 241
Kazı Kod. No. AZI 243 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.97 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP C FL VAL] CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CO[NSERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor: sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sol boşlukta çelenk, sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SM[…]Γ**
Dönemi **I. Constantinus MS 313-315**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 242
Kazı Kod. No. AZI 290 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.71 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IMP C FL VAL CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI [CONS] - ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzundan chlamys sarkıyor: sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Kesimde: ?
Dönemi **I. Constantinus MS 313-315**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 243
Kazı Kod. No. BBI 223 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.84 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[IMP C FL VAL CONSTAN]TINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS - [ERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: ?
Dönemi **I. Constantinus MS 313-315**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 244
Kazı Kod. No. AZI 164 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.64 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **SOLI INVICTO C[OMITI]**
Sol, ayakta, çıplak sola, omuzunda chlamys; sağ eli yukarıda, sol elinde küre tutuyor. Sol boşlukta **S**, sağ boşlukta **F**.
Dönemi **I. Constantinus MS 314-317**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 98, 18.

Kat. No. 245
Kazı Kod. No. AZI 211 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.12 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[I]MP CONSTA[NTINVS P F AVG]**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **SOLI INVICTO [COMITI]**
Sol, ayakta, çıplak sola, omuzunda chlamys; sağ eli yukarıda, sol elinde küre tutuyor. Sol boşlukta **S**, sağ boşlukta **F**.
Dönemi **I. Constantinus MS 314-317**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 98, 18.

Kat. No. 246
Kazı Kod. No. AZI 149 (2013 Tiyatro)
AE., Follis 20 mm., 3.40 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **SOLI INVICTO [COMITI]**
Sol, ayakta, çıplak sola, omuzunda chlamys; sağ eli yukarıda, sol elinde küre tutuyor. Sol boşlukta yıldız. Kesimde: ?
Dönemi **I. Constantinus MS 314-317**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 98, 18.

Kat. No. 247
Kazı Kod. No. AZI 150 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.58 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP CONSTANTINVS P F AVG**
İmparatorun defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[SOLI INVI]CTO COMITI**
Sol, ayakta, çıplak sola, omuzunda chlamys; sağ eli yukarıda, sol elinde küre tutuyor. Sol boşlukta yıldız. Kesimde: ?
Dönemi **I. Constantinus MS 314-317**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 98, 18.

Kat. No. 248
Kazı Kod. No. AZI 051 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 2.89 gr., Ky. 5
Ö. Y. **IMP CONS[TAN]TIN[VS P F AVG]**
İmparatorun defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SO]LI INVICTO CO[MITI]**
Sol ayakta, şua taçlı, sola, sol elinde globus, sağ eli havada, sol omuzundan chlamys sarkmakta. Sağ boşlukta ?, sol boşlukta ?, Kesimde: ?
Dönemi **I. Constantinus MS 314-317**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 249
Kazı Kod. No. AZI 302 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.17 gr., Ky. 6
Ö. Y. **IMP CONSTANTI[NVS P F AVG]**
İmparatorun defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SOLI IN]VICTO CO[MITI]**
Sol, ayakta, çıplak sola, omuzunda chlamys; sağ eli yukarıda, sol elinde küre tutuyor. Sol boşlukta yıldız. Kesimde: ?
Dönemi **I. Constantinus MS 314-317**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 250
Kazı Kod. No. BBA 001 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 20 mm., 2.48 gr., Ky. 11
Ö. Y. **CONSTANTINVS AVG**
İmparatorun defne çelenkli başı sağa.
A. Y. **PROVIDENTIAE AVGG**
İki burçlu kale kapısı, üstte tek yıldız. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Constantinus MS 327-328**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 251
Kazı Kod. No. AFV 036 (2009 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 15 mm., 1.26 gr., Ky. 5
Ö. Y. **CONSTAN[TINVS MAX AVG]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA EXERCITVS**
İki asker karşılıklı, ayakta, miğferli, sol ellerinde mızrak, sağ elleri yerdeki kalkaların üstünde, aralarında bir standart. Kesimde: ?
Dönemi **I. Constantinus MS 330-335**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 635, 199. (Darphane Nicomedia)

Kat. No. 252
Kazı Kod. No. AZI 134 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 18 mm., 1.59 gr., Ky. 12
Ö. Y. **CONST[ANTI]NVS [MAX AVG]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA EXERCITIVS**
İki asker miğferli, karşılıklı ayaktalar. Bir ellerinde mızrak, diğerinde kalkan tutuyorlar. Aralarında iki standart duruyor. Kesimde: ?
Dönemi **I. Constantinus MS 330-335**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 635, 199. (Darphane Nicomedia)

Kat. No. 253
Kazı Kod. No. ALC 115 (2011 Odeion)
AE., Follis, 14 mm., 0.90 gr., Ky. 10
Ö. Y. **[DV CONSTANTI] -NVS PT AVGG**
İmparatorun örtülü başı, sağa.
A. Y. İmparator Quadriga içinde, sağa doğru ilerlemekte, üstte tanrının eli yer almaktadır. Kesimde: ?
Dönemi **I. Constantinus (Posthumus) MS 337-341**
Darph. Belirsiz
Ref. LRBC I, 1374; Tekin 1994, s. 193, 812. (Darphane Antiochia)

Kat. No. 254
Kazı Kod. No. BCT 007 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 16 mm., 1.24 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[DV CONSTANTI-NVS PT AVGG]**
İmparatorun örtülü başı, sağa.

A. Y.	İmparator Quadriga içinde, sağa doğru ilerlemekte, üstte tanrının eli yer almaktadır. Kesimde: ?
Dönemi	**I. Constantinus (Posthumus) MS 337-341**
Darph.	Belirsiz
Ref.	LRBC I, 1374; Tekin 1994, s. 193, 812. (Darphane Antiochia)

Kat. No.	255
Kazı Kod. No.	BCL 030 (2013 Yüzey)
	AE., Follis, 16 mm., 1.64 gr., Ky. 5
Ö. Y.	**DV CONSTANTI-NVS PT AVGG**
	İmparatorun örtülü başı, sağa.
A. Y.	İmparator Quadriga içinde, sağa doğru ilerlemekte, üstte tanrının eli yer almaktadır. Kesimde: ?
Dönemi	**I. Constantinus (Posthumus) MS 337-341**
Darph.	Belirsiz
Ref.	LRBC I, 1374; Tekin 1994, s. 193, 812. (Darphane Antiochia)

Kat. No.	256
Kazı Kod. No.	AKF 012 (2010 Tiyatro)
	AE., Follis, 14 mm., 1.43 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**[DV CONSTANTI-NVS PT AVGG]**
	İmparatorun örtülü başı sağa.
A. Y.	**VN – MR**
	İmparatar, örtülü, ayakta, sağa. Kesimde: ?
Dönemi	**I. Constantinus (Posthumus) MS 341-348**
Darph.	Belirsiz
Ref.	LRBC I, 1400; Tekin 1994, s. 193, 813. (Darphane Antiochia)

Kat. No.	257
Kazı Kod. No.	BAZ 073 (2013 Yamaç Hamamı)
	AE., Follis, 16 mm., 1.62 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**DV CONSTANTI-NVS PT AVGG**
	İmparatorun örtülü başı, sağa.
A. Y.	**VN – [MR]**
	İmparatar, örtülü, ayakta, sağa. Kesimde: ?
Dönemi	**I. Constantinus (Posthumus) MS 341-348**
Darph.	Belirsiz
Ref.	LRBC I, 1400; Tekin 1994, s. 193, 813. (Darphane Antiochia)

Kat. No. 258
Kazı Kod. No. AZI 248 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 15 mm., 2.50 gr., Ky. 5
Ö. Y. **DV CONSTANTI-[NVS PT AVGG]**
İmparatorun örtülü başı, sağa.
A. Y. **VN – MR**
İmparatar, örtülü, ayakta, sağa. Kesimde: **SM[…]**
Dönemi **I. Constantinus (Posthumus) MS 341-348**
Darph. Belirsiz
Ref. LRBC I, 1400; Tekin 1994, s. 193, 813. (Darphane Antiochia)

Kat. No. 259
Kazı Kod. No. BVC 004 (2014 Yüzey)
AE., Follis, 17 mm., 1.82 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[DV CONSTANTI-NVS PT AVGG]**
İmparatorun örtülü başı, sağa.
A. Y. **[VN – MR]**
İmparatar, örtülü, ayakta, sağa. Kesimde: ?
Dönemi **I. Constantinus (Posthumus) MS 341-348**
Darph. Belirsiz
Ref. LRBC I, 1400; Tekin 1994, s. 193, 813. (Darphane Antiochia)

CONSTANTINOPOLIS MS 330-333

Kat. No. 260
Kazı Kod. No. AFL 003 (2009 Agora)
AE3., 14 mm., 1.57 gr., Ky. 7
Ö. Y. **POP ROMANVS**
İmparatorun defne çelenkli başı sola, başının arkasında bereket boynuzu.
A. Y. Çelenk içerisinde yıldız, Kesimde: **CONSI**
Dönemi **I. Constantinus MS 330**
Darph. Constantinopolis
Ref. RIC VIII, s. 448, 22.

Kat. No. 261
Kazı Kod. No. AFH 065/m (2009 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 19 mm., 2.21 gr., Ky. 6
Ö. Y. **CONSTANTINOPOLI**
Constantinopolis'in miğferli büstü, sola.

A. Y. Victoria, gemi pruvası üzerinde, ayakta, sola. Sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutmakta. Kesimde: **SMHΔ**
Dönemi **I. Constantinus MS 330-333**
Darph. Heraclea 4. şube
Ref. RIC VII, s. 557, 115.

Kat. No. 262
Kazı Kod. No. AZI 231 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 17 mm., 2.11 gr., Ky. 6
Ö. Y. **CONSTANTINOPOLI**
Constantinopolis'in miğferli büstü, sola.
A. Y. Victoria, gemi pruvası üzerinde, ayakta, sola. Sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutmakta. Kesimde: **SMHΔ**
Dönemi **I. Constantinus MS 330-333**
Darph. Heraclea 4. şube
Ref. RIC VII, s. 557, 115.

URBS ROMA MS 330-335

Kat. No. 263
Kazı Kod. No. BUZ 005 (2014 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 19 mm., 3.00 gr., Ky. 6
Ö. Y. **VRBS ROMA**
Roma'nın miğferli büstü, sola.
A. Y. Dişi kurt ve ikizler sola. Yukarıda iki yıldız. Kesimde: **SMK[…]**
Dönemi **Urbs Roma MS 330-335**
Darph. Kyzikos
Ref. LRBC I, 1231; RIC VII, s. 655, 90; Tekin 1994, s. 195, 828; Keleş 2009, s. 76, 157.

Kat. No. 264
Kazı Kod. No. BVC 008 (2014 Yüzey)
AE., Follis, 19 mm., 1.70 gr., Ky. 7
Ö. Y. **VRBS ROMA**
Roma'nın miğferli büstü, sola.
A. Y. Dişi kurt ve ikizler sola. Yukarıda iki yıldız. Kesimde: **SMNS**
Dönemi **Urbs Roma MS 330-335**
Darph. Nicomedia
Ref. RIC VII, s. 634, 195; Tekin 1994, s. 196, 830; Keleş 2009, s. 76, 158.

Kat. No. 265
Kazı Kod. No. BLC 034 (2012 Yüzey)
AE., 17 mm., 1.12 gr., Ky. 12
Ö. Y. **VRBS ROMA**
Roma'nın miğferli büstü, sola.
A. Y. Dişi kurt ve ikizler, sola. Yukarıda iki yıldız. Kesimde: **SMTSE**
Dönemi **Urbs Roma MS 330-335**
Darph. Thessalonika 5. şube
Ref. LRBC I, 838; RIC VII, s. 524, 187; Tekin 1994, s. 195, 827.

F. VALERIUS CONSTANTINUS LICINIANUS LICINIUS II MS 317-324

Kat. No. 266
Kazı Kod. No. AZI 072 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.10 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMHA**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Heraclea 1. şube
Ref. C VII, s. 216-217, 21; RIC VII, s. 548, 54.

Kat. No. 267
Kazı Kod. No. AZI 075 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.44 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMHA**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Heraclea 1. şube
Ref. C VII, s. 216-217, 21; RIC VII, s. 548, 54.

Kat. No. 268
Kazı Kod. No. AZI 180 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.69 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMHA**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Heraclea 1. şube
Ref. C VII, s. 216-217, 21; RIC VII, s. 548, 54.

Kat. No. 269
Kazı Kod. No. AZI 220 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.10 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMHA**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Heraclea 1. şube
Ref. C VII, s. 216-217, 21; RIC VII, s. 548, 54.

Kat. No. 270
Kazı Kod. No. AZI 235 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.61 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVA[TORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMHA**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Heraclea 1. şube
Ref. C VII, s. 216-217, 21; RIC VII, s. 548, 54.

Kat. No. 271
Kazı Kod. No. AZI 125 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.99 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMHB**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Heraclea 2. şube
Ref. C VII, s. 216-217, 21; RIC VII, s. 548, 54b.

Kat. No. 272
Kazı Kod. No. AKU 007 (2010 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.04 gr., Ky. 10
Ö. Y. **[D N VALLI] CI [NLICINIVS NOB C]**
İmparatorun miğferli ve zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMHΓ**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Heraclea 3. şube
Ref. C VII, s. 216-217, 21; RIC VII, s. 548, 54c.

Kat. No. 273
Kazı Kod. No. AZI 057 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 22 mm., 2.77 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMHΓ**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**

Darph. Heraclea 3. şube
Ref. C VII, s. 216-217, 21; RIC VII, s. 548, 54c.

Kat. No. 274
Kazı Kod. No. AZI 111 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.58 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMHΓ**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Heraclea 3. şube
Ref. C VII, s. 216-217, 21; RIC VII, s. 548, 54c.

Kat. No. 275
Kazı Kod. No. AJU 026 (2010 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.44 gr., Ky. 5
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **[IOVI] CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC VII, s. 646, 18; Tekin 1994, s. 197, 835.

Kat. No. 276
Kazı Kod. No. AZI 033 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.05 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKA**

Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC VII, s. 646, 18; Tekin 1994, s. 197, 835.

Kat. No. 277
Kazı Kod. No. AZI 222 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.81 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC VII, s. 646, 18; Tekin 1994, s. 197, 835.

Kat. No. 278
Kazı Kod. No. AZI 240 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.16 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC VII, s. 646, 18; Tekin 1994, s. 197, 835.

Kat. No. 279
Kazı Kod. No. AZI 110 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 2.85 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKA**

Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC VII, s. 646, 18; Tekin 1994, s. 197, 835.

Kat. No. 280
Kazı Kod. No. BAK 001 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 19 mm., 3.12 gr., Ky. 11
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC VII, s. 646, 18; Tekin 1994, s. 197, 835.

Kat. No. 281
Kazı Kod. No. AZI 131 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.05 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKB**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. RIC VII, s. 646, 18.

Kat. No. 282
Kazı Kod. No. AZI 143 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.54 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKB**

Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. RIC VII, s. 646, 18.

Kat. No. 283
Kazı Kod. No. AZI 207 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.04 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N VAL LICIN] LICINIV[S N]OB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CO[NSERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKB**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. RIC VII, s. 646, 18.

Kat. No. 284
Kazı Kod. No. AZI 095 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.67 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKΓ**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 3. şube
Ref. RIC VII, s. 646, 18.

Kat. No. 285
Kazı Kod. No. AZI 109 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 4.26 gr., Ky. 11
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKΓ**

Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 3. şube
Ref. RIC VII, s. 646, 18.

Kat. No. 286
Kazı Kod. No. AZI 191 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.77 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKΓ**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 3. şube
Ref. RIC VII, s. 646, 18.

Kat. No. 287
Kazı Kod. No. AZI 046 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.27 gr., Ky. 11
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta**.**
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKΔ.**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Kyzikos 4. şube
Ref. RIC VII, s. 646, 18.

Kat. No. 288
Kazı Kod. No. AZI 139 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.64 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir.

	Kesimde: **SMKΔ**
Dönemi	**II. Licinius MS 321-324**
Darph.	Kyzikos 4. şube
Ref.	RIC VII, s. 646, 18.

Kat. No.	289
Kazı Kod. No.	AZI 034 (2013 Tiyatro)
	AE., Follis, 19 mm., 3.60 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
	İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y.	**IOVI CONSERVATORI**
	Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNA**
Dönemi	**II. Licinius MS 321-324**
Darph.	Nicomedia 1. şube
Ref.	RIC VII, s. 608, 49; Tekin 1994, s. 197, 838; Keleş 2009, s. 77, 163.

Kat. No.	290
Kazı Kod. No.	AZI 163 (2013 Tiyatro)
	AE., Follis, 19 mm., 2.57 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
	İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y.	**IOVI CONSERVATORI**
	Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde küre üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNA**
Dönemi	**II. Licinius MS 321-324**
Darph.	Nicomedia 1 şube
Ref.	RIC VII, s. 608, 49; Tekin 1994, s. 197, 838; Keleş 2009, s. 77, 163.

Kat. No.	291
Kazı Kod. No.	AZI 189 (2013 Tiyatro)
	AE., Follis, 20 mm., 2.77 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**[D N VAL LICIN] LICIN[IVS NOB C]**
	İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y.	**IOVI CONS-ERVATORI**
	Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNA**

Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1 şube
Ref. RIC VII, s. 608, 49; Tekin 1994, s. 197, 838; Keleş 2009, s. 77, 163.

Kat. No. 292
Kazı Kod. No. AZI 214 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.04 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1 şube
Ref. RIC VII, s. 608, 49; Tekin 1994, s. 197, 838; Keleş 2009, s. 77, 163.

Kat. No. 293
Kazı Kod. No. BVT 032 (2014 Roma Hamamı)
AE., Follis, 21 mm., 2.91 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N VAL LICIN LI]CINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **[IOVI CONS] - ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1 şube
Ref. RIC VII, s. 608, 49; Tekin 1994, s. 197, 838; Keleş 2009, s. 77, 163.

Kat. No. 294
Kazı Kod. No. AZI 120 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 1.84 gr., Ky. 5
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNB**

Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 2. şube
Ref. RIC VII, s. 608, 49b.

Kat. No. 295
Kazı Kod. No. AZI 171 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.14 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N VAL] LICIN LICINIVS [NOB C]**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **[IOVI CONSERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNB**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 2. şube
Ref. RIC VII, s. 608, 49b.

Kat. No. 296
Kazı Kod. No. AZI 242 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.44 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N VAL L]ICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **[IOVI CONS]ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNB**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 2. şube
Ref. RIC VII, s. 608, 49b.

Kat. No. 297
Kazı Kod. No. AZI 325 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.41 gr., Ky. 5
Ö. Y. **D N [VAL LI]CIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONS[ERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNB**

Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 2. şube
Ref. RIC VII, s. 608, 49b.

Kat. No. 298
Kazı Kod. No. AOO 014 (2011 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.46 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N VAL LIC]IN LICI[NIVS NOB C]**
İmparatorun miğferli ve zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **[IOVI CONS] ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VII, s. 608, 49c.

Kat. No. 299
Kazı Kod. No. AZI 130 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.27 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VII, s. 608, 49c.

Kat. No. 300
Kazı Kod. No. AZI 219 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.51 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CON[SERV]ATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir.

	Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi	**II. Licinius MS 321-324**
Darph.	Nicomedia 3. şube
Ref.	RIC VII, s. 608, 49c.

Kat. No.	301
Kazı Kod. No.	AZI 065 (2013 Tiyatro)
	AE., Follis, 19 mm., 2.23 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
	İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y.	**IOVI CONSERVATORI**
	Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMNΔ.**
Dönemi	**II. Licinius MS 321-324**
Darph.	Nicomedia 4. şube
Ref.	RIC VII, s. 608, 49d.

Kat. No.	302
Kazı Kod. No.	AZI 281 (2013 Tiyatro)
	AE., Follis, 21 mm., 2.61 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**LICINIVS - IVN NOB C**
	Licinius'un defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**VICT LAETAE PR[IN]C P[ERP]**
	İki Victoria, karşılıklı ayakta duruyorlar. Aralarındaki sunağın üzerinde **VOT** / **PR** yazılı bir kalkan tutmaktalar. Sunağın üzerinde **S**, Kesimde: **ΓSIS**
Dönemi	**II. Licinius MS 319**
Darph.	Siscia 3. şube
Ref.	RIC VII, s. 435, 89g.

Kat. No.	303
Kazı Kod. No.	AUA 006 (2012 Tiyatro)
	AE., 19 mm., 2.64 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**LICINIVS IVN NOB CAES**
	İmparatorun defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, sola.
A. Y.	**VOT V / MVLT X / CAESS**
	Kesimde: **TSE**
Dönemi	**II. Licinius MS 318-319**
Darph.	Thessalonika 5. şube
Ref.	RIC VII, s. 504, 42e.

Kat. No. 304
Kazı Kod. No. APE 001 (2010 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.82 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
Licinius'un miğferli, büstü, sola. Sağ omuzunda mızrak, sol kolunda kalkan.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: ?
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 608, 49. (Darphanesi: Nicomedia)

Kat. No. 305
Kazı Kod. No. AZI 313 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.41 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS [NOB C]**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONS[ERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: ?.
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 608, 49. (Darphanesi: Nicomedia)

Kat. No. 306
Kazı Kod. No. AZI 316 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.72 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: ?.
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz

Ref. RIC VII, s. 608, 49. (Darphanesi: Nicomedia)

Kat. No. 307
Kazı Kod. No. BBI 210 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 18 mm., 2.90 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **[IOVI CONSERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta [**XIIΓ**] ve oturan esir. Kesimde: ?
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 608, 49. (Darphanesi: Nicomedia)

Kat. No. 308
Kazı Kod. No. BBI 219 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 3.18 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SM[…]**
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 608, 49. (Darphanesi: Nicomedia)

Kat. No. 309
Kazı Kod. No. BDS 001 (2014 Agora)
AE., Follis, 20 mm., 3.62 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VAL LICIN LICINIVS NOB C**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, sola, kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. **[IOVI CONS]ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Solda yerde kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: ?
Dönemi **II. Licinius MS 321-324**
Darph. Belirsiz

Ref. RIC VII, s. 608, 49. (Darphanesi: Nicomedia)

FLAVIUS CRISPUS MS 316-326

Kat. No. 310
Kazı Kod. No. AMR 054 (2011 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 2.88 gr., Ky. 6
Ö. Y. **CRISPVS NOB CAES**
İmparator'un defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **PRINCIPIA IVVENTVTIS**
Mars, ayakta, sola, miğferli, askeri elbiseli, sol omuzunda chlamys, sağ elinde yere dayalı kalkan, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: **Q** hilal-yıldız **A.**
Dönemi **Crispus MS 318**
Darph. Arles
Ref. RIC VII, s. 250, 162.

Kat. No. 311
Kazı Kod. No. AZI 121 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.97 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N FL IVL CRISPVS NOB CAES**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Sol boşlukta çelenk, sağda **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMHΓ**
Dönemi **Crispus MS 321-324**
Darph. Heraclea 3. şube
Ref. RIC VII, s. 548, 53.

Kat. No. 312
Kazı Kod. No. AZI 157 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.08 gr., Ky. 10
Ö. Y. **D N FL IVL CRISPVS NOB CAES**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **[IOVI] CON[SERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Sol boşlukta çelenk, sağda **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMHΓ**
Dönemi **Crispus MS 321-324**
Darph. Heraclea 3. şube

Ref. RIC VII, s. 548, 53.

Kat. No. 313
Kazı Kod. No. AZI 059 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.72 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N] FL IVL CRISPVS NOB CAES**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sola. Sol elinde asa, sağ elinde mappa tutuyor.
A. Y. **[IOVI CONS]ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Sol boşlukta çelenk, sağda **[XIIΓ]** ve oturan esir. Kesimde: **SMK**
Dönemi **Crispus MS 317-320**
Darph. Kyzikos
Ref. RIC VII, s. 644, 10.

Kat. No. 314
Kazı Kod. No. BBI 203 (2014 Tiyatro)
AE., 19 mm., 2.78 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N FL IVL CRISPVS NOB CAES**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Sol boşlukta çelenk, sağda **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde **SMKB**
Dönemi **Crispus MS 321-324**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 17b.

Kat. No. 315
Kazı Kod. No. BBI 215 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.98 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N FL IVL CRISPVS NOB CAES**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI C[ON]S - ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Sol boşlukta çelenk, sağda **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde **SMKB**
Dönemi **Crispus MS 321-324**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 17b.

Kat. No. 316
Kazı Kod. No. APL 001/a (2011 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 22 mm., 3.14 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N FL IVL CRISPVS NOB CAES**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS-ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Sol boşlukta çelenk, sağda **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKΓ**
Dönemi **Crispus MS 321-324**
Darph. Kyzikos 3. şube
Ref. RIC VII, s. 645, 17c.

Kat. No. 317
Kazı Kod. No. AZI 244 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.32 gr., Ky. 12
Ö. Y. **IVL CRISPVS NOB CAES**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **CAESARVM NOSTRORVM**
Çelenk içinde, üç satır halinde: **VOT / I.S / .V.** Kesimde: **SIS**
Dönemi **Crispus MS 320**
Darph. Siscia
Ref. RIC VII, s. 442, 142.

Kat. No. 318
Kazı Kod. No. AZI 048 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 18 mm., 2.99 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N FL IVL CRISPVS NOB CAES**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sola. Sol elinde asa, sağ elinde mappa tutuyor.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI CAESS**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Sol boşlukta çelenk, sağda **A**, Kesimde: **SM[…]**
Dönemi **Crispus MS 317-320** (Barbaric imitasyonu olabilir lejandlar düzensiz ve hatalı)
Darph. Belirsiz

Kat. No. 319
Kazı Kod. No. AZI 223 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.24 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N FL IVL CRISPVS NOB CAES**
İmparatorun defne çelenkli büstü, sağa.
A. Y. **[IOVI CONSERVATORI]**
Iupiter, ayakta, çıplak, cepheden, baş sola, sol omuzunda chlamys; sağ elinde globus üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Sol boşlukta çelenk, sağda **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde ?
Dönemi **Crispus MS 321-324**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VII, s. 645, 17. (Darphanesi: Kyzikos)

Kat. No. 320
Kazı Kod. No. AZI 187 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.55 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N FL IVL CRISPVS NOB CAES**
İmparatorun defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, sola.
A. Y. **PROVI[DEN]TIAE [CAESS]**
Karargah kapısı iki burçlu: yukarıda yıldız. Kesimde: ?
Dönemi **Crispus MS 324-330**
Darph. Belirsiz
Ref. LRBC I, 1075; RIC VII, s. 615, 91. (Darphane: Nicomedia)

FLAVIUS IULIUS DELMATIUS MS 335-337

Kat. No. 321
Kazı Kod. No. BAZ 165 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 17 mm., 1.86 gr., Ky. 12
Ö. Y. **FL DELMATIVS NOB CAES**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLOR – IA EXERC - ITIVS**
İki asker miğferli, karşılıklı ayaktalar. Bir ellerinde mızrak, diğerinde kalkan tutuyorlar. Aralarında bir standart duruyor. Kesimde: **SMHΓ**
Dönemi **Delmatius MS 336-337**
Darph. Heraclea 3. şube
Ref. RIC VII, s. 561, 155.

FLAVIUS CLAUDIUS CONSTANTINUS II MS 337-340 (MS 317-337 Caesar)

Kat. No. 322
Kazı Kod. No. BAZ 086 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 15 mm., 2.10 gr., Ky. 12
Ö. Y. **CONSTANTINVS IVN NOB C**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLOR - IA EXERC - ITVS**
İki asker karşılıklı ayaktalar, bir elleri ile mızrak diğer elleriyle yere dayalı kalkanlarını tutuyorlar. Aralarında bir standart duruyor. Kesimde: **CON**
Dönemi **II. Constantinus MS 335-337**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC I, 1026; RIC VII, s. 589, 138; Keleş 2009, s. 80, 170.

Kat. No. 323
Kazı Kod. No. AZI 096 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.24 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N FL] CL CONSTANTINVS NOB C**
İmparatorun defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde küre üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMHA**
Dönemi **II. Constantinus MS 321-324**
Darph. Heraclea 1. şube
Ref. RIC VII, s. 548, 55.

Kat. No. 324
Kazı Kod. No. AZI 173 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 12 mm., 3.53 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N FL CL CONSTANTINVS NOB C**
İmparatorun defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONS - ERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde küre üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKB**
Dönemi **II. Constantinus MS 321-324**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. RIC VII, s. 646, 19b.

Kat. No. 325
Kazı Kod. No. AZI 124 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 21 mm., 2.96 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N FL CL CONSTANTINVS NOB C**
İmparatorun defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde küre üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta **XIIΓ** ve oturan esir. Kesimde: **SMKΓ**
Dönemi **II. Constantinus MS 321-324**
Darph. Kyzikos 3. şube
Ref. RIC VII, s. 646, 19g.

Kat. No. 326
Kazı Kod. No. AZI 099 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 2.54 gr., Ky. 11
Ö. Y. **D N FL CL CONSTANTINVS NOB C**
İmparatorun defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta, çıplak, sola, omuzunda chlamys; sağ elinde küre üzerinde Victoria, sol elinde asa tutuyor. Yerde solda, kartal, ağzında çelenk. Sağ boşlukta oturan esir. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **II. Constantinus MS 321-324**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC VII, s. 608, 50.

Kat. No. 327
Kazı Kod. No. AJU 021(2010 Tiyatro)
AE., 20 mm., 3.14 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N FL CL CONSTANTINVS NOB C**
İmparatorun defne çelekli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **IOVI CONSERVATORI**
Iupiter, ayakta sola, sağında esir, solunda kartal, sağ elinde globus üzerinde Victoria tutmakta, sol tarafta gagasında çelenk olan kartal. sağ boşlukta [**XIIΓ**], Kesimde**: SMNΔ**
Dönemi **II. Constantinus MS 321-324**
Darph. Nicomedia 4. şube
Ref. RIC VII, s. 608, 50; Tekin 1994, s. 199, 850.

Kat. No. 328
Kazı Kod. No. BAZ 023 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 19 mm., 2.88 gr., Ky. 6
Ö. Y. **CONSTANTINVS IVN NOB C**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA EXERCITVS**
İki asker karşılıklı ayaktalar, bir elleri ile mızrak diğer elleriyle yere dayalı kalkanlarını tutuyorlar. Aralarında iki standart duruyor. Kesimde **SMNA**
Dönemi **II. Constantinus MS 330-335**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. LRBC I, 1118; RIC VII, s. 633, 189.

Kat. No. 329
Kazı Kod. No. BBF 001 (2013 Odeion)
AE., Follis, 19 mm., 3.11 gr., Ky. 5
Ö. Y. **CONSTANTINVS IVN NOB CAES**
İmparatorun defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **CAESARVM NOSTRORVM**
Ortada: **VO / TIS / V** Kesimde: **[…]SIS**
Dönemi **II. Constantinus MS 320**
Darph. Siscia
Ref. RIC VII, s. 442, 144.

Kat. No. 330
Kazı Kod. No. AZI 052 (2013 Tiyatro)
AE., Follis, 19 mm., 3.22 gr., Ky. 12
Ö. Y. **CONSTANTINVS IVN NOB C**
İmparatorun defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde: **VOT V / MVLT X / CAESS**
Kesimde: **TSB**
Dönemi **II. Constantinus MS 318-319**
Darph. Thessalonika 2. şube
Ref. RIC VII, s. 504, 45.

Kat. No. 331
Kazı Kod. No. BAZ 148 (2013 Yamaç Hamamı)
AE, Follis, 17 mm., 1.59 gr., Ky. 12
Ö. Y. **CONSTANTI - NVS P F AVG**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA EXERCITIVS**

	İki asker miğferli, karşılıklı ayaktalar. Bir ellerinde mızrak, diğerinde kalkan tutuyorlar. Aralarında bir standart duruyor. Kesimde: **SMTSA**
Dönemi	**II. Constantinus MS 337-340**
Darph.	Thessalonika 1. Şube
Ref.	RIC VIII, s. 407, 55.

Kat. No.	332
Kazı Kod. No.	ARV 018 (2013 Odeion)
	AE., Follis, 21 mm., 2.86 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**CONSTANTINVS IVN NOB CAES**
	İmparatorun defne çelenkli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**CLARITAS REIPVB**
	Sol, ayakta, çıplak, sola. Omuzunda chlamys, bir elinde küre, diğer el yukarıda. Kesimde: **SM[…]**
Dönemi	**II. Constantinus MS 317-318**
Darph.	Belirsiz
Ref.	RIC VII, s. 502, 23. (Darphanesi: Thessalonika)

FLAVIUS IULIUS CONSTANS MS 337-350

Kat. No.	333
Kazı Kod. No.	BAZ 035 (2013 Yamaç Hamamı)
	AE., Follis, 17 mm., 1.60 gr., Ky. 7
Ö. Y.	**D N CONSTA - [NS P F AVG]**
	İmparatorun inci diademli başı, sağa.
A. Y.	Çelenk içinde, dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX**, Kesimde: **CON**
Dönemi	**I. Constans MS 341-346**
Darph.	Constantinopolis
Ref.	RIC VIII, s. 453, 70.

Kat. No.	334
Kazı Kod. No.	BAZ 088 (2013 Yamaç Hamamı)
	AE., Follis, 16 mm., 1.49 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**D N CONSTA-NS P F AVG**
	İmparatorun rozet diademli, başı sağa.
A. Y.	**GLOR-IA EXERC-ITVS**
	İki asker, karşılıklı, ayakta, bir ellerinde mızrak tutuyorlar, diğer elleri yerde dayalı kalkanlarının üstünde. Aralarında bir standart

	duruyor. Kesimde: **CONSS**
Dönemi	**I. Constans MS 346-348**
Darph.	Constantinopolis
Ref.	RIC VIII, s. 450, 45.

Kat. No.	335
Kazı Kod. No.	BAZ 116 (2013 Yamaç Hamamı) AE., Follis, 15 mm., 1.27 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**D [N CONSTA] - NS P F AVG** İmparatorun inci diademli başı, sağa.
A. Y.	Çelenk içinde, dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX** Kesimde : **[…]H[…]**
Dönemi	**I. Constans MS 347-348**
Darph.	Heraclea
Ref.	RIC VIII, s. 433, 55.

Kat. No.	336
Kazı Kod. No.	BAZ 032 (2013 Yamaç Hamamı) AE., Follis, 16 mm., 1.45 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**D N CONSTA - NS P F AVG** İmparatorun inci diademli başı, sağa.
A. Y.	Çelenk içinde, dört satır halinde: **[VOT] / [XX] / MVLT / XXX** Kesimde: **SMKS**
Dönemi	**I. Constans MS 347-348**
Darph.	Kyzikos 6. şube
Ref.	RIC VIII, s. 494, 51.

Kat. No.	337
Kazı Kod. No.	BAZ 115 (2013 Yamaç Hamamı) AE., Follis, 15 mm., 1.32 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**[D N CO]NSTA - NS P F AVG** İmparatorun rozet diademli başı, sağa.
A. Y.	Çelenk içinde, dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX** Kesimde: **SMK**
Dönemi	**I. Constans MS 347-348**
Darph.	Kyzikos
Ref.	RIC VIII, s. 494, 52.

Kat. No. 338
Kazı Kod. No. BAZ 131 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 14 mm., 1.62 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N CONSTA]-NS P[F AV]G**
İmparatorun rozet diademli başı, sağa.
A. Y. **[GLORIA EXERCITVS]**
İki asker karşılıklı ayaktalar, bir elleri ile mızrak diğer elleriyle yere dayalı kalkanlarını tutuyorlar. Aralarında bir standart duruyor. Kesimde: **SMNS**
Dönemi **I. Constans MS 337-340**
Darph. Nicomedia 6. şube
Ref. RIC VIII, s. 471, 15.

Kat. No. 339
Kazı Kod. No. BAZ 029 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 16 mm., 1.62 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N CON]STA - NS P F AVG**
İmparatorun rozet diademli başı, sağa.
A. Y. Çelenk içinde, dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX**
Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi **I. Constans MS 347-348**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VIII, s. 475, 59g.

Kat. No. 340
Kazı Kod. No. AHZ 002 (2009 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 18 mm., 2.10 gr., Ky. 12
Ö. Y. **CONSTANS P F[AVG]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIC]TOR[IAE] DD AVGG Q[NN]**
Karşılıklı duran iki Victoria ellerinde çelenk tutmakta aralarında palmiye dalı. Kesimde: **SMTSB**
Dönemi **I. Constans MS 347-348**
Darph. Thessalonika 2. şube
Ref. RIC VIII, s. 411, 105.

Kat. No. 341
Kazı Kod. No. AOR 025 (2011 Odeion)
AE., Follis, 19 mm., 3.09 gr., Ky. 11
Ö. Y. **D N CONSTANS P F AVG**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **FEL TEMP REPARATIO**
Constans ayakta pruva üzerinde, sağ elinde labarum sol elinde kuş(anka?), sağda yerde Victoria. Kesimde: **TESB**
Dönemi **I. Constans MS 348-351**
Darph. Thessalonika 2. şube
Ref. RIC VIII, s. 412, 109.

Kat. No. 342
Kazı Kod. No. BAZ 031 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 18 mm., 1.37 gr., Ky. 6
Ö. Y. **FL I CONSTA[NS] NOB CAES**
İmparatorun defne çelenkli, giyimli, zırhlı büstü, sola.
A. Y. **[GLORIA EXERCITIVS]**
İki asker, karşılıklı, ayakta, bir ellerinde mızrak tutuyorlar, diğer elleri yerde dayalı kalkanlarının üstünde. Aralarında bir standart duruyor. Kesimde: ?
Dönemi **I. Constans MS 336-337**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 343
Kazı Kod. No. BAZ 155 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 16 mm., 1.85 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N] CONSTA-NS P F A[VG]**
İmparatorun rozet diademli başı, sağa.
A. Y. **GLORIA [EXERCITVS]**
İki asker karşılıklı ayaktalar, bir elleri ile mızrak diğer elleriyle yere dayalı kalkanlarını tutuyorlar. Aralarında iki standart duruyor. Kesimde: ?
Dönemi **I. Constans MS 337-341**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VIII, s. 450, 45. (Darphanesi: Constantinopolis)

Kat. No. 344
Kazı Kod. No. AGN 041/t (2009 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 15 mm., 1.62 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N CONSTA-NS P F AVG**
İmparatorun rozet diademli başı, sağa.
A. Y. **GLORIA EXERCITVS**
İki asker karşılıklı ayaktalar, bir elleri ile mızrak diğer elleriyle yere dayalı kalkanlarını tutuyorlar. Aralarında iki standart duruyor. Kesimde: ?
Dönemi **I. Constans MS 337-341**

Darph. Belirsiz
Ref. RIC VIII, s. 450, 45. (Darphanesi: Constantinopolis)

Kat. No. 345
Kazı Kod. No. ALC 234 (2011 Odeion)
AE., Follis, 13 mm., 1.64 gr., Ky. 7
Ö. Y. **[D N] CONSTA-NS P F A[VG]**
İmparatorun rozet diademli başı, sağa.
A. Y. **[GLOR]IA EXERC[ITVS]**
İki asker karşılıklı ayaktalar, bir elleri ile mızrak diğer elleriyle yere dayalı kalkanlarını tutuyorlar. Aralarında iki standart duruyor. Kesimde: ?
Dönemi **I. Constans MS 337-341**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VIII, s. 450, 45. (Darphanesi: Constantinopolis)

Kat. No. 346
Kazı Kod. No. BAZ 087 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 16 mm., 1.96 gr., Ky. 5
Ö. Y. **D N CONSTA - [N]S P F AVG**
İmparatorun inci diademli büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içinde, dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX**
Kesimde : ?
Dönemi **I. Constans MS 341-348**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VIII, s. 433, 55. (Darphane Heraclea)

Kat. No. 347
Kazı Kod. No. BAZ 117 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 16 mm., 1.81 gr., Ky. ?
Ö. Y. **D N CONSTA – [NS P F AVG]**
İmparatorun inci diademli büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içinde, dört satır halinde: **[VOT / XX / MVLT / XXX]**
Kesimde: ?
Dönemi **I. Constans MS 341-348**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VIII, s. 433, 55. (Darphane Heraclea)

Kat. No. 348
Kazı Kod. No. BAZ 130 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 16 mm., 1.40 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N CONSTA – NS P F AVG**
İmparatorun inci diademli büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içinde, dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX**, Kesimde: ?
Dönemi **I. Constans MS 341-348**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VIII, s. 433, 55. (Darphane Heraclea)

Kat. No. 349
Kazı Kod. No. AOO 049 (2011 Tiyatro)
AE., Follis, 16 mm., 0.85 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N CONSTA]NS P F AVG**
İmparatorun inci diademli büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX**, Kesimde: ?
Dönemi **I. Constans MS 341-348**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VIII, s. 433, 55. (Darphane Heraclea)

Kat. No. 350
Kazı Kod. No. AFV 28/d (2009 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 13 mm., 1.02 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N CONSTANS P F AVG**
İmparatorun inci diademli büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX**, Kesimde: ?
Dönemi **I. Constans MS 341-348**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VIII, s. 433, 55. (Darphane Heraclea)

Kat. No. 351
Kazı Kod. No. BAZ 015 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 15 mm., 1.35 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N CONSTA]-NS P F AVG**
İmparatorun inci diademli büstü, sağa.
A. Y. **VICT - [AVG]**
Victoria sola, elinde çelenk ve palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?
Dönemi **I. Constans MS 345-347**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 352
Kazı Kod. No. BAZ 096 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 15 mm., 1.80 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N CONSTA]-NS P F AVG**
İmparatorun inci diademli büstü, sağa.
A. Y. **VICT - AVG**
Victoria sola, elinde çelenk ve palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?
Dönemi **I. Constans MS 345-347**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 353
Kazı Kod. No. BAZ 113 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 17 mm., 2.76 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N [CONSTA]-NS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP] REPARATIO**
Anka kuşu globus üzerinde, ağzında çelenk, sağ boşlukta çelenk. Kesimde: ?
Dönemi **I. Constans MS 346-350**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VIII, s. 154, 234. (Darphan: Trier)

Kat. No. 354
Kazı Kod. No. AGN 041/ı (2009 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 16 mm., 1.33 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTAN - S P F AVG**
İmparotorun rozet diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VICTORIAE DD AVGG Q NN**
İki Victoria karşılıklı ayakta, yüzleri birbirine dönük, palmiye dalı ve çelenk tutmaktalar. Kesimde: ?
Dönemi **I. Constans MS 347-348**
Darph. Belirsiz
Ref. RIC VIII, s. 209, 97. (Darphane: Arles)

FLAVIUS IULIUS CONSTANTIUS II MS 337-361

Kat. No.	355
Kazı Kod. No.	BAZ 060 (2013 Yamaç Hamamı) AE., 19 mm., 2.47 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**D N CONSTAN - TIVS P F AVG** İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**FEL T[EMP REPARATIO]** Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **ALEB**
Dönemi	**II. Constantius MS 351-354**
Darph.	Alexandria 2. şube
Ref.	RIC VIII, s. 544, 80b.

Kat. No.	356
Kazı Kod. No.	AHJ 006 (2009 Agora) AE., 17 mm., 2.63 gr., Ky. 5
Ö. Y.	**CONS[TAN - TIVS] AVG** İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**GLOR [IA EXERCITVS]** İki asker, karşılıklı, ayakta, bir ellerinde mızrak tutuyorlar, diğer elleri yerde dayalı kalkanlarının üstünde. Aralarında bir standart duruyor. Kesimde: **SMAN[…]**
Dönemi	**II. Constantius MS 337-341**
Darph.	Antiochia
Ref.	LRBC I, 1381; Tekin-Özdizbay 2011, s. 17, 55.

Kat. No.	357
Kazı Kod. No.	AFV 040 (2009 Yamaç Hamamı) AE., 14 mm., 2.07 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**D N [CONSTAN - TIVS P F AVG]** İmparatorun inci diademli başı, sağa.
A. Y.	Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX** Kesimdeinde: **SMANA**
Dönemi	**II. Constantius MS 347-348**
Darph.	Antiochia
Ref.	RIC VIII, s. 521, 113.

Kat. No.	358
Kazı Kod. No.	BAZ 009 (2013 Yamaç Hamamı) AE., 17 mm., 2.91 gr., Ky. 10
Ö. Y.	**D N CONSTAN-TIVS P F AVG**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **FEL TEMP REPARATIO**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **ANA**

Dönemi **II. Constantius MS 351-354**

Darph. Antiochia 1. şube

Ref. RIC VIII, s. 524, 143; Tekin 1994, s. 205, 884-887; Keleş 2009, s. 82, 177.

Kat. No. 359

Kazı Kod. No. AOE 004 (2011 Odeion)
AE., 16 mm., 2.52 gr., Ky. 12

Ö. Y. **[D N CONSTAN]TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **FEL TEMP REPARATIO**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **ANΔ**

Dönemi **II. Constantius MS 351-354**

Darph. Antiochia 4. şube

Ref. RIC VIII, s. 524, 146.

Kat. No. 360

Kazı Kod. No. AFH 070 (2009 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 16 mm., 1.37 gr., Ky. 6

Ö. Y. **[FL IVL CONS]TANTIVS N[OBC]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **GLORIA [EXERCI]TVS**
İki asker karşılıklı, ayakta, miğferli sol ellerinde mızrak, sağ ellerini yerdeki kalkanların üstünde, aralarında bir standart. Kesimde: **CON[SS]**

Dönemi **II. Constantius MS 333-335**

Darph. Constantinopolis 6. şube

Ref. RIC VII, s. 582, 82s.

Kat. No. 361

Kazı Kod. No. AFH 066 (2009 Yamaç Hamamı)
AE., 18 mm., 3.02 gr., Ky. 12

Ö. Y. **FL IVL CONSTANTIVS NOB C**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **GLORIA EXERCITVS**
İki asker ayakta, kalkan ve mızrak tutuyorlar. Aralarında iki standart bulunmakta. Kesimde: **CONSS**

Dönemi **II. Constantius MS 333-335**
Darph. Constantinopolis 6. şube
Ref. RIC VII, s. 582, 82s.

Kat. No. 362
Kazı Kod. No. AZI 190 (2013 Tiyatro)
AE., 15 mm., 1.78 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS P F AVG**
İmparatorun rozet diademli başı, sağa.
A. Y. **GLOR[IA EXERCITIVS]**
İki asker, karşılıklı, ayakta, bir ellerinde mızrak tutuyorlar, diğer elleri yerde dayalı kalkanlarının üstünde. Aralarında standart duruyor. Kesimde: **CON[…]**
Dönemi **II. Constantius MS 337-341**
Darph. Constantinopolis
Ref. RIC VIII, s. 450, 43.

Kat. No. 363
Kazı Kod. No. BAZ 075 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 24 mm., 5.60 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP REPA[RATIO]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **CONS[…]**
Dönemi **II. Constantius MS 348-351**
Darph. Constantinopolis
Ref. RIC VIII, s. 496, 82.

Kat. No. 364
Kazı Kod. No. BAZ 100 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 19 mm., 2.64 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTAN-[TIVS P F AVG]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL] TEMP REPARATIO**
Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **CONS[…]**
Dönemi **II. Constantius MS 348-351**
Darph. Constantinopolis
Ref. RIC VIII, s. 454, 81.

Kat. No. 365
Kazı Kod. No. AZI 185 (2013 Tiyatro)
AE., 16 mm., 1.83 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS [P F AVG]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP [REPARATIO]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **CONS[…]**
Dönemi **II. Constantius MS 348-351**
Darph. Constantinopolis
Ref. RIC VIII, s. 454, 81.

Kat. No. 366
Kazı Kod. No. BAZ 154 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 18 mm., 1.71 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTAN - [TIVS P F AVG]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP REPARATIO**
Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Sol boşlukta **Γ**. Kesimde: **CON**
Dönemi **II. Constantius MS 348-351**
Darph. Constantinopolis
Ref. RIC VIII, s. 454, 81.

Kat. No. 367
Kazı Kod. No. BAZ 093 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 18 mm., 1.60 gr., Ky. 2
Ö. Y. **D N CONSTAN-TI[VS P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TE[MP REPARATIO]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **CON**
Dönemi **II. Constantius MS 348-351**
Darph. Constantinopolis
Ref. RIC VIII, s. 454, 81.

Kat. No. 368
Kazı Kod. No. AMM 006 (2011 Tiyatro)
AE., Follis, 20 mm., 3.03 gr., Ky. 11
Ö. Y. **FL IVL CONSTANTIVS NOB C**
İmparatorun defne çelenkli, giyimli ve zırhlı, büstü, sola.

A. Y.	**PROVIDENTIAE CAES**
	Karargah kapısı, iki burçlu: yukarıda yıldız. Kesimde: **SMHΓ**
Dönemi	**II. Constantius MS 327-329**
Darph.	Heraclea 3. şube
Ref.	RIC VII, s. 554, 97g.

Kat. No.	369
Kazı Kod. No.	AFV 037 (2009 Yamaç Hamamı)
	AE., 14 mm., 1.37 gr., Ky. 5
Ö. Y.	**D N CONSTANTI[VS P F AVG]**
	İmparatorun inci diademli başı, sağa.
A. Y.	Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX**
	Kesimde: **SMHB**
Dönemi	**II. Constantius MS 347-348**
Darph.	Heraclea 2. şube
Ref.	RIC VIII, s. 433, 45.

Kat. No.	370
Kazı Kod. No.	BAZ 038 (2013 Yamaç Hamamı)
	AE., 18 mm., 1.55 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**D N CONST[AN] - TIVS P F AVG**
	İmparatorun inci diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y.	**FEL TEMP [REPA]RATIO**
	Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **SMHA**
Dönemi	**II. Constantius MS 351-355**
Darph.	Heraclea 1. Şube
Ref.	LRBC II, 1900; Tekin 1994, s. 203, 872.

Kat. No.	371
Kazı Kod. No.	AZI 175 (2013 Tiyatro)
	AE., 17 mm., 2.96 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**D N CONSTAN-[TI]VS P F AVG**
	İmparatorun inci diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y.	**[FEL TEMP] REPARATIO**
	Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **SMHΓ**
Dönemi	**II. Constantius MS 351-355**
Darph.	Heraclea 3. şube
Ref.	RIC VIII, s. 436, 82.

Kat. No. 372
Kazı Kod. No. BYI 017 (2014 Roma Hamamı)
AE., 17 mm., 1.92 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N CONSTAN - TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP] REPARATIO**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **SMH[…]**
Dönemi **II. Constantius MS 351-355**
Darph. Heraclea
Ref. RIC VIII, s. 436, 82.

Kat. No. 373
Kazı Kod. No. AGA 007/a (2009 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 17 mm., 1.36 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N C]ONSTAN - TIVS P F AVG**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA EXERCITIVS**
İki asker, karşılıklı, ayakta, bir ellerinde mızrak tutuyorlar, diğer elleri yerde dayalı kalkanlarının üstünde. Aralarında standart duruyor. Kesimde: **SMKЄ**
Dönemi **II. Constantius MS 337-339**
Darph. Kyzikos 5. şube
Ref. LRBC I, 1280; Keleş 2009, s. 83, 182.

Kat. No. 374
Kazı Kod. No. AZI 197 (2013 Tiyatro)
AE., 15 mm., 1.96 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTANTIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içinde, dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX**, Kesimde: **SMKΔ**
Dönemi **II. Constantius MS 347-348**
Darph. Kyzikos
Ref. RIC VIII, s. 493, 48.

Kat. No. 375
Kazı Kod. No. BCL 004 (2013 Yüzey)
AE., 15 mm., 1.48 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTANTIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli büstü, sağa.

A. Y. Çelenk içinde, dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX**, Kesimde: **[S]MK[…]**
Dönemi **II. Constantius MS 347-348**
Darph. Kyzikos
Ref. RIC VIII, s. 493, 48.

Kat. No. 376
Kazı Kod. No. BAZ 062 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 18 mm., 2.22 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N C[ONSTAN]-TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP REPARATIO**
Anka kuşu globus üzerinde, ağzında çelenk, sağ boşlukta çelenk. Kesimde: **SMKB**
Dönemi **II. Constantius MS 348-350**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. RIC VIII, s. 496, 89.

Kat. No. 377
Kazı Kod. No. AGN 41/L (2009 Yamaç Hamamı)
AE., 18 mm., 1.98 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTAN - TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP REPARATIO**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **II. Constantius MS 351-354**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. LRBC II, 2496; Tekin 1994, s. 204, 881.

Kat. No. 378
Kazı Kod. No. AMR 013 (2011 Tiyatro)
AE., 20 mm., 4.60 gr., Ky. 3
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli ve giyimli büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP REPA[RATIO]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **SMKB**
Dönemi **II. Constantius MS 351-354**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. RIC VIII, s. 498, 104b.

Kat. No. 379
Kazı Kod. No. BAC 003 (2013 Tiyatro)
AE., 17 mm., 2.01 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N CON[STAN -TIVS P F] AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP REPARATIO]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **SMKΓ**
Dönemi **II. Constantius MS 351-354**
Darph. Kyzikos 3. şube
Ref. RIC VIII, s. 498, 104g.

Kat. No. 380
Kazı Kod. No. BAZ 143 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 17 mm., 1.82 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP] REPARATIO**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **SMKΔ**
Dönemi **II. Constantius MS 351-354**
Darph. Kyzikos 4. şube
Ref. LRBC II, 2494; Tekin 1994, s. 204, 880.

Kat. No. 381
Kazı Kod. No. AMR 014 (2011 Tiyatro)
AE., 20 mm., 2.79 gr., Ky. 4
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli ve giyimli büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP REPAR]ATIO**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **SMK**
Dönemi **II. Constantius MS 351-354**
Darph. Kyzikos
Ref. RIC VIII, s. 498, 104.

Kat. No. 382
Kazı Kod. No. AZI 116 (2013 Tiyatro)
AE., 16 mm., 1.66 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli büstü, sağa.

A. Y. **SPES REIPVBLICE**
İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: **SMKB**
Dönemi **II. Constantius MS 355-361**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. LRBC II, 2504; Tekin 1994, s. 204, 882.

Kat. No. 383
Kazı Kod. No. AMO 003 (2011 Tiyatro)
AE.,17 mm., 1.72 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **SPES RE[IPVB]LICE**
İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: **SMKS**
Dönemi **II. Constantius MS 355-361**
Darph. Kyzikos
Ref. RIC VIII, s. 499, 117.

Kat. No. 384
Kazı Kod. No. AKI 003 (2010 Tiyatro)
AE., 17 mm., 2.63 gr., Ky. 1
Ö. Y. **D N CONSTANTIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP REPARATIO**
Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **II. Constantius MS 351-355**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. LRBC II, 2289; RIC VIII, s. 479, 96; Keleş 2009, s. 84, 186.

Kat. No. 385
Kazı Kod. No. AZI 193 (2013 Tiyatro)
AE., 18 mm., 2.56 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N] CON[STAN]-TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP] REPA[RATIO]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **SMN[…]**
Dönemi **II. Constantius MS 351-355**
Darph. Nicomedia
Ref. LRBC II, 2289; RIC VIII, s. 479, 96; Keleş 2009, s. 84, 186.

Kat. No. 386
Kazı Kod. No. BAZ 149 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 19 mm., 2.61 gr., Ky. 5
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS P F AVG**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP RE[PA]RATIO**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan, sol boşlukta **N**, Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi **II. Constantius MS 351-355**
Darph. Nicomedia 3. şube
Ref. RIC VIII, s. 478, 84.

Kat. No. 387
Kazı Kod. No. BAZ 099 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 17 mm., 2.64 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N C[O]NSTAN - [T]IVS P[F] AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL T]EMP REPARA[TIO]**
Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **SMNΔ**
Dönemi **II. Constantius MS 351-355**
Darph. Nicomedia 4. şube
Ref. RIC VIII, s. 479, 96d.

Kat. No. 388
Kazı Kod. No. BAZ 120 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 16 mm., 2.13 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N CONSTANTIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SPES [REI]PVBLICE**
İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: **SMTSA**
Dönemi **II. Constantius MS 355-361**
Darph. Thessalonika 1. şube
Ref. RIC VIII, s. 422, 213.

Kat. No. 389
Kazı Kod. No. BAZ 026 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 16 mm., 1.60 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[FL I]VL [CONSTANTIVS NOB] C**
İmparatorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **GLORIA EXER[CITIVS]**
İki asker, karşılıklı, ayakta, bir ellerinde mızrak tutuyorlar, diğer elleri yerde dayalı kalkanlarının üstünde. Aralarında bir standart duruyor. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 330-337**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 390
Kazı Kod. No. BAZ 061 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 18 mm., 2.36 gr., Ky. 6
Ö. Y. **FL IVL CONSTANTIVS NOB C**
İmparatorun defne çelenkli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLOR - IA EXERC - ITIVS**
İki asker, karşılıklı, ayakta, bir ellerinde mızrak tutuyorlar, diğer elleri yerde dayalı kalkanlarının üstünde. Aralarında iki standart duruyor. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 330-337**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 391
Kazı Kod. No. BAZ 053 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 14 mm., 1.42 gr., Ky. 5
Ö. Y. **CONSTAN - TIVS P F AVG**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA EXERCITIVS**
İki asker miğferli, karşılıklı ayaktalar. Bir ellerinde mızrak, diğerinde kalkan tutuyorlar. Aralarında bir standart duruyor. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 337-341**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 392
Kazı Kod. No. AMM 009 (2010 Tiyatro)
AE., 16 mm., 1.43 gr., Ky. 6
Ö. Y. **CONSTAN-TIVS AVG**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORIA] EXERCITIVS**
İki asker, karşılıklı, ayakta, bir ellerinde mızrak tutuyorlar, diğer elleri yerde dayalı kalkanlarının üstünde. Aralarında standart duruyor. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 337-341**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 393
Kazı Kod. No. AZI 182 (2013 Tiyatro)
AE., 15 mm., 1.56 gr., Ky. 6
Ö. Y. **CONSTAN-TIVS [AVG]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA EXERCITIVS**
İki asker, karşılıklı, ayakta, bir ellerinde mızrak tutuyorlar, diğer elleri yerde dayalı kalkanlarının üstünde. Aralarında standart duruyor. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 337-341**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 394
Kazı Kod. No. AZI 209 (2013 Tiyatro)
AE., 15 mm., 1.72 gr., Ky. 12
Ö. Y. **CONSTAN-TIVS AVG**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA EXERCITIVS**
İki asker, karşılıklı, ayakta, bir ellerinde mızrak tutuyorlar, diğer elleri yerde dayalı kalkanlarının üstünde. Aralarında standart duruyor. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 337-341**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 395
Kazı Kod. No. BAZ 013 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 15 mm., 1.49 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N CONST[ANTIVS P F AVG]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içinde, dört satır halinde : **[VOT] / XX / MVLT / XXX**, Kesimde : ?
Dönemi **II. Constantius MS 341-346**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 396
Kazı Kod. No. BAZ 129 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 15 mm., 1.28 gr., Ky. 10
Ö. Y. **D N CONSTAN - [TIVS P F AVG]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içinde, dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX**, Kesimde : ?

Dönemi **II. Constantius MS 341-346**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 397
Kazı Kod. No. BAZ 159 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 14 mm., 1.77 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N CONSTAN]TIVS [P F AVG]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içinde, dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX**, Kesimde : ?
Dönemi **II. Constantius MS 341-346**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 398
Kazı Kod. No. AZI 227 (2013 Tiyatro)
AE., 16 mm., 1.55 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTANTIVS P F AVG**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içinde, dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX**, Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 341-346**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 399
Kazı Kod. No. AZI 253 (2013 Tiyatro)
AE., 14 mm., 0.84 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N CONS]TANTI[VS P F AVG]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içinde, dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX**, Kesimde : ?
Dönemi **II. Constantius MS 341-346**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 400
Kazı Kod. No. AFM 005 (2009 Agora)
AE., 15 mm., 1.23 gr., Ky. 7
Ö. Y. **[D N CONSTANTIV]S P F AVG**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT / XX /MVLT / XXX**, Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 341-346**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 401
Kazı Kod. No. AMV 011 (2011 Yamaç Hamamı)
AE., 15 mm., 1.62 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N CON]ST[AN] - TIVS P[F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içinde, dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT/ XXX**, Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 341-346**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 402
Kazı Kod. No. AOO 038 (2011 Tiyatro)
AE., 14 mm., 1.12 gr., Ky. 10
Ö. Y. **D N CONSTAN - TIVS P F [AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX**, Kesimdeinde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 341-346**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 403
Kazı Kod. No. BEM 004 (2014 Odeion)
AE., 14 mm., 1.38 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTANTIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içinde, dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX**, Kesimde : ?
Dönemi **II. Constantius MS 341-346**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 404
Kazı Kod. No. AZI 194 (2013 Tiyatro)
AE., 15 mm., 2.74 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N CONSTAN-TIVS P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP REPARATIO**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan, sol boşlukta **N**, Kesimde: ?.
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 405
Kazı Kod. No. AFE 001 (2009 Tiyatro)
AE., 25 mm., 4.51 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTAN - [TIVSP]F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP RE[PARATIO]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 406
Kazı Kod. No. BAZ 021 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 16 mm., 2.52 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N CONSTAN]TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP REPARATIO]**
Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde : ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 407
Kazı Kod. No. BAZ 079 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 21 mm., 3.87 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N CO]NSTAN-TIVS [P F AVG]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL T]EMP REPARATIO**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan, sol boşlukta **S**, Kesimde: ?.
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 408
Kazı Kod. No. BAZ 106 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 19 mm., 1.78 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N CONSTAN[TIVS P F AVG]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP RE]PARATI[O]**
Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde : ?

Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 409
Kazı Kod. No. BAZ 059 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 18 mm., 2.53 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N CON]STAN-TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP RE[PARATIO]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 410
Kazı Kod. No. BAZ 074 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 18 mm., 2.06 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTA[N-TI]VS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP] REPARATIO**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?.
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 411
Kazı Kod. No. BAZ 083 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 18 mm., 1.91 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N CONSTAN-TIVS P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP REPARATIO]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 412
Kazı Kod. No. BAZ 090 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 18 mm., 2.27 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N CO[NS]TAN-TIVS [P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP RE]PARATIO**

	Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi	**II. Constantius MS 351-361**
Darph.	Belirsiz

Kat. No.	413
Kazı Kod. No.	BAZ 103 (2013 Yamaç Hamamı)
	AE., 16 mm., 2.69 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**D N CONS[TAN]-TIVS P F AVG**
	İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**[FEL] TEMP [REPARATIO]**
	Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi	**II. Constantius MS 351-361**
Darph.	Belirsiz

Kat. No.	414
Kazı Kod. No.	BAZ 104 (2013 Yamaç Hamamı)
	AE., 16 mm., 2.73 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**D N CONSTAN-[TI]VS P F AVG**
	İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**FEL TEMP R[EPARATIO]**
	Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan, sol boşlukta **Δ**, Kesimde: ?
Dönemi	**II. Constantius MS 351-361**
Darph.	Belirsiz

Kat. No.	415
Kazı Kod. No.	BAZ 134 (2013 Yamaç Hamamı)
	AE., 16 mm., 1.73 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**[D N CONSTAN-TI]VS P F AVG**
	İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**[FEL TEMP REPARATIO]**
	Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi	**II. Constantius MS 351-361**
Darph.	Belirsiz

Kat. No. 416
Kazı Kod. No. BAZ 110 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 17 mm., 2.26 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N CONSTAN]-TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL] TEM[P RE]PARATIO**
Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 417
Kazı Kod. No. BAZ 150 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 17 mm., 2.64 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP RE[PARA]TI[O]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 418
Kazı Kod. No. AZI 195 (2013 Tiyatro)
AE., 15 mm., 1.45 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N CONSTAN]-TIVS [P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP REPARATIO]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 419
Kazı Kod. No. AZI 200 (2013 Tiyatro)
AE., 16 mm., 3.02 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N CONSTAN]-TIVS [P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL] TEMP [REPARATIO]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?.

Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 420
Kazı Kod. No. AKI 004 (2010 Tiyatro)
AE., 18 mm., 2.76 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[CONSTANT] IVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL [TEMP REPARATIO]**
Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 421
Kazı Kod. No. AOG 002 (2011 Yamaç Hamamı)
AE., 17 mm., 2.30 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N] CONSTAN-TIVS [P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP RE[PARATIO]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 422
Kazı Kod. No. APK 004 (2011 Yamaç Hamamı)
AE., 16 mm., 2.08 gr., Ky. 4
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS [P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP REPARATIO]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 423
Kazı Kod. No. ARR 031 (2012 Agora)
AE., 16 mm., 2.52 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N CONS]TANTIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **FEL TEMP REPARATIO**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 424
Kazı Kod. No. AZI 117 (2013 Tiyatro)
AE., 16 mm., 2.53 gr., Ky. 11
Ö. Y. **[D N CON]STAN-TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP] REPARATIO**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 425
Kazı Kod. No. AMR 002 (2011 Tiyatro)
AE., 19 mm., 5.32 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTAN-[TIVS P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP RE]PA[RA]TIO**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **?**
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 426
Kazı Kod. No. AMR 003 (2011 Tiyatro)
AE., 18 mm., 4.90 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N CONSTANTIVS P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP REPARATIO]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **?**
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 427
Kazı Kod. No. ALC 118 (2011 Odeion)
AE., 17 mm., 2.00 gr., Ky. 10
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL] TEMP REPARATIO**
Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 428
Kazı Kod. No. BAZ 133 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 17 mm., 2.70 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N CONSTAN-T]IVS P[F AVG]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP RE[PARATIO]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 429
Kazı Kod. No. BEG 023 (2014 Odeion)
AE., 17 mm., 2.55 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[F]EL TEMP REPARATIO**
Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 430
Kazı Kod. No. BEP 001 (2014 Odeion)
AE., 21 mm., 3.66 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS P F [AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[FEL T]EMP REPARATIO**
Virtus atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?

Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 431
Kazı Kod. No. AFV 028/f (2009 Yamaç Hamamı)
AE., 17 mm., 2.39 gr., Ky. 5
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP REPARATIO**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 432
Kazı Kod. No. AHZ 001/a (2009 Yamaç Hamamı)
AE., 18 mm., 1.47 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP REPARATIO**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 433
Kazı Kod. No. BAZ 012 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 17 mm., 3.00 gr., Ky. 10
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP [REPARATIO]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 351-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 434
Kazı Kod. No. BAZ 147 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 19 mm., 1.66 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONST[AN-T]IVS P[F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[F]EL TEMP REPARATIO**

Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan, sol boşlukta **N**, Kesimde: ?

Dönemi **II. Constantius MS 351-361**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 435

Kazı Kod. No. AMR 016 (2011 Tiyatro)

AE., 18 mm., 4.18 gr., Ky. 12

Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS P F AVG**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[FEL TEMP REPARATIO]**

Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?

Dönemi **II. Constantius MS 351-361**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 436

Kazı Kod. No. AMR 017 (2011 Tiyatro)

AE., 16 mm., 2.38 gr., Ky. 12

Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS P F AVG**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[FEL TEMP REPARATIO]**

Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?

Dönemi **II. Constantius MS 351-361**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 437

Kazı Kod. No. AZI 151 (2013 Tiyatro)

AE., 16 mm., 3.30 gr., Ky. 12

Ö. Y. **D N C[ONSTAN-TIVS] P F AVG**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[FEL TEMP] REPARATIO**

Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: ?

Dönemi **II. Constantius MS 351-361**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 438

Kazı Kod. No. AGN 041/s (2009 Yamaç Hamamı)

AE., 14 mm., 1.10 gr., Ky. 12

Ö. Y. **D N CONSTAN – TIVS P F A[VG]**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **SPES REIPVBLICAE**
İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: ?

Dönemi **II. Constantius MS 355-361**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 439

Kazı Kod. No. AFH 065/r (2009 Yamaç Hamamı)
AE., 13 mm., 1.62 gr., Ky. 6

Ö. Y. **D N CON[STAN] – TIVS [P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **SPES REIPVBLICAE**
İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: ?

Dönemi **II. Constantius MS 355-361**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 440

Kazı Kod. No. BAZ 041 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 17 mm., 1.39 gr., Ky. 12

Ö. Y. **[D N CONSTAN]TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **SPES REI[PVBLICE]**
İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: ?

Dönemi **II. Constantius MS 355-361**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 441

Kazı Kod. No. BAZ 160 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 17 mm., 1.94 gr., Ky. 6

Ö. Y. **[D N] CONSTAN - [T]IVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **SPES REIPVBLICE**
İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: ?

Dönemi **II. Constantius MS 355-361**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 442
Kazı Kod. No. BLC 035 (2012 Yüzey)
AE., 15 mm., 1.51 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTAN-TIVS [P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SPES REI]PVBLICE**
İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 355-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 443
Kazı Kod. No. BDC 021 (2014 Roma Hamamı)
AE., 16 mm., 1.76 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N C]ONSTAN - T[IV]S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SPES REI]PVBLICE**
İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 355-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 444
Kazı Kod. No. BEN 006 (2014 Odeion)
AE., 14 mm., 1.60 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTAN - [TIVS P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SPES REI[PVBLICE]**
İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 355-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 445
Kazı Kod. No. AZN 002 (2013 Odeion)
AE., 16 mm., 1.86 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N CONSTAN]TIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SPES REIPVBLICE**
İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: ?

Dönemi **II. Constantius MS 355-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 446
Kazı Kod. No. AZI 261 (2013 Tiyatro)
AE., 15 mm., 1.28 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N CONS]TANTIVS P F [AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SPES] REI[PVBLICE]**
İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 355-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 447
Kazı Kod. No. AZI 305 (2013 Tiyatro)
AE., 15 mm., 1.14 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N CONSTAN - [TIVS P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SPES [REI]PVB[LICE]**
İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 355-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 448
Kazı Kod. No. ALC 077 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 2.31 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N CONSTANTIVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SPES REIPVBLICAE**
İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **II. Constantius MS 355-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 449
Kazı Kod. No. AZO 002 (2013 Odeion)
AE., 16 mm., 1.70 gr., Ky. ?
Ö. Y. **D N CONSTAN-[TI]VS P F [AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. Düşük kondüsyonlu.
Dönemi **II. Constantius MS 337-361**
Darph. Belirsiz

FLAVIUS CLAUDIUS CONSTANTIUS (Gallus) MS 351-354

Kat. No. 450
Kazı Kod. No. BAZ 025 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 19 mm., 3.11 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N] FL CL CONSTANTIVS NOB CAES**
İmparatorun diademsiz, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP REPARATIO**
Virtus, attan düşen suvariye mızrağını saplıyor, sakalsız, şapka giymiş ve atın ensesinden tutmakta. Kesimde: **CONSA**
Dönemi **Constantius Gallus MS 351-354**
Darph. Constantinopolis 1. şube
Ref. RIC VIII, s. 458, 122.

Kat. No. 451
Kazı Kod. No. AMR 015 (2011 Tiyatro)
AE., 17 mm., 2.69 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N FL CL CONSTANTIVS NOB CAES**
İmparatorun diademsiz, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP REPARATIO**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **CONSIA**
Dönemi **Constantius Gallus MS 351-354**
Darph. Constantinopolis 1. şube
Ref. RIC VIII, s. 458, 124.

Kat. No. 452
Kazı Kod. No. AJU 022 (2010 Tiyatro)
AE., 20 mm., 3.35 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N FL CL CONSTANTIVS NOB CAES**
İmparatorun diademsiz, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP REPARATIO]**
Virtus, attan düşen süvariye mızrağını saplıyor, sakalsız, şapka giymiş ve atın ensesinden tutmakta. Kesimde: **CON[…]**
Dönemi **Constantius Gallus MS 351-354**

Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2040; RIC VIII, s. 458, 122.

Kat. No. 453
Kazı Kod. No. BAZ 017 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 16 mm., 2.16 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N [F]L [C]L CONSTANTIVS NOB C[AE]S**
İmparatorun diademsiz, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP] REPARATIO**
Virtus, attan düşen suvariye mızrağını saplıyor, sakalsız, şapka giymiş ve atın ensesinden tutmakta. Kesimde: **SMN[…]**
Dönemi **Constantius Gallus MS 351-354**
Darph. Nicomedia
Ref. LRBC II, 2310.

Kat. No. 454
Kazı Kod. No. ALC 242 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 3.03 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N CONSTAN]TIVS NOB CAES**
İmparatorun diademsiz, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP REP-ARATIO**
Virtus, attan düşen süvariye mızrağını saplıyor, sakalsız, şapka giymiş ve atın ensesinden tutmakta. Kesimde:**?**
Dönemi **Constantius Gallus MS 351-354**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 455
Kazı Kod. No. BAZ 046 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 22 mm., 4.04 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N FL CL CONSTANTIVS NOB CAES**
İmparatorun diademsiz, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP [REPARATIO]**
Virtus, attan düşen suvariye mızrağını saplıyor, sakalsız, şapka giymiş ve atın ensesinden tutmakta. Sol boşlukta **Γ**, Kesimde: ?
Dönemi **Constantius Gallus MS 351-354**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 456
Kazı Kod. No. BAZ 054 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 18 mm., 2.11 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N FL CL CONSTANTI]VS NOB CAES**
İmparatorun diademsiz, giyimli büstü, sağa.

A. Y. **FEL TEMP [REPARATIO]**
Virtus, attan düşen suvariye mızrağını saplıyor, sakalsız, şapka giymiş ve atın ensesinden tutmakta. Kesimde: ?
Dönemi **Constantius Gallus MS 351-354**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 457
Kazı Kod. No. BAZ 078 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 17 mm., 2.72 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N FL CL CONSTANTIVS NOB CAES**
İmparatorun diademsiz, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP REPARATIO]**
Virtus, attan düşen suvariye mızrağını saplıyor, sakalsız, şapka giymiş ve atın ensesinden tutmakta. Kesimde: ?
Dönemi **Constantius Gallus MS 351-354**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 458
Kazı Kod. No. ATK 004 (2012 Yamaç Hamamı)
AE., 19 mm., 3.82 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N] FL CL CONSTANTIVS NOB [CAES]**
İmparatorun diademsiz, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **[FEL TEMP REP]-ARATIO**
Virtus, attan düşen süvariye mızrağını saplıyor, sakalsız, şapka giymiş ve atın ensesinden tutmakta. Kesimde: **?**
Dönemi **Constantius Gallus MS 351-354**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 459
Kazı Kod. No. BAT 002 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 19 mm., 3.04 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CONSTANTI[-VS NOB CAES]**
İmparatorun diademsiz, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP REP-ARATIO**
Virtus, attan düşen süvariye mızrağını saplıyor, sakalsız, şapka giymiş ve atın ensesinden tutmakta. Kesimde:**?**
Dönemi **Constantius Gallus MS 351-354**
Darph. Belirsiz

FLAVIUS CLAUDIUS IULIANUS II MS 355-363 (MS 355-360 Caesar)

Kat. No.	460
Kazı Kod. No.	AFH 065 (2012 Yamaç Hamamı) AE., 17 mm: 1.69 gr. Ky. : 6
Ö. Y.	**[D N CL] IVLIANVS NOB CAES** İmparatorun diademsiz, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**FEL TEMP [REPARATIO]** Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Kesimde: **CONSΔ**
Dönemi	**II. Iulianus MS 355-361**
Darph.	Constantinopolis 4. Şube
Ref.	RIC VIII, s. 460, 145.

Kat. No.	461
Kazı Kod. No.	AVV 011 (2013 Roma Hamamı) AE., 20 mm: 2.58 gr. Ky. : 12
Ö. Y.	**[D] N CL IV[LI]ANVS [NOB CAES]** İmparatorun diademsiz, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**[FEL TE]MP [RE]PARAT[IO]** Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan, Kesimde: **CON**
Dönemi	**II. Iulianus MS 355-361**
Darph.	Constantinopolis
Ref.	RIC VIII, s. 460, 145.

Kat. No.	462
Kazı Kod. No.	BAZ 111 (2013 Yamaç Hamamı) AE., 20 mm., 1.27 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**FL CL IVLI-ANVS P F AVG** İmparatorun inci diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y.	**SPES REIPVBLICE** İmparator, askeri elbiseli, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutmakta. Kesimde: **CON**
Dönemi	**II. Iulianus MS 361-363**
Darph.	Constantinopolis
Ref.	RIC VIII, s. 462, 160.

Kat. No.	463
Kazı Kod. No.	AMR 007 (2011 Tiyatro) AE., 20 mm., 3.12 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**D N FL CL IVLI [ANVS] P F AVG**

	İmparatorun, miğferli, sakallı büstü, sola. Kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y.	Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT/ X / MVLT / XX**, Altta palmiye dalı, Kesimde: **CONSPΔ**
Dönemi	**II. Iulianus MS 361-363**
Darph.	Constantinopolis 4. şube
Ref.	RIC VIII, s. 463, 166.

Kat. No.	464
Kazı Kod. No.	AMR 012 (2011 Tiyatro)
	AE., 20 mm., 3.11 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**[D N] FL CL IV[LI ANVS P F AVG]**
	İmparatorun, miğferli, sakallı büstü, sola. Kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y.	Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT/ X / MVLT / XX**, Altta palmiye dalı, Kesimde: **CON**
Dönemi	**II. Iulianus MS 361-363**
Darph.	Constantinopolis
Ref.	RIC VIII, s. 463, 167.

Kat. No.	465
Kazı Kod. No.	AHC 003 (2009 Agora)
	AE., 16 mm., 1.90 gr., Ky. 1
Ö. Y.	**D N FL CL IVLIANVS NOB C[S]**
	İmparator diademsiz, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**SPES REIPVBLICE**
	İmparator askeri elbiseli, ayakta, sağ elinde globus, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: **SMKΓ**
Dönemi	**II. Iulianus MS 355-361**
Darph.	Kyzikos 3. şube
Ref.	RIC VIII, s. 499, 122.

Kat. No.	466
Kazı Kod. No.	AOO 084 (2011 Tiyatro)
	AE., 15 mm., 1.56 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**[D N FL CL IVLI ANVS P F AVG]**
	İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**SPES RE[I PVBLICAE]**
	İmparator askeri elbiseli, ayakta, sağ elinde globus, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: **[SM]K**
Dönemi	**II. Iulianus MS 361-363**
Darph.	Kyzikos

Ref. RIC VIII, s. 500, 124.

Kat. No. 467
Kazı Kod. No. AVB 008 (2013 Roma Hamamı)
AE., 30 mm., 7.75 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N FL CL IVLIANVS P F AVG**
İmparatorun rozet diademli büstü, sağa.
A. Y. **SECVRITAS REIPVB**
Apis boğası ayakta, sağa, üstte iki yıldız, Kesimde: **CVZICA**
Dönemi **II. Iulianus MS 361-363**
Darph. Kyzikos
Ref. LRBC II, 2509; RIC VIII, s. 500, 126.

Kat. No. 468
Kazı Kod. No. BAZ 135 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 17 mm., 2.57 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N CL IVLIANVS NOB CAES**
İmparatorun diademsiz, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **FEL TEMP [REPARATIO]**
Virtus, atından düşen düşmana mızrağını saplıyor. Sağda yerde kalkan. Sol boşlukta **N**, Kesimde: ?
Dönemi **II. Iulianus MS 354-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 469
Kazı Kod. No. BAZ 036 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 20 mm., 1.95 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N FL CL IVLI-ANVS NOB CS**
İmparatorun diademsiz, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **SPES REIPVBLICE**
İmparator, miğferli, ayakta, sola. Sağ elinde küre, sol elinde mızrak tutmakta. Kesimde: ?
Dönemi **II. Iulianus MS 355-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 470
Kazı Kod. No. AFV 028/n (2009 Yamaç Hamamı)
AE., 16 mm., 1.36 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N IVLIAN – VS NOB CAES**
İmparotorun diademsiz, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SPES REIPVBLICE**
İmparator askeri elbiseli, ayakta, sağ elinde globus, sol elinde

mızrak tutuyor. Kesimde: **SM[…]**
Dönemi **II. Iulianus MS 355-361**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 471
Kazı Kod. No. BAZ 048 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 17 mm., 1.78 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N FL CL IV[LIANVS P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SPES REIPVBLICE**
İmparator askeri elbiseli, ayakta, sağ elinde globus, sol elinde mızrak tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **II. Iulianus MS 361-363**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 472
Kazı Kod. No. AMR 005 (2011 Tiyatro)
AE., 19 mm., 3.30 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N FL CL [IV] LI-ANVS P F AVG**
İmparatorun, miğferli, sakallı büstü, sola. Kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. Çelenk içerisinde dört satır halinde: **[VOT / X / MVLT / XX]**, Kesimde: ?
Dönemi **II. Iulianus MS 361-363**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 473
Kazı Kod. No. AMR 006 (2011 Tiyatro)
AE., 19 mm., 2.87 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N FL CL IVLI - ANVS P F AVG**
İmparatorun, miğferli, sakallı büstü, sola. Kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y. Çelenk içerisinde dört satır halinde: **[VOT / X / MVLT / XX]**, Kesimde: ?
Dönemi **II. Iulianus MS 361-363**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 474
Kazı Kod. No. AMR 008 (2011 Tiyatro)
AE., 20 mm., 3.12 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N FL CL IVLI [ANVS P F AVG]**
İmparatorun, miğferli, sakallı büstü, sola. Kalkan ve mızrak

tutmakta.

A. Y. Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT/ X / MVLT / XX**, altta palmiye dalı, Kesimde: ?

Dönemi **II. Iulianus MS 361-363**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 475

Kazı Kod. No. AMR 010 (2011 Tiyatro)

AE., 21 mm., 4.01 gr., Ky. ?

Ö. Y. **D N FL CL IV[LI ANVS P F AVG]**

İmparatorun inci diademli, sakallı büstü, sağa.

A. Y. Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT/ X / MVLT / XX**, altta palmiye dalı, Kesimde: ?

Dönemi **II. Iulianus MS 361-363**

Darph. Belirsiz

FLAVIUS VALENTINIANUS I MS 364-375

Kat. No. 476

Kazı Kod. No. BEM 002 (2014 Odeion)

AE., 16 mm., 2.42 gr., Ky. 6

Ö. Y. **D N VALENTINIANVS P F AVG**

İmparatorun inci diademli, giyimli büstü, sağa.

A. Y. **RESTITVTOR REIP**

İmparator ayakta, cepheden, başı sağa; sağ elinde standart, sol elinde Victoria tutmakta. Kesimde: **CONSPA**

Dönemi **I. Valentinianus MS 364-365**

Darph. Constantinopolis 1. Şube

Ref. LRBC II, 2066; Tekin 1994, s. 207, 897.

Kat. No. 477

Kazı Kod. No. AZK 002 (2014 Odeion)

AE., 19 mm., 2.90 gr., Ky. 6

Ö. Y. **D N VALENTINIANVS P F AVG**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **RESTITVTOR REIP**

İmparator, ayakta, cepheden, baş sağa; sağ elinde standart, sol elinde Victoria tutuyor. Kesimde: **SMK[…].**

Dönemi **I. Valentinianus MS 364-367**

Darph. Kyzikos

Ref. RIC IX, s. 240, 10a.

Kat. No. 478
Kazı Kod. No. AZI 319 (2013 Tiyatro)
AE., 16 mm., 2.40 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N VALENTINI]ANVS [P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SECVRITAS REIPVBLICAE**
Victoria sola, elinde çelenk ve palmiye dalı tutmakta. Sağda ve solda haç. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **I. Valentinianus MS 364-367**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. LRBC II, 2529; Tek 2002, s. 374, 1526.

Kat. No. 479
Kazı Kod. No. BAZ 055 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 19 mm., 2.47 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N VALENTINIANVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA RO-MANORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **I. Valentinianus MS 364-367**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC IX, s. 252, 9a.

Kat. No. 480
Kazı Kod. No. AHH 001 (2009 Agora)
AE., 18 mm., 2.07 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N VALENTI-ANVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORIA] RO-[MANORVM]**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: **ΓSISC**
Dönemi **I. Valentinianus MS 364-367**
Darph. Siscia 3. şube
Ref. RIC IX, s. 146, 5a.

Kat. No. 481
Kazı Kod. No. BAZ 145 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 19 mm., 2.47 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VALENTINIANVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **GLORIA RO-MANORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?
Dönemi **I. Valentinianus MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 482
Kazı Kod. No. ALC 143 (2011 Odeion)
AE., 17 mm., 1.39 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N VALE]NT[INIANVS P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA [RO-MANORVM]**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?
Dönemi **I. Valentinianus MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 483
Kazı Kod. No. AZI 279 (2013 Tiyatro)
AE., 17 mm., 2.80 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VALENTINIANVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA RO-MANORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?
Dönemi **I. Valentinianus MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 484
Kazı Kod. No. BCL 042 (2014 Roma Hamamı)
AE., 16 mm., 2.06 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N VALE]NTINI - ANVS P F [AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **G[LORIA RO - MANORVM]**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?
Dönemi **I. Valentinianus MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 485
Kazı Kod. No. BAZ 024 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 15 mm., 1.95 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N VA]LEN[TINI]ANVS P F [AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SECVRITAS REIPVBLICAE]**
Victoria sola, elinde çelenk ve palmiye dalı tutmakta. Sağda ve solda haç. Kesimde: ?
Dönemi **I. Valentinianus MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 486
Kazı Kod. No. BAZ 039 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 17 mm., 2.84 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D] N VALENTINIANVS P F [AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SECVRITAS] REIPVBLICAE**
Victoria sola, elinde çelenk ve palmiye dalı tutmakta. Sağda ve solda haç. Kesimde: ?
Dönemi **I. Valentinianus MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 487
Kazı Kod. No. BDD 033 (2014 Roma Hamamı)
AE., 19 mm., 2.09 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N VALEN[TINI]ANVS [P F] AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SECVRITA[S REIPVBLICAE]**
Victoria sola, elinde çelenk ve palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?
Dönemi **I. Valentinianus MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 488
Kazı Kod. No. ASG 001 (2012 Odeion)
AE., 16 mm., 1.33 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N VALENTINI-ANVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SECVRITAS-REIPVBLICAE**
Victoria sola, elinde çelenk ve palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?
Dönemi **I. Valentinianus MS 366-375**
Darph. Belirsiz

FLAVIUS VALENS MS 364-378

Kat. No.	489
Kazı Kod. No.	AMK 005 (2011 Odeion)
	AE., 17 mm., 2.10 gr., Ky. 10
Ö. Y.	**[D N VALE]NS - P F AVG**
	İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**SECVRITAS REIPVBLICAE**
	Victoria sola, elinde çelenk ve palmiye dalı tutmakta. Kesimde: **ANTΓ**
Dönemi	**Valens MS 364-367**
Darph.	Antiochia 3. şube
Ref.	RIC IX, s. 275, 12b.

Kat. No.	490
Kazı Kod. No.	BAZ 072 (2013 Yamaç Hamamı)
	AE., 18 mm., 3.18 gr., Ky. 5
Ö. Y.	**D N VALENS - P F AVG**
	İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**GLORIA RO-MANORVM**
	İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: **ANTA**
Dönemi	**Valens MS 367-375**
Darph.	Antiochia 1. şube
Ref.	C, 11; LRBC II, 2659; RIC IX, s. 274, 10b; Keleş 2009, s. 87, 196.

Kat. No.	491
Kazı Kod. No.	BAZ 161 (2013 Yamaç Hamamı)
	AE., 16 mm., 1.92 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**[D N VALEN] – S P F AVG**
	İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**[GLORIA RO-MANORVM]**
	İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: **ANTΓ**
Dönemi	**Valens MS 367-375**
Darph.	Antiochia 3. şube
Ref.	LRBC II, 2659; Tekin 1994, s. 207, 901.

Kat. No.	492
Kazı Kod. No.	BAZ 156 (2013 Yamaç Hamamı)
	AE., 18 mm., 1.97 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**D N VALENS - P F AVG**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **GLORIA RO-MANORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: **CONSΔ**

Dönemi **Valens MS 364-365**

Darph. Constantinopolis 4. şube

Ref. LRBC II, 2107; Tek 2002, s. 376, 1602.

Kat. No. 493

Kazı Kod. No. BEN 005 (2014 Odeion)
AE., 18 mm., 3.00 gr., Ky. 6

Ö. Y. **D N VALENS - P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **GLORIA RO-MANORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: **CON[…]**

Dönemi **Valens MS 364-365**

Darph. Constantinopolis

Ref. LRBC II, 2075.

Kat. No. 494

Kazı Kod. No. AZI 074 (2013 Tiyatro)
AE., 18 mm., 1.79 gr., Ky. 6

Ö. Y. **D N VALENS - P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **SECVRITAS-REIPVBLICAE**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: **CONSΓ**

Dönemi **Valens MS 367-375**

Darph. Constantinopolis

Ref. RIC X, s. 221, 42b.

Kat. No. 495

Kazı Kod. No. BAZ 101 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 18 mm., 1.94 gr., Ky. 12

Ö. Y. **D N VALEN – S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **GLORIA RO-MANORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: **SMHA**

Dönemi **Valens MS 364-367**

Darph. Heraclea 1. şube

Ref. RIC IX, s. 191, 3b.1.

Kat. No. 496
Kazı Kod. No. BYB 001 (2014 Tiyatro)
AE., 16 mm., 2.88 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VALEN – S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA RO-MANORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: **SMHB**
Dönemi **Valens MS 364-367**
Darph. Heraclea 2. şube
Ref. RIC IX, s. 191, 3b.2.

Kat. No. 497
Kazı Kod. No. BAZ 010 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 18 mm., 1.85 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VALEN-S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA RO-MANORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: **SMH[…]**
Dönemi **Valens MS 364-367**
Darph. Heraclea
Ref. RIC IX, s. 191, 3b.

Kat. No. 498
Kazı Kod. No. BAZ 092 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 19 mm., 2.42 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D] N VALEN-S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SE]CVRITAS-REIPVBLICAE**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: **SMKΓ**
Dönemi **Valens MS 364-367**
Darph. Kyzikos 3. şube
Ref. RIC IX, s. 241, 11b.3.

Kat. No. 499
Kazı Kod. No. BAZ 084 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 19 mm., 2.26 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N VA]LEN- S P F AVG**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **SECV[RITAS] - REIPVBLICAE**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: **SMKΔ**

Dönemi **Valens MS 364-367**

Darph. Kyzikos 4. şube

Ref. RIC IX, s. 241, 11b.4.

Kat. No. 500

Kazı Kod. No. BAZ 003 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 19 mm., 2.28 gr., Ky. 6

Ö. Y. **D N VALEN-S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **SECVRITAS-REIPVBLICAE**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Sol boşlukta yıldız, sağ boşlukta çelenk, Kesimde: **SMK**

Dönemi **Valens MS 364-367**

Darph. Kyzikos

Ref. RIC IX, s. 241, 11b.

Kat. No. 501

Kazı Kod. No. AZI 081 (2013 Tiyatro)
AE., 17 mm., 2.21 gr., Ky. 12

Ö. Y. **D N VALENS-P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa

A. Y. **SECVRITAS-REIPVBLICAE**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Sol boşlukta yıldız, sağ boşlukta çelenk, Kesimde: **SMNA**

Dönemi **Valens MS 364-365**

Darph. Nicomedia 1. şube

Ref. LRBC II, 2329; Tekin 1994, s. 207, 900.

Kat. No. 502

Kazı Kod. No. BAZ 142 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 17 mm., 1.81 gr., Ky. 12

Ö. Y. **D N VAL[EN – S P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[GLORIA RO-MANORVM]**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum,

	sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: **SMNΓ**
Dönemi	**Valens MS 364-367**
Darph.	Nicomedia 3. şube
Ref.	RIC IX, s. 252, 9c.3.

Kat. No.	503
Kazı Kod. No.	ALC 224 (2011 Odeion)
	AE., 16 mm., 1.97 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**D N VALEN - S P F AVG**
	İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**GLORIARO - [MANORVM]**
	İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: **RQ[VARTA]**
Dönemi	**Valens MS 364-367**
Darph.	Roma
Ref.	RIC IX, s. 119, 15b.

Kat. No.	504
Kazı Kod. No.	ALC 241 (2011 Odeion)
	AE., 18 mm., 1.45 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**D N VALEN - S P F AVG**
	İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa
A. Y.	**SECVRITA[S-REI]PVBLICAE**
	Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: **RSECVNDA**
Dönemi	**Valens MS 364-367**
Darph.	Roma
Ref.	RIC IX, s. 120, 17b.

Kat. No.	505
Kazı Kod. No.	AUC 002 (2012 Tiyatro)
	AE., 18 mm., 1.83 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**D N VALEN-S P F AVG**
	İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**GLORIA ROMANORVM**
	İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Sağda **Γ**, Kesimde: **TES**
Dönemi	**Valens MS 364-367**
Darph.	Thessalonika 3. şube
Ref.	RIC IX, s. 176, 16b.

Kat. No. 506
Kazı Kod. No. ALC 238 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 2.51 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VALEN - S [P F AVG]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA RO - MANORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: **TESΓ**
Dönemi **Valens MS 364-367**
Darph. Thessalonika 3. şube
Ref. RIC IX, s. 176, 16b.

Kat. No. 507
Kazı Kod. No. AZM 003 (2013 Odeion)
AE., 18 mm., 1.95 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N V[ALEN]-S P F AVG**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA ROMANORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: **TES**
Dönemi **Valens MS 364-367**
Darph. Thessalonika
Ref. RIC IX, s. 176, 16b.

Kat. No. 508
Kazı Kod. No. AZI 230 (2013 Tiyatro)
AE., 19 mm., 2.09 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N VALEN - [S P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SECVRITAS-REIPVBLICAE]**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: **TRP**
Dönemi **Valens MS 375-378**
Darph. Trier
Ref. RIC IX, s. 23, 47a.

Kat. No. 509
Kazı Kod. No. AZI 317 (2013 Tiyatro)
AE., 17 mm., 1.89 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N VALEN] - S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[RES]TITV - [TOR REIP]**
Valens ayakta, sağ eliyle standart tutmakta, sol elinde globus üzerinde Victoria yer almakta. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 364-367**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 510
Kazı Kod. No. AVK 008 (2013 Odeion)
AE., 18 mm., 1.52 gr., Ky. 4
Ö. Y. **D N VALENS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **RESTITVTOR [REIPVBLICAE]**
Valens ayakta, sağ eliyle standart tutmakta, sol elinde globus üzerinde Victoria yer almakta. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 364-367**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 511
Kazı Kod. No. AOG 012 (2011 Yamaç Hamamı)
AE., 19 mm., 2.74 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N VALEN-S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA RO-MANORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 512
Kazı Kod. No. ASF 002 (2012 Odeion)
AE., 18 mm., 2.76 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VALEN-S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA RO-MANORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 513
Kazı Kod. No. ARR 030 (2012 Agora)
AE., 18 mm., 2.53 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VALEN-S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA RO-[MANORVM]**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 514
Kazı Kod. No. BAZ 027 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 17 mm., 2.40 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N VALEN]-S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA RO-MANORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 515
Kazı Kod. No. BAZ 030 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 15 mm., 1.70 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[DN VALEN]-S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORIA RO-MAN]ORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 516
Kazı Kod. No. BAZ 112 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 16 mm., 2.42 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N VALENS - P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORIA] RO-MANORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?

Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 517
Kazı Kod. No. BAZ 157 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 16 mm., 1.83 gr., Ky. 10
Ö. Y. **[D N VALEN – S P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORIA RO-MANORVM]**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 518
Kazı Kod. No. BBA 004 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 18 mm., 2.26 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VALEN-S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA RO - MANORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 519
Kazı Kod. No. AVK 010 (2013 Odeion)
AE., 17 mm., 2.64 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VALENS P F A[VG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[G]LORIA ROMANORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 520
Kazı Kod. No. BVS 003 (2014 Roma Hamamı)
AE., 17 mm., 1.88 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N VALEN - S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIARO - [MANORVM]**

İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?

Dönemi **Valens MS 366-375**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 521

Kazı Kod. No. BEI 007 (2014 Odeion)

AE., 17 mm., 2.14 gr., Ky. 6

Ö. Y. **D N VALEN – [S] P F AVG**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **GLORIA RO - MANO[RVM]**

İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?

Dönemi **Valens MS 366-375**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 522

Kazı Kod. No. BYM 001 (2014 Odeion)

AE., 17 mm., 3.28 gr., Ky. 12

Ö. Y. **[D] N VALEN – S P F A[VG]**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[G]LORIA RO - MANORVM**

İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?

Dönemi **Valens MS 366-375**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 523

Kazı Kod. No. BYM 002 (2014 Odeion)

AE., 16 mm., 2.26 gr., Ky. 6

Ö. Y. **[D N VALEN – S P F AVG]**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[GL]ORIA RO-[MANORVM]**

İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?

Dönemi **Valens MS 366-375**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 524

Kazı Kod. No. AZI 094 (2013 Tiyatro)

AE., 18 mm., 3.04 gr., Ky. 6

Ö. Y. **D N VALEN-S P F AVG**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **GLORIA ROMANORVM**
İmparator ayakta, sağa hamle yapar durumda, sol elinde labarum, sağ eliyle arkasındaki esiri sürüklüyor. Kesimde: ?

Dönemi **Valens MS 366-375**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 525

Kazı Kod. No. AVK 009 (2013 Yüzey)
AE., 27 mm., 2.10 gr., Ky. 6

Ö. Y. **D N VALENS-P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **SECVRITAS-REIPVBLICAE**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?

Dönemi **Valens MS 366-375**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 526

Kazı Kod. No. BAZ 022 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 19 mm., 2.49 gr., Ky. 12

Ö. Y. **D N VALENS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[SECVRITAS-REI]PVBLICAE**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?

Dönemi **Valens MS 366-375**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 527

Kazı Kod. No. BAZ 098 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 16 mm., 1.81 gr., Ky. 6

Ö. Y. **[D N] VALEN-[SP F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[SECVRITAS-REIPVBLICAE]**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?

Dönemi **Valens MS 366-375**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 528
Kazı Kod. No. BAZ 115 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 16 mm., 1.66 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N VALENS]-P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SECVRITAS-REI]PVBLICAE**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 529
Kazı Kod. No. BAZ 164 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 15 mm., 1.75 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N VALEN - [S P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SE]CVRITAS - [REIPVBLICAE]**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 530
Kazı Kod. No. AZI 266 (2013 Tiyatro)
AE., 14 mm., 0.82 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N VALEN] - S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SECVRITAS-REIPVBLICAE]**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 531
Kazı Kod. No. BCL 006 (2014 Roma Hamamı)
AE., 16 mm., 1.77 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N VALEN] - S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SECVRITAS-REIPVBLICAE]**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?

Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 532
Kazı Kod. No. ALC 080 (2011 Odeion)
AE., 17 mm., 2.50 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N VALEN - S [P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SECVRITAS-REIPVBLICAE**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 533
Kazı Kod. No. ALC 081 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 1.80 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N VAL[EN] - S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SECVRITAS-REIPVBLICAE**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 534
Kazı Kod. No. ALC 082 (2011 Odeion)
AE., 17 mm., 1.57 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N V[ALEN] - S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SECVRITAS]-REIPVB[LICAE]**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 535
Kazı Kod. No. ALC 208 (2011 Odeion)
AE., 16 mm., 1.69 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VALEN - [S P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[SECVRI]TAS-[REIPVBLICAE]**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 536
Kazı Kod. No. AVK 009 (2013 Odeion)
AE., 17 mm., 2.12 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N VALENS - P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SECVR[ITAS-REIPVBLICAE]**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Sol boşlukta yıldız, sağ boşlukta çelenk, Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 537
Kazı Kod. No. AZN 001 (2013 Odeion)
AE., 14 mm., 1.56 gr., Ky. 10
Ö. Y. **[D N VALE]NS - [P F AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SECVRITAS-REIPVBLICAE]**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Sol boşlukta yıldız, sağ boşlukta çelenk, Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 538
Kazı Kod. No. BCL 006 (2013 Yüzey)
AE., 16 mm., 1.77 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N VALEN]-S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SECVRITAS-REIPVBLICAE]**
Victoria sola doğru ilerliyor, sağ elinde çelenk, sol elinde palmiye dalı tutmakta. Kesimde: ?
Dönemi **Valens MS 366-375**
Darph. Belirsiz

FLAVIUS GRATIANUS MS 367-383

Kat. No.	539
Kazı Kod. No.	ATK 003 (2012 Yamaç Hamamı) AE., 18 mm., 2.24 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**D N GRATIA - NVS P F AVG** İmparatorun rozet diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y.	**CON[COR] - DIA AVGGG** Roma miğferli, tahta oturmakta, cepheden, başı sola dönük, sağ elinde globus, sol elinde mızrak tutuyor, sağ bacağı çıplak. Kesimde: **CON[…]**
Dönemi	**Gratianus MS 378-383**
Darph.	Constantinopolis
Ref.	LRBC II, 2123; RIC IX, s. 227, 56a.

Kat. No.	540
Kazı Kod. No.	BAZ 163 (2013 Yamaç Hamamı) AE., 19 mm., 2.52 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**D N GRATIA - NVS P F AVG** İmparatorun rozet diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y.	**CONCORDIA AVGGG** Roma miğferli, tahta oturmakta, cepheden, başı sağa dönük, sağ elinde globus, sol elinde mızrak tutuyor, sağ bacağı çıplak, sağ boşlukta haç. Kesimde: **SMKB**
Dönemi	**Gratianus MS 378-383**
Darph.	Kyzikos 2. şube
Ref.	LRBC II, 2537; RIC IX, s. 243, 17a; Tekin 1994, s. 208, 906.

Kat. No.	541
Kazı Kod. No.	BAM 002 (2013 Yamaç Hamamı) AE., 18 mm., 1.81 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**D N GRATIA - NVS P F AVG** İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**VIRTVS RO – MANORVM** Roma miğferli, tahta oturmakta, cepheden, başı sağa dönük, sağ elinde globus, sol elinde mızrak tutuyor, sağ bacağı çıplak. Kesimde: **TES**
Dönemi	**Gratianus MS 378-383**
Darph.	Thessalonika
Ref.	C VIII, s. 133, 57; RIC IX, s. 182, 42a.

Kat. No. 542
Kazı Kod. No. ALC 231 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 1.46 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N GRATIA - [NV]S P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX**, Kesimde: ?
Dönemi **Gratianus MS 367-383**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 543
Kazı Kod. No. AOR 024 (2011 Odeion)
AE., 20 mm., 2.40 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N GRATIANVS P F AVG**
İmparatorun rozet diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA AVGGG**
Roma miğferli, tahta oturmakta, cepheden, başı sola dönük, sağ elinde globus, sol elinde mızrak tutuyor, sağ bacağı çıplak. Kesimde: ?
Dönemi **Gratianus MS 378-383**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 544
Kazı Kod. No. ARV 020 (2012 Odeion)
AE., 18 mm., 2.50 gr., Ky. 1
Ö. Y. **D N GRATIA - NVS P F AVG**
İmparatorun rozet diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA AVGGG**
Roma miğferli, tahta oturmakta, cepheden, başı sola dönük, sağ elinde globus, sol elinde mızrak tutuyor, sağ bacağı çıplak. Kesimde: ?
Dönemi **Gratianus MS 378-383**
Darph. Belirsiz

FLAVIUS VALENTINIANUS II MS 375-392

Kat. No.	545
Kazı Kod. No.	AOO 094 (2011 Tiyatro) AE., 14 mm., 0.86 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**[D N VAL]ENTINIANVS [P F AVG]** İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**[SALVS REI PVB]LICAE** Victoria ayakta, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum, arkasındaki esiri sürüklüyor, solda christogram. Kesimde: [**A]NTA**
Dönemi	**II. Valentinianus MS 383-392**
Darph.	Antiochia 1. şube
Ref.	C VIII, s. 143, 30; RIC IX, s. 292, 67a(1).

Kat. No.	546
Kazı Kod. No.	BCL 009 (2013 Yüzey) AE., 21 mm., 4.67 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**D N VALEN[TINIANVS P F AVG]** İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**VIRTVS EXERCITI** İmparator, ayakta, cepheden, baş sağa: sağ elinde standart, sol elinde globus tutmakta: sol ayağı ile yerdeki esirin üzerine basıyor. Kesimde: **ANTΓ**
Dönemi	**II. Valentinianus MS 383-388**
Darph.	Antiochia 3. şube
Ref.	RIC IX, s. 291, 63b(3).

Kat. No.	547
Kazı Kod. No.	AZI 264 (2013 Tiyatro) AE., 25 mm., 4.90 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**D N VALENTINIANVS P F AVG** İmparatorun miğferli, giyimli büstü, sağa. Kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y.	**GLORIA RO-MANORVM** İmparator kadırga içerisinde ayakta, sola, baş sağa; sağ kolunu ileri uzatmış; arkasında dümende Victoria. Sol boşlukta çelenk. Kesimde: **CONΔ**
Dönemi	**II. Valentinianus MS 383-387**
Darph.	Constantinopolis 4. şube
Ref.	RIC IX, s. 225, 52b.

Kat. No. 548
Kazı Kod. No. ALC 247 (2011 Odeion)
AE., 12 mm., 1.44 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VALENTINIANVS P F AVG**
İmparotorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SALVS REIPVBLICAE**
Victoria, sola doğru ilerliyor: sağ elinde omuzuna dayadığı tropaeumu taşıyor. Sol eliyle esiri sürüklüyor. Solda, christogram. Kesimde: **CONS[…]**
Dönemi **II. Valentinianus MS 388-392**
Darph. Constantinopolis
Ref. RIC IX, s. 234, 86a.

Kat. No. 549
Kazı Kod. No. AZI 301 (2013 Tiyatro)
AE., 13 mm., 1.47 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N VALENTINIANVS P F AVG**
İmparatorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SALVS REI[PVBLICAE]**
Victoria, sola doğru ilerliyor: sağ elinde omuzuna dayadığı tropaeumu taşıyor. Sol eliyle esiri sürüklüyor. Solda, christogram. Kesimde: **CON[…]**
Dönemi **II. Valentinianus MS 388-392**
Darph. Constantinopolis
Ref. RIC IX, s. 234, 86a.

Kat. No. 550
Kazı Kod. No. AOO 071 (2011 Tiyatro)
AE., 14 mm., 1.77 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N VALENTINIANVS P F [AVG]**
İmparatorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SALVS REI - PVBLICAE**
Victoria, sola doğru ilerliyor: sağ elinde omuzuna dayadığı tropaeumu taşıyor. Sol eliyle esiri sürüklüyor. Solda, christogram. Kesimde: [**S]MKA**
Dönemi **II. Valentinianus MS 388-392**
Darph. Kyzikos 1. Şube
Ref. RIC IX, s. 246, 26a(1).

Kat. No. 551
Kazı Kod. No. AZI 042 (2013 Tiyatro)
AE., 18 mm., 2.37 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VALEN[TINIANVS P F AVG]**
İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **CO[NCORDIA A]VGGG**
Roma miğferli, tahta oturmakta, cepheden, başı sola dönük, sağ elinde globus, sol elinde mızrak tutuyor, sağ bacağı çıplak. Kesimde: **SMNB**
Dönemi **II. Valentinianus MS 378-383**
Darph. Nicomedia 2. Şube
Ref. RIC IX, s. 258, 30b.

Kat. No. 552
Kazı Kod. No. ALC 026 (2011 Odeion)
AE., 13 mm., 1.34 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N VALENTINIANVS P F AVG**
İmparotorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORIA REI]PVBLICAE**
Karargah kapısı, iki burçlu. Kesimde: **TES**
Dönemi **II. Valentinianus MS 383-387**
Darph. Thessalonika
Ref. RIC IX, s. 186, 62a.

Kat. No. 553
Kazı Kod. No. ALC 027 (2011 Odeion)
AE., 12 mm., 1.16 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N VALE[NTINIANVS P F AVG]**
İmparotorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA REI[PVBLICAE]**
Karargah kapısı, iki burçlu. Kesimde: ?
Dönemi **II. Valentinianus MS 383-387**
Darph. Thessalonika
Ref. RIC IX, s. 186, 62a.

Kat. No. 554
Kazı Kod. No. ALC 028 (2011 Odeion)
AE., 13 mm., 1.30 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N VALENTIN]IANVS P F AVG**
İmparotorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORIA REIPVB]LIC[AE]**

	Karargah kapısı, iki burçlu. Kesimde: ?
Dönemi	**II. Valentinianus MS 383-387**
Darph.	Thessalonika
Ref.	RIC IX, s. 186, 62a.

Kat. No.	555
Kazı Kod. No.	ALC 214 (2011 Odeion)
	AE., 12 mm., 1.18 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**D N VALENTINIANVS P F AVG**
	İmparotorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**[GLORIA REIPVBLICAE]**
	Karargah kapısı, iki burçlu. Kesimde: ?
Dönemi	**II. Valentinianus MS 383-387**
Darph.	Thessalonika
Ref.	RIC IX, s. 186, 62a.

Kat. No.	556
Kazı Kod. No.	AZI 090 (2013 Tiyatro)
	AE., 20 mm., 2.32 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**D N VALENTINIA[NVS P F AVG]**
	İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**[CONCORDIA AVGG]**
	Roma miğferli, tahta oturmakta, cepheden, başı sola dönük, sağ elinde globus, sol elinde mızrak tutuyor, sağ bacağı çıplak. Kesimde: ?
Dönemi	**II. Valentinianus MS 378-383**
Darph.	Belirsiz

Kat. No.	557
Kazı Kod. No.	ALC 078 (2011 Odeion)
	AE., 19 mm., 2.45 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**[D N] VALENTINIANVS P F AVG**
	İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**CONCORDIA AVGGG**
	Roma miğferli, tahta oturmakta, cepheden, başı sola dönük, sağ elinde globus, sol elinde mızrak tutuyor, sağ bacağı çıplak. Kesimde: ?
Dönemi	**II. Valentinianus MS 378-383**
Darph.	Belirsiz

Kat. No. 558
Kazı Kod. No. AGN 041/p (2009 Yamaç Hamamı)
AE., 14 mm., 1.31 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VALENTINIANVS P F AVG**
İmparotorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SALVS REIPVBLICAE**
Victoria, sola doğru ilerliyor: sağ elinde omuzuna dayadığı tropaeumu taşıyor. Sol eliyle esiri sürüklüyor. Solda, christogram. Kesimde: ?
Dönemi **II. Valentinianus MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 559
Kazı Kod. No. ALC 249 (2011 Odeion)
AE., 13 mm., 1.13 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N VALEN]TINIANVS P F AVG**
İmparotorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SALVS REI[PVB]LICAE**
Victoria, sola doğru ilerliyor: sağ elinde omuzuna dayadığı tropaeumu taşıyor. Sol eliyle esiri sürüklüyor. Solda, christogram. Kesimde: ?
Dönemi **II. Valentinianus MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 560
Kazı Kod. No. BED 017 (2014 Odeion)
AE., 13 mm., 0.82 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VALENTINIANVS P F AVG**
İmparotorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SALVS REI[PVBLICAE]**
Victoria, sola doğru ilerliyor: sağ elinde omuzuna dayadığı tropaeumu taşıyor. Sol eliyle esiri sürüklüyor. Solda, christogram. Kesimde: ?
Dönemi **II. Valentinianus MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 561
Kazı Kod. No. ALC 038 (2011 Odeion)
AE., 13 mm., 1.41 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VALENTIN[IANVS P F AVG]**
İmparotorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **SALVS REI[PVBLICAE]**
Victoria, sola doğru ilerliyor: sağ elinde omuzuna dayadığı tropaeumu taşıyor. Sol eliyle esiri sürüklüyor. Solda, christogram. Kesimde: ?
Dönemi **II. Valentinianus MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 562
Kazı Kod. No. ALC 189 (2011 Odeion)
AE., 12 mm., 1.18 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VA[LENTI]NIANVS [P F AVG]**
İmparotorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT / X / MVLT / XX**, Kesimde: ?
Dönemi **II. Valentinianus MS 383-388**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 563
Kazı Kod. No. AOO 102 (2011 Tiyatro)
AE., 14 mm., 1.22 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N VA]LENTINIANVS P F [AVG]**
İmparotorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT / X / MVLT / XX**, Kesimde: ?
Dönemi **II. Valentinianus MS 383-388**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 564
Kazı Kod. No. AZI 251 (2013 Tiyatro)
AE., 14 mm., 1.20 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N VA[LENTINI]ANVS P F AVG**
İmparotorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT / X / MVLT / XX**, Kesimde: ?
Dönemi **II. Valentinianus MS 383-388**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 565
Kazı Kod. No. ALC 079 (2011 Odeion)
AE., 19 mm., 1.20 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N VALENTINIANVS P F AVG**

İmparotorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.

A. Y. Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT / XX / MVLT / XXX**, Kesimde: ?

Dönemi **II. Valentinianus MS 383-388**

Darph. Belirsiz

Not: Bu İmparator'dan itibaren AVG, AVGG, AVGGG kısaltmalarındaki G'ler sikkede C şeklinde yazılmıştır. Buradan itibaren göründüğü şekilde yazılmıştır fakat doğrusu G'dir.

FLAVIUS THEODOSIUS I MS 379-395

Kat. No. 566

Kazı Kod. No. AZP 003 (2013 Odeion)

AE., 20 mm., 3.89 gr., Ky. 10

Ö. Y. **D N THEODO-[SIVS P F AVC]**

İmparatorun rozet diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **GLORI[A] ROMANORVM**

İmparator, ayakta, cepheden, baş sağa; sağ elinde standart, sol elinde küre tutuyor. Kesimde: **ANTΔ**

Dönemi **I. Theodosius MS 393-395**

Darph. Antiochia 4. şube

Ref. LRBC II, 2779.

Kat. No. 567

Kazı Kod. No. BAZ 069 (2013 Yamaç Hamamı)

AE., 13 mm., 0.96 gr., Ky. 7

Ö. Y. **D N THEODO-[SIVS P F AVC]**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **SALVS REIPVBLICAE**

Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta, christogram. Kesimde: **AQ[P]**

Dönemi **I. Theodosius MS 388-393**

Darph. Aquileia

Ref. RIC IX, s. 106, 58b.

Kat. No. 568

Kazı Kod. No. BEO 004 (2014 Odeion)

AE.,19 mm., 2.16 gr., Ky. 6

Ö. Y. **D N THEODOSIVS P F AV[C]**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **CONCOR - DIA AVCCC**
Constantinopolis, oturuyor, mığferli, cepheden, başı sağa. Sağ elinde asa, sol elinde küre tutuyor. Sağ ayağı pruva üzerinde. Sol boşlukta O. Kesimde: **CONSA**
Dönemi **I.Theodosius MS 378-383**
Darph. Constantinopolis 1. şube
Ref. LRBC II, 2128; RIC IX, s. 228, 57d; Tekin 1994, s. 210, 914; Keleş 2009, s. 91, 210.

Kat. No. 569
Kazı Kod. No. AUU 001 (2012 Tiyatro)
AE.,18 mm., 2.55 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N THEODO-SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **CONCOR - [DIA] AVCCC**
Constantinopolis, oturuyor, mığferli, cepheden, başı sağa. Sağ elinde asa, sol elinde küre tutuyor. Sağ ayağı pruva üzerinde. Sol boşlukta O. Kesimde: **CONSΔ**
Dönemi **I.Theodosius MS 378-383**
Darph. Constantinopolis 4. şube
Ref. RIC IX, s. 228, 57d(4).

Kat. No. 570
Kazı Kod. No. AZI 263 (2013 Tiyatro)
AE.,19 mm., 2.24 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N THEODO – [SIVS P]F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA AVCCC**
Constantinopolis, oturuyor, mığferli, cepheden, başı sağa. Sağ elinde asa, sol elinde küre tutuyor. Sağ ayağı pruva üzerinde. Kesimde: **CONS**
Dönemi **I.Theodosius MS 378-383**
Darph. Constantinopolis
Ref. RIC IX, s. 228, 57d.

Kat. No. 571
Kazı Kod. No. AZI 273 (2013 Tiyatro)
AE., 20 mm., 2.67 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N THEODO – SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **CONCORDIA AVCCC**

	Constantinopolis, oturuyor, miğferli, cepheden, başı sağa. Sağ elinde asa, sol elinde küre tutuyor. Sağ ayağı pruva üzerinde. Kesimde: **CONS**
Dönemi	**I.Theodosius MS 378-383**
Darph.	Constantinopolis
Ref.	RIC IX, s. 228, 57d.
Kat. No.	572
Kazı Kod. No.	BAC 001 (2013 Tiyatro)
	AE., 22 mm., 4.69 gr., Ky. 4
Ö. Y.	**D N THEODO-SIVS P F AVC**
	İmparatorun miğferli, zırhlı, büstü sağa. Kalkan ve mızrak tutmakta.
A. Y.	**GLORIA ROMANORVM**
	İmparator kadırga içinde, ayakta, sola, baş sağa: sağ elini yukarıya kaldırmış dümende Victoria. Sol boşlukta **T**. Kesimde: **CON[Γ]**
Dönemi	**I. Theodosius MS 383**
Darph.	Constantinopolis 3. şube
Ref.	LRBC II, 2165; RIC IX, s. 233, 79b.
Kat. No.	573
Kazı Kod. No.	AVE 058 (2013 Roma Hamamı)
	AE., 14 mm: 0.99 gr. Ky.: 6.
Ö. Y.	**D N THEODO[SIVS P F AVC]**
	İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**SAL[VS] REI-[PVBLICAE]**
	Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta christogram. Kesimde: **CONSΔ**.
Dönemi	**I. Theodosius MS 388-392**
Darph.	Constantinopolis 4. şube
Ref.	RIC IX, s. 234, 86b.
Kat. No.	574
Kazı Kod. No.	AVI 010 (2013 Tiyatro)
	AE., 21 mm., 5.54 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**D N THEODO-SIVS P F AVC**
	İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**GLORIA ROMANORVM**
	İmparator, ayakta, cepheden, baş sağa: sağ elinde standart, sol elinde küre tutuyor. Kesimde kısmında: [**S]MHB**
Dönemi	**I. Theodosius MS 393-395**
Darph.	Heraclea 2. şube
Ref.	RIC IX, s. 198, 27a(2).

Kat. No.	575
Kazı Kod. No.	AZG 004 (2013 Tiyatro) AE., 15 mm., 1.05 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**D N THEODO-SIVS P F AVC** İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	Çelenk içinde, dört satır halinde: **VOT / X / MVLT / XX**, Kesimde: **[SM]KΔ**
Dönemi	**I. Theodosius MS 378-383**
Darph.	Kyzikos 4. şube
Ref.	C VIII, s. 163, 68; RIC IX, s. 244, 21c(4).

Kat. No.	576
Kazı Kod. No.	ALC 103 (2011 Odeion) AE: 14 mm: 1.34 gr. Ky.: 12
Ö. Y.	**D N THEODO - SIVS P F AVC** İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**SALVS REIPVBLICAE** Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta, Christogram. Kesimde: **SMKA**
Dönemi	**I.Theodosius MS 383-392**
Darph.	Kyzikos 1. şube
Ref.	LRBC II, 2577; Tek 2002, s. 381, 1686.

Kat. No.	577
Kazı Kod. No.	AVI 009 (2013 Tiyatro) AE., 21 mm., 4.79 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**D N THEODO-SIVS P F AVC** İmparatorun inci diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y.	**GLORIA ROMANORVM** İmparator, ayakta, cepheden, baş sağa: sağ elinde standart, sol elinde küre tutuyor. Kesimde kısmında: **SMKB**
Dönemi	**I.Theodosius MS 393-395**
Darph.	Kyzikos 2. şube
Ref.	C VIII, s.155, 17; LRBC II, 2571; RIC IX, s. 242, 14c.

Kat. No.	578
Kazı Kod. No.	AVI 008 (2013 Tiyatro) AE., 22 mm., 6.83 gr., Ky. 12
Ö. Y.	**D N THEODO-SIVS P F AVC** İmparatorun inci diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y.	**GLORIA ROMANORVM**

	İmparator, ayakta, cepheden, baş sağa: sağ elinde standart, sol elinde küre tutuyor. Kesimde kısmında: **SMKΔ**
Dönemi	**I.Theodosius MS 393-395**
Darph.	Kyzikos 4. şube
Ref.	RIC IX, s. 242, 14c(4).

Kat. No.	579
Kazı Kod. No.	BVC 005 (2013 Yüzey)
	AE., 15 mm., 1.62 gr., Ky. 2
Ö. Y.	**D N THEODO-SIVS P F AVC**
	İmparatorun rozet diademli giyimli büstü, sağa.
A. Y.	**GLO[RI]A [ROMANOR]VM**
	İmparator at üzerinde sağa, bir eli havada. Kesimde: **SMKB**
Dönemi	**I. Theodosius MS 393-395**
Darph.	Kyzikos 2. şube
Ref.	LRBC 2574; RIC IX, s. 247, 29a(2).

Kat. No.	580
Kazı Kod. No.	BEP 002 (2014 Odeion)
	AE., 14 mm., 1.33 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**D N THEODO - SIVS P F AVC**
	İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT / X / MVLT / XX**, Kesimde: **SMN[…]**
Dönemi	**I. Theodosius MS 378-383**
Darph.	Nicomedia
Ref.	C VIII, s. 163, 70; RIC IX, s. 259, 38b.

Kat. No.	581
Kazı Kod. No.	ALC 246 (2011 Odeion)
	AE: 14 mm., 1.46 gr. Ky.: 12
Ö. Y.	**[D N TH]EODO - SIVS P F A[VC]**
	İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y.	**SALVS REIPVBLICAE**
	Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta, christogram. Kesimde: **SMNA**
Dönemi	**I. Theodosius MS 383-388**
Darph.	Nicomedia 1. şube
Ref.	RIC IX, s. 262, 45b(2).

Kat. No. 582
Kazı Kod. No. ALC 104 (2011 Odeion)
AE: 14 mm: 1.37 gr. Ky.: 11
Ö. Y. **D N THEODO - SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SALVS REIPVBLICAE**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta, christogram. Kesimde: **SMN[…]**
Dönemi **I. Theodosius MS 383-392**
Darph. Nicomedia
Ref. LRBC II, 2404; Tek 2002, s. 381, 1679.

Kat. No. 583
Kazı Kod. No. AUT 009 (2012 Roma Hamamı)
AE., 22 mm., 2.97 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N THEODO - SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORIA R]OMANORVM**
İmparator, ayakta, cepheden, baş sağa; sağ elinde standart, sol elinde küre tutuyor. Kesimde kısmında: **SMNA**
Dönemi **I. Theodosius MS 393-395**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. LRBC II, 2423; RIC IX, s. 263, 46a.

Kat. No. 584
Kazı Kod. No. AVI 006 (2013 Tiyatro)
AE., 21 mm., 5.76 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N THE]ODO-SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA ROMANORVM**
İmparator, ayakta, cepheden, baş sağa; sağ elinde standart, sol elinde küre tutuyor. Kesimde kısmında: **SMNB**
Dönemi **I. Theodosius MS 393-395**
Darph. Nicomedia 2. şube
Ref. C VIII, s. 155, 18; LRBC II, 2423.

Kat. No. 585
Kazı Kod. No. BBG 001 (2013 Odeion)
AE., 23 mm., 6.17 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N THEODO-SIVS [P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **GLORI[A] ROMANORVM**
İmparator, ayakta, cepheden, baş sağa; sağ elinde standart, sol elinde küre tutuyor. Kesimde: **SMNΔ**
Dönemi **I.Theodosius MS 393-395**
Darph. Nicomedia 4. şube
Ref. C VIII, s. 155, 18; LRBC II, 2423.

Kat. No. 586
Kazı Kod. No. AOO 053 (2011 Tiyatro)
AE., 14 mm., 1.27 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N] THEODO-[SIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORIA REIPVBLICAE]**
Karargah kapısı, iki burçlu. Kesimde: ?
Dönemi **I. Theodosius MS 383-388**
Darph. Thessalonika
Ref. RIC IX, s. 187, 62b.

Kat. No. 587
Kazı Kod. No. BAZ 138 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 13 mm., 1.10 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N THEODO – SIVS P F A[VC]**
İmparotorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORIA REIPVBLICAE]**
Karargah kapısı, iki burçlu. Kesimde: ?
Dönemi **I. Theodosius MS 383-388**
Darph. Thessalonika
Ref. RIC IX, s. 187, 62b.

Kat. No. 588
Kazı Kod. No. ALC 106 (2011 Odeion)
AE., 14 mm., 1.13 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N THEODO] – SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VI]CTORIA AVC**
İki Victoria ayakta, yüzleri birbirlerine dönük, her biri palmiye dalı ve çelenk tutmakta. Kesimde: **TES**
Dönemi **I. Theodosius MS 383-388**
Darph. Thessalonika
Ref. RIC IX, s. 187, 63b.

Kat. No. 589
Kazı Kod. No. AZI 037 (2013 Tiyatro)
AE., 25 mm., 4.66 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N THEODO-SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **REPARATIO REIPVB**
İmparator ayakta, cepheden baş sola, sol elinde globus üzerinde Victoria tutmakta, sağ eliyle önündeki surtaçlı kadının elini tutmakta.
Dönemi **I. Theodosius MS 379-383**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 590
Kazı Kod. No. AZI 070 (2013 Tiyatro)
AE., 20 mm., 4.76 gr., Ky. 5
Ö. Y. **[D N] THEODO-[SIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[REPARA]TIO REIPVB**
İmparator ayakta, cepheden baş sola, sol elinde globus üzerinde Victoria tutmakta, sağ eliyle önündeki surtaçlı kadının elini tutmakta.
Dönemi **I. Theodosius MS 379-383**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 591
Kazı Kod. No. AZI 196 (2013 Tiyatro)
AE., 16 mm., 1.13 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N THEODO-SIVS P F [AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içinde, dört satır halinde: **VOT / X / MVLT / XX**, Kesimde: ?
Dönemi **I.Theodosius MS 379-383**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 592
Kazı Kod. No. ALC 232 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 1.57 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N THEO]DO – SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde: **VOT / X / MVLT / XX**, Kesimde: ?
Dönemi **I.Theodosius MS 379-383**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 593
Kazı Kod. No. AZI 265 (2013 Tiyatro)
AE., 15 mm., 1.02 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N THEODO-SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içinde, dört satır halinde : [**VOT / X / MVLT / XX],** Kesimde : ?
Dönemi **I.Theodosius MS 379-383**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 594
Kazı Kod. No. AOO 078 (2011 Tiyatro)
AE., 14 mm., 1.03 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N THEODO]SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SALVS REI PVB]LICAE**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta christogram. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Theodosius MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 595
Kazı Kod. No. AOO 193 (2011 Tiyatro)
AE., 14 mm., 1.02 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N TH[EODO]SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SALVS REI] - PVBLICAE**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta christogram. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Theodosius MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 596
Kazı Kod. No. BLC 033 (2012 Yüzey)
AE., 13 mm., 1.23 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N THEODO] - SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SALVS] REIPVBLICAE**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta christogram. Kesimde: ?

Dönemi **I. Theodosius MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 597
Kazı Kod. No. AZI 210 (2013 Tiyatro)
AE., 13 mm., 0.98 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N THE[ODO]-SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SALVS REI]PVBLIC[AE]**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta christogram. Kesimde: ?
Dönemi **I. Theodosius MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 598
Kazı Kod. No. AZI 268 (2013 Tiyatro)
AE., 13 mm., 0.78 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N THEODO] - SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SALVS REIPVB]LICAE**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta christogram. Kesimde: ?
Dönemi **I. Theodosius MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 599
Kazı Kod. No. BYI 004 (2014 Roma Hamamı)
AE., 13 mm., 0.95 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N TH]EODO - SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SALVS REIPVBLICAE]**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta christogram. Kesimde: ?
Dönemi **I. Theodosius MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 600
Kazı Kod. No. BEO 001 (2014 Odeion)
AE., 13 mm., 0.84 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N THE]ODO -[SIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[SALVS REI - PVBLICAE]**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta christogram. Kesimde: ?
Dönemi **I. Theodosius MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 601
Kazı Kod. No. ALC 187 (2011 Odeion)
AE., 13 mm., 1.18 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N THE]ODO - SIV[S P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SALVS REIPVBLICAE]**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta christogram. Kesimde: ?
Dönemi **I. Theodosius MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 602
Kazı Kod. No. ALC 191 (2011 Odeion)
AE., 12 mm., 1.24 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N THEODO] - SI[VS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SALVS REIPVBLICAE]**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta christogram. Kesimde: ?
Dönemi **I. Theodosius MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 603
Kazı Kod. No. ALC 215 (2011 Odeion)
AE., 14 mm., 1.23 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N T]HEODO - SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SALVS REIPVBLICAE]**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta christogram. Kesimde: ?
Dönemi **I. Theodosius MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 604
Kazı Kod. No. ASR 016 (2012 Agora)
AE., 20 mm., 2.48 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N THE]ODO[SIVS] P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORIA ROMANORVM]**
İmparator, ayakta, cepheden, baş sağa; sağ elinde standart, sol elinde küre tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **I. Theodosius MS 393-395**
Darph. Belirsiz

FLAVIUS ARCADIUS MS 383-408

Kat. No. 605
Kazı Kod. No. ALC 029 (2011 Odeion)
AE., 13 mm., 1.98 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N ARCA]D[I]VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA [ROMA]NORVM**
İmparator at üstünde, sağa; sağ elini yukarı kaldırmış. Kesimde: **ANTA**
Dönemi **Arcadius MS 392-395**
Darph. Antiochia 1. şube
Ref. RIC IX, s. 294, 69c.

Kat. No. 606
Kazı Kod. No. ALC 014 (2011 Odeion)
AE., 16 mm., 2.34 gr., Ky. 5
Ö. Y. **[D] N ARCADI[VS] P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS - [EXE]RCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle İmparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **ANTA**
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Antiochia 1. şube
Ref. DOC, 231-232; LRBC II, 2791; Tekin 1994, s. 217, 957.

Kat. No. 607
Kazı Kod. No. BVH 015 (2014 Roma Hamamı)
AE., 14 mm., 1.27 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N ARCADI - VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SALVS REIPVBLICAE**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta Christogram. Kesimde: **CONSΓ**
Dönemi **Arcadius MS 387-392**
Darph. Constantinopolis 3. şube
Ref. LRBC II, 2185; RIC IX, s. 234, 86c.

Kat. No. 608
Kazı Kod. No. ALC 007 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 2.60 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D] N ARCADI[VS P F] AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **CONSA**
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Constantinopolis 1. Şube
Ref. LRBC II, 2205; RIC X, s. 246, 60; Keleş 2009, s. 99, 234.

Kat. No. 609
Kazı Kod. No. ALC 025 (2011 Odeion)
AE., 20 mm., 2.28 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N ARC[ADI]VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS-[EXERC]ITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **CONSB**
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Constantinopolis 2. Şube
Ref. LRBC II, 2205; RIC X, s. 246, 60.

Kat. No. 610
Kazı Kod. No. ALC 015 (2011 Odeion)
AE., 21 mm., 2.84 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N] ARCADIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **CONSΔ**
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Constantinopolis 4. Şube
Ref. LRBC II, 2205; RIC X, s. 246, 60.

Kat. No. 611
Kazı Kod. No. ALC 020 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 2.43 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N ARCADIVS P F AV[C]**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS-[EXERCITI]**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **CONS[….]**
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2205; RIC X, s. 246, 60.

Kat. No. 612
Kazı Kod. No. ALC 087 (2011 Odeion)
AE., 19 mm., 2.46 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N ARCADI - [VS P F] AVC**
İmparatorun miğferli, zırhlı, 4/3 profilden büstü,: sağ elinde mızrak sol elinde kalkan tutuyor.
A. Y. **CON[CORDIA A]VCCC**
Constantinopolis, oturuyor, miğferli, cepheden, başı sağa. Sağ elinde asa, sol elinde küre üzerinde Victoria tutmakta. Sağ ayağı çıplak, solda yıldız. Kesimde: **CONSA**
Dönemi **Arcadius MS 401-403**
Darph. Constantinopolis 1. Şube
Ref. RIC X, s. 248, 85.

Kat. No. 613
Kazı Kod. No. AMN 003 (2011 Tiyatro)
AE., 22 mm., 4.82 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N ARCADIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA ROMANORVM**
İmparator, ayakta, cepheden, baş sağa; sağ elinde labarum, sol elinde globus tutuyor. Kesimde: **SMH**
Dönemi **Arcadius MS 392-395**
Darph. Heraclea
Ref. RIC IX, s. 199, 27b.

Kat. No. 614
Kazı Kod. No. AZI 260 (2013 Tiyatro)
AE., 15 mm., 1.26 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N ARCADI - VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içinde, iki satır halinde: **VOT / V**, Kesimde: **SMKΔ**
Dönemi **Arcadius MS 383**
Darph. Kyzikos 4. şube
Ref. LRBC II, 2562; RIC IX, s. 244, 20d(4).

Kat. No. 615
Kazı Kod. No. BCL 039 (2014 Roma Hamamı)
AE., 20 mm., 5.24 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N AR]CADI – VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA ROMANORVM**
İmparator, ayakta, cepheden, baş sağa; sağ elinde labarum sol elinde globus tutmakta. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **Arcadius MS 392-395**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC IX, s. 246, 27b.

Kat. No. 616
Kazı Kod. No. AOO 023 (2010 Tiyatro)
AE., 18 mm., 1.94 gr., Ky. 1
Ö. Y. **D N ARCAD[I-VS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS] EXERTICI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol

elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **[S]MKA**

Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Kyzikos 1. Şube
Ref. LRBC II, 2580; Tekin 1994, s. 216, 953-954.

Kat. No. 617
Kazı Kod. No. ALC 008 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 3.00 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N AR[CADI]VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **SMKB**
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. LRBC II, 2580.

Kat. No. 618
Kazı Kod. No. ASN 001 (2012 Odeion)
AE., 17 mm., 2.09 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N ARCADI-VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS]-EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **SMKΔ**
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Kyzikos 4. şube
Ref. LRBC II, 2580.

Kat. No. 619
Kazı Kod. No. ALC 019 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 1.94 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N A]RCA[DIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol

elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **SMK[…]**

Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Kyzikos
Ref. LRBC II, 2580.

Kat. No. 620
Kazı Kod. No. ALC 024 (2011 Odeion)
AE., 19 mm., 3.00 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N ARCADI[VS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS-EX]RCITI]**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **SMK[…]**
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Kyzikos
Ref. LRBC II, 2580.

Kat. No. 621
Kazı Kod. No. ALC 032 (2014 Odeion)
AE., 16 mm., 1.09 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N ARCADI[VS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORI - A R[OMA - NORVM]**
Üç imparator, ayakta sağ ellerinde mızrak, sol ellerini kalkanlara dayamışlar. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **Arcadius MS 406-408**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC X, s. 251, 148.

Kat. No. 622
Kazı Kod. No. BAZ 065 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 14 mm., 1.75 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N ARCADIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SALVS] REIPVBLICAE**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta Christogram. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **Arcadius MS 383-392**

Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC IX, s. 262, 45c.

Kat. No. 623
Kazı Kod. No. ALC 021 (2011 Odeion)
AE., 19 mm., 2.42 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N ARCADIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. LRBC II, 2436; RIC X, s. 246, 62..

Kat. No. 624
Kazı Kod. No. ALC 046 (2011 Odeion)
AE., 16 mm., 1.52 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N ARC[ADIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIR]TVS-[EXERCITI]**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **[S]MNA**
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. LRBC II, 2436; RIC X, s. 246, 62.

Kat. No. 625
Kazı Kod. No. ALC 248 (2011 Odeion)
AE., 13 mm., 1.30 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N ARCA[DI - VS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[CONCOR -DIA AVCCC]**
Ortada büyük haç. Kesimde: **SM[…]**
Dönemi **Arcadius MS 383-407**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 626
Kazı Kod. No. BCL 005 (2011 Yüzey)
AE., 16 mm., 1.80 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N AR]CAD[IVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORIA ROMANORVM]**
İmparator at üstünde, sağa: sağ elini yukarı kaldırmış. Kesimde ?
Dönemi **Arcadius MS 392-395**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 627
Kazı Kod. No. AML 001 (2011 Odeion)
AE., 14 mm., 0.96 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N ARCADIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SALVS REIPVBLICAE**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta, christogram. Kesimde: ?
Dönemi **Arcadius MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 628
Kazı Kod. No. AZB 001 (2013 Tiyatro)
AE., 13 mm., 1.30 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N ARCADIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SALVS [REIPVBLICAE]**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta, christogram. Kesimde: ?
Dönemi **Arcadius MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 629
Kazı Kod. No. AZI 084 (2013 Tiyatro)
AE., 15 mm., 1.41 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N ARCADIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SALVS REIPVBLI[CAE]**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta, christogram. Kesimde: **?**
Dönemi **Arcadius MS 383-392**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 630
Kazı Kod. No. AZI 097 (2013 Tiyatro)
AE., 13 mm., 1.89 gr., Ky. 5
Ö. Y. **[D N] ARCA[DIVS] P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SALVS REIPVBLICAE]**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta, christogram. Kesimde: **?**
Dönemi **Arcadius MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 631
Kazı Kod. No. AZI 289 (2013 Tiyatro)
AE., 13 mm., 0.86 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N] ARCADIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[SALVS REIPVBLICAE]**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta, christogram. Kesimde: **?**
Dönemi **Arcadius MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 632
Kazı Kod. No. AZK 002 (2013 Odeion)
AE., 13 mm., 1.58 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N ARCA]DIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SALVS [REIPVBLICAE]**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta, christogram. Kesimde: ?
Dönemi **Arcadius MS 383-392**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 633
Kazı Kod. No. ALC 033 (2011 Odeion)
AE., 14 mm., 1.05 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N ARCADI[VS P F] AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **SALVS REIPVB[LICAE]**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri

sürüklüyor. Sol boşlukta, christogram. Kesimde: ?

Dönemi **Arcadius MS 383-392**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 634

Kazı Kod. No. ALC 034 (2011 Odeion)

AE., 12 mm., 1.06 gr., Ky. 6

Ö. Y. **D N ARCADIVS [P F AVC]**

İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **SALVS REIPVB[LICAE]**

Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta, christogram. Kesimde: ?

Dönemi **Arcadius MS 383-392**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 635

Kazı Kod. No. ALC 036 (2011 Odeion)

AE., 13 mm., 1.16 gr., Ky. 12

Ö. Y. **D N ARCA[DIVS P F AVC]**

İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[SALVS R]EIPVBLI[CAE]**

Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta, christogram. Kesimde: ?

Dönemi **Arcadius MS 383-392**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 636

Kazı Kod. No. ALC 037 (2011 Odeion)

AE., 13 mm., 1.46 gr., Ky. 12

Ö. Y. **D N ARCA[DI]VS [P F] AVC**

İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[S]ALVS REI[PVB]LICAE**

Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta, christogram. Kesimde: ?

Dönemi **Arcadius MS 383-392**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 637

Kazı Kod. No. ALC 039 (2011 Odeion)

AE., 14 mm., 1.22 gr., Ky. 12

Ö. Y. **[D N] ARCA[DIVS P F AVC]**

İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[SALVS REIPVBLICAE]**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta, christogram. Kesimde: ?

Dönemi **Arcadius MS 383-392**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 638

Kazı Kod. No. ALC 044 (2011 Odeion)
AE., 13 mm., 1.30 gr., Ky. 6

Ö. Y. **D N ARCA[DIVS P F A]VC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **SALVS REI[PVBLICAE]**
Victoria, sola doğru ilerliyor, omuzunda tropaeum taşıyor ve esiri sürüklüyor. Sol boşlukta, christogram. Kesimde: ?

Dönemi **Arcadius MS 383-392**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 639

Kazı Kod. No. ARV 006 (2012 Odeion)
AE., 16 mm., 0.78 gr., Ky. 12

Ö. Y. **D N ARCADIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. Çelenk içerisinde iki satır halinde: **VOT / V**, Kesimde: ?

Dönemi **Arcadius MS 383-392**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 640

Kazı Kod. No. ALC 040 (2011 Odeion)
AE., 12 mm., 1.13 gr., Ky. 6

Ö. Y. **D N ARCAD[I] - VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT / X / MVLT / XX**, Kesimde: ?

Dönemi **Arcadius MS 383-408**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 641

Kazı Kod. No. ALC 233 (2011 Odeion)
AE., 12 mm., 1.30 gr., Ky. 10

Ö. Y. **D N ARCAD[I - VS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. Çelenk içerisinde dört satır halinde: **VOT / X / MVLT / XX**, Kesimde: ?
Dönemi **Arcadius MS 383-408**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 642
Kazı Kod. No. ALC 093 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 2.51 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N ARCADIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRT[VS-EX]ERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **SM[…]**
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 643
Kazı Kod. No. ALC 022 (2011 Odeion)
AE., 17 mm., 2.25 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N ARCADIVS P F AV[C]**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS - EXER[CITI]**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **SM[….]**
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 644
Kazı Kod. No. ALC 035 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 1.73 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N ARCA[DIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS-EXER]CITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **Arcadius MS 395-401**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 645
Kazı Kod. No. AOO 024 (2011 Tiyatro)
AE., 16 mm., 2.14 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N ARCA[DIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS EXERCITI]**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **?**
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 646
Kazı Kod. No. ALC 001 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 2.54 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D] N ARCADI[VS] P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS EXER[CITI]**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **?**
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 647
Kazı Kod. No. ALC 006 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 1.99 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N A[RCADI]VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **SM[…]**
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 648
Kazı Kod. No. ALC 013 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 2.16 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N A[RCA]DIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS EXERCITI]**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 649
Kazı Kod. No. ANA 007 (2011 Oda Mezar)
AE., 16 mm., 2.50 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N ARCADI - VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS-EXERCITI]**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 650
Kazı Kod. No. ARR 035 (2012 Agora)
AE., 17 mm., 2.48 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N AR]CADI-VS [P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRT[VS]-EXERCI[TI]**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 651
Kazı Kod. No. AZP 001 (2013 Odeion)
AE., 16 mm., 1.06 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N] ARCADI[-VS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS]-EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 652
Kazı Kod. No. BEL 008 (2014 Roma Hamamı)
AE., 19 mm., 2.05 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N ARCA]DI - VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIR]TVS-EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 653
Kazı Kod. No. BEL 009 (2014 Roma Hamamı)
AE., 18 mm., 1.89 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N ARCADI - [VS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS-EXER]CITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 654
Kazı Kod. No. BYI 011 (2014 Roma Hamamı)
AE., 16 mm., 1.68 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N ARCADI - VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS-EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **Arcadius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 655
Kazı Kod. No. AZG 005 (2013 Tiyatro)
AE., 19 mm., 2.67 gr., Ky. 10
Ö. Y. **D N ARCADIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, paludamentumlu ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **CONCOR[DIA AVCCC]**
Constantinopolis, oturuyor, miğferli, cepheden, baş sağa; sağ elinde asa, sol elinde üstünde Victoria olan küre tutuyor. Sağ bacağı çıplak ve pruva üzerinde. Kesimde: ?
Dönemi **Arcadius MS 401-403**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 656
Kazı Kod. No. ALC 088 (2011 Odeion)
AE., 17 mm., 1.53 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N ARCA[DI - VS P F AVC]**
İmparatorun miğferli, zırhlı, 4/3 profilden büstü,: sağ elinde mızrak sol elinde kalkan tutuyor.
A. Y. **CONCORDIA AVCCC**
Constantinopolis, oturuyor, miğferli, cepheden, baş sağa; sağ elinde asa, sol elinde üstünde Victoria olan küre tutuyor. Sağ bacağı çıplak ve pruva üzerinde. Kesimde: ?
Dönemi **Arcadius MS 401-403**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 657
Kazı Kod. No. AOD 029 (2010 Agora)
AE., 16 mm., 1.48 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N ARCA[DI-VS P F AVC]**
İmparatorun miğferli, zırhlı, 4/3 profilden büstü,: sağ elinde mızrak sol elinde kalkan tutuyor.
A. Y. **CONCOR[DIA AVCCC]**
Constantinopolis, oturuyor, miğferli, cepheden, baş sağa; sağ elinde asa, sol elinde üstünde Victoria olan küre tutuyor. Sağ bacağı çıplak ve pruva üzerinde. Kesimde: ?
Dönemi **Arcadius MS 401-403**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 658
Kazı Kod. No. ALC 031 (2011 Odeion)
AE., 16 mm., 1.49 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N ARC[ADI]VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, zırhlı büstü, sağa, büst arkasında yıldız.
A. Y. **[G]LORI - A ROMA - NORVM**
Üç imparator, ayakta, cepheden, sağ elleriyle mızrak, sol elleriyle yere dayalı kalkanlarını tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **Arcadius MS 406-408**
Darph. Belirsiz

AELIA EUDOXIA (Arcadius'un Karısı) MS 395-404

Kat. No. 659
Kazı Kod. No. ALC 107 (2011 Odeion)
AE., 17 mm., 2.72 gr., Ky. 6
Ö. Y. **AEL EVDO - XIA AVC**
Eudoxia'nın inci diademli, giyimli, büstü, sağa. Başının üzerinde Manus Dei çelenk (tanrının eli) bulunmakta.
A. Y. **GLOR[IA ROMANO]RVM**
İmparatoriçe, tahta oturuyor, cepheden, elleri göğsünün üzerinde birleştirilmiş, başının üzerinde Manus Dei çelenk, sol boşlukta haç. Kesimde: **CON[…]**
Dönemi **Eudoxia MS 395-401**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC 2220; RIC X, s. 247, 78.

Kat. No. 660
Kazı Kod. No. ALC 110 (2011 Odeion)
AE., 17 mm., 1.72 gr., Ky. 6
Ö. Y. **AEL EVDO - XIA AVC**
Eudoxia'nın inci diademli, giyimli, büstü, sağa. Başının üzerinde Manus Dei çelenk (tanrının eli) bulunmakta.
A. Y. **GLORIA ROMANORVM**
İmparatoriçe, tahta oturuyor, cepheden, elleri göğsünün üzerinde birleştirilmiş, başının üzerinde Manus Dei çelenk, sol boşlukta haç. Kesimde: **CON**
Dönemi **Eudoxia MS 395-401**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC 2220; RIC X, s. 247, 78.

Kat. No. 661
Kazı Kod. No. ALC 226 (2011 Odeion)
AE., 17 mm., 2.35 gr., Ky. 7
Ö. Y. **AEL EVDO - [XIA] AVC**
Eudoxia'nın inci diademli, giyimli, büstü, sağa. Başının üzerinde Manus Dei çelenk (tanrının eli) bulunmakta.
A. Y. **[SALVS REI] - PVBLICAE**
Victoria, zırh üstünde oturuyor, sağa. Önünde sütun üstüne dayalı kalkana Chi – Rho yazıyor. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **Eudoxia MS 401-403**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC X, s. 249, 103.

Kat. No. 662
Kazı Kod. No. ALC 223 (2011 Odeion)
AE., 20 mm., 2.84 gr., Ky. 7
Ö. Y. **[AEL E]VDO - XIA AVC**
Eudoxia'nın inci diademli, giyimli, büstü, sağa. Başının üzerinde Manus Dei çelenk (tanrının eli) bulunmakta.
A. Y. **SALVS RE[I] - PVBLICAE**
Victoria, zırh üstünde oturuyor, sağa. Önünde sütun üstüne dayalı kalkana Chi – Rho yazıyor. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **Eudoxia MS 401-403**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. RIC X, s. 249, 103.

Kat. No. 663
Kazı Kod. No. ALC 109 (2011 Odeion)
AE., 17 mm., 2.41 gr., Ky. 6
Ö. Y. **AEL EVDO - XIA AVC**
Eudoxia'nın inci diademli, giyimli, büstü, sağa. Başının üzerinde Manus Dei çelenk (tanrının eli) bulunmakta.
A. Y. **SALVS REI - PVBLI[CAE]**
Victoria, zırh üstünde oturuyor, sağa. Önünde sütun üstüne dayalı kalkana Chi – Rho yazıyor. Kesimde: **SMK**
Dönemi **Eudoxia MS 401-403**
Darph. Kyzikos
Ref. RIC X, s. 249, 103.

Kat. No. 664
Kazı Kod. No. ALC 222 (2011 Odeion)
AE., 19 mm., 2.59 gr., Ky. 5
Ö. Y. **AEL EVDO - XIA AVC**
Eudoxia'nın inci diademli, giyimli, büstü, sağa. Başının üzerinde Manus Dei çelenk (tanrının eli) bulunmakta.
A. Y. **SA[LV]SRE[I] - PVBLI[CAE]**
Victoria, zırh üstünde oturuyor, sağa. Önünde sütun üstüne dayalı kalkana Chi – Rho yazıyor. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **Eudoxia MS 401-403**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. DOC, 279-281; LRBC II, 2445; RIC X, s. 249, 102; Tekin 1994, s. 218, 961.

Kat. No. 665
Kazı Kod. No. ALC 237 (2011 Odeion)
AE., 19 mm., 2.90 gr., Ky. 6
Ö. Y. **AEL EVDO - [XIA] AVC**
Eudoxia'nın inci diademli, giyimli, büstü, sağa. Başının üzerinde Manus Dei çelenk (tanrının eli) bulunmakta.
A. Y. **GLORIARO - MANORVM**
İmparatoriçe, tahta oturuyor, cepheden, elleri göğsünün üzerinde birleştirilmiş, başının üzerinde Manus Dei çelenk, sağ boşlukta haç. Kesimde: ?
Dönemi **Eudoxia MS 395-408**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 666
Kazı Kod. No. ALC 243 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 2.60 gr., Ky. 6
Ö. Y. **AEL E[VDO] - X[IA] AVC**
Eudoxia'nın inci diademli, giyimli, büstü, sağa. Başının üzerinde Manus Dei çelenk (tanrının eli) bulunmakta.
A. Y. **[GLO]RIA ROMANORVM**
İmparatoriçe, tahta oturuyor, cepheden, elleri göğsünün üzerinde birleştirilmiş, başının üzerinde Manus Dei çelenk, sol boşlukta haç. Kesimde: ?
Dönemi **Eudoxia MS 395-408**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 667
Kazı Kod. No. BEN 001 (2014 Odeion)
AE., 20 mm., 2.32 gr., Ky. 2
Ö. Y. **[AVL] EVDO - XIA AVC**
Eudoxia'nın inci diademli, giyimli, büstü, sağa. Başının üzerinde Manus Dei çelenk (tanrının eli) bulunmakta.
A. Y. **[SAL]VSREI - PVBLICAE**
Victoria, zırh üstünde oturuyor, sağa. Önünde sütun üstüne dayalı kalkana Chi – Rho yazıyor. Kesimde: ?
Dönemi **Eudoxia MS 401-403**
Darph. Belirsiz

FLAVIUS HONORIUS MS 393-423

Kat. No. 668
Kazı Kod. No. ALC 004 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 1.94 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N H[ONORIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve paludamentumlu büstü, sağa.
A. Y. **VIR[TVS-EXERCITI]**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **CONSΓ**
Dönemi **Honorius MS 395-408**
Darph. Constantinopolis 3. şube
Ref. LRBC II, 2206; Tekin 1994, s. 218, 964.

Kat. No. 669
Kazı Kod. No. ALC 005 (2011 Odeion)
AE., 19 mm., 2.29 gr., Ky. 2
Ö. Y. **[D N] HO[NORI]VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve paludamentumlu büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS-EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **CONSΓ**
Dönemi **Honorius MS 395-408**
Darph. Constantinopolis 3. şube
Ref. LRBC II, 2206; Ireland 2000, s. 96, 3281; Tekin 1994, s. 218, 964.

Kat. No. 670
Kazı Kod. No. ALC 011 (2011 Odeion)
AE., 19 mm., 2.22 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N HONORIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve paludamentumlu büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS-[EXERC]ITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **CONSΓ**
Dönemi **Honorius MS 395-408**
Darph. Constantinopolis 3. şube
Ref. LRBC II, 2206; Tekin 1994, s. 218, 964.

Kat. No. 671
Kazı Kod. No. ALC 051 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 3.74 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N HONORIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve paludamentumlu büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS-[EXERCITI]**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **CONSΓ**
Dönemi **Honorius MS 395-408**
Darph. Constantinopolis 3. şube
Ref. LRBC II, 2206; Tekin 1994, s. 218, 964.

Kat. No. 672
Kazı Kod. No. BAZ 141 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 17 mm., 1.38 gr., Ky. 7
Ö. Y. **D N H[ONORIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve paludamentumlu büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS EXER]CITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **CON[…]**
Dönemi **Honorius MS 395-408**
Darph. Constantinopolis 3. şube
Ref. LRBC II, 2206; Tekin 1994, s. 218, 964.

Kat. No. 673
Kazı Kod. No. ALC 150 (2011 Odeion)
AE., 17 mm., 2.71 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N] HONORI - [VS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve paludamentumlu büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS - EXERCITI]**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **CON**
Dönemi **Honorius MS 395-408**
Darph. Constantinopolis 3. şube
Ref. LRBC II, 2206; Tekin 1994, s. 218, 964.

Kat. No. 674
Kazı Kod. No. ALC 086 (2011 Odeion)
AE., 19 mm., 1.82 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N H[ONORI - VS] P F AVC**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, 4/3 cepheden: sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutuyor.
A. Y. **CONCOR[DIA] AVCC**
Constantinopolis, oturuyor, miğferli, cepheden, başı sağa. Sağ elinde asa, sol elinde küre üzerinde Victoria tutmakta. Sağ ayağı çıplak, solda yıldız. Kesimde: **CONSA**
Dönemi **Honorius MS 401-403**
Darph. Constantinopolis 1. Şube

Ref. RIC X, s. 248, 87.

Kat. No. 675
Kazı Kod. No. ALC 108 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 2.27 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N HONORI - [VS P F AVC]**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, 4/3 cepheden: sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutuyor.
A. Y. **[CONCORDIA AVCC]**
Constantinopolis, oturuyor, miğferli, cepheden, başı sağa. Sağ elinde asa, sol elinde küre üzerinde Victoria tutmakta. Sağ ayağı çıplak, solda yıldız. Kesimde: **CON**
Dönemi **Honorius MS 401-403**
Darph. Constantinopolis
Ref. RIC X, s. 248, 87.

Kat. No. 676
Kazı Kod. No. ALC 112 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 1.86 gr., Ky.: 12
Ö. Y. **D N [HO]NORI - [VS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli ve giyimli büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **[G]LORI – [AROMA - NORVM]**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **CON**
Dönemi **Honorius MS 406-408**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2215; RIC X, s. 215, 143.

Kat. No. 677
Kazı Kod. No. ALC 132 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 1.93 gr., Ky.: 12
Ö. Y. **D N HO[NORI] - VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli ve giyimli büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **[GLORI – AROMA - NORVM]**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **[C]ONS**
Dönemi **Honorius MS 406-408**
Darph. Constantinopolis

Ref. LRBC II, 2215; RIC X, s. 215, 143.

Kat. No. 678
Kazı Kod. No. ALC 064 (2011 Odeion)
AE., 14 mm, 1.66 gr., Ky.: 6
Ö. Y. **D N HONO[RIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli ve giyimli büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLOR[IA ROMANORVM]**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **CON**
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2224; Tekin-Özdizbay 2011, s. 18, 60.

Kat. No. 679
Kazı Kod. No. ALC 095 (2011 Odeion)
AE., 16 mm., 1.24 gr., Ky.: 12
Ö. Y. **[D N] HONORI - VS P F A[VC]**
İmparatorun inci diademli ve giyimli büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLORI – AROMA - NOR[VM]**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **CON[…]**
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2224; Tekin-Özdizbay 2011, s. 18, 60.

Kat. No. 680
Kazı Kod. No. ALC 075 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 1.90 gr., Ky.: 2
Ö. Y. **D N HONORI - [VS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli ve giyimli büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLORI – AROMA - NORVM**
İki imparator ayakta, cepheden; bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **CONS**
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2224; Tekin 1994, s. 219, 967.

Kat. No. 681
Kazı Kod. No. ALC 065 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 1.82 gr., Ky.: 12
Ö. Y. **D N HO[NORIVS P F] AVC**
İmparatorun inci diademli ve giyimli büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLORIA [ROM]ANORVM**
İki imparator, ayakta cepheden; her ikisi de sağ ellerinde mızrak, sol ellerinde yere dayalı kalkanlarını tutuyorlar. Kesimde: **CONSA**
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Constantinopolis 1. şube
Ref. LRBC II, 2223; RIC X, s. 271, 399.

Kat. No. 682
Kazı Kod. No. ALC 069 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 1.56 gr., Ky.: 12
Ö. Y. **D N HO[NORIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli ve giyimli büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **[GL]ORI [AROMANO]RVM**
İki imparator ayakta, cepheden; bir ellerini kalkana dayamışlar, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **CONSΓ**
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Constantinopolis 3. şube
Ref. LRBC II, 2223; RIC X, s. 271, 399.

Kat. No. 683
Kazı Kod. No. ALC 122 (2011 Odeion)
AE., 14 mm., 1.58 gr., Ky.: 12
Ö. Y. **[D N HO]NORI - VS [P F AVC]**
İmparatorun rozet diademli ve giyimli büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLORI – [AROMA - NORVM]**
İki imparator ayakta, cepheden; bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **CONS**
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2223; RIC X, s. 271, 399.

Kat. No. 684
Kazı Kod. No. ALC 117 (2011 Odeion)
AE., 14 mm., 1.79 gr., Ky.: 12
Ö. Y. **D N HO[NORI] - VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli ve giyimli büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **[GLORI – AROMA - NORVM]**
İki imparator ayakta, cepheden; bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **CON**
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2223; RIC X, s. 271, 399.

Kat. No. 685
Kazı Kod. No. BLC 031 (2012 Yüzey)
AE., 17 mm., 2.08 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N HONORI - [VS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS] - EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle İmparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **Honorius MS 395-408**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. LRBC II, 2581; Tekin 1994, s. 219, 969-970.

Kat. No. 686
Kazı Kod. No. ALC 002 (2011 Odeion)
AE., 20 mm., 2.87 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N HONORIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS-EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle İmparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **Honorius MS 395-408**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. LRBC II, 2581; Tekin 1994, s. 219, 969-970.

Kat. No. 687
Kazı Kod. No. ALC 009 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 1.86 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N HONORI]VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS]-EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle İmparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **Honorius MS 395-408**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. LRBC II, 2581; Tekin 1994, s. 219, 969-970.

Kat. No. 688
Kazı Kod. No. AGR 009 (2009 Agora)
AE., 16 mm., 2.34 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N HONO]RI-VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli ve giyimli büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLORI – AROMA - NORVM**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **Honorius MS 406-408**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. LRBC II, 2802; RIC X, s. 251, 149.

Kat. No. 689
Kazı Kod. No. ALC 096 (2011 Odeion)
AE: 15 mm: 1.82 gr. Ky.: 6
Ö. Y. **[D N HO]NORI - VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli ve giyimli büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLO[RI – AROMA - NORVM]**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **SMKB**
Dönemi **Honorius MS 406-408**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. LRBC II, 2802; RIC X, s. 251, 149.

Kat. No. 690
Kazı Kod. No. ALC 140 (2011 Odeion)
AE: 14 mm: 1.23 gr. Ky.: 12
Ö. Y. **[D N HO]N[ORI] - VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli ve giyimli büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **[GLORI – AROMA - NORVM]**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **SMK[Γ]**
Dönemi **Honorius MS 406-408**
Darph. Kyzikos 3. şube
Ref. LRBC II, 2802.

Kat. No. 691
Kazı Kod. No. ALC 202 (2011 Odeion)
AE: 15 mm: 1.79 gr. Ky.: 12
Ö. Y. **D N HO[NORI - V]S P F AVC**
İmparatorun inci diademli ve giyimli büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLORI – [AROMA] - NORVM**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. LRBC II, 2598; Tekin 1994, s. 220, 971.

Kat. No. 692
Kazı Kod. No. ALC 068 (2011 Odeion)
AE: 15 mm: 1.36 gr. Ky.: 12
Ö. Y. **[D N HON]ORIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli ve giyimli büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLORI – AROMA - [NORVM]**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **SMK**
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. LRBC II, 2598; Tekin 1994, s. 220, 971.

Kat. No. 693
Kazı Kod. No. ALC 056 (2011 Odeion)
AE., 17 mm., 2.48 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N HONORIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS]-EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle İmparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **Honorius MS 395-401**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. LRBC II, 2437; RIC X, s. 246, 63.

Kat. No. 694
Kazı Kod. No. ALC 123 (2011 Odeion)
AE: 14 mm: 1.53 gr. Ky.: 6
Ö. Y. **[D N HO]NO[RI - VS] P F AVC**
İmparatorun inci diademli ve giyimli büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLORI – [AROMA - NORVM]**
Üç imparator ayakta, cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **SMN**
Dönemi **Honorius MS 406-408**
Darph. Nicomedia
Ref. LRBC II, 2447; RIC X, s. 251, 146.

Kat. No. 695
Kazı Kod. No. AFV 039 (2009 Yamaç Hamamı)
AE., 15 mm., 1.56 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N HONOR[I]VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli zırhlı ve giyimli büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLORIA [ROMANORVM]**
İki imparator ayakta, cepheden; bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **SMN**
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Nicomedia
Ref. LRBC II, 2454; RIC X, s. 271, 401.

Kat. No. 696
Kazı Kod. No. AZO 001 (2013 Odeion)
AE., 17 mm., 2.15 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N HONORIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORIA ROMANORVM**
İmparator at üstünde, sağa; sağ elini yukarı kaldırmış. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 393-395**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 697
Kazı Kod. No. AFH 065/b (2009 Yamaç Hamamı)
AE., 20 mm., 1.98 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N HONORI-VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS EXERCITI]**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 698
Kazı Kod. No. AZJ 001 (2013 Odeion)
AE., 13 mm., 1.02 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N HONORI-VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 699
Kazı Kod. No. BYI 003 (2014 Roma Hamamı)
AE., 17 mm., 2.87 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N HONORI - VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **VIRTVS-EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 700
Kazı Kod. No. ALC 003 (2011 Odeion)
AE., 16 mm., 2.11 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D [N] HONORIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS-[EXERCITI]**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 701
Kazı Kod. No. ALC 010 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 2.86 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N HONORIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS]-EXERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 702
Kazı Kod. No. ALC 012 (2011 Odeion)
AE., 19 mm., 2.93 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N HONO]RIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **VIRTVS-[EXERCITI]**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol

elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: **SM[…]**

Dönemi **Honorius MS 395-401**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 703

Kazı Kod. No. ALC 018 (2011 Odeion)

AE., 16 mm., 2.26 gr., Ky. 12

Ö. Y. **[D N] HO[NORI] - VS P F AVC**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[VIRTVS-EXERCITI]**

İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?

Dönemi **Honorius MS 395-401**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 704

Kazı Kod. No. ALC 047 (2011 Odeion)

AE., 16 mm., 2.04 gr., Ky. 6

Ö. Y. **D N HONORI[VS P F AVC]**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[V]IRTVS-[EXERCITI]**

İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?

Dönemi **Honorius MS 395-401**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 705

Kazı Kod. No. ALC 048 (2011 Odeion)

AE., 18 mm., 2.31 gr., Ky. 6

Ö. Y. **D N HONORIVS P F AVC**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[VIRTVS]-EXERCITI**

İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?

Dönemi **Honorius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 706
Kazı Kod. No. ALC 049 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 2.00 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N HONORI[VS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS-EX]ERCIT[I]**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 707
Kazı Kod. No. ALC 050 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 2.21 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N HON[O]RI[VS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS-EX]ERCITI**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 708
Kazı Kod. No. ALC 144 (2011 Odeion)
AE., 17 mm., 1.92 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N] HONO[RI] - VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[VIRTVS - EXERCITI]**
İmparator, ayakta, solda, cepheden, başı sağa; sağ elinde mızrak, sol elinde yere dayalı kalkan tutuyor. Sağda Victoria, bir eliyle imparatorun başına çelenk takıyor, diğer eliyle palmiye dalı tutuyor. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 395-401**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 709
Kazı Kod. No. ALC 084 (2011 Odeion)
AE., 16 mm., 2.73 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N HO[N]O[RI] - VS P F AVC**
İmparatorun miğferli, zırhlı büstü, 4/3 cepheden: sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutuyor.
A. Y. **CONCORDI[A AVCC]**
Constantinopolis, oturuyor, miğferli, cepheden, başı sağa. Sağ elinde asa, sol elinde küre üzerinde Victoria tutmakta. Sağ ayağı çıplak, solda yıldız. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 401-403**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 710
Kazı Kod. No. BVB 004 (2014 Yamaç Hamamı)
AE., 14 mm., 1.52 gr., Ky.: 6
Ö. Y. **D N HONO[RI- VS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORI] AROMA [NORVM]**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 406-408**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 711
Kazı Kod. No. ALC 209 (2011 Odeion)
AE: 13 mm: 1.56 gr. Ky.: 12
Ö. Y. **D N H[ONORI - VS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORI – AROMA - NORVM]**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 406-408**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 712
Kazı Kod. No. ALC 128 (2011 Odeion)
AE: 16 mm: 2.00 gr. Ky.: 6
Ö. Y. **D N H[ONORI] - VS P F AV[C]**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[GLORI – AROMA - NORVM]**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?

Dönemi **Honorius MS 406-408**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 713

Kazı Kod. No. AGM 10/a (2009 Roma Hamamı)
AE., 16 mm., 2.24 gr., Ky. 12

Ö. Y. **D N HONORI-VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[GLORI – AROMA - NORVM**]
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?

Dönemi **Honorius MS 408-423**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 714

Kazı Kod. No. BCS 008 (2013 Yüzey)
AE., 16 mm., 1.88 gr., Ky.: 12

Ö. Y. **[D N HO]NORI- VS [P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[GLORI AROMA NORVM]**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?

Dönemi **Honorius MS 408-423**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 715

Kazı Kod. No. BEM 003 (2014 Odeion)
AE., 14 mm., 1.45 gr., Ky.: 5

Ö. Y. **D N HONORI - VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **[GL]ORIARO - MANO[RVM]**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?

Dönemi **Honorius MS 408-423**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 716
Kazı Kod. No. ALC 060 (2011 Odeion)
AE., 17 mm., 1.88 gr., Ky.: 6
Ö. Y. **D N HONORI - [VS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[G]LORIA RO]MANO[RVM]**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 717
Kazı Kod. No. ALC 130 (2011 Odeion)
AE., 14 mm., 1.34 gr., Ky.: 6
Ö. Y. **D N HON[ORI] – VS [P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORI - AROMA - NORVM]**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleri aralarındaki kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 718
Kazı Kod. No. ALC 071 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 2.17 gr., Ky.: 6
Ö. Y. **D N HON[ORIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORI [AROMANORVM]**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 719
Kazı Kod. No. ALC 216 (2011 Odeion)
AE., 14 mm., 2.23 gr., Ky.: 6
Ö. Y. **D N HONORI - VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORIA ROMANORVM]**
İki imparator ayakta, cepheden; bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?

Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 720
Kazı Kod. No. ALC 057 (2011 Odeion)
AE., 16 mm., 1.99 gr., Ky.: 12
Ö. Y. **D N HONORIVS P F [AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORIA] ROMANORVM**
İki imparator ayakta, cepheden; bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 721
Kazı Kod. No. ALC 063 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 1.65 gr., Ky.: 12
Ö. Y. **D N HONORIVS P[F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORI[A ROMANORVM]**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 722
Kazı Kod. No. ALC 061 (2011 Odeion)
AE., 16 mm., 2.15 gr., Ky.: 6
Ö. Y. **[D N HO]NORI - VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORIA RO]MANORVM**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 723
Kazı Kod. No. ALC 072 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 1.43 gr., Ky.: 12
Ö. Y. **[D N] HON[ORI] - VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. **GLORI – AROMA - [NORVM]**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 724
Kazı Kod. No. ALC 073 (2011 Odeion)
AE., 18 mm., 1.74 gr., Ky.: 6
Ö. Y. **D N HONORIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLORI – [AROMA - NORVM]**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 725
Kazı Kod. No. ALC 074 (2011 Odeion)
AE., 16 mm., 1.30 gr., Ky.: 12
Ö. Y. **D N HONOR[IVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **GLO[RI – AROMA - NORVM]**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 726
Kazı Kod. No. ALC 076 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 1.41 gr., Ky.: 12
Ö. Y. **[D N HO]NORIVS [P F] AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[GLORI AROMA]NORVM**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 727
Kazı Kod. No. ALC 111 (2011 Odeion)
AE., 16 mm., 1.52 gr., Ky.: 6
Ö. Y. **D N H[ONORI] - VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **[G]LORI – AROMA - NOR[VM]**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **Honorius MS 408-423**
Darph. Belirsiz

FLAVIUS THEODOSIUS II MS 402-450

Kat. No. 728
Kazı Kod. No. ALC 114 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 1.85 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N THEODO – SIVS [P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **G[LORI] – AROMA - [NORVM]**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **ALEA**
Dönemi **II. Theodosius 406-408**
Darph. Alexandria 1. şube
Ref. LRBC II, 2925; RIC X, s. 252, 159.

Kat. No. 729
Kazı Kod. No. BAZ 124 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 13 mm., 1.34 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N THEODO - SIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde haç. Kesimde: **CON**
Dönemi **II. Theodosius MS 404-406**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2238; RIC X, s. 275, 445.

Kat. No. 730
Kazı Kod. No. ALC 059 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 1.39 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N T[HEODO] – SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLORIA RO - [MANOR]VM**
İki imparator ayakta (II. Theodosius ve Honorius), cepheden: bir ellerini kalkana dayamışlar, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **SMHA**
Dönemi **II. Theodosius MS 408-423**
Darph. Heraclea 1. şube
Ref. LRBC II, 2001; RIC X, s. 271, 398.

Kat. No. 731
Kazı Kod. No. ALC 058 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 1.65 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N THEODO] – SIVS P F [AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **[GLORIA ROMA]NORVM**
İki imparator ayakta (II. Theodosius ve Honorius), cepheden: bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **[S]MHA**
Dönemi **II. Theodosius MS 408-423**
Darph. Heraclea 1. şube
Ref. LRBC II, 2001; RIC X, s. 271, 398.

Kat. No. 732
Kazı Kod. No. ALC 062 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 1.27 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N THEODO] – SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **[GLORIA ROMA]NORVM**
İki imparator ayakta (II. Theodosius ve Honorius), cepheden: bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **[SM]HA**
Dönemi **II. Theodosius MS 408-423**
Darph. Heraclea 1. şube
Ref. RIC X, s. 272, 408.

Kat. No. 733
Kazı Kod. No. ALC 094 (2011 Odeion)
AE., 17 mm., 1.85 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N THE]ODO – SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLORI – AROMA - NORVM**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **II. Theodosius MS 406-408**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. LRBC II, 2592; RIC X, s. 251, 150.

Kat. No. 734
Kazı Kod. No. ALC 205 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 1.71 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N TH]EODO – [SI]VS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **[GLORI – AROMA] - NOR[VM]**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **SMKA**
Dönemi **II. Theodosius MS 406-408**
Darph. Kyzikos 1. şube
Ref. LRBC II, 2592; RIC X, s. 251, 150.

Kat. No. 735
Kazı Kod. No. BAZ 049 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 12 mm., 0.79 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N THE[ODO - SIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde haç. Kesimde: **SMK[B]**
Dönemi **II. Theodosius MS 425-435**
Darph. Kyzikos 2. şube
Ref. LRBC II, 2604; RIC X, s. 275, 449.

Kat. No. 736
Kazı Kod. No. ALC 097 (2011 Odeion)
AE., 14 mm., 1.47 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N THEODO] – SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **[GLORI – AROMA - NORVM]**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **II. Theodosius MS 406-408**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. LRBC II, 2448; RIC X, s. 251, 147.

Kat. No. 737
Kazı Kod. No. ALC 121 (2011 Odeion)
AE., 14 mm., 1.58 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N THE]ODO – SIVS P F [AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLO[RI – AROMA - NORVM]**
İki imparator ayakta, (Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **SMNA**
Dönemi **II. Theodosius MS 408-423**
Darph. Nicomedia 1. şube
Ref. RIC X, s. 271, 402.

Kat. No. 738
Kazı Kod. No. ALC 067 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 2.13 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N THEODO – [SIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLORI[A RO - MANORVM]**
İki imparator ayakta (II. Theodosius ve Honorius), cepheden: bir ellerini kalkana dayamışlar, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **TESA**
Dönemi **II. Theodosius MS 408-423**
Darph. Thessalonika 1. şube
Ref. LRBC II, 1877; RIC X, s. 271, 396.

Kat. No. 739
Kazı Kod. No. ALC 089 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 2.00 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N THEODO] – SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLORIA [ROMANORVM]**
İki imparator ayakta (II. Theodosius ve Honorius), cepheden: bir ellerini kalkana dayamışlar, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **TESA**
Dönemi **II. Theodosius MS 408-423**
Darph. Thessalonika 1. şube
Ref. LRBC II, 1877; RIC X, s. 271, 396.

Kat. No. 740
Kazı Kod. No. ALC 090 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 1.99 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N THEODO – SIVS P F [AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLORIA [ROMANORVM]**
İki imparator ayakta (II. Theodosius ve Honorius), cepheden: bir ellerini kalkana dayamışlar, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: **T[…]**
Dönemi **II. Theodosius MS 408-423**
Darph. Thessalonika
Ref. LRBC II, 1877; RIC X, s. 271, 396.

Kat. No. 741
Kazı Kod. No. ALC 083 (2011 Odeion)
AE.,16 mm., 1.66 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N THEODOSIVS P F AVC**
İmparatorun miğferli, zırhlı, giyimli büstü, 4/3 cepheden. Sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutmakta.
A. Y. **[CONCORDI]A AVCC**
Constantinopolis, oturuyor, miğferli, cepheden, başı sağa. Sağ elinde asa, sol elinde küre üzerinde Victoria tutmakta. Sağ ayağının yanında gemi pruvası. Kesimde: ?
Dönemi **II. Theodosius MS 401-403**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 742
Kazı Kod. No. AOO 041 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 0.85 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N THEODOSIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa
A. Y. Çelenk içerisinde haç yer almaktadır. Kesimde: **?**
Dönemi **II. Theodosius MS 404-406**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 743
Kazı Kod. No. AOO 066 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 0.98 gr., Ky. ?
Ö. Y. **[D N THEODOSIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa
A. Y. Çelenk içerisinde haç yer almaktadır. Kesimde: **?**
Dönemi **II. Theodosius MS 404-406**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 744
Kazı Kod. No. AOO 068 (2011 Tiyatro)
AE., 12 mm., 1.45 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N THEODOSIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa
A. Y. Çelenk içerisinde haç yer almaktadır. Kesimde: **?**
Dönemi **II. Theodosius MS 404-406**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 745
Kazı Kod. No. AOO 202 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.30 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N TH]EODO[SIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa
A. Y. Çelenk içerisinde haç yer almaktadır. Kesimde: **?**
Dönemi **II. Theodosius MS 404-406**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 746
Kazı Kod. No. AFH 065/t (2009 Yamaç Hamamı)
AE., 15 mm., 1.50 gr., Ky. 10
Ö. Y. **D N THEODO – [SIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün

arkasında yıldız.

A. Y. **[GLORI – AROMA - NORVM]**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?

Dönemi **II. Theodosius MS 406-408**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 747

Kazı Kod. No. BYI 013 (2014 Roma Hamamı)
AE., 14 mm., 1.09 gr., Ky. 6

Ö. Y. **[D N THEODO] – SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.

A. Y. **[GLORIA ROMANORVM]**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?

Dönemi **II. Theodosius MS 406-408**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 748

Kazı Kod. No. ALC 092 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 2.40 gr., Ky. 12

Ö. Y. **[D N THEODO] – SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.

A. Y. **[GLORI – AROMA - NORVM]**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?

Dönemi **II. Theodosius MS 406-408**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 749

Kazı Kod. No. ALC 098 (2011 Odeion)
AE., 15 mm., 1.63 gr., Ky. 10

Ö. Y. **[D N THEODO] – SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.

A. Y. **GLORI – AROMA - NORVM**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **II. Theodosius MS 406-408**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 750
Kazı Kod. No. ALC 100 (2011 Odeion)
AE., 14 mm., 1.29 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N TH]EODO – SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **[GLORI] – AROMA - [NORVM]**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **II. Theodosius MS 406-408**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 751
Kazı Kod. No. ALC 101 (2011 Odeion)
AE., 16 mm., 1.68 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N THEODO] – SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **[GLORI – A]ROMA - [NORVM]**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **II. Theodosius MS 406-408**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 752
Kazı Kod. No. ALC 136 (2011 Odeion)
AE., 14 mm., 1.75 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N THE[ODO – SIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **[GLORI – AROMA - NORVM]**
Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak

tutuyorlar. Kesimde: ?

Dönemi **II. Theodosius MS 406-408**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 753

Kazı Kod. No. ALC 198 (2011 Odeion)

AE., 16 mm., 1.46 gr., Ky. 12

Ö. Y. **[D N THE]ODO – SIVS P F AVC**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.

A. Y. **[GLORI – AROMA - NORVM]**

Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?

Dönemi **II. Theodosius MS 406-408**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 754

Kazı Kod. No. AZS 001 (2013 Odeion)

AE., 16 mm., 1.94 gr., Ky. 5

Ö. Y. **D N THEODO-SIVS [P F AVC]**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.

A. Y. **GLORI-A ROMA-NORVM**

Üç imparator ayakta, (Arcadius, Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?

Dönemi **II. Theodosius MS 406-408**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 755

Kazı Kod. No. ALC 066 (2011 Odeion)

AE., 14 mm., 1.34 gr., Ky. 6

Ö. Y. **[D N THEODO] – SIVS P F AVC**

İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.

A. Y. **[GLORIA ROMA]NORV[M]**

İki imparator ayakta (II. Theodosius ve Honorius), cepheden: bir ellerini kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?

Dönemi **II. Theodosius MS 408-423**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 756
Kazı Kod. No. ALC 070 (2011 Odeion)
AE., 13 mm., 2.05 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N THEODO – [SIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLORIA RO[MANORVM]**
İki imparator ayakta (II. Theodosius ve Honorius), cepheden: bir ellerini kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **II. Theodosius MS 408-423**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 757
Kazı Kod. No. ALC 105 (2011 Odeion)
AE., 14 mm., 1.46 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N THEODO – [SIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **[GLORI – AROMA - NORVM]**
İki imparator ayakta, (Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **II. Theodosius MS 408-423**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 758
Kazı Kod. No. ALC 113 (2011 Odeion)
AE., 16 mm., 1.83 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N THEODO – SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **[GLO]RIARO - [MANORVM]**
İki imparator ayakta, (Honorius, II. Theodosius) cepheden: bir elleri kalkan üzerinde, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **II. Theodosius MS 408-423**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 759
Kazı Kod. No. BAZ 123 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 13 mm., 1.78 gr., Ky. 12

Ö. Y. **D N THEODO – [SIVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **[GLORIA ROMANORVM]**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **II. Theodosius MS 408-423**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 760
Kazı Kod. No. ALC 052 (2011 Odeion)
AE., 14 mm., 2.07 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N THE]ODO – SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa. Büstün arkasında yıldız.
A. Y. **GLOR[IA ROMA]NORVM**
İki imparator ayakta, cepheden: bir elleriyle aralarında küre, diğer elleriyle mızrak tutuyorlar. Kesimde: ?
Dönemi **II. Theodosius MS 408-423**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 761
Kazı Kod. No. ALC 210 (2011 Odeion)
AE., 13 mm., 1.36 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N THEODO – SIVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde: **VOT […]**
Dönemi **II. Theodosius MS 402-450**
Darph. Belirsiz

FLAVIUS MARCIANUS MS 450-457

Kat. No. 762
Kazı Kod. No. AOO 095 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 0.88 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N] MARCIANVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta **S**, Kesimde: **CON**
Dönemi **Marcianus MS 450-457**
Darph. Constantinopolis

Ref. LRBC II, 2250; RIC X, s. 282, 545.

Kat. No. 763
Kazı Kod. No. AOO 186 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.53 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N MARCIANVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta **S**, Kesimde: **CON**
Dönemi **Marcianus MS 450-457**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2250; RIC X, s. 282, 545.

Kat. No. 764
Kazı Kod. No. AOO 104 (2011 Tiyatro)
AE., 12 mm., 1.20 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N] MARCIANVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta **S**, Kesimde: **CON**
Dönemi **Marcianus MS 450-457**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2250; RIC X, s. 282, 545.

Kat. No. 765
Kazı Kod. No. BBE 001 (2011 Tiyatro)
AE., 12 mm., 1.67 gr., Ky. 10
Ö. Y. **D N MARCIANVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta **S**, Kesimde: **CON**
Dönemi **Marcianus MS 450-457**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2250; RIC X, s. 282, 545.

Kat. No. 766
Kazı Kod. No. AOO 055 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 0.86 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N MARCIANVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta **S**, Kesimde: **CVZ**
Dönemi **Marcianus MS 450-457**
Darph. Kyzikos
Ref. RIC X, s. 283, 564.

Kat. No. 767
Kazı Kod. No. BAZ 058 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 12 mm., 1.07 gr., Ky. 10
Ö. Y. **D N [MARCIANVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta **S**, Kesimde: **?**
Dönemi **Marcianus MS 450-457**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 768
Kazı Kod. No. BAZ 153 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., 10 mm., 0.70 gr., Ky. 10
Ö. Y. **[D N M]ARCI[ANVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta **S**, Kesimde: **?**
Dönemi **Marcianus MS 450-457**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 769
Kazı Kod. No. AOO 025 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 0.79 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N MARCIANVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta **S**, Kesimde: ?
Dönemi **Marcianus MS 450-457**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 770
Kazı Kod. No. AOO 072 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 1.23 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N] MARCIANVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta **S**, Kesimde: **?**
Dönemi **Marcianus MS 450-457**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 771
Kazı Kod. No. AOO 073 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.15 gr., Ky. 5
Ö. Y. **[D N] MARCIANVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta **S**, Kesimde: **?**
Dönemi **Marcianus MS 450-457**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 772
Kazı Kod. No. AOO 074 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 1.21 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N MARCIANVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta **S**, Kesimde: ?
Dönemi **Marcianus MS 450-457**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 773
Kazı Kod. No. AOO 082 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.12 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N MARCIANVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta **S**, Kesimde: ?
Dönemi **Marcianus MS 450-457**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 774
Kazı Kod. No. AOO 122 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.05 gr., Ky. 3
Ö. Y. **[D NMARCIANVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta **S**, Kesimde: **?**
Dönemi **Marcianus MS 450-457**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 775
Kazı Kod. No. AOO 251 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 1.16 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N MARCIANVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta **S**, Kesimde: ?
Dönemi **Marcianus MS 450-457**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 776
Kazı Kod. No. AOO 280 (2011 Tiyatro)
AE., 12 mm., 0.59 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N MARCIANVS P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta **S**, Kesimde: ?
Dönemi **Marcianus MS 450-457**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 777
Kazı Kod. No. BCS 007 (2014 Yamaç Hamamı)
AE., 12 mm., 1.14 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N MARCIANVS P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Çelenk içerisinde monogram, yukarıda haç, altta **S**, Kesimde: ?
Dönemi **Marcianus MS 450-457**
Darph. Belirsiz

FLAVIUS VALERIUS LEO MS 457-474

Kat. No. 778
Kazı Kod. No. AOO 026 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 1.02 gr., Ky. ?
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Aslan oturur vaziyette sola, başı sağa, Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2260; RIC X, s. 293, 674.

Kat. No. 779
Kazı Kod. No. AOO 030 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 1.02 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Aslan oturur vaziyette sola, başı sağa, Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2260; RIC X, s. 293, 674.

Kat. No. 780
Kazı Kod. No. AOO 031 (2011 Tiyatro)
AE., 12 mm., 0.79 gr., Ky. ?
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Aslan oturur vaziyette sola, başı sağa, Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2260; RIC X, s. 293, 674.

Kat. No. 781
Kazı Kod. No. AOO 079 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 1.42 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N LE]O P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Aslan oturur vaziyette sola, başı sağa, Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2260; RIC X, s. 293, 674.

Kat. No. 782
Kazı Kod. No. AOO 043 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.15 gr., Ky. ?
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Aslan oturur vaziyette sola, başı sağa, Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2260; RIC X, s. 293, 674.

Kat. No. 783
Kazı Kod. No. AOO 051 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 0.79 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Aslan oturur vaziyette sola, başı sağa, Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2260; RIC X, s. 293, 674.

Kat. No. 784
Kazı Kod. No. AOO 059 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.53 gr., Ky. ?
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Aslan oturur vaziyette sola, başı sağa, Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2260; RIC X, s. 293, 674.

Kat. No. 785
Kazı Kod. No. AOO 063 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 0.86 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Aslan oturur vaziyette sola, başı sağa, Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2260; RIC X, s. 293, 674.

Kat. No. 786
Kazı Kod. No. AOO 077 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 1.70 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Aslan oturur vaziyette sola, başı sağa, Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2260; RIC X, s. 293, 674.

Kat. No. 787
Kazı Kod. No. AOO 080 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.05 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Aslan oturur vaziyette sola, başı sağa, Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2260; RIC X, s. 293, 674.

Kat. No. 788
Kazı Kod. No. AOO 093 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.13 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Aslan oturur vaziyette sola, başı sağa, Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2260; RIC X, s. 293, 674.

Kat. No. 789
Kazı Kod. No. AOO 100 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.22 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Aslan oturur vaziyette sola, başı sağa, Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2260; RIC X, s. 293, 674.

Kat. No. 790
Kazı Kod. No. AOO 154 (2011 Tiyatro)
AE., 12 mm., 1.35 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Aslan oturur vaziyette sola, başı sağa, Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. LRBC II, 2260; RIC X, s. 293, 674.

Kat. No. 791
Kazı Kod. No. AOO 032 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.24 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. RIC X, s. 293, 683.

Kat. No. 792
Kazı Kod. No. AOO 034 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 0.61 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. RIC X, s. 293, 683.

Kat. No. 793
Kazı Kod. No. AOO 039 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 0.97 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. RIC X, s. 293, 683.

Kat. No. 794
Kazı Kod. No. AOO 069 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 1.41 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N LEO [P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. RIC X, s. 293, 683.

Kat. No. 795
Kazı Kod. No. AOO 045 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 0.92 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Constantinopolis
Ref. RIC X, s. 293, 683.

Kat. No. 796
Kazı Kod. No. AOO 128 (2011 Tiyatro)
AE., 12 mm., 0.87 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LE]O [P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Aslan oturur vaziyette sola, başı sağa, Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 797
Kazı Kod. No. AOO 040 (2011 Tiyatro)
AE., 12 mm., 0.97 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 798
Kazı Kod. No. AOO 076 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 1.08 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N LEON]S P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 799
Kazı Kod. No. AOO 081 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 0.71 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 800
Kazı Kod. No. AOO 048 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 0.52 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 801
Kazı Kod. No. AOO 058 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 0.90 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 802
Kazı Kod. No. AOO 060 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 0.66 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 803
Kazı Kod. No. AOO 064 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.55 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 804
Kazı Kod. No. AOO 070 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.43 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 805
Kazı Kod. No. AOO 075 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.20 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N LEO P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 806
Kazı Kod. No. AOO 085 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 1.05 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 807
Kazı Kod. No. AOO 089 (2011 Tiyatro)
AE., 8 mm., 0.77 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 808
Kazı Kod. No. AOO 091(2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.58 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 809
Kazı Kod. No. AOO 099 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 1.05 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 810
Kazı Kod. No. AOO 101 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.11 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N LEO P F AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 811
Kazı Kod. No. AOO 103 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 0.50 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 812
Kazı Kod. No. AOO 108 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 0.54 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 813
Kazı Kod. No. AOO 131 (2011 Tiyatro)
AE., 12 mm., 0.80 gr., Ky. 4
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 814
Kazı Kod. No. AOO 149 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 0.83 gr., Ky. 4
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde: **?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 815
Kazı Kod. No. AOO 155 (2011 Tiyatro)
AE., 13 mm., 0.73 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde:**?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 816
Kazı Kod. No. AOO 158 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.09 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde:**?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 817
Kazı Kod. No. AOO 160 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 0.85 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde:**?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 818
Kazı Kod. No. AOO 163 (2011 Tiyatro)
AE., 10 mm., 0.35 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.

A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde:**?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 819
Kazı Kod. No. AOO 177 (2011 Tiyatro)
AE., 13 mm., 1.65 gr., Ky. 3
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde:**?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 820
Kazı Kod. No. AOO 246 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.08 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N LEO P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde:**?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 821
Kazı Kod. No. AOO 247 (2011 Tiyatro)
AE., 11 mm., 1.43 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N] LEO [P F AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Leo'nun çelenk içerisinde, Latin tipi monogramı. Kesimde:**?**
Dönemi **I. Leo MS 457-474**
Darph. Belirsiz

ANASTASIUS MS 491-518

Kat. No. 822
Kazı Kod. No. AVN 046 (2013 Roma Hamamı)
AE: Follis, 33 mm: 17.85 gr. Ky.: 6.
Ö. Y. **[D N ANASTA]-SIVS P P AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Ortada **M**, sol ve sağ yıldız, üstte haç. Kesimde: **CON**
Dönemi **Anastasius MS 498-518**
Darph. Constantinopolis

Ref. DOC I, s. 19, no. 23b. 1; MIB, 27; Tekin 1999, s. 119, 8.

Kat. No. 823
Kazı Kod. No. AVV 012 (2013 Roma Hamamı)
AE: Pentanummium, 13 mm: 2.39 gr. Ky. : 6
Ö. Y. **D N [ANASTASI]VS [P P AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **Є** içi noktalı, sağda officina harfi **B**.
Dönemi **Anastasius MS 498-518**
Darph. Constantinopolis 2. şube
Ref. DOC I, s. 25, no. 26b.2; MIB, s. 101, 39; Tekin 1999, s. 120, 15.

Kat. No. 824
Kazı Kod. No. AGS 007 (2009 Roma Hamamı)
AE., Pentanummium, 13 mm., 2.05 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N ANASTASI]VS P P AV[C]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **Є** içi noktalı, sağda officina harfi **B**.
Dönemi **Anastasius MS 498-518**
Darph. Constantinopolis 2. şube
Ref. DOC I, s. 25, no. 26b.2; MIB, s. 101, 39; Tekin 1999, s. 120, 15.

Kat. No. 825
Kazı Kod. No. BEN 002 (2014 Odeion)
AE., Pentanummium, 13 mm., 2.02 gr., Ky. : 12
Ö. Y. **[D N ANASTASIVS P P AVC]**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **Є** içi noktalı, sağda officina harfi **B**.
Dönemi **Anastasius MS 498-518**
Darph. Constantinopolis 2. şube
Ref. DOC I, s. 25, no. 26b.2; MIB, s. 101, 39; Tekin 1999, s. 120, 15.

Kat. No. 826
Kazı Kod. No. AVV 016 (2013 Roma Hamamı)
AE., Pentanummium, 12 mm., 2.58 gr., Ky.: 2
Ö. Y. **[DN ANASTASI]VS P P AVC**
İmparatorun inci diademli, giyimli ve zırhlı büstü, sağa.
A. Y. **Є** içi noktalı, sağda officina harfi **Δ**. (Constantinopolis)
Dönemi **Anastasius MS 498-518**
Darph. Constantinopolis 4. şube
Ref. Sear 1974, s. 38, 29.

FLAVIUS IUSTINUS I MS 518-527

Kat. No.	827
Kazı Kod. No.	AYI 013 (2013 Roma Hamamı)
	AE., Pentanummium, 12 mm., 2.66 gr., Ky.: 12.
Ö. Y.	**Yazıt okunmuyor.**
	İmparatorun, diademli ve giyimli büstü, sağa.
A. Y.	Christogram, solunda **A**, sağında **Є**.
Dönemi	**I. Iustinus MS 518-527**
Darph.	Constantinopolis
Ref.	DOC I, s. 45, 21a.1; BM, s. 16, 40-41; Tekin 1999, s. 121, 18-19.

Kat. No.	828
Kazı Kod. No.	BAR 003 (2013 Tiyatro)
	AE., Pentanummium, 13 mm., 1.86 gr., Ky.: 12.
Ö. Y.	**Yazıt okunmuyor.**
	İmparatorun, diademli ve giyimli büstü, sağa.
A. Y.	Christogram, solunda **A**, sağında **Є**.
Dönemi	**I. Iustinus MS 518-527**
Darph.	Constantinopolis
Ref.	DOC I, s. 45, 21a.1; BM, s. 16, 40-41; Tekin 1999, s. 121, 18-19.

Kat. No.	829
Kazı Kod. No.	BVT 001 (2014 Roma Hamamı)
	AE., Pentanummium, 14 mm., 2.03 gr., Ky.: 12.
Ö. Y.	**D N IVSTINVS P P AVC**
	İmparatorun, diademli ve giyimli büstü, sağa.
A. Y.	Christogram, solunda **A**, sağında **Є**.
Dönemi	**I. Iustinus MS 518-527**
Darph.	Constantinopolis
Ref.	DOC I, s. 45, 21a.1; BM, s. 16, 40-41; Tekin 1999, s. 121, 18-19.

Kat. No.	830
Kazı Kod. No.	AVV 017 (2013 Roma Hamamı)
	AE., Pentanummium, 13 mm., 2.12 gr., Ky.: 12.
Ö. Y.	**Yazıt okunmuyor.**
	İmparatorun, diademli ve giyimli büstü, sağa.
A. Y.	Christogram, solunda **B**, sağında **Є**.
Dönemi	**I. Iustinus MS 518-527**
Darph.	Constantinopolis
Ref.	DOC I, s. 46, 22a; BM, s. 16, 44.

Kat. No. 831
Kazı Kod. No. AMM 007 (2011 Tiyatro)
AE., Pentanummium, 13 mm., 2.23 gr., Ky.: 6
Ö. Y. **D N IVSTINVS P P AVC**
İmparatorun, diademli ve giyimli büstü, sağa.
A. Y. Christogram, solunda **Γ**, sağında **Є**.
Dönemi **I. Iustinus MS 518-527**
Darph. Constantinopolis
Ref. BM, s. 16, 45.

Kat. No. 832
Kazı Kod. No. BBC 002 (2013 Roma Hamamı)
AE., Pentanummium, 13 mm., 1.64 gr., Ky.: 12.
Ö. Y. **Yazıt okunmuyor.**
İmparatorun, diademli ve giyimli büstü, sağa.
A. Y. Christogram, solunda **Δ**, sağında **Є**.
Dönemi **I. Iustinus MS 518-527**
Darph. Constantinopolis
Ref. DOC I, s. 45, 21d; BM, s. 16, 46.

Kat. No. 833
Kazı Kod. No. BBY 005 (2013 Tiyatro)
AE., Pentanummium, 12 mm., 2.12 gr., Ky.: 6
Ö. Y. **Yazıt okunmuyor.**
İmparatorun, diademli ve giyimli büstü, sağa.
A. Y. Christogram, solunda **Δ**, sağında **Є**.
Dönemi **I. Iustinus MS 518-527**
Darph. Constantinopolis
Ref. DOC I, s. 45, 21d; BM, s. 16, 46.

Kat. No. 834
Kazı Kod. No. BVU 005 (2014 Yamaç Hamamı)
AE., Pentanummium, 14 mm., 1.95 gr., Ky.: 6
Ö. Y. **Yazıt okunmuyor.**
İmparatorun, diademli ve giyimli büstü, sağa.
A. Y. Christogram, solunda **Δ**, sağında **Є**.
Dönemi **I. Iustinus MS 518-527**
Darph. Constantinopolis
Ref. DOC I, s. 45, 21d; BM, s. 16, 46.

Kat. No.	835
Kazı Kod. No.	AYI 016 (2013 Roma Hamamı)
	AE., Pentanummium, 14 mm., 2.30 gr., Ky. : 6.
Ö. Y.	**Yazıt okunmuyor.**
	İmparatorun, diademli ve giyimli büstü, sağa.
A. Y.	Christogram, solunda **N**, sağında **Є**.
Dönemi	**I. Iustinus MS 518-527**
Darph.	Nicomedia
Ref.	DOC I, s. 50, 36.2; BN, s. 47, 8.

Kat. No.	836
Kazı Kod. No.	AVV 009 (2013 Roma Hamamı)
	AE., Pentanummia, 16 mm., 2.09 gr., Ky. : 6.
Ö. Y.	**Yazıt okunmuyor.**
	İmparatorun, diademli ve giyimli büstü, sağa.
A. Y.	Christogram, solunda **N**, sağında **Є**.
Dönemi	**I. Iustinus MS 518-527**
Darph.	Nicomedia
Ref.	DOC I, s. 50, 36.2; BN, s. 47, 8.

Kat. No.	837
Kazı Kod. No.	AHK 001 (2009 Agora)
	AE., Pentanummium, 13 mm., 1.67 gr., Ky. 7
Ö. Y.	**[D N IVSTIN]VS P P [AVC]**
	İmparatorun zırhlı, diademli büstü, sağa
A. Y.	Christogram, sol boşlukta "**N**", sağ boşlukta " **Є** ",
Dönemi	**I. Iustinus MS 518-527**
Darph.	Nicomedia
Ref.	DOC I, s. 50, 36.2; BN, s. 47, 8.

Kat. No.	838
Kazı Kod. No.	AHL 001 (2009 Agora)
	AE., Pentanummium, 14 mm., 2.02 gr., Ky. 7
Ö. Y.	**[D] N IV[STINVS] P P A[VC]**
	İmparatorun zırhlı, diademli büstü, sağa
A. Y.	Christogram, sol boşlukta "**N**", sağ boşlukta " **Є** ",
Dönemi	**I. Iustinus MS 518-527**
Darph.	Nicomedia
Ref.	DOC I, s. 50, 36.2; BN, s. 47, 8.

Kat. No. 839
Kazı Kod. No. AZP 002 (2013 Odeion)
AE., Pentanummium, 14 mm., 2.00 gr., Ky. 4
Ö. Y. **[D N IVS] TINVS [P P AVC]**
İmparatorun, diademli ve giyimli büstü, sağa.
A. Y. Christogram, sol boşlukta, **N**, sağda **Є** .
Dönemi **I. Iustinus MS 518-527**
Darph. Nicomedia
Ref. DOC I, s. 50, 36.2; BN, s. 47, 8.

Kat. No. 840
Kazı Kod. No. BCL 040 (2014 Roma Hamamı)
AE., Pentanummium, 13 mm., 1.96 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N IVSTINVS P P AVC**
İmparatorun, diademli ve giyimli büstü, sağa.
A. Y. Christogram, solunda **[…]**, sağında **Є**
Dönemi **I. Iustinus MS 518-527**
Darph. Belirsiz

FLAVIUS PETRUS SABBATIUS IUSTINIANUS MS 527-565

Kat. No. 841
Kazı Kod. No. ARY 024 (2012 Agora)
AE., Decanummium, 18 mm., 4.36 gr., Ky. 12
Ö. Y. **D N IVSTINIANVS P P AVC**
İmparatorun, diademli, zırhlı ve paludamentumlu büstü, sağa.
A. Y. Ortada **I**, solda **ANNO**, yukarıda haç: sağda **XIII,** Kesimde: **CAR**
Dönemi **I. Iustinianus MS 539-540**
Darph. Carthage
Ref. MIB I, s. 126, 199; Sear 1974, s. 73, 269.

Kat. No. 842
Kazı Kod. No. ATZ 004 (2012 Tiyatro)
AE., Decanummium, 16 mm., 2.00 gr., Ky. 3
Ö. Y. **[D N IVSTINIANVS P P AVC]**
İmparatorun, diademli, zırhlı ve paludamentumlu büstü, sağa.
A. Y. Ortada **I**, solda **ANNO**, sağda [**XXX]**, üstte haç, Kesimde: **CON**
Dönemi **I. Iustinianus MS 556-557**
Darph. Constantinopolis
Ref. DOC I, s. 98, 77.1; MIB I, s. 116, 99; Tekin 1999, s. 127, 42.

Kat. No. 843
Kazı Kod. No. AGS 008 (2009 Roma Hamamı)
AE., Decanummium, 13 mm., 1.37 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N IVSTINI ANVS P P AVC]**
İmparatorun inci diademli, zırhlı büstü, sağa.
A. Y. Ortada **I,** solda **[A]NNO,** sağda **[XXXЧ]** Kesimde: **KVZ**
Dönemi **I. Iustinianus MS 562-563**
Darph. Kyzikos
Ref. Sear 1974, s. 65, 209.

Kat. No. 844
Kazı Kod. No. AKU 004 (2010 Tiyatro)
AE., Follis, 34 mm., 20 gr., Ky. 7
Ö. Y. **D N IVSTINI ANVS P P A[VC]**
İmparatorun zırhlı, püsküllü, diademli büstü, cepheden, sağ elinde globus üzerinde haç tutmakta, sağ boşlukta haç.
A. Y. Ortada **M**, üstte christogram, solda **ANNO**, sağda **XЧII**, Kesimde: **NIKO,** altta: **A**
Dönemi **I. Iustinianus MS 549-550**
Darph. Nicomedia
Ref. DOC I, s. 117, 129; Tekin 1999, s. 129, 48.

Kat. No. 845
Kazı Kod. No. AOE 020 (2011 Odeion)
AE., Decanummium, 16 mm., 4.30 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N IVSTINI ANVS P P AVC**
İmparatorun büstü sağa, diademli, zırhlı ve paludamentumlu.
A. Y. Ortada **I**, üstte **haç,** solda **ANNO**, sağda **[XXX]**,Kesimde: **NIK**
Dönemi **I. Iustinianus MS 556-557**
Darph. Nicomedia
Ref. DOC I, s. 122, 156.1; Demirel Gökalp 2009, s. 60, 72.

Kat. No. 846
Kazı Kod. No. BCL 041/b (2014 Roma Hamamı)
AE., Decanummium, 14 mm., 3.89 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N IVSTINI]ANVS P P AVC**
İmparatorun büstü sağa, diademli, zırhlı ve paludamentumlu.
A. Y. Ortada **I**, solda **ANNO**, sağda **XXXÇ**, üstte haç, Kesimde: ?
Dönemi **I. Iustinianus MS 527-565**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 847
Kazı Kod. No. BYB 005 (2014 Tiyatro)
AE., Pentanummium, 13 mm., 1.92 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N IVSTI NIANVS P P ΛC**
İmparatorun büstü sağa, diademli, zırhlı ve paludamentumlu.
A. Y. Çelenk içerisinde büyük **Є**, sağda haç.
Dönemi **I. Iustinianus MS 527-565**
Darph. Belirsiz

FLAVIUS IUSTINUS IUNIOR II MS 565-578

Kat. No. 848
Kazı Kod. No. AIC 002 (2009 Agora)
AE., Yarım Follis, 22 mm., 3.88 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N IVSTINVS [P P AV]C**
Iustinus ve Sophia tahta oturuyorlar, cepheden: Iustinus sağ elinde haçlı globus, Sophia sağ elinde haçlı asa tutuyor: her ikisinin de başında nimbus var.
A. Y. Ortada **K,** solda **ANNO,** üstte haç**,** sağda **II / II,** Kesimde: **CON**
Dönemi **II. Iustinus MS 568-569**
Darph. Constantinopolis
Ref. DOC I, s. 215, 47c; Demirel Gökalp 2007, s. 160, 124.

Kat. No. 849
Kazı Kod. No. AMM 010 (2011 Tiyatro)
AE., Pentanummium, 16 mm., 1.02 gr., Ky. ?
Ö. Y. II. Iustinus'un monogramı.
A. Y. Çelenk içerisinde büyük **Є**, sağda officina harfi.
Dönemi **II. Iustinus MS 565-578**
Darph. Constantinopolis
Ref. Sear 1974, s. 85, 363.

Kat. No. 850
Kazı Kod. No. ASJ 007 (2012 Odeion)
AE., Pentanummium, 16 mm., 1.73 gr., Ky. 12
Ö. Y. II. Iustinus'un monogramı.
A. Y. Çelenk içerisinde büyük **Є**, sağda officina harfi **Δ**.
Dönemi **II. Iustinus MS 565-578**
Darph. Constantinopolis
Ref. Sear 1974, s. 85, 363.

Kat. No. 851
Kazı Kod. No. ALA 005/a (2010 Yamaç Hamamı)
AE., Follis, 31 mm., 14.22 gr., Ky. 6
Ö. Y. **D N IVSTINVS P P AVC**
Iustinus ve Sophia tahta oturuyorlar, cepheden: Iustinus sağ elinde haçlı globus, Sophia sağ elinde haçlı asa tutuyor: her ikisinin de başında nimbus var.
A. Y. Ortada **M,** solda **ANNO,** üstte haç**,** sağda **ÇI,** Officina harfi **B**, Kesimde: **NIKO**
Dönemi **II. Iustinus MS 571-572**
Darph. Nicomedia 2. şube
Ref. DOC I, s. 228, 97c.1; MIB II, s. 97, 46a.

Kat. No. 852
Kazı Kod. No. ARO 021/a (2012 Roma Hamamı)
AE., Yarım Follis, 21 mm., 5.61 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N IVS]TINVS P P AVC**
Nimbuslu, ikili tahta oturan Sophia sağda, Iustinus solda cepheden oturur şekilde. Iustinus globus, Sophia scepter tutmakta.
A. Y. Ortada büyük"**K**", üstünde haç, yanında **Ç**,Kesimde: **TES**
Dönemi **II. Iustinus MS 569-570**
Darph. Thessalonika
Ref. DOC I, s. 222, 68; Demirel Gökalp 2009, s. 67, 134.

Kat. No. 853
Kazı Kod. No. AGR 016 (2009 Agora)
AE., Yarım Follis, 21 mm., 6.20 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[D N IVSTINVS P P AVC]**
Nimbuslu, ikili tahta oturan Sophia sağda, Iustinus solda cepheden oturur şekilde. Iustinus globus, Sophia scepter tutmakta.
A. Y. Ortada büyük"**K**", üstte **Q+C,** yanında **XII**, Kesimde: **TES**
Dönemi **II. Iustinus MS 576-577**
Darph. Thessalonika
Ref. Sear 1974, s. 85, 366.

Kat. No. 854
Kazı Kod. No. BAR 002 (2013 Yamaç Hamamı)
AE., Yarım Follis, 21 mm., 5.12 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[D N IVSTINVS P P AVC]**
Iustinus ve Sophia tahta oturuyorlar, cepheden: Iustinus sağ elinde haçlı globus, Sophia sağ elinde haçlı asa tutuyor: her ikisinin de

başında nimbus var.

A. Y. Ortada **K,** üstte **Q+C**, solda **ANNO,** sağda **XI / II,** Kesimde: **TES**

Dönemi **II. Iustinus MS 577-578**

Darph. Thessalonika

Ref. Sear 1974, s. 85, 366.

Kat. No. 855

Kazı Kod. No. AOD 028 (2011 Agora)

AE., Follis, 32 mm., 13.15 gr., Ky. 6

Ö. Y. **[D N IVSTINVS P P]AVC**

Nimbuslu, ikili tahta oturan Sophia sağda, Iustinus solda cepheden oturur şekilde. Iustinus globus, Sophia scepter tutmakta.

A. Y. Ortada büyük "**M**", üstünde haç, solda **ANNO**, sağda **Ϛ I**,Kesimdeinde: ?

Dönemi **II. Iustinus MS 570-571**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 856

Kazı Kod. No. BVS 001 (2014 Roma Hamamı)

AE., Yarım Follis, 23 mm., 4.74 gr., Ky. 6

Ö. Y. **D N [IV]STI[NV]S P P AVC**

Iustinus ve Sophia tahta oturuyorlar, cepheden: Iustinus sağ elinde haçlı globus, Sophia sağ elinde haçlı asa tutuyor: her ikisinin de başında nimbus var.

A. Y. Ortada **K,** solda **ANNO,** üstte **Q+C,** sağda darp yılı belirsiz**,** Kesimde: ?

Dönemi **II. Iustinus MS 565-578**

Darph. Belirsiz

Kat. No. 857

Kazı Kod. No. BEG 018 (2014 Odeion)

AE., Yarım Follis, 22 mm., 6.99 gr., Ky. 6

Ö. Y. **[D N IVSTINVS P P AVC]**

Iustinus ve Sophia tahta oturuyorlar, cepheden: Iustinus sağ elinde haçlı globus, Sophia sağ elinde haçlı asa tutuyor: her ikisinin de başında nimbus var.

A. Y. Ortada **K,** solda **ANNO,** üstte haç**,** sağda **Ϛ,** Kesimde: ?

Dönemi **II. Iustinus MS 569-570**

Darph. Belirsiz

FLAVIUS TIBERIUS CONSTANTINUS MS 578-582

Kat. No.	858
Kazı Kod. No.	AKG 006 (2010 Tiyatro)
	AE., Yarım Follis, 22 mm., 5.08 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**DM TI[B CONTANT P P AV]**
	Büst cepheden, zırhlı, miğferli, diademli ve pendialli. Sağ elinde haçlı globus, sol omuzunda atlı süvari betimli kalkanlı.
A. Y.	Ortada **XX**, üstte haç. Kesimde: **CONΓ**
Dönemi	**II. Tiberius MS 578-582**
Darph.	Constantinopolis
Ref.	DOC I, s. 274, 17c; Sear 1974, s. 98, 433.

Kat. No.	859
Kazı Kod. No.	BVS 002 (2014 Roma Hamamı)
	AE., Yarım Follis, 22 mm., 5.52 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**DM TIB CONTANT P P AV**
	Büst cepheden, zırhlı, miğferli, diademli ve pendialli. Sağ elinde haçlı globus, sol omuzunda atlı süvari betimli kalkanlı.
A. Y.	Ortada **XX**, üstte haç. Kesimde: **CONΓ**
Dönemi	**II. Tiberius MS 578-582**
Darph.	Constantinopolis
Ref.	DOC I, s. 274, 17c; Sear 1974, s. 98, 433.

FLAVIUS MAURICIUS TIBERIUS MS 582-602

Kat. No.	860
Kazı Kod. No.	AKZ 001 (2010 Agora)
	AE., Follis, 30 mm., 12.46 gr., Ky. 6
Ö. Y.	**[DM TIV] CONSTAN P P AVI**
	Büst cepheden, konsül giysili, taç giymiş, tepesinde üç yapraklı süs ve pendilialı; sağ elinde mappa, sol elinde kartal başlı asa bulunuyor.
A. Y.	Ortada **M**, solda **?**, sağda **ÇIII,** yukarıda haç, Kesimde: ?
Dönemi	**Mauricius Tiberius MS 582-602**
Darph.	Belirsiz

Kat. No.	861
Kazı Kod. No.	ARO 023 (2012 Roma Hamamı)
	AE., Yarım Follis, 21 mm., 6.20 gr., Ky. 6

Ö. Y. **ON MAVRC TIb P P AVI**
Büst cepheden, taçlı, tacın tepesinde haç var, zırhlı, kalkanlı, sağ elinde haçlı globus tutuyor.
A. Y. Ortada büyük"**K**", üstte haç, yanında **II**, Kesimde: ?
Dönemi **Mauricius Tiberius MS 582-602**
Darph. Belirsiz

FLAVIUS HERACLIUS MS 610-641

Kat. No. 862
Kazı Kod. No. BYL 001 (2014 Tiyatro)
AE., Follis, 32 mm., 10.57 gr., Ky. 12
Ö. Y. **[ddNNhЄRACLI - SThЄR]ACONSTPAV**
Solda Heraclius, sağda Heraclius Constantinus, chlamys ve taç giymişler. Sağ ellerinde haçlı globus, başları arasında haç.
A. Y. **M**, solda **A / N / N / O**, üstte haç, sağda imparatorluk yılı okunmuyor, aşağıda officina harfi **Δ**, Kesimde: **CON**
Dönemi **Heraclius MS 610-641**
Darph. Constantinopolis
Ref. DOC II/I, S. 283, 79d.2; Demirel Gökalp 2014, s. 58, 242.

Kat. No. 863
Kazı Kod. No. ASR 012 (2012 Agora)
AE., Follis, 35 mm., 10.38 gr., Ky. 12
Ö. Y. **ddNNhЄRACLI - SThЄRACONSTPAV**
Solda Heraclius, sağda Heraclius Constantinus, chlamys ve taç giymişler. Sağ ellerinde haçlı globus tutuyorlar. Başları arasında haç var. Heraclius Constantinus daha kısa boyda.
A. Y. Ortada **M,** solda **A/N/N/O,** yukarıda christogram**,** sağda **II / II,** aşağıda officina harfi **A,** Kesimde: **CON**
Dönemi **Heraclius MS 613-614**
Darph. Constantinopolis
Ref. DOC II/I, s. 282, 79a.3; Demirel Gökalp 2014, s. 58, 241.

Kat. No. 864
Kazı Kod. No. AHL 002 (2009 Agora)
AE., Follis, 28 mm., 7.10 gr., Ky. 6
Ö. Y. **[d N hERACLI VS P P AVI]**
Solda Heraclius, sağda Heraclius Constantinus, chlamys ve taç giymişler. Sağ ellerinde haçlı globus tutuyorlar. Başları arasında haç var. Heraclius Constantinus daha kısa boyda.

A. Y. Ortada **M**, solda **A/N/N/O**, yukarıda haç, sağda **II / [II]**, aşağıda officina harfi **A**, Kesimde: **NIKO**
Dönemi **Heraclius MS 613-614**
Darph. Nicomedia
Ref. DOC II/I, s. 318, 159a.

Kat. No. 865
Kazı Kod. No. AZM 001 (2013 Odeion)
AE., Follis, 34 mm., 12.06 gr., Ky. 5
Ö. Y. **d N [hERACLI]VS [P P AVI]**
Solda Heraclius, sağda daha kısa boyda Heraclius Constantinus, chlamys ve taç giymişler. Sağ ellerinde haçlı globus tutuyorlar. Başları arasında haç var.
A. Y. Ortada **M,** solda **A/N/N/O,** yukarıda **haç,** sağda **II / I,** Kesimde: **?**
Dönemi **Heraclius MS 612-613**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 866
Kazı Kod. No. AHF 001 (2009 Agora)
AE., Follis, 23 mm., 3.97 gr., Ky. 7
Ö. Y. **[d N hERACLI VS P P AVI]**
Solda Heraclius, sağda daha kısa boyda Heraclius Constantinus, chlamys ve taç giymişler. Sağ ellerinde haçlı globus tutuyorlar. Başları arasında haç var.
A. Y. Ortada **M,** solda **A/N/N/O**, yukarıda christogram**,** sağda imparatorluk yılı belirsiz, aşağıda officina harfi **Є,** Kesimde: **?**
Dönemi **Heraclius MS 610-641**
Darph. Belirsiz

Kat. No. 867
Kazı Kod. No. BBG 002 (2013 Odeion)
AE., Follis, 30 mm., 12.47 gr., Ky. 5
Ö. Y. **d N hERACLI [VS P P AVI]**
Solda Heraclius, sağda Heraclius Constantinus, chlamys ve taç giymişler. Sağ ellerinde haçlı globus tutuyorlar. Başları arasında haç var. Heraclius Constantinus daha kısa boyda.
A. Y. Ortada **M,** aşağıda officina harfi Δ, solda **ANNO**, sağda imparatorluk yılı okunmuyor.
Dönemi **Heraclius MS 610-641**
Darph. Belirsiz

SÖZLÜK

AE Latince *aes*'ten türemiş, altın ya da gümüş içermeyen, bakır ve bronz birimler için kullanılan kısaltmadır.

Aes Grave MÖ 289 yılından itibaren dökme tekniğiyle yapılmış, Roma'nın ilk gerçek sikkeleri. Birimi *as*'dır.

Aes Rude MÖ 10. ile 3. yüzyıllar arasında kullanılan külçe şeklindeki ham bakır para.

Aes Signatum Sikke yerine kullanılan bakır çubuklardır. Uzunlukları 16-18 cm, ağırlıkları 1000-1830 gr. arasında değişir. Dökme olarak elde edilen çubukların arka yüzlerinde fil, boğa, domuz, pegasos gibi hayvanlar; ön yüzlerinde şimşek demeti bulunmaktadır.

Akakia İmparator ve konsüllerin ellerinde taşıdıkları dar, uzun, erguvan renginde ipek kese.

Anonim Follis I. Johannes zamanında basılan ve 100 yıl tedavülde kalan, ön yüzünde Hz. İsa, arka yüzünde 4 satır yazı olan sikkeler. X. Constantius döneminde Hz. İsa yerine imparator portresi konmuştur.

Antoninianus Roma'da İmparator Caracalla tarafından MS 215 yılından itibaren bastırılan iki denariusluk gümüş sikke.

AR Latince *argentum*'dan gelmektedir. Nümismatikte gümüş için kullanılan kısaltmadır.

Argentius Diocletianus'un MS 294 yılında bastırdığı gümüş sikkelere günümüzde verilen isimdir.

Arka Yüz Üst kalıpla basılan ve ön yüze göre daha az önem taşıyan yüzdür.

Arma Sikkeler üzerinde bir şehri veya kişiyi temsil eden şekil ve işaretler.

As Bakır sikke olan Aes Grave'lerin birimi. Ön yüzlerinde Janus veya diğer tanrıların başları, arka yüzde prora (pruva) ve değer işaretleri yer alır. Semis, triens, quandrans,

	sextans, quincunx, sescuncia, uncia gibi alt birimleri bulunmaktadır.
Asa	Bir imparatora ait egemenlik simgesidir. Üstün bir yetkiyi sembolize etmekte olup genelde kıymetli taşlarla çevrilidir.
Aspron	Trabzon Roma İmparatorluğu tarafından 1204'de tedavüle çıkarılan gümüş sikke. Orijinal ağırlığı 2,9 gr. dır.
Aspron Trachy	I. Alexios'un 1092 yılında yaptığı mali reformdan sonra basılan çukur elektron sikkelere verilen isim.
Assarion	II. Andronikos Palaiogolos zamanında 1295 yılı civarında tedavüle çıkarılan bakır sikkedir.
Aureus	Roma İmparatorluğu'nun altın sikkesidir. İlk kez MÖ 217'de basılmıştır.
AV	Latincede altın anlamına gelen *aurum*'dan türemiş altın için kullanılan kısaltma.
Basileos	Kral anlamındadır. Aynı zamanda baş rahip, baş komutan anlamına da gelmektedir.
Basilikon	II. Andronikos'un (1282-1328) tedavüle soktuğu ufak gümüş sikke.
Bereket Boynuzu	Cornucopia. Bolluk ve barışın sembolü olarak; içinden meyve, çiçek ve bitkilerin taşar şekilde tasvir edildiği, ucu kıvrık, boynuz.
Billon	Bakıra % 40 gümüş katılarak elde edilen, ayarı düşük gümüş sikke.
Bronz	Bakır ile kalay karışımından meydana gelen antik dönem sikke basımında da sıklıkla kullanılan maden.
Centenionalis	MS 348'ten itibaren follislerin yerini alan Roma sikke birimi.
Chlamys	Uzun mor pelerin, sağ omuzda fibula ile tutturulur.
Christogram	Constantinus'un rüyasında görüp, *labarum*'un üzerine işlettiği İsa'nın adını simgeleyen monogram.
Consul	Roma Cumhuriyeti'nin en yüksek dereceli memurlarına verilen ad.

Çift Darp (Overstruck) Basılmış bir sikkeye herhangi bir nedenle ikinci kez baskı yapmak. Bunun başlıca nedeni, geçerliliğini kaybeden sikkeyi yeniden tedavüle sokmaktır.

Dareikos Greklerin Pers sikkelerine verdikleri ad.

Darp Çukuru İncus. Sikke darbı sırasında arka yüzde basımdan dolayı oluşan çukurluk.

Darphane Sikkelerin basıldığı kurumun veya yerin adı.

Darp İşareti Sikkenin nerede, hangi darphanede basıldığını gösteren darp yerinin kısaltılmış hali.

Dekanummium 10 nummia değerindeki bakır sikke.

Denarius Romalıların esas gümüş parasıdır. MÖ 187 yılından itibaren basılmaya başlanmış olup 500 yıl boyunca kullanılmıştır.

Diadem Başı alın hizasından çevreleyen, üzeri değerli taşlarla süslü baş bandı. Genellikle arkadaki düğüm kısmının şeridi başın arkasından enseye doğru sarkarken gösterilir. Hükümdarlık simgesidir.

Didrahmi İki drahmi değerindeki gümüş sikke. Bazen stater olarak da adlandırılır.

Drahmi Sözcük anlamı "avuç dolusu" olan normal ağırlık birimindeki gümüş sikkedir. Bir drahmi 6 obol içeriyordu. Ortalama ağırlığı 4.36 gr.'dır.

Dupondius Roma İmparatorluk dönemi sikkelerindendir. İki as değerinde olup iki dupondius bir sestertius'a denk gelmektedir. MÖ 3. yüzyıl sonuna kadar bronz sikkelere bu isim verilirken, MÖ 20 yılından itibaren 12,75 gr. ağırlığında iki as değerindeki pirinç sikkeler bu isimle anılmaya başlanmıştır.

Elektron Ayarı düşük altın sikkedir. Bu sikkeler altın ve gümüş karışımından meydana gelen bir madenden basılmışlardır. Genellikle % 30 altın, % 70 gümüşten oluşur. İçindeki altın miktarına göre renk değiştirir. İlk sikkeler doğal

	elektrondan basılmışlardır. Daha sonraları suni olarak elektron yapılmıştır.
Emisyon	Bir devletin parayı basma ve tedavüle koyma işlemi.
Follaro	V. Ioannes'in tedavüle soktuğu batı kaynaklı küçük bakır sikke.
Follis	Geç Roma ve Bizans sikke birimi. İlk olarak MS 294/296'da Diocletianus zamanında darp edilmiştir. Anastasius Dönemi'nde MS 491 yılında yapılan sikke reformundan sonra tedavüle giren, sikkenin değeri Grekçe "**M**" harfi ile gösterilen, 40 nummia değerindeki Bizans (Doğu Roma) bakır sikkeleri de bu birimdedir.
Globus	İktidar sembolü olarak sikkeler üzerinde kullanılan dünyayı simgeleyen küre.
Grosso	MS 1192 yılında Venedik dogesi tarafından bastırılan gümüş sikke.
Haçlı Globus	Globus Cruciger. Üzerinde ufak bir haçın yer aldığı küredir. Dünya egemenliğini simgelemektedir.
Hexagram	İmparator Heraclius döneminde basılan 6.82 gr. ağırlığında gümüş sikke. Altın sikke olan solidus'un 1/12'si değerindedir.
Histamenon	II. Nikephoros (963-969) döneminde solidus'un yerini alan standart altın sikke.
Homonia	Latince Concordia. Sikkelerde sıkça kullanılan lejandlardan biridir. Anlaşma, uyum anlamına gelmektedir.
Hyperpyron	I. Aleksios'un tedavüle soktuğu bir yüzü çukur, bir yüzü bombeli altın sikke. Bu sikkeler nümismatik literatüründe "scyphate" (çukur) olarak adlandırılır.
Iupiter	Roma'nın en büyük tanrısıdır. Zeus ile bir tutulmuştur.
İkonoklazm	726-87 ve 815-43 yılları arasında cereyan eden ve dinsel suretlerin ortadan kaldırılmasına ilişkin resmi hareket.
İncusum	Sikkelerin arka yüzünde yer alan ve darp sırasında oluşan çukurluk. Kare şeklinde olanlar Quadratum İncusum olarak

	adlandırılır.
İntaglio	Bir yüzü kabartma diğer yüzü çukur şeklinde olan sikkelere verilen isim. MÖ 6. yüzyıl sonlarında Güney İtalya'da Kroton, Metapontus, Sybaris kenti sikkelerinde bu tip görülmektedir.
Kalıp Yönü	Bir sikkenin arka yüzünün, ön yüze göre ekseni. Ok, saat ya da derece ile ifade edilebilir.
Karat	Ağırlık hesaplamada kullanılan bir ölçüdür. 1 karat; 0.189 gr. ağırlığındaydı.
Kesim	Sikkenin alt kısmında zemin çizgisinin altındaki boşluk, bazen kesim çizgisi ile ayrılmıştır.
Kontrmark	Sikkeye, darp edildikten sonra herhangi bir zamanda vurulan ikinci damgadır. Bu bir harf, bir sayı veya hayvan gibi semboller olabilir.
Labarum	1. Roma askeri sancağı. 2. Üzerinde christogramın işlenmiş olduğu sancak.
Lejand	Sikke üzerindeki yazı.
Litra	MÖ 4. yüzyılda kullanılan 12 onsluk ağırlık. Ayrıca Sicilyada'ki kentler tarafından basılan Attika Drahmisi'nin 1/5'ine eşit değerdeki gümüş sikkelere verilen isim.
Loros	Üzeri süslü konsül elbisesi.
Magistrat	Numismatikte sikke basımından sorumlu memur.
Mappa	Konsülün arenadaki oyunların başlaması işaretini yere atarak verdiği beyaz mendil.
Miliaresion	Gümüş sikke. I. Iustinianus döneminde solidus'un 1/12'si değerinde, MS 11. yüzyılda ise sadece hesaplama için kullanılır.
Moneta	Para, darphane.
Monogram	Bir ismin veya bir sözcüğün, birden fazla harfinin kaynaştırılmasıyla oluşturulmuş halidir.
Mülaj	Bir eserin çoğaltılması için alçı, balmumu, latex gibi maddelerle alınan kalıba ve bunun için yapılan işleme

	denir.
Nimbus	İsa'nın başının etrafındaki hale.
Nomisma (Nummus)	Kanun anlamındaki *Nomos* sözcüğünden, türetilmiş sikke, para anlamına gelen ifade.
Nummi	Follisin 1/40'ına eşit bakır sikke değer birimi.
OB (Obryzum)	Saf altından basılan sikkelere konulan işarettir.
Obol	Grekçe şiş anlamına gelen "Obelos" kelimesinden türetilmiş sikke birimi. 1/5 drahmiye eşittir. Önceleri ufak gümüş sikkeyken geç dönemlerde bronz olarak basılmıştır.
Officina	Ana darphanenin şubesi, ana darphaneye bağlı atölye.
Ofis İşareti	Sikkenin arka yüzünde hangi atölyede basıldığını yunan harfleri ile gösteren işaret.
Ön Yüz	Sikkelerde esas tipin yer aldığı kısım. Bu yüz bir sikkede birinci derecede önemli olan yüzdür.
Paludamentum	Düz, uzun ve mor askeri pelerin. Genellikle zırhın üzerine giyilir. Sağ omuzda fibula ile tutturulur.
Parazonium	Bele kayışla bağlanan kısa kılıç veya hançer.
Patera	Yuvarlak, sığ kap. Genellikle libasyon için kullanılırdı.
Patina	Bronz, bakır ve bakır karışımı sikkelerin üzerinde oksitlenme ile oluşan koyu renkli tabaka.
Pecunia	Latincede para demektir.
Pecunia Maiorina	MS 348 yılından itibaren follislerin yerine kullanılan büyük bakır anlamına gelen sikke birimi.
Pendilia	Bir ucu diadem ya da taça bağlı, kulak hizasında aşağıya sarkan pendant.
Pentanummia	5 nummi değerinde bakır/bronz sikke. Çeyrek follis.
Personifikasyon	Soyut bir kavramın ya da yerin insan şeklinde betimlenmesi, kişileştirme.
Posthumus	Numismatikte, sikkenin üzerinde portresini taşıdığı kişinin ölümünden sonra basıldığını anlatmak için kullanılır.
Praetor	Roma Dönemin'de adalet ve hukuk işlerine bakan consullerden sonra ikinci derecede önemli memurluk.

Pul	Sikke veya bir madalyanın basımı için, yasal ayar ve ağırlıkta hazırlanan madeni parça.
Punchmark	Sikke üzerine vurulan ve kontrmarktan daha küçük boyuttaki damga. Kontrmarktan daha önce kullanılmıştır.
Quadrans	Roma Dönemin'de ¼ as'a eşit bakır sikke.
Quadratum Incusum	İlk sikkelerin arka yüzlerinde bulunan kare çukurluk.
Quadriga	Dört atın çektiği yarış arabası.
Scepter	Hükümdarlık Asa'sı. Hükümdarlara ait egemenlik simgesi olan asa bir sopa şeklinde olup, değerli taşlar ve semboller ile bezelidir.
Scyphate	11. yüzyılın başında basılan kap formunda küçük sikke. Bazı yazarlar nomisma adı da verirler. Altın, elektron ve gümüşleri basılmıştır.
Sembol	Bir düşünceyi, kişiyi ya da tanrıyı temsil eden nesnedir. Bir figürle ilişkili olduğunda yani onunla beraber görüldüğünde onun atribüsü; tek başına görüldüğünde onun sembolüdür. Aynı zamanda esas tipin yanı sıra sikkenin boşluğunda yer alan, fakat esas tiple ilişkili olmayan nesnelerde sembol olarak adlandırılır.
Semisis	½ solidus değerindeki altın sikke. Ağırlığı 2.25 gr. dır.
Sestertius	¼ denarius.
Siglos	Pers gümüş sikkesi.
Siliqua	Özellikle Geç Roma ve Erken Bizans (Doğu Roma) gümüş sikkeleri için kullanılan terim.
Solidus	Yaklaşık 4.5 gr. ağırlığında ayarı yüksek altın sikke. I. Constantinus döneminden itibaren Aureus'un yerine tedavüle çıkarılmıştır.
Stater	Elektron, altın ve gümüşten basılan sikkelerin esas birimidir.
Stavraton	1367 yılında imparator V. Ioannes'in tedavüle soktuğu gümüş sikke.
Taçlandırmak	Genellikle imparatorların başarılarından dolayı

	onurlandırılması için dini figürler tarafından başlarına çelenk biçimli taç takılması.
Tağşiş	Sikkenin ayarının düşürülmesi.
Tedavül	Sikkenin elden ele geçmesi ve kullanılması. Geçme, geçerli olma ve sürümde bulunma anlamındadır.
Tetarteron	II. Nikephoros'un tedavüle soktuğu, solidus'tan daha hafif olan altın sikke.
Tip	Sikke üzerinde bulunan ve esas olarak tanımlanan figür ya da şekildir.
Tornese	Küçük billon sikke. Geç Bizans (Doğu Roma) döneminde bakır sikkeler de bu ismi alır. Daha küçük boyutlu olanları ise fallaro olarak adlandırılır.
Trachy (Stamenon)	Kelime anlamı değersiz, düşüktür. 11.-14. Yüzyıllar arası basılan, billon ya da bakır konkav sikkeler.
Tremissis	Solidus'un 1/3'ü ağırlığında 1.52 gr. altın sikkedir. İlk kez MS 383 yılında I. Theodosius tarafından basılmıştır.
Tribunus	Roma Dönemin'de halkın hak ve hürriyetlerini korumaktan sorumlu memur.
Tripod	Bir kazan ve onu taşıyan üç ayak.
Tunik	Gömlek şeklinde bir tür kısa elbise.
Victoria	Roma mitolojisinde zafer tanrıçasıdır.
Yarım Follis	20 nummia değerindeki bakır/bronz sikke. Yarım follis, sikkelerin arka yüzlerinde "K" harfi ile gösterilir.

PARİON GEÇ ROMA ve BİZANS SİKKELERİ ÜZERİNDEKİ LEJANDLAR

Ön Yüz Lejandları	Kat. No.
AEL EVDOXIA AVC	659 - 667
CONSTANS P F AVG	340
CONSTANTINOPOLI	261 - 262
CONSTANTINVS AVG	203, 219 - 220, 226, 237, 250
CONSTANTINVS IVN NOB C	322, 328, 330
CONSTANTINVS IVN NOB CAES	329, 332
CONSTANTINVS MAX AVG	193 – 195, 221 - 223, 251 - 252
CONSTANTINVS P F AVG	331
CONSTANTIVS AVG	356, 392 - 394
CONSTANTIVS P F AVG	391, 420
CRISPVS NOB CAES	310
ddNNh€RACLISTh€RACONSTPAV	862 - 863
DIVO CLAVDIO	013 - 015
DIVO CONSTANTIO PIO PRINCIPI	041
DM TIB CONTANT P P AV	858 - 859
DM TIV CONSTAN P P AVI	860
D N ANASTASIVS P P AVC	822 - 826
DN ARCADIVS P F AVC	605 - 658
D N CL IVLIANVS NOB CAES	460 - 461, 468
D N CONSTANS P F AVG	333 - 339, 341, 343 - 354
D N CONSTANTIVS NOB CAES	454, 459
D N CONSTANTIVS P F AVG	355, 357 – 359, 362 - 367, 369-388, 395 - 419, 421 - 449
D N FL CL CONSTANTINVS NOB C	323 - 327
D N FL CL CONSTANTIVS NOB CAES	450 - 453, 455 - 458
D N FL CL IVLIANVS NOB CS	465, 469
D N FL CL IVLIANVS P F AVG	463 - 464, 466 - 467, 471 - 475
D N FL IVL CRISPVS NOB CAES	311 – 316, 318 - 320
D N GRATIANVS P F AVG	539 - 544

d N hERACLI VS P P AVI	864 - 867
D N HONORIVS P F AVC	668 - 727
D N IVLIANVS NOB CAES	470
D N IVSTINIANVS P P AVC	841 - 846
D N IVSTI NIANVS P P ΛC	847
D N IVSTINVS P P AVC	829, 831, 837 - 840, 848, 851 – 857
D N LEO P F AVC	778 - 821
D N MARCIANVS P F AVC	762 - 777
D N THEODOSIVS P F AVC	566 - 604, 728 -761
D N VALENS P F AVG	489 - 538
D N VALENTINIANVS P F AVG	476 - 488, 545 - 565
D N VAL LICIN LICINIVS NOB C	266 - 301, 304 - 309
DV CONTANTI - NVS PT AVGG	196 - 197, 211 - 213, 224 – 225, 253 - 259
FL CL IVLIANVS P F AVG	462
FL DELMATIVS NOB CAES	321
FL I CONSTANS NOB CAES	342
FL IVL CONSTANTIVS NOB C	360 - 361, 368, 389 - 390,
FL VAL CONSTANTIVS NOB CAES	039 - 040
GALLIENVS AVG	007 - 010
GAL MAXIMIANVS P F AVG	048
GAL VAL MAXIMIANVS NOB CAES	042, 045 - 047, 049
IMP AVRELIANVS AVG	016 - 019
IMP CAE TR A DECIVS AVG	003
IMP C C VAL DIOCLETIANVS P F AVG	021 - 028
IMP C FL VAL CONSTANTINVS P F AVG	192, 198 - 202, 204 - 207, 214 – 217, 241 - 243
IMP C GAL VAL MAXIMIANVS P F AVG	043 - 044
IMP C GAL VAL MAXIMINVS P F AVG	188 - 191
IMP C MAXENTIVS P F AVG	052
IMP CLAVDIVS AVG	011 - 012

IMP C L DOM AVRELIANVS AVG	017
IMP C LICINIVS P F AVG	054
IMP C MA MAXIMIANVS P F AVG	029 - 038
IMP C M AVR PROBVS P F AVG	020
IMP CONSTANTINVS AVG	208 – 210, 218, 231 - 233, 238
IMP CONSTANTINVS MAX AVG	239 - 240
IMP CONSTANTINVS P F AVG	227 - 230, 234 – 236, 244 - 249
IMP C P LIC GALLIENVS AVG	004
IMP C VAL LICIN LICINIVS P F AVG	053, 056 - 064, 067 - 073, 082 - 111, 114 - 154, 169 - 171, 176 - 187
IMP GALLIENVS AVG	005 - 006
IMP LICINIVS AVG	055, 065 - 066, 074 - 81, 112 – 113, 164 - 165, 168, 173 - 175
IMP LICINIVS P F AVG	167
IMP LIC LICINIVS P F AVG	155 - 163, 166, 172
IVL CRISPVS NOB CAES	317
LICINIVS IVN NOB C	302
LICINIVS IVN NOB CAES	303
MAXENTIVS P F AVG	050 - 051
M OTACIL SEVERA AVG	001
ON MAVRC TIb P P AVI	861
OTACIL SEVERA AVG	002
POP ROMANVS	260
VRBS ROMA	263 - 265

Arka Yüz Lejandları	Kat. No.
AEQVITAS AVGG	017
APOLLINI CONS	011
CAESARVM NOSTRORVM	317, 329
CLARITAS REIPVB	332
CLEMENTIA TEMP	020
CONCORDIA AVGG	001, 004, 741
CONCORDIA AVGGG	539 – 540, 543 – 544, 551, 556 – 557, 568 – 571, 612, 625, 655 – 657, 674 – 675, 709
CONCORDIA MILITVM	021 – 040, 042, 045 – 047
CONSECRATIO	013 – 015
CONSERVATORES VRB SVAE	050 - 052
CONSTANTINI ANA DAFNE	194
DIANAE CONS AVG	005 - 006
D N CONSTANTINI MAX AVG	203
FEL TEMP REPARATIO	341, 353, 355, 358 – 359, 363 – 367, 370 – 372, 376 – 381, 384 – 387, 404 – 437, 450 – 461, 468
GENIO AVGVSTI CMH	071, 103, 189 – 190
GENIO IMPERATORIS	043 – 044, 048, 188
GENIO POP ROM	166
GENIO POPVLI ROMANI	049
GLORIA EXERCITVS	193, 195, 221 – 223, 251 – 252, 321 – 322, 328, 331, 334, 338, 342 – 345, 356, 360 – 362, 373, 389 - 394
GLORIA REIPVBLICAE	552 – 555, 586 - 587

GLORIA ROMANORVM	479 – 484, 490 – 493, 495 – 497, 502 – 503, 505 – 507, 511 – 524, 547, 566, 572, 574, 577 – 579, 583 – 585, 604 – 605, 613, 615, 621, 626, 658 – 660, 665 – 666, 676 - 684, 688 – 692, 694 – 696, 710 – 728, 730 – 734, 736 – 740, 746 - 760
IOVI CONSER	018
IOVI CONSERVATORI	067 – 070, 072 – 073, 082 – 102, 104 – 111, 114 – 155, 163, 169, 176 – 187, 204 – 207, 214 – 217, 228, 235 – 236, 241 – 243, 266 – 301, 304 – 309, 311 – 316, 319, 323 - 327
IOVI CONSERVATORI AVG	055
IOVI CONSERVATORI AVGG	053, 056 – 064, 074 – 081, 112 – 113, 170 – 171, 174 – 175, 192, 198 – 202, 208 – 210, 218
IOVI CONSERVATORI AVGG NN	156 – 162, 172, 227, 234
IOVI CONSERVATORI CAESS	318
IVST VEN MEM	211
LIBERO P CONS AVG	007
PIETAS AVGVSTAE	002
PRINCIPIA IVVENTVTIS	310
PROVIDENTIAE AVGG	065 – 066, 173, 219 – 220, 250
PROVIDENTIAE CAESS	320, 368
REQVIESOP TIMOR MERIT	041
REPARATIO REIPVB	589 - 590
RESTITVT ORBIS	019
RESTITVTOR REIP	476 – 477, 509
RESTITVTOR REIPVBLICAE	510
ROMAE AETERNAE	016
SALVS REI PVBLICAE	545, 548 – 550, 558 – 561, 567, 573, 576, 581 – 582, 594 – 603, 607, 622, 627 –

	638, 661 – 664, 667
SECVRIT PERPET	008
SECVRITAS REIPVB	467
SECVRITAS REIPVBLICAE	478, 485 – 489, 494, 498 – 501, 504, 508, 525 - 538
SOLI INVICTO	191
SOLI INVICTO COMITI	167 – 168, 229, 244 - 249
SPES REIPVBLICE	382 – 383, 388, 438 – 448, 462, 465 – 466, 469 - 471
SPQR OPTIMO PRINCIPI	054
VBERITAS AVG	009 - 010
VICT AVG	351 - 352
VICTORIA AVG	012, 588
VICTORIAE DD AVGG Q NN	340, 354
VICTORIA GERMANICVS	003
VICTORIAE LAETAE PRINC PERP	230 – 233, 238 – 240, 302
VIRTVS AVGG	226
VIRTVS EXERCITI	546, 606, 608 – 611, 616 – 620, 623 – 624, 642 – 654, 668 – 673, 685 – 687, 693, 697 -708
VIRTVS EXERCIT S - F	237
VIRTVS ROMANORVM	541
VN MR	197, 212 – 213, 224 – 225, 256 - 259
VOT / I. S / .V.	317, 329
VOT / V	614, 639
VOT/ X / MVLT / XX	463 – 464, 472 – 475, 562 – 564, 575, 580, 591 – 593, 640 - 641
VOT / XX / MVLT / XXX	164 - 165, 333, 335 – 337, 339, 346 – 350, 357, 369, 374 – 375, 395 – 403, 542, 565
VOT V / MVLT X / CAESS	303, 330.

KONKORDANS CETVELİ

1. Kazı Kod Numarasına Göre Katalog Listesi:

Kazı Kod. No.	Katalog No.	Kazı Kod. No.	Katalog No.
BBH 005	001	BUY 002	030
AVI 011	002	ART 001	031
AKF 007	003	AMN 003/a	032
ADB 015	004	AMV 016	033
AUM 004/b	005	AUA 003	034
AKJ 002	006	BCL 043	035
APJ 001	007	AOI 034	036
BBI 002	008	BCL 036	037
AHH 002	009	BCM 001	038
AZI 292	010	AMY 001	039
AOF 001	011	ASR 018	040
ARZ 017/c	012	AZI 310	041
AZI 256	013	AGB 043	042
ALC 207	014	AGR 010	043
BCL 038	015	BBI 224	044
BBC 019	016	APD 005	045
AZI 307	017	AZI 177	046
AMV 007	018	AGR 015	047
AFM 002	019	AZI 071	048
BBC 047	020	BAZ 008	049
AZI 178	021	AAN 001/a	050
AFE 002	022	AAN 001/b	051
AGB 045	023	AJU 019	052
AGB 042	024	AZI 128	053
BAZ 105	025	AZI 188	054
AKU 006	026	AZI 311	055
BAZ 056	027	AZI 080	056
AGR 014	028	BBI 221	057
AZI 114	029	AOO 015	058

Kazı Kod. No.	Katalog No.	Kazı Kod. No.	Katalog No.
AZI 160	059	AZI 216	089
AZI 141	060	AZI 089	090
AZI 146	061	AZI 107	091
AZI 043	062	AZI 137	092
BBI 226	063	AZI 100	093
AOO 021	064	AZI 106	094
AZI 098	065	AZI 225	095
BBI 204	066	AZI 076	096
BAZ 076	067	AZI 077	097
BBI 195	068	AZI 179	098
AMM 008	069	AZI 060	099
BBI 218	070	AKU 002	100
AUA 005	071	AZI 159	101
AKF 010	072	AZI 234	102
AZI 112	073	BBI 211	103
AZI 239	074	AJU 024	104
AZI 162	075	AZI 184	105
AZI 138	076	AMM 004	106
AZI 161	077	ARI 001	107
AZI 047	078	AZI 104	108
AZI 293	079	AZI 154	109
AZI 049	080	AUA 004	110
AZI 294	081	AZI 208	111
BAZ 081	082	AKU 003	112
AKU 010	083	AHM 012	113
AZI 155	084	AGR 008	114
BUY 001	085	AZI 035	115
AZI 053	086	AZI 221	116
BBI 231	087	AZL 002	117
AZI 092	088	AZI 174	118

Kazı Kod. No.	Katalog No.	Kazı Kod. No.	Katalog No.
AZI 145	119	AZI 129	149
AZI 167	120	AZI 127	150
BAT 005	121	AZI 153	151
AZI 287	122	AZI 091	152
BBI 228	123	AZI 241	153
BBI 220	124	AZI 283	154
AZI 067	125	AZI 148	155
AZI 078	126	BBI 227	156
AZI 088	127	BBI 205	157
AZI 213	128	AZI 083	158
BBI 225	129	BBI 207	159
BBI 212	130	AOO 016	160
AJU 023	131	AZI 113	161
AKU 001	132	AZI 036	162
AOO 019	133	BBI 208	163
AJU 018	134	AKF 014	164
AKI 005	135	AZI 236	165
AZI 050	136	AZI 086	166
AZI 061	137	AZI 040	167
AZI 108	138	BBI 233	168
AZI 152	139	AZI 166	169
AZI 156	140	BBI 206	170
AZI 226	141	BBI 217	171
AZI 282	142	AZI 069	172
AZI 304	143	AZI 232	173
BBI 198	144	AZI 135	174
AOO 017	145	AZI 066	175
APE 002	146	AZI 079	176
AZI 103	147	AZI 215	177
AZI 105	148	AZI 257	178

Kazı Kod. No.	Katalog No.	Kazı Kod. No.	Katalog No.
AZI 291	179	AZI 038	209
BBI 213	180	AZI 123	210
BBI 202	181	AHD 001	211
AZI 224	182	AFV 031	212
AZI 087	183	AFV 030	213
AZI 122	184	BBI 294	214
BBI 034	185	AZI 044	215
AZI 280	186	BBI 214	216
BBI 293	187	BBI 209	217
ARR 029	188	BBA 005	218
BAZ 146	189	AOO 022	219
BLC 032	190	AGA 010	220
AKU 008	191	AMM 003	221
AZI 181	192	AFV 034	222
AFV 035	193	AGB 046	223
AZI 250	194	BAZ 122	224
BCK 001	195	ASU 001	225
AFV 029	196	AZI 218	226
BAZ 067	197	AZI 126	227
AZI 064	198	AZI 140	228
AZI 168	199	AKF 015	229
AZI 068	200	AZI 233	230
AZI 073	201	AZI 183	231
AZI 142	202	AZI 259	232
AZI 186	203	AZI 245	233
AUC 003	204	AZI 169	234
ADB 014	205	AUC 001	235
AZI 165	206	AZI 031	236
AZI 158	207	AZI 118	237
AZI 115	208	AMM 011	238

Kazı Kod. No.	Katalog No.	Kazı Kod. No.	Katalog No.
AZI 238	239	AZI 220	269
AZI 217	240	AZI 235	270
AZI 243	241	AZI 125	271
AZI 290	242	AKU 007	272
BBI 223	243	AZI 057	273
AZI 164	244	AZI 111	274
AZI 211	245	AJU 026	275
AZI 149	246	AZI 033	276
AZI 150	247	AZI 222	277
AZI 051	248	AZI 240	278
AZI 302	249	AZI 110	279
BBA 001	250	BAK 001	280
AFV 036	251	AZI 131	281
AZI 134	252	AZI 143	282
ALC 115	253	AZI 207	283
BCT 007	254	AZI 095	284
BCL 030	255	AZI 109	285
AKF 012	256	AZI 191	286
BAZ 073	257	AZI 046	287
AZI 248	258	AZI 139	288
BVC 004	259	AZI 034	289
AFL 003	260	AZI 163	290
AFH 065/m	261	AZI 189	291
AZI 231	262	AZI 214	292
BUZ 005	263	BVT 032	293
BVC 008	264	AZI 120	294
BLC 034	265	AZI 171	295
AZI 072	266	AZI 242	296
AZI 075	267	AZI 325	297
AZI 180	268	AOO 014	298

Kazı Kod. No.	Katalog No.	Kazı Kod. No.	Katalog No.
AZI 130	299	BBF 001	329
AZI 219	300	AZI 052	330
AZI 065	301	BAZ 148	331
AZI 281	302	ARV 018	332
AUA 006	303	BAZ 035	333
APE 001	304	BAZ 088	334
AZI 313	305	BAZ 116	335
AZI 316	306	BAZ 032	336
BBI 210	307	BAZ 115	337
BBI 219	308	BAZ 131	338
BDS 001	309	BAZ 029	339
AMR 054	310	AHZ 002	340
AZI 121	311	AOR 025	341
AZI 157	312	BAZ 031	342
AZI 059	313	BAZ 155	343
BBI 203	314	AGN 041/t	344
BBI 215	315	ALC 234	345
APL 001/a	316	BAZ 087	346
AZI 244	317	BAZ 117	347
AZI 048	318	BAZ 130	348
AZI 223	319	AOO 049	349
AZI 187	320	AFV 28/d	350
BAZ 165	321	BAZ 015	351
BAZ 086	322	BAZ 096	352
AZI 096	323	BAZ 113	353
AZI 173	324	AGN 041/ı	354
AZI 124	325	BAZ 060	355
AZI 099	326	AHJ 006	356
AJU 021	327	AFV 040	357
BAZ 023	328	BAZ 009	358

Kazı Kod. No.	Katalog No.	Kazı Kod. No.	Katalog No.
AOE 004	359	BAZ 026	389
AFH 070	360	BAZ 061	390
AFH 066	361	BAZ 053	391
AZI 190	362	AMM 009	392
BAZ 075	363	AZI 182	393
BAZ 100	364	AZI 209	394
AZI 185	365	BAZ 013	395
BAZ 154	366	BAZ 129	396
BAZ 093	367	BAZ 159	397
AMM 006	368	AZI 227	398
AFV 037	369	AZI 253	399
BAZ 038	370	AFM 005	400
AZI 175	371	AMV 011	401
BYI 017	372	AOO 038	402
AGA 007/a	373	BEM 004	403
AZI 197	374	AZI 194	404
BCL 004	375	AFE 001	405
BAZ 062	376	BAZ 021	406
AGN 41/L	377	BAZ 079	407
AMR 013	378	BAZ 106	408
BAC 003	379	BAZ 059	409
BAZ 143	380	BAZ 074	410
AMR 014	381	BAZ 083	411
AZI 116	382	BAZ 090	412
AMO 003	383	BAZ 103	413
AKI 003	384	BAZ 104	414
AZI 193	385	BAZ 134	415
BAZ 149	386	BAZ 110	416
BAZ 099	387	BAZ 150	417
BAZ 120	388	AZI 195	418

Kazı Kod. No.	Katalog No.	Kazı Kod. No.	Katalog No.
AZI 200	419	AZO 002	449
AKI 004	420	BAZ 025	450
AOG 002	421	AMR 015	451
APK 004	422	AJU 022	452
ARR 031	423	BAZ 017	453
AZI 117	424	ALC 242	454
AMR 002	425	BAZ 046	455
AMR 003	426	BAZ 054	456
ALC 118	427	BAZ 078	457
BAZ 133	428	ATK 004	458
BEG 023	429	BAT 002	459
BEP 001	430	AFH 065	460
AFV 028/f	431	AVV 011	461
AHZ 001/a	432	BAZ 111	462
BAZ 012	433	AMR 007	463
BAZ 147	434	AMR 012	464
AMR 016	435	AHC 003	465
AMR 017	436	AOO 084	466
AZI 151	437	AVB 008	467
AGN 041/s	438	BAZ 135	468
AFH 065/r	439	BAZ 036	469
BAZ 041	440	AFV 028/n	470
BAZ 160	441	BAZ 048	471
BLC 035	442	AMR 005	472
BDC 021	443	AMR 006	473
BEN 006	444	AMR 008	474
AZN 002	445	AMR 010	475
AZI 261	446	BEM 002	476
AZI 305	447	AZK 002	477
ALC 077	448	AZI 319	478

Kazı Kod. No.	Katalog No.	Kazı Kod. No.	Katalog No.
BAZ 055	479	AZI 317	509
AHH 001	480	AVK 008	510
BAZ 145	481	AOG 012	511
ALC 143	482	ASF 002	512
AZI 279	483	ARR 030	513
BCL 042	484	BAZ 027	514
BAZ 024	485	BAZ 030	515
BAZ 039	486	BAZ 112	516
BDD 033	487	BAZ 157	517
ASG 001	488	BBA 004	518
AMK 005	489	AVK 010	519
BAZ 072	490	BVS 003	520
BAZ 161	491	BEI 007	521
BAZ 156	492	BYM 001	522
BEN 005	493	BYM 002	523
AZI 074	494	AZI 094	524
BAZ 101	495	AVK 009	525
BYB 001	496	BAZ 022	526
BAZ 010	497	BAZ 098	527
BAZ 092	498	BAZ 115	528
BAZ 084	499	BAZ 164	529
BAZ 003	500	AZI 266	530
AZI 081	501	BCL 006	531
BAZ 142	502	ALC 080	532
ALC 224	503	ALC 081	533
ALC 241	504	ALC 082	534
AUC 002	505	ALC 208	535
ALC 238	506	AVK 009	536
AZM 003	507	AZN 001	537
AZI 230	508	BCL 006	538

Kazı Kod. No.	Katalog No.	Kazı Kod. No.	Katalog No.
ATK 003	539	AUU 001	569
BAZ 163	540	AZI 263	570
BAM 002	541	AZI 273	571
ALC 231	542	BAC 001	572
AOR 024	543	AVE 058	573
ARV 020	544	AVI 010	574
AOO 094	545	AZG 004	575
BCL 009	546	ALC 103	576
AZI 264	547	AVI 009	577
ALC 247	548	AVI 008	578
AZI 301	549	BVC 005	579
AOO 071	550	BEP 002	580
AZI 042	551	ALC 246	581
ALC 026	552	ALC 104	582
ALC 027	553	AUT 009	583
ALC 028	554	AVI 006	584
ALC 214	555	BBG 001	585
AZI 090	556	AOO 053	586
ALC 078	557	BAZ 138	587
AGN 041/p	558	ALC 106	588
ALC 249	559	AZI 037	589
BED 017	560	AZI 070	590
ALC 038	561	AZI 196	591
ALC 189	562	ALC 232	592
AOO 102	563	AZI 265	593
AZI 251	564	AOO 078	594
ALC 079	565	AOO 193	595
AZP 003	566	BLC 033	596
BAZ 069	567	AZI 210	597
BEO 004	568	AZI 268	598

Kazı Kod. No.	Katalog No.	Kazı Kod. No.	Katalog No.
BYI 004	599	AZI 084	629
BEO 001	600	AZI 097	630
ALC 187	601	AZI 289	631
ALC 191	602	AZK 002	632
ALC 215	603	ALC 033	633
ASR 016	604	ALC 034	634
ALC 029	605	ALC 036	635
ALC 014	606	ALC 037	636
BVH 015	607	ALC 039	637
ALC 007	608	ALC 044	638
ALC 025	609	ARV 006	639
ALC 015	610	ALC 040	640
ALC 020	611	ALC 233	641
ALC 087	612	ALC 093	642
AMN 003	613	ALC 022	643
AZI 260	614	ALC 035	644
BCL 039	615	AOO 024	645
AOO 023	616	ALC 001	646
ALC 008	617	ALC 006	647
ASN 001	618	ALC 013	648
ALC 019	619	ANA 007	649
ALC 024	620	ARR 035	650
ALC 032	621	AZP 001	651
BAZ 065	622	BEL 008	652
ALC 021	623	BEL 009	653
ALC 046	624	BYI 011	654
ALC 248	625	ALC 088	655
BCL 005	626	AZG 005	656
AML 001	627	AOD 029	657
AZB 001	628	ALC 031	658

Kazı Kod. No.	Katalog No.	Kazı Kod. No.	Katalog No.
ALC 107	659	ALC 096	689
ALC 110	660	ALC 140	690
ALC 226	661	ALC 202	691
ALC 223	662	ALC 068	692
ALC 109	663	ALC 056	693
ALC 222	664	ALC 123	694
ALC 237	665	AFV 039	695
ALC 243	666	AZO 001	696
BEN 001	667	AFH 065/b	697
ALC 004	668	AZJ 001	698
ALC 005	669	BYI 003	699
ALC 011	670	ALC 003	700
ALC 051	671	ALC 010	701
BAZ 141	672	ALC 012	702
ALC 150	673	ALC 018	703
ALC 086	674	ALC 047	704
ALC 108	675	ALC 048	705
ALC 112	676	ALC 049	706
ALC 132	677	ALC 050	707
ALC 064	678	ALC 144	708
ALC 095	679	ALC 084	709
ALC 075	680	BVB 004	710
ALC 065	681	ALC 209	711
ALC 069	682	ALC 128	712
ALC 122	683	AGM 10/a	713
ALC 117	684	BCS 008	714
BLC 031	685	BEM 003	715
ALC 002	686	ALC 060	716
ALC 009	687	ALC 130	717
AGR 009	688	ALC 071	718

Kazı Kod. No.	Katalog No.	Kazı Kod. No.	Katalog No.
ALC 216	719	ALC 098	749
ALC 057	720	ALC 100	750
ALC 063	721	ALC 101	751
ALC 061	722	ALC 136	752
ALC 072	723	ALC 198	753
ALC 073	724	AZS 001	754
ALC 074	725	ALC 066	755
ALC 076	726	ALC 070	756
ALC 111	727	ALC 105	757
ALC 114	728	ALC 113	758
BAZ 124	729	BAZ 123	759
ALC 059	730	ALC 052	760
ALC 058	731	ALC 210	761
ALC 062	732	AOO 095	762
ALC 094	733	AOO 186	763
ALC 205	734	AOO 104	764
BAZ 049	735	BBE 001	765
ALC 097	736	AOO 055	766
ALC 121	737	BAZ 058	767
ALC 067	738	BAZ 153	768
ALC 089	739	AOO 025	769
ALC 090	740	AOO 072	770
ALC 083	741	AOO 073	771
AOO 041	742	AOO 074	772
AOO 066	743	AOO 082	773
AOO 068	744	AOO 122	774
AOO 202	745	AOO 251	775
AFH 065/t	746	AOO 280	776
BYI 013	747	BCS 007	777
ALC 092	748	AOO 026	778

Kazı Kod. No.	Katalog No.	Kazı Kod. No.	Katalog No.
AOO 030	779	AOO 099	809
AOO 031	780	AOO 101	810
AOO 079	781	AOO 103	811
AOO 043	782	AOO 108	812
AOO 051	783	AOO 131	813
AOO 059	784	AOO 149	814
AOO 063	785	AOO 155	815
AOO 077	786	AOO 158	816
AOO 080	787	AOO 160	817
AOO 093	788	AOO 163	818
AOO 100	789	AOO 177	819
AOO 154	790	AOO 246	820
AOO 032	791	AOO 247	821
AOO 034	792	AVN 046	822
AOO 039	793	AVV 012	823
AOO 069	794	AGS 007	824
AOO 045	795	BEN 002	825
AOO 128	796	AVV 016	826
AOO 040	797	AYI 013	827
AOO 076	798	BAR 003	828
AOO 081	799	BVT 001	829
AOO 048	800	AVV 017	830
AOO 058	801	AMM 007	831
AOO 060	802	BBC 002	832
AOO 064	803	BBY 005	833
AOO 070	804	BVU 005	834
AOO 075	805	AYI 016	835
AOO 085	806	AVV 009	836
AOO 089	807	AHK 001	837
AOO 091	808	AHL 001	838

Kazı Kod. No.	Katalog No.	Kazı Kod. No.	Katalog No.
AZP 002	839	BAR 002	854
BCL 040	840	AOD 028	855
ARY 024	841	BVS 001	856
ATZ 004	842	BEG 018	857
AGS 008	843	AKG 006	858
AKU 004	844	BVS 002	859
AOE 020	845	AKZ 001	860
BCL 041/b	846	ARO 023	861
BYB 005	847	BYL 001	862
AIC 002	848	ASR 012	863
AMM 010	849	AHL 002	864
ASJ 007	850	AZM 001	865
ALA 005/a	851	AHF 001	866
ARO 021/a	852	BBG 002	867
AGR 016	853		

2. Buluntu Yerlerine Göre Katalog Listesi:

Buluntu Yeri	Katalog No.	Buluntu Yeri	Katalog No.
Tiyatro	001	Yamaç Hamamı	030
Tiyatro	002	Yamaç Hamamı	031
Tiyatro	003	Yamaç Hamamı	032
Yamaç Hamamı	004	Yamaç Hamamı	033
Roma Hamamı	005	Tiyatro	034
Yamaç Hamamı	006	Roma Hamamı	035
Yamaç Hamamı	007	Tiyatro	036
Tiyatro	008	Roma Hamamı	037
Agora	009	Agora	038
Tiyatro	010	Odeion	039
Yamaç Hamamı	011	Agora	040
Yamaç Hamamı	012	Tiyatro	041
Tiyatro	013	Yamaç Hamamı	042
Odeion	014	Agora	043
Roma Hamamı	015	Tiyatro	044
Roma Hamamı	016	Tiyatro	045
Tiyatro	017	Tiyatro	046
Yamaç Hamamı	018	Agora	047
Agora	019	Tiyatro	048
Roma Hamamı	020	Yamaç Hamamı	049
Tiyatro	021	Yüzey	050
Tiyatro	022	Yüzey	051
Yamaç Hamamı	023	Tiyatro	052
Yamaç Hamamı	024	Tiyatro	053
Yamaç Hamamı	025	Tiyatro	054
Tiyatro	026	Tiyatro	055
Yamaç Hamamı	027	Tiyatro	056
Agora	028	Tiyatro	057
Tiyatro	029	Tiyatro	058

Buluntu Yeri	Katalog No.	Buluntu Yeri	Katalog No.
Tiyatro	059	Tiyatro	089
Tiyatro	060	Tiyatro	090
Tiyatro	061	Tiyatro	091
Tiyatro	062	Tiyatro	092
Tiyatro	063	Tiyatro	093
Tiyatro	064	Tiyatro	094
Tiyatro	065	Tiyatro	095
Tiyatro	066	Tiyatro	096
Yamaç Hamamı	067	Tiyatro	097
Tiyatro	068	Tiyatro	098
Tiyatro	069	Tiyatro	099
Tiyatro	070	Tiyatro	100
Tiyatro	071	Tiyatro	101
Tiyatro	072	Tiyatro	102
Tiyatro	073	Tiyatro	103
Tiyatro	074	Tiyatro	104
Tiyatro	075	Tiyatro	105
Tiyatro	076	Tiyatro	106
Tiyatro	077	Tiyatro	107
Tiyatro	078	Tiyatro	108
Tiyatro	079	Tiyatro	109
Tiyatro	080	Tiyatro	110
Tiyatro	081	Tiyatro	111
Yamaç Hamamı	082	Tiyatro	112
Tiyatro	083	Agora	113
Tiyatro	084	Agora	114
Yamaç Hamamı	085	Tiyatro	115
Tiyatro	086	Tiyatro	116
Tiyatro	087	Odeion	117
Tiyatro	088	Tiyatro	118

Buluntu Yeri	Katalog No.	Buluntu Yeri	Katalog No.
Tiyatro	119	Tiyatro	149
Tiyatro	120	Tiyatro	150
Yamaç Hamamı	121	Tiyatro	151
Tiyatro	122	Tiyatro	152
Tiyatro	123	Tiyatro	153
Tiyatro	124	Tiyatro	154
Tiyatro	125	Tiyatro	155
Tiyatro	126	Tiyatro	156
Tiyatro	127	Tiyatro	157
Tiyatro	128	Tiyatro	158
Tiyatro	129	Tiyatro	159
Tiyatro	130	Tiyatro	160
Tiyatro	131	Tiyatro	161
Tiyatro	132	Tiyatro	162
Tiyatro	133	Tiyatro	163
Tiyatro	134	Tiyatro	164
Tiyatro	135	Tiyatro	165
Tiyatro	136	Tiyatro	166
Tiyatro	137	Tiyatro	167
Tiyatro	138	Tiyatro	168
Tiyatro	139	Tiyatro	169
Tiyatro	140	Tiyatro	170
Tiyatro	141	Tiyatro	171
Tiyatro	142	Tiyatro	172
Tiyatro	143	Tiyatro	173
Tiyatro	144	Tiyatro	174
Tiyatro	145	Tiyatro	175
Tiyatro	146	Tiyatro	176
Tiyatro	147	Tiyatro	177
Tiyatro	148	Tiyatro	178

Buluntu Yeri	Katalog No.	Buluntu Yeri	Katalog No.
Tiyatro	179	Tiyatro	209
Tiyatro	180	Tiyatro	210
Tiyatro	181	Agora	211
Tiyatro	182	Yamaç Hamamı	212
Tiyatro	183	Yamaç Hamamı	213
Tiyatro	184	Tiyatro	214
Tiyatro	185	Tiyatro	215
Tiyatro	186	Tiyatro	216
Tiyatro	187	Tiyatro	217
Agora	188	Yamaç Hamamı	218
Yamaç Hamamı	189	Tiyatro	219
Yüzey	190	Yamaç Hamamı	220
Tiyatro	191	Tiyatro	221
Tiyatro	192	Yamaç Hamamı	222
Yamaç Hamamı	193	Yamaç Hamamı	223
Tiyatro	194	Yamaç Hamamı	224
Roma Hamamı	195	Odeion	225
Yamaç Hamamı	196	Tiyatro	226
Yamaç Hamamı	197	Tiyatro	227
Tiyatro	198	Tiyatro	228
Tiyatro	199	Tiyatro	229
Tiyatro	200	Tiyatro	230
Tiyatro	201	Tiyatro	231
Tiyatro	202	Tiyatro	232
Tiyatro	203	Tiyatro	233
Yamaç Hamamı	204	Tiyatro	234
Tiyatro	205	Tiyatro	235
Tiyatro	206	Tiyatro	236
Tiyatro	207	Tiyatro	237
Tiyatro	208	Tiyatro	238

Buluntu Yeri	Katalog No.	Buluntu Yeri	Katalog No.
Tiyatro	239	Tiyatro	269
Tiyatro	240	Tiyatro	270
Tiyatro	241	Tiyatro	271
Tiyatro	242	Tiyatro	272
Tiyatro	243	Tiyatro	273
Tiyatro	244	Tiyatro	274
Tiyatro	245	Tiyatro	275
Tiyatro	246	Tiyatro	276
Tiyatro	247	Tiyatro	277
Tiyatro	248	Tiyatro	278
Tiyatro	249	Tiyatro	279
Yamaç Hamamı	250	Yamaç Hamamı	280
Yamaç Hamamı	251	Tiyatro	281
Tiyatro	252	Tiyatro	282
Odeion	253	Tiyatro	283
Tiyatro	254	Tiyatro	284
Yüzey	255	Tiyatro	285
Tiyatro	256	Tiyatro	286
Yamaç Hamamı	257	Tiyatro	287
Tiyatro	258	Tiyatro	288
Yüzey	259	Tiyatro	289
Agora	260	Tiyatro	290
Yamaç Hamamı	261	Tiyatro	291
Tiyatro	262	Tiyatro	292
Yamaç Hamamı	263	Roma Hamamı	293
Yüzey	264	Tiyatro	294
Yüzey	265	Tiyatro	295
Tiyatro	266	Tiyatro	296
Tiyatro	267	Tiyatro	297
Tiyatro	268	Tiyatro	298

Buluntu Yeri	Katalog No.	Buluntu Yeri	Katalog No.
Tiyatro	299	Odeion	329
Tiyatro	300	Tiyatro	330
Tiyatro	301	Yamaç Hamamı	331
Tiyatro	302	Odeion	332
Tiyatro	303	Yamaç Hamamı	333
Tiyatro	304	Yamaç Hamamı	334
Tiyatro	305	Yamaç Hamamı	335
Tiyatro	306	Yamaç Hamamı	336
Tiyatro	307	Yamaç Hamamı	337
Tiyatro	308	Yamaç Hamamı	338
Agora	309	Yamaç Hamamı	339
Tiyatro	310	Yamaç Hamamı	340
Tiyatro	311	Odeion	341
Tiyatro	312	Yamaç Hamamı	342
Tiyatro	313	Yamaç Hamamı	343
Tiyatro	314	Yamaç Hamamı	344
Tiyatro	315	Odeion	345
Yamaç Hamamı	316	Yamaç Hamamı	346
Tiyatro	317	Yamaç Hamamı	347
Tiyatro	318	Yamaç Hamamı	348
Tiyatro	319	Tiyatro	349
Tiyatro	320	Yamaç Hamamı	350
Yamaç Hamamı	321	Yamaç Hamamı	351
Yamaç Hamamı	322	Yamaç Hamamı	352
Tiyatro	323	Yamaç Hamamı	353
Tiyatro	324	Yamaç Hamamı	354
Tiyatro	325	Yamaç Hamamı	355
Tiyatro	326	Agora	356
Tiyatro	327	Yamaç Hamamı	357
Yamaç Hamamı	328	Yamaç Hamamı	358

Buluntu Yeri	Katalog No.	Buluntu Yeri	Katalog No.
Odeion	359	Yamaç Hamamı	389
Yamaç Hamamı	360	Yamaç Hamamı	390
Yamaç Hamamı	361	Yamaç Hamamı	391
Tiyatro	362	Tiyatro	392
Yamaç Hamamı	363	Tiyatro	393
Yamaç Hamamı	364	Tiyatro	394
Tiyatro	365	Yamaç Hamamı	395
Yamaç Hamamı	366	Yamaç Hamamı	396
Yamaç Hamamı	367	Yamaç Hamamı	397
Tiyatro	368	Tiyatro	398
Yamaç Hamamı	369	Tiyatro	399
Yamaç Hamamı	370	Agora	400
Tiyatro	371	Yamaç Hamamı	401
Roma Hamamı	372	Tiyatro	402
Yamaç Hamamı	373	Odeion	403
Tiyatro	374	Tiyatro	404
Yüzey	375	Tiyatro	405
Yamaç Hamamı	376	Yamaç Hamamı	406
Yamaç Hamamı	377	Yamaç Hamamı	407
Tiyatro	378	Yamaç Hamamı	408
Tiyatro	379	Yamaç Hamamı	409
Yamaç Hamamı	380	Yamaç Hamamı	410
Tiyatro	381	Yamaç Hamamı	411
Tiyatro	382	Yamaç Hamamı	412
Tiyatro	383	Yamaç Hamamı	413
Tiyatro	384	Yamaç Hamamı	414
Tiyatro	385	Yamaç Hamamı	415
Yamaç Hamamı	386	Yamaç Hamamı	416
Yamaç Hamamı	387	Yamaç Hamamı	417
Yamaç Hamamı	388	Tiyatro	418

Buluntu Yeri	Katalog No.	Buluntu Yeri	Katalog No.
Tiyatro	419	Odeion	449
Tiyatro	420	Yamaç Hamamı	450
Yamaç Hamamı	421	Tiyatro	451
Yamaç Hamamı	422	Tiyatro	452
Agora	423	Yamaç Hamamı	453
Tiyatro	424	Odeion	454
Tiyatro	425	Yamaç Hamamı	455
Tiyatro	426	Yamaç Hamamı	456
Odeion	427	Yamaç Hamamı	457
Yamaç Hamamı	428	Yamaç Hamamı	458
Odeion	429	Yamaç Hamamı	459
Odeion	430	Yamaç Hamamı	460
Yamaç Hamamı	431	Roma Hamamı	461
Yamaç Hamamı	432	Yamaç Hamamı	462
Yamaç Hamamı	433	Tiyatro	463
Yamaç Hamamı	434	Tiyatro	464
Tiyatro	435	Agora	465
Tiyatro	436	Tiyatro	466
Tiyatro	437	Roma Hamamı	467
Yamaç Hamamı	438	Yamaç Hamamı	468
Yamaç Hamamı	439	Yamaç Hamamı	469
Yamaç Hamamı	440	Yamaç Hamamı	470
Yamaç Hamamı	441	Yamaç Hamamı	471
Yüzey	442	Tiyatro	472
Roma Hamamı	443	Tiyatro	473
Odeion	444	Tiyatro	474
Odeion	445	Tiyatro	475
Tiyatro	446	Odeion	476
Tiyatro	447	Odeion	477
Odeion	448	Tiyatro	478

Buluntu Yeri	Katalog No.	Buluntu Yeri	Katalog No.
Yamaç Hamamı	479	Tiyatro	509
Agora	480	Odeion	510
Yamaç Hamamı	481	Yamaç Hamamı	511
Odeion	482	Odeion	512
Tiyatro	483	Agora	513
Roma Hamamı	484	Yamaç Hamamı	514
Yamaç Hamamı	485	Yamaç Hamamı	515
Yamaç Hamamı	486	Yamaç Hamamı	516
Roma Hamamı	487	Yamaç Hamamı	517
Odeion	488	Yamaç Hamamı	518
Odeion	489	Odeion	519
Yamaç Hamamı	490	Roma Hamamı	520
Yamaç Hamamı	491	Odeion	521
Yamaç Hamamı	492	Odeion	522
Odeion	493	Odeion	523
Tiyatro	494	Tiyatro	524
Yamaç Hamamı	495	Yüzey	525
Tiyatro	496	Yamaç Hamamı	526
Yamaç Hamamı	497	Yamaç Hamamı	527
Yamaç Hamamı	498	Yamaç Hamamı	528
Yamaç Hamamı	499	Yamaç Hamamı	529
Yamaç Hamamı	500	Tiyatro	530
Tiyatro	501	Roma Hamamı	531
Yamaç Hamamı	502	Odeion	532
Odeion	503	Odeion	533
Odeion	504	Odeion	534
Tiyatro	505	Odeion	535
Odeion	506	Odeion	536
Odeion	507	Odeion	537
Tiyatro	508	Yüzey	538

Buluntu Yeri	Katalog No.	Buluntu Yeri	Katalog No.
Yamaç Hamamı	539	Tiyatro	569
Yamaç Hamamı	540	Tiyatro	570
Yamaç Hamamı	541	Tiyatro	571
Odeion	542	Tiyatro	572
Odeion	543	Roma Hamamı	573
Odeion	544	Tiyatro	574
Tiyatro	545	Tiyatro	575
Yüzey	546	Odeion	576
Tiyatro	547	Tiyatro	577
Odeion	548	Tiyatro	578
Tiyatro	549	Yüzey	579
Tiyatro	550	Odeion	580
Tiyatro	551	Odeion	581
Odeion	552	Odeion	582
Odeion	553	Roma Hamamı	583
Odeion	554	Tiyatro	584
Odeion	555	Odeion	585
Tiyatro	556	Tiyatro	586
Odeion	557	Yamaç Hamamı	587
Yamaç Hamamı	558	Odeion	588
Odeion	559	Tiyatro	589
Odeion	560	Tiyatro	590
Odeion	561	Tiyatro	591
Odeion	562	Odeion	592
Tiyatro	563	Tiyatro	593
Tiyatro	564	Tiyatro	594
Odeion	565	Tiyatro	595
Odeion	566	Yüzey	596
Yamaç Hamamı	567	Tiyatro	597
Odeion	568	Tiyatro	598

Buluntu Yeri	Katalog No.	Buluntu Yeri	Katalog No.
Roma Hamamı	599	Tiyatro	629
Odeion	600	Tiyatro	630
Odeion	601	Tiyatro	631
Odeion	602	Odeion	632
Odeion	603	Odeion	633
Agora	604	Odeion	634
Odeion	605	Odeion	635
Odeion	606	Odeion	636
Roma Hamamı	607	Odeion	637
Odeion	608	Odeion	638
Odeion	609	Odeion	639
Odeion	610	Odeion	640
Odeion	611	Odeion	641
Odeion	612	Odeion	642
Tiyatro	613	Odeion	643
Tiyatro	614	Odeion	644
Roma Hamamı	615	Tiyatro	645
Tiyatro	616	Odeion	646
Odeion	617	Odeion	647
Odeion	618	Odeion	648
Odeion	619	Oda Mezar	649
Odeion	620	Agora	650
Odeion	621	Odeion	651
Yamaç Hamamı	622	Roma Hamamı	652
Odeion	623	Roma Hamamı	653
Odeion	624	Roma Hamamı	654
Odeion	625	Tiyatro	655
Yüzey	626	Odeion	656
Odeion	627	Agora	657
Tiyatro	628	Odeion	658

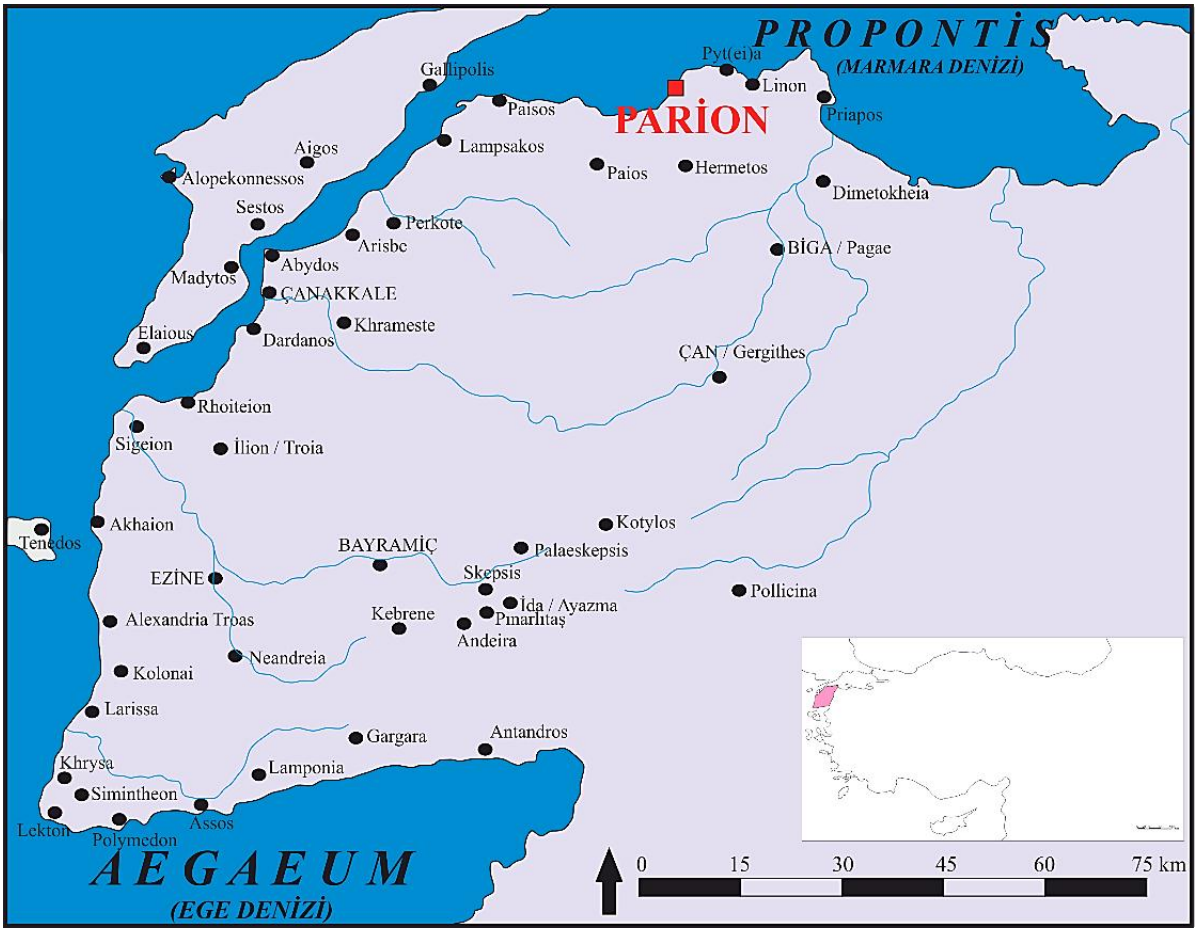
Buluntu Yeri	Katalog No.	Buluntu Yeri	Katalog No.
Odeion	659	Odeion	689
Odeion	660	Odeion	690
Odeion	661	Odeion	691
Odeion	662	Odeion	692
Odeion	663	Odeion	693
Odeion	664	Odeion	694
Odeion	665	Yamaç Hamamı	695
Odeion	666	Odeion	696
Odeion	667	Yamaç Hamamı	697
Odeion	668	Odeion	698
Odeion	669	Roma Hamamı	699
Odeion	670	Odeion	700
Odeion	671	Odeion	701
Yamaç Hamamı	672	Odeion	702
Odeion	673	Odeion	703
Odeion	674	Odeion	704
Odeion	675	Odeion	705
Odeion	676	Odeion	706
Odeion	677	Odeion	707
Odeion	678	Odeion	708
Odeion	679	Odeion	709
Odeion	680	Yamaç Hamamı	710
Odeion	681	Odeion	711
Odeion	682	Odeion	712
Odeion	683	Roma Hamamı	713
Odeion	684	Yüzey	714
Yüzey	685	Odeion	715
Odeion	686	Odeion	716
Odeion	687	Odeion	717
Agora	688	Odeion	718

Buluntu Yeri	Katalog No.	Buluntu Yeri	Katalog No.
Odeion	719	Odeion	749
Odeion	720	Odeion	750
Odeion	721	Odeion	751
Odeion	722	Odeion	752
Odeion	723	Odeion	753
Odeion	724	Odeion	754
Odeion	725	Odeion	755
Odeion	726	Odeion	756
Odeion	727	Odeion	757
Odeion	728	Odeion	758
Yamaç Hamamı	729	Yamaç Hamamı	759
Odeion	730	Odeion	760
Odeion	731	Odeion	761
Odeion	732	Tiyatro	762
Odeion	733	Tiyatro	763
Odeion	734	Tiyatro	764
Yamaç Hamamı	735	Tiyatro	765
Odeion	736	Tiyatro	766
Odeion	737	Yamaç Hamamı	767
Odeion	738	Yamaç Hamamı	768
Odeion	739	Tiyatro	769
Odeion	740	Tiyatro	770
Odeion	741	Tiyatro	771
Tiyatro	742	Tiyatro	772
Tiyatro	743	Tiyatro	773
Tiyatro	744	Tiyatro	774
Tiyatro	745	Tiyatro	775
Yamaç Hamamı	746	Tiyatro	776
Roma Hamamı	747	Yamaç Hamamı	777
Odeion	748	Tiyatro	778

Buluntu Yeri	Katalog No.	Buluntu Yeri	Katalog No.
Tiyatro	779	Tiyatro	809
Tiyatro	780	Tiyatro	810
Tiyatro	781	Tiyatro	811
Tiyatro	782	Tiyatro	812
Tiyatro	783	Tiyatro	813
Tiyatro	784	Tiyatro	814
Tiyatro	785	Tiyatro	815
Tiyatro	786	Tiyatro	816
Tiyatro	787	Tiyatro	817
Tiyatro	788	Tiyatro	818
Tiyatro	789	Tiyatro	819
Tiyatro	790	Tiyatro	820
Tiyatro	791	Tiyatro	821
Tiyatro	792	Roma Hamamı	822
Tiyatro	793	Roma Hamamı	823
Tiyatro	794	Roma Hamamı	824
Tiyatro	795	Odeion	825
Tiyatro	796	Roma Hamamı	826
Tiyatro	797	Roma Hamamı	827
Tiyatro	798	Tiyatro	828
Tiyatro	799	Roma Hamamı	829
Tiyatro	800	Roma Hamamı	830
Tiyatro	801	Tiyatro	831
Tiyatro	802	Roma Hamamı	832
Tiyatro	803	Tiyatro	833
Tiyatro	804	Yamaç Hamamı	834
Tiyatro	805	Roma Hamamı	835
Tiyatro	806	Roma Hamamı	836
Tiyatro	807	Agora	837
Tiyatro	808	Agora	838

Buluntu Yeri	Katalog No.	Buluntu Yeri	Katalog No.
Odeion	839	Yamaç Hamamı	854
Roma Hamamı	840	Agora	855
Agora	841	Roma Hamamı	856
Tiyatro	842	Odeion	857
Roma Hamamı	843	Tiyatro	858
Tiyatro	844	Roma Hamamı	859
Odeion	845	Agora	860
Roma Hamamı	846	Roma Hamamı	861
Tiyatro	847	Tiyatro	862
Agora	848	Agora	863
Tiyatro	849	Agora	864
Odeion	850	Odeion	865
Yamaç Hamamı	851	Agora	866
Roma Hamamı	852	Odeion	867
Agora	853		

HARİTA, FİGÜR, ve LEVHALAR

Harita 1: Troas Bölgesi ve Parion

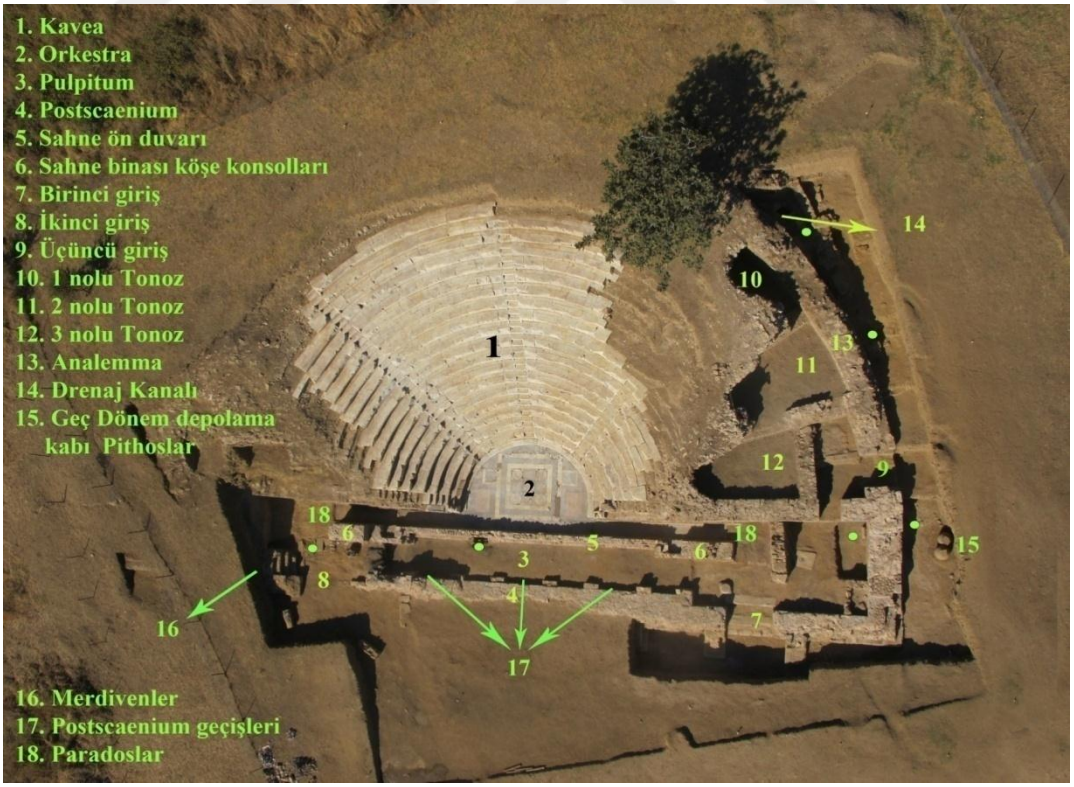
Figür 1: Parion Sikkelerinin Buluntu Yerleri

Figür 2: Parion Güney Nekropolü Genel Görünüş

Figür 3: Nekropol Kazı Çalışmalarında Bulunan En Erken Tarihli Parion Sikkesi

Figür 4: Parion Odeionu

Figür 5: Odeion'un Güneyindeki Geç Dönem Yapısı

Figür 6: Parion Roma Hamamı Genel Görünüm

Figür 7: Tüketilerek Alana Atılmış Deniz Kabuklarına Ait Kalıntılar

Figür 8: Agora Genel Görünüm

Figür 9: Tiyatronun Genel Görünümü

Figür 10: Tiyatro Geç Dönem Duvarı

Figür 11: Yamaç Yapısı (Hamam) Genel Görünümü

Figür 12: Parion, III. Kule (Taşkule)

Figür 13: İmparator Crispus'a ait Sahte Sikke

Figür 14: İmparator Heraclius'a ait Çift Darplı Sikke

Figür 15: Hatalı Darp Edilmiş I. Licinius Sikkesi

Levha 1

1 2 3 4

5 6 7 8

9 10 11 12

Levha 2

13 14 15 16

17 18 19 20

21 22 23 24

Levha 3

Levha 4

37 **38** **39** **40**

41 **42** **43** **44**

45 **46** **47** **48**

Levha 5

49 50 51 52

53 54 55 56

57 58 59 60

Levha 6

61 62 63 64

65 66 67 68

69 70 71 72

Levha 7

Levha 8

85 86 87 88

89 90 91 92

93 94 95 96

Levha 9

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

Levha 10

109 110 111 112

113 114 115 116

117 118 119 120

Levha 11

121 122 123 124

125 126 127 128

129 130 131 132

Levha 12

133 134 135 136

137 138 139 140

141 142 143 144

Levha 13

145 146 147 148

149 150 151 152

153 154 155 156

Levha 14

157 158 159 160

161 162 163 164

165 166 167 168

Levha 15

169 **170** **171** **172**

173 **174** **175** **176**

177 **178** **179** **180**

Levha 16

181 182 183 184

185 186 187 188

189 190 191 192

Levha 17

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

Levha 18

205 206 207 208

209 210 211 212

213 214 215 216

Levha 19

217 **218** **219** **220**

221 **222** **223** **224**

225 **226** **227** **228**

Levha 20

229 230 231 232

233 234 235 236

237 238 239 240

Levha 21

241 **242** **243** **244**

245 **246** **247** **248**

249 **250** **251** **252**

Levha 22

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

Levha 23

265 266 267 268

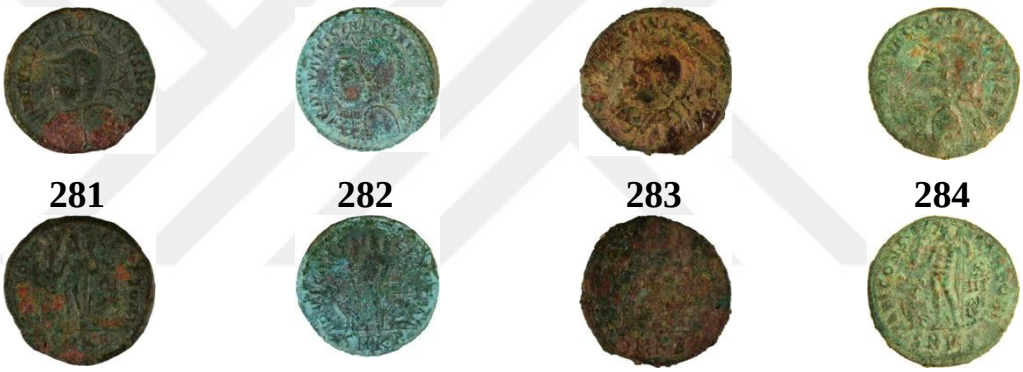
269 270 271 272

273 274 275 276

Levha 24

277 278 279 280

281 282 283 284

285 286 287 288

Levha 25

289 **290** **291** **292**

293 **294** **295** **296**

297 **298** **299** **300**

Levha 26

301 **302** **303** **304**

305 **306** **307** **308**

309 **310** **311** **312**

Levha 27

313 **314** **315** **316**

317 **318** **319** **320**

321 **322** **323** **324**

Levha 28

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

Levha 29

337 338 339 340

341 342 343 344

345 346 347 348

Levha 30

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

Levha 31

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371

372

Levha 32

373 **374** **375** **376**

377 **378** **379** **380**

381 **382** **383** **384**

Levha 33

385 **386** **387** **388**

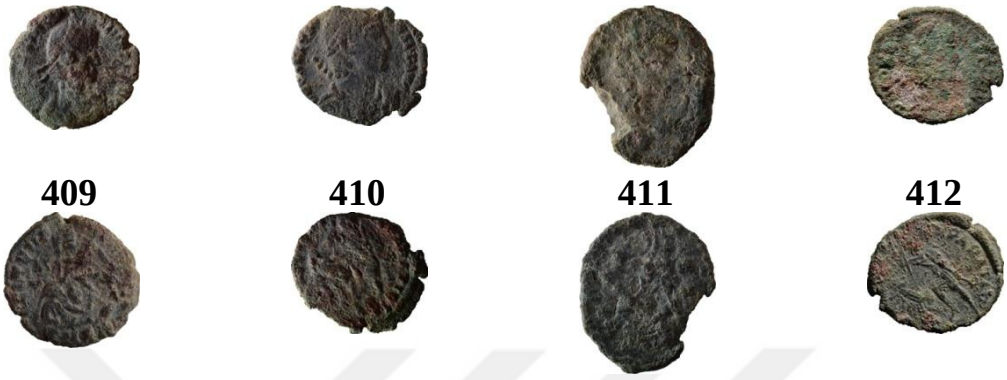
389 **390** **391** **392**

393 **394** **395** **396**

Levha 34

Levha 35

409 410 411 412

413 414 415 416

417 418 419 420

Levha 36

421 422 423 424

425 426 427 428

429 430 431 432

Levha 37

433 **434** **435** **436**

437 **438** **439** **440**

441 **442** **443** **444**

Levha 38

445

446

447

448

449

450

451

452

453

454

455

456

Levha 39

Levha 40

469 470 471 472

473 474 475 476

477 478 479 480

Levha 41

481 482 483 484

485 486 487 488

489 490 491 492

Levha 42

493

494

495

496

497

498

499

500

501

502

503

504

Levha 43

505 506 507 508

509 510 511 512

513 514 515 516

Levha 44

517

518

519

520

521

522

523

524

525

526

527

528

Levha 45

529

530

531

532

533

534

535

536

537

538

539

540

Levha 46

541 **542** **543** **544**

545 **546** **547** **548**

549 **550** **551** **552**

Levha 47

553 554 555 556

557 558 559 560

561 562 563 564

Levha 48

565 **566** **567** **568**

569 **570** **571** **572**

573 **574** **575** **576**

Levha 49

577

578

579

580

581

582

583

584

585

586

587

588

Levha 50

589

590

591

592

593

594

595

596

597

598

599

600

Levha 51

601 **602** **603** **604**

605 **606** **607** **608**

609 **610** **611** **612**

Levha 52

613

614

615

616

617

618

619

620

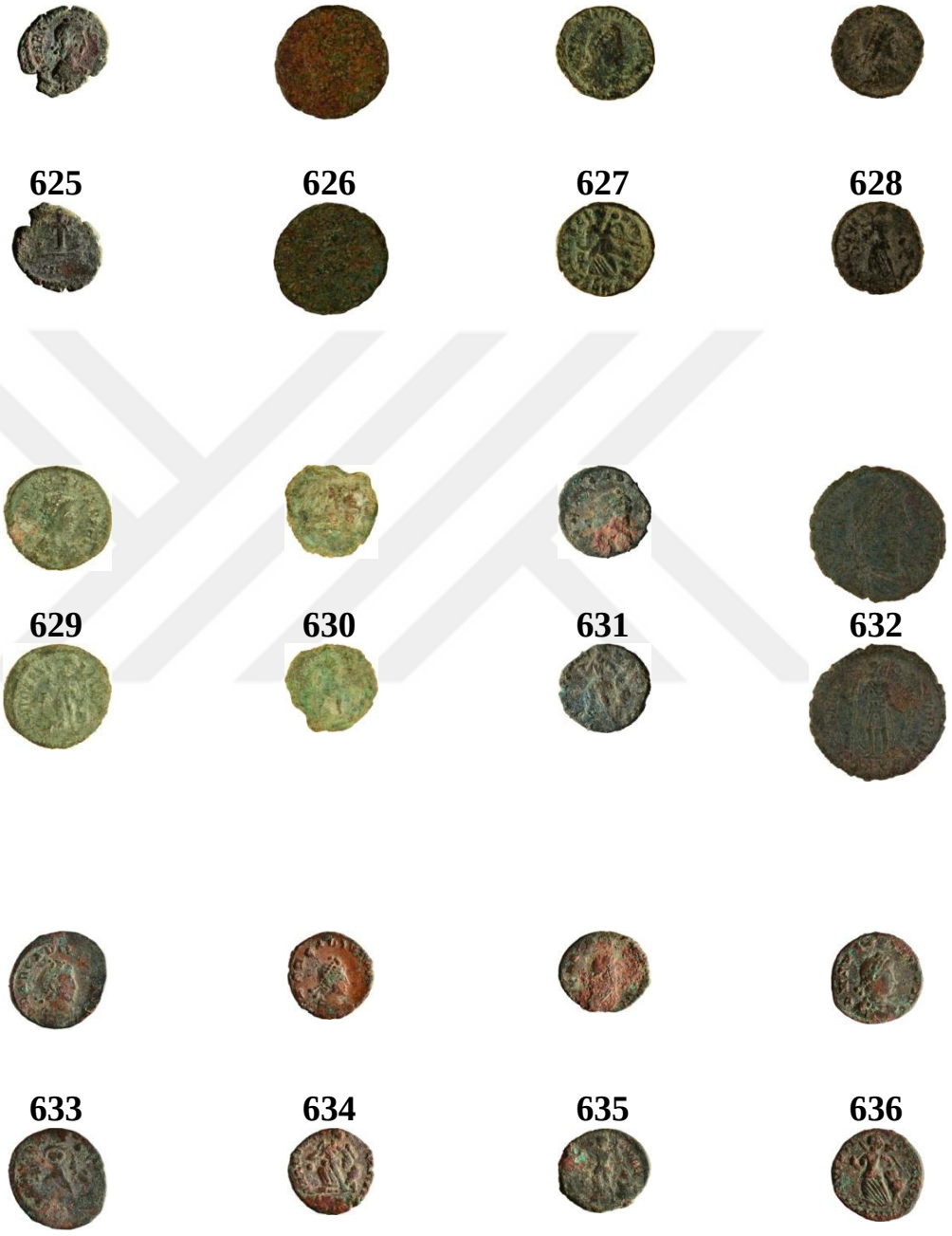

621

622

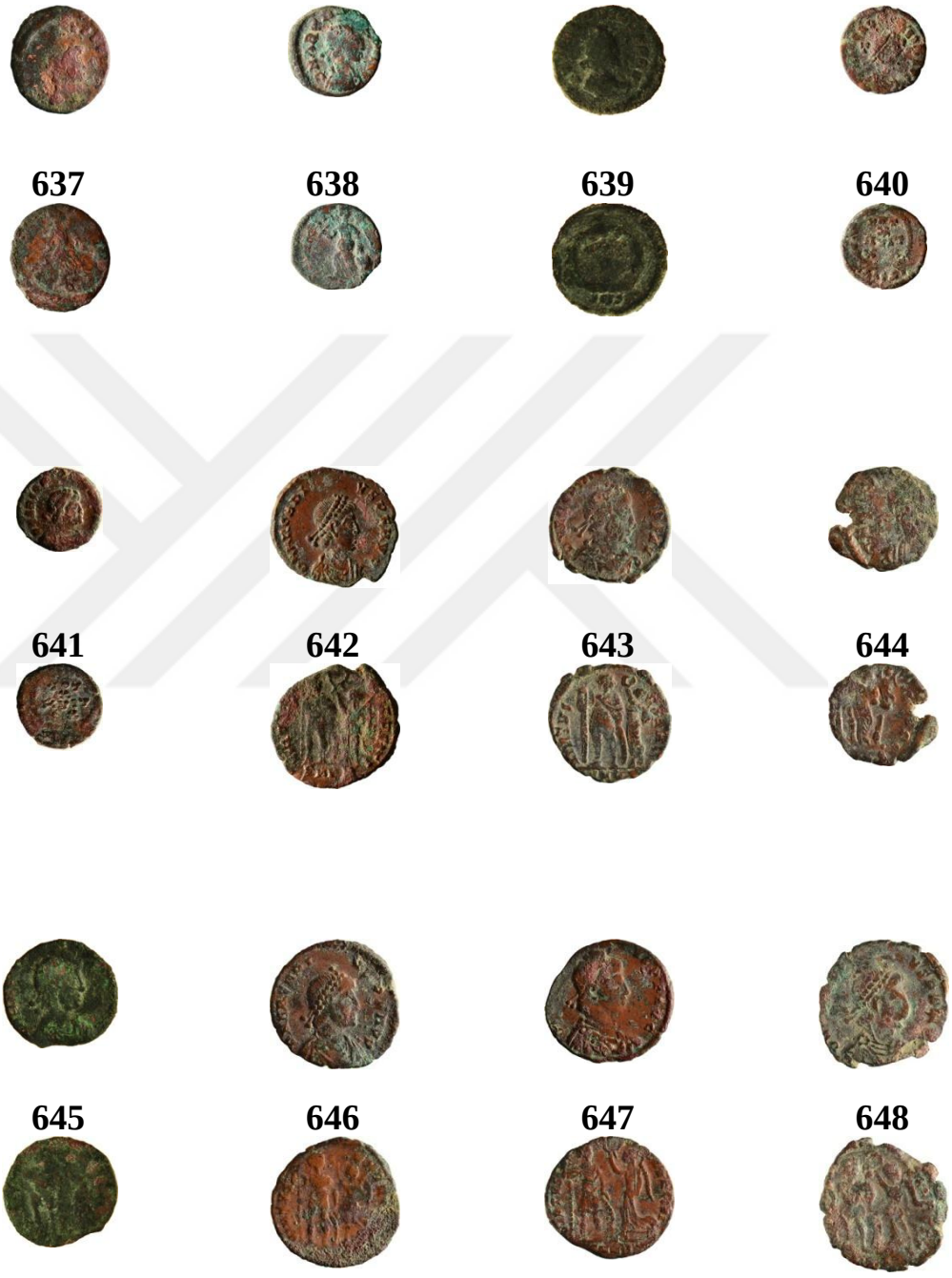

623

624

Levha 53

Levha 54

Levha 55

649 650 651 652

653 654 655 656

657 658 659 660

Levha 56

661 662 663 664

665 666 667 668

669 670 671 672

Levha 57

673 674 675 676

677 678 679 680

681 682 683 684

Levha 58

685 686 687 688

689 690 691 692

693 694 695 696

Levha 59

697 **698** **699** **700**

701 **702** **703** **704**

705 **706** **707** **708**

Levha 60

709

710

711

712

713

714

715

716

717

718

719

720

Levha 61

721 722 723 724

725 726 727 728

729 730 731 732

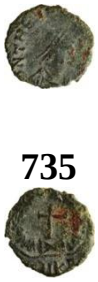
Levha 62

733

734

735

736

737

738

739

740

741

742

743

744

745

746

747

748

Levha 63

749 750 751 752

753 754 755 756

757 758 759 760

761 762 763 764

Levha 64

765

766

767

768

769

770

771

772

773

774

775

776

777

778

779

780

Levha 65

781 782 783 784

785 786 787 788

789 790 791 792

793 794 795 796

Levha 66

797

798

799

800

801

802

803

804

805

806

807

808

809

810

811

812

Levha 67

813 **814** **815** **816**

817 **818** **819** **820**

821 **822** **823** **824**

Levha 68

825 826 827 828

829 830 831 832

833 834 835 836

837 838 839 840

Levha 69

841 **842** **843** **844**

845 **846** **847** **848**

Levha 70

849

850

851

852

853

854

855

856

Levha 71

857

858

859

860

861

862

863

864

Levha 72

865

866

867

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Kasım OYARÇİN
Doğum Yeri ve Tarihi	Kayseri / 18.04.1985
Eğitim Durumu	
Lisans	Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü 2003-2007
Y. Lisans	Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Klasik Arkeoloji Bilim Dalı 2007-2010
Doktora	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Klasik Arkeoloji Bilim Dalı 2011-2017
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Mesleki Deneyim	2005-2011 Kelenderis Kazı ve Restorasyon Çalışmaları 2012-2016 Parion Kazı, Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları
İletişim	
E – Posta Adresi	kasimoyarcin@gmail.com